Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/mountain0000roma

טאָמאַס מאַן

טאָמאַס מאַן
דער צויבערבארג

טאָמאַס מאַן

דער צויבערבאַרג

ראָמאַן

ווילנע — 1930

ווילנער פאַרלאַג פון ב. קלעצקין

איבערזעצט פון דייטש
יצחק באַשעוויס

אונטער דער רעדאקציע פון
ד"ר מיכאל ווייכערט

PRINTED IN POLAND

Tomas Man — „Der Cojberbarg"

Drukarnia „Wyd. Wileńskie" B. Kleckina, Wilno

ה ק ד מ ה

די געשיכטע פון האַנס קאַסטאָרפּ, וועלכע מיר ווילן דאָ דערציילן, גיבן מיר נישט צוליב אים אַליין (ווייל דער לייענער וועט דאָ האָבן פאַר זיך אַ פּשוטן, כאָטש גאַנץ אינטערעסאַנטן יונגן־מאַן), נאָר צוליב דער געשיכטע וועגן, וועלכע מיר האַלטן, אַז ס'איז אין דער העכסטער מאָס כדאי, מ'זאָל זי דערציילן (דערביי מוז מען קאַסטאָרפּן לשבח דערמאָנען, אַז ס'איז ז י י ן געשיכטע און אַז נישט מיט יעדן געשעען ג ע ש י כ ט ע ס). די דאָזיקע געשיכטע איז שוין לאַנג געשען, איז אַזוי צו זאָגן, אינגאַנצן באַדעקט מיט היסטאָרישן איידעלן זשאַווער און מוז אומבאַדינגט דערציילט ווערן אין דער צייט־פאָרם פון טיפסטער פאַרגאַנגענהייט.

דאָס וואָלט נישט געווען קיין חסרון, נאָר גיכער אַ מעלה. ווייל געשיכטעס מוזן בטבע האָבן פאַרלאָפן, און וואָס לענגער ס'איז אַז זיי זיינען פאַרלאָפן, אַלץ מער זיינען זיי, וואָלט מען געקאָנט זאָגן, געשיכטעס און אַלץ בעסער איז פאַרן דערציילער, דעם שעפּטשענדיקן אַרויסכישופער פון אימפּערפעקט. די מעשה מיט דער דאָזיקער געשיכטע איז, אָבער, ווי היינטיקע צייטן מיט מענטשן און, דער עיקר, ווי מיט געשיכטע־דערציילער: די געשיכטע איז אַ סך עלטער פון אירע יאָרן, זי איז באַיאָרט אָן יאָרן, די אַלטקייט, וואָס ליגט אויף איר, לאָזט זיך נישט באַרעכענען מיטן לויף פון דער זון; מיט איין וואָרט: די מאָס פון איר פאַרגאַנגענהייט נעמט זיך אייגנטלעך נישט פון דער צייט — אַ געדאַנק, דורך וועלכן מיר זיינען מרמז און ווייזן אָן כלאַחר־יד אויף דער ספקדיקייט און אויף דער אייגנטימלעכער צווייִקייט פון דעם דאָזיקן סודותדיקן עלעמענט.

אָבער לאָמיר נישט קינסטלעך פאַרטונקלען דעם קלאָרן מצב פון דער זאַך: די גאָר טיפע אַמאָליקייט פון אונזער געשיכטע

נעמט זיך דערפון, וואָס זי האָט זיך אָפּגעשפּילט פאַר אַ גע־ווויסער גרענעץ אין צייט־איבערברוך, וועלכע האָבן טיף געשפּאָלטן לעבן און באַוואוסטזיין... זי געשעט — אָדער כּדי אויסצומיידן בכּיוון יעדע קעגנוואַרט — זי איז געשען און זיך אָפּגעשפּילט אַמאָל, לאַנג צוריק, אין אַ פאַרגאַנגענער צייט, אין דער וועלט פאַרן גרויסן קריג, וואָס צוזאַמען מיט זיין אָנהייב, האָבן זיך אָנגעהויבן נאָך אַ סך אַנדערע זאַכן, אַן אָנהייבן זיך, וואָס האָט כּמעט נאָך נישט אויפ־געהערט. די געשיכטע, הייסט עס, האָט זיך אָפּגעשפּילט פריער, כאָטש גאָרנישט אַזוי לאַנג פריער. אָבער צי איז דען נישט דער פאַרגאַנגענהייט־כאַראַקטער פון אַ געשיכטע אַלץ טיפער, פולקומער און לעגענדאַרער, וואָס מער „סאַמע פאַר" זי האָט זיך אָפּגע־שפּילט? דערצו קאָן גאַנץ גוט געמאָלט זיין, אַז אונזער געשיכטע האָט אַתּיך דעם, לויט איר אינערלעכער נאַטור, אַזוי צי אַנ־דערש, אַ ביסל צו טאָן מיט לעגענדע אויך.

מיר ווילן זי דערציילן בפּרטיות, גענוי און גרינטלעך. וואָרעם — ווען איז דאָס אַמאָל די קורץ אָדער לאַנגווייליקייט פון אַ געשיכטע אָפּהענגיק געווען פונם רוים אָדער פון דער צייט, וואָס זי דאַרף פאַרנעמען? נישט האָבנדיק קיין מורא מ'זאָל אונז פאַרוואַרפן, אַז אַז מיר ווערן צוגעגעסן, זיינען מיר גיכער גענייגט צו דער מיי־נונג, אַז באמת ווילן קאָן נאָר אַ זאַך, וואָס איז גרינטלעך.

כּלאַחר־יד וועט, דערפאַר, דער דערציילער נישט אָפּפטרן די געשיכטע פון האַנס קאַסטאָרפּ. די זיבן טעג פון דער וואָך וועלן נישט קלעקן דערתּיף און זיבן חדשים אויך נישט. צום גלייכסטן איז, דער דערציילער זאָל פאַרזים זיך נישט מאַכן קלאָר, וויפל צייט די געשיכטע וועט אים האַלטן אין שפּאַן. לאָמיר האָפן צו גאָט, אַז קיין זיבן יאָר וועט עס זיכער נישט געדויערן.

און איצט לאָמיר אָנהייבן.

ערשט קאַפּיטל

אָנקום

אַ פּשוטער יונגער מענטש איז טיף אין זומער אַריין געפאָרן פון האַמבורג, זיין היים, קיין דאַוואָס־פּלאַץ אין גראַ־בינדען. ר׳איז געפאָרן אויף דריי וואָכן צו גאַסט.

פון האַמבורג ביז אַהין איז אַ גאַנץ ווייטע נסיעה, וואָס־אמת, אַ צו־ווייטע אין פאַרגלייך צו אַזאַ קורצן פאַרבלייב. מ׳דאַרף אַדורכפאָרן היפּשע עטלעכע לענדער, באַרג־אַרויף און באַרג־אַראָפּ; פון דעם דרום־דייטשן הויכפּליין — אַרונטער צום ברעג פון שוואַבישן ים און מיט אַ שיף — אויף זיינע שפּרינגענדיקע כוואַליעס אַוועק איבער תהומות, וועלכע מ׳האָט אַמאָל געהאַלטן, אַז זיי זיינען אומענדלעך טיף.

פון דאַנען אָן ווערט צעבּרעקלט די רייזע, וואָס איז אַזוי לאַנג געגאַנגען מיט אַ ברייטן פאַרנעם, אין דירעקטע ליניעס. ס׳מאַכן זיך מניעות און אָפּשטעלן. ביי ראָרשאַך, אין דער שווייץ, לאָזט מען זיך ווידער מיט דער באַן, אָבער בלויז ביז לאַנדקוואַרט, אַ קליינע אַלפּן־סטאַציע, וואו מ׳מוז זיך איבערזעצן אין אַ צווייטן צוג. אין אַ ווינטיקער און קנאַפּ־צוציענדיקער געגנט שטייגט מען אַריין אין אַ שמאָל־שיניקער באַן. תיכף, ווי דער קליינער, אָבער, אַפּנים, אומגעוויינלעך שלעפּ־שטאַרקער לאָקאָמאָטיוו נעמט זיך רירן, הייבט זיך אָן דער אייגנטלעך אַוואַנטוריסטישער טייל פון דער נסיעה. מ׳רייסט זיך כסדר אַרויף אינדערהייך און ס׳נעמט קיין עק נישט. ווייל לפי־ערך ליגט נאָך די סטאַציע לאַנדקוואַרט אין אַ מעסיקער הייך. איצט פאָרט מען אויף אַן אמת אין די סאַמע הויכע בערג, אין אַ ווילדן, דערדריקנדיקן פעלזן־הורכגאַנג.

האַנס קאַסטאָרפּ — אַזוי הייסט דער יונגערמאַן — זיצט אַליין אין אַ קליינער, גרוי־אויסגעבעטער קופּע, מיט זיין האַנט־טאַש פון

קראָקאָדיל-לעדער — אַ מתנה פון זיין פעטער און דערציער, קאָנסול טינאַפעל (מ'זאָל איינמאָל פאַר אַלעמאָל וויסן), מיט זיין ווינטערמאַנטל, וואָס הענגט אויף אַ האָקן און שאָקלט זיך צו און מיט זיין איינגעוויקלטן פלעד. ער זיצט ביי אַן אַראָפּגעלאָזט פענסטער און היות דער נאָכמיטאָג איז געוואָרן אַלץ קילער, האָט ער — ווי ס'פּאַסט פאַר אַ טאַטנס אַ זינדל און אַ צעפּיעשטשעטן דערצו — אויפגעהויבן דעם קאָלנער פון זיין מאָדיש-ברייטן, מיט זייד-אונטערגעשלאָגענעם זומער-איבערציער. לעבן אים, אויף דער באַנק, איז געלעגן אַ בראָשירט בוך מיטן נאָמען: „Ocean steamships", וואָס ער האָט ביסלעכווייז שטודירט אין אָנהייב פון דער נסיעה. איצט ליגט עס פאַרוואָרפן אין אַ זייט און דער רויך פון סאַפּענדיקן לאָקאָמאָטיוו האָט שוין לאַנג פאַראומריינִיקט זיין הילע מיט סאַזשע.

צוויי טעג פאָרן דערווייטערן אַ מענטש — און בפרט נאָך אַ יונגן, וואָס איז נאָך ווייניק איינגעוואָרצלט אין לעבן — פון זיין אַלטעגלעכער וועלט, פון אַלץ, וואָס ער האַלט פאַר זיינע פליכטן, אינטערעסן, זאָרגן, פּערספּעקטיוון — אַ סך מער, ווי ס'דאַכט זיך בשעת מ'פאָרט אויף דער דראָשקע צום וואָקזאַל. דער שטח, וואָס קוילערט זיך אַדורך מיט געלויף און געדריי צווישן אים און זיינע היימישע מקומות, נעמט אָן אַ כּוח, וואָס געוויינלעך שרייבט מען אים צו דער צייט. פון שעה צו שעה קומען פאָר אינערלעכע שינויים, וואָס זיינען שטאַרק ענלעך צו די ענדערונגען, וואָס כ'ברענגט מיט זיך די צייט, אָבער אויף אַ געוויסן אופן שטייגן זיי די ערשטע איבער. גלייך ווי די צייט, ברענגט מיט זיך אויך דער שטח פאַרגעסונג. געשען געשעט עס אָבער אַזוי: דער שטח הייבט אַרויס דעם מענטש פון זיינע אַלע באַציִונגען און ברענגט אים אַריין אין אַ פרייען אור-מצב. יאָ, אַפילו פעדאַנטן און באַלעבאַטימלעך מאַכט ער כּלאַחר-יד פאַר נע-ונדניקעס. צייט — זאָגט מען — איז לעטהע*. אָבער פרעמדע ליפט איז אויך אַזאַ מין געטראַנק, קאָן זיין, אַז עס ווירקט נישט אַזוי גרינטלעך, אָבער דערפאַר גייט עס שנעלער.

---

* מיטאָלאָגישער טייך פון פאַרגעסונג.

דאָס זעלבע איז אויך געשען מיט האַנס קאַסטאָרפּ. ער האָט נישט געהאַט בדעה צו נעמען זיין רייזע אַזוי געוואַלדיק ערנסט, זיך אינערלעך אַהערצונעמען דערמיט. ער האָט גיכער געהאַט די כוונה, גיך עס אָפּצוטאָן דערפֿאַר, ווייל ס׳מוז אָפּגעטאָן ווערן, צוריקצוקומען דער אייגענער, ווי ר׳איז אַרויסגעפֿאָרן און אָנצוהייבן דאָס לעבן אַקוראַט דאָרטן, וואו ער האָט עס מיט אַן אויגנבליק צוריק געמוזט אָפּלאָזן. נאָך נעכטן איז ער אינגאַנצן געווען באַהערשט מיטן געוויינלעכן געדאַנקען=קרייז, האָט זיך פֿאַרנומען מיט דעם נישט לאַנג איבערגעקומענעם עקזאַמען זיינעם און מיט דעם בקרובֿדיקן אַיינטריט זיינעם אויף פּראַקטיק ביי טונדער און ווילמס (שיף=וואַרשטאַט, מאַשינען=פֿאַבריק און קעסל=שמידעריי). איבער די נאָענטסטע דריי וואָכן האָט ער אַוועקגעקוקט מיט דער גאַנצער אומגעהילדיקייט, וואָס איז נאָר מעגלעך געווען פֿאַר זיין געמיט, פֿונדעסטוועגן האָט ער איצט געהאַט אַ געפֿיל, ווי אָט=די נסיעה וואָלט געפֿאָדערט זיין פֿולע אויפֿמערקזאַמקייט און גלייך ס׳וואָלט זיך פֿאַר קיין פֿאַל נישט געלאָזט אָפּפּטרן זי כלאַחר=יד. דאָס אויפֿהייבן זיך אין ספֿערן, וואו ער האָט נאָך קיינמאָל נישט געעטעמט און וואו ס׳הערשן, ווי ער ווייסט, אינגאַנצן נישט=געוויינלעכע, אייגנטימלעך=דינע און קאַרגלעכע לעבנס=באַדינגונגען, — דאָס אַלץ האָט אים גענומען סיי אויפֿרעגן, סיי אָנפֿילן מיט אַ געוויסער מורא. די היים און דער אַלטער סדר זיינען נישט בלויז ווייט, נאָר אויך קלאַפּטער=טיף אונטער אים און ער האַלט נאָך אין איין שטייגן העכער. שוועבנדיק צווישן היים=און=סדר און דעם אומבאַקאַנטן, האָט ער זיך אַליין געפֿרעגט, ווי אַזוי ער וועט זיך דאָרטן אויבן פֿילן. אפֿשר איז עס געווען נישט קלוג און אומנוציק, אַז ער — געבוירן און געוווינט צו עטעמען בלויז עטלעכע מעטער איבערן ים=שפּיגל — זאָל פּלוצלונג זיך אַ הייב טאָן אין די דאָזיקע עקסטרעם=הויכע געגנטן און דערביי אַפֿילו נישט אָפּשטעלן זיך לכל=הפּחות אויף עטלעכע טעג אין אַ מיטלער געגנט? ער האָט שוין געוואָלט זיין אויפֿן אָרט. ווייל קוים וועט מען זיין אויבן — האָט ער געטראַכט — וועט זיך ווידער אָנהייבן לעבן, ווי אומעטום, און מ׳וועט נישט דאַרפֿן, ווי איצט, קלעטערנדיק, כסדר געדענקען אין וואָס

פאַר אַ אומגעוויינלעכע ספּערן מ׳געפינט זיך. ער האָט אַרויסגעקוקט: דער צוג האָט זיך בייגעהודיק געשלענגלט אויף די שמאָלע שינעס. מ׳האָט געזען די פאָדערשטע וואַגאָנען, מ׳האָט געזען די מאַשין, וואָס האָט פון אָנשטרענגונג געזעצט מיט ברוינע, גרינע און שוואַרצע קנוילן רויך, וואָס זיינען אַוועק מיטן ווינט. רעכטס האָבן אין די טיפענישן גערוישט וואַסערן. לינקס האָבן טונקעלע סאָסנעס צווישן פעלזן זיך געריסן צום שטיין-גרויען הימל אַרויף. מ׳איז אַדורכגעפאָרן דורך שטאָק-פינצטערע טונעלן און ווען ס׳איז ווידער ליכטיק געוואָרן, האָבן זיך צעעפנט ברייטע אָפּגרונטן מיט ישובים אין די טיפענישן. זיי פאַרמאַכן זיך צוריק און ס׳קומען נייע שמאָלע דורכגענג מיט רעשטלעך שניי אין זייערע דורכבראָכן און שפּאַלטן. מ׳האָט זיך אָפּגעשטעלט אין קליינע וואָקזאַלעכלעך, קאָפּ-סטאַציעס, פון וועלכע דער צוג גייט אָפּ אין אַ פאַרקערטער ריכטונג. דאָס צעטומלט אינגאַנצן, ווייל מ׳ווייסט מער נישט ווי אַזוי מ׳פאָרט און מ׳קאָן מער נישט געדענקען, אין וועלכער זייט פון דער וועלט מ׳איז. ס׳עפענען זיך פּרעכטיקע ווייטע לאַנדשאַפטן אין די הייליק-פאַנטאַסמאַגאָריש איינגעטורעמטע שפּיצן פון די הויכע בערג, וואוהין מ׳רייסט זיך אַרויף און אַריין. דערנאָך בייגן זיך די וועגן אויס און ווערן צוריק פאַרלוירן פאַר דעם יראת-הכבודיקן בליק. האַנס קאַסטאָרפּ באַמערקט, אַז די סטרעפּע פון בלעטער-ביימער האָט ער שוין געלאָזט הינטער זיך, די סטרעפּע פון זינג-פייגל — מסתמא אויך. דער דאָזיקער געדאַנק פון כסדרדיקן אויפהערן און פאַראָרעמונג ווירקט אַזוי, אַז ס׳הייבט אים אָן אַ ביסל צו שווינדלען אין קאָפּ, נודען און ער מוז אַ צוויי סעקונדן פאַרשטעלן די אויגן מיט דער האַנט. ס׳גייט איבער, ער זעט, אַז דאָס אויפהייבן זיך האָט זיך געענדיקט. דעם הויכן דורכגאַנג איז מען איבערגעקומען. אויף גלייכער ערד קוילערט זיך איצט דער צוג לייכטער.

ס׳איז געווען בערך אַכט אַ זייגער, דער טאָג איז נאָך נישט געהאַט אַוועק. אין דער ווייטער לאַנדשאַפט האָט זיך באַוויזן אַן אָזערע. איר פלייץ איז גרוי, ביי אירע ברעגן הייבן זיך שוואַרץ אויף סאָסנע-ביימער, ווערן וואָס העכער אַלץ דינער, פאַרלירן זיך און

לאָזן ווידער איבער נעפּלדיק־נאַקעטע שטיינער. מ׳בלייבט שטיין בּיי אַ קליינער סטאַציע, ס׳איז דאַוואָס־דאָרף — אַזוי הערט האַנס קאַס־טאָרפּ איבערופן אינדרויסן. גאָר בּקרוב וועט ער זיין אויפן אָרט. אָבער פּלוצלונג דערהערט ער לעבן זיך יאָאַכים ציִמסענס קול, זיין קוזינס בּרייטלעך האַמבּורגער קול, וואָס זאָגט: „ט׳מאָרגן, דו, נו, שטייג־אויס“. ער גיט אַ קוק אַרויס: יאָאַכים אַליין שטייט אונ־טערן פענסטער, אין אַ בּרוינעם אולסטער, אינגאַנצן אָן אַ היטל און מיט אַזאַ געזונטער צורה, ווי נאָך קיינמאָל אין לעבן נישט. ער לאַכט און זאָגט ווייטער:

— קום אַרויס, דו, שעם דיך נישט.

— דאָ איז עס דאָך אָבער נאָך נישט — זאָגט האַנס קאַס־טאָרפּ צעטומלט און זיצט נאָך אַלץ.

— ס׳איז יאָ דאָ. דאָ איז ס׳דאָרף, צו דער סאַנאַטאָריע איז נעענטער פון דאַנען. כ׳האָב מיט אַ וואָגן. גיב נאָר אַהער דיינע זאַכן.

אין לאַכנדיק, צעמישט, בּאַרוישט פונם אָנקום און בּאַגעגע־ניש, דערלאַנגט אים האַנס קאַסטאָרפּ זיין האַנט־טאַש מיטן ווינטער־מאַנטל, דעם איינגעוויקלטן פּלעד, דעם שטעקן, דעם שירעם און סוף־כל־סוף אויך — דעם „Ocean steamships“. דערנאָך לויפט ער אַדורך דעם גאַנצן קאָרידאָר און שפּרינגט אַרויס אויף דעם פּעראָן כּדי אויף אַן אמת און — אַזוי צו זאָגן — פּערזענלעך זיך צו בּאַגריסן מיטן קוזין. די בּאַגריסונג איז נישט צו־האַרציק, ווי אַלעמאָל צווישן מענטשן, וואָס פירן זיך קיל און צוריקגעהאַלטן. ס׳איז מאָדנע, אָבער אַ פאַקט איז, אַז זיי האָבן פון שטענדיק אויף אויסגעמיטן זיך אָנצורופן איינער דעם אַנדערן בּיים פאָרנאָמען, בּלויז צוליב מורא פאַר צו־שטאַרקער האַרציקייט. היות מ׳האָט זיך אָבער אויך נישט געקאָנט רופן בּיי די צונעמען, האָט מען זיך בּאַגרע־נעצט מיטן בּלויזן „דו“. דאָס איז געווען אַן אַלטער מנהג צווישן ביידע קוזינען.

אַ מענטש אין אַ ליוורע, מיט אַ געליישט היטל, קוקט זיך צו ווי זיי — קאַסטאָרפּ און דער יונגער ציִמסען, וואָס האַלט זיך מיליטעריש — שאָקלען גיך און אַ ביסל פאַרלעגן מיט די הענט.

ער קומט צו און בעט ביי האַנס קאַסטאָרפּ זיין באַגאַזש-קוויט, ווייל ער איז דער משרת פון דער אינטערנאַציאָנאַלער סאַנאַטאָריע „בערג-האָף“. ער איז גרייט אַוועקצוטראָגן קאַסטאָרפּס גרויסן קופערט פון וואָקזאַל קיין „פּלאַץ“ און די הערן וועלן אַזוי-אַרום גלייך מיטן וואָגן קאָנען צופאָרן צום אָוונט-ברויט. דער מענטש הינקט אויפ-פאַלנדיק אין דאָס ערשטע, וואָס האַנס קאַסטאָרפּ פרעגט יאָאַכים צימסען, איז:

— ער איז אַ מלחמה-וועטעראַן? וואָס הינקט ער עפּעס אַזוי?

— יאָ, אַ שיינע מעשה — ענטפערט יאָאַכים אַ ביסל ביטער. — אַ מלחמה-וועטעראַן! יענער האָט דאָס פּעקל אין דער קני, אָדער — האָט עס געהאַט. ווייל ער האָט זיך געלאָזט אַרויסנעמען דעם קני-ביין.

האַנס קאַסטאָרפּ כאַפּט זיך גיך. — יאָ, אַזוי — זאָגט ער, בשעת-מעשה הייבט ער אויף דעם קאָפּ און קוקט זיך אום אינדערגיך. — וועסט מיר אָבער נישט איינריידן, אַז די האָסט עס נאָך אייך. זעסט אויס, גלייך ווי וואָלסט שוין געקריגן דיינע שלי-פעס און וואָלסט געקומען גלייך פון די מאַנעוורעס.

און ער גיט אַ קוק אויפן קוזין פון אַ זייט.

יאָאַכים איז גרעסער און ברייטער פון אים, אַ מוסטער פון יוגנטלעכן כוח און ווי באַשאַפן פאַר אַ מונדיר. ער איז זייער ברוין, אַ טיפּ, וואָס טרעפט זיך גאָרנישט אַזוי זעלטן אין זיין בלאָנדער היים. די הויט פון זיין פנים, וואָס איז סיי-ווי-סיי טונקל, איז דערצו נאָך אַזוי אָפּגעברענט, אַז זי האָט אַ קאָליר פון בראָנז. מיט זיינע גרויסע, שוואַרצע אויגן און מיט זיינע טונקעלע וואָנסעלעך איבער דעם פולן פיין-געשניטענעם מויל וואָלט ער אַפילו געווען אַ שיינער, ווען נישט דאָס, וואָס ער האָט אָפּשטייענדיקע אויערן. ביז צו אַ געוויסן עלטער זיינען זיי געווען זיין איינציקע זאָרג און וויי-טאָג. איצט האָט ער אַנדערע דאגות. האַנס קאַסטאָרפּ רעדט ווייטער:

— וועסט דאָך גלייך מיט מיר אַהיימפאָרן? — כ'זע באמת נישט קיין שום מניעה.

— גלייך מיט דיר? — פרעגט דער קוזין און שטעלט אויף אים אָן זיינע גרויסע אויגן, וואָס זיינען אַלעמאָל געווען מילד,

בלויז אין די לעצטע פינף חדשים האָבן זיי געקריגן אַ ביסל אַ מידן און טרויעריקן אויסדרוק. — ווען הייסט עס?

— נו, אין דריי וואָכן אַרום.

— אַך, אַזוי, האָסט שוין אין זינען דאָס אַהיימפאָרן — ענט־פערט יאָאַכים. — נו, וואַרט נאָר, ביסט דאָך ערשט געקומען. דריי וואָכן זיינען, וואָס אמת, גאָרנישט פאַר אונז דאָ אינדערהויך. אָבער פאַר דיר, וואָס ביסט בלויז געקומען צו גאַסט, און וועסט בכלל דאָ זיין נישט מער ווי דריי וואָכן, — פאַר דיר איז עס דאָך אַ מאַסע צייט. קודם־כל דאַרפסטו זיך אַקלימאַטיזירן, דאָס איז גאָר־נישט אַזוי לייכט, זאָלסטו וויסן, אויסער דעם איז דער קלימאַט נישט דאָס איינציקע אויסטערלישע ביי אונז. וועסט דאָ זען טיילמאָל גאַנץ נייע זאַכן, קוק דיך צו. און וואָס דו זאָגסט וועגן מיר— גייט עס נישט אַזוי גיך, דו. אין דריי וואָכן אַרום אַהיים — אַזוי שטעלט מען עס זיך פאָר אונטן ביי אייך. כ׳בין טאַקע ברוין, אָבער דאָס בין איך דער עיקר אָפּגעברענט פון שניי און ס׳האָט נישט אַזאַ גרויסן באַטייט, ווי בערענס זאָגט שטענדיק. ביי דער לעצ־טער גענעראַל־אונטערזוכונג האָט ער געזאָגט, אַז ס׳וועט נאָך כמעט זיכער הייערן אַ האַלב יאָר.

— אַ האַלב יאָר? משוגע ביסטו? — טענהט האַנס קאַס־טאָרפּ. פאַר דער סטאַנציע־געביידע, וואָס זעט אויס, ווי אַ פּשוטע שאָפּע, איז ביז איצט געשטאַנען איפּן שטיינערנעם שאָסיי גרייט די געלע ברישקע. איצט האָבן זיי זיך אַריינגעזעצט. בשעת ביידע קאַשטאַנעס נעמען זיך רירן, גיט זיך האַנס קאַסטאָרפּ אויסער זיך אַ וואָרף אויף דער האַרטער אויסבעטונג. — אַ האַלב יאָר? ביסט דאָך שוין כמעט אַ האַלב יאָר דאָ. וואו נעמט מען אַזויפיל צייט!

— יאָ, צייט — זאָגט יאָאַכים און שאָקלט צו עטלעכע מאָל גלייך מיטן קאָפּ, גלייך ווי ס׳וואָלט אים גאָרנישט אָנגעגאַנגען קאַסטאָרפּס ערלעכע איבערגעבראַכטקייט. — זיי וואַרפן זיך דאָ מיט דער צייט, שטעל דיר פאָר. דריי וואָכן איז פאַר זיי איין טאָג. וועסט שוין זען, וועסט שוין אַלץ דערגיין — זאָגט ער און גיט באַלד צו: דאָ באַקומט מען גאַנץ אַנדערע באַגריפן.

האַנס קאַסטאָרפּ באַטראַכט אים כסדר פון דער זייט.

— האָסט דיך דאָך אָבער פּרעכטיק פאַרריכט — זאָגט ער און שאָקלט אַלץ מיטן קאָפּ.

— יאָ, אַזוי מיינסטו? — ענטפערט יאָאַכים. — נישט אמת? איך מיין אויך אַזוי — זאָגט ער און זעצט זיך העכער אויף דער איסבעטונג, אָבער באַלד בויגט ער זיך ווידער צוריק אויס.

— ס'איז מיר אַפילו בעסער — זאָגט ער — אָבער געזונט בין איך נאָך אַלץ נישט. לינקס אויבן, וואו מ'פלעגט אַמאָל הערן צישען, קלינגט איצט בלויז רוי. דאָס איז נאָך נישט אַזוי שלעכט, אָבער אונטן איז עס נאָך זייער רוי. אַחוץ דעם הערט מען נאָך געתיישן אין צווייטן אינטערקאָסטאַל-חלל.

— ביסט דאָך געוואָרן אַ גאַנצער געלערנטער! — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ.

— יאָ, דאָס איז, מ'שטיינס געזאָגט, למדנות. כ'וואָלט עס שוין גערן ווידער פאַרגעסן אין מיליטער — ענטפערט יאָאַכים. אָבער כ'האָב נאָך ליחות — זאָגט ער און גיט מיט די אַקסלען אַ צוק, וואָס איז אי אָפּגעלאָזן, אי שטאַרק. עס פּאַסט אים נישט צום פּנים. קאַסטאָרפּ דערזעט, ווי יאָאַכים ציט עפּעס אַרויס ביז אין דער העלפט פון דער קעשענע אין זיין זייט און באַהאַלט עס צוריק: כ'איז אַ פלאַך, בייכיק פלעשל פון בלוי גלאָז מיט אַ מעטאַלענעם צושרויף. — דאָס האָבן כמעט אַלע ביי אונז איבן — זאָגט ער. ס'האָט אויך אַ נאָמען ביי אונז, אַ מין צונעמעניש, אַ גאַנץ קאָמישן. הו קוקסט דיך אַרום אויף דער געגנט?

האַנס קאַסטאָרפּ קוקט זיך אום און זאָגט: — פּרעכטיק!

— אַזוי מיינסטו? — פרעגט יאָאַכים.

זיי זיינען ביז איצט געפאָרן אַ שטיק אין דער אומרעגלמעסיק באַבויטער גאַס, וואָס גייט פּאַראַלעל מיט די שינעס, אין דער ריכטונג פון דער טאָל-אַקס. דערנאָך האָבן זיי לינקס איבערגעהאַקט די שמאָלע שינעס, אַדורכגעפאָרן אַ וואַסער-פאַל און איצט גייט דער וואָגן לייכט באַרג-אַרויף אויף אַ וועג, אַקעגן וואַלדיקע פלעצער. אויף אַ נידעריק-זיך-אָפּרייסנדיקער לאָנקע שטייט דאָרטן מיטן פראָנט צו דרום-מערב אַ לאַנגע געביידע מיט אַ קאָפּול-טורעם. זי איז פול מיט

באַלקאָנען און זעט אויס צוליב דעם פונדערוויַיטן לעבעדיק, ווי אַ שוואָם. איצט ווערן דאָרט אָנגעצונדן די ערשטע לאָמפּן. דער בין־השמשות פאַלט־צו אינדערגיך. די לייכטע אָוונט־רויטקייט, וואָס האָט אַ ווײַלע באַלעבט דעם איינטאָניקן הימל, איז איצט שוין אויסגע־לאָשן. איצט הערשט אין דער נאַטור יענער פאַרבלאָזער, אויס־געדייכטער און טרויעריקער איבערגאַנגצושטאַנד, וואָס קומט אַלע־מאָל סאַמע פאַרן נאַכט ווערן. אין דעם באַזעצטן טאָל, וואָס איז וויַיט אײַנגעשטרעקט און אַ ביסל געשלענגלט, ווערט ליכטיק או־מעטום, סײַ אונטן, סײַ דאָ און דאָרט, אויף ביידע שיפּועים, דער עיקר אויף דעם רעכטן שיפּוע, וואָס רייסט זיך אַפּער און איז פאַרבויט טעראַסן־מעסיק מיט בנינים.

לינקס לויפן סטעזשקעס צו די לאַנקע־שיפּועים און פאַר־לירן זיך אין דער טעמעפּער שוואַרצקייט פון די נאָדלוועלדער. די וויַיטערע בערג־קוליסן, הינטן בײַם סוף, וואו דער טאָל ווערט שמע־לער, פאַרזינקען אין אַ אײַנגעוועבטער בלויקייט. אַ ווינט נעמט בלאָזן און מ׳דערפילט די נאַכטישע קילקייט.

— ניין, דעם אמת געזאָגט, זע איך גאָרנישט, ס׳זאָל זײַן אַזוי געוואַלדיק — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — וואו זיינען די גלעטשערס, און די געוואַלדיקע ריזן־בערג? אָט־דאָס איז דאָך נישט אַזוי הויך, דאַכט זיך מיר.

— פונדעסטוועגן, ס׳איז גאַנץ־הויך — ענטפערט יאָאַכים. — דו זעסט כמעט אומעטום די ביימער־גרענעצן. ס׳לאָזט זיך דער־קענען איינפאַלנדיק שאַרף. די סאָסנעס הערן אויף און צוזאַמען מיט זיי הערט אַלץ אויף. אַ סוף, בלויז פעלזן, ווי דו זעסט. דאָרטן אינדערהויך, רעכטס פונס שוואַרצהאָרן, דער שפּיץ דאָרט, — דאָרטן האָסטו אַפילו אַ גלעטשער. זעסט נאָך דאָס בלויע? ער איז נישט גרויס, אָבער ס׳איז אַ גלעטשער, ווי ס׳דאַרף צו זײַן, דער סקאַלעטאַ־גלעטשער. פּיץ מיכעל און טינצענהאָרן אין דעם אויסהויל, — זיי קאָנסטו פון דאַנען נישט אַרויסזען, זיי ליגן כסדר באַדעקט מיט שניי, אַ גאַנץ יאָר.

— אין אייביקן שניי, — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ.

יאָ, אייביק, אויב דו ווילסט. יאָ, דאָס אַלץ איז הויך. מיר אַליין זיינען איך נישקשהדיק דויך, מוזטו געדענקען. זעכצן הונ־דערט מעטער איבערן ים. דאָ זעען זיך די הייכקייטן גישט אַזוי אָן.

— יאָ, מ'האָט געדאַרפט וואַזשנע קלעטערן. ס'איז מיר אַזש געוואָרן פינסטער אין קאַלאַמוטנע, קאָן איך דיר זאָגן. זעכצנהונדערט מעטער! דאָס זיינען כמעט פינף טויזנט פוס, כ'זאָל גיין אויסרע־כענען. יאָ, זינט איך לעב, בין איך נאָך נישט געווען אַזוי הויך.— האַנס קאַסטאָרפּ גיט דערביי פון נייגעריקייט אַ טיפן, אויספּרובירנ־דיקן אָטעם פון דער פרעמדער לופט. זי איז פריש — ווייטער גאָר־נישט. זי האָט נישט קיין ריח, קיין טעם, קיין פייכטקייט. זי דרינגט לייכט אַריין און זאָגט דער נשמה גאָרנישט.

— אויסגעצייכנט, — באַמערקט ער לשם־העפלעכקייט.

— יאָ, ס'איז אַ באַרימטע לופט. אַגב, פּרעזענטירט זיך הייג־טיקן אָוונט די געגנט נישט פון דער גוטער זייט. טיילמאָל צייכנט זי זיך אויס, דער עיקר — ווען ס'איז אָנגעשנייט. אָבער ס'זעט זיך גענוג אָן. אונז אַלע דאָ אויבן, קאָנסטו מיר גלויבן, איז זי שוין גאַנץ גוט צוגעגעסן — זאָגט יאָאַכים און זיין מויל פאַרציט זיך מיט אַן אויסדרוק פון עקל, וואָס זעט־אויס צו זיין איבערגעטריבן, אומבאַהערשט און פּאַסט אים ווידער נישט צו פּנים.

— דו רעדסט אַזוי מאָדנע, — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ.

— מאָדנע רייד איך? — פרעגט יאָאַכים מיט אַ געוויסער פאַר־זאָרגטקייט און דרייט זיך אויס צו קאַסטאָרפּן.

— ניין, ניין, זיי מוחל, ס'האָט זיך מיר בלויז אַ רגע אַזוי אויסגעדאַכט — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ אינדערגיך. געמיינט האָט ער דעם אויסדרוק „מיר דאָ אויבן", וועלכן יאָאַכים האָט באַנוצט שוין דאָס דריטע אָדער פערטע מאָל. עס האָט אויף אים עפּעס גע־ווירקט מאָדנע און דערדריקנדיק.

— אונזער סאַנאַטאָריע ליגט, ווי דו זעסט, נאָך העכער פון דעם אָרט — רעדט יאָאַכים ווייטער. — פופציק מעטער. אין פּראָ־ספּעקט שטייט אַפילו הונדערט, אָבער פאַקטיש איז עס בלויז פופ־ציק. אַממייסטן הויך ליגט דאָרט אויבן די סאַנאַטאָריע שאַצאַלפּ,

מ׳קאָן זי נישט אַרויסזען. זיי מוזן אין ווינטער די מתים אַראָפּ־לאָזן מיט באָבשליטנס, ווייל אויף די וועגן קאָן מען דעמאָלסט נישט פאָרן.

— זייערע מתים? — אַך, אַזוי! הער אַ מעשה! — טוט אַ הויף האַנס קאַסטאָרפּ. פּלוצלונג נעמט ער לאַכן, שטאַרק, אומ־איינגעהאַלטן לאַכן, אַז זיין ברוסט טרייסלט זיך אַוש. דאָס פּנים, וואָס איז אַ ביסל פאַרשטייפט פון קילן ווינט, פאַרקרימט זיך שטיל און ווייטאָגדיק. — אויף באָבשליטנס! און דו דערציילסט עס נאָך מיט דער גאַנצער רויקייט? — ביסט דאָך געוואָרן אינגאַנצן ציניש אין משך פון די פינף חדשים!

— גאָרנישט ציניש — ענטפערט יאָאַכים און צוקט מיט די אַקסלען. — וואָס איז דען? — די מתים איז אַלץ איינס.... אגב איז זייער מעגלעך, אַז מ׳ווערט דאָ ביי אונז ציניש. בערענס אַליין איז אויך אַן אַלטער ציניקער — דערביי אַ טייערער בחור, אַן אַלטער קאָרפּאָראַציע־סטודענט און אַ גלענצנדיקער אָפּעראַטאָר, ווי ס׳ווייזט אויס. ער וועט דיר געפעלן. אַחוץ אים איז נאָך פאַראַן דאָ קראָקאָווסקי דער אַסיסטענט — אַ גאַנץ כיטרע בריאהלע. אין פּראָספּעקט איז ספּעציעל אָנגעוויזן זיין טעטיקייט: ער טרייבט פּסיכאָ־אַנאַליז מיט זיינע פּאַציענטן.

— וואָס אַזוינס? פּסיכאָאַנאַליז? — דאָס איז עקלדיק — רופט אויס האַנס קאַסטאָרפּ און פון איצט אָן איז גובר אין אים די פריילעכקייט. ער איז מער נישט קיין בעלעבאָס איבער זיך. דעם לעצטן שטוים האָט געגעבן די פּסיכאָאַנאַליז. ער לאַכט אַזוי שטאַרק, אַז די טרערן לויפן אים אַפּער פון אונטער דער האַנט, מיט וועלכער ער דעקט צו — אַן איינגעבויגענער פון לאַכן — די אויגן. יאָאַכים לאַכט אויך האַרציק — און ס׳ווערט אים, דאַכט זיך, דער־פון בעסער. אַזוי אַרום שטייגן די יונגעלייט אַרויס אויפגערוימטע פון דעם וואָגן, וועלכער האָט זיי ביים סאַמע סוף געטראָגן אויף דעם משופּעדיקן צופאָר, וואָס פירט ווי אַ שלייף צום פּאָרטאַל פון אינטערנאַציאָנאַלן סאַנאַטאָריום „בערגהאָף“.

נומער 34

גלייך רעכטס, צווישן דעם טויער פון הויז און דעם ווענטי־לאַטאָר איז געווען די לאָזשע פון הויז־משרת. פון דאָרטן איז אַרויסגעקומען זיי אַקעגן אַ פּאָרטיער, לויטן טיפּ — אַ פראַנצויז, וואָס ביז איצט געזעסן ביים טעלעפאָן און געלייענט צייטונגען. ער איז אָנגעטאָן אין דער זעלבער גרויער ליוורע, ווי דער הינקענדיקער פּאַרשוין ביים וואָקזאַל. ער פירט זיי דורך דער גוט־באַלויכטענער האַלע. לינקס געפינען זיך די געזעלשאַפט־זאַלן. פאַריבערגייענדיק קיקט האַנס קאַסטאָרפּ אַריין און זעט, אַז זיי זיינען ליידיק. ער פרעגט זיך וואו ס'זיינען די געסט און יאָאַכים ענטפערט:

— אויף דער ליג־וועראַנדע. איך האָב היינט געקריגן אַן אַרויס־גאַנג, ווייל כ'האָב דיך געוואָלט אָפּוואַרטן. אַזיסט — ליג איך אייך נאָכן אָוונטברויט אויפן באַלקאָן.

ס'פעלט נישט אַ סך, אַז האַנס קאַסטאָרפּ זאָל זיך אויפסניי מוזן צעלאַכן.

— וואָס, ביינאַכט אין אין נעפּל ליגט איר גאָר אויף די באַל־קאָנען? — פרעגט ער מיט אַ אומזיכער קול...

— יאָ, אַזאַ געזעץ ביי אונז. פון אַכט ביז צען. אָבער קום נאָר, קוק נאָר אָן דיין צימער און וואַש אָפּ די הענט.

זיי גייען אַריין אין דער ווינדע און דער פראַנצויז דרייט אויף דעם עלעקטרישן אַפּאַראַט. בשעתן אַרויפפאָרן, ווישט זיך האַנס קאַס־טאָרפּ אויס די אויגן.

— איך בין אינגאַנצן צעבראָכן און אויס מענטש פון לאַכן — זאָגט ער און אָטעמט דורכן מויל. — האָסט מיר אָנדערציילט אַזוי־פיל נאַרישקייטן... די מעשה מיט דעם פּסיכאָאַנאַליטיקער איז שוין געווען איבער דער מאָס, נאָך דאָס האָט געפעלט. אַחוץ דעם בין איך אייך מסתמא אַ ביסל אָפּגעשוואַכט פון דער נסיעה. דו ליידסט אויך פון קאַלטע פיס? דערביי האָט מען נאָך אַ הייס פּנים, דאָס איז נישט אָנגענעם. מיר וועלן מסתמא באַלד עפּעס עסן? דאַכט זיך מיר, אַז כ'בין הונגעריק. מ'עסט כאָטש אָרנטלעך ביי אייך אויבן?

זיי גייען אָן אַ רויש אַדורך דעם קאָקוס־דיוואַן אין דער לענג פון שמאָלן קאָרידאָר. מילכיק־לעזערנע אַבאַזשורן בלייכן זיך אויפן סופיט. די ווענט גלאַנצן ווייס און האַרט, געמאָלט מיט לאַקיר־טער איילפאַרב. מ'דערזעט אַ קראַנקן־שוועסטער, אין אַ ווייס הייבל אין אויף דער נאָז — אַ צוויקער מיט אַ שנירל הינטערן אויער. זי איז אַ פנים, אַ פראָטעסטאַנטקע, איז נישט שטאַרק איבער־געגעבן איר פראָפעסיע, אַ נייגעריקע, אַ באַאומרויקטע און אַ פאַר־נודעטע פון לאַנגווייליקייט. אויף צוויי ערטער אין קאָרידאָר, אויף דער פאָדלאָגע, פאַר די ווייס־לאַקירטע נומערירטע טירן, שטייען עפּעס באַלאָנען, גרויסע, בייכיקע כלים מיט קורצע העלזער. האַנס קאַס־טאָרפּ פאַרגעסט אַזש צו פרעגן, צו וואָס דאָס טויג.

— דאָ איז פאַר דיר — זאָגט יאָאַכים. — נומער פיר און דרייסיק. רעכטס וואוין איך און לינקס — אַ רוסיש פאָרפאָלק. וואָס אמת — אַ ביסל אָפּגעלאָזענע און שרייענדיקע, אָבער ס'איז נישט געווען קיין ברירה. נו, וואָס־זשע זאָגסטו?

די טיר איז אַ טאָפּלטע, מיט מלבושים־האָקנס אינם חלל. יאָאַכים האָט איינגעדרייט דעם עלעקטרישן לאָמפּ אויפן סופיט. אין דער ציטערנדיקער קלאָרקייט האָט דאָס צימער אויסגעזען לוס־טיק און שלווהדיק מיט דעם ווייסן פראַקטישן מעבל, מיט די ווייסע, שטאַרקע טאַפּעטן צו וואַשן, מיט די ריינע לינאָלעום־דיוואַנעס אויפן דיל און מיט די ליינענע פורהענגלעך, וואָס זיינען געהאָפטן ליט דער מאָדע — פּשוט און לעבעדיק. די באַלקאָן־טיר שטייט אָפן. מ'דערזעט די ליכטיקייט פון טאָל און מ'דערהערט אַ ווייטע טאַנץ־מוזיק. דער וואוילער יאָאַכים האָט אַהעקגעשטעלט אויף דער קאָ־מאָדע עטלעכע בלומען אין אַ קליינער וואַזע. דאָס האָט געשטאַמט פון דער נאָענטער לאָנקע. אַ ביסל טווזנטבלעטלעך און גלעקעלעך, וואָס ער אַליין האָט אָנגעפּליקט.

— פרעכטיק פון דיין זייט — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ.

— ס'אַ פיין צימער! מ'קאָן דאָ גאָר פיין אָפּזיצן אַ פּאָר וואָכן.

— אייערנעכטן איז דאָ געשטאָרבן אַן אַמעריקאַנערין — זאָגט יאָאַכים. — בערענס האָט תיכף פאָרויסגעזאָגט, אַז זי וועט זיין

פּאַרטיק ביז דו וועסט קומען און אַז דו וועסט קאָנען קריגן איר צימער. איר חתן איז געווען ביי איר, אַן ענגלישער פלאָט-אָפיציר, אָבער געהאַלטן האָט ער זיך דווקא נישט פעסט. יעדע ווײַלע איז ער אַרויס אין קאָרידאָר וויינען, ווי אַ קליין יינגל. דערנאָך האָט ער זיך געמוזט רייבן די באַקן מיט גאָלד-קרעם, ווייל ר'איז געווען ראַזירט און די טרערן האָבן אים געברענט. אייערנעכטן אינאָוונט האָט די אַמעריקאַנערין געהאַט צוויי ערשט-קלאַסיקע בלוט-שטורצן און דערמיט האָט זיך עס געענדיקט. אָבער נאָך נעכטן אינדערפרי האָט מען זי אַרויסגענומען און אַלץ איז נאַטירלעך געוואָרן גרינטלעך אויסגערויכערט, מיט פאָרמאַלין. ווייסטו, דאָס איז, זאָגט מען, גוט צו אַזעלכע זאַכן.

האַנס קאַסטאָרפּ הערט אויס די מעשה אַ צעשטרייטער. שטייענדיק מיט פאַרשאַרצטע אַרבל פאַר דעם גרויסן וואַש-בעקן, וואָס זיינע ניקלנע קראַנען בלישטשען אין עלעקטרישן ליכט, וואַרפט ער אינדערגיך אַ בליק צו דעם ווייס-מעטאַלענעם ריין געבעטן בעט.

— „אויסגערויכערט“ — דאָס איז אויסגעצייכנט! — זאָגט ער באַריידעוודיק און אַ ביסל מבולבלדיק. בשעת-מעשה וואַשט ער די הענט און ווישט זיי אָפּ. — יאָ, מעטילאַלדעהיד — דאָס האַלט נישט אויס די שטאַרקסטע באַקטעריע — H_2CO. אָבער ס'רייסט אין דער נאָז, נישט? זעלבסטפאַרשטענדלעך, אַז שטרענגע זויבערקייט איז אַ הויפּט-תּנאַי... ער זאָגט „זעלבסטפערס — טענדליך“ און רוט זיך אָפּ צווישן די ס און דער ט. יאָאַכים דערפאַר האָט זיך זינט ר'איז געווען אַ סטודענט צוגעוווינט צו דער אָנגענומענער אויסשפּראַך. קאַסטאָרפּ רעדט ווייטער מיט גרויס פלינקייט: — וואָס האָב איך דאָ נאָך געוואָלט זאָגן?... מסתּמא האָט דער פלאָט-אָפיציר זיך ראַזירט מיט אַ זשילעטקע, לאָמיר אָננעמען. מיט די קליינע מעסערלעך צעקאַלעטשעט מען זיך גיכער, ווי מיט אַ גוט אויסגעשאַרפטער ברייטווע. דאָס איז לכל-הפּחות מיין אייגענע ערפאַרונג. איך באַנוץ אַמאָל דאָס און אַמאָל יענץ... נאַ, אויף דער צערייצטער הויט האָט דאָס געזאַלצענע וואַסער ווי-געטאָן. מסתּמא איז ער געווינט פון דער דינסט צו באַנוצן זיך מיט גאָלד-קרעם, כ'בין דאָ גאָרנישט תּמה... און ער פלוידערט ווייטער, דערציילט,

אַז ער האָט אין דער וואַליזע צוויי הונדערט שטיק „מאַריאַ מאַנ־ציני" — זיינע ציגאַרן. די רעוויזיע איז געווען גאָר אַ בנעימותדיקע. באַלד דערנאָך נעמט ער אָפּגעבן גרוסן פון פאַרשיידענע מענטשן אין דער היים. מ׳הייצט דען דאָ נישט? — גיט ער פּלוצלונג אַ רוף און לויפט צו צו די רערן, כדי צוצולייגן די הענט...

— ניין, מ׳האַלט ביי אונז דאָ גאַנץ קיל — ענטפערט יאָאַכים.— מ׳מוז צוואַרטן ביז אַווגוסט, דעמאָלסט ווערט טעטיק די צענטראַל־באַהייצונג.

— אַווגוסט, אַווגוסט — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — איך ווער געפרוירן. ס׳איז מיר פּאַסקודנע קאַלט, אין קערפּער, מיין איך, ווייל דאָס פּנים ברענט ביי מיר מאָדנע. גיב נאָר אַ קוק, ווי איך ברען!

דער פאָרשלאָג אָנצוטאַפּן זיין פּנים איז אינגאַנצן נישט פּאַסיק צו האַנס קאַסטאָרפּס נאַטור און מאַכט אויף אים אַליין אַ פּיינ־לעכן איינדרוק. יאָאַכים איז אויך נישט מסכים און זאָגט בלויז:

— דאָס נעמט זיך פון דער לופט און מאַכט גאָר נישט נישט אויס. בערענס אַליין האָט אויך אַ גאַנצן טאָג בלויע באַקן. טייל מענטשן קאָנען קיינמאָל נישט געוויינט ווערן. נאָ, געגאַנגען, ווען נישט וועלן מיר נישט קריגן קיין עסן.

אויפן קאָרידאָר באַווייזט זיך ווידער די קראַנקען־שוועסטער, זי קוקט זיי נאָך נייגעריק און קורצזיכטיק. אָבער אויפן ערשטן שטאָק בלייבט האַנס קאַסטאָרפּ פּלוצלונג שטיין, צוגעשמידט פון אַ אימה־דיק קול, וואָס הערט זיך פון נישט ווייט ביים ראָג פון קאָרי־דאָר, אַ קול נישט קיין הויכס, אָבער אַזאַ שרעקלעכס, אַז האַנס קאַסטאָרפּ פאַרקרימט זיך און קוקט אָן יאָאַכימען מיט גרויסע אויגן. ס׳איז אַ הוסט, אַפּנים — פון אַ מאַנסביל, אַ הוסט, וואָס איז לחלוטין נישט ענלעך צו דעם, וואָס האַנס קאַסטאָרפּ האָט ווען־ס׳איז געהערט. יעדער מין הוסטן, וואָס איז אים באַקאַנט געווען ביז איצט, איז אין פאַרגלייך דערמיט אַ פּרעכטיקער און גע־זונטער אויסדרוק פון לעבן. דער דאָזיקער הוסט איז גע־ווען אינגאַנצן אָן יעדער פרייד און ליבע. אַ הוסט, וואָס ווערט נישט אַרויסגעשטויסן ווי געוויינלעך, נאָר קלינגט ווי אַ מוראדיק אומ־מעכטיק קראַצן אין אַ קאַשע פון אָרגאַנישער צעפוילטקייט.

— יאָ, — זאָגט יאָאַכים. — מיט אים האַלט עס שלעכט. וויכטיג...

— יאָ, — זאָגט יאָאַכים. — מיט אים האַלט עס שׂמאָל. הייכט, אַן עסטרייכישער אַריסטאָקראַט, אַן עלעגאַנטער מאַן און אינגאַנצן ווי אַ געבוירע'ער פּריץ. איצט איז ער אין אַזאַ מצב. אָבער ער גייט נאָך אַרום.

גייענדיק ווייטער האָט האַנס קאַסטאָרפּ ווידער אַ שמועס געטאָן וועגן דעם הוסטן פֿונם פּריץ. — דו מוזט וויסן — האָט ער געזאָגט — אַז איך האָב נאָך עפּעס אַזוינס קיינמאָל נישט געהערט. ס'איז פֿאַר מיר אינגאַנצן ניי, דערפֿאַר מאַכט עס אויף מיר אַזאַ איינדרוק. ס'זיינען פֿאַראַן אַלערליי הוסטן, טרוקענע און פֿייכטע. מ'זאָגט, אַז אַ פֿייכטער איז אפשר אין נאָך געזינטער און בעסער, ווי אַ טרוקן בילן. ווען איך האָב אין מיינע יונגע יאָרן („אין מיינע יונגע יאָרן" — זאָגט ער) געהאַט שטיקעניש אין האַלדז, האָב איך געבילט, ווי אַ הונט. אַלע האָבן זיך געפֿרייט, ווען דער הוסט איז ווייכער געוואָרן. כ'געדענק נאָך גאַנץ גוט. אָבער אַזאַ מין הוסטן, ווי דער — דערפֿון ווייס איך נאָך נישט. אַלנפֿאַלס — איך. דאָס איז לחלוטין נישט קיין הוסט פֿון אַ לעבעדיקן. ר'איז נישט טרוקן, אָבער ווייך קאָן מען אים אויך נישט אָנרופֿן. ווייט נישט. ס'איז אַקוראַט, ווי מ'וואָלט בשעת־מעשׂה אַריינגעקוקט אין מענטש אַריין און געזען, ווי ס'זעט אינעווייניק אויס — איין מאַטשקע פֿון ליחות...

— נאַ — זאָגט יאָאַכים — איך הער עס יעדן טאָג, דו דאַרפֿסט עס מיר נישט אויסמאָלן.

אָבער האַנס קאַסטאָרפּ קאָן זיך גאָרנישט באַרויִקן פֿון דעם הוסט. ער פֿאַרזיכערט נאָכאַמאָל, אַז מ'זעט דערביי אַליין, וואָס ס'טוט זיך אינעם אַריסטאָקראַט. ווען זיי קומען אַריין אין רעסטאָראַן, גלאַנצן ביי קאַסטאָרפּן די אויגן פֿון רייזע־מידקייט.

אין רעסטאָראַן

אין רעסטאָראַן איז העל, עלעגאַנט און געמיטלעך. ער ליגט רעכטס פֿון דער האַלע, קעגנאיבער די קאָנווערזאַציע־צימערן. יאָאַכים ערקלערט, אַז דער דאָזיקער רעסטאָראַן ווערט דער עיקר באַ

נוצט פון ביי־אָנגעקומענע, וואָס עסן — נישט אין דער געוויינלעכער צייט; אייך פון אַזעלכע, וואָס האָבן געסט. אָבער אויך געבוירן־טעג און געזעגענונג־באַנקעטן ווערן דאָ פייערלעך געפּראַוועט, אויך — שמחהלעך לכבוד גינסטיקע רעזולטאַטן נאָך דער גענעראַל־אונטערזוכונג. טיילמאָל איז דאָ גאָר לעבעדיק אין רעסטאָראַן — זאָגט יאָאַכים. — מ׳סערווירט אַפילו שאַמפּאַניער. איצט איז דאָ קיינער נישטאָ אַחוץ איין־און־איינציקע דאַמע בערך פון אַ יאָר דרייסיק. זי לייענט אַ בוך, ברומט עפּעס צו פאַר זיך און קלאַפּט־צו כסדר אין לייכט מיטן מיטלפינגער פון דער לינקער האַנט אויפן טישטעך. אַז די יונגעלייט זעצן זיך אַוועק, טוישט זי דאָס אָרט און דרייט זיך אויס צו זיי מיט דער פּלייצע. זי מיידט אויס מענטשן — דערציילט יאָאַכים שטילערהייט — און עסט אין רעסטאָראַן אַלע־מאָל מיט אַ בוך. מ׳שמועסט, אַז זי האָט אָנגעהויבן צו זיצן אין ליגנען־סאַנאַטאָריעס, ווען זי איז נאָך געווען אַ יונג מיידל און פון דעמאָלסט אָן איז זי אינגאַנצן אָפּגעריסן פון דער וועלט.

— אייב אַזוי, ביסטו דאָך מיט דיינע פינף חדשים נאָך גאָר אַ וויקל־קינד אין פאַרגלייך מיט איר. אַפילו ווען זאָלסט דאָ אָפּזיצן אַ יאָר — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ צו יאָאַכימען. יאָאַכים נעמט די מעניו־קאַרטע און ענטפערט אים מיט יענעם אַקסל־צוקן, וואָס איז ביז איצט נישט געווען אין זיין טבע.

זיי האָבן זיך געזעצט ביי דעם העכערן טיש ביים פענסטער, אויפן שענסטן אָרט. זיי זיצן איינער אַקעגן אַנדערן ביים קרעם־קאָלירטן פורהאַנג. די פנימער גליען קעגן דעם שיין פון עלעקטרישן טיש־לאָמפּ, וואָס איז רויט אַרומגעהילט. האַנס קאַסטאָרפּ לייגט צונויף זיינע פריש־געוואַשענע הענט און רייבט זיי איינע אין דער אַנדערער באַקוועם און אָפּוואַרטנדיק, ווי זיי שטייגער איז בעת ער זעצט זיך צום טיש. אפשר דערפאַר — ווייל זיינע אָבות פלעגן מתפלל זיין פאַר דער זופּ. אַ פריינדלעך מיידל, וואָס רעדט פון גומען אַרויס, אין אַ שוואַרץ קלייד, מיט אַ ווייס שירצל און מיט אַ גרויס פנים פון אַ שטאַרק־געזונטן קאָליר, דערלאַנגט צום טיש. אַ לוסטיקער הערט האַנס קאַסטאָרפּ דערציילן, אַז דאָ רופט מען די קעלנערינס — „זאַל־טעכטער". זיי באַשטעלן ביי איר אַ פלאַש גריאָד־

לאַראָז, נאָר האַנס קאַסטאָרפּ שיקט זי אָפּ, מ'זאָל זי בעסער אָנוואַרעמען. דאָס עסן איז אויסגעצייכנט. מ'דערלאַנגט שפּאַרגל־זופּ, געפילטע פּאָמידאָרן, בראָטן מיט עטלעכע צושפּייזן, אַ ספּעציעלע גוטגעמאַכטע מעל־שפּייז, קעז און אויבס. האַנס קאַסטאָרפּ עסט געשמאַק, כאָטש זיין אַפּעטיט איז נישט אַזאַ שטאַרקער, ווי ער האָט זיך גערעכנט. אָבער ר'איז געוויינט אַ סך צו עסן אַפילו, ווען ער איז נישט הונגעריק, בלויז צוליב אַכטונג צו זיך אַליין.

יאָאַכים איז פון די מאַכלים ווייניק נתפּעל. זיי זיינען אים שוין צוגעגעסן, דאָס אייגענע איז מיט אַלע דאָ אויבן. ס'איז שוין געוואָרן אַ מנהג צו זידלען דאָס עסן. ווייל — ווען מ'זיצט אָפּ אַ יאָר מיט אַ מיטוואָך... דערפאַר טרינקט ער מיט הנאה, אַפילו מיט אַ מין כוונה, דעם וויין, און כאָטש ער מיידט אויס זאָרגעוודיק נישט צו ווערן צו־סענטימענטאַל, קאָן ער זיך פונדעסטוועגן נישט איינהאַלטן נישט אויסצודריקן יעדעס מאָל זיין צופרידנקייט, הלמאַי ס'איז דאָ אַ מענטש, מיט וועלכן מ'קאָן אַ לייטיש וואָרט אויסריידן.

— יאָ, ס'איז אַ בריליאַנטענע זאַך, וואָס דו ביסט געקומען — זאָגט ער און זיין ברייטלעך קול איז גערירט. — כ'מעג זאָגן, אַז ס'איז פאַר מיר ממש אַ געשעעניש. ס'איז אַ דערפרישונג — כ'מיין, ס'איז אַ איבעררייס, אַן אָפּבייט אין דער אייביקער, נישט־אויפהערנדיקער איינטאָניקייט...

— אָבער די צייט מיז דאָ אַוועק גאַנץ גיך — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ.

— גיך און פּאַמעלעך — ווי דו ווילסט — ענטפערט יאָאַכים. — זי גייט בכלל נישט אַוועק, זאָג איך דיר. ס'איז גאָר קיין צייט נישט און אויך קיין לעבן נישט, — ניין, ס'איז נישט — זאָגט ער שאָקלענדיק מיטן קאָפּ און נעמט זיך ווידער צום גלאָז.

האַנס קאַסטאָרפּ טרינקט אויך, כאָטש זיין פּנים ברענט איצט, ווי פייער. אין קערפּער איז אים נאָך אַלץ קאַלט; און זיינע אברים ציטערט אַ באַזונדערס פריידיקע און אַ ביסל פּיינלעכע אומרויקייט. ער רעדט האַסטיק, איז זיך אָפּט טועה, מאַכט אַוועק מיט דער האַנט און רעדט ווייטער. אַ.ב., איז אויך יאָאַכים לעבעדיק און זייער שמועס ווערט נאָך פרייער און אויפגערוימטער, ווען די אונ־

טערבהמענדיקע דאַמע הייבט זיך גאַנץ פּלוצלונג אויף און גייט אַרויס. זיי וואַרפן ביים עסן מיט די גאָפּלען, מאַכן (מיט אַ ביסן אין דער באַק) וויכטיקע מינעס, לאַכן, שאָקלען די קעפּ, הייבן די אַקסלען און ריידן, נאָך איידער זיי שלינגען רעכט אַראָפּ. יאָאַכים וויל וויסן וואָס ס'הערט זיך אין האַמבורג און האָט אַרויפגעפירט דעם שמועס אויף דער געפּלאַנטער רעגולירונג פון דעם טייך עלבע.

עפּאָכע־מאַכנדיק! — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — עפּאָכע־מאַכנדיק פאַר דער אַנטוויקלונג פון אונזער שיף־וועזן — ס'איז גאָרנישט קיין גוזמא. מיר שטעלן גלייך אַריין אין בודזשעט אַן איינמאָליקע הוצאה פון 50 מיליאָן און מעגסט זיין זיכער, אַז מיר ווייסן גאַנץ גוט, וואָס מיר טוען.

ביי דער גאַנצער וויכטיקייט, וואָס ס'האָט פאַר אים די רעגולירונג פון דער עלבע, גייט ער פונדעסטוועגן באַלד אַריבער אויף אַן אַנדער טעמע און פאַרלאַנגט, אַז יאָאַכים זאָל אים נאָך עפּעס דערציילן וועגן לעבן „דאָ אויבן" און וועגן די געסט. יאָאַכים טוט עס אים מיט פאַרגעניגן צוליב, עס טוט אים הנאה, וואָס ער קאָן זיך אַראָפּריידן פון האַרצן. ער מוז איבערחזרן די מעשה מיט די מתים, וועלכע מ'לאָזט אַראָפּ אין באָב־שליטנס, און ווידעראַמאָל פאַרזיכערן, אַז ס'איז אַן אמת. האַנס קאַסטאָרפּ נעמט ווידער לאַכן און יאָאַכים לאַכט מיט, דאַכט זיך, מיט גרויס הנאה. דערנאָך נעמט ער דערציילן אַנדערע קאָמישע זאַכן, כדי נאָך צו פאַרשטאַרקערן די הפקרדיקע שטימונג. אַ דאַמע איז אַמאָל געזעסן מיט אים צוזאַמען ביים טיש, געהייסן האָט זי — פרוי שטער, אַגב זייער אַ קראַנקע, אַ פרוי פון אַ מוזיקער פון קאַנשטאַט — דאָס איז געווען דאָס סאַמע עם־הארצישסטע באַשעפעניש, וואָס ער האָט נאָר באַגעגנט אין לעבן. „דעזינפיסצירן" פלעגט זי זאָגן, אָבער אין סאַמע ערנסט. דעם אַסיסטענט קראָקאָווסקי האָט זי גערופן „פאַמולוס"*. מ'האָט דאָס געדאַרפט אַראָפּשלינגען אין דערביי נאָך מאַכן אַ ערנסטע צורה. אויסערדעם איז זי געווען אַ לשון־הרעניצע, ווי ס'רוב ווייבער דאָ אויבן. וועגן אַן אַנדער דאַמע האָט זי געזאָגט, אַז זי טראָגט

* אַנשטאָט פאַאומולוס.

אַ „סטערילעט". „סטערילעט" האָט זי דאָס אָנגערופן — דאָס איז דאָך געלד: האַלב־לינגדיק, מיט פּאַרוואָרפענע קעפּ אויף די אָנ־לענס פון זייערע שטולן — האָבן ביידע אַזוי געלאַכט, אַז זיי האָבן אינגאַנצן געציטערט און ביידע האָבן כמעט אויף איינמאָל אָנגע־הויבן שלוקערצן.

פּלוצלונג איז יאָאַכים געוואָרן מרה־שחורהדיק און זיך דער־מאָנט אין זיין צרה.

— יאָ, מיר זיצן דאָ און לאַכן — זאָגט ער מיט אַ ווייטאָג־דיקער צורה און פון ווילע צו ווילע הייבט ער ווידער אָן לאַכן. — דערביי הייב איך נישט אָן צו וויסן, ווען איך וועל אַמאָל אַרויס פון דאַנען. ווייל ווען בערענס זאָגט אַ האַלב יאָר, איז נאָך גאָר קיין ראיה נישט. מ'מוז זיך תיכף ריכטן אויף מער. אָבער ס'איז דאָך שווער; זאָג אַליין, צי ס'איז נישט אַ טרויעריק עסק פאַר מיר. דאָרטן בין איך שוין געווען צוגענומען און אין אַ חודש אַרום וואָלט איך געקענט אָפּגעבן אָפיציר־עקזאַמען. איצט וואַלגער איך מיך דאָ אַרום מיטן טערמאָמעטער אין מויל, צייל די גריַין פון דער אומגעבילדעטער פרוי שטער און פטר צייט. אין אונזער עלטער שפּילט אַ יאָר אַ גרויסע ראָלע, אין לעבן דאָרט אונטן, ברענגט עס מיט זיך אַזויפיל פאַרענדערונגען און נייסן. איצט מוז איך דאָ פוילן, ווי אַ באַגנע, יאָ ממש, ווי אַ פוילנדיקער זומפּ. ס'איז גאָר־נישט קיין איבערגעטריבענער פאַרגלייך...

מאָדנע, האַנס קאַסטאָרפּ ענטפערט דערויף בלויז מיט דער פראַגע, צי מ'קאָן דאָ קריגן פּאָרטער אויך, און אַז יאָאַכים גיט אויף אים אַ קוק מיט שטוינונג, זעט ער, אַז ער האַלט ביי איינשלאָפן. אייגנט־לעך שלאָפט ער כמעט שוין.

— דו שלאָפסט גאָר! — זאָגט יאָאַכים. — קום, ס'איז שוין צייט פאַר אונז ביידע צו גיין זיך לייגן.

— ס'איז גאָרנישט קיין צייט — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ מיט אַ שווערער צונג. פונדעסטוועגן גייט ער מיט, אַ ביסל איינגעבויגן און מיט שטייפע פיס, ווי אַ מענטש, וואָס פאַלט פשוט פון מידקייט. פונדעסטוועגן, ווען זיי גייען אַדורך די מאַט־באַלויכטענע האַלע און יאָאַכים גיט אַ זאָג:

— דאָ זיצט קראָקאָווסקי. איך מוז דיך, מיין איך, נאָך אינדערגיך פֿאָרשטעלן —

שטאַרקט זיך קאַסטאָרף מיט אַלע כּוחות. דר. קראָקאָווסקי זיצט אין דער ליכטיק, ביים קאָמין פֿון אַ קאָנווערזאַציע=צימער, גלייך בײַ דער אָפֿענער היק=טיר. ער לייענט אַ צייטונג. ווען די יונגעלייט גייען צו צו אים, שטייט ער אויף. יאָאַכים האַלט זיך מיליטעריש און זאָגט:

— ערלויבט מיר, ביטע, הער דאָקטאָר, פֿאָרצושטעלן מיין קוזין קאַסטאָרף פֿון האַמבורג. ער איז נאָר=וואָס אָנגעקומען.

דר. קראָקאָווסקי באַגריסט דעם נייעם שכן מיט אַ מין לוסטיקער, פֿעסטער און אויפֿמונטערנדיקער האַרציקייט, גלייך ווי ער וואָלט געוואָלט געבן אָנצוהערן, אַז פּנים=אל=פּנים מיט אים איז איבעריק יעדע פֿאַרלעגנהייט און בלויז פֿריילעכער צוטרוי איז דאָ אויפֿן אָרט. ער איז אַלט בערך פֿינף און דרייסיק יאָר, אַ ברייטבייניקער, אַ פֿעטער, אַ סך קלענער פֿון ביידע יונגעלייט, אַזוי, אַז ער מוז אַ ביסל פֿאַרוואַרפֿן דעם קאָפּ אינדערקרים, כּדי זיי צו קוקן אין פּנים אַריין. ער איז נישט=געוויינלעך בלייך, ס'איז אַ מין דורכזיכטיקע, פֿאָספֿאָרעסצירנדיקע בלאַסקייט, וואָס ווערט נאָך בולטער צוליב דעם טונקעלן פֿלאַקער פֿון זיינע אויגן, דורך דער שוואַרצקייט פֿון זיינע ברעמען און דורך דער גאַנץ לאַנגער באָרד מיט די צוויי שפּיצן, וואו ס'וואַרפֿן זיך שוין אַדורך עטלעכע ווייסע פֿעדים. ער טראָגט אַ שוואַרצע, שוין אַ ביסל אָפּגענוצטע מאַרינאַרקע, מיט צוויי שורות קנעפּ, שוואַרצע האַלבע שיך מיט לעכלעך, ענלעכע צו סאַנדאַלן, דיקע גרוי=וואָלענע זאָקן און אַ איבערגעוואָרפֿענעם ברייטן קראַגן. אַזאַ מין קראַגן האָט האַנס קאַסטאָרף ביז איצט געזען בלויז ביי אַ פֿאָטאָגראַף אין דאַנציג. דער דאָזיקער קראַגן האָט צוגעגעבן אין דער ווירקלעכקייט דער געשטאַלט פֿון דר. קראָקאָווסקי עפּעס אַטעליע=מעסיקס. ער האָט האַרציק געשמייכלט, געוויזן אַ מויל געלבלעכע ציין, געשאָקלט ביים יונגנמאַן די האַנט. ער רעדט מיט אַ באַריטאָן און מיט אַ ביסל אַן אויסלענדיש=שלעפּנדיקן אַקצענט:

— זייט באַגריסט, הער קאַסטאָרף! לאָמיר האָפֿן, אַז איר וועט

זיך גיך איינליעבן אין זיך פילן גוט צווישן אונז. קומט איר צו אונז ווי אַ פּאַציענט, אויב ס'איז מיר ערלויבט צו פרעגן?

ס'איז ממש געווען רירנדיק צוצוקוקן, ווי האַנס קאַסטאָרפּ שטרענגט זיך אָן צו האַלטן זיך לייטיש און גובר צו זיין דעם שלאָף. ס'אַרט אים, הלמאַי ער האַלט זיך אַזוי שלעכט. פול מיט חשד און שטאָלץ, ווי אַלעמאָל יונגעלייט, — מיינט ער, אַז דעם דאָקטארס שמייכלען און זיין אויפמונטערדיקייט זיינען סימנים פון געהולדיקן חוזק. ער ענטפערט, רעדט וועגן די דריי וואָכן, דערמאָנט וועגן זיין עקזאַמען און גיט=צו, אַז ר'איז, דאַנקען גאָט, אינגאַנצן געזונט.

— באמת? — פרעגט דר. קראָקאָווסקי אין בשעת=מעשה גיט ער, ווי אייף צו רייצן זיך, אַ פּאַרוואַרף דעם קאָפּ אינדערקרים און זיין שמייכל ווערט נאָך שטאַרקער... — אויב אַזוי, זענט איר אַ אייסטערלישע ערשיינונג! ווייל מיר איז נאָך נישט פּאָרגעקומען אַ מענטש, וואָס זאָל זיין אינגאַנצן געזונט. וואָס פאַר אַן עקזאַמען האָט איר אָפּגעהאַלטן, אויב ס'איז מיר ערלויבט צו פרעגן?

— איך בין אַן אינזשעניער, הער דאָקטאָר — ענטפערט האַנס קאַסטאָרפּ מיט באַשיידענער ווערדיקייט.

? אַה, אַן אינזשעניער! — און דר. קראָקאָווסקיס שמייכל ווערט תיכף שוואַכער, פאַרלירט אייף אַ רגע זיין קראַפט און הארציקייט. — דאָס איז אַן ענין. ווערט איר, הייסט עס, זיך דאָ נישט לאָזן מעדיציניש באַהאַנדלען נישט קערפּערלעך און נישט פּסיכיש?

— ניין, טויזנט דאַנק — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ און טרעט כמעט אָפּ אַ טריט אייף צוריק.

אין דער רגע הייבט דר. קראָקאָווסקי ווידער אָן פעסט צו שמייכלען. ער דערלאַנגט דעם יונגנמאַן די האַנט, שאָקלט זי און זאָגט הויך:

— אויב אַזוי, שלאָפט=זשע געזונטערהייט, הער קאַסטאָרפּ, און האָט הנאה פון אייער גוט געזונט! שלאָפט געזונטערהייט און צום ווידערזעען! — דערמיט לאָזט ער אָפּ די יונגעלייט און זעצט זיך ווידער אַוועק לייענען די צייטונג.

די ווינדע האָט מער נישט קיין באַדינגונג און זיי גייען צוריק אַראָפּ מיט די טרעפּ, שווייגנדיק און אַ ביסל צעטומלט פון דער באַגעגעניש מיטן דר. קראָקאָווסקי. יאָאַכים באַגלייט קאַסטאָרפּן אינם נומער 34 אַריין. דער הינקענדיקער האָט שוין דאָרטן אַוועקגעלייגט דעם באַגאַזש. זיי פּלוידערן נאָך אַ פערטל שעה, בשעת-מעשה פּאַקט-אויס האַנס קאַסטאָרפּ די וואַש-מכשירים און דעם נאַכט-טואַלעט און רויכערט דערביי אַ דיקן לייכטן פּאַפּיראָס. קיין ציגאַר איז אים היינט נישט אויסגעקומען צו רויכערן און ס'קומט אים פאַר וואונדערלעך און משונהדיק.

— ער זעט-אויס גאָר וואַזשנע — זאָגט ער און לאָזט אַרויס דעם תיך, וואָס ער האָט אַריינגעאָטעמט ביים ריידן. — וואַקס-בלייך איז ער, אָבער מיט זיינע שיך און זאָקן זעט ער אויס גאָר מיאוס. גרוי-וואָלענע זאָקן און דערצו די סאַנדאַלן. ווי מיינסטו, ער האָט זיך באַליידיקט?

— עס איז אַ ביסל זיין שוואַכע זייט — איז יאָאַכים מודה. — האָסטו דיך נישט געדאַרפט אַזוי קאַטעגאָריש אָפּזאָגן פון מעדיצינישער באַהאַנדלונג, לכל-הפּחות — פון פּסיכישער. עס פאַרדריסט אים, וואָס מ'זאָגט זיך אָפּ דערפון. פון מיר איז ער אויך נישט איבעריק נתפּעל, ווייל איך דערצייל אים צו-ווייניק מיינע ענינים. אָבער פון צייט-צו-צייט דערצייל איך אים אַ חלום, כדי ער זאָל האָבן וואָס צו אַנאַליזירן.

— אויב אַזוי, האָב איך אים טאַקע געטאָן אַן עוולה — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ מיט פאַרדרוס. ווייל ר'איז אומצופרידן מיט זיך אַליין, הלמאַי ער זאָל דאָבן עמעצן אָנגעטאָן עגמת-נפש. פּלוצלונג באַפאַלט אים שטאַרק די מידקייט אויפסניי.

— אַ גוטע נאַכט — זאָגט ער — איך פאַל פון די פיס.

— אַרום אַכט אַ זייגער וועל איך דיך קומען נעמען צו פרישטיק — זאָגט יאָאַכים און גייט אַרויס.

האַנס קאַסטאָרפּ פטרט אינדערגיך אָפּ זיין נאַכט-טואַלעט. תיכּף נאָכדעם, ווי ער לעשט אויס דאָס נאַכט-לעמפּל, באַפאַלט אים דער שלאָף. באַלד דערמאָנט ער זיך, אַז אין דעם בעט איז עמעצער אייערנעכטן געשטאָרבן און ס'באַפאַלט אים אַ מורא. מסתמא איז

עס נישט געשען צום ערשטן מאָל — זאָגט ער זיך אַליין, גלייך ווי דאָס וואָלט אים געקאָנט באַרויִקן. ס'איז פּשוט אַ מתים-בעט, אַ געוויינלעך מתים-בעט. באַלד דערנאָך ווערט ער אַנטשלאָפן.

אָבער תּיכּף, ווי ער שלאָפט איין, הייבט אים אָן צו חלומען און ער חלומט אַזוי כּמעט ביז אינדערפרי. דער עיקר זעט ער די גאַנצע צייט יאָאַכים צימסען אַ מאָדנע אויסגעקרימטן און ווי ער גליטשט זיך אַראָפּ אויף אַ קרומען וועג מיט אַ באָב-שליטן. ער איז אַזוי פּאַספּאָרעסצירנדיק בלייך, ווי דער דר. קראָקאָווסקי. פון פאָרנט זיצט דער עסטרייכישער אַריסטאָקראַט, וואָס האָט גאָר אַן אומבאַשטימטן אויסזען, ווי עמעצער, וואָס מ'האָט אים בלויז געהערט הוסטן. ער לענקט דעם שליטן. — ס'איז אונז אַלץ איינס, — אונז דאָ אויבן — זאָגט דער אויסגעקרימטער יאָאַכים און ס'ווייזט זיך אַרויס, אַז ער—נישט דער אַריסטאָקראַט — האָט דאָס אַזוי מוראדיק געהוסט. האַנס קאַסטאָרפּ נעמט ביטער וויינען און פאַרשטייט, אַז ער מוז תּיכּף לויפן אין אַפּטייק אַריין, כּדי צו שאַפן גאָלד-קרעם. אָבער אויפן וועג זיצט די פרוי אילטיס מיט אַ שפּיציקער מאָרדע. זי האַלט עפּעס אין דער האַנט, עס דאַרף, אַפּנים, זיין דער „סטערילעט". פאַקטיש איז עס בלויז אַ זשילעטקע. האַנס קאַסטאָרפּ צעלאַכט זיך ווידער — אַזוי ווערט ער געשליידערט פון איין געמיט-שטימונג אין דער אַנדערער, ביז דער פרימאָרגן נעמט גרויען דורך דער האַלב-געעפנטער באַלקאָן-טיר און וועקט אים אויף.

צווייט קאַפּיטל

פון דער טויפשאָל און פון דעם ייִדן מיט דער טאָפּלטער געשטאַלט.

האַנס קאַסטאָרפּן זיינען געבליבן פון זיין עלטערנס הויז בלויז בלאַסע זכרונות. טאַטע־מאַמע געדענקט ער קוים. זיי זיינען אַוועקגעשטאָרבן אין משך פון דער צייט צווישן זיין פינפטן און זיבעטן יאָר פון זיין לעבן. פריער איז געשטאָרבן די מוטער, אינגאַנצן אומגעריכט, בעת זי האָט זיך געריכט אין בעט אַריין. גענומען האָט זיך עס פון אַ געפעס־פאַרשטאָפּונג צוליב אַ ווענען־אָנצינדונג — אַ עמבאָליע, ווי דר. היידעקינד האָט עס אָנגערופן. די דאָזיקע עמבאָליע האָט אַרויסגערופן אַ מאָמענטאַלן האַרץ־פּאַראַליטש: זי איז געזעסן אין בעט און געלאַכט אין ס'האָט אויסגעזען, אַז זי פאַלט אַוועק פון געלעכטער. פאַקטיש איז זי געפאַלן אַ טויטע. פאַר האַנס הערמאַן קאַסטאָרפּ, דעם פאָטער, איז דאָס נישט לייכט געווען צו באַנעמען. ער איז טיף געווען צוגעבונדן צו זיין פרוי און דערצו נישט געווען פון די גרויסע גיבורים, אַזוי, אַז ער האָט זיך נישט געקאָנט קיין עצה טאָן דערמיט. זינט דעמאָלסט איז ער אינגאַנצן געוואָרן עובר־בטל. פון גרויס צעטומלונג האָט ער אָנגעהויבן מאַכן געשעפטלעכע פעלערן, אַזוי, אַז די פירמע „קאַסטאָרפּ און זון" האָט געליטן גרויסע היזקות. מיט אַ יאָר שפּעטער אין פרילינג האָט ער בעת אַן אינספּעקציע פון די שפּייכלערס ביים ווינטיקן האַפן אַריינגעכאַפּט אַ לונגען־אָנצינדונג. זיין דערשיטערט האַרץ האָט נישט געקאָנט אויסהאַלטן די הויכע היץ און ער איז אין משך פון פינף טעג געשטאָרבן, נישט געקוקט דערויף, וואָס דר. היידעקינד האָט אים באַהאַנדלט מיט אַזויפיל זאָרגעוודיקייט. ער איז אַוועק נאָך זיין פרוי, בכבודיק באַלייט פון דער בירגערשאַפט און באַגראָבן געוואָרן אין קאַסטאָרפּישן פאַמיליען־קבר, וואָס ליגט אויף

דעם סאַנקט-קאַטאַרינען בית-עולם, אין זייער אַ שיין אָרט, מיט אַן אַרויסבליק צום באָטאַנישן גאָרטן.

זיין פאָטער, דער סענאַטאָר, האָט אים איבערגעלעבט, כאָטש נישט אויף אַ סך. דער אַלטער איז אויך געשטאָרבן פון אַ לונגען-אָנצינדונג, אָבער נאָך אַ שווערן געראַנגל און אין גרויסע יסורים, ווייל להיפוך צום זון, — איז האַנס לאָרענץ קאַסטאָרפ געווען אַ נאַטור, וואָס לאָזט זיך נישט אַזוי גיך אונטערהאַקן און איז שטאַרק איינגעוואָרצלט אין לעבן. אין משך פון דער צייט צווישן זון און פאָטער, אָנדערטהאַלבן יאָר, האָט דער יתום האַנס קאַסטאָרפ געלעבט ביים זיידן אין הויז, אַ הויז, וואָס איז אויפגעבויט געוואָרן אין אָנהייב פון פאַרגאַנגענעם יאָרהונדערט אויף אַ שמאָלן גרונט, לויטן געשמאַק פון צפון-קלאַסיציזם, געמאָלט מיט אַ מרה-שחורהדיקער וועטער-פאַרב, קעגן אַן אָפענעם פלאַץ. אַ הויז מיט האַלב-זיילן אין ביידע זייטן פון דער איינגאַנג-טיר, אינדערמיט פאַרטער איבער די פינף טרעפלעך, מיט צוויי איבער-שטאָקן אויסער דער בעלעטאַזשע, וואו די פענסטער זיינען געגאַנגען ביז דער פאָדלאָגע און זיינען געווען פאַרקראַטעט מיט גוס-אייזערנע קראַטעס.

דאָ זיינען געלעגן בלויז רעפּרעזענטאַציע-צימערן. דערין איז אַריינגערעכנט דאָס העלע עסצימער באַפּוצט מיט שטוקאַטוריע. די וויין-רויטע פאַרהאַנגענע פענסטער פון אָט דעם צימער האָבן אַרויסגעקוקט אין גערטל, וואָס הינטערן הויז. דאָרטן האָבן אין משך פון אַכצן חדשים זיידע און אייניקל פינקטלעך 4 אַ זייגער יעדן טאָג געגעסן אַליין מיטאָג, באַדינט פון דעם אַלטן דינער פיטע מיט אויררינגלעך אין די אויערן און מיט זילבערנע קנעפּלעך אין פראַק. צו דעם דאָזיקן פראַק האָט נאָך דער דינער געטראָגן אַ באַטיסטענע האַלז-בינדע, ווי דער באַלעבאָס אַליין. דער אַלטער האָט אויך פונקט ווי דער באַלעבאָס דערמיט פאַרשטעלט זיין ראַזירטע גאָמבע. ווען דער זיידע פלעגט מיט אים ריידן פלאַטדייטש, האָט ער אים געזאָגט דו. ער האָט נישט געמיינט קיין וויץ — ער איז בטבע נישט געווען קיין הומאָריסט — נאָר אין פולן ערנסט און בכלל זיך געפירט אַזוי מיט פאָלקס-מענטשן, אַ שטייגער מיט שפּייכלער-אַרבעטער, שיק-יינגלעך, פורמאַנעס און

משרתים. האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך צוגעהערט דערצו מיט הנאה. מיט הנאה האָט ער זיך אויך צוגעהערט, ווי פּיטע ענטפערט אים, סערווירנדיק, אויך אין פּלאַט־דייטש. בשעת־מעשה פלעגט דער דינער זיך איינבויגן לינקס הינטער זיין באַלעבאָס, כדי אים אַריינצורידן אין רעכטן אויער, אויף וועלכן דער סענאַטאָר האָט געהערט אַ סך בעסער, ווי אויפן לינקן. דער אַלטער האָט פאַרשטאַנען, צוגעשאָקלט אין ווייטער געגעסן, זיצנדיק אַן אויסגעגלייכטער צווישן דעם מאַהאָן־אָנלען פון דער שטול און דעם טיש, קוים צוגעבויגן צום טעלער. דאָס אייניקל, וואָס איז געזעסן קעגן אים, האָט זיך צוגעקוקט שטיל, מיט טיפער און נישט־באַוואוסטער פאַראינטערעסירטקייט צו די קאַראַגע, געניטע באַוועגונגען, מיט וועלכע דעם זיידנס שיינע, ווייסע, דאַרע אַלטע הענט מיט די געוועלבטע פאַרשפּיצטע נעגל און מיט דעם גרינעם הערב־רינג אויף דעם רעכטן ווייז־פינגער האָבן אָנגענומען מיטן שפּיץ־גאָפּל אַ ביסן פלייש, גרינס און קאַרטאָפל און צוגעטראָגן צום מויל. בשעת־מעשה פלעגט ער לייכט צובויגן דעם קאָפּ. האַנס קאַסטאָרפּ האָט געקוקט אויף זיינע אייגענע, נאָך נישט־פלינקע הענט און זיך פאַרגעשטעלט, ווי ער וועט אויך אַמאָל, ווי דער זיידע, האַלטן מעסער און גאָפּל.

אַן אַנדער פראַגע איז געווען, צי ער וועט אויך אַמאָל דערגיין דערצו, ער זאָל קאָנען פאַרשטעקן די גאָמבע אין דער בינדע, ווי דער זיידע, וואָס טראָגט אַ שטייפן קאָלנער, מאָדנע גרוים געעפנט, מיט שאַרפע שפּיצן ביז די באַקן. ווייל דערצו מוז מען אַזוי אַלט זיין ווי ער. שוין היינט טראָגט מער — אַחוץ דעם זיידן און פּיטען — קיין שום מענטש נישט אַזעלכע בינדעס און קראַגנס. און ס׳איז אַ שאָד, ווייל דעם קליינעם האַנס קאַסטאָרפּ איז שטאַרק געפעלן צוצוקוקן, ווי דער זיידע שפּאַרט אָן די גאָמבע אין דער שניי־ווייסער בינדע. אַפילו ווען ער איז אויסגעוואַקסן, איז עס איז אים שטאַרק געפעלן, וויפיל מאָל ער האָט זיך דערמאָנט דערין: ס׳איז געווען דערין עפּעס אַזוינס, וואָס ער האָט געשעצט אין סאַמע תוך פון זיין וועזן.

נאָכדעם ווי זיי האָבן אָפּגעגעסן, צוזאַמענגעלייגט זייערע סערוועטן, איינגעוויקלט און אַריינגעשטעקט אין די זילבערנע רינגען (אַן ענין, מיט וועלכן האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך דעמאָלסט נישט אַזוי לייכט אַן עצה געטאָן, ווייל די סערוועטן זיינען אַזוי גרויס געווען, ווי קליינע טישטעכער), — איז דער סענאַטאָר אויפגעשטאַנען פון דער שטול, וועלכע פיטע האָט אַוועקגענומען פון הינטער אים און איז אַוועק מיט טשאַפּענדיקע טריט אין „קאַבינעט“ אַריין, כדי צו נעמען אַ ציגאַר. טיילמאָל פלעגט אים דאָס איניקל נאָכגיין אַהין.

דער דאָזיקער „קאַבינעט“ איז אַנטשטאַנען אַדאַנק דעם, וואָס מ'האָט געמאַכט דאָס עסצימער מיט דריי פענסטער, אַזוי, אַז ס'האָט פאַרנומען די גאַנצע ברייט פון הויז. צוליב דעם איז דאָ נישט געבליבן, ווי אַלעמאָל ביי אַזאַ מין הויז, אָרט פאַר דריי סאַלאָנען, נאָר פאַר צוויי. אָבער איין סאַלאָן, וואָס איז געלעגן פערפּענדיקולאַר צום עס=זאַל און געהאַט בלויז איין פענסטער אין גאַס אַריין, איז אויסגעקומען נישט פּראָפּאָרציאָנעל טיף. דערפאַר האָט מען אָפּגעצוימט בערך אַ פערט=חלק פון זיין לענג און דאָס איז געווען דער „קאַבינעט“ — אַ שמאָל צימער מיט אַ פענסטער אין סופיט, אַ טונקלס און באַשטעלט מיט ווייניק זאַכן: אַן עטאַזשערקע, וואו ס'איז געשטאַנען דעם סענאַטאָרס ציגאַרן=שענקל, אַ שפּיל=טיש. אין דעם שופלאָד פון אָט=דעם טיש זיינען געלעגן צוציענדיקע זאַכן: וויסט=קאָרטן, שפּיל=מאַרקעס, קליינע מאַרקיר=ברעטלעך מיט דעקלעך, וואָס קלאַפּן זיך אויף, אַ שיפער=טאָוול מיט קרייד=גריפלעס, פּאַפּירענע ציגאַרן=שפּיצלעך און נאָך אַנדערע זאַכן. אין דעם צימער איז אויך געשטאַנען אין ווינקל אַ ראָקאָקאָ=גלאָזשאַנק פון פּאַליסאַנדער=האָלץ און הינטער די שויבן זיינען אויפגעהאַנגען געווען געל=זיידענע פיר=הענגלעך.

— זיידעשי, — פלעגט אַמאָל דער קליינער האַנס קאַסטאָרפּ זיך שטעלן אין קאַבינעט אויף די שפּיצן פינגער, כדי אַריינצורײדן דעם אַלטן אין אויער אַריין, — ווייז מיר, כ'בעט דיך, די טויפשאָל.

און דער זיידע, וואָס האָט סיי=ווי=סיי געהאַט אַוועקגעמאַכט די פּאָלע פון זיין לאַנגן און ווייכן ראָק, האָט אַרויסגענומען פון הויזן=קעשענע זיין בינטל שליסלען און האָט געעפנט די גלעזערנע

שאַנק, וואָס ס'האָט זיך געשפּירט מיט מאָדנע און אָנגענעמע ריחות. ס'זיינען דאָרטן געלעגן באַהאַלטן פאַרשיידענע זאַכן, וואָס מ'נוצט זיי מער נישט און דערפאַר אַזעלכע צוציענדיקע: אַ פּאָר צעבוי־גענע זילבערנע לייכטער, אַ צעבראָכענער באַראָמעטער מיט אַ האָל־צערנער, געשניצטער פיגור, אַן אַלבום מיט דאַגעראָטיפּיעס*, אַ ליי־קער־קעסטל פון טענענהאָלץ, אַ קליינער טערק, פון האַרט האָלץ, אין אַ פאַרביק־זיידענעם אָנצוג, מיט אַ געווערק אינעווייניק, דורך וועלכן ער האָט אַמאָל געקאָנט לויפן איבערן טיש. איצט אָבער איז עס שוין לאַנג קאַליע. ס'איז דאָרטן געווען אַ פאַרצייטישדיקער שיף־מאָדעל, און גאָר אונטן — אַפילו אַ פאַסטקע פאַר מייז. דער אַלטער פלעגט אַרויסנעמען פון מיטעלן פאַך אַ שטאַרק פאַרדוכטע קיילעכיקע זילבערנע שאָל, וואָס איז געשטאַנען אויף אַ זילבערנעם טעלער, אין האָט געוויזן דעם יינגל. בשעת־מעשה האָט ער זיי פונאַנדער־גענומען, דערציילט וועגן זיי מעשיות, ווער וויים צום וויפלטן מאָל און זיך מיט זיי געפּאָרעט.

דער בעקן אין דער טעלער האָבן לכתחילה נישט געפּאַסט איינער צום אַנדערן. דער קליינער האָט דאָס אַליין געזען אין אויך געהערט דאָס אייגענע פון זיידן. פונדעסטוועגן — פלעגט דער זיידע זאָגן — ווערן זיי שוין באַנוצט אינאיינעם הונדערט יאָר, ס'הייסט זינט מ'האָט געקויפט דעם בעקן. די שאָל איז געווען אַ שיינע, געווען געפּאָרעמט פשוט און סובטעל לויטן שטרענגן געשמאַק פון אָנהייב פאָריקן יאָרהונדערט. אַ גלאַטיקע און אַ מאַסיווע, איז זי געשטאַנען אויף אַ קיילעכיקן פוס און איז געווען אינעווייניק גע־גילדט. מיט דער צייט איז דאָס גאָלד געוואָרן געל־אָפּבלאַקירט. די איינציקע באַפּוצונג איז געווען אַ פיינער קראַנץ פון רויזן און שפּיציקע בלעטער אויבן ביים ראַנד. וואָס ס'איז נוגע דעם טעלער — האָט מען אינעווייניק געקאָנט איבערלייענען ווי וויט עלטער ער איז געווען. „זעכצנהונדערט פופציק" איז דאָרטן געווען אויפגעשריבן מיט געצירקטע ציפערן און אַרום די ציפערן — פאַרשיידענע גראַווירטע קרייזלעך לויטן דעמאָלסטיקן „מאָדערנעם מאַניער": געציקלט און גע־

* פאָרצייטיקע פאָטאָגראַפיעס.

דאָס יינגל האָט אַרויפגעקוקט צום זיידנס שמאָלן זקנישן קאָפּ, וואָס איז ווידער געוואָרן איבערגעבויגן איבער דער שאָל, ווי אַמאָל אין יענער לאַנג פאַרשוואונדענער צייט, פון וועלכער ער דערציילט. אין דער מינוט איז דעם יינגל באַפאַלן אַ שוין דורכגעלעבט געפיל, אַ מאָדנע, האַלב-חלומענדיקע, האַלב-דערדריקנדיקע שפּירונג פון עפּעס, וואָס ציט זיך און שטייט גלייכצייטיק אויף אַן אָרט, אַ מין איבערגייענדיק בלייבן, וואָס איז אי צוריקקער, אי לויפנדיקע איינצייטיקייט, אַ געפיל, וואָס איז אים שוין באַקאַנט געווען פון אַמאָל און וואָס ער האָט שטאַרק געוואָלט איבערלעבן נאָכאַמאָל. אַ שטיק צוליב דעם האָט ער געוואָלט מ'זאָל אים ווייזן די גליווערנדיק-איבערגייענדיקע ירושה-חפצים.

ווען דער יונגערמאַן האָט זיך שפּעטער פאַרטראַכט, האָט ער זיך איבערצייגט, אַז דאָס בילד פון זיין זיידן האָט זיך אים אַ סך טיפער, בולטער און באַדייטנדיקער איינגעקריצט, ווי דאָס בילד פון זיינע עלטערן. ס'קאָן גריילעך געמאָלט זיין, אַז ס'האָט זיך אויך גענומען צוליב סימפּאַטיע און פיזישער קרובהשאַפט, ווייל דאָס אייניקל איז געווען ענלעך צום זיידן אויף אַזויפיל, אויף וויפיל אַ ראָזער, בלוט-און-מילך יונגערמאַן קאָן זיין ענלעך צו אַ בלייכן און שטייפן זיבעציק-יעריקן זקן. אָבער דער עיקר האָט דאָ געווירקט דעם אַלטנס פּערזאָן, וואָס איז אָן שום ספק געווען די אמתע כאַראַקטער-פיגור און די דעקאָראַטיווע פּערזענלעכקייט פון דער משפּחה.

„לויט דער עפנטלעכער מיינונג גענומען, איז די צייט פון האַנס לאָרענץ קאַסטאָרפּס ווען און שטרעבונגען היפּש אַוועק לאַנג איידער ער אַליין. ער איז געווען אַ הויך-קריסטלעכער פריץ, פון דער רעפאָרמירטער געמיינדע, שטרענג טראַדיציאָנעל און אַזוי עקשנותדיק פאַרגלויבט אין דער רעגירונגס-פעיקייט פון אַן ענגן אַריסטאָקראַטישן קרייז, גלייך ווי ער וואָלט געלעבט אין פערצנטן יאָרהונדערט, ווען דאָס האַנטווערקערטום האָט—קעגן עקשנותדיקן ווידערשטאַנד פון דעם אַלטן פרייען פּאַטריציערטום — אָנגעהויבן אויסקעמפן זיך אַן אָרט און אַ דעה אין די שטאָטישע ראַטן. פון די נייע ריכטונגען האָט ער לחלוטין נישט געהאַלטן. זיין ווירקונג איז אויסגעפאַלן אין יאָרצענדליקער פון שטאַרקן אויפשוואונג און פלעדליי איבערקערענישן,

יאָרצענדליקער פון יאָגנדיקן פּראָגרעס, וואָס האָט כּסדר געפּאָדערט אַזויפיל מוט און קרבנות לטובת הכלל. וואָס ס'איז נוגע אים, דעם אַלטן קאַסטאָרפּ, ווייסט איין גאָט, אַז ס'זיינען אים גאַנץ ווייניק אָנגעגאַנגען די גלענצנדיקע און באַרימטע נצחונות, וועלכע ס'האָט געפייערט דער גייסט פון דער נייער צייט. ער האָט אַ סך מער געלעבט מיט די מנהגים פון די אָבות און מיט די אַלטע אינסטיטוציעס, ווי מיט די האַלז=און=נאַקן ברעכנדיקע האַפן=אויסברייטערונגען און אַפּיקורסישע גרויס=שטאָטישע שטותים. ער האָט געהאַמעוועט און אײַנגעשטילט וויפל ער האָט נאָר געקאָנט און ווען ס'וואָלט זיך געפירט לויט זיין שטייגער, וואָלט אין דער שטאָטישער פאַרוואַלטונג נאָך איצט אויסגעזען אַזוי אידיליש=אַלטפרענקיש, ווי אַמאָל ביי אים אין קאַנטאָר.

אַזאַ פאָרשטעלונג האָט מען געהאַט אין שטאָט וועגן דעם אַלטן ביים לעבן און אויך שפּעטער. כאָטש דער קליינער האַנס קאַסטאָרפּ האָט נאָך נישט געהאַט קיין שום ידיעה אין מלוכה=ענינים, כונדעסטוועגן האָט זיין שטיל=צוקוקנדיק קינדיש אויג אײַנגעזאַפּט אין זיך בעצם די אייגענע השגות: אָנווערטערדיקע און אומקריטישע אָבער דערפאַר לעבעדיקע השגות, וואָס האָבן, אַגב, אויך שפּעטער ווי באַוואוסטזיניקע זכרונות אויפגעהיטן זייער שנאה צו ווערטער און אַנאַליז און דעם שטאַרק=פּאָזיטיוון חותם זייערן. ווי געזאָגט, איז דאָ געווען אין שפּיל סימפּאַטיע, יענע צוגעבונדנקייט און קרובהשאַפט צווישן זיידע און אייניקל, וואָס איז גאָר נישט אַזוי זעלטן. קינדער און אייניקלעך קוקן זיך צו, כּדי צו באַוואונדערן און זיי באַוואונדערן, כּדי צו לערנען און אויסצובילדן דאָס, וואָס זיי האָבן סיי=ווי=סיי איבערגענומען בירושה.

סענאַטאָר קאַסטאָרפּ איז געווען אויסגעדאַרט און הויך. די די יאָרן האָבן אויסגעקרימט זיין קאַרק און פּלייצע, אָבער ער האָט זיך אָנגעשטרענגט דורך אַ קעגנדרוק אויסצוגלייכן די אויסגעקרימטקייט. די ליפּן זיינע האָבן זיך מער נישט געהאַלטן אויף קיין ציין, נאָר אויף די ליידיקע יאַסלעס. די קינסטלעכע ציין פלעגט ער אָנטאָן נאָר צום עסן. צוליב דעם האָט זיך זיין מויל אויף אַ בכבודיק=אָנגעשטרענגטן אופן געצויגן אַראָפּ. טאַקע דערפאַר —

און אפשר אויך צוליב דעם, וואָס דער קאָפּ האָט אָנגעהויבן פאַרלירן זיין פעסטקייט אויפן קאַרק — האָט דער אַלטער אָנגענומען אַזאַ בכבודיק־שטרענגע אויסגעגלייכטע האַלטונג און אונטערגעשפאַרט די גאָמבע. אַ ענין, וואָס איז דעם גאַנץ קליינעם קאַסטאָרפּ אַזוי געפעלן געוואָרן.

דער זיידע האָט ליב געהאַט זיין טאַבאַק־פושקע, אַ לענגלעכע, און גאָלד־געפאַסטע שילד־קרעטענע פושקע. צוליב דעם האָט ער אויך באַנוצט רויטע פאַטשיילעס און אַלעמאָל פלעגט אים אַן עק אַרויסשטאַרן פון דער הינטערשטער קעשענע. דאָס איז געווען אַ ביסל קאָמיש ביים אַלטן, אָבער אַ קאַפריז, וואָס מ'האָט געטוהט מוחל זיין אין זיינע יאָרן, אַן אָפגעלאָזנקייט, וואָס די באַיאָרטקייט ברענגט מיט זיך — אָדער: בכיוון צוליב לוסטיקייט, אָדער — צוליב בכבודיקער פאַרטוענקייט. אַלנפאַלס איז דאָס געווען דאָס איינציקע אין זיידנס הלבשה, וואָס האַנס קאַסטאָרפּס קינדיש־שאַרפער בליק האָט אויפגעכאַפט. אָבער פאַר דעם זיבניעריקן קאַסטאָרפּ, ווי אויך שפעטער אין זכרון, איז דעם זיידנס אַלטעגלעכע געשטאַלט נישט געווען די פאַקטישע און ווירקלעכע. אין דער אמתער ווירקלעכקייט האָט ער אויסגעזען גאָר אַנדערש, אַ סך שענער און ריכטיקער ווי געוויינלעך; ער האָט אויסגעזען, אַזוי ווי אויפן בילד. עס איז געווען אַ פאָרטרעט אין נאַטירלעכער גרייס, וואָס איז פריער געהאַנגען ביי די עלטערן און איז דערנאָך צוזאַמען מיט האַנס קאַסטאָרפן אַריבער אין זיידנס הויז. דאָרטן האָט מען אים אויפגעהאַנגען איבער דער גרויסער רויט־ווײדענער סאָפע אין אויפנעם־זאַל.

מ'האָט דאָ געזען האַנס לאָרענץ קאַסטאָרפן אין אַמטלעכן לבוש פון אַ ראַטמאַן, אין דעם ערנסטן פרומען לבוש פון אַ בירגער פון פאַרזונקענעם יאָרהונדערט. דעם דאָזיקן לבוש האָט אַ וואָגיקער און דרייסטער קיבוץ איבערגעגעבן פון דור צו דור און אויפגעהיט לשם פייערלעכע געברויכן. אַזוי־אַרום האָט מען געוואָלט אויך אַ צערעמאָניאַלן אופן פאַרבינדן דעם אַמאָל מיטן היינט און דעם היינט מיטן אַמאָל און דערמיט באַשטעטיקן דעם סדר פון דער וועלט און די בכבודיקע זיכערקייט פון די האַגדלס־חתימות.

סענאַטאָר קאַסטאָרפּ איז דאָ געשטאַנען אין זיין פולער פיגור אויף אַ רויטלעך־געפלאַסטערטן דיל אין אַ פערספעקטיוו פון פילאַרן און שפיצבויגן. ער איז געשטאַנען — די גאָמבע אַראָפּגעלאָזט, דאָס מויל אָפּגעצויגן אַראָפּ, די בלויער פאַרטראַכטע אויגן מיט די טאָרבעלעך פאַרקוקט אין דער ווייט, אין דעם שוואַרצן מאַנטל, אַ מין טאַלאַר, וואָס איז לאַנג איבער די קני, צעקנעפּלט פון פאָרנט און אַרומגעזוימט מיט פוטער. פון די ברייטע הויך־אָנגעבויפטע, אַרומגעליאַמעוועטע אייבער־אַרבל האָבן אַרויסגעשטאַרט ענגערע אונטער־אַרבל פון פּשוטן טוך. מאַנזשעטן מיט שפּיצן האָבן פאַרדעקט די הענט ביז צו די געלענקען. די שלאַנקע פיס פונם זקן זיינען געווען אָנגעטאָן אין שוואַרץ־ויידענע זאָקן און אין שיך מיט זילבערנע קלאַמערס, אַרום האַלדז איז געלעגן קיילעכיק אַ ברייטע, אָנגעקראָכמאַלעטע און אַ סך מאָל געפאַלדעוועטע קריזע, פון פאָרנט צוגעפּרעסט און פון די זייטן אויפגעבלאָזן. צו דעם אַלעמען האָט נאָך פון הינטער דער קריזע אַראָפּגעהאַנגען איבער דער וועסט אַ באַטיסטענער, געפאַלדעוועטער זשאַבאָ. אונטערן אָרעם האָט ער געטראָגן אַ פאַרצייטישדיקן הוט מיט אַ ברייטן ראַנד, מיט אַ דעקע, וואָס האָט זיך פאַרשמאָלט אינדערהויך.

ס'איז געווען אַן אויסגעצייכנט בילד, געשאַפן פון אַ באַוואוסטער קינסטלער־האַנט, מיט גוטן געשמאַק געהאַלטן אין אַלטמייסטערישן סטיל, וואָס האָט גוט געפּאַסט צום מאָדעל. עס האָט געוועקט אינם אָנקוקער פאַרשיידענע שפּאַניש־האָלענדיש־שפּעטמיטלאַלטערלעכע רעיונות. דער קליינער האַנס קאַסטאָרפּ פלעגט עס אָפט באַטראַכטן, נאַטירלעך, נישט מיט קונסט־פאַרשטענדעניש, אָבער פונדעסטוועגן מיט אַ מין אַלגעמיינעם און אַפילו דורכדרינגלעכן פאַרשטאַנד. נישט געקוקט דערויף, וואָס אין אַזאַ לבוש האָט ער געזען דעם זיידן בלויז איין מאָל, ביי אַ פייערלעכן צופאַר צום ראָטהויז און דערצו נאָך אין אַיילעניש, — האָט ער פונדעסטוועגן געמוזט האַלטן די דאָזיקע צורה פאַר דעם זיידנס אייגנטלעכן און פאַקטישן אויסזען. אין זיידן פון אַ גאַנץ יאָר דערפאַר האָט ער נעזען בלויז אַ צייטווייליקן זיידן, אַ נישט־פולקומען רמז פונם אמתדיקן זיידן. ווייל דאָס פרעמדע און משונהדיקע אין זיין וואָכעדיקייט האָט

זיך טאַקע, אַפּנים, גענומען פֿון זײַן אומפּאָליקומער און אפשר אַ ביסל אומגעשיקטער צופּאַסונג צום אַרום. דאָס זײַנען געווען איבערבלײַבענישן און רמזים פֿון זײַן אמתער געשטאַלט, וואָס האָבן זיך נישט געלאָזט פֿאַרווישן. אַזוי, צום בײַשפּיל, זײַנען די פּאַטערמערדער*, די הויכע ווײַסע בינדעס, געווען אַלטמאָדיש. אָבער די דאָזיקע באַצײכענונג איז געווען אוממעגלעך אָנצוווענדן בנוגע דעם וואונדערלעכן מלבוש, וואָס איז געווען מרומז אין דער בינדע: די שפּאַנישע קריזע. אַקוראַט אַזוי איז געווען מיט דעם נישט-געוויינלעכן אויסגעבויגענעם צילינדער, וועלכן דער זיידע האָט געטראָגן אין גאַס און וואָס איז בלויז אין דער העכערער ווירקלעכקייט פֿאַרביטן געוואָרן דורך דעם ברייט-ראַנדיקן פֿילצהוט פֿון פּאָרטרעט. דאָס אייגענע איז געווען בנוגע דעם לאַנגן און פֿאַלדיקן ראָק, וואָס זײַן אור-בילד און שורש איז — לויט האַנס קאַסטאָרפֿן — געווען דער געליאַמעוועטער טאַלאַר אַרומגעזוימט מיט פֿוטער.

אויך אין דעם טאָג, ווען האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך געדאַרפֿט איינמאָל פֿאַר אַלעמאָל אָפּגעזעגענען זיך מיטן זיידן, — אויך דעמאָלסט האָט דאָס יינגל געשפּירט מיטן גאַנצן האַרץ, אַז דער זיידע שײַנט אין זײַן פֿולן אמת און שלימות. ס'איז געווען אין זאַל, אין אייגענעם זאַל, וואו זיי זײַנען אָפֿט געזעסן. איינער אַקעגן אַנדערן בײַם עס-טיש. אינמיטן איז איצט האַנס לאָרענץ קאַסטאָרפּ געלעגן אין אַ זילבער-באַשלאָגענער טרומנע, אויף אַ מיטה, באַלייגט און באַשטעלט מיט קראַנצן. ער האָט גובר-געווען די לונגען-אָנצינדונג, האָט געקעמפּט עקשנותדיק און לאַנג, כאָטש געלעבט האָט ער ביז איצט, דאַכט זיך, בלויז ווי אויף דערווייל. איצט איז שווער געווען צו דערקענען, צי ער האָט מנצח געווען, אָדער מ'האָט אים מנצח געווען. ר'איז געלעגן אויפֿן פּאַראַד-בעט מיט אַ שטרענג-מנוחהדיקן אויסדרוק, שטאַרק פֿאַרענדערט און מיט אַן אויסגעשפּיצטער נאָז פֿון קעמפֿן. דער אונטערשטער טייל גוף איז געווען אײַנגעהילט אין אַ דעקע און ס'איז אויף איר געלעגן אַ

* אַ פּאַרצײַטיקער קראַגן מיט הויכע שפּיצן, וואָס האָבן זיך אַרײַנגעשניטן אין דער גאָמבע.

פֿאַלמע⸗צווײַג; דער קאָפּ איז געווען אָנגעשפּאַרט אויף אַ זײַדן
קישן, אַזוי, אַז די גאָמבע איז שוין געלעגן אויף דער פֿאָדערשטער
פֿאַרטיפֿונג פֿון דער פּאַראַדנער קריזע. די הענט זײַנען געווען האַלבֿ⸗
באַדעקט מיט שפּיצן⸗מאַנזשעטן. כאָטש די פֿינגער זײַנען געווען אַזוי
קינסטלעך⸗נאַטירלעך צונויפֿגעלייגט, האָבן זיי נישט געקאָנט פֿאַר⸗
באַהאַלטן די טויטקייט און די קעלט זייערע. צווישן זיי האָט מען
אים אַרײַנגעשטעקט אַן עלטפֿאַנטבײנערנעם קרײַץ און ס'האָט זיך אויס⸗
געדאַכט, אַז ער קוקט כּסדר אויף אים מיט זײַנע אַראָפּגעלאָזטע
וויעס.

אין אָנהייב פֿון דער קרענק האָט האַנס קאַסטאָרפּ געזען
דעם זיידן אַ סך מאָל, אָבער בײַם סוף — נישט. דעם זיידנס
קאַמף, וואָס פֿלעגט, אַגבֿ, בעיקר זיך אָפּשפּילן אין דער נאַכט,
האָט מען אים פֿאַרשפּאָרט צוצוזען. בלויז די קלעמענדיקע אַטמאָ⸗
ספֿער פֿון שטוב, די רויטע אויגן פֿון אַלטן פֿיטע, דאָס אָנקומען
און אַוועקפֿאָרן פֿון די דאָקטוירים, האָבן אויף אים אומדירעקט גע⸗
ווירקט. איצט אָבער, שטייענדיק אין זאַל פֿאַר דער מיטה, איז ער
דערגאַנגען דערצו, אַז דער צײַטווײַליקער ייִדע איז פֿײַערלעך דער⸗
הייבן געוואָרן און געקריגן צום סוף זײַן אייגנטלעכן און אמת⸗
דיקן תּיקון. ס'איז געווען אַ יושרדיקער רעזולטאַט, נישט געקוקט
דערויף, וואָס דער אַלטער פֿיטע האָט געוויינט און כּסדר געשאָקלט
מיטן קאָפּ און האַנס קאַסטאָרפּ אַליין האָט אויך געוויינט, ווי
אַמאָל, ווען ער האָט אָנגעקוקט זײַן פֿלוצלונג⸗פֿאַרשטאָרבענע מו⸗
טער און נישט לאַנג נאָכדעם — זײַן פֿאָטער, וואָס איז געלעגן
שטיל און פֿרעמד.

ווײַל ס'איז שוין געווען דאָס דריטע מאָל, אין משך פֿון אַזאַ
קורצער צײַט און אין זײַנע יונגע יאָרן, ווי דער טויט האָט זיך
געלייגט אויפֿן גייסט און אויף די חושים — טאַקע ממש אויף די
חושים — פֿון דעם קליינעם האַנס קאַסטאָרפּ. ניי איז פֿאַר אים
נישט געווען — נישט דאָס בילד, נישט דער אײַנדרוק, פֿאַרקערט,
שוין גוט באַקאַנט. בײַ בײדע ערשטע פֿאַלן איז ער געווען געזעצט
און רויִק, לחלוטין נישט נערוון⸗שוואַך. ער האָט זיך בלויז געהאַלטן
נאַטירלעך דערשלאָגן. דאָס אייגענע איז געווען אויך איצט, נאָר

נאָך אין אַ גרעסערער מאָס. ער האָט ווייניק פֿאַרשטאַנען דעם פּראַקטישן באַטייט פֿון די דאָזיקע געשעענישן פֿאַר זיין לעבן און איז אויך געווען קינדיש גלייכגילטיק דערצו, זיכער, אַז די וועלט וועט שוין אַזוי אָדער אַנדערש אים פֿאַרזאָרגן. דערפֿאַר האָט ער ביי די טרוימנעס אַרויסגעוויזן אויך אַ געוויסע קינדישע קילקייט און אַ זאַכלעכע אויפֿמערקזאַמקייט, וועלכע האָבן איצט צום דריטן מאָל אַ דאַנק דעם געפֿיל און אויסדרוק פֿון געניטקייט צוגעקריגן נאָך אַ באַזונדערן, אַלט־רייפֿן ניואַנס. דערביי דאַרף מען נישט אַריינרעכענען די אָפּטע טרערן פֿון דערשיטערונג, ווי אויך די טרערן, וואָס זיינען אַרויסגערופֿן געוואָרן ביים יינגל בעת ר'האָט זיך צוגעקוקט, ווי אַנדערע וויינען. אין משך פֿון דריי אָדער פֿיר חדשים, זינט זיין פֿאָטער איז געשטאָרבן, האָט ער פֿאַרגעסן אין טויט, איצט האָט ער זיך ווידער דערמאָנט און אַלע איינדריקן פֿון דעמאָלסט האָבן זיך צוריק אויפֿגעוועקט — גענוי, גלייכצייטיק, אַדורכנעמענדיק, אין זייער אומפֿאַרגלייכלעכער אייגנטימלעכקייט.

ווען מ'זאָל די דאָזיקע געפֿילן וועלן איבערגעבן אין ווערטער, וואָלט עס אַרויסגעקומען אַזוי: דער טויט האָט אין זיך עפּעס פֿרומס, טיפֿזיניקס און טרויעריק־שיינס, דאָס הייסט עפּעס גייסטלעכס און גלייכצייטיק האָט ער עפּעס גאַנץ אַנדערשס, ממש היפּוכדיקס, זייער קערפּערלעכס, זייער מאַטעריעלס, וואָס מ'קאָן נישט אָנרופֿן נישט שיין, נישט טיפֿזיניק, אַפֿילו אויך נישט טרויעריק. דאָס פֿייערלעך־גייסטלעכע דריקט זיך אויס אין אַרויפֿלייגן אויפֿן קאַטאַפֿאַלק מיט פּאָמפּע, און די פּרעכטיקע בלומען און פּאַלמען־צווייגן, וואָס זיינען, ווי באַקאַנט, מרמז אויף דעם הימלישן פֿרידן. ווייטער און נאָך בולטער דריקט זיך עס אויס אין דעם צלם צווישן די טויטע פֿינגער פֿונם אַמאָליקן ייִדן, אין טהאָרוואַלדזענס בענטשנדיקער קריסטוס־פֿיגור, וואָס שטייט צוקאָפּנס פֿון אָרון, און אויך אין די קאַנדעלאַבערעס, וואָס דערהייבן זיך אין ביידע זייטן און גיבן־צו עפּעס קירכעדיקס. די אַלע איינאָרדענונגען דריקן גענוי אויס דעם געדאַנק, אַז פֿון איצט אָן האָט דער זיידע סוף־כּל־סוף אויף אייביק אָנגענומען זיין אמתדיקע צורה. דער קליינער האַנס קאַסטאָרפּ האָט אויך באַמערקט — כאָטש נישט קלאָר פֿאָרמולירט אין ווערטער — אַז

דאָס אַליין בכלל, די גרויסע מאַסע בלומען בפרט און דער עיקר — די גרויסע צאָל טובעראָזען, — אַז דאָס אַליין האָט נאָך אַ ווייטערן זין און גאָר אַ ניכטערנעם צוועק, עפּעס וואָס איז נישט שיין, נישט טרויעריק, נאָר כּמעט נישט אָנשטענדיק, מגושמדיק־נידעריק, דער ווילן צו פאַרדעקן דעם טויט, אים צו מאַכן פאַרגעסן, אָדער באַלד אים נישט צו לאָזן קומען צום באַוואוסטזיין.

דערפון האָט זיך גענומען דאָס, וואָס דער טויטער זיידע האָט אויסגעזען אַזוי פרעמד; לגמרי נישט ווי דער זיידע, נאָר ווי אַ מענטש־גרויסע, וואַקסענע לאַלקע וואָלט דאָ געלעגן, און ווי אַרום איר זאָלן דאָס פאַרקומען די אַלע פרומע און יראת־הכבודיקע צערעמאָניעס. דער, וואָס איז דאָ געלעגן, אָדער בעסער: ד אָ ס, וואָס איז דאָ געלעגן, איז נישט געווען דער זיידע אַליין, נאָר אַ מין אָפּגאָס, נאַטירלעך נישט פון וואַקס (דאָס האָט האַנס קאַסטאָרפּ שוין פאַרשטאַנען), נאָר פון אַן אַנדערן, א י ג ע נ ע ם ש ט אָ ף. בלויז אַ מין שטאָף — דערפאַר איז דאָס געווען אַזוי אומאָנשטענדיק און נישט דערוועקט קיין טרויער: אַזוי ווייניק דערוועקט טרויער וויפיל ס׳קאָנען בכלל דערוועקן זאַכן, וואָס געהערן צום קערפּער און בלויז צום קערפּער. דער קליינער האַנס קאַסטאָרפּ האָט באַטראַכט דעם וואַקס־געלן, גלאַטן און קעזיק־פעסטן שטאָף, פון וועלכן ס׳איז באַשטאַנען די מענטש־גרויסע טויטן־פיגור, אויך דאָס פּנים און די הענט פון אַמאָליקן זיידן. אַ פליג האָט זיך אַוועקגעשטעלט אויף דעם אומבאַוועגלעכן שטערן און אָנגעהויבן נישטערן מיט דער שנויץ. דער אַלטער פיטע האָט זי פאָרזיכטיק אַראָפּגעיאָגט, בשעת־מעשה האָט ער זיך געהיטן, נישט אָנצורירן דעם שטערן. דערביי האָט ער געמאַכט אַזאַ בכבודיק־תּמעוואַטע מינע, גלייך ווי ער טאָר און דאַרף זיך נישט אָנשטויסן, וואָס דאָ טוט זיך אָפּ. ס׳איז געווען אַן אויסדרוק פון פרומקייט, וואָס לאָזט בשום־אופן נישט מודה זיין דערין, אַז דער זיידע איז איצט מער נישט, ווי אַ פּשוטער גוף, ווייטער גאָרנישט. די פליג האָט אַ פלי געטאָן אין דער הויך און האָט זיך באַלד דערנאָך אַוועקגעזעצט אויפן זיידנס פינגער, לעבן דעם עלפאַנטביינערנעם צלם. אין משך פון דער צייט האָט האַנס קאַסטאָרפּ דערשפירט בילטער ווי ביז איצט אַ

באַקאַנטן צוגעדושעטן ריח, וואָס איז פונדעסטוועגן געווען מאָדנע שטאַרק און דערמאָנט מיט תרפה אין איינעם אַ שול־ייִנגל, פון וועלכן ס׳האָט זיך שטענדיק געפילט און דערפאַר האָט מען אים אויסגעמיטן. כדי דעם דאָזיקן ריח צו פאַרטייבן, האָט מען דאָ אַוועקגעשטעלט די טובעראָזן. אָבער ביי זייער גאַנצער רייכקייט און שאַרפקייט, זיינען זיי עס פונדעסטוועגן נישט בכוח געווען.

ער איז עטלעכע מאָל געשטאַנען ביים מת: איינמאָל אַליין מיט דעם אַלטן פיטע, דאָס צווייטע מאָל צוזאַמען מיט זיין על־טער־פעטער טינאַפעל, דער ווייַנהענדלער, און מיט ביידע פעטערס — זשעמס און פעטער. אַ דריט מאָל איז ער עטלעכע סעקונדן גע־שטאַנען פאַר דעם אָפענעם אָרון מיט אַ גרופע זונטאָגדיק אָנגעטו־ענע האַפן־אַרבעטער, וואָס זיינען זיך געקומען געזעגענען מיט זייער אַמאָליקן שעף פון דער פירמע קאַסטאָרפּ און זון. דערנאָך איז פאָרגעקומען די לוויה. דער זאַל איז דערביי פול געווען מיט מענטשן און דער פּאַסטאָר בוגענהאַגען פון דער מיכאַעלים־קירך, דער זעלבער, וואָס האָט געטויפט האַנס קאַסטאָרפּ, איז געווען אָנגעטאָן אין אַ שפּאַנישער האַלז־קריזע און געמאַכט דעם הספד. שפּעטער איז ער געפאָרן צוזאַמען מיט האַנס קאַסטאָרפּ אין דער דראָשקע, וואָס איז געגאַנגען די ערשטע פון אַלאַנגער שורה דראָשקעס, און ער האָט זייער פריינדלעך געשמועסט מיט אים. דע־מאָלסט האָט זיך געענדיקט די ביז־איצטיקע לעבנס־תקופה און באַלד דערנאָך — האָט זיך אויך געענדערט די שטוב און די סביבה. ס׳איז שוין געווען צום צווייטן מאָל אין זיין יונג לעבן.

ביי די טינאַפעלס און וועגן האַנס קאַסטאָרפּס עטישן מצב.

קיין אומגליק איז עס פאַר אים נישט געווען, ווייל ער איז אָנגעקומען אין הויז פון קאָנסול טינאַפעל, זיין אַפּוטרופּוס. ער האָט דאָ נישט געהאַט אויף וואָס זיך צו קלאָגן, נישט וואָס שייך זיין אייגענער פּערזאָן, נישט בנוגע דער פירונג פון זיינע שפּעטערדיקע

אינטערעסן, וועגן וועלכע ער האָט נאָך נישט געהאַט קיין שום השגה. ווייל קאָנסול טינאַפּעל — אַ פעטער פון האַנס געשטאָרבענער מוטער — האָט פאַרוואַלטעט מיט דער קאַסטאָרפּישער ירושה. ער האָט פאַרקויפט די אומבאַוועגלעכע גיטער, האָט גענומען אין דער האַנט אַריין די ליקווידאַציע פון דער פירמע „קאַסטאָרפּ און זון, עקספּאָרט און אימפּאָרט“. אַרויסגעשלאָגן פון דעם אַלעם האָט ער בערך נאָך אַ פיר מאָל הונדערט טויזנט מאַרק. דאָס איז געווען האַנס קאַסטאָרפּס ירושה, און קאָנסול טינאַפּעל האָט זי אַריינגעלייגט אין זיכערע פּאַפּירן. נישט שעדיקנדיק אויף קיין האָר זיינע קרובישע געפילן, האָט ער אַזוי־אַרום גלייכצייטיק אַראָפּגערעכנט פאַר זיך אין אָנהייב פון יעדן קוואַרטאַל צוויי פּראָצענט פּראָוויזיע פון די ציזנן.

טינאַפּעלס הויז איז געלעגן אין הינטערגרונד פון אַ גאָרטן ביים האַרוועסטעהודער וועג און האָט אַרויסגעקוקט צו אַ גראָז־לאָנקע, וואו מען האָט נישט געלאָזט וואַקסן דעם מינדסטן כוואַסט. ווייטער האָבן זיך געצויגן עפנטלעכע רויזן־פּלאַנטאַציעס און אַ טייך. דער קאָנסול איז יעדן פרימאָרגן געגאַנגען צופוס אין זיין געשעפט אַריין אויף אַלט־שטאָט, כאָטש ער האָט געהאַט אַ שיינע ברישקע. ער האָט טיילמאָל געליטן פון בלוט־צופלוס אין קאָפּ און איז געגאַנגען, כדי צו האָבן אַ ביסל באַוועגונג. פינף אַ זייגער אין אָוונט איז ער געקומען צו גיין צוריק, און דעמאָלסט האָבן די טינאַפּעלס מיט גרויס קולטור געגעסן מיטאָג. ער איז געווען אַ וואָגיקער מענטש, אָנגעטאָן אין די בעסטע ענגלישע שטאָפן, אַ מענטש מיט וואַסער־בלויע אַפּערקוועלנדיקע אויגן הינטער די גאָלדענע ברילן, מיט אַ בליענדיקער נאָז, אַ גרויסער שיפער־באָרד און מיט אַ פייערדיקן בריליאַנט אויף דעם מאַסיוון קליינעם פינגער פון זיין לינקער האַנט. זיין פרוי איז שוין געווען לאַנג טויט. ער האָט געהאַט צוויי זין, פעטער און זשעמס. איינער פון זיי האָט געדינט אין פלאָט, און איז געווען ווייניק אין דער היים, דער אַנדערער האָט זיך פאַרנומען מיטן פאָטערס וויין־האַנדל און איז געווען דער קומענדיקער יורש פון דער פירמע. די באַלעבאַטישקייט האָט זינט יאָרן געפירט שאַלען, אַ טאָכטער פון אַ גאָלדשמיד פון אַלטאָנאַ,

מיט ווייסע אָנגעקראָכמאַלעטע מאַנטקעטעלעך אַרום די קלעצערדיקע הענט. זי האָט זיך שטאַרק געמיט, אַז דער טיש זאָל אינדערפֿרי און אינאָוונט זיין באַשטעלט אַ סך מיט קאַלטע מאַכלים, מיט ים־ראַקעס און לאַקס, מיט אַל־פּיש, גענזנס, פּאָמידאָרן־פּאַשטעט צום ראָסט־ביוו. זי האָט שטאַרק אַכטונג געטאָן אויף די צוגעדונגענע דינערס בעת אַ מיטאָג פֿאַר געסט. זי איז אויך געווען יענע, וואָס האָט, אַזוי ווייט וויפֿל זי האָט געקאָנט, זיך אָפּגעגעבן מיט האַנס קאַסטאָרפּ, ווי אַ מאַמע.

האַנס קאַסטאָרפּ איז אַרומגעקראָכן אין די ערגסטע וועטערן, אין ווינט און אין נעפּל, אויפֿגעוואַקסן אין געלן גומי־מאַנטל, אויב מ'קאָן אַזוי זאָגן, און זיך דערביי געפֿילט גאַנץ גוט. אַ ביסל בלוט־אָרעם איז ער געווען פֿון אַלעמאָל. דאָס האָט אויך געזאָגט דר. היידעקינד און אים געהייסן געבן יעדן טאָג, אויפֿן דריטן פֿרישטיק, נאָך דער שול, אַ גוט גלאָז פּאָרטער, ווי באַקאַנט — אַ נערנדיקע משקה. דר. היידעקינד האָט געהאַלטן, אַז דערפֿון קומט צו בלוט. האַנס קאַסטאָרפּ האָט נעהאַט אַ טבע מיט אַן אָפֿן מויל און מיט אַ פּוסטן קאָפּ צו גאַפֿן זיך און צו קוקן ערגעץ אין הימל אַריין, צו „דרעמלען", ווי דער פֿעטער פֿלעגט עס אָנרופֿן. אַ דאַנק דעם פּאָרטער האָט זיך דאָס יינגל אַלץ מער צוגעוווינט דערצו. אַחוץ דעם איז ער געווען געזונט און ווי ס'דאַרף צו זיין, אַ נוצלעכער טעניס־שפּילער און רודערער, כאָטש — איידער צו פּאָרען זיך אַליין מיט די פּאַסטקעס — האָט ער ליבער געהאַט אין זומער־אָוונטן צו זיצן ביי מוזיק און ביי אַ גלעזל משקה אויף דער טעראַסע פֿון אולענהאָרסטער שיף־צופֿאָר, קוקן אויף די באַלויכטענע שיפֿלעך און אויף דעם פֿאַרביק־צעבלישטשעטן וואַסער, וואו ס'זיינען אַרומגעשווומען שוואַנען. גערעדט האָט ער געלאַסן, מיושבדיק, אַ ביסל הויל און איינטאָניק, עטוואָס מיט אַ פּלאַט־דייטשן אַקצענט. ס'איז גענוג געווען אָנצוקוקן זיין בלאָנדע קאָרעקטקייט, זיין פֿיין־געשניטענעם, אַ ביסל אַלטערטימלעך־געבויטן קאָפּ (אין וועלכן אַ געירשנטער און נישט־באַוואוסטער שטאָלץ האָט זיך אויסגעדריקט אין אַ מין טרוקענער שלעפֿעריקייט), כּדי זיכער צו זיין, אַז אָט דער האַנס קאַסטאָרפּ איז אַ נישט־געפֿעלשטער, אמתדיקער פּראָדוקט

פון היגן באָדן און אויפן ריכטיקן אָרט. ער אַליין וואָלט אויך נישט מסופק געווען דערין קיין איין רגע, ווען ער וואָלט זיך פאַרטראַכט וועגן דעם.

ס'איז געווען די אַטמאָספער פון דער גרויסער שטאָט ביים ים, די פייכטע אַטמאָספער פון וועלט-קרעמערטום און אָפּלעבן-אַ-גוטן-טאָג, אין וועלכער ס'האָבן געאָטעמט זיינע אָבות. ער האָט זי אַריינ-געאָטעמט אין זיך מיט טיפער זעלבסטפאַרשטענדלעכקייט און מיט גרויס הנאה. ער האָט איינגעזאַפּט אין זיך די אויסדאַמפּונגען פון וואַסער, קוילן און סמאָלע, די שאַרפע ריחות פון קופּעס קאָלאָ-ניאַל-סחורות. אויף די האַפן-קאַיעס האָט ער געזען די אומגעהייערע דריי-קראַנען אויף פאַרע, וואָס אַרבעטן מיט דער רו, דער אינטעליגענץ און די ריזיקע כוחות פון דינענדיקע עלפאַנטן, שלעפּן אַרויס פון די ים-שיפן שטייענדיקע בייכיקע גאַנצע טאָנען זעק, באַלנס, קאַסטנס, פעסער, באַלאָנען און לאָדן זיי אָן אויף באַנען אָדער לייגן זיי אַוועק אין שאָפּעס. ער האָט געזען, ווי די סוחרים שטראָמען אין דער מיטאָג-צייט צו דער בירזשע אין געלע גומי-מאַנטלען, אַזעלכע, ווי ער אַליין האָט געטראָגן. דאָרטן האָט זיך שטאַרק גערודערט. ווי ער האָט געוואוסט, און עס האָט זיך גאַנץ לייכט געקאָנט טרעפן, אַז עמעץ זאָל אויף גיך מוזן פונאַנדערשיקן איינלאַדונגען צו אַ גרויסער סעודה, כדי צו פאַרלענגערן דעם קרעדיט. ער האָט גע-זען (שפּעטער האָט ער זיך באַזונדער דערמיט פאַראינטערעסירט) דעם שלל פון שיף-וואַרשטאַטן, האָט געזען די מאַמוט-גרויסע געדאָקטע אַזיע-און אַפריקע-שיפן, טורעם-הויכע, מיט הילע גרונד-באַלקנס און פראָפּעלערס, אָנגעשפּאַרט אויף ביימער-דיקע אָגלענס, פול מיט אומ-געלומפּערטער אומבאַהאָלפנקייט אויף דער יבשה, באַדעקט מיט קליינטשיקע מחנות אַרבעטער, וואָס רייבן, האַמערן, טינקעווען. ער האָט געקוקט, ווי אויף די באַדעכערטע קינסטלעכע אינזלען, פאַר-הילטע אין רויכיקן נעפּל, הייבן זיך די סקעלעטן פון אַנטשטיי-ענדיקע שיפן און אינזשינערן מיט קאָנסטרוקציע-צייכענונגען אין מיט טאַבעלן אין די הענט גיבן אָנווייזונגען די בויער. דאָס אַלין איז פאַר האַנס קאַסטאָרפּן פון די יונגע יאָרן אָן געווען היימיש און

האָט אין אים דערוועקט געפילן פון געמיטלעך-היימישער צוגעהעריקייט. די דאָזיקע געפילן האָבן דערגרייכט זייער העכסטע וואַרעמקייט זונטאָג פאַרמיטאָג, ווען ער פלעגט מיט ושעמס טינאַפעל אָדער מיט זיין קוזין ציעמסען — יאָאַכים ציעמסען — עסן אויף פרישטיק אין אַלסטער-פּאַוויליאָן וואַרעם געריכערט פלייש, צוטרינקען אַ גלאָז אַלטן פּאָרטוויין און דערנאָך זיך אָנלענען אויף דער שטול און מיט גרויס תענוג פאַרציען אַ ציגאַר. וואָרעם דאָס האָט ער ממש געפילט, אַז ער לעבט און האָט הנאה, נישט געקוקט אויף זיין איידל-בלוטיקער, צאַרטער אויסערלעכקייט; אַז ער הענגט פעסט און אינגאַנצן אין די הנאות פון דער וועלט, ווי אַ זויל-וסובאדיק זויג-קינד.

באַקוועם און נישט שטאָלץ האָט ער געטראָגן אויף זיינע אַקסלען די הויכע ציוויליזאַציע, וועלכע די הערשנדיקע אייבערשיכט פון דער סוחרישער, שטאָטישער דעמאָקראַטיע גיט-איבער בירושה אירע קינדער. מ'האָט אים נעקעכלט, ווי אַ קינד, און ר'האָט זיך אָנגעטאָן ביי שניידערס, וואָס האָבן געניט פאַר די יונגעלייט פון זיין קרייז. זיין נישט-גרויסע, זאָרגעוודיק-געצייכנטע וועש, וואָס איז געלעגן אין די ענגלישע שופלעדער פון זיין שענקל, האָט שאַלעון אָפּגעהיט אויפן בעסטן אופן. אַפילו ווען האַנס קאַסטאָרפּ האָט נאָך שטודירט אין דער פרעמד, פלעגט ער רעגולער אַהיימשיקן די וועש צום אויספּוצן און צום פאַרריכטן (ווייל ער האָט זיך געהאַלטן ביים כלל, אַז אויסער אין האַמבורג קאָן מען אין ערגעץ נישט די מלאכה פון פרעסן). ס'איז נענוג געווען, אַז אין איינעם פון זיינע שיינע פאַרביקע העמדער זאָל ווערן אַ ראַץ, אַז ער זאָל אַריינפאַלן אין אַ שלעכטער שטימונג. זיינע הענט זיינען, וואָס אמת, געווען נישט באַזונדער אַריסטאָקראַטיש אין זייער פאָרם, אָבער פונדעסטוועגן זיינען זיי געווען שיין געהאַלטן און געהאַט אַ פרישע הויט און זיי זיינען באַצירט געווען מיט אַ פּלאַטינענעם בראַנזאָלעט און מיט דעם גרויסן ירושהדיקן זיגל-רינג. זיינע ציין, וואָס זיינען געווען אַ ביסל ווייך און האָבן אָפט זיך געקרישלט, זיינען געווען דערגאַנצט מיט גאָלד.

ווען ר'איז געשטאַנען אָדער געגאַנגען, האָט ביי אים אַרויסגעשטאַרט דער בויך און דאָס האָט נישט געמאַכט קיין איבעריק

פּיינעם אײַנדרוק. דערפֿאַר איז זיין האַלטונג בײַם טיש געווען אַן אויסגעצייכנטע. ער פּלעגט העפֿלעך צובויגן דעם גלייכן אייבערשטן טייל קערפּער צו זיין שכן, מיט וועלכן ער האָט געשמועסט (מיושבדיק און אַ ביסל אויף פּלאַטדייטש). זיינע עלנבויגנס האָבן זיך אָנגעשפּאַרט לייכט, בעת ער האָט צעלייגט זיין פּאָרציע עוף און מיט אַ ספּעציעל געפּעלע אַרויסגענומען דאָס ראָזיקע פֿלייש פֿון ראַק.

זיין ערשט באַדערפֿעניש נאָכן עסן איז געווען אַ פֿינגער־שאָל מיט פּערפֿימירט וואַסער, דאָס צווייטע — אַ רוסישער פּאַפּיראָס. מ׳האָט עס נישט געטאָרט אַריינפֿירן אָן אָפּצאָל און ער פּלעגט עס גאַנץ געמיטלעך בשתיקה קויפֿן ביי שמוגלערס. אָט דעם פּאַפּיראָס האָט ער געדויכערט פֿאַר דעם זייער געשמאַקן ציגאַר מאַרקע מאַנצאַני פֿון אַ ברעמער מאַרקע, וועגן וועלכע אונז וועט נאָך אויסקומען צו ריידן. דער שמעקעדיקער סם פֿון אָט־די ציגאַרן איז זייער גוט געווען צו גענישן צוזאַמען מיטן סם פֿון קאַווע. דהאַנס קאַסטאָרפּ האָט נישט געוואָלט, אַז זיין טאַבאַק זאָל קאַליע ווערן צוליב דער דאַמף־הייצונג. דערפֿאַר פּלעגט ער אים האַלטן אין קעלער און יעדן אינדערפֿרי איז ער אַראָפּגעגאַנגען אַהין, כדי צו נעמען זיין פּאָרציע פֿאַר דעם טאָג. פּוטער, וואָס מ׳האָט אים דערלאַנגט געשניטן אין אַ שטיק און נישט אין פֿאָרם פֿון געקאַרבטע קיילעכלעך, וואָלט ער כמעט געמוזט אין זיך אַריינגנייטן.

ווי מ׳זעט, האָבן מיר בדעה צו זאָגן וועגן אים אַלץ, וואָס קאָן אויסנעמען, אָבער מיר נעמען אים נישט איבערגעטריבן און מיר מאַכן אים נישט בעסער אָדער ערגער, ווי ר׳איז געווען. האַנס קאַסטאָרפּ איז נישט געווען קיין זשעני, אויך נישט קיין נאַר. כאַראַקטעריזירנדיק אים, מיידן מיר אויף דאָס וואָרט „מיטלמעסיק“, נישט צוליב זיין אינטעליגענץ און צוליב זיין פּערזאָן, וועלכע איז, אַגב, געווען אַ גאַנץ פּשוטע. מיר טוען עס גיכער צוליב אַכטונג צו זיין גורל, וועלכן מיר זיינען גענייגט אָנצוהענגען אַ געוויסן איבערפּערזענלעכן באַטייט. זיין קאָפּ איז נישט צו־שוואַך געווען פֿאַר די לימודים פֿון אַ רעאַל־גימנאַזיע און ער האָט זיך נישט געדאַרפֿט אָנשטרענגען דערביי. אָבער דאָס צו טאָן וואָלט ער גאַנץ זיכער נישט געהאַט קיין חשק ביי קיין שום באַדינגונגען און צוליב קיין שום לימוד.

אפשר נישט אַזוי מחמת מורא זיך נישט ווי צו טאָן, ווי צוליב דעם, וואָס ער האָט בשום־אופן קיינמאָל נישט געהאַט קיין סיבה דער־צו, אָדער ריכטיקער: קיין אומבאַדינגטע סיבה. קאָן זיין, אַז דערפאַר דאַרפן מיר אים טאַקע נישט אָנהיפן מיטלמעסיק: ער האָט באמת אויף אַ געווייסן אופן געפילט דעם דאָזיקן מאַנגל אין סיבות.

דער מענטש לעבט נישט בלויז זיין פערזענלעך לעבן, ווי אַ יחיד, נאָר — באַוואוסטזיניק אָדער אומבאַוואוסטזיניק — אויך דאָס לעבן פון זיין תקופה און פון זיין דור. זאָל ער אפילו האַלטן די אַלגעמיינע און אומפערזענלעכע יסודות פון זיין עקזיסטענץ פאַר אומבאַדינגט און זעלבסטפאַרשטענדלעך און אַזוי ווייט זיין זיי צו קרי־טיקירן, ווי דער וואַילער קאַסטאָרפּ איז באמת געווען, — פונדעסט־וועגן קאָן געמאָלט זיין, ער זאָל פילן, אַז זיין עטיש גלייכגעוויכט איז שטאַרק באַעוולט דורך זייערע חסרונות. דער יחיד קאָן האָבן פאַר די אויגן זיינע פערזענלעכע צילן, צוועקן, האָפענונגען און פּער־ספּעקטיוון, פון וועלכע ער שעפּט דעם אימפּולס צו גרויסע אָנ־שטרענגונגען און מעשים. פונדעסטוועגן — אויב דאָס אומפּערזענ־לעכע אַרום אים, די צייט אַליין ווען, אין תוך אַריין, נישט געקוקט אויף דעם אויסערלעכן דראַנג, באַגיין זיך אָן די דאָזיקע האָפענונגען און פּערספּעקטיוון; אויב דאָס אומפּערזענלעכע ווען פאַרהוילענערהייט זיך אים אויסווייזן פאַר יאושדיק און אָן־עצהדיק און ווען ענט־פערן מיט אַ הויל שטילשווייגן אויף די באַוואוסטזיניק אָדער אומבאַ־וואוסטזיניק געשטעלטע פראַגן וועגן לעצטן, איבערפּערזענלעכן, אומ־באַדינגטן זין פון אַלע אָנשטרענגונגען און מעשים, — דעמאָלסט איז כמעט אויסגעשלאָסן, אַז דאָס זאָל נישט האָבן קיין אָפּשוואַכנ־דיקע ווירקונג, בפרט נאָך ווען מיר האָבן צו טאָן מיט אַ בעסערן מענטש. שפּעטער גייט אַריבער דער דאָזיקער גייסטיק־עטישער צו־שטאַנד אויך אויף דער פיזישער און אָרגאַנישער טייל פון אינדיווידום. כדי פעיק צו זיין אויף באַדייטנדיקע מעשים, וואָס שטייגן אַריבער די מאָס פון אומבאַדינגט נייטיקן, כאָטש די צייט גיט נישט קיין באַפרידנדיקע תשובה אויף דער פראַגע „צוליב וואָס" — דערצו דאַרף מען האָבן אָדער שטאַרקע עטישע איינזאַמקייט און אוממיטלבאַרקייט — וואָס נאָר זעלטענע, וואָס גרענעצן זיך מיט העראָיזם, — אָדער: נאָר־

אַ שטאַרקן לעבנס־דראַנג. איז פאַל מיט האַנס קאַסטאָרפּ איז נישט געווען, נישט דאָס ערשטע, נישט דאָס צווייטע, דערבאַי איז ער סוף־כל־סוף געבליבן מיטלמעסיק, כאָטש נאָר אין בעסערן זין.

מיר האָבן דאָ נישט בלויז גערעדט וועגן אינערלעכן מצב פון דעם יונגנמאַן אין דער שול־צייט, נאָר אויך — אין די שפּעטערדיקע יאָרן, נאָכדעם ווי ער האָט שוין באַשטימט זיין באַרוף אין לעבן. וואָס ס'איז נוגע זיין לערנען אין גימנאַזיום, — האָט זיך אַפילו געטראָפן, אַז ער האָט געמוזט אָפּזיצן צוויי יאָר אין אַ קלאַס. בכלל אָבער, האָבן אים געשטופּט פאָרויס זיין אָפּשטאַם, זיין גרויס־שטאָטיש באַנעמען זיך און סוף־כל־סוף אויך זיינע גוטע כאָטש נישט ליידנשאַפטלעכע פעיקייטן צו מאַטעמאַטיק. ווען ער האָט געקריגן די אייניאָר־צייגעניש*), האָט ער פונדעסטוועגן באַשלאָסן דורכצוגיין דעם גימנאַזיום ביזן סוף. דער עיקר האָט ער עס געטאָן, דעם אמת געזאָגט, ווייל דערמיט איז פאַרלענגערט געוואָרן דער צוגעוויינטער, דערוויילינקער און נישט־אַנטשלאָסנער מצב און ס'איז ווייטער געווען צייט איבערצוקלערן, וואָס אַזוינס צו ווערן. ווייל האַנס קאַסטאָרפּ האָט לאַנג זיך געקווענקלט, נישט געקומען צו קיין טאָלק אַפילו אין דער לעצטער קלאַס און אַפילו ווען ס'איז צום סוף באַשלאָסן געוואָרן (זאָגן, אַז ער האָט זיך אַנטשלאָסן, וואָלט כמעט געווען צופיל געזאָגט) — האָט ער נאָך אַלץ געפילט, אַז ס'וואָלט פּונקט אַזוי גוט געקאָנט באַשלאָסן ווערן עפּעס אַנדערש.

איינס איז אמת, אַז פון די שיפן האָט ער געהאַט גרויס פאַרגעניגן. זייענדיק אַ קליין יינגל, האָט ער די בלעטער פון זיינע נאָטיץ־ביכער באַפּאַטשקעט מיט בליישטיפט־צייכענונגען פון איינמאַסטיקע פישער־שיפלעך, שיפלעך אויף גרינס און פינפמאַסטן. ווען ער איז אַלט געוואָרן פופצן יאָר, האָט ער געהאַט די מעגלעכקייט פון אַ ספּעציעל־בעסערן פּלאַץ זיך צוקוקן, ווי דער נייער טאָפּלשרויפיקער פּאַסטדאַמפּער „האַנזאַ“ פון דער פירמע בלאָהם עט פאָס ווערט אַראָפּגעלאָזט אין וואַסער אַריין. ער האָט דעמאָלסט מיט אַקוואַרעל־פאַרבן געמאַכט אַזאַ גענויע בילד פון דער

* דאָס רעכט צו דינען בלויז איין יאָר אין מיליטער, וואָס מ'באַקומט נאָך זיבן יאָר לערנען אין גימנאַזיום.

שיינער שיף מיט אַלע קלענסטע פּרטים, אַז קאָנסול טינאַפּעל האָט עס איינגעהאַנגען אין זיין פּריוואַט־קאָנטאָר. אויף דעם דאָזיקן בילד איז די טראַנספּאַרענטע גלאָז־גרינקייט פון צעהייטן ים באַהאַנדלט געוואָרן מיט אַזויפיל ליבע און געשיקטקייט, אַז עמעץ האָט אַפילו געזאָגט דעם קאָנסול טינאַפּעל, אַז ר'איז אַ טאַלענט און אַז ס'קאָן פון אים אַרויסקומען אַ גוטער מאַרינע־מאָלער. דער קאָנסול האָט דעם דאָזיקן אויסדרוק רויק געקאָנט איבערדערציילן קאַסטאָרפּן, ווייל יענער האָט בלויז גוטמוטיק געלאַכט און האָט אַפילו איין רגע נישט געהאַט בדעה זיך צו דראַפּען אויף די ווענט און צו ליידן הונגער צוליב אַזעלכע זאַכן.

— אַ סך פאַרמאָגנסטו נישט — פלעגט אים טיילמאָל זאָגן קאָנסול טינאַפּעל. — מיין געלד וועלן באַקומען בירושה דער עיקר זשעמס און פעטער, כ'הייסט — ס'געלט בלייבט אין געשעפט און פעטער וועט באַקומען זיין ריווח. וואָס ס'איז נוגע דיר — ליגט עס אין גאַנץ גוטע הענט און ברענגט דיר איין אַ זיכערע הכנסה. אָבער לעבן פון צינזן — דאָס איז היינטיקע צייטן מער נישט קיין שפּאַס, סיידן מ'האָט לכל־הפּחות פינף מאָל אַזויפיל, וויפל דו. איב דו ווילסט עפּעס זיין אַמאָל דאָ אין שטאָט און לעבן, ווי דו ביסט געוויינט געוואָרן, וועסטו דאַרפן אָרנטלעך פאַרדינען. נעם עס דיר אין זינען אַריין, בחורעק!

האַנס קאַסטאָרפּ האָט עס גענומען אין זינען אַריין און טאַקע אומגעקוקט זיך נאָך אַ פּראָפעסיע, פון וועלכער מ'וויט קאָנען האָבן אַ פּנים פאַר זיך און פאַר לייטן. אַנטשלאָסן האָט ער זיך אַדאַנק דער ווירקונג פון אַלטן ווילמס (פון דער פירמע טונדער עט ווילמס), וואָס האָט אַמאָל אין שבת־צונאַכט שפּילנדיק „וויסט" אַ זאָג געטאָן דעם קאָנסול, אַז קאַסטאָרפּ וואָלט געדאַרפט שטודירן שיף־בוי, דאָס איז אַ פּלאַן, ווייל ער וועט קאָנען אַריינטרעטן צו אים און ער וועט שוין אַכטונג טאָן אויף דעם בחור. פון דעמאָלסט אָן האָט ער אָנגעהייבן צו קוקן אויף זיין פּראָפעסיע מיט גרויס דרך־ארץ און האָט אים געפונען, אַז דער באַרוף איז טאַקע פאַסקודנע קאָמפּליצירט און אָנשטרענגענדיק, אָבער דערפאַר — אויסגעצייכנט, וויכטיק און גרויסאַרטיק. פאַר אַזאַ פרידלעכן מענטשן, ווי ער איז, איז עס, אַלנ־

פּאַלם, אַ סך בעסער, ווי נאָכצוטאָן זיין קוזין צימסען, אַ שטיף־שוועסטער־קינד פון זיין פאַרשטאָרבענער מוטער, וועלכער האָט דווקא געוואָלט ווערן אַן אָפיציר. דערביי איז נאָך יאָאַכים צימסען נישט געווען אַזוי אינגאַנצן אין אָרדענונג מיט דער ברוסט. אָבער מאַקע דערפאַר איז פאַר אים צום בעסטן צו האָבן אַ באַשעפטיקונג אויף דער פרייער לופט, וואו ס'קאָן כמעט קיין רייד נישט זיין וועגן גייסטיקער אַרבעט און אָנשטרענגונג, ווי האַנס קאַסטאָרפּ האָט גע־טראַכט מיט לייכטן ביטול. ווייל פאַר אַרבעט האָט קאַסטאָרפּ געהאַט דעם גרעסטן דרך־ארץ, כאָטש אים אַליין האָט אַרבעט זייער גיך מיד געמאַכט.

מיר קומען איצט צוריק צו אונזער פריערדיקער באַמערקונג, וואָס שטיצט זיך אויף דער השערה, אַז די עוולות, וואָס דאָס פּער־זענלעכע לעבן ליידט פון דער צייט, זיינען בכוח צו באַאיינפלוסן דעם פיזישן אָרגאַניזם פון מענטש. ווי אַזוי האָט האַנס קאַסטאָרפּ געקאָנט נישט שעצן די אַרבעט? — ס'וואָלט געווען אומנאַטיר־לעך. צוליב אַלע זאַכן אַרום, האָט ער זי געמוזט האַלטן פאַר דעם, וואָס פאַרדינט די גרעסטע אַכטונג. ער האָט, באמת, נישט גע־זען עפּעס, וואָס דאַרף אַזוי געשעצט ווערן, ווי זי. זי איז פאַר אים געווען דער פּרינציפּ, צוליב וועלכן מ'קאָן יאָ האָבן אַ קיום אָדער נישט האָבן, דאָס אַבסאָלוטום פון דער צייט, זי האָט, אַזוי צו זאָגן, איר אייגענעם זכות־הקיום. זיין אַכטונג צו איר איז געווען אַ רעליגיעזע און, אויף וויפל ער האָט געוואוסט, אינגאַנצן אַ פעסטע. אַן אַנדער פראַגע איז — צי ער האָט זי באמת ליב געהאַט. נישט געקוקט אויף דער גאַנצער אַכטונג, איז ער דאָס נישט געווען בכוח. קודם־כל דערפאַר, ווייל זי האָט אים נישט געדינט צום געזונט. אָנגעשטרענגטע אַרבעט האָט אים דענערווירט, האָט אים באַלד אויסגעמאַטערט און ער האָט גאַנץ אָפן מודה געווען, אַז ער האָט אַ סך ליבער די פרייע צייט אָן יעדן עול, אויף וועלכער ס'שווערט נישט די משא פון מי — די צייט, וואָס ליגט אָפן, נישט אָפּגעטיילט פון צייך־קריצעניש ביים איבערקומען די מניעות. די דאָזיקע סתירות אין שייכות צו אַרבעט זיינען געוועזן, גענוי גערעדט, נישט פאַרענטפערט. אפשר, קאָן געמאָלט זיין, אַז

סיי זיין קערפּער, סיי זיין גייסט (קודם־כּל דער גייסט, צוליב אים — אויך דער קערפּער) וואָלטן מיט מער פרייד און התמדה וויליק געווען צו אַרבעט, ווען אויפן גרונד פון זיין נשמה, דאָרט, וואו ער אַליין האָט ווייניק־וואָס זיך פונאַנדערגעקליבן, וואָלט די אַרבעט געגאָלטן פאַר אַ אומבאַדינגטן ווערט און פאַר אַ פּרינציפּ, וואָס האָט זיין אייגענעם זכות־הקיום און וואָס איז בכּוח אָנצופילן מיט גלויבן און באַרויקונג? — צוליב דעם וואָלט מען ווידער געמוזט אָוועקשטעלן די פראַגע וועגן זיין מיטלמעסיקייט, אָדער מער־ווי־מיטלמעסיקייט. מיר ווילן אָבער אויף אָט דער פראַגע נישט געבן קיין פולע תשובה, ווייל מיר האַלטן זיך נישט פאַר מחויב צו זאָגן שבחים האַנס קאַסטאָרפן און מיר לאָזן פּלאַץ פאַר דער השערה, אַז די אַרבעט וואָלט אים פּשוט אַ ביסל געשטערט במנוחה צו געניסן פון די ציגאַרן מאַריאַ מאַנציני.

צו מיליטער־דינסט האָט מען אים נישט צוגעצויגן. טיף אין זיך האָט ער עס נישט געוואָלט און האָט עס געקאָנט אויסמיידן. ס'קאָן אויך מעגלעך זיין, אַז דער שטאַב־דאָקטאָר עבערדינג, וואָס פלעגט אַריינקומען צו זיין פעטער אין הויז, זאָל האָבן אַמאָל אין אַ שמועס געהערט פון קאָנסול טינאַפּעל, אַז דעם יונגן קאַסטאָרפּ וועט מיליטער־דינסט שטאַרק שטערן צו זיין שטודיום, צו וועלכן ער האָט ערשט־וואָס זיך גענומען אין דער פרעמד.

נישט געקוקט דערויף, וואָס ער האָט אויך אין דער פרעמד געהאַלטן זיך ביי זיין באַרויקנדיקער געוויינהייט צו טרינקען פאָר־טער אויף פרישטיק, האָט זיין פאַמעלעכער און געלאַסענער קאָפּ זיך אָנגעזאַפּט מיט אַנאַליטישער געאָמעטריע דיפערענציאַל־רעכענונג, מעכאַניק, פּראָיעקציע־לימוד און גראַפאָסטאַטיק. ער האָט באַרעכנט סיי געלאָדענע, סיי אומגעלאָדענע דעפּלאַסמאַן*), סטאַביליטעט, גלייכגעוויכט און מעטאַצענטרום, כאָטש טיילמאָל פלעגט עס אים ווערן נמאס און מיאוס. זיינע טעכנישע צייכענונגען, די אַלע שיפּשקעלעט־וואַסערליניע־און לאַנגשניט־צייכענונגען זיינען נישט געווען אַזוי געלונגען, ווי זיין מאָלערישע אָפּבילדונג פון דער „האַנזאַ“

* די וואָג פון וואַסער, וואָס ווערט אַרויסגעשטויסן דורך דער שיף.

אויפן ים. אָבער דאָרט, וואו מ׳האָט נעדאַרפט דערגאַנצן די גייסטיקע אָנזעעוודיקייט דורך חושימדיקער, למשל — צו טישן שאַכטנס און אָנצופילן די קווערשניט־צייכענונגען מיט לעבעדיקע נאַטורעלע פאַרבן, — דעמאָלסט האָט האַנס קאַסטאָרפּ מיט זיין געשיקטקייט איבערגעיאָגט ס׳רוב איבעריקע.

אויף די פעריען פלעגט ער קומען אַהיים, זייער אַ זויבערער, זייער שיין אָנגעטאָן, מיט קליינע רויטלעכע וואָנצעלעך אויף זיין שלעפעריק יונג פאַטריציער־פּנים און מיט אַן אויסדרוק פון איינעם, וואָס גרייט זיך צו אַ פיינער פּאָזיציע אין לעבן. דער עולם, וואָס פאַרנעמט זיך דאָ מיט קאָמונאַלע ענינים און האָט אויך אַ ידיעה אין פערזענלעכע און פאַמיליע־ענינים (און דערמיט פאַרנעמט זיך דער רוב אין אַ שטאָט־מלוכה, וואָס רעגירט זיך אַליין), האָט אויף אים געקוקט מיט מבינות און מ׳האָט זיך אַליין געפרעגט, אין וואָס פאַר אַן עפנטלעכער ראָלע דער יונגער קאַסטאָרפּ וועט דאָ אַמאָל קאָנען אַריינוואַקסן. אַוודאי האָט ער געהאַט אויף וואָס זיך אָנצושפאַרן, זיין נאָמען איז געווען אַלט און באַקאַנט און ס׳איז כמעט קיין ספק נישט געווען. אַז אין איינעם אַ טאָג וועט מען זיך דאַרפן רעכענען מיט זיין פערזאָן, ווי מיט אַ פּאָליטישן פאַקטאָר. ער וועט דעמאָלט מסתמא זיצן אין שטאָטראַט, אָדער גאָר אין מאַגיסטראַט, וועט מאַכן געזעצן, וועט האָבן אַן ערן־אַמט ביי דער סוווערענער מאַכט, געהערן צו אַ פאַרוואַלטונג־אָפּטיילונג, אַ שטייגער צו דער פינאַנץ־דעפּוטאַציע אָדער גאָר צו דער דעפּוטאַציע פון בוי־וועזן. זיין שטים וועט ווערן געהערט און געציילט. מ׳האָט אַפילו געפּרוווט טרעפן, צו־וואָס פאַר אַ פּאַרטיי ער וועט דעמאָלט געהערן, דער יונגער קאַסטאָרפּ. אמת, פון אויסזען קאָן מען נישט תמיד ברענגען אַ ראַיה, פונדעסטוועגן זעט ער אַנדערש אויס, ווי עמעץ, אויף וועלכן די דעמאָקראַטן וואָלטן געקאָנט רעכענען. זיין ענלעכקייט מיטן זיידן לאָזט זיך נישט אָפּלייקענען. אפשר וועט ער געראָטן אין אים און זיין אַ שטערעניש, אַ קאָנסערוואַטיווער עלעמענט? אי דאָס איז מעגלעך — אי דער היפּוך דערפון. ווייל סוף־כל־סוף איז ער דאָך געווען אַן אינזשינער, וואָס האָט באַדאַרפט ווערן שיף־בוימייסטער, אַ מענטש פון וועלט־קאָמוניקאַציע און טעכ־

ניק. דערפאַר איז אפשר מעגלעך, אַז האַנס קאַסטאָרפּ וועט גיין מיט די ראַדיקאַלן, זיין אַ דרייסטער, אַ וואָכעדיקער צעשטערער פון אַלטע בנינים און אידילישע לאַנדשאַפטן, אומגעצוימט ווי אַ ייד און אַן פיעטעט, ווי אַן אַמעריקאַנער. אפשר וועט ער בכלל גיכער זיין גענייגט איינמאָל פאַר אַלעמאָל איבערצורייסן מיט די בכבודיקע טראַדיציעס, איידער צו וואַרטן אויף דער פאַמעלעכדיקער אַנטוויקלונג פון די נאַטירלעכע לעבנס־באַדינגונגען, און ער וועט אַזוי־אַרום שטיצן די רעגירונג צו געוואַגטע עקספּערימענטן? — איך דאָס קאָן מעגלעך זיין. וועט ער שוין האָבן אין בלוט דעם דרך־ארץ פאַר די חכמים, פאַר וועלכע די טאָפּלטע וואַך ביים ראָטהויז פּרעזענטירט דאָס געווער און וועלכע וויסן אַליין צום בעסטן? אָדער וועט ער זיין גענייגט צו שטיצן די אָפּאָזיציע אין שטאָטראַט? — אין זיינע בלויע אויגן אונטער די רויטלעכע ברעמען האָט מען נישט געקאָנט אַרויסלייענען קיין שום תשובה אויף אַזעלכע נייגעריקע פראַגן פון די בירגער. ער, דאָס אומבאַשריבענע בלאַט האַנס קאַסטאָרפּ, האָט נאָך מסתמא אַליין נישט געוואוסט, וואָס צו ענטפערן דערויף.

ווען ער האָט זיך אַרויסגעלאָזט אויף דער נסיעה, וואו מיר טרעפן אים, איז ער געווען אין דריי און צוואַנציקסטן יאָר. ער האָט שוין דעמאָלסט געהאַט הינטער זיך די פיר סעמעסטערס פון דאַנציקער פּאָליטעכניקום און די פיר שפּעטערדיקע, וועלכע ער האָט דורכגעמאַכט אין די טעכנישע הויכשולן אין בראַונשוויג און קאַרלסרוהע, איז ערשט נישט לאַנג געהאַט איבערגעקומען דעם ערשטן הויפּטעקזאַמען, וועלכן ער איז אַדורך אָן ספּעציעלן גלאַנץ און אָרקעסטער־טוש, אָבער פונדעסטוועגן בכבוד. איצט האָט ער זיך געגרייט אַריינצוטרעטן צו טונדער עט ווילמס פאַר אַן אינזשיניער־וואָלאָנטער, כדי צו קריגן אין דעם שיף־וואַרשטאַט זיין פּראַקטישע אויסבילדונג. ביי דעם דאָזיקן פּונקט האָט זיין וועג אויף איינמאָל אָנגענומען די ווענדונג, וועגן וועלכער מיר דערציילן ווייטער.

פאַרן הויפּט־עקזאַמען האָט ער געמוזט אַרבעטן אינטענסיוו און עקשנותדיק און ווען ר׳איז אַהיימגעקומען, האָט ער אויסגעזען נאָך מאַטער, ווי ס׳איז דער שטייגער פון דעם טיפּ מענטשן.

דר. הײדעקינד האָט זיך געבײזערט יעדעס מאָל, ווען ר'האָט אים געזען, און געהייסן פֿאָרן אויף פֿרישער לופֿט, אין טאָקע נישט בלויז פֿאַר יוצא־ווען. מיט נאָרדערנע, אָדער וויך אויפֿן אינזל פֿער, האָט ער געטענהט, וועט מען איצט נישט אָפּקומען. לויט זיין עצה האָט האַנס קאַסטאָרפּ געדאַרפֿט, איידער ער גייט אַריין אין וואַרשטאַט, פֿאָרן אויף עטלעכע וואָכן אין די בערג.

דאָס איז אַ גאַנץ גוטער פּלאַן — האָט געזאָגט קאָנטול טינאַפּעל צו זיין שוועסטערנזון און אויפֿצי־קינד, אָבער צוליב דעם וועלן זיך ווייערע וועגן מוזן צעגיין פֿאַרן הײנטיקן זומער. ווייל אים, קאָנסול טינאַפּעל, וועט מען מיט פֿיר פֿאָר פֿערד נישט אַוועקשלעפּן אין די הויכע בערג. ס'איז נישט פֿאַר אים. ער דאַרף האָבן אַ לײטישע לופֿט, ווען נישט קריגט ער אַטאַקן. אין די הויכע בערג קאָן האַנס קאַסטאָרפּ מיטן גרעסטן כבוד פֿאָרן אַליין. דערביי וועט ער זיין ביי יאָאַכים ציִמסען.

דאָס איז געווען אַ גוטע עצה. ווייל יאָאַכים צימסען איז געווען קראַנק — נישט אַזוי קראַנק, ווי האַנס קאַסטאָרפּ, נאָר אויף אַן אמת און אויף אַ מיאוסן אופֿן. מ'האָט זיך אַפֿילו שטאַרק געשראָקן פֿאַר זיין לעבן. ער האָט אַלעמאָל געהאַט אַ נייגונג צו קאַטאַרן און צו קריגן היץ, אָבער אין איינעם אַ טאָג האָט ער אָנגעהויבן שפּייען מיט בלוט און ער האָט געמוזט תיכּף־ומיד פֿאָרן קיין דאַוואָס. ס'איז פֿאַר אים געווען אַ גרויסע צרה און אַ עגמת־נפֿש, ווייל ער האָט גראָד געהאַלטן ביים ציל פֿון זיינע פֿאַרלאַנגען. אין משך פֿון עטלעכע סעמעסטערס האָט ער, וואָס אמת, איפֿן פֿאַרלאַנג פֿון זיינע קרובים, שטודירט יוריספּרודענץ, אָבער סוף־כּל־סוף האָט ער נישט געקאָנט גובר זיין זיין שטאַרקן חשק, אַוועקגעוואָרפֿן דעם אוניווערסיטעט, זיך געמאָלדן פֿאַר אַ אָפֿיציר און שוין געווען צוגענומען. איצט אָבער איז ער שוין געזעסן איבער פֿינף חדשים אין דער אינטערנאַציאָנאַלער סאַנאַטאָריע „בערגהאָף" (מעדיצינישער לייטער: הויפֿראַט דר. בערענס) און שיר נישט פֿאַרנודעט געוואָרן צום טויט, ווי ר'האָט געשריבן אין זיינע קאַרטלעך. אויב האַנס קאַסטאָרפּ וויל באמת עפּעס טאָן פֿאַר זיינעטוועגן, איידער ער טרעט אַריין איפֿן פּאָסטן צו טונדור עט ווילמס, —

איז נישטאָ עפּעס גלייכערס, ווי ער זאָל איך אַהינפאָרן אין דער אייגענער סאַנאַטאָריע און זיין אַ ביסל צוזאַמען מיט זיין אָרעמען קוזין — אַ טייערע זאַך פאַר ביידע צדדים.

ווען ער האָט זיך סוף־כל־סוף אַנטשלאָסן אויף דער נסיעה, איז שוין געווען שפּעט אין זומער אַריין. ס'זיינען שוין געווען די לעצטע יולי־טעג.

ער איז געפאָרן אויף דריי וואָכן.

דריט קאַפּיטל

בכבודיקע מרה־שחורה.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט מורא געהאַט, ער זאָל זיך נישט אַמאָל איבערכאַפּן צו־שפּעט, אַזוי מיד איז ער געווען נעכטן. פאַקטיש איז ער שוין געשטאַנען אויף די פיס פריער ווי מ'האָט געדאַרפט און ער האָט געהאַט גענוג פרייע צייט בנעימותדיק אויסצופירן זיינע פרימאָרגנדיקע טואַלעט־געוויינהייטן, הויך־ציוויליזירטע געוויינהייטן, צווישן וועלכע דאָס גרעסטע אָרט האָבן פאַרנומען: אַ גומי־וואַנע, ווי אויך אַ הילצערנע שאָל מיט גרינער לאַווענדעל־זייף מיט דעם שטרייענעם פענזל, וואָס גייט־צו דערצו. נאָכן וואַשן זיך און נאָך דער טואַלעט, האָט ער אַפילו באַוויזן אויסצופּאַקן זיינע זאַכן און זיי צו ברענגען אין אָרדענונג. בשעת ער האָט דורכגעפירט די פּאַרזילבערטע זשילעטקע איבער זיינע פּערפומירטע און אָנגעזייפטע באַקן, האָט ער זיך דערמאָנט אין זיינע צעמישטע חלומות און האָט צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ אויף די אַלע נאַרישקייטן, מיט אַ רחמנותדיקן שמייכל, פול מיט דעם ישוב־הדעת פון אַ מענטש, וואָס גאָלט זיך קעגן שיין פון טאָג. זייער אויסגערוט האָט ער זיך טאַקע נישט געפילט, וואָס אמת, אָבער — דערפרישט פונם פריען מאָרגן.

בשעת ער האָט זיך אָפּגעווישט די הענט, איז ער מיט געפּודערטע באַקן, אין זיינע פילדעקאָס־אונטערהויזן און אין די רויטע סאַפיאַן־פּאַנטאָפל אַרויס אויפן באַלקאָן, וועלכער האָט זיך געצויגן איבער דער גאַנצער מויער און בלויז געווען צעטיילט אויף איינצעלנע גאַניקלעך דורך ווענטלעך פון מאַטן גלאָז, וועלכע האָבן אַפילו נישט דערגרייכט ביז צו דער באַריערע. דער פרימאָרגן איז געווען אַ קילער און וואָלקנדיקער. ברייטע נעפּל־פּאַסן זיינען געהאַנגען אומבאַוועגלעך אין ביידע זייטן בערג. נאָך ווייטער האָבן

זיך געצויגן איבער די בערג־געדיכטע וואָלקנס, ווייסע און גרויע. דאָ און דאָרט האָבן זיך אַרויסגעזען בלויע פּאַסן אין פלעקן הימל און ווען ס'האָט אַ שיין געטאָן די זון, האָט דער ישוב אונטן אין טאָל אָפּגעגלאַנצט ווייס קעגן די טונקעלע סאָסנע־וועלדער אויף די שיפּועים. ערגעץ האָט געשפּילט מוזיק, מסתמא אין דעם איי־גענעם האָטעל, וואו ס'איז אויך נעכטן אינאָוונט געווען אַ קאָנצערט. כאָראַל־אַקאָרדן האָבן אָפּגעקלונגען פון דאָרטן צוגעדושעטע. נאָך אַ הפסקה האָט זיך דערהערט אַפילו אַ מאַרש. האַנס קאַסטאָרפּ האָט האַרציק ליב געהאַט מוזיק, זי האָט אויף אים געווירקט, פּונקט אַזוי ווי דער פּאָרטער צום פרישטיק, ס'הייסט — באַרויִקנדיק, באַטויבנדיק, אײַנדרעמלענדיק. ער האָט זיך דערפאַר צוגעהערט מיט הנאה, מיטן קאָפּ אין אַ זייט, מיט אַן אָפן מויל און אַ ביסל אָנגערויטלטע אויגן.

אונטן האָט זיך געשלענגלט אַרויף צו דער סאַנאַטאָריע די געדרייטע סטעזשקע, מיט וועלכער ער איז נעכטן אינאָוונט אָנגעקומען. קורץ־שטענגלדיקע ענציאַנען, ווי שטערן, האָבן אַפּגעקוקט פון פייכטן גראָז אויף דעם שיפּוע. אַ טייל פון פלאַכן בערגל איז געווען אַרומגעצוימט און ס'איז דאָ געווען אַ גאָרטן. מ'האָט דאָרטן געזען וועגלעך אויסגעשיט מיט סטרולקעס, בייטן בלומען און אַ קינסטלעכע פעלזן־גראָטע צופוסנס פון אַ שיינעם יאָדלע־בוים. קעגן דרום האָט זיך געעפנט אַ גרויסע וועראַנדע מיט אַ בלעכערנעם דאַך; אינעווייניק זיינען געשטאַנען ליג־שטולן. לעבן דעם איז געווען אויפגעשטעלט אַ רויט־ברוין געפאַרבטער פאָנען־שטאַנג מיט אַ שטריק, אויף וועלכן מ'פלעגט טיילמאָל אַרויפציען אַ פאָן, — אַ פאַנטאַסטישע פאָן, גרין און ווייס, מיט דעם עמבלעם פון דער מעדיציני־שער וויסנשאַפט — עסקולאַפּס שטעקן — אינמיטן.

אַ פרוי האָט זיך אַרומגעדרייט אין גאָרטן, אַן עלטערע דאַמע מיט אַ טריבן, מ'קאָן זאָגן, טראַגישן אויסזען. אינגאַנצן אין שוואַרצן און מיט אַ שוואַרצן שאַל איבער די צעקאָדלטע שוואַרץ־גרויע האָר, האָט זי זיך אַרומגעדרייט אומרויִק און מיט גלייכע גיכע טריט אויף די שטעגלעך. קניען האָט זי געהאַט קרומע, די אָרעמס — גלייך אַראָפּגעהאַנגענע. מיט קנייטשן אין שטערן, מיט קויל־שוואַרצע אויגן,

אונטער וועלכע ס'האָבן געהאַנגען שלאַפע טאָרבעלעך, האָט זי גע־קוקט פאַר זיך און גליווערדיק. איר אַלטווערנדיק, דרומדיק־בלאַס פּנים מיט דעם גרויסן פאַרדאַגהטן מויל, וואָס ציט זיך אין איין זייט אַראָפּ, האָט דערמאָנט האַנס קאַסטאָרפּן אין אַ בילד פון אַ באַרימטער טראַ־גיקערין, וואָס איז אים אַמאָל אויסגעקומען צו זען. עס איז געווען אומהיימלעך צו זען, ווי די שוואַרץ־בלייכע פרוי האָט, אַפּנים, אַליין נישט וויסנדיק, צוגעפּאַסט אירע לאַנגע פיינפולע טריט צו דעם טאַקט פון דער ווייטער מאַרש־מוזיק.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט צו איר אַראָפּגעקוקט פאַרטראַכט און מיט רחמנות און געהאַט דאָס געפיל, ווי איר טרויעריקייט געשטאַלט וואָלט פאַרטונקלט די זון פון פרימאָרגן. איינצייטיק האָט ער פאַרנו־מען נאָך עפּעס אַנדערש, גערוישן, וואָס קומען פון שכנותדיקן צי־מער לינקס — דאָס צימער פון רוסישן פאָרפאָלק, ווי יאָאַכים האָט געזאָגט. אויך אָט־די גערוישן האָבן עפּעס נישט געפּאַסט צו דעם לוסטיקן, פרישן פרימאָרגן און ס'האָט זיך געדאַכט, אַז זיי פאַר־פּאַטשקען אים גיכער. האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך דערמאָנט, אַז ער האָט נאָך נעכטן געהערט עפּעס אַזוינס, נאָר צוליב מידקייט האָט ער זיך נישט אָפּגעשטעלט דערויף. ס'איז געווען אַ מין דושעז, סאַפּען און קייכן און פאַר דעם יונגן מענטש האָט נישט געקאָנט בלייבן קיין סוד, וואָס די דאָזיקע שאָרכן באַטייטן, כאָטש ער האָט אין אָנהייב זיך אָנגעשטרענגט צוליב גוטמוטיקייט עס אויסצוטייטשן אומשולדיק. די דאָזיקע גוטמוטיקייט וואָלט מען אויך געקאָנט אָנרופן מיט אַן אַנדער נאָמען, למשל, מיט דעם אַ ביסל באַנאַלן נאָמען: נשמה־ריינקייט, אָדער מיטן ערנסטן און שיינעם נאָמען: בושה, אָדער גאָר רעכענען זי פאַר אַ חסרון און זי אָנרופן — מורא פאַרן אמת און געמאַכטע צדקות, צי גאָר מיסטישער פחד און פרומקייט. אין האַנס קאַסטאָרפּס פאַרהאַלטן זיך בנוגע אָט־די רוישן איז געווען פון דעם אַלעמען. פיזיאָנאָמיש האָט זיך עס אויסגעדריקט אין דער בכבודיק־פינסטערער מינע זיינער, אַ מינע, ווי ער וואָלט פון דעם אַלעם, וואָס ער הערט, גאָרנישט געוואָלט וויסן. אַן אויסדרוק פון ליימישקייט, וואָס איז, אַגב, נישט געווען אינגאַנצן אָריגינעל, און וועלכן ער פלעגט אָבער באַקומען אַלעמאָל ביי באַשטימטע פאַלן.

מיט אָט=דער מינע איז ער אַוועק פון באַלקאָן צוריק אין שטוב אַריין, כדי מער זיך נישט צוצוהערן צו די געשעענישן, וואָס האָבן אים אויסגעוויזן צו זיין ערנסטע און אַפילו דערשיטערנדיקע, כאָטש מ'האָט דאָרטן בשעת=מעשה געכיכעט. אָבער אין צימער האָט מען נאָך דייטלעכער דערהערט, וואָס ס'טוט זיך אָפּ פון יענער זייט וואַנט. מ'האָט זיך, ווייזט אויס, אַרומגעיאָגט צווישן מעבל, אַ שטול איז אומגעפאַלן, מ'האָט זיך אַרומגעכאַפּט און ס'האָט זיך געהערט אַ פּאַטשערײַ און קושעניש. צו דעם אַלעמען איז צוגעקומען די וואַלצער=מוזיק, אַן אויסגעשפּילטע מעלאָדיע פון אַ באַקאַנט גאַסן=לידל, וואָס האָט פון דערווייטנס באַגלייט די אומגעזעענע סצענע. האַנס קאַסטאָרפּ איז געשטאַנען, מיטן האַנטוך אין דער האַנט, און זיך צוגעהערט, כאָטש ער האָט, טיף אין זיך, נישט געוואָלט. פּלוצלונג איז ער רויט געוואָרן אונטערן פּודער. ווייל דאָס, וואָס ער האָט זיך פאָרגעשטעלט, אַז ס'וועט געשען, איז געשען, און די שפּיל איז אָן שום ספק געוואָרן אַ ריין חיהשע. צו=אַלדי=רוחות! — האָט ער אַ טראַכט געטאָן און זיך אויסגעדרייט און מיט אַ כיוון גענומען רוישנדיק פאַרענדיקן זיין טואַלעט. מילא, ס'איז אַ פאָרפאָלק, ווי גאָט האָט געבאָטן און אַלץ איז אין אָרדענונג. פונדעסטוועגן, אין העלן טאָג, דאָס איז שוין צופיל. דאַכט זיך, מיר, אַגב, אַז נעכטן אינאָוונט האָבן זיי זיך אויך נישט געהאַלטן רויִק. זיי זיינען דאָך קראַנק, אויב זיי זיינען דאָ, על כל פנים — איינער פון זיי און מ'וואָלט זיך געדאַרפט אַ ביסל אָפּהאַלטן. אָבער דער אמתער סקאַנדאַל דערביי איז, פאַרשטייט זיך — האָט ער געטראַכט מיט כעס — וואָס די ווענט זיינען אַזעלכע דינע און וואָס מ'הערט אַלץ אַזוי גענוי. דאָס איז דאָך נישט קיין ענין: ביליק געבויט, נאַטירלעך, פּאַסקודנע ביליק געבויט! וועל איך שפּעטער זיי מוזן זען, אָדער מ'וועט זיי מיר אפשר גאָר פאָרשטעלן? — דאָס וואָלט געווען געוואַלדיק אומאָנגענעם. פּלוצלונג האָט זיך האַנס קאַסטאָרפּ גענומען וואונדערן, ווייל ער האָט באַמערקט, אַז די רויטקייט, וואָס האָט אים פריער אַ זעץ געטאָן אין די פריש=ראַזירטע באַקן, וויל נישט אָפּגיין. על=כל=פּנים האָט נישט אָפּגעטרעטן די וואַרעמקייט, וועלכע האָט אים בשעת=מעשה אַ שלאָג געטאָן אין

פּנים אַריין. זי איז געבליבן ווי געווען און ר'האָט פאַרשטאַנען, אַז ס'איז די אייגענע היץ אין פּנים, וועלכע ער האָט געשפּירט נעכטן אינאָווענט. בעתן שלאָף איז ער פון איר פּטור געוואָרן און איצט ביי אָט־דער געלעגנהייט איז זי צוריקגעקומען. דאָס האָט אין אים דערוועקט וויניק ליבשאַפט צו דעם שכנותדיקן פאָרפאָלק. ער האָט אַ מורמל געטאָן מיט פאַרמאַכטע ליפּן עפּעס אַ זידל־וואָרט. דער גרעסטער חסרון איז געווען, וואָס ער האָט נאָך דערנאָך געפּרוווט אָפּקילן דאָס פּנים מיט קאַלט וואַסער. דערפון איז אים געוואָרן נאָך ערגער. און דערפאַר האָט זיין קול אַזוי דערשלאָגן געציטערט, בעת זיין קוזין האָט אָנגעקלאַפּט אין דער וואַנט און ער האָט אים געענטפערט. ווען יאָאַכים איז אַריין, האָט קאַסטאָרפּ דערפאַר אויך נישט אויסגעזען, ווי אַ מענטש, וואָס איז אויפגעשטאַנען אינדערפרי אַ פרישער און אַ פריילעכער.

פ ר י ש ט י ק.

— ט'מאָרגן — האָט יאָאַכים געזאָגט. — דאָס איז, הייסט עס, געווען דיין ערשטע נאַכט דאָ אויבן. נו, ביסט צופרידן?

ער איז געווען גרייט אַראָפּצוגיין, ספּאָרטיש אָנגעטאָן, אין אַ פּאָר שטאַרק אויסגעאַרבעטע שטיוול. אויפן אָרעם האָט ער געטראָגן זיין אולסטער, וואו מ'האָט דורך דער זייטיקער קעשענע אַפּירגעזען דאָס פלאַכע פלעשל. קיין הוט האָט ער היינט אויך נישט געטראָגן.

— אַדאַנק — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געענטפערט. — נישקשה, דערווייל וויל איך נאָך גאָרנישט נישט זאָגן. עפּעס האָב איך געהאַט אַ מטושטשן חלום. אַחוץ דעם האָט דאָס הויז דעם חסרון, וואָס די אַקוסטיק איז אַ צו־גוטע. דאָס שטערט אַ ביסל. ווער איז דאָס די שוואַרצע דאָרט אין גאָרטן?

יאָאַכים האָט זיך תיכף אָנגעשטויסן, וועמען ער מיינט.

— אַך, דאָס איז „tous - les - deux" — האָט ער געזאָגט — אַזוי רופן מיר זי דאָ אַלע, ווייל דאָס זיינען די איינציקע ווערטער, וואָס מ'הערט דאָ פון איר. אַ מעסיקאַנערין, פאַרשטייסטו, קאָן נישט קיין וואָרט דייטש, און פראַנצויזיש אויך כמעט גאָרנישט, בלויז עטלעכע איינציקע ווערטער. זי איז דאָ שוין פינף וואָכן ביי איר עלטסטן זון, אַ פולשטענדיקער חולה, מסוכן, וואָס גייט איצט אַיין גאָר גיך. ער האָט עס אומעטום, ר'איז דורך־און־דורך דורכגעפרעסן, קאָן מען זאָגן. צום סוף זעט עס בערך אַזוי אויס, ווי אַ טיפוס, זאָגט בערענס. אַלנפאַלס שרעקלעך פאַר דער גאַנצער סביבה. מיט פערצן טעג צוריק איז אַרויפגעקומען אַהער איר צווייטער זון, ווייל ער האָט נאָך געוואָלט זען דעם ברודער, אַגב — אַ בילד־שיינער בחור, פונקט ווי דער קראַנקער. ביידע זיינען זיי בילד־שיינע חברה, מיט אַזעלכע ברענענדיקע אויגן. די ווייבער זיינען פשוט אַרויס פון די כלים. נאַ, דער יינגערער האָט נאָך אונטן אַ ביסל געהוסט, אָבער ר'האָט זיך געפילט גאַנץ גוט. נאָר אַזוי ווי ר'איז אָנגעקומען אַהער — שטעל דיר פאָר — האָט ער געקריגן היץ, און גלייך 39,5, די גרעסטע טעמפּעראַטור, פאַרשטייסטו, האָט זיך אַוועקגעלייגט אין בעט אַריין. אויב ער וועט נאָך אויפשטיין — זאָגט בערענס — איז אַ סימן, אַז ער האָט מער מזל ווי שכל. אַלנפאַלס איז שוין געווען די העכסטע צייט — האָט ער געזאָגט — ער זאָל אַרויפקומען... יאָ, פון דעמאָלט אָן דרייט זיך די מוטער אַזוי אַרום, ווען זי זיצט נישט ביי זיי. אויב מ'רעדט עפּעס צו איר, ענטפערט זי שטענדיק בלויז „tous les deux" *, ווייל מער קאָן זי נישט. גראָד איצט איז דאָ נישטאָ קיינער, וואָס זאָל פאַרשטיין שפּאַניש.

— אַזוי איז די מעשה מיט איר — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — און אַז איך וועל זיך מיט איר באַקענען, וועט זי מיר אויך זאָגן דאָס אייגענע? דאָס איז מאָדנע. מיר דאַכט זיך, אַז ס'וואָלט געווען קאָמיש און עפּעס אומהיימלעך צוזאַמען — זאָגט ער און ער שפּירט, אַז די אויגן זיינען ביי אים פונקט ווי נעכטן: ס'דאַכט זיך,

---

* אַלע ביידע.

אים, אַז זיי זיינען היים און שווער, גלייך ווי ער וואָלט לאַנג געווינט. זיי האָבן אויך ווידער דעם זעלבן גלאַנץ, ווי בעת ער האָט דערהערט דאָס נייע משונהדיקע הוסטן פון אַריסטאָקראַט. אים דאַכט זיך בכלל, אַז ער האָט ערשט איצט ווידער זיך אָנגעשלאָסן אין נעכטיקן טאָג, עפּעס ווי ער וואָלט ווידער אָנגעכאַפּט דעם פאָדים, ווייל באַלד נאָכן איבערכאַפּן זיך האָט ער עס עפּעס נישט געשפּירט. אַגב, איז ער פּאַרטיק — זאָגט ער, בשעת־מעשה טריפט ער אָן עטלעכע טראָפּנס לאַוענדעל־וואַסער אויף זיין טאַשנטיכל און ווישט אַרום דערמיט דעם שטערן און אונטער די אויגן. אויב דו ווילסט, קאָנען מיר tous les deux גיין צום פרישטיק — ווינצלט ער זיך מיט אַ געפיל פון אויסגעלאַסענער פריילעכקייט. יאָאַכים גיט אויף אים מילד אַ קוק און שמייכלט דערביי צו אויף אַ באַהונדערן אופן, פּאַרמָרה־שחורהט אין אַ ביסל שפּאָטיש, ווי ס'דאַכט זיך. פאַרוואָס? — דאָס איז זיין זאַך.

האַנס קאַסטאָרפּ גיט אַ קוק, צי ער האָט ביי זיך צום רויכערן, נעמט דעם שטעקן, דעם מאַנטל מיטן הוט, דעם הוט — צו־להכעיס, ווייל ר'איז צו פעסט געווען אין זיין לעבנס־שטייגער און אויפפירונג, ער זאָל אַזוי לייכט און אינגאַנצן אויף דריי וואָכן אָננעמען פרעמדע און נייע מנהגים. אַזוי אַרום נעמען זיי גיין, אַראָפּ מיט די טרעפּ. אין די קאָרידאָרן ווייזט יאָאַכים אויף דער און יענער טיר און רופט־אָן די נעמען פון די באַוואוינער, סיי דייטשע נעמען און סיי אַזעלכע, וואָס קלינגען פרעמד. פאַר איין וועגס מאַכט ער קורצע באַמערקונגען וועגן זיי און גיט איבער די מדרגות פון זייער קרענק.

זיי באַגעגענען אויך מענטשן, וואָס גייען שוין צוריק פון פרישטיק, ווען יאָאַכים זאָגט עמעצן גוט־מאָרגן, גיט האַנס קאַסטאָרפּ העפלעך אַ נעם אַראָפּ דעם הוט. ער איז געשפּאַנט און נערוועיש, ווי אַ יונגערמאַן, וואָס דאַרף זיך באַלד פאָרשטעלן פאַר אַ סך פרעמדע מענטשן און האָט דערביי קלאָר אַ פיינלעך געפיל, אַז די אויגן זיינען ביי אים מוטנע און דאָס פּנים — רויט. אין אמתן איז עס נישט געווען אַזוי אינגאַנצן, ווייל ר'איז מער געוואָרן בלאַס.

— יאָ, לאָמיך נאָר נישט פאַרגעסן! — זאָגט ער פלוצלונג מיט אַ געוויסער האַסטיקייט. — דו מעגסט מיך פאָרשטעלן פאַר דער דאַמע אין גאָרטן, אויב ס'וועט גראָד אויסקומען. כ'האָב גאָר־נישט קעגן דעם. זי מעג מיר זאָגן tous les deux וויפל זי וויל, ס'אַרט מיך נישט. כ'בין שוין צוגעגרייט דערצו, פאַרשטייַ, וואָס דאָס איז און וועל שוין מאַכן די נייטיקע מינע. אָבער מיט דעם רוסישן פאָרפאָלק וואָלט איך מיך נישט געוואָלט באַקאָ־נען, הו הערסט? — כ'וויל עס בפירוש נישט. דאָס זיינען לחלוטין נישט־דערצויגענע מענטשן. אויב כ'מוז שוין וואוינען לעבן זיי דריי וואָכן און ס'איז נישטאָ קיין אַנדער עצה, וויל איך מיך על־כל פנים נישט באַקאָנען מיט זיי. איך האָב פולשטענדיק רעכט דאָס צו פאַרלאַנגען...

— גוט געזאָגט, יאָאַכים. — זיי האָבן דען דיר אַזוי געשטערט? יאָ, זיי זיינען אין אַ געוויסן זין באַרבאַרן, מיט איין וואָרט — אומ־ציוויליזירט. כ'האָב עס דיר באַלד געזאָגט. ער קומט אַלעמאָל צום עסן אין אַ לעדערנער קורטקע, אַן אויסגעריבענע — זאָג איך דיר. מיך וואונדערט אַלעמאָל, הלמאַי בערעניס שוייגט דערויף. זי גע־הערט אויך נישט צו די גרויסע עלעגאַנטינס, כאָטש זי טראָגט אַ הוט מיט פעדערן... אגב, האָסטו נישט וואָס צו זאָרגן, זיי זיצן ווייט פון אונז, ביים שלעכטן רוסישן טיש. ווייל ס'איז אויך פאַראַן אַ בעסערער טיש פאַר רוסן, דאָרטן זיצן די פיינערע רוסן און ס'וועט דיר כמעט נישט אויסקומען זיך צוזאַמענטרעפן מיט זיי, זאָלסט אַפילו וועלן. ס'איז בכלל גאָרנישט אַזוי לייכט דאָ צו שליסן באַקאַנטשאַפטן, שוין צוליב דעם, וואָס ס'זיינען דאָ פאַראַן אַזויפיל אויסלענדער צווישן די געסט. איך אַליין קאָן אויך נישט אַ סך, כאָטש כ'בין שוין דאָ אַזוי לאַנג.

— ווער פון זיי ביידע איז קראַנק? — פרעגט האַנס קאַסטאָרפ.— ער, אָדער זי?

— דאַכט זיך — ער. — יאָ, ער — זאָגט יאָאַכים, קענטיק, צעשטרייט בשעת זיי הענגען אויף זייערע זאַכן אין דער גאַרדע־ראָבע פאַרן עס־זאַל. באַלד דערנאָך גייען זיי אַריין אין אַ העלן

פלאַך־געוועלבטן זאַל, וואו ס׳רוישן קולות, געפּעס קלינגט און זאַל־טעכטער גייען גיך אַרום מיט פּאַרעדיקע קריגלעך.

זיבן טישן שטייען אין עס־זאַל, ס׳רוב — אין דער לענג, בלויז צוויי אין דער ברייט. עס זיינען גרויסע טישן פאַר צען פּאַרשוין אַ טיש, כאָטש נישט אומעטום איז געדעקט. האַנס קאַסטאָרפּ גייט אָפּ בלויז עטלעכע טריט קרום אין זאַל אַריין און ער איז שוין בײַ זיין פּלאַץ. מ׳האָט פאַר אים געדעקט בײַ דער שמאָלער זייט פון טיש, וואָס שטייט פון פאָרנט אינמיטן צווישן ביידע טישן, וואָס שטייען אין דער ברייט. רעכטס, נאָך שטייענדיק הינטער זיין שטול, האָט האַנס קאַסטאָרפּ זיך פאַרבויגט שטייף און העפלעך צו די טיש־שכנים, מיט וועלכע יאָאַכים האָט אים צערעמאָניאַל באַקאַנט. קאַסטאָרפּ האָט זיי כמעט נישט רעכט אָנגעקוקט און זייערע נעמען זיינען אים אַוודאי נישט אַריין אין מוח. ער האָט זיך בלויז געכאַפּט אויף דעם נאָמען און אויף דער פּערזאָן פון דער פרוי שטער, וואָס האָט געהאַט אַ רויט פּנים און פעטלעכע אַש־בלאָנדע האָר. מ׳האָט לייכט געקאָנט גלויבן אין איר עם־הארצות, אַזאַ נאַריש־תמעוואַטע פּנים האָט זי געהאַט. דערנאָך האָט ער זיך אַוועקגעזעצט און האָט תיכף דערשנאַפּט מיט צופרידנקייט, אַז מ׳באַהאַנדלט דאָ דעם ערשטן פרישטיק, ווי אַן ערנסטע מאָלצייט.

ס׳זיינען דאָ געווען אָנגעשטעלט טעפּלעך מיט מאַרמעלאַד און האָניק, שיסעלעך מיט רייז־מילך און מיט האָבער־גריץ, טאַצן מיט פאַנקוכנס און קאַלט פלייש. פּוטער איז געווען אַ שפע. עמעצער האָט איפגעהויבן דעם גלעזערנעם קלאָש איבער אַ פייכטן שווייצער־קעז, כדי אָפּצושניידן פון אים אַ שטיקל. אינמיטן טיש איז געשטאַנען אַ טעלער מיט פרישע און טרוקן אויבס. אַ זאַל־טאָכטער אין שוואַרצן און אין ווייסן האָט געפרעגט האַנס קאַסטאָרפן, וואָס ער וויל טרינקען: קאַקאַאָ, קאַווע, אָדער טיי. זי איז געווען קליין, ווי אַ קינד, מיט אַן אַלט, לאַנג פּנים, אַ קאַרליק, ווי ער האָט תיכף דערקאָנט אַ דערשראָקענער. ער האָט אַ קוק געטאָן אויף זיין קוזין, אָבער יענער האָט בלויז גלייכגילטיק אַ צי געטאָן מיט די אַקסלען און מיט די ברעמען, ווי ער וואָלט געוואָלט זאָגן „יאָ, איז וואָס־זשע?“

האָט האַנס קאַסטאָרפּ געמוזט באַשטיין און האָט מיט אַ באַזונדערער העפלעכקייט געבעטן טיי. מילא, זאָל זיין אַ קאַרליק. באַלד דער־נאָך האָט ער געגעבן עסן רייז־מיט־מילך מיט צימרינג און צוקער. בשעת־מעשה האָט ער געקוקט צו די אַנדערע מאכלים, צו וועלכע ער האָט געהאַט חשק און צום עולם ביי די זיבן טישן, יאָאַכימס קראַנקע קאָלעגן און אַחים־לצרה, וואָס עסן פרישטיק און פּלוי־דערן.

דער זאַל איז געווען געהאַלטן אין יענעם נייצייטיקן גע־שמאַק, וועלכער גיט־צו דער זאַכלעכער פּשוטקייט אַ פאַנטאַסטישן שטריך. לויט דער לענג, איז ער נישט געווען זייער ברייט און אַרומגערינגלט איז ער געווען מיט אַ מין גאַניק, אין וועלכן ס'זיינען געשטאַנען צוגרייט־טישלעך. צווישן דעם גאַניק און דעם אינע־ווייניקסטן טייל פון זאַל זיינען געווען גרויסע וועלבונגען. די פילאַרן זיינען ביז אין דער העלפט געווען מיט האָלץ און פּאָליטורט אויף סאַנדל־האָלץ־קאָליר, העכער — גלאַט געווייסט, ווי דער איבערש־טער טייל פון די ווענט און דער סופיט. אויף די פילאַרן זיינען געווען אויפגעמאָלט פאַרביקע, דינע בענדער, פּשוטע און פריילעכע מוס־טערן, וואָס האָבן זיך געבונדן מיט די לאַנגע פּאַסן אויפן פלאַכן סופיט. אַ סך קאַנדעלאַבּרעס, עלעקטרישע, פון בלאַנקענדיקן מעש, האָבן באַצירט דעם זאַל. יעדער פון זיי איז באַשטאַנען פון דריי רייפן, איינע איבער דער אַנדערער, שיין פאַרבונדן מיט אַ געפלעכט. אויף דעם אונטערשטן זיינען געהאַנגען קיילעכיק אַרום ווייסע מילך־גלעזערנע לעמפּלעך, ווי קליינע לבנות. ס'זיינען דאָ געווען פיר גלע־זערנע טירן. אויף דער אַקעגנאיבערדיקער זייט אין דער ברייט פון זאַל — צוויי, וואָס זיינען אַרויסגעגאַנגען אויף אַ וועראַנדע. די דריטע איז געווען פון פאָרנט לינקס, וואָס האָט גלייך געפירט אין דער פאָדערשטער האַלע אַריין. די פערטע איז געווען יענע, דורך וועלכער האַנס קאַסטאָרפּ איז אַריינגעקומען פון הויז. ווייל יאָאַכים האָט היינט אַראָפּגעפירט מיט אַנדערע טרעפּ, ווי נעכטן אינאָוונט.

רעכטס פון אים איז געזעסן עפּעס אַ אומאָנזעעוודיק באַשעפע־ניש, אין שוואַרצן מיט אַ פּוך אויפן פנים און מיט דערהיצטע באַקן. זי האָט אים אויסגעזען צו זיין אַ נייטאָרין אָדער אַ הויז־שניידערין.

אויסגעוויזן פאַר אַזעלכער דאָס זי זיך אים אויך דערפאַר, ווייל זי האָט געגעסן אויף אָנבייסן בלויז זעמל מיט פוטער מיט קאַווע און אין אים איז פון אַלעמאָל אָן געווען די פאָרשטעלונג פון אַ הויזשניידערין פאַרבונדן מיט דער פאָרשטעלונג פון זעמל מיט פוטער מיט קאַווע. לינקס איז געזעסן אַן ענגלישע פרייליין, שוין אויך אין די יאָרן, זייער אַ מיאוסע, מיט דאַרע, געפרוירענע פינגער. זי האָט געלייענט בריוו פון דער היים געשריבן מיט אַ קיילעכדיקן כתב, בשעתמעשה האָט זי צוגעטרונקען בלוט־רויטע טיי. נאָך איר איז געזעסן יאָאַכים און דערנאָך — די פרוי שטער אין אַ שטאָטישער וואָלענער בלוזע. בשעתן עסן האָט זי געהאַלטן די לינקע האַנט צונויפגעבײַלט נאָענט פון דער באַק און האָט זיך, באַשיינפערלעך, באַמיט ביים ריידן צו מאַכן אַ פיין, געבילדעט פנים. צוליב דעם האָט זי צוריקגעצויגן איר איבערשטע ליפ פון אירע שמאָלע, לאַנגע האָזישע ציין. אַ יונגערמאַן מיט דינע וואָנצעלעך און מיט אַ מינע, ווי ער וואָלט אַריינגענומען אין מויל אַ ביסן מיט אַ שלעכטן טעם, האָט זיך צוגעזעצט לעבן זיי און געגעסן פרישטיק אינגאַנצן שוויַגנדיק. ער איז אַריינגעקומען, ווען האַנס קאַסטאָרפּ איז שוין געזעסן, האָט גייענדיק און קיינעם נישט אָנקוקנדיק אַראָפּגעלאָזט איינמאָל די גאָמבע ביז דער ברוסט און אַזוי־אַרום זיך געגריסט. ער האָט זיך אַוועקגעזעצט און געגעבן אָנצוהערן מיט זיין האַלטונג, אַז ער וויל נישט, מ'זאָל אים באַקענען מיט דעם נייעם גאַסט. אפשר איז ער געווען צו קראַנק, ער זאָל נאָך וועלן אין זינען האָבן און אַכטונג טאָן אויף אַזעלכע אויסערלעכע זאַכן, אָדער בכלל זיך צו פאַראינטערעסירן מיט דער סביבה. אויף אַ ווײַלע האָט זיך אַוועקגעזעצט קעגן אים אַן אויסערגעוויינלעך דאַר, העל־בלאָנד יונג מיידל. זי האָט אויסגעגאָסן אין טעלער אַריין אַ פלעשל יאָגהורט*, אינדערגיך אויסגעטרונקען מיט אַ לעפל און תיכּף צוריק זיך אײַפּגעהויבן.

דער שמועס ביים טיש איז נישט געווען קיין לעבעדיקער. יאָאַכים האָט פאַר יוצא־וועגן גערעדט מיט דער פרוי שטער, געפרעגט, וואָס זי מאַכט און האָט מיט קאָרעקטן באַדויערן אויסגעהערט, אַז

* בולגארישע זויערמילך.

ס'וואָלט געקאָנט זײַן בעסער. זי האָט זיך געקלאָגט אויף אָפּגעלאָזנקייט. כ'בין אַזוי אָפּגעלאָזן — האָט זי געצויגן די ווערטער און זיך געחנ'עט אויף אַ עב־האַרצישן אופן. באַלד ווי זי איז אויפגעשטאַנען, האָט זי געהאַט 37,3 און וואָס וועט נאָך זײַן נאָכמיטאָג. די הויזשניידערין האָט געזאָגט, אַז זי האָט אויך די אייגענע טעמפּעראַטור, נאָר להיפּוך צו דער פֿרוי שטער פֿילט זי זיך אויפגערעגט, אינערלעך געשפּאַנט און אַזוי צעטומלט, גלייך ווי זי וואָלט זיך געריכט אויף עפּעס אַ באַזונדער און וויכטיק געשעעניש. פּאַקטיש ריכט זי זיך אויף גאָרנישט. ס'איז מער נישט אַ קערפּערלעכע אויפרעגונג אָן שום גייסטיקע סיבות. ניין, קיין הויז־שניידערין איז זי נישט, ווייל זי רעדט זייער קאָרעקט און כּמעט געלערנט. אַגב, האָט האַנס קאַסטאָרפּ געהאַלטן, אַז די אויפגערעגטקייט אָדער דאָס בלויזע דערציילן דערפֿון איז בײַ אַזאַ נישט־אָנזעעוודיק און נישטיק באַשעפעניש'ל עפּעס נישט אויפן אָרט און כּמעט נישט אַרענטלעך. ער האָט געפֿרעגט נאָכאַנאַנד סײַ די נייטאָרין, סײַ די פֿרוי שטער, ווי לאַנג זיי זײַנען שוין דאָ (די ערשטע איז אין סאַנאַטאָריע פֿינף חדשים, די צווייטע — זיבן), האָט צונויפגעקראַצט זײַן גאַנץ ביסל ענגליש, כּדי אַ פֿרעג צו טאָן בײַ זײַן שכנה אויף רעכטס, וואָס פֿאַר אַ מין טיי זי טרינקט (ס'איז געווען פֿעלד־רויזן־טיי) און צי ס'איז גוט. זי האָט געענטפֿערט כּמעט מיט התפּעלות, אַז יאָ. דערנאָך האָט ער אַ קוק געטאָן איבערן זאַל, וואו מ'האָט געהאַלטן אין איין אַרײַנקומען און אַרויסגיין. דאָס ערשטע פֿרישטיק איז מען, זעט אויס, נישט מחויב צו עסן דווקא צוזאַמען.

ער האָט פֿריער אַ ביסל מורא געהאַט פֿאַר שרעקנדיקע אײַנדרוקן. איצט איז ער געווען אַנטוישט. ס'איז דאָ גאַנץ לעבעדיק אין זאַל, מ'האָט נישט דאָס געפֿיל, אַז מ'געפֿינט זיך אין אַ עמק־הבכא. ברוין־אָפּגעברענטע יונגע מענטשן פֿון ביידע מינים קומען אַרײַן אונטערטרעלנדיק, שמועסן מיט די זאַל־טעכטער און רײַבן אַרײַן דעם פֿרישטיק מיט שטאַרקן אַפּעטיט. ס'זײַנען דאָ פֿאַראַן אויך עלטערע מענטשן, פּאָרפֿאָלקן, אַ גאַנצע פֿאַמיליע מיט קינדער, וואָס רעדט רוסיש, אויך האַלב־דערוואַקסענע בחורים. די פֿרויען טראָגן כּמעט אַלע שמאָלע זשאַקעטלעך פֿון וואָל אָדער זייד, אַזוי־גערופֿענע סוועט־

טערס, ווייסע אָדער קאָלירטע, מיט בּרייטע קעלנער און זייטיקע קעשענקעלעך. ס'זעט אויס שיין, בּעת זיי שטייען מיט בּיידע הענט פאַרשטעקט אין די קעשענקעלעך און פּלוידערן. ס'רוב האָט מען דאָ בּיי די טישן געוויזן זיך פאָטאָגראַפיעס, נייע, אייגענע אויפנאַמעס אָן שום ספק. בּיי אַן אַנדערן טיש האָט מען זיך געבּיטן מיט פּאָסטמאַרקעס. מ'רעדט וועגן וועטער, וועגן דעם, ווי אַזוי מ'איז געשלאָפן און וויפל ס'האָבּן געוויזן אינדערפרי די טערמאָמעטערס אין די מיילער. דער רוב איז גאַנץ לוסטיק — מסתמא אָן אַ ספּעציעלער סיבּה, פּשוט, ווייל קיין בּאַזונדערע זאָרגן זיינען נישט פאַראַן און מ'איז אַלע צוזאַמען. אמת, עטלעכע זיינען געזעסן מיט די קעפּ אָנגעשפּאַרט אויף די הענט און האָבּן געגלאָצט פאַר זיך. מ'האָט זיי געלאָזט גלאָצן און זיך נישט אומגעקוקט אויף זיי.

פּלוצלונג האָט האַנס קאַסטאָרפּ זיך אַזש אָפּגעשאָקלט פון כּעס און בּאַליידיקטקייט. אַ טיר האָט זיך צוגעקלאַפּט, ס'איז געווען די טיר לינקס פון פאָרנט, וואָס פירט גלייך אין דער האַלע אַריין. עמעץ האָט אָפּגעלאָזט די טיר, אָדער גאָר זי פאַרקלאַפּט הינטער זיך. דאָס האָט אָנגעמאַכט אַ רעש, וועלכן האַנס קאַסטאָרפּ האָט שרעקלעך נישט געקאָנט ליידן און האָט אים פיינט געהאַט פון אייבּיק אָן. אפשר האָט זיך די דאָזיקע שנאה גענומען פון דער דערציִונג, און אפשר פון אַ געבּוירענער אידיאָסינקראַזיע*) — אַ פאַקט איז, אַז ר'האָט געהאַט אַן עקל צו קלאַפּנדיקע טירן און איז גרייט געווען דורס צו זיין יעדן איינעם, וועלכן ער האָט געהערט אָפּטאָן אַזאַ זאַך. בּיים איצטיקן מאָל איז די טיר נאָך פול געווען מיט קליינע שייבּלעך און דערפון איז דער טרייסל געווען נאָך שטאַרקער: ס'האָט געטאָן אַ טראַסק און אַ קלינג. פוי! — האָט האַנס קאַסטאָרפּ אַ טראַכט געטאָן מיט רוגזה —, וואָס איז דאָס פאַר אַ פּאַסקודנע שלימזלדיקייט! אָבּער בּאותו־רגע האָט די נייטאָרין עפּעס אַ זאָג געטאָן אַזוי, אַז ער האָט נישט בּאַוויזן זיך אומצוקוקן, ווער ס'האָט דאָס אָפּגעטאָן. בּשעת ער האָט

---

* געבּוירענער עקל.

געענטפערט דער נייטאָרין, זיינען געשטאַנען צווישן זיינע בלאָנדע ברעמען קנייטשן און זיין פּנים איז געווען פיינלעך פאַרקרימט.

יאָאַכים פרעגט, צי די דאָקטוירים זיינען שוין דורכגעגאַנגען. — יאָ, צום ערשטן מאָל זיינען זיי דאָ געווען. — ענטפערט עמעץ. זיי זיינען אַרויס פון זאַל כמעט אין דער זעלבער רגע, ווען ס'זיינען אַריינגעקומען די קוזינען. אויב אַזוי, וועט מען שוין גיין און נישט וואַרטן — זאָגט יאָאַכים. אַ געלעגנהייט פאָרצושטעלן קאַסטאָרפּן די דאָקטוירים וועט זיך שוין מאַכן אין משך פון טאָג. אָבער ביי דער טיר האָבן זיי זיך כמעט אָנגעשטויסן אינם הויכראַט בערענס, וואָס איז אַריינגעקומען אינדערגיך און נאָך אים — ד"ר קראָקאָווסקי.

— האָפּלאַ, פאָרזיכטיק, הערן — דאָס וואָלט געקאָנט שלעכט אָפּלויפן פאַר די הינער־אויגן פון ביידע צדדים. — ער רעדט מיט אַ שטאַרק נידערזאַקסישן אַקצענט, ברייט און צעקייט. — אַזוי, דאָס זענט איר — זאָגט ער צו האַנס קאַסטאָרפּ, וועלכן יאָאַכים שטעלט פאָר מיט צוזאַמענגערוקטע קנאַפּלען. — נאַ, ס'פריידט מיך — און ער דערלאַנגט דעם יונגנמאַן די האַנט, וואָס איז אַזוי גרויס ווי אַ שופלע. עס איז אַ ברייט־ביינעוודיקער פּאַרשוין, אפשר מיט דריי קעפּ העכער פון קראָקאָווסקין, שוין אינגאַנצן מיט אַ ווייסן קאָפּ, מיט אַן אַרויסגעזעצטן קאַרק, גרויסע, אַפּערקוועלנדיקע, מיט בלוט אונטערגעלאָפענע בלויע אויגן, וואָס זיינען פאַרטראַכט. אַ נאָז האָט ער אַ פאַרריסענע, קורץ־געשווירענע וואָנסעלעך, וואָס גייען קרום דערפאַר, ווייל די אייבערשטע ליפּ איז אין איין זייט פאַרצויגן. דאָס, וואָס יאָאַכים האָט געזאָגט וועגן זיינע באַקן, שטימט: זיי זיינען בלוי. אַזוי־אַרום האָט זיין קאָפּ געווירקט פאַרביק אויפן פאָן פון דעם ווייסן כירורגישן ראָק, וועלכן ער טראָגט, אַ מין געגאַרטלטן קיטל, וואָס גרייכט ביז צו די קניען. אונטן קוקן אַרויס אַ פּאָר געשטרייפטע הויזן און אַ פּאָר קאָלאָסאַלע פיס אין אַ פּאָר געלע, אַ ביסל־אָפּגענוצטע געשנורעוועטע שיך. אויך ד"ר קראָקאָווסקי איז אָנגעטאָן אין זיינע פאַך־מלבושים, אָבער זיין קיטל איז אַ שוואַרצער, פון אַ שוואַרצן, בלישטשענדיקן שטאָף, צוגעשניטן ווי אַ העמד, מיט גומענע טאַשמעס ביי די זוימען פון די אַרבל. צו־

דעם זעט ער אויס אַ סך בלאַסער. ער האַלט זיך אינגאַנצן, ווי אַן אַסיסטענט, און נעמט נישט אויף קיין שום אופן קיין אָנטייל אין דער באַגריסונג. בלויז די ליפּן זיינע זיינען אַ ביסל קריטיש אויסגעקרימט און מ׳קאָן אין זיי דערקאָנען, אַז ער האַלט זיין אָפּהענגיקע באַציִונג פאַר עפּעס אַ קוריאָז.

— קוזינען? — האָט דער הויפראַט געפרעגט ווייזנדיק מיט דער האַנט, דאָ אויף דעם, דאָ אויף יענעם, און ער האָט געקוקט אויף זיי מיט זיינע בלוט־אונטערגעלאָפענע אויגן פון אונטן אַרויף... נאָ, וויל ער דען אויך גיין צו די זעלנער? — זאָגט ער צו יאָאַכימען און ער ווייזט מיטן קאָפּ אויף האַנס קאַסטאָרפּ... ניין,... גאָט זאָל אָפּהיטן, — וואָס? כ׳האָב תּיכּף דערקאָנט — און ער רעדט איצט שוין דירעקט צו האַנס קאַסטאָרפּ — אַז איר האָט אין זיך עפּעס ציווילס, עפּעס פּאַרנעמס, נישט זעלנעריש, ווי אָט־דער ראָטע־פירער. איר וואָלט געווען אַ בעסערער פּאַציענט, ווי אָט־דער — כ׳וואָלט מיך געקאָנט געוועטן. איך דערקאָן תּיכּף אין יעדן, צי ער קאָן ווערן אַ נוצלעכער פּאַציענט. ווייל דערצו דאַרף מען האָבן טאַלענט. צו אַלצדינג דאַרף מען האָבן טאַלענט, און דער מירמידאָן*) האָט אַפילו קיין ברעקל טאַלענט נישט. צום עקזיצירן — דאָס ווייס איך נישט, אָבער קראַנק צו זיין — לחלוטין נישט. איר וועט גלויבן, אַז ער וויל נאָר אַוועקפאָרן? כסדר נאָר אַוועק, פייניקט מיך און מאַטערט מיך און קאָן זיך גאָרנישט דערוואַרטן אויף דער צייט, ווען מ׳וועט זיך שוין אונטעמען צו אים. אַזאַ פלי־קאָפּ, אַפילו קיין איין האַלב יאָר וויל ער אונז נישט שענקען. און דערביי איז דאָך גאַנץ שיין דאָ ביי אונז — זאָגט אַליין, צימפּסען, צי ס׳איז נישט שיין ביי אונז. נו, אַייער קוזין וועט אינז שוין קאָנען בעסער אָפּשאַצן, וועט זיך שוין אַמוזירן. קיין מאַנגל אין דאַמען איז אויך נישטאָ. מיר האָבן די סאַמע פיינסטע דאַמען. אויסערלעך, לכל־הפּחות, זיינען אַ טייל גאַנץ שיין. אָבער איר זאָלט זען אַ ביסל קומען צו די קאָלירן, איר הערט? — ווען נישט, וועט איר פאַלן אין די אויגן פון די דאַמען. דער

---

* אַ גריכישער קריגערישער שבט.

גאָלדענער בוים פון לעבן איז טאַקע גרין — ווי געטע זאָגט — אָבער ווי אַ קאָליר פון פנים איז גרין נישט דווקא די ריכטיקע פאַרב. אינגאַנצן אַנעמיש, נאַטירלעך — זאָגט ער. בשעת־מעשה גיט ער אָן צערעמאָניעס אַ גיי צו צו האַנס קאַסטאָרפּ און גיט אַ צי אַראָפּ איין וויע זיינע מיטן וויַיז־פינגער און מיטן מיטלסטן. פאַרשטייט זיך, אינגאַנצן אַנעמיש, ווי כ'האָב געזאָגט. איר ווייסט וואָס? ס'איז גאָרנישט נאַריש געווען פון אייער זייט, וואָס איר זייט אַוועק אויף אַ שטיקל צייט פון אייער האַמבורג. זייער אַ פיינע אינסטיטוציע, אָט־דאָס האַמבורג: שטעלט אונז צו אַ גאַנץ לייטישן קאָנטינגענט מיט זיין פייכט־פריילעכער מעטעאָראָלאָגיע. אָבער אויב איר וועט ערלויבן, כ'זאָל אייך ביי אָט־דער געלעגנהייט געבן אַ שטיקל עצה — אינגאַנצן סינע פעקוניאַ*, פאַרשטייט איר, — טאָ טוט דאָס אַלץ, וואָס אייער קוזין. כל־זמן איר זענט דאָ. אין אייער פאַל קאָן מען נישט אָפּטאָן עפּעס שכלדיקערס, ווי אַ שטיקל צייט זיך צו פירן אַזוי ווי ביי לייכטער טובערקולאָזיס פולמאָנוס** און צו נעמען אַ ביסל אייוויַיס. מיט דעם אייוויַיס־שטאָפּוועקסל איז ביי אונז דאָ אַ שטיקל קוריאָז... כאָטש דער קערפּער פאַרברענט מער, ווי געוויינלעך, לייגט ער פונדעסטוועגן אָפּ אייוויַיס... נו, איר זענט גוט געשלאָפן, צימסען? גוט, וואָס? אויב אַזוי — אַרויס אויף שפּאַציר! אָבער נישט מער, ווי אויף אַ האַלבער שעה! און דערנאָך דעם קוועקזילבערנעם ציגאַר אין מויל אַריין! שטענדיק גענוי פאַרשריבן, צימסען! מיליטעריש! געוויסנהאַפט! אין שבת וועל איך אַ קוק טאָן אויף דער דיאַגראַמע! אייער הער קוזין מעג אויך מעסטן צוזאַמען מיט אייך. מעסטן קאָן קיינמאָל נישט שאַטן. גוטן טאָג, מיינע הערן! ווילט אייך גוט! טאָג... טאָג... ד״ר קראָקאָווסקי גייט אים נאָך. בערענס שווימט פאָרויס און מאַכט מיט די הענט. די האַנט־פלאַכן זיינען אינגאַנצן אויסגעדרייט אויף הינטן. ער האַלט אין איין פרעגן אויף רעכטס און אויף לינקס, צי מ'איז „גוט“ געשלאָפן, און אַלע זאָגן, אַז יאָ.

* אַן געלט, בחינם.

** טובערקולאָזע פון די לונגען.

אַשפּיצל. וויאַטיקום. פאַרשטערטע שׂמחה.

אַ גאַנץ וואוילער מענטש — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ, נאָכדעם, ווי זיי באַגריסן זיך פריינדלעך מיט דעם הינקענדיקן משרת, וואָס סדרט אים אין זיין לאָזשע בריוו, און גייען אַרויס אינדרויסן דורכן פּאָרטאַל. דער פּאָרטאַל ליגט אין דער דרום=מזרחדיקער זייט פון דער ווייס געטינקעוועטער געביידע, וואָס איר מיטלסטער טייל איז העכער פון ביידע זייטיקע פליגל מיט אַ שטאָק. אויף איר הייבט זיך אויף אַ נידעריקער זייגער=טורעם, וואָס איז געדעקט מיט שיפּער=פאַרביקן אייזן=בלעך. ווען מ'גייט דאָ אַרום אַרויס פון דעם הויז, דאַרף מען נישט אַדורכגיין דעם איינגעצוימטן גאָרטן, נאָר מ'איז גלייך אינדרויסן, קעגן קרימלעכע בערג=לאָנקעס; ס'שטייען דאָ איינציקע, מיטלהויכע יאָדלעס און איינגעבויגענע קרומע אַלפּן=סאָסנעס. דער וועג, מיט וועלכן זיי גייען (איינגטלעך איז עס דער איינציקער וועג, וואָס קאָן גענומען ווערן אין חשבון, אַחוץ דעם פאָר=שאָסיי, וואָס גייט באַרג=אַראָפּ, אין טאָל אַריין), פירט זיי לייכט אַרויף אויף לינקס פאַרביי דער צווייטער זייט פון סאַנאַטאָריע, די זייט, וואו ס'געפינט זיך די קיך און דאָס באַלעבאַטישקייט און וואו ס'שטייען אייזערנע מיסטפּעסער ביי די קראַטעס פון די קעלער=טרעפּ. דער וועג פירט נאָך אַ היפּש שטיק אין דער זעלבער ריכטונג, אָבער דערנאָך בויגט ער זיך אים שאַרף און פירט שוין מער=שיפּועדיק רעכטס אַרויף צום באַרג, וואָס איז באַוואַקסן שיטערלעך מיט וואַלד. ס'איז אַ האַרטער, רויטלעכער, נאָך אַ ביסל פייכטער וועג און ביי זיינע ראַנדן זיינען ערטערווייז גרויסע שטיינער. אמת, די קוזינען זיינען נישט אַליין דאָ געגאַנגען אויף דער פּראָמענאַדע. געסט, וואָס האָבן געענדיקט זייער פרישטיק באַלד נאָך זיי, זיינען אונטערגעקומען פון הינטן. גאַנצע גרופּעס, וואָס זיינען שוין געגאַנגען צוריק, זיינען זיי אַקעגנגעקומען מיט פּאַטשנדיקע טריט פון מענטשן, וואָס גייען באַרג=אַראָפּ.

— זייער אַ וואוילער מענטש — האָט האַנס קאַסטאָרפּ ווידער אַ זאָג געטאָן דאָס אייגענע. ער רעדט אַזוי לעבעדיק, ס'גלוסט זיך אַזש צו לאַכן. „קוועקזילבערנער ציגאַר“ אָנשטאָט „טערמאָ

מעטער" איז דאָך אויסגעצייכנט, כ'האָב מיך תיכּף אָנגעשטויסן... אָבער איצט וויל איך פּאַרוויכערן אַן אמתן — זאָגט ער און שטעלט זיך אָפּ. — כ'קאָן עס מער נישט אויסהאַלטן! פון נעכטן מיטאָג אָן האָב איך נאָך נישט גערויכערט עפּעס גוטס... זיי מוחל אַ ווײַלע! — ער נעמט אַרויס פון זײַן אויטאָמאָביל-לעדערנער טאַבאַק-פּושקע, וואָס איז באַצירט מיט אַן זילבערנעם מאָנאָגראַם, אַן עקזעמפּלאַר פון מאַריאַ-מאַנציני, אַ שײנעם ציגאַר, וואָס איז געלעגן אין קעשטעלע, סאַמע פונאויבן און איז געווען אין איין זײַט אַ ביסל צוגעפּלאַטשט, ווי ער האָט באַזונדער ליב געהאַט. ער שנײַדט אָפּ דעם שפּיץ מיט אַ קלײנעם קרום-שנײַדנדיקן אינסטרומענט, וואָס הענגט בײַ אים אויפן קייט פון זײגער, צינדט אָן זײַן ברען-מאַשינקע, פּאַרוויכערט זײַן לאַנגן, פּאָרנט טעמפּן ציגאַר און נעמט פּאַפּען מיט גרויס חשק. אַזוי — זאָגט ער. — איצט קאָנען מיר מײנסטהאַלבן ווײַטער שפּאַצירן. דו רויכערסט מסתּמא נישט בלויז צוליב אָפּגעהיטקייט?

— כ'האָב קײנמאָל נישט גערויכערט — ענטפערט יאָאַכים. — פּאַרוואָס זאָל איך גראָד דאָ אָנהייבן רויכערן.

— דאָס פּאַרשטײ איך נישט — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — כ'פּאַרשטײ בכלל נישט, ווי אַזוי מ'קאָן נ י ש ט רויכערן. יענער ווערט אָן, וואָלט איך געזאָגט, דאָס בעסטע אין לעבן, אַלנפאַלס אַ גרויסע הנאה. ווען איך כאַפּ מיך אויף, פרײ איך מיך שוין, וואָס כ'וועל קאָנען רויכערן אין משך פון טאָג. ווען כ'עס, פרײ איך מיך ווידער צוליב דעם. כ'קאָן כמעט זאָגן, אַז כ'עס בלויז, כדי צו קאָנען רויכערן דערנאָך, כאָטש דאָס איז שוין אַ ביסל אַ גוזמא. אָבער אַ טאָג אָן טיטון — דאָס וואָלט פאַר מיר געווען די סאַמע גרעסטע פּוסטקייט, אַ לחלוטין וויסטער טאָג און יעדן טעם. ווען כ'וואָלט געמוזט אײנמאָל אויפשטײן אינדערפרי, און זאָגן מיר אַלײן, אַז הײנט וועט נישט זײַן צו רויכערן, — דאַכט זיך, אַז כ'וואָלט גאָר מער נישט געהאַט דעם כּוח אויפצושטײן, באמת, כ'וואָלט געבליבן ליגן. זעסטו: רויכערט מען אַ גוטן ציגאַר — פּאַרשטײט זיך, אַז ער דאַרף נישט דורכלאָזן לופט אָדער ציען שלעכט, דאָס טויג אויף כּפּרות. — כ'מײן: ווען מ'רויכערט אַ גוטן ציגאַר, איז מען אײגנטלעך אָפּגעהיט, ממש אויסגעזאָרגט פון אַלע צרות אין דער וועלט. ס'איז

פּונקט אַזוי ווי בעת מ'ליגט בײַם ים. מ'ליגט זיך דעמאָלט בײַם ים — נישט אמת? — מ'דאַרף מער גאָרנישט, נישט אַרבעטען, נישט ווילן זיך... דאַנקען גאָט, הויבערן רויכערט מען אויף דער גאַנצער וועלט, מ'איז — אויף וויפל כ'ווייס — אין ערגעץ נישט פרעמד, וואו מ'זאָל נישט אָנשלאָגן. אַפילו די פּאָלאַר-פאָרשער גרייטן זיך אָן אַ סך טיטון פאַר דער צייט פון זייער שווערער נסיעה. ס'איז מיר אַלע-מאָל געפעלן געוואָרן וויפל מאָל כ'האָב געלייענט וועגן דעם. ווייל ס'קאָן דאָך אַמאָל עמעצן גיין זייער שלעכט, — לאָמיר זיך פאָר-שטעלן, אַז ס'גייט מיר שלימזלדיק; אָבער אַזוי לאַנג, ווי כ'וועל האָבן אַ ציגאַר, וועל איך אויסהאַלטן, דאָס ווייס איך. ער וועט מיר העלפן איבערקומען אַלץ.

— ווי ס'זאָל נישט זיין, איז עס אַ ביסל אַן אָפּגעלאָזנקייט פון דיר, וואָס דו האָסט דיך אַזוי צוגעווינט דערצו — זאָגט יאָאַכים. — בערענס איז גאַנץ גערעכט, דו ביסט אַ ציוויליסט. ער האָט עס געמיינט מער לשבח, אָבער דו ביסט אַן אומהיילבאַרער ציוויליסט — דאָס איז דער אמת. אַגב, ביסטו געזונט און קאָנסט טאָן, וואָס דו ווילסט — זאָגט ער און זיינע אויגן ווערן אויף אַמאָל מאַט.

— יאָ, געזונט, אַחוץ אַנעמיע — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — ער איז מיר נישקשה אַריינגעפאָרן, בעת ער האָט געזאָגט, אַז כ'זע אויס גרין, אָבער ס'איז אמת. ס'האָט זיך מיר אַליין אויך גע-וואָרפן אין די אויגן, אַז אין פאַרגלייך מיט אייך דאָ, אויבן, בין איך ממש גרין. אין דער היים האָב איך עס נישט אַזוי באַמערקט. ס'איז אויך פיין פון אים, וואָס ער האָט מיר אָן שום צערעמאָניעס געגעבן עצות — סינע פּיקוניאַ — ווי ער'האָט זיך אויסגעדריקט. כ'האָב באמת בדעה צו טאָן אַזוי, ווי ער האָט געזאָגט און זיך פירן פּונקט אַזוי ווי דו. וואָס דען זאָל איך טאָן ביי אייך דאָ, אויבן, בפרט נאָך, אַז ס'קאָן גאָרנישט שאַטן, ווען כ'וועל צונעמען אַ ביסל אייוויַס, כאָטש ס'קלינגט אַ ביסל עקלדיק, דאָס מוזמו מיר מודה זיין.

יאָאַכים האָט עטלעכע מאָל גייענדיק אַ הוסט געטאָן. דאָס אַרויפגיין אינדערהויך האָט אים, אַפּנים, אַ ביסל פאַרמאַטערט. ווען ער האָט גענומען הוסטן צום דריטן מאָל, איז ער געבליבן שטיין מיט פאַרצויגענע ברעמען. — גיי נאָר פאָרויס — האָט ער געזאָגט.

האַנס קאַסטאָרפּ נעמט אינדערגיך גיין ווייטער און קוקט זיך נישט
אום. דערנאָך נעמט ער טרעטן פּאַמעלעכער און בלייבט צום סוף
כמעט שטיין, ווייל ס׳דאַכט זיך אים, אַז ער איז צו ווייט אָפּגעגאַנ=
גען פון יאָאַכימען. אָבער ער קוקט זיך נישט אום.

אַ גרופּע געסט פון ביידע מינים קומט אָן אַקעגן. ער האָט
זיי נאָך פריער געזען אָנקומען מיטן גלייכן וועג פון דעם שיפּוע.
איצט פּאַטשן זיי באַרג=אַראָפּ, גלייך צו אים און מ׳הערט זייערע
פאַרשיידענערליי קולות. ס׳זיינען געווען זעקס אָדער זיבן פּאַר=
שוין פון פאַרשיידענעם עלטער, אַ טייל בלוט=יונגע, עטלעכע —
שוין אַ ביסל עלטערע. ער קוקט זיי אָן און בייגט אויס דעם קאָפּ
אין אַ זייט. בשעת=מעשה מראַכט ער וועגן יאָאַכימען. זיי זיינען
געווען אָן די היטלען און ברוין=אָפּגעברענט, די דאַמען — אין פאַר=
ביקע סוועטערס, די הערן — ס׳רוב אָן איבער=מלבושים און אַפילו
אָן שטעקנס, ווי מענטשן, וואָס גייען אַרויס פאַרן הויז מיט די הענט
אין די קעשענעס און אָן שום הכנות. זיי זיינען געגאַנגען באַרג=אַראָפּ —
אַ גיין, וואָס פאָדערט נישט קיין ערנסטע אָנשטרענגונג, נאָר בלויז
אַ פריילעך האַמעווען און אָנשפּאַרן די פיס, כדי זיך נישט צופיל
צו צעלאָזן און זיך נישט צו צעקלאַפּן, אַ גיין, וואָס איז אייגנט=
לעך אַ מין לאָזן זיך פאַלן. צוליב דעם האָט דער אופן גיין זייערער
אין זיך עפּעס אַ באַפליגלטקייט און אַ לייכטקייט. דאָס האָט זיך
אויך אָפּגעשלאָגן אויף זייערע מינעס און אויף זייער גאַנצן אויסזען
אַזוי, אַז ס׳האָט אָנגענומען אַ חשק צו זיין צווישן זיי.

איצט זיינען זיי שוין צונעקומען צו אים. האַנס קאַסטאָרפּ האָט
גענוי געזען זייערע פּנימער, נישט אַלע זיינען זיי געווען אָפּגע=
ברענט. צוויי דאַמען האָבן זיך אויסגעטיילט מיט זייער בלאַסקייט:
איינע איז געווען דין, ווי אַ שטעקעלע, מיט אַן עלפאַנטביינערן
פּנים, די אַנדערע — אַ קלענערע און אַ פּעטע, מיט מיאוסע לעבער=
פלעקן. זיי האָבן אים אַלע אָנגעקוקט, מיט אַ בשותּפותדיקן דרייסטן
שמייכל. אַ הויך יונג מיידל אין אַ גרינעם סוועטער, מיט שלעכט
פריזירטע האָר און מיט תּמעוואַטע, האַלב=צעעפענטע אויגן האָט זיך
דורכגעגליטשט האַרט לעבן האַנס קאַסטאָרפּן, דערביי האָט זי אים
כמעט אָנגערירט מיט איר אָרעם. בשעת=מעשה האָט זי געפייפט....

ניין, דאָס איז געווען אידיאָטיש! זי האָט צו אים אַ פּייף געטאָן, אָבער נישט מיט דעם מויל — דאָס מויל איז נישט געווען ביי איר אויסגעשפּיצט, פאַרקערט, זי האָט עס געהאַלטן צוגעמאַכט. בשעת זי האָט אים אָנגעקוקט, נאַריש און מיט האַלב־צוגעמאַכטע אויגן, האָט עפּעס אַרויסגעפּייפט פון איר. ערגעץ פון איר ברוסט איז אויף אַן אומפאַרשטענדלעכן אופן אַרויס אַן אויסערגעוויינלעך נישט אָנגענעם פּייפן, אַ רויס, אַ שאַרפס און פונדעסטוועגן — אַ היילס, אַן אויסגעצויגנס און צום סוף — אַן אויסגייענדיקס, אַזוי, אַז ס'האָט דערמאָנט אין דער מוזיק פון אַ גומען חזירל, פון וועלכן מ'בלאָזט אַרויס די לופט בעת מ'קוועטשט עס צונויף. באַלד דערנאָך איז זי אַוועק מיט דער גרופּע.

האַנס קאַסטאָרפּ איז געשטאַנען אַ פאַרגליווערטער און האָט געקוקט ווייט פאַר זיך. דערנאָך האָט ער זיך תיכּף אויסגעדרייט און האָט אַ קלער געטאָן, אַז דאָס עקלדיקע פּייפן האָט געמוזט זיין אַ וויץ, אַ פאָרויס צוגעטראַכט שפּיצל. ווייל אין די אַקסלען פון דער אַוועקגייענדיקער גרופּע האָט ער דערקאָנט, אַז זיי לאַכן; אַ קליינוואוקסיק בחורל מיט אַרויסגעזעצטע ליפּן, וועלכער האָט אויף אַן אומגעלומפּערטן אופן פאַרשאַרצט די קורטקע און געהאַלטן די הענט איןביידע הויזנקעשענעס — האָט אַפילו אָן שום חכמות אויסגעדרייט דעם קאָפּ צו אים און געלאַכט... דערוויל איז נאָכ־געקומען יאָאַכים. ער האָט זיך געגריסט צו דער גרופּע און האָט, לויט זיין מיליטערישן שטייגער, זיך כמעט אַוועקגעשטעלט מיטן גאַנצן קערפּער און זיך פאַרבייגט מיט צונויפגעקלאַפּטע קנאַפּלען. דערנאָך איז ער צוגעגאַנגען צו זיין קוזין און דערביי אים אָנגעקוקט מילד.

— וואָס מאַכסטו פאַר אַ צורה? — האָט ער געפרעגט.

— זי פּייפט גאָר — האָט געענטפערט האַנס קאַסטאָרפּ — זי האָט געפּייפט פון בויך אַרויס, בעת זי איז פאַרביי־געגאַנגען דורך מיר. וואָס איז דאָס אַזוינס?

— אַ — זאָגט יאָאַכים און לאַכט מיט ביטול. — נישט פון בויך אַרויס, נאַרישקייטן. דאָס איז די קלעפעלד, הערמינע קלע־פעלד, זי פּייפט מיט דעם פּנעומאָטאָראַקס.

— מיט וואָס? — פרעגט האַנס קאַסטאָרפּ. ער איז מאָרנע צעטומל׳ט און ווייסט אַליין נישט פאַרוואָס. ער האָט געהאַלטן סיי ביי ל׳אַכן, סיי ביי וויינען אין אַ זאָג געטאָן: : קאָנסט דאָך נישט פאַרלאַנגען, כ׳זאָל פאַרשטיין אייער קידערוועליש.

— אָבער קום, לאָמיר גיין, — זאָגט יאָאַכים. — איך קאָן עס דיר געבן צו פאַרשטיין נייגעריק איך. דו שטייסט, ווי צוגעוואַקסן. ס׳איז עפּעס פון דער כירורגיע, ווי דו ביסט דיר משער, אַן אָפּעראַציע, וואָס ווערט דאָ אָפט געמאַכט. בערענס איז אַ גרויסער בריה אין די זאַכן... ווען מיט איין לונג האַלט עס גאָר שמאָל, פאַרשטייסטו, און די אַנדערע איז געזונט, אָדער אין פאַרגלייך מיט יענער געזונט, — דעמאָלט ווערט די קראַנקע לונג אויף אַ שטיקל צייט אָפּגעשטעלט אין איר טעטיקייט, כדי זי זאָל זיך אַזוי אַרום אויסרוען... ס׳הייסט: מ׳שניידט דאָ ערגעץ אויף, דאָ ערגעץ אין דער זייט, — כ׳ווייס נישט גענוי דאָס אָרט, אָבער בערענס טרעפט עס אויסגעצייכנט אָן. דערנאָך לאָזט מען אין קראַנקן אַריין גאַז, שטיק־שטאָף, ווייסטו, אַזוי אַז די קראַנקע לונג הערט אויף צו טאָן יעדע אַרבעט. פאַרשטייט זיך, אַז דער גאַז האַלט נישט זייער לאַנג, בערך יעדן האַלבן חודש מוז מען אויפסניי אַריינלאָזן. מ׳ווערט ווי אָנגעפּאָמפּעוועט, אַזוי מוזטו דיר דאָס פאַרשטעלן. און אויב ס׳דויערט אַזוי אַ יאָר אָדער לענגער און אַלץ גייט כשורה — קאָן אַמאָל די לונג אַדאַנק דעם אויסגעהיילט ווערן, פאַרשטייט זיך — נישט שטענדיק. ס׳איז אַפילו אַן איינשטעלעניש. אָבער מ׳זאָגט, אַז מ׳האָט שוין אויפגעטאָן גרויסע זאַכן מיט דעם פּנעוימאָטאָראַקס. די אַלע, וואָס דו האָסט דאָ געזען, האָבן עס. פראָו אילטיס איז אויך דאָ געווען, די מיט די לעבער־פלעקן. אויך פריילין לעווי, די דאַרע, געדענקסט? זי איז לאַנג געלעגן אין בעט. זיי האַלטן זיך צוזאַמען, ווייל אַזאַ זאַך, ווי דער פּנעוימאָטאָראַקס, בינדט צונויף נאַטירלעך די מענטשן. זיי רופן זיך „האַלבע־לונגען־פאַראיין“. מיט דעם דאָזיקן נאָמען זיינען זיי באַקאַנט. אָבער דער שטאָלץ פון דעם פאַראיין איז הערמינע קלעפעלד, ווייל זי קאָן פייפן מיט דעם פּנעוימאָטאָראַקס. דאָס איז אַ טאַלענט אַזאַ ביי איר, ווייל נישט יעדער איינער קאָן דאָס מאַכן. ווי אַזוי זי טוט דאָס, — דאָס קאָן

איך דיר איך נישט זאָגן. זי אַליין קאָן עס אויך נישט גענוי אויסמשל'ען. ווען זי גייט גיך, קאָן זי פייפן פון אינעווייניק אַרויס. פאַרשטייט זיך, אַז זי טוט עס, כּדי צו דערשרעקן מענטשן, דער עיקר — ניי־אָנגעקומענע קראַנקע. אַגב, דאַכט זיך, אַז ס'גייט איר אויס דערביי דער שטיק־שטאָף, ווייל אַלע אַכט טאָג דאַרף מען זי אויפסניי אָנפּאָמפּעווען.

איצט האָט זיך האַנס קאַסטאָרפּ צעלאַכט. פון יאָאַכימס רייד איז די איבערעגונג איבערגעגאַנגען אין לוסטיקייט. גייענדיק דעקט ער צו די אויגן מיט דער האַנט, בויגט זיך אויס און זיינע אַקסלען נעמען ציטערן פון גיכן און שטילן כיכיקען.

— זיי זיינען אפשר פאַררעגיסטרירט אויך? — פרעגט ער און דאָס ריידן קומט אים נישט אָן לייכט. פון אייגנעהאַלטענעם געלעכטער איז דאָס קול וויינענדיק און שטיל־קוויטשענדיק. — און סטאַטוטן האָבן זיי אויך? אַ שאָד, וואָס דו ביסט נישט קיין מיטגליד. דעמאָלט וואָלט מען מיך געקאָנט אָננעמען פאַר אַן ערן־גאַסט אָדער פאַר אַ... טרינק־קאָמפּאַן.... דו בעט בערענסן, ער זאָל דיך אַ ביסל אָפּשטעלן אין דער לונגען־טעטיקייט; אפשר וועסטו אויך קאָנען פייפן, איך דו וועסט דיך דערמיט אָפּגעבן. סוף־כּל־סוף מוז מען עס דאָך קאָנען אויסלערנען זיך. דאָס איז דאָס קאָמישסטע, וואָס כ'האָב נאָך ווען־ס'איז געהערט אין מיין לעבן — זאָגט ער און זיפצט אָפּ. — יאָ, זיי מיר מוחל, וואָס כ'רייד אַזוי וועגן אַזעלכע זאַכן, אָבער זיי אַליין זיינען דאָך אין דער בעסטער שטימונג, דיינע פּנעומאַטישע גוטע פריינט! ווי זיי זיינען דאָס אָנגעקומען... און גיי ווייס, אַז דאָס איז דער „האַלבע־לונגען־פאַראיין"! „טיוו" — האָט זי אויף מיר אַ פייף געטאָן, אַ ווילדער נפש! אָבער דאָס איז דאָך אמתע חוצפּה! פאַרוואָס זיינען זיי אַזעלכע חוצפּהניקעס, אפשר ווייסטו?

יאָאַכים זוכט אַן ענטפער. פשוט — זאָגט ער — זיי זיינען אַזעלכע פרייע... כ'מיין — ס'זיינען יונגע מענטשן און די צייט שפּילט פאַר זיי קיין שום ראָלע נישט. דערנאָך וועט מען ווי־ס'איז אויסשטאַרבן. פאַרוואָס זאָלן זיי מאַכן ערנסטע מינעס? טיילמאָל טראַכט איך: קראַנק זיין און שטאַרבן זיינען אייגנטלעך נישט קיין ערנסטע זאַכן, זיי זיינען מער אַ מין לײדיקגייערײ. ערנסט איז דאָס לעבן,

גענוי גערעדט, נאָר אונטן. איך מיין, אַז דו וואָלסט עס פֿאַרשטאַנען ערשט דעמאָלט, ווען דו וואָלסט געווען לענגער דאָ אויבן.

— אַוודאי — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — כ'בין כמעט זיכער. כ'האָב שוין אַ סך אינטערעס אַרויסגעוויזן צו אייך דאָ אויבן, און אַז מ'אינטערעסירט זיך, קומט שוין דאָס פֿאַרשטיין פֿון זיך אַליין, נישט אמת?... אָבער וואָס איז דאָס? — ער שמעקט נישט — זאָגט ער און אין באַטראַכט זיין ציגאַר. — די גאַנצע צייט פֿרעג איך מיך אַליין, וואָס ס'פֿעלט מיר, איצט זע איך ערשט, אַז מאַריאַ שמעקט עפּעס נישט. זי האָט אַ געשמאַק ווי פּאַפּיר־מאַשע, כ'פֿאַרזיכער דיך, עפּעס אַזוי, ווי בעת מ'האָט אַ פֿולשטענדיק פֿאַרדאָרבענעם מאָגן. דאָס איז דאָך נישט צום פֿאַרשטיין! כ'האָב אַפֿילו ביים אָנבייסן געגעסן אַ סך, מער ווי שטענדיק, אָבער דאָס קאָן נישט זיין די סיבה, ווייל ווען מ'עסט צופֿיל, שמעקט באַלד דערנאָך אַ ציגאַר נאָך בעסער. ווי מיינסטו, ס'זאָל זיך נעמען דערפֿון, וואָס איך בין געשלאָפֿן אומרויק? אפֿשר בין איך צוליב דעם נישט ווי ס'דאַרף צו זיין. ניין, כ'מוז אים אַוועקוואַרפֿן! — זאָגט ער נאָכדעם, ווי ער פּרוּווט נאָכאַמאָל. יעדער צי איז אַן אַנטוישונג. ס'האָט נישט קיין זין, כ'זאָל מיך אָנשטרענגען. ער קווענקלט זיך נאָך אַ רגע, דערנאָך וואַרפֿט ער אַראָפּ דעם ציגאַר פֿון באַרג צווישן די פֿייכטע נאָדל־ביימער. — דו ווייסט, מיט וואָס דאָס האָט אַ שייכות, לויט מיין איבערצייגונג? — פֿרעגט ער...— לויט מיין פֿעסטער איבערצייגונג, האָט דאָס אַ שייכות מיט דער נאַרישער היץ אין פּנים, וואָס מוטשעט מיך ווידער פֿון אינדערפֿרי אָן. כאַפּט עס דער רוח, כ'האָב כּסדר דאָס געפֿיל, ווי כ'וואָלט רויט געוואָרן פֿון בושה... דו האָסט אויך געהאַט דאָס אייגענע, ווען דו ביסט אָנגעקומען?

— יאָ — זאָגט יאָאַכים. — מיר איז אויך אין אָנהייב געווען מאָדנע. מאַך דיר דערפֿון גאָרנישט! כ'האָב דאָך דיר געזאָגט, אַז ס'איז נישט אַזוי לייכט זיך איינצולעבן דאָ. אָבער באַלד וועסטו דיך ווידער פֿילן אין אָרדענונג. זעסט, אויף וואָס פֿאַר אַ שיין אָרט די באַנק שטייט! לאָמיר זיך אַ ביסל צוזעצן און דערנאָך וועלן מיר גיין אַהיים. איך מוז זיך נעמען צו מיין ליג־קוראַציע.

דער וועג איז בינו־לבינו געוואָרן אַ גלייכער. ער גייט אין דער ריכטונג פון פלאַץ־דאַוואָס, בערך אַ דריטל הייך פון שיפּוע. ווייטער האָט מען צווישן היכע, שמאָל־געוואַקסענע און פון ווינט אויסגעקרימטע סאָסנעס אַרויסגעזען דעם ישוב, וואָס האָט אָפּגעשלאָגן ווייס קײַן דעליערן ליכט. די פּשוט־צונויפגעקלאַפּטע באַנק, אויף וועלכער זיי זעצן זיך, שטייט אָנגעשפּאַרט אויף דער שאַרפער באַרגוואַנט. לעבן זיי איז גאָרגלדיק און פּלושטשענדיק גערונען אַ וואַסער הורך אַן אָפענער הילצערנער רינע אין טאָל אַריין.

יאָאַכים האָט געוואָלט זײַן קוזין אויסרעכענען די נעמען פון די אַלפּן־שפּיצן, וואָס זעען אויס צו פאַרשליסן דאָס טאָל פון דרום־זייט. ער האָט אויף זיי אָנגעוויזן מיטן שפּיץ פון זײַן באַרגשטעקן. אָבער האַנס קאַסטאָרפּ האָט נאָר אינדערגיך אַ קוק געטאָן אַהין. ער איז געזעסן אויסגעבויגן פאָרויס, האָט געצייכנט מיט דער סקיפּקע פון שטאָטיש, מיט זילבער־באַשלאָגענעם שטעקן פיגורן אין זאַמד און האָט גאָר געוואָלט דערוויסן זיך עפּעס אַנדערש.

— וואָס האָב איך דאָ געוואָלט זאָגן — הייבט ער אָן... דער פאַל אין מײַן צימער איז געשען, נראה, איידער איך בין געקומען. צי זיינען שוין אַ סך טויט־פאַלן געווען דאָ, זינט דו ביסט דאָ אויבן?

— אַ גאַנץ היפּש ביסל — ענטפערט יאָאַכים. — אָבער מ'האַלט זיי בסוד, פאַרשטייסט? — מ'ווערט גאָרנישט געוואָר, סיידן ביי אַ געלעגנהייט שפּעטער. מ'מאַכט אַ שטרענגן סוד, ווען עמעץ שטאַרבט, צוליב די פּאַציענטן און בפרט די דאַמען, וואָס קריגן תיכף אַטאַקן. ס'שטאַרבט עמעץ לעבן דיר, באַמערקסטו עס אַפילו נישט. דעם אָרון ברענגט מען גאָר פרי, ווען דו שלאָפסט נאָך, און אַרויספירט מען אים אויך אַרויס אין אַזעלכע צייטן, צום בײַשפּיל, ווען מ'עסט.

— הם — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ און צייכנט ווייטער. — דאָס טוט זיך אָפּ, הייסט עס, הינטער די קוליסן.

— יאָ, אַזוי קאָן מען כמעט זאָגן. אָבער לעצטנס, ס'וועט זײַן, וואַרט נאָר, בערך מיט אַן אַכט וואָכן צוריק. —

— אויב אַזוי קאָנסטו עס נישט אָנרופן לעצטנס — באַמערקט האַנס קאַסטאָרפּ טרוקן און ניכטערן.

— וואָס הייסט? — איז נישט לעצטנס. דו ביסט, הייסט עס, פּינקטלעך. איך האָב בלויז סתּם אַזוי די צאָל וואָכן געפּרוּווט טרעפן. בכן, מיט אַ צייט צוריק, האָב איך געהאַט די געלעגנהייט אַריינצוקוקן הינטער די קוליסן, צופעליק, כ׳געדענק עס, ווי עס וואָלט געווען היינט. ס׳איז געווען דעמאָלט, ווען מ׳האָט דער קליינער הוזיוס געבראַכט דעם וויאַטיקום, דעם טויט־סאַקראַמענט, פאַרשטייסט, די לעצטע זאַלבונג. זי איז נאָך אַרומגעגאַנגען, בעת איך בין אַהער אָנגעקומען, און זי האָט געקאָנט זיין אויסגעלאַסן לוסטיק, אַזוי שטיפעריש, ממש, ווי אַ מיידעלע. אָבער פּלוצלונג האָט עס גענומען גיין באַרג־אַראָפּ, זי איז מער נישט אויפגעשטאַנען. זי איז געלעגן דריי צימערן פון מיינעם. איר עלטערן זיינען געקומען און דערנאָך איז אויך געקומען דער גלח. ער איז געקומען, בשעת אַלע זיינען געזעסן ביי דער טיי, נאָכמיטאָג. אין די קאָרידאָרן איז קיינער נישט געווען. אָבער שטעל דיר פאָר, איך האָב גראָד געהאַט פאַרשלאָפן די צייט, בין געהאַט איינגעשלאָפן אין הויפּט־ליגזאַל און האָב פאַרהערט דעם גלאָק און אַזוי־אַרום זיך פאַרשפּעטיקט אויף אַ פערטל שעה. דערפאַר בין איך אין יענעם מאָמענט נישט געווען דאָרטן, וואו אַלע, נאָר בין אַריינגעפאַלן הינטער די קוליסן, ווי דו דריקסט זיך אויס. ווי איך גיי אַזוי אין קאָרידאָר, קומען זיי פּלוצלונג מיר אַקעגן אין העמדער מיט שפּיצן און מיט אַ צלם פאָרויס, אַ גאָלדענער צלם מיט לאַמטערנעס. איינער האָט עס געטראָגן פאָרויס, ווי אַ שטעקן מיט גלעקלעך. פאַר אַ יאַניטשאַרן־אָרקעסטער.

דאָס איז נישט קיין פאַרגלייך — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ אַ ביסל שטרענג.

— אַזוי איז עס מיר פאָרגעקומען. ס׳איז מיר נישט ווילנדיק געקומען אויפן זכרון. אָבער הער נאָר ווייטער. זיי זיינען מיר אַקעגנגעקומען, מאַרש־מאַרש, מיט געשווינדע טריט, דריי, אויב כ׳האָב נישט קיין טעות. פאָרויס דער מענטש מיטן צלם, דערנאָך נאָך אַ בחור מיט אַ ווייראויך פאַן. דער גלח האָט געהאַלטן דעם וויאַ-

טיקום אָנגעשפּאַרט אין דער ברוסט, ס'איז געווען צוגעדעקט אין ער האָט הכנעהדיק געהאַלטן דעם קאָפּ קרימלעך־אַראָפּגעלאָזט. דאָס איז ביי זיי דאָס סאַמע הייליקסטע.

— טאַקע דערפאַר — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ — טאַקע דערפאַר וואונדער איך מיר, ווי דו האָסט עס געקאָנט פאַרגלייכן מיט אַן אינסטרומענט מיט גלעקלעך.

— יאָ, יאָ, אָבער וואַרט נאָר. ווען דו וואָלסט דערביי געווען, וואָלסטו אַליין אויך נישט געוואוסט, ווי אַזוי שפּעטער צו קלערן דערוועגן. ס'איז עפּעס אַזוינס, וועגן וועלכן מ'קאָן שפּעטער חלומען.

— מיט וואָס אַזוינס?

— וואַרט־צו. איך האָב מיך אַליין נעפרעגט, ווי אַזוי כ'זאָל זיך אויפפירן אין דעם פאַל. כ'האָב נישט געטראָגן קיין הוט און ממילא אים נישט געקאָנט אַראָפּנעמען —

— זעסטו שוין, — האַקט ווידער איבער האַנס קאַסטאָרפּ אײנ־דערגיך — זעסט שוין, מ'דאַרף טראָגן אַ הוט. ס'איז מיר טאַקע געווען אויפּפאַלנדיק, הלמאַי איר טראָגט דאָ נישט קיין היטן. מ'דאַרף אָבער ספּעציעל אָנטאָן אַ הוט, כדי מ'זאָל אים קאָנען אַראָפּנעמען ביי אַ פּאַסיקער געלעגנהייט. אָבער וואָס איז ווייטער געשען?

— איך האָב מיך אַוועקגעשטעלט ביי דער וואַנט — זאָגט יאָאַכים, — מיט דרך־ארץ, און האָב מיך אַ ביסל אײַנגעבויגן, בשעת זיי זיינען פאַרבייגעגאַנגען לעבן מיר. ס'איז גראָד געווען פאַרן צי־מער פון דער קליינער הויזס, נומער אַכט און צוואַנציק. דאַכט זיך, אַז דער גלח האָט זיך געפרייט, הלמאַי איך האָב זיך פאַרבויגן. ער האָט געדאַנקט זייער העפלעך און האָט אַראָפּגענומען זיין קאַפּל. אָבער אין דער רגע זיינען זיי געבליבן שטיין. דער בחור מיט דער ווייַרויך־פאַן האָט אָנגעקלאַפּט, אַ קוועטש געטאָן ביי דער קלאַמקע און האָט אַריינגעלאָזט דעם גלח פאָרויס אין צימער אַריין. איצט שטעל דיר פאָר אין מאָל דיר אויס מיין שרעק און מיינע געפילן; אין דער רגע, ווען דער גלח האָט אַ שטעל געטאָן דעם פוס איבער דער שוועל, האָב איך דערהערט אין צימער אַזאַ גוואַלד און געשריי, וואָס האָסט נאָך אין דיין לעבן נישט געהערט, דריי־פיר מאָל נאָכאַנאַנד, און דערנאָך קולות, וואָס הערן נישט אויף

אויף קיין רגע, אַפּנים — פון אַ ברייט־צעעפנט מויל. אַ־אַ־אָ! ס'איז געווען דערין אַזויפיל יאָמער און פאַרצווייפלונג און סתירהדיקייט, אַז ס'איז גאָרנישט צום באַשרייבן. ס'איז איינצייטיק געווען דערין אַזויפיל רחמים־געבעט! מיט איינמאָל איז דאָס קול געוואָרן אַזוי הויל און טעמפּ, גלייך ווי אַלץ וואָלט איינגעזונקען געוואָרן אין דער ערד און דער געשריי קומט טיף פון אַ קעלער אַרויס.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך האַסטיק אויפגעדרייט צו זיין קוזין. — דאָס איז געווען די הייס? — פרעגט ער אַן אויפגערעגטער. — וואָס הייסט, פון אַ קעלער אַרויס?

זי האָט זיך באַהאַלטן אונטער דער קאָלדרע — זאָגט יאָאַכים. — שטעל דיר פאָר מיינע געפילן! דער גלח איז געבליבן שטיין האַרט ביי דער שוועל און האָט געפּרוווט באַרויקן. ער שטייט מיר נאָך פאַר די אויגן. ער האָט כסדר אויסגעצויגן דעם קאָפּ פאָרויס און אים באַלד צוריקגעצויגן. דער צלם־טרעגער און דער מיניסטראַנט זיינען נאָך אַלץ געשטאַנען צווישן דער שוועל און דער טיר און האָבן נישט געקאָנט אַריינגיין. איך האָב געקאָנט דורך זיי אַריינקוקן אין צימער אַריין. ס'איז געווען אַ פּשוט צימער, ווי דיינס און מיינס. דאָס בעט איז געשטאַנען לינקס פון דער טיר ביי דער וואַנט. צוקאָפּנס זיינען געשטאַנען מענטשן, די קרובים נאַטירלעך, די עלטערן. זיי האָבן אויך עפּעס אַריינגערעדט אין בעט אַריין. מ'האָט דאָרטן געזען בלויז אַ קנויל, וואָס האָט זיך עפּעס געבעטן, מוראדיק פּראָטעסטירט און געקאָפּעט מיט די פיס.

— זי האָט געקאָפּעט מיט די פיס, זאָגסטו?

— מיטן גאַנצן כוח, אָבער ס'האָט גאָרנישט געפּועלט. דעם שטאַרבן־סאַקראַמענט האָט זי געמוזט אָננעמען. דער גלח איז צו איר צוגעגאַנגען און אויך די איבעריקע צוויי זיינען אַריינגעגאַנגען און מ'האָט פאַרמאַכט די טיר. אָבער איך האָב נאָך נישט באַוויזן צו זען: דער קאָפּ פון הייס איז אויף אַ רגע אַרויסגעקומען, מיט צעקאָדלטע העל־בלאָנדע האָר. זי האָט אָנגעקוקט דעם גלח מיט ברייט־אויפגעריסענע אויגן, אַזעלכע בלאַסע אויגן, אָן שום קאָליר. באַלד איז זי מיט אַ קרעכצעריי און פּייפעריי ווידער אַרונטער אונטער דער קאָלדרע.

— און דאָס דערציילסטו מיר ערשט איצט? — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ אין אַ ווײַלע אַרום. — כ'פאַרשטיי נישט, ווי אַזוי ס'איז דיר נישט אויסגעקומען צו ריידן וועגן דעם נאָך נעכטן אינאָוונט. גאָט אין הימל, זי האָט דאָך נאָך געמוזט האָבן אַ סך כּוחות, אויב זי האָט זיך געקאָנט אַזוי אַקעגנשטעלן. דערצו דאַרף מען דאָך האָבן כּוח. מ'דאַרף נישט ברענגען דעם גלח פריער, איידער דער קראַנקער איז אינגאַנצן שוין אָפּגעשוואַכט.

— זי איז אויך געווען שוואַך — ענטפערט יאָאַכים. — ...אַך, ס'איז דאָ פאַראַן גענוג וועגן וואָס צו דערציילן, אַזויפיל, אַז מ'ווייסט נישט, וואָס פריער... שוואַך איז זי געווען גענוג, בלויז די שרעק האָט איר געגעבן כּוחות. זי האָט שרעקלעך מורא געהאַט, ווייל זי האָט פאַרשטאַנען, אַז זי דאַרף ביים שטאַרבן. זי איז געווען אַ יונג מיידל, קאָן מען נישט האָבן אויף איר קיין פאַריבל, אָבער טיילמאָל פירן זיך מענער אויך אַזוי אויף. זיי איז שוין שווער מוחל צו זיין אַזאַ אָפּגעלאָזנקייט. בערענס ווייסט, אַגב, ווי אַזוי אומצוגיין מיט אַזעלכע. ער האָט דעם פּאַסיקן טאָן אין אַזעלכע פאַלן.

— וואָס פאַר אַ טאָן? — פרעגט האַנס קאַסטאָרפּ מיט צוזאַמענגעצויגענע ברעמען.

— מאַכט נישט אַזעלכע שטיק! זאָגט ער — ענטפערט יאָאַכים. — אַלנפאַלס האָט ער עס לעצטנס געזאָגט עמעצן. מיר האָבן זיך דערוואוסט דערפון פון דער איבער-שוועסטער, וואָס איז געווען דערביי און 'האָט געהאָלפן האַלטן דעם גוסס. יענער האָט ביים סוף געמאַכט אַ פּאַסקודנע סצענע און נישט געוואָלט בשום-אופן שטאַרבן. בערענס האָט אים דעמאָלט אויסגעשייגעצט: — מאַכט נישט, זייט מוחל, אַזעלכע שטיק — האָט ער געזאָגט. דער פּאַציענט איז תּיכף שטיל געוואָרן און איז גאַנץ רויק געשטאָרבן.

האַנס קאַסטאָרפּ גיט זיך אַ קלאַפּ מיט דער האַנט אין פוס אַריין און גיט זיך אַ וואָרף אויף דעם אָנלען פון דער באַנק. ער גיט דערביי אַ קוק צום הימל.

— נאַ, הער נאָר אַ מעשה, — רופט ער אויס. — דאָס איז דאָך מוראדיק! זידלט אים אָן און זאָגט צו אים פּשוט: מאַכט נישט אַזעלכע שטיק! צו אַ מענטש, וואָס האַלט ביים שטאַרבן! דאָס איז

מוראדיק! מיט אַ שטאַרבנדיקן מוז מען זיך דאָך אין אַ געוויסער מאָס באַגיין מיט כבוד. מ'קאָן דאָך אים נישט מיר=נישט דיר=נישט... אַ שטאַרבנדיקער איז דאָך, אַזוי צו זאָגן, הייליק, מיין איך —

— איך לייקן דאָס נישט — זאָגט יאָאַכים. — אָבער זען יענער האַלט זיך אַזוי נעבעכדיק...

— ניין, — עקשנט זיך האַנס קאַסטאָרפּ מיט אַ פעסטקייט, וואָס לאָזט בשום=אופן זיך נישט איבערשפּאַרן. — דו וועסט מיר בשום=אופן נישט איינריידן, אַז אַ שטאַרבנדיקער איז נישט העכער פון וועלכן ס'איז יונגאַטש, וואָס גייט אַרום און לאַכט, פאַרדינט געלט און שטופּט זיך אָן אַ פולן בויך. — מ'קאָן בשום=אופן נישט...— זיין קול נעמט מאָדנע ציטערן — ניין, מ'קאָן בשום=אופן נישט צווישן יאָ און ניין... זיינע ווערטער ווערן פּלוצלונג דערשטיקט פון אַ געלעכטער, וואָס כאַפּט אים אָן און באַהערשט אים אינגאַנצן. ס'איז דאָס נעכטיקע לאַכן, אַ טיף=אַרויסבובענדיק, צעטרייסלענדיק, אומ=איינגעהאַלטן געלעכטער, ביי וועלכן די אויגן פאַרמאַכן זיך און צווישן די וויעס בלייבן אַזש שטיין טרערן.

— פּסט — גיט יאָאַכים פּלוצלונג אַ וואונק. — זיי שטיל! — שעפּטשעט ער און גיט שטילערהייט אַ שטויס דעם לאַכנדיקן קוזין אין דער זייט. האַנס קאַסטאָרפּ גיט אויף אים אַ קוק מיט פאַרטרערטע אויגן.

אויפן וועג פון לינקס גייט אַהערצו אַ פרעמדער, אַ שיינער ברונעט, מיט שיין=געדרייטע, שוואַרצע וואָנצעס און אין הויזן מיט ווייסע קראַטקעס. ער קומט צו, זאָגט יאָאַכימען גוט=מאָרגן. זיין באַגריסונג איז אַן אָפּגעמאָסטענע און אַ קלינגענדיקע. בשעת=מעשה בלייבט ער שטיין מיט געקרייצטע פיס, אָנגעשפּאַרט אויפן שטעקן, אין אַ שיינער פּאָזיציע.

דערשטן.

זיין עלטער איז שווער אָפּצושאַצן, מסתמא — צווישן דרייסיק און פערציק. אינגאַנצן זעט ער אַפילו אויס גאַניץ יונג, אָבער די האָר פון די שלייפן זיינען שוין דורכגעוואָרפן מיט זילבערנע פעדים.

אין העכער זיינען זיי היפּש שיטערלעך. צוויי מאָדנע ווינקלען קריכן אַריין טיף צווישן די שיטערלעכע האָר און מאַכן גרעסער דעם שטערן. זיין אָנטיעכץ, די ברייטע העל־געלבלעך־געקראַטקעוועטע הויזן, דער צו־לאַנגער, האָריקער ראָק מיט די צוויי לאַנגע שורות קנעפּ און ברייטע לאַצן, — דאָס אַלץ איז זייער ווייט געווען צו האָבן פּרעטענזיעס אויף עלעגאַנץ. אויך זיין ריינער שטייפער קראַגן איז פון צופיל וואַשן אָפּגעריבן ביי די שפּיצן. זיין שוואַרצער קראַוואַט איז שוין אַן אָפּגעניצטער. קיין מאַנזשעטן טראָגט ער, אַפּנים, בכלל נישט. האַנס קאַסטאָרפּ האָט דאָס דערקאָנט אין די אַרבל, וואָס הענגען אָפּגעלאָזן אויף די האַנט־געלענקען. פונדעסטוועגן זעט ער, אַז דאָ שטייט פאַר אים אַן אמתער הער. דערויף האָבן פולשטענדיק עדות געזאָגט די פּנים־שטריכן פון אַ געבילדעטן מענטש, אויך זיין פרייע און אַפילו שיינע האַלטונג. דער דאָזיקער צונויפמיש פון אָפּגעלאָזנקייט און עלעגאַנטער האַלטונג, דערצו נאָך די שוואַרצע אויגן און די וויך־פאַרדרייטע וואָנצן — האָבן תיכּף האַנס קאַסטאָרפּן דערמאָנט אין דעם אויסזען פון געוויסע אויסלענדישע מוזיקאַנטן, וואָס קומען אין ווייַנאַכט אָפּשפּילן אין היימישן הויף, שטרעקן אויס זייערע ווייכע קאַפּעליושן און קוקן אַרויף מיט זייערע סאַמעט־אויגן, מ זאָל זיי אַראָפּוואַרפן אַ צענער־פעניג פון אַ פענסטער. אַ קאַטאַרינאַזש — טראַכט ער און צוליב דעם טאַקע וואונדערט ער זיך נישט אויף דעם נאָמען, וועלכן יאָאַכים זאָגט אַרויס אויפשטייענדיק פון דער באַנק און מיט אַ געוויסער פאַרלעגנהייט:

— מיין קוזין קאַסטאָרפּ — הער סעטעמברינע.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך אויך אויפגעהויבן צום באַגריסן, נאָך מיט סימנים פון זיין פריערדיקער פריילעכקייט אויפן פּנים. אָבער דער איטאַליענער האָט ביידע העפלעך געבעטן, זיי זאָלן זיך נישט שטערן און האָט זיי כמעט געצוואונגען צוריק זיך אַוועקצוזעצן אויף די ערטער. ער אַליין איז געבליבן שטיין אין זיין שיינער פּאָזע. ער איז געשטאַנען אַ צעשמייכלטער און באַטראַכט די קוזינען, קודם־כּל — האַנס קאַסטאָרפּן. די פיינע, אַ ביסל שפּאָטישע פאַרטיפונג און פאַרציונג פון איין מויל־ווינקל אונטער דעם פולן וואָנץ, דאָרטן, וואו ער פאַרדרייט זיך אַרויף שיין און קיילעכיק, האָט עפּעס געווירקט

מאָדנע, ס'האָט אויף אַ געוויסן אופן אַרויסגערופן גײַסטיקע קלאָרקייט און וואַכעדיקייט, אַזוי, אַז דער האַלב־שיכורער האַנס קאַסטאָרפּ איז אין איין רגע ניכטער געוואָרן און האָט זיך פאַרשעמט. סעטעמבריני זאָגט:

— איר זענט איבערגערוימט — גע'עכט — גערעכט, אַ פּרעכטיקער פרימאָרגן! דער הימל איז בלוי, די זון לאַכט. דערבײַ האָט ער לייכט און פלינק אַ הייב געטאָן צום הימל די קליינע, געלבלעכע האַנט. בשעת־מעשה האָט ער קרום אַ לוסטיקן קוק געטאָן אַהין. — מ'קאָן באמת פאַרגעסן, וואו מ'געפינט זיך.

ער האָט גערעדט אָן אַ פרעמדן אַקצענט, בלויז אין דער גענײַקייט, מיט וועלכער ער האָט אַרויסגעזאָגט יעדן קלאַנג, האָט מען געקאָנט דערקענען דעם אויסלענדער. זײַנע ליפּן האָבן אַרויסגעבראַכט די ווערטער מיט אַ מין חשק. מ'האָט אים געהערט מיט הנאה.

— און אײַער נסיעה צו אונז איז געווען אַ אָנגענעמע? — ווענדט ער זיך צו האַנס קאַסטאָרפּ... דאָט מען שוין געקריגן דעם משפט? כ'מיין: ס'איז שוין פאָרגעקומען די חשכדיקע צערעמאָניע פון דער ערשטער אונטערזוכונג? דאָ האָט ער געדאַרפט איבערהערן און צוּוואַרטן, ווען ער וואָלט אויסן־געווען אַ תשובה. ווייל ער האָט געהאַט עפּעס געפרעגט און האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך געגרייט צו ענטפערן. אָבער דער פרעמדער פרעגט תיכף ווייטער: — זי איז אַהורך בשלום? לויט אײַער לוסטיקייט — ער בלײַבט שטיל אויף אַ רגע און די פאַרציונג פון זײַן מויל־ווינקל ווערט טיפער — קאָן מען אַרויסדרינגען, וואָס מען וויל. וויפל חדשים האָבן אײַך אונזערע מינאָס און ראַדאַמאַנטס* אַרײַנגעצימבלט? דאָס וואָרט „אַרײַנגעצימבלט” איז אַרויסגעקומען פון זײַן מויל באַזונדערס קאָמיש. זאָל איך פרווון טרעפן? זעקס? אָדער תיכף נײַן? זיי זשאַלעווען דאָ נישט...

האַנס קאַסטאָרפּ דאָט זיך דערשטוינט צעלאַכט און דערבײַ זיך אָנגעשטרענגט צו דערמאָנען, ווער מינאָס און ראַדאַמאַנט זײַנען דאָס געווען. ער ענטפערט:

---

* לויט דעם גריכישן מיטאָס, צוויי ברידער, וואָס האָבן בײַם לעבן געקיניגט אין קרעטאַ און נאָכן טויט זײַנען זיי געוואָרן ריכטער אין האַדעס.

— וואָס הייסט, איר האָט אַ טעות, הער סעטעמבריני...

— סעטעמבריני — פאַרריכט דער איטאַליענער קלאָר און מיט עלעגאַנץ, בשעת־מעשה פאַרנייגט ער זיך הומאָריסטיש.

— הער סעטעמבריני, זייט מוחל, ניין, איר האָט, הייסט עס, אַ טעות. איך בין גאָרנישט קראַנק. איך בין נאָר געקומען אויף עטלעכע וואָכן צו גאַסט צו מיין קוזין ציִמסען און וויל ביי אָט־דער געלעגנהייט אַ ביסל זיך פאַרריכטן.

— נאַדיר אַ מעשה, איר זענט גאָרנישט קיין אונזעריקער? איר זענט אַ געזונטער? איר האָספּיטירט נאָר דאָ, ווי אָדיסעיס אין מלכות פון שאָטנס? וואָס פאַר אַ דרייסטקייט אַראָפּצושטייגן אין די טיפענישן, וואו טויטע דרייען זיך אַרום עובר־בטל.

— אין די טיפענישן, הער סעטעמבריני? דאָ מוז איך שוין פּראָטעסטירן! איך האָב דאָך געקלעטערט צו אייך אַרויף קיילעכיקע פינף טויזנט פוס!

— ס'האָט זיך אייך בלויז אויסגעוויזן אַזוי, איך מיין וואָרט, ס'איז מער נישט, ווי געניאַרטקייט — זאָגט דער איטאַליענער מיט אַ פעסטער האַנט־באַוועגונג. — מיר זיינען טיף־געפאַלענע באַשעפענישן, נישט אמת, לייטענאַנט? — ווענדט ער זיך צו יאָאַכימען, וואָס האָט גרויס הנאה פון דעם דאָזיקן שמועס, אָבער וויל עס באַהאַלטן און ענטפערט אַ פאַרטראַכטער:

— מיר זיינען באמת שטיקלעך יורדים, אָבער מיר וועלן אפשר סוף־כל־סוף קומען צו זיך.

— יאָ, אין אייך גלויב איך. איר זענט אַן אָרענטלעכער מענטש — זאָגט סעטעמבריני. — אַסי, אַסוי, אַסי — זאָגט ער דריי מאָל מיט אַ שאַרפער „ס" און ווענדט זיך ווידער צו האַנס קאַסטאָרפּ. ער גיט אָפּט אַ שטילן קנאַק מיט דער צונג אין גומען. — סעט, סעט, סעט — זאָגט ער באַלד דערנאָך ווידער דריי מאָל און מיט אַ שאַרפער „ס". בשעת־מעשה קוקט ער אָז דעם ניי־אָנגעקומענעם אַזוי פרעמד, אַז זיינע אויגן ווערן אויף איינמאָל שטאַר און ווי בלינד. באַלד דערנאָך ווערט דער בליק ווידער לעבעדיק און ער רעדט ווייטער:

— איר זענט, הייסט עס, אינגאַנצן פרייוויליק אַרויף צו אונז יורדים און איר ווילט אונז אויף אַ שטיקל צייט מהנה זיין מיט

אַייער געזעלשאַפט. נו, אַדרבא. אין אויף וואָס פאַר אַ טערמין האָט איר אײַך אָפּגעשטעלט? אמת, ס'איז נישט שיין צו פרעגן, אָבער ס'איז מיר משונהדיק אינטערעסאַנט צו וויסן, וויפיל מ'באַשטימט זיך דאָ צו זיין, ווען מ'האָט אַליין די דעה און מען פרעגט נישט ביי ראַדאַמאַנט.

— דריי וואָכן — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ, מיט אַ ביסל לייכטער גאַווה, ווייל ער זעט, אַז מ'איז אים מקנא.

— אָ, די־אָ, דריי וואָכן! איר האָט געהערט, לייטענאַנט? איז עס דען נישט כמעט אַ חוצפּה צו זאָגן: איך קום אַהער אויף דריי וואָכן און פאָר מיר דערנאָך אַוועק. מיר דאָ רעכענען נישט אויף וואָכן, מיין הער, אויב איך מעג אײַך דערציילן. אונזער קלענסטע צייט — דאָס איז אַ חודש. מיר רעכענען מיט אַ ברייטן פאַרנעם, דאָס איז די פּריווילעגיע פון די שאָטנס. מיר האָבן נאָך אַנדערע פּריווילעגיעס, און זיי אַלע זיינען זיי פון דעם אייגענעם מין. מעג איך פרעגן, וואָס פאַר אַ פּראָפעסיע איר האָט אונטן אין לעבן, אָדער ריכטיקער: אויף וועלכער איר גרייט זיך צו? איר זעט, מיר גיבן איננאַנצן נאָך אונזער נייגעריקייט. אויך די נייגעריקייט רעכענען מיר פאַר אונזערס אַ פּריווילעגיע.

— אַדרבא ואַדרבא — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ און ער ענטפערט, אויף וואָס מען פרעגט אים.

— אַ שיף־בוימייסטער? — דאָס איז גרויסאַרטיק! — רופט איס סעטעמבריני. — זייט זיכער, אַז איך האַלט עס פאַר גרויסאַרטיק, כאָטש מיינע אייגענע פעיקייטן זיינען געווענדט אין אַ אַנדערער ריכטונג.

— דער הער סעטעמבריני איז אַ ליטעראַט — טייטשט איס יאָאַכים אַ ביסל פאַרלעגן. — ער האָט פאַר די דייטשע בלעטער אָנגעשריבן וועגן קאַרדוטשין* נאָך זיין טויט, ווייסט דאָך, קאַרדוטשי — און ער ווערט נאָך מער פאַרלעגן, ווייל קאַסטאָרפּ קוקט אים אָן

---

* באַוואוסטער איטאַליענישער פּאָעט און ליטעראַטור־פּראָפעסאָר. געב. 1833, געשט. 1907.

פאַרוואַנדערט, ווי ער זאָל וועלן זאָגן: וויפל ווייסטו דאָס וועגן קאַרדוטשי, מסתמא אַזויפיל, וויפיל איך.

— דאָס איז אמת — זאָגט דער איטאַליענער און שאָקלט צו מיטן קאָפּ. — איך האָב געהאַט דעם כבוד צו דערציילן פאַר אַייערע לאַנדסלייט וועגן דעם לעבן פון אונזער גרויסן פּאָעט און פריידענקער, נאָכדעם, ווי עס האָט זיך געענדיקט. איך האָב אים געקאָנט און דאַרף מיך אָנרופן זיין תלמיד. אין באָלאָניע בין איך געזעסן ביי זיינע פיס. אים האָב איך צו פאַרדאַנקען די בילדונג אין די פּרייקייט, וואָס איך פאַרמאָג. אָבער לאָמיר ריידן וועגן אַייך, אַ שיף-בוימייסטער! איר ווייסט, איר האַלט אין איין וואַקסן אין מיינע אויגן. איר זיצט דאָ פאַר מיר, ווי אַ פלוצלונגער פאַרטרעטער פון אַ גאַנצער וועלט אַרבעט אין פּראַקטישן זשעני.

— אָבער הער סעטעמבריני, איך בין דאָך נאָך אייגנטלעך אַ סטודענט און הייב ערשט אָן.

— אַוודאי, און יעדער אָנהייב איז שווער. בכלל איז שווער יעדע אַרבעט, וואָס פאַרדינט דעם נאָמען אַרבעט, נישט אמת?

— יאָ, דער רוח ווייסט עס — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ און ער זאָגט עס מיטן גאַנצן האַרץ.

סעטעמבריני פאַרציט אינדערגיך די ברעמען.

— איר זיינט מטריח אַפילו דעם רוח, כדי דאָס צו באַשטע-טיקן? — זאָגט ער. —און דערצו נאָך דעם שטן ממש? ווייסט איר כאָטש, אַז מיין גרויסער לערער האָט אָנגעשריבן צו אים אַ הימן?

— זייט מוחל — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — צום רוח?

— צו אים אַליין. מ'זינגט עס ביי אונז טיילמאָל ביי פייער-לעכקייטן:

O salute, o Satana, o Ribellione o forza vindice„

della Ragione...". אַ הערלעך ליד, אָבער ס'איז נישט דער טייוול, וועלכן איר האָט אין זינען, ווייל יענער פון ליד איז אינ-גאַנצן שווה-בשווה מיט אַרבעט. דער, וועלכן איר מיינט און וועל-כער האָט פיינט אַרבעט, ווייל ער האָט פאַר איר מורא, איז, מסתמא, אַן אַנדערער. וועגן דעם זאָגט מען עס, אַז מ'טאָר אים נישט ווייזן דעם קלענסטן פינגער.

דאָס אַלץ ווירקט באמת מישונהדיק אויף דעם האָלאַנדישן האַנס קאַסטאָרפּן. קיין איטאַליעניש פאַרשטייט ער נישט, און דאָס איבעריקע איז אים אויך נישט געווען צום האַרצן. כ'האָט געשמעקט מיט זונטאָג־דרשה, כאָטש ס'איז געזאָגט געוואָרן אין אַ טאָן פון לייכטער און שפּאַסיקער פּלוידעריי. ער קוקט אָן זיין קוזין, וואָס זיצט מיט אַראָפּגעלאָזענע אויגן, און זאָגט:

— אַך, הער סעטעמברינו, איר נעמט מיינע ווערטער צו פּינקטלעך. דעם רוח האָב איך דערמאָנט פּשוט, ווייל מ'רעדט אַזוי, כ'פאַרזיכער אייך.

— עמעץ אין דער וועלט מוז האָבן אינטעליגענץ — זאָגט סעטעמברינו און גיט אַ קוק מרה־שחורהדיק פאַר זיך. אָבער באַלד נעמט ער צוריק אָן אַ לעבעדיקן, לוסטיקן און פריילעכן טאָן און רעדט ווייטער:

— אַלנפאַלס דרינג איך אַרויס פון אייערע ווערטער, אַז איר האָט אויסגעקליבן אַ פּראָפעסיע, וואָס איז סיי אַ כבודיקע, סיי אַ אָנשטרענגענדיקע. מיין גאָט, איך בין אַ הומאַניסט, אַ האָמאָ הומאַנוס, איך האָב קיין שום ידיעה נישט אין די ענינים פון אַן אינזשינער, כאָטש כ'האָב פאַר זיי אַזויפיל דרך־ארץ. אָבער איך קאָן מיר פאָרשטעלן, אַז די טעאָריע פון אייער פאַך פאָדערט אַ קלאָרן און שאַרפן מוח און די פּראַקטיק — דאָס גאַנצע נפש, נישט אמת?

— אַוודאַי איז אַזוי, יאָ, דערמיט בין איך מיט אייך אינגאַנצן מסכים — ענטפערט האַנס קאַסטאָרפּ און ער באַמיט זיך נישט ווילנדיק צו זיין אַ ביסל באַריידעוודיק. — די פאָדערונגען זיינען ביים היינטיקן טאָג קאָלאָסאַלע, ס'איז אַ מורא צו טראַכטן, ווי ריזיק זיי זיינען, ווען נישט, קאָן מען באמת פאַרלירן דעם מוט. ניין, קיין שפּאַס איז עס נישט. אויב מ'געהערט נאָך דערצו נישט צו די גיבורים... איך בין דאָ בלויז צו־גאַסט, אָבער צו די גיבורים געהער איך אויך נישט און כ'וואָלט געזאָגט אַ ליגן, ווען כ'וואָלט עמעצן געפּרוּווט איינריידן, אַז די אַרבעט ווירקט אויף מיר אַזוי גוט. ס'מאַטערט מיך גענוג אויס, דאָס מוז איך מודה זיין. אינגאַנצן געזונט פיל איך מיך נאָר דעמאָלט, ווען כ'טו גאָרנישט.

— למשל, איצט?

— איצט? אָ, איצט בין איך דאָ נאָך אַזוי פרעמד, אַ ביסל צעטומלט, שטעלט אַייך פאָר.

— אַ, צעטומלט.

— איך בין אויך נישט אינגאַנצן גוט געשלאָפן. דערצו איז דאָס ערשטע פרישטיק באמת געווען צו בשפעדיק... איך בין געוויינט צו אַ גאַנץ אָרנטלעך פרישטיק, אָבער דאָס היינטיקע איז פונדעסטוועגן געווען, אפנים, צו שווער פאַר מיר, „טו ריטש", ווי די ענגלענדער זאָגן. קורץ, כ'פיל מיך אַ ביסל נישט מיט אַלעמען, באַזונדערס האָב איך היינט אינדערפרי נישט געפילט קיין טעם אין מיין ציגאַר, שטעלט אַייך פאָר: דאָס טרעפט זיך מיר כמעט קיינמאָל נישט, סיידן ווען איך בין ערנסט קראַנק. היינט האָט זי געהאַט אַ טעם, ווי לעדער. כ'האָב זי געמוזט אַוועקוואַרפן. ס'האָט נישט געהאַט קיין שום זין, כ'זאָל מיך אָנשטרענגען. איר רויכערט, אויב כ'קאָן פרעגן? ניין? — אויב אַזוי, קאָנט איר זיך נישט פאָרשטעלן, וואָס פאַר אַן עגמת-נפש און אַ אַנטוישונג ס'איז פאַר עמעצן, וואָס רויכערט פון די יונגע יאָרן אָן און מיט אַזאַ באַזונדערן חשק, ווי איך.

— איך בין גאָרנישט באַהאַוונט אויף דעם דאָזיקן געביט — ענטפערט סעטעמברינ׳. — מיט דער דאָזיקער אומדערפאַרנקייט בין איך נישט קיין יחיד. אַ גאַנצע ריי איידעלע און ניכטערע גייסטער האָבן נישט געקאָנט קוקן אויף קיין טאַבאַק. קאַרדוטשי האָט עס אויך נישט ליב געהאַט. אָבער ביי אונזער ראַדאַמאַנט וועט איר געפינען פאַרשטענדעניש. ער איז אַן אָנהענגער פון אַייער שלעכטער געוווינהייט.

— אַ שלעכטע געוווינהייט אַזש, הער סעטעמבריני.

— פאַרוואָס נישט? מ'דאַרף האָבן דעם כוח אָנצורופן די זאַכן ביים אמתן נאָמען. דאָס פאַרשטאַרקט און דערהויבט דאָס לעבן. איך האָב אויך מיינע שלעכטע געוווינהייטן.

— און הויפראַט בערענס איז טאַקע אַ מבין אויף אַ ציגאַר? זייער אַ סימפּאַטישער מענטש.

— אַזוי האַלט איר? אַך, איר האָט זיך שוין באַקאַנט מיט אים?

—יאָ, פריער, ווען מיר זיינען אַרויסגעגאַנגען. ס'איז געווען כמעט אַ מין קאָנסולטאַציע. אָבער „סינע פערקוניא“, הערט איר. ער האָט תיכף דערקאָנט, אַז איך בין היפּש אַנעמיש. ער האָט מיך געעצהט, כ'זאָל דאָ לעבן אינגאַנצן אַזוי, ווי מיין קוזן, אַ סך ליגן אויבן באַלקאָן און אויך מעסטן די היץ — האָט ער געזאָגט.

— באמת? — רופט בעטעמבריני... זייער פיין — גיט ער אַ חוף אויבן אין דער לופט אַריין און בויגט זיך צוריק לאַכנ־דיק. — „ווי זאָגט מען עס דאָרטן אין דער אָפּערע פון אַייער מייסטער? — איך בין דער פויגל־כאַפּער, נאַ, שטענדיק פריילעך, האָפּסאַסאַ“. בקיצור, זייער אַמיזאַנט. און איר וועט פאָלגן זיינע עצות? אָן שום ספק. וואָס דען נישט? אַ רוח אין דרייען, אָט דער ראַדאַמאַנט. און באמת, „שטענדיק לוסטיק“, כאָטש טיילמאָל אַ ביסל נישט נאַטירלעך. ער איז גענייגט צו מרה־שחורה. זיין שלעכטע געוויינהייט באַקומט אים נישט. ווען נישט, וואָלט עס דאָך נישט געווען קיין שלעכטע געוויינהייט. דאָס רויכערן מאַכט אים שווער, צוליב דעם האָט טאַקע אונזער חשובע פרוי אויבערין גענומען זיין טאַבאַק אונטער אַ שמירה און טיילט אים צו יעדן טאָג קליינע פּאָרציעס. ס'טרעפט, זאָגט מען, אַז ער קאָן נישט בייַשטיין דעם נסיון און פרווט אַרויסגנבענען טיטון, דעמאָלט פאַלט ער אַריין אין מרה־שחורה. מיט איין וואָרט, אַ צעדרייטע נשמה. איר קאָנט שוין אויך אונזער אויבערין? ניין? דאָס איז אַ פעלער, איר טוט אַן עוולה, הלמאַי איר באַקאָנט זיך נישט מיט איר. זי קומט אַרויס פון גרויסן יחוס. פון פאָן מילענדאָנקס, מיין הער. צווישן איר אין דער מעדיצינישער ווענוס איז בלויז דער חילוק, וואָס דאָרט, וואו ביי דער געטין זיינען פאַראַן ברוסטן, טראָגט זי אַ צלם...

— האָ־האָ, אויסגעצייכנט! — לאַכט האַנס קאַסטאָרפּ.

— איר פאָרנאָמען איז אַדריאַטיקאַ.

— נאָך דאָס אויך? — רופט האַנס קאַסטאָרפּ... דאָס איז באמת מאָדנע! פאָן מילענדאָנק און דערצו נאָך — אַדריאַטיקאַ!

פֿינקלענט, ווי זי האָלט שוין לאַנג געווען אויף יענער וועלט, ס'דער־מאָנט עפּעס אין מיטלאַלטער.

— מיין געערטער הער — ענטפֿערט סעטעמבריני — דאָ זייַנען פֿאַראַן נאָך אַנדערע זאַכן, וואָס דערמאָנען אין מיטלאַלטער, ווי איר האָט באַוויליקט זיך אויסצודריקן. — איך אַליין בין איבערצייגט, אַז אונזער ראַדאַמאַנט האָט בלויז אין נאָר צוליב זיין היץ פֿאַרן קינסטלערישן סטיל געמאַכט אָט־די מומיע פֿאַר דער איבער־אויפֿזעערין פֿון זיין שרעקן־פּאַלאַץ. ער איז גאָר אַ קינסטלער, איר ווייסט עס נישט? ער מאַכט אייל־בילדער. וואָס ווילט איר האָבן — דאָס איז נישט פֿאַרווערט, יעדער האָט רעכט... די פֿרוי אַדריאַטיקאַ זאָגט עס יעדן, וואָס וויל עס וויסן, און אַנדערע אויך, אַז: אינמיטן 13טן יאָרהונדערט איז איינע אַ מילענדאָנק געשטאַנען בראש פֿון אַ קלויסטער אין באָן ביים ריין. זי אַליין איז אייך מסתּמא געבוירן געוואָרן נישט לאַנג נאָכדעם...

— האָ־האָ־האָ, איר זייט אַ ליץ, הער סעטעמבריני.

— אַ ליץ? איר מיינט אַ צולהכעיסניק, יאָ אַ שטיקל רשע — זאָגט סעטעמבריני. — מיין צרה איז, וואָס איך בין פֿאַרמישפּט צו פֿאַרשווענדן מיין צולהכעיסקייט אויף אַזעלכע גאָרנישטיקע זאַכן. איך האָף, אַז איר האָט גאָרנישט קעגן צולהכעיסדיקייט, הער אינזשיניער? אין מיינע אויגן איז זי דאָס גלענצנדיקסטע כּלי־זיין פֿון שכל קעגן די כּוחות פֿון פֿינסטערניש און מיאוסקייט. צולהכעיסדיקייט, דאָס איז, מיין הער, דער גייסט פֿון דער קריטיק און קריטיק איז דער שורש פֿון פּראָגרעס און אויפֿקלערונג. און ער הייבט תּיכּף־ומיד אָן צו ריידן וועגן פּעטראַרקאַ, וועלכן ער רופֿט אָן „דער פֿאָטער פֿון דער נייער צייט".

מיר מוזן גיין אויף דער ליג־וועראַנדע — זאָגט יאָאַכים אַ פֿאַרטראַכטער. דער ליטעראַט האָט פֿאַרבונדן די ווערטער זיינע מיט שיינע זשעסטן. איצט פֿאַרענדיקט ער זיין זשעסטן־שפּיל מיט אַ באַוועגונג אין יאָאַכימס זייט און ער זאָגט:

— אונזער לייטענאַנט יאָגט צו דינסט. לאָמיר־זשע גיין, מיר האָבן דעם אייגענעם וועג. „רעכטס, פֿאַר דעם, וואָס גייט אין מלכות פֿון פֿינסטערע שאָטנס", אָ, ווירגיל! מיינע הערן, קיינער איז נישט

גלייך צו אים. כ'גלויב אין פּראָגרעס, אַוודאי, אָבער ווירגיל האָט באַצייכענונגען, וועלכע ס'האָט נישט קיין שום מאָדערנער... און בעת זיי לאָזן זיך אַהיים, נעמט ער רעציטירן לאַטיינישע פערזן מיט אַן איטאַליענישן אַקצענט. אויפן וועג קומט זיי אָבער אַקעגן אַ יונג מיידל און ער האַקט אָפּ. עס איז, זעט אויס, אַ מיידל פון שטעטל און לחלוטין נישט קיין באַזונדערס שיינע. סע-טעמבריני הייבט אָן צו איר צו שמייכלען, מעשה ווייבערניק און אונ-טערצוזינגען. „ט-ט-ט", מאַכט ער, „אַיי-אַיי-אַיי, לאַ-לאַ-לאַ! דו זיס ווערימל, ווילסט זיין מיינע? זעט, „עס פינקלט איר אויג און גליטשי-קער שיין" — ציטירט ער, איין גאָט ווייסט וואָס, און שיקט איבער דער פאַרשעמטער פּלייצע פון מיידל מיט דער האַנט אַ קוש.

דער אמתער פלוט — טראַכט האַנס קאַסטאָרפּ און בלייבט ביי דער זעלבער מיינונג אויך דעמאָלט, ווען סעטעמבריני הייבט נאָך זיין גאַלאַנטער פּאָזע ווידער אָן צו באַריידן. דער עיקר האָט ער זיך פאַרלייגט אויף דעם הויפראַט בערענס, זאָגט שטעכווערטלעך אויפן חשבון פון זיינע ריזיקע פיס און שטעלט זיך אָפּ אויף זיין טיטל, וועגן וועלכן ער זאָגט, אַז בערענס האָט אים געקריגן פון אַ פּרינץ, וואָס האָט געליטן אויף מוח-טובערקולאָז. וועגן דער סקאַנדאַליע-זער פירונג פון דעם דאָזיקן קראַנקן פּרינץ רעדט נאָך היינט די גאַנצע געגנט, אָבער ראַדאַמאַנט האָט פאַרמאַכט אַן אויג, ביידע אויגן, אַ הויפראַט מיט די ביינער. — צי ווייסט איר, אַגב, אַז ער איז דער ערפינדער פון היגן זומער-סעזאָן? יאָ, ער און נישט קיין אַנדערער, מוז מען אים זאָגן לשבח. אַמאָל האָבן זומער דאָ אויסגעהאַלטן בלויז די אויסגעהאַלטנסטע צווישן די אויסגעהאַלטענע. אָבער אונזער „הומאָריסט" איז מיט זיין תריפישן קוק געקומען צו דער הכּרה, אַז דאָס איז מער נישט, ווי דער רעזולטאַט פון אַן איינרעדעניש. ער האָט דאָס געשאַפן די טעאָריע, אַז די זומערדיקע קוראַציע איז — לכל-הפחות אויף וויפל ס'גייט וועגן זיין אינסטיטוט — נישט בלויז פונקט אַזוי גוט, ווי די ווינטערדיקע, נאָר אַפילו באַזונדערס שטאַרק און מען קאָן זיך אָן איר ממש נישט באַגיין. ער האָט געוואוסט, ווי אַזוי די דאָזיקע טעאָריע צו פאַרשפּרייטן צווישן עולם, האָט וועגן דעם געשריבן פּאָפּולערע אַרטיקלען און געזען, אַז זיי זאָלן ווערן

געדרוקט אין די צייטונגען. זינט דעמאָלט גייט דאָס געשעפט זומער אַזוי גוט ווי ווינטער. — אַ זשעני — זאָגט סעטעמבריני — אינ—טו—יִצ—יע! — זאָגט ער. דערנאָך נעמט ער זיך צו די איבעריקע היילאַנשטאַלטן פון דער געגנט און „לויבט“ מיט אַ בייסיקער צונג דעם געשעפטלעכן חוש פון זייערע אייגנטימער. פאַראַן דאָ אַ פּראָפעסאָר קאַפקאַ... יעדעס יאָר, אין דער קריטישער צייט, ווען דער שניי נעמט שמעלצן און אַ סך פּאַציענטן ווילן אַהיימפאָרן, — גראָד דעמאָלסט איז פּראָפעסאָר קאַפקאַ נעבעך געצוואונגען אינדערגיך אַוועקצופאָרן אויף אַכט טאָג, דערביי זאָגט ער צו, אַז תּיכּף, ווי ער קומט צוריק, לאָזט ער אַהיים זיינע פּאַציענטן. אָבער בלייבן בלייבט ער זעקס וואָכן און די אומגליקלעכע וואַרטן, דערביי, אַגב, ווערן זייערע חשבונות אַלץ גרעסער. ביז קיין פיומע רופט מען אַרויס פּראָפעסאָר קאַפקאַ, אָבער ער וועט נישט פאָרן, ביז וואַנען ער וועט נישט אויסדינגען פינף טויזנט שווייצאַרישע פראַנקן, דערביי גייען אַוועק צוויי וואָכן. אַ טאָג נאָכדעם, ווי דער באַרימטער פּראָפעסאָר קומט־אָן, שטאַרבט דער קראַנקער. וואָס ס'איז ווידער נוגע דעם דאָקטאָר זאַלצמאַן, זאָגט ער וועגן פּראָפעסאָר קאַפקאַ, אַז יענער האַלט נישט גענוג ריין זיינע שפּריצקעס און שטעקט אָן אַזוי אַרום די קראַנקע. זאַלצמאַן זאָגט אויף אים, אַז יענער פאָרט דערפאַר אויף גומענע רעדער, כּדי די טויטע זאָלן אים נישט דערהערן. קאַפקאַ ווייטער זאָגט וועגן זאַלצמאַנען, אַז מ'גיט ביי אים די קראַנקע די „דערפרייענדיקע פרוכט פון ווייַנשטאָק“ אין אַזעלכע פּאָרציעס — פאַרשטייט זיך אויך צוליב דעם, כּדי צו פאַרקיילעכן די חשבונות — אַז דער עולם שטאַרבט, ווי די פליגן, דווקא נישט פון שווינדזוכט, נאָר פון שיכּרות...

סעטעמבריני רעדט אַזוי בּסדר און האַנס קאַסטאָרפּ לאַכט האַרציק און גוטמוטיק פון די דאָזיקע שטראָמענדיקע פלינקע לעסטערונגען. די באַרעדעוודיקייט פון איטאַליענער קלינגט מאָדנע אָנגענעם דורך איר אומבאַדינגטער ריינקייט און ריכטיקייט — פריי פון יעדן אַקצענט. די ווערטער קומען אַרויס פון זיינע לויפנדיקע ליפּן עלאַסטיש, איידל און ניי. פון די געבילדעטע, בייסיק־וואוילערישע ווענדונגען און פאָרמען, מיט וועלכע ער באַנוצט זיך, אַפילו פון די גראַמאַטישע

דעקלינאַציעס און קאָניוגאַציעס, האָט ער אַן אָפּענע הנאה, וואָס שטעקט=אָן און מאַכט לוסטיק. זיין גייסט איז, זעט זיך, צו=קלאָר און וואַך, ער זאָל זיך אַפילו איינמאָל טועה זיין.

— איר רעדט אַזוי קאָמיש — הער סעטעמבריני — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — אַזוי לעבעדיק. כ'ווייס אַליין נישט, ווי דאָס אָנצורופן.

— פּלאַסטיש, וואָס? — ענטפערט דער איטאַליענער און פאָכעט זיך מיט זיין טאַשנטיכל, כאָטש ס'איז גאַנץ קיל. — איך מיין, אַז דאָס איז דאָס וואָרט, וואָס איר זוכט. איך רייד אויף אַ פּלאַסטישן אופן, ווילט איר זאָגן. שטייט נאָר! — גיט ער פּלוצלינג אַ רוף. — וואָס איך זע! אונזערע מלאַכי=חבלה גייען דאָרטן אַרום! וואָס פאַר אַן אָנבליק!

די שפּאַצירנדיקע זיינען דערווייל צוגעקומען צום ראָג. צי זיי האָבן נישט באַמערקט דעם מהלך צוליב סעטעמבריניס דרשות, אָדער דערפאַר, ווייל דער וועג איז געגאַנגען באַרג=אַראָפּ, אָדער אפשר האָבן זיי זיך גאָרנישט געהאַט אַזוי שטאַרק דערווייטערט פון דער סאַנאַטאָריע, ווי ס'האָט זיך געדאַכט האַנס קאַסטאָרפן (ווייל צום ערשטן מאָל זעט יעדער וועג בכלל אויס לענגער, ווי שפּעטער), — אַ פאַקט איז, אַז דער צוריקוועג איז געווען איבעראַשנדיק גיך. סעטעמבריני איז גערעכט. אונטן אויף דעם פרייען פּלאַץ אין דער צווייטער זייט סאַנאַטאָריע זיינען טאַקע אַרויסגעגאַנגען ביידע דאָקטוירים. דער ערשטער איז געווען דער הויפראַט, אָנגעטאָן אין אַ ווייסן קיטל, דער קאַרק איז געווען ביי אים אַרויסגעזועצט און ער האָט געפאָכעט מיט די הענט, ווי מיט אַ פּאָר רודערס. נאָך אים האָט געשפּרייזט ד״ר קראָקאָווסקי אין שוואַרצן אייבערהעמד. ווי אַן אַסיסטענט, האָט ער לויט דעם קלינישן מנהג געמוזט גיין הינטער דעם שעף און דערפאַר טאַקע האָט ער געקוקט גאַוודיקער ווי געוויינטלעך.

— אַ, קראָקאָווסקי! — רופט סעטעמבריני. — ער גייט זיך אַזוי און ווייסט אַלע סודות פון אונזערע דאַמען. זעט נאָר די פיינע סימבאָליק פון זיין הלבשה, ער גייט ספּעציעל אין שוואַרצן, כדי צו געבן אָנצוגעהערן, אַז זיין פאַקטיש סטודיען=געביט איז די נאַכט. דער מענטש האָט אין מוח בלויז איין געדאַנק, אָבער דער איינער איז

שמוציק. אינזשענער, פּונוואַנען נעמט זיך עס, וואָס מיר האָבן נאָך פון אים גאָרנישט געשמועסט? איר האָט זיך שוין באַקאַנט מיט אים?

האַנס קאַסטאָרפּ זאָגט, אַז יאָ.

— נו, און וואָס? כ׳הייב אָן צו קלערן, אַז ער איז אייך אויך געפעלן?

— כ׳ווייס באמת נישט, הער סעטעמברייני. כ׳האָב זיך באַקאַנט מיט אים אין איילעניש. איך האָב אייך נישט קיין טבע גיך צו משפּטן. איך קוק אָן אַ מענטש און טראַכט: הייסט עס, אַזעלכער ביסטו? — נו, גוט.

— דאָס האָט נישט קיין זין – ענטפערט דער איטאַליענער. משפּטן דאַרף מען, דערויף האָט אייך די נאַטור געגעבן אויגן און פאַרשטאַנד. איר זאָגט, אַז איך רייד מיט בייזקייט. אָבער כ׳טו עס אפשר נישט אָן פּעדאַגאָגישע כוונות. מיר הומאַניסטן האָבן אַלע אין זיך אַ פּעדאַגאָגישן אָדער... מיינע הערן, דער היסטאָרישער צוזאַמענהאַנג פון הומאַניזם און פּעדאַגאָגיק באַווייזט, אַז ס׳איז אויך פאַראַן אַ פּסיכאָלאָגישע שייכות צווישן זיי. מ׳דאַרף ביי די הומאַניסטן נישט צונעמען דעם אַמט פון ערציען. מ׳קאָן עס ביי זיי נישט צונעמען דערפאַר, ווייל נאָר ביי זיי איז פאַראַן די טראַדיציע פון דער מענטשלעכער שיינקייט און ווערדע. אַמאָל האָט דער הומאַניסט פאַרביטן דעם גלח, וואָס האָט אין די פינסטערע און מענטשנפיינדלעכע צייטן געהאַט די העזה צו וועלן זיין דער פירער פון דער יוגנט. זינט דעמאָלט, מיינע הערן, איז פּשוט נישט אויפגעשטאַנען קיין נייער טיפּ פון דערציער. דער טיפּ פון דער הומאַניסטישער גימנאַזיע — איר קאָנט זאָגן, אינזשעניער, אַז כ׳בין אַ רעאַקציאָנער, אָבער אין פּרינציפּ, אַבסטראַקט גענומען, איך בעט מיך גוט צו פאַרשטיין, בלייב איך איר אָנהענגער — —

ער האָט אַפילו נישט אויפגעהערט צו ריידן אין דער ווינדע און איז שטיל־געבליבן ערשט דעמאָלט, ווען ביידע קוזינען זיינען אַרויס אויפן צווייטן שטאָק. ער אַליין איז געפאָרן אויפן דריטן, וואו ער האָט פאַרנומען — ווי יאָאַכים האָט דערציילט — אַ קליין צימערל מיטן פענסטער אין הויף־אַרויס.

— ער האָט מסתמא נישט קיין געלט? פרעגט האַנס קאַס־טאָרפ, וואָס גייט מיט יאָאַכימען. די שטוב זעט־אויס, פונקט ווי זיינע.

— ניין — זאָגט יאָאַכים — דאָס האָט ער טאַקע נישט. אָדער אפשר בלויז אַזויפיל, כדי דאָ זיך אויסצוהאַלטן. זיין פאָטער איז, ווייסטו, אויך שוין געווען אַ ליטעראַט און, דאַכט זיך מיר, אַז דער זיידע אויך.

— יאָ, אויב אַזוי — זאָגט האַנס קאַסטאָרפ. — ר'איז טאַקע ערנסט קראַנק?

— נישט אַזוי געפערלעך, אויף וויפל איך ווייס, אָבער ס'וויל נישט אַוועק פון אים און קומט אַלעמאָל צוריק. ער האָט עס שוין יאָרן און ס'איז שוין אין דער צייט געהאַט אַוועק. ס'האָט אָבער געמוזט צוריקקומען.

— אַן אומגליקלעכער חברה־מאַן! ווי ער איז באַגייסטערט פאַר אַרבעט! דערביי איז ער געוואַלדיק באַריידעוודיק, ביי אים גייט עס לייכט פון איינס אויפן אַנדערן. מיט דעם מיידל האָט ער זיך געהאַלטן אַ ביסל חוצפּהדיק, אַ ווײַלע בין איך געווען זשענירט. אָבער דאָס, וואָס ר'האָט דערנאָך געזאָגט וועגן דער מענטשלעכער ווערדע, איז געווען פיין, ממש ווי ביי אַ פייערלעכקייט. דו ביסט אָפט מיט אים צוזאַמען?

גערנקען־שאַרפקייט.

יאָאַכים האָט בלויז געענטפערט שהערלעך און נישט דייט־לעך. פון אַ רויט־לעדערן, מיט סאַמעט־אויסגעבעט שייטל, וואָס איז געלעגן אויפן טיש, האָט ער אַרויסגענומען אַ קליינעם טערמאָמעטער און האָט דעם שפיץ אַריינגעשטעקט אין מויל אַריין. ער האָט אים געהאַלטן לינקס אונטער דער צונג אַזוי, אַז דער גלעזערנער אינ־סטרומענט האָט קרום און פאַררוסן אַרויסגעשטאַרט פון מויל. דער־נאָך האָט ער זיך איבערגעטאָן אין שטוב־מלבושים, האָט אָנגע־טאָן שיך און אַ קורטקע, ווי פון אַן אוניפאָרם, גענומען פון טיש אַראָפּ אַ געדרוקטע טאַבעלע מיט אַ בלייפעדער, דערנאָך אַ רוסישע גראַמאַטיק. ער האָט זיך אַ ביסל אונטערגעלערנט רוסיש, ווייל ער

קאָן, ווי ר'האָט געזאָגט, דערפֿון האָבן אַ טובה אין מיליטער. אָנגע-לאָדן מיט דעם אַלעמען — איז ער אַרויס אויפֿן באַלקאָן, זיך אַוועק-געלייגט אויף אַ ליג-שטול און האָט אַרויפֿגעוואָרפֿן אויף די פֿיס אַ דעקע פֿון קעמל-האָר.

די איז כמעט נישט נייטיק געווען. אין משך פֿון די לעצטע פֿופֿצן מינוט זיינען די וואָלקנס געוואָרן אַלץ שיטערער אין שי-טערער, צום סוף האָט די זון זיך דורכגעריסן אַזוי זומערדיק און וואַרעם-בלענדנדיק, אַז יאָאַכים האָט געמוזט פֿאַרשטעלן דעם קאָפּ מיט אַ ווייסן לייווענטענעם שירעם. אין דעם אָנלען פֿון דער שטול איז קונציק געווען געמאַכט אַן אָרט פֿאַר אַ שירעם, וועלכן מ'האָט געקאָנט רוקן לויטן מצב פֿון דער זון. האַנס קאַסטאָרפּן איז אָט-די ערפֿינדונג שטאַרק געפֿעלן. ער האָט געוואַרט אויפֿן רעזולטאַט פֿון דער מעסטונג און בינו-לבינו זיך צוגעקוקט, ווי אַלץ ווערט דאָ געטאָן. ער האָט אויך באַטראַכט דעם פֿעלצענעם זאַק, וואָס איז געלעגן אין ווינקל פֿון דער ווערענדע (יאָאַכים האָט זיך דער-מיט באַנוצט אין קאַלטע טעג). שטייענדיק מיט די עלנבויגנס אָנ-געשפּאַרט אויף דער באַריערע, האָט ער אַראָפּגעקוקט אין גאָרטן, וואו דער אַלגעמיינער ליג-זאַל איז פֿול געווען מיט לייענענדיקע, שרייבנדיקע, פּלוידערנדיקע אויסגעלייגטע פּאַציענטן. מ'האָט, אָבער, גע-זען בלויז אַ טייל פֿון דעם זאַל, בלויז אַ פֿינף ליג-שטולן.

— אָבער ווי לאַנג געדויערט דאָס? — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געפֿרעגט און זיך אויסגעדרייט.

יאָאַכים האָט אַרויסגעשטעלט זיבן פֿינגער.

— עס זיינען דאָך שוין אַריבער זיבן מינוט!

יאָאַכים האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ אויף ניין. אין עט-לעכע ווײַלעס אַרום האָט ער אַרויסגענומען דעם טערמאָמעטער פֿון מויל, האָט זיך אײַנגעקוקט אין אים און דערביי געזאָגט:

— יאָ, אַז מ'קוקט נאָך דער צייט, גייט זי זייער פּאַמעלעך. איך האָב גאַנץ ליב דאָס מעסטן די פֿיר מער אין טאָג. מ'זעט ערשט דעמאָלט, וואָס ס'איז אייגנטלעך אַ מינוט אָדער גאַנצע זיבן, דאָ, וואו די זיבן טעג פֿון דער וואָך עסן זיך גוט איין אין די ביינער.

— דו זאָגסט „איינגטלעך", דאָ האָט אָבער דאָס וואָרט „איינגטלעך" נישט קיין זין — ענטפערט האַנס קאַסטאָרפּ. ער האָט זיך אַוועקגעזעצט מיט איין פוס אויף דער באַריערע און די ווייסלעכער פון זיינע אויגן זיינען, מיט איינמאָל פיל געוואָרן מיט רויטע אָדערלעך. — די צייט איז בכלל נישט „איינגטלעך". אויב זי ווייזט עמעצן אויס לאַנג, איז זי לאַנג, ווייזט זי עמעצן אויס קורץ, איז זי קורץ. ווי לאַנג אָדער ווי קורץ זי איז פאַקטיש, דאָס ווייסט קיינער נישט. — ער איז לחלוטין נישט געווען געוויינט צו פילאָסאָפירן, פונדעסטוועגן האָט ער געהאַט אַ דראַנג דערצו.

יאָאַכים האָט איבערגעשפּאַרט.

— וואָס הייסט? ניין. מיר קאָנען זי דאָך מעסטן. מיר האָבן דאָך זייגערס און קאַלענדאַרן. ווען ס'איז אַוועק אַ חודש, איז ער אַוועק סיי פאַר מיר, סיי פאַר דיר, סיי פאַר אַלע.

— אָבער הער דיך צו — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ און לייגט צו זיין ווייזפינגער צו זיינע מוטנע אויגן. — אַ מינוט איז, הייסט עס, אַזוי לאַנג, ווי ס'זעט דיר אויס, בשעת דו מעסט די היץ?

— אַ מינוט איז אַזוי לאַנג... זי געדויערט אַזוי לאַנג, ווי לאַנג דער סעקונדע-ווייזער דאַרף האָבן, כדי דורכצוגיין אַרום-און-אַרום.

— אָבער די דאָזיקע לענג איז פאַרשיידן — פאַר אונזער געפיל! און באמת... כ'מיין: פאַקטיש גענומען — חזרט-איבער האַנסט קאַסטאָרפּ און קוועטשט אַזוי פעסט צו דעם ווייזפינגער צו דער נאָז, אַז זי בויגט זיך אויס אינגאַנצן אין דער זייט — איז דאָס אַ באַוועגונג, אַ באַוועגונג אין שטח, נישט אמת? שטיי, וואַרט! מיר מעסטן, הייסט עס, די צייט דורכן שטח. אָבער דאָס איז אַזוי, גלייך ווי מיר וואָלטן געמאָסטן דעם שטח דורך דער צייט, — אַ זאַך, וואָס ס'טוען בלויז נישט-וויסנשאַפטלעכע מענטשן. פון האַמבורג ביז דאַוואָס זיינען צוואַנציק שעה — יאָ, אָבער נאָר מיט דער באַן. אָבער צופוס ווי לאַנג דאַרף דאָס היינען? און געדאַנק, ווידער? — אַפילו קיין איין סעקונדע נישט!

— הער נאָר — זאָגט יאָאַכים. — וואָס איז מיט דיר? דאַכט זיך, אַז ס'כאַפּט דיך שוין אָן דאָ ביי אונז.

— זיי שטיל! דער געדאַנק אַרבעט היינט בײַ מיר זייער שאַרף. — וואָס איז דען די צייט? — גיט האַנס קאַסטאָרפּ אַ פרעג און בייגט אויס אַזוי שטאַרק זיין שפּיץ נאָז אין אַ זייט, אַז זי ווערט ווייס אין אָן אַ טראָפּן בלוט. — דו קאָנסט עס מיר געבן צו פאַרשטיין? דעם שטח שפּירן מיר מיט אונזערע חושים, מיט דעם חוש־הראיה און מיטן חוש־המישוש. גוט. אָבער וואו איז דער חוש פאַר דער צייט? דו קאָנסט עס דערקלערן? זעסטו, דאָ האָב איך דיך געפּאַקט. ווי אַזוי קאָנען מיר אָבער מעסטן עפּעס אַזוינס, וועגן וואָס מיר האָבן, גענוי גענומען, קיין שום ידיעה נישט, אַפילו וועגן קיין איין איינציקער אייגנשאַפט אירער! מיר זאָגן: די צייט גייט אַוועק. גוט, זאָל זי אַוועקגיין. אָבער כדי זי צו קאָנען מעסטן ... וואַרט! כדי מ'זאָל זי קאָנען מעסטן, דאַרף זי פליסן גלייכמעסיק. און וואו שטייט עס געשריבן, אַז ס'איז טאַקע אַזוי. מיר פילן עס נישט אין אונזער באַוואוסטזיין, מיר נעמען אָן אַזוי בלויז צוליב אָרדענונג און אונזערע מאָסן זיינען מער נישט קאָנווענציאָנעלע, לאָז נאָר...

— גוט — זאָגט יאָאַכים. — אויב אַזוי, איז אויך אַ קאָנווענציע דאָס, אַז איך האָב אויף מיין טערמאָמעטער מיט פיר שטרייכעלעך מער! אָבער צוליב די דאָזיקע פינף שטרייכעלעך מוז איך דאָך מיך דאָ אַרומוואַלגערן און קאָן נייטש צוריק אין מיליטער, דאָס איז אַן עקלהאַפטע געשיכטע.

— האָסט 37,5?

— ס'ווערט שוין ווידער אַראָפּפאַלן — זאָגט יאָאַכים און ער פאַרצייכנט אין זיין טאַבעלע. — נעכטן אינאָוונט האָב איך געהאַט קנאַפּע 38, דאָס האָט גורם געווען דיין אָנקומען. אַלע, וואָס האָבן געסט, קריגן גרעסערע היץ. פונדעסטוועגן איז עס אַ טובה.

— כ'גיי שוין אַוועק — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — איך האָב נאָך אַ מאַסע געדאַנקען אין קאָפּ וועגן צייט, ס'איז אַ גאַנצער קאָמפּלעקס — קאָן איך דיר זאָגן, אָבער איך וויל דיך איצט נישט אויפרעגן דערמיט. האָסט סיי־ווי־סיי צופיל שטרייכעלעך. כ'וועל מיר שוין אַלץ נעמען אין זיכרון און מיר וועלן נאָך שפּעטער קאָנען צורירקומען דערצו, אפשר נאָכן פרישטיק. ווען ס'וועט זיין די צייט אויף פרישטיק, וועסטו מיך צורופן. איך גיי איצט אויך אויפן שטול,

ס'קאָן גאָרנישט שאַטן, דאַנקען גאָט. באַלד דערנאָך איז ער דורכגע־גאַנגען צווישן דער באַריערע און דער גלעזערנער וואַנט צו זיין אײ־גענער לאָזשע. דאָרטן איז אויך געווען אויפגעשטעלט אַ ליג־שטול לעבן אַ טישל. ער האָט פון זיין ריינלעך־אויפגערוימטן צימער אַרויס־געטראָגן זיין „Ocean steamships", מיט דעם שיינעם, ווייכן, טונקל־רויט־און־גרין אַדורכגעוואָרפענעם פּלעד און האָט זיך אַוועקגעלייגט.

אויך ער האָט באַלד געמוזט צעעפענען דעם שירעם. תיכף ווי ער לייגט זיך אַוועק, ווערט די זון אומדערטרעגלעך. אָבער ס'ליגט זיך אויסערגעוויינלעך באַקוועם. האַנס קאַסטאָרפּ זעט דאָס תיכף איין מיט הנאה. ער געדענקט נישט, ער זאָל האָבן אַמאָל געלעגן אויף אַזאַ אָנגענעמער ליג־שטול. דאָס געשטעל איז געווען אַ ביסל אַלטמאָדיש אין דער פאָרם, אָבער דאָס איז געווען געטאָן מיט אַ כּיוון צוליב עסטעטישע טעמים, ווייל די שטול גופא איז, זעט־אויס, געווען אַ נייע. זי איז געווען צוזאַמענגעשטעלט פון רויט־ברוין פּאָלירטן האָלץ און פון אַ מאַטראַץ מיט אַ ווייכער קרעטאָ־ניקענער איבערציִ. אייגנטלעך איז דער מאַטראַץ באַשטאַנען פון דריי הויכע קישנס און געגרייכט פון די פיס ביז איבערן רוקן־אָנלען. אַחוץ דעם איז געווען צוגעטשעפּעט דורך אַ שנור אַ נאַקן־אָנלען מיט אַ לייוונטענעם געהאָפטענעם איבערציער, וואָס האָט זיך געהאַלטן נישט צו־פעסט, נישט צו־לויז און האָט געווירקט באַזונדערס אָנגענעם. האַנס קאַסטאָרפּ האָט אָנגעשפּאַרט זיין אָרעם אויף די ברייטע גלאַטע זייטיקע אָנלענס, האָט צוגעמרוזשעט די אויגן און גערוהט און זיך לגמרי נישט באַנוצט מיט זיין „Ocean steamships". דורך די געוועלבונגען פון דער לאָזשע האָט די האַרטע, קאַרגע העל־באַזונטע לאַנדשאַפט געווירקט ווי אַ געמעל אין אַ רעם. קאַסטאָרפּ האָט זי באַטראַכט פול מיט מחשבות. פּלוצלונג איז אים עפּעס איינגעפאַלן און ער האָט הויך אַ זאָג געטאָן אין דער שטילקייט:

— אַ קאַרליקיכע האָט אונז דאָס באַדינט ביים טיש.

— פּסט — האָט יאָאַכים אָפּגעענטפערט פון זיין לאָזשע. — שטילער. אַ קאַרליקיכע, איז וואָס־זשע?

— גאָרנישט. מיר האָבן נאָך וועגן דעם גאָרנישט געשמו־עסט.

דערנאָך נעמט ער ווידער פאַנטאַזירן. ווען ר'האָט זיך אַוועקגעלייגט, איז שוין געווען צען אַ זייגער. ס'איז אַוועק אַ שעה. די שעה איז געווען אַ געוויינלעכע, נישט לאַנג, נישט קורץ. נאָכדעם ווי זי איז אַוועק, דערהערט זיך אַ גלאָק איבערן הויז און גאָרטן, צום ערשט פונדערווייטנס, דערנאָך נעענטער, דערנאָך ווידער ווייט.

— פרישטיק — זאָגט יאָאַכים און מ'הערט, ווי ער שטייט אויף.

אויך האַנס קאַסטאָרפּ פאַרענדיקט פאַר איצט זיין ליג-קוראַציע און גייט אַריין אין צימער, כדי זיך אַ ביסל צו ברענגען אין אָרדענונג. די קוזינען טרעפן זיך אין קאָרידאָר און זיי גייען צוזאַמען. האַנס קאַסטאָרפּ זאָגט:

— נו, ס'ליגט זיך אויסגעצייכנט. וואָס זיינען דאָס פאַר אַ שטולן? ווען מ'קריגט דאָ צו קויפן, וואָלט איך מיר איינע מיטגענומען קיין האַמבורג. מ'ליגט דערויף, ווי אין גן-עדן. איז מעגלעך, אַז בערענס זאָל זיי האָבן געלאָזט מאַכן ספּעציעל לויט זיין מוסטער?

יאָאַכים ווייסט עס נישט. זיי טוען זיך אויס און גייען נאָכאַמאָל אַריין אין עס-זאַל, וואו די מאָלצייט איז שוין ווידער אין פולן גאַנג.

אין זאַל האָט אַזש געגלאַנצט ווייס אין די אויגן — אַזויפיל מילך איז אָנגעשטעלט געווען. פאַר יעדן איז געשטאַנען אַ גרויס גלאָז, מסתמא אַ האַלבע קוואָרט.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך ווידער געזעצט ביים עק טיש צווישן דער נייטאָרין און דער ענגלענדערין און האָט בלית-ברירה גענומען פונאַנדערוויקלען זיין סערוועט, כאָטש ער איז געווען שטאַרק אָנגעגעסן נאָך פון ערשטן פרישטיק. — ניין, — האָט ער אַ זאָג געטאָן — זאָל מיך גאָט אויסהיטן, מילך קאָן איך בכלל נישט טרינקען און צום וויניקסטן איצט. אפשר איז דאָ פּאָרטער? — האָט ער זיך העפלעך און צאַרט געווענדט בײַ דער קאַרליקיכע. ליידער איז נישטאָ. אָבער זי האָט צוגעזאָגט צו ברענגען קולמבאַכער ביר און האָט טאַקע געבראַכט. ס'איז געווען געדיכט, שוואַרץ, מיט אַ ברוינער שוים און האָט אויפן בעסטן אופן פאַרביטן פּאָרטער. האַנס קאַסטאָרפּ האָט אַ דאָרשטיקער געטרונקען פון אַ הויכן האַלב-ליטערדיקן קופל. דערצו האָט ער צוגעגעסן קאַלטן אויפשניט אויף

געפּרעגלט ברויט. מ'האָט איצט ווידער דערלאַנגט האָבער־גרין אין אַ סך פּוטער מיט אויבס. ער האָט דאָס אַליין בלויז אָנגעקוקט, עסן דאָס האָט ער נישט געקאָנט. ער האָט אויך באַטראַכט די געסט. פונם עולם האָבן אָנגעהויבן זיך אַרויסשיילן איינצלנע פּנימער.

זיין אייגענער טיש איז געווען אינגאַנצן באַזעצט, חוץ דעם אויבנאָן וואָס אַקעגן אים און וואו ס'זיצט, ווי מ'האָט אים דערציילט, דער דאָקטאָר. אויב זיי האָבן צייט, די דאָקטוירים, עסן זיי צוזאַמען מיטן עולם אין אַלעמאָל ביי אַן אַנדער טיש. ביי יעדן טיש איז פאַראַן אויבנאָן אַזאַ דאָקטאָר־פּלאַץ. איצט איז קיינער פון זיי ביידן נישט געווען. מ'האָט געשמועסט, אַז זיי זיינען ביי אַן אָפּעראַציע. ווידער איז אַריינגעקומען דער יונגערמאַן מיט די וואָנצעלעך, האָט איינמאָל אַראָפּגעלאָזט די גאָמבע אויף דער ברוסט און האָט זיך אַוועקגעזעצט מיט אַ פאַרזאָרגטער און אין־זיך־פאַרשלאָסענער מינע. ווידער האָט זיך די העל־בלאָנדע דאַרע פריילין אַוועקגעזעצט ביים טיש און געזופּט יאָגהורט, גלייך ווי דאָס וואָלט געווען איר איינציק עסן. לעבן איר איז דאָסמאָל געזעסן אַ קליינע לעבעדיקע, אַלטע דאַמע, וואָס האָט עפּעס אַריינגערעדט אויף רוסיש אין דעם שטילן יונגנמאַן. יענער האָט זי אָנגעקוקט אַ פאַרדאַגהטער און האָט בלויז צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ, דערביי האָט ער אויסגעזען, ווי ער וואָלט געהאַלטן אין מויל אַ נישט־געשמאַקן ביסן. קעגנאיבער אים, אין דער זייט פון דער אַלטער דאַמע איז געזעסן אַ יונג מיידל — אַ שיינע, מיט אַ בליענדיקן פּנים־קאָליר און מיט אַ הויכער ברוסט. האָר האָט זי געהאַט קאַשטאַן־ברוינע, פאַרקעמט כוואַליענדיק און שיין, אירע אויגן זיינען געווען קיילעכיקע, ברוינע, קינדערישע. אויף איר שיינער האַנט האָט געלויכטן אַ קליינער רובין. זי האָט אַ סך געלאַכט און אויך גערעדט רוסיש, בלויז רוסיש. זי הייסט מאַרוסיאַ, ווי האַנס קאַסטאָרפּ הערט. ער באַמערקט אויך, אַגב, אַז יאָאַכים לאָזט אַראָפּ די אויגן מיט אַ שטרענגער מינע, בעת יענע לאַכט און רעדט.

סעטעמבריני איז אַריין דורך דעם זייטיקן איינגאַנג און איז — דרייענדיק די וואָנסן — צוגעגאַנגען צו זיין פּלאַץ ביים סוף טיש, וואָס שטייט אינדערקרים פון יענעם טיש, וואו האַנס קאַסטאָרפּ

זיצט. תּיכּף, ווי ער האָט זיך אַוועקגעזעצט, האָט דער עולם בּיים
טיש זיך הויך צעלאַכט. ער האָט, אַפּנים, געזאָגט עפּעס אַ בּייזן
וויץ. האַנס קאַסטאָרף האָט אויך דערקאָנט די מיטגלידער פון „האַל=
בע=לונגען=פּאַראַיין“. הערמינע קלעפעלד איז מיט נאַרישוואַטע אויגן
צוגעקראָכן צו איר אָרט בּיים טיש פאַר דער וועראַנדע=טיר און האָט
זיך געטריסט צו דעם בּחור מיט די אַרויסגעזעצטע ליפּן, וואָס האָט
פריער אַזוי אומגעלומפּערט אויפגעהייבן זיין קורטקע. די עלפּאַנט=
ביין=פאַרביקע פריילין לעווי איז געזעסן לעבן דער פעטער פרוי איל=
טיס מיט די לעבער=פלעקן און מיט נאָך אומבאַקאַנטע מענטשן בּיי
דעם טיש, וואָס שטייט אינדערבּרייט, רעכטס פון האַנס קאַסטאָרף.

— דאָ האָסטו דיינע שכנים — זאָגט יאָאַכים שטילערהייט צו
זיין קוזין און בּשעת=מעשה פאַרנייגט ער זיך... דאָס פּאָר גייט פאַר=
בּיי האַרט לעבן האַנס קאַסטאָרף און גייט צו צו דעם לעצטן טיש
רעכטס, צו דעם „שלעכטן רוסן=טיש“, הייסט עס, וואו ס'זיצט שוין
אַ פאָרפאָלק מיט אַ מיאוס יינגל און שלינגען גאַנצע הויפנס קאַשע.
דער מאַן, וואָס איז איצט אַריינגעקומען, איז שמאָל געבויט און האָט
אַש=גרויע, איינגעפאַלענע באַקן. ער טראָגט אַ בּרוינע לעדערנע קורט=
קע און אומגעלומפּערטע פילץ=שטיוול אויף קלאַמרעס. זיין ווייב —
אַ קליינע און אַ אויסגעפּוצטע, אין אַ הוט מיט וויעגדיקע פעדערן.
זי האָט זיך אויך אונטערגעהאָצקעט אויף קליינע, יוכט=שטיוועלעך מיט
הויכע קנאַפּל. אַרום איר האַלז איז געלעגן אַ נישט=וויבערע באָאַ פון
פויגל=פעדערן. האַנס קאַסטאָרף באַטראַכט בּיידע מיט אַבזוריות, וואָס
איז אים אַליין פרעמד און זעט אים אַליין אויס צו זיין בּרוטאַל.
די בּרוטאַלקייט האָט אים אָבער פאַרשאַפט אַ געוויס פאַרגעניגן. דיי=
נע אויגן זיינען געוואָרן אי טעמפּ, אי צודרינגלעך. דאָסמאָל איז
ווידער צוגעפאַלן די גלעזערנע טיר מיט אַ געקלאַפּ און אַ גע=
טראַסק, ווי בּיים ערשטן פרישטיק, אָבער ער האָט מער נישט קיין
ציטער געטאָן, נאָר האָט געמאַכט אַ פוילע מינע. ער האָט אַפילו
בּאַלד געוואָלט אויסדרייען דעם קאָפּ אַהין, אָבער ער האָט זיך
מיישב געווען, אַז ס'איז אַ צו=שווערע אַרבּעט און ס'איז נישט כּדאי.
דערפון האָט זיך גענומען, וואָס ער איז אויך איצט נישט דערטאַנגען,
ווער ס'באַגייט זיך אַזוי אומבּרחמנותדיק מיט דער טיר.

די מעשה איז געווען די, וואָס דער ביר צום פרישטיק, וואָס געוויינלעך פאַרנעפּלט עס אים בלויז אַ ביסל דעם קאָפּ, האָט היינט דעם יונגנמאַן פולשטענדיק באַטויבט און ווי געליימט. ער האָט זיך דערפילט, ווי ער וואָלט געקריגן אַ קלאַפּ איבער די שלייפן. זיינע וויעס זיינען שווער, ווי בליי, די צונג קאָן נישט אַרויסברענגען דעם פשוטסטן געדאַנק. ער איבערצייגט זיך דערין, בעת ער פרוווט צוליב העפלעכקייט איבריידן עטלעכע ווערטער מיט דער ענגלענדערין. ער דאַרף זיך אַפילו שטאַרק אָנשטרענגען, כדי אַ קוק צו טאָן אין אַ אַנדער זייט. דערצו נאָך הייבט אים אָן דאָס פּנים צו ברענען אויף אַ מיאוסן אופן און דערגייט פולשטענדיק צו דער נעכטיקער מדרגה. זיינע באַקן זיינען, דאַכט זיך אים, אָנגעדראָלן פון היץ, ער כאַפּעט שווער, זיין האַרץ קלאַפּט, ווי אַ געוואַנטענער האַמער. אויב ער ליידט נישט צוליב דעם קיין יסורים, איז עס בלויז דערפאַר, ווייל דער קאָפּ איז ביי אים אַזוי פאַרדרייט, גלייך ווי ער וואָלט אַ צוויי־דריי מאָל אַריינגעטעמט אין זיך כלאָראָפאָרם. אַז ד״ר קראָקאָווסקי קומט אַריין בעתן פרישטיק און זעצט זיך אַוועק ביי זיין טיש קעגנאיבער אים, באַמערקט ער, ווי אין חלום, כאָטש דער דאָקטאָר קוקט אים עטלעכע מאָל אָן שאַרף. ער רעדט בשעת־מעשה מיט די דאַמען פון דער רעכטער זייט אויף רוסיש און די יונגע מיידלעך — די בליענדיקע מאַרוסיאַ און אויך די דאַרע יאָנג־הורט־עסערין — לאָזן אַראָפּ פאַר אים די אויגן הכנעהדיק און פאַרשעמט. האַנס קאַסטאָרפּ האַלט זיך, וואָס אמת, אָרנטלעך, פאַרשטייט זיך. היות די צונג דרייט זיך נישט אין מויל — שווייגט ער און האַלט מעסער־גאָפּל אַפילו נאָך מיט אַ באַזונדערער עלעגאַנץ, ווען יאָאַכים גיט צו אים אַ וואונק און שטייט אויף, הייבט ער זיך אויך אויף, פאַרנייגט זיך בלינד פאַר דער טיש־געזעלשאַפט און גייט מיט אַ זיכערן טריט נאָך יאָאַכימען.

— ווען איז ווידער ליג־קוראַציע? — פרעגט ער אינדרויסן. — דאָס איז דאָס בעסטע דאָ, אויף וויפל כ׳זע. כ׳וואָלט שוין ווי־דער געוואָלט ליגן אויף מיין אויסגעצייכנטער שטול. מיר גייען שפּאַצירן ווייט?

אײן איבעריק װאָרט

— נײן, — זאָגט יאָאַכים. — װײט טאָר איך נישט גײן. אין דער צײט גײ איך אַלעמאָל אַ ביסל אַראָפּ, דורך „דאָרף“, ביז „פּלאַץ“, אױב כ׳האָב צײט. מ׳זעט דאָרטן מענטשן אין געװעלבן און מ׳קאָן אײַנקױפֿן, װאָס מ׳דאַרף. פֿאַר מיטאָג ליגט מען בערך אַ שעה און דערנאָך — װידער ביז פֿיר אַ זײגער — זײ רויק.

זײ גײען אין דער זון מיטן צופֿאָר־װעג און גײען אַריבער דעם װאַסער־פֿאַל און די שמאָלע שינעס. פֿאַר די אױגן האָבן זײ די בערג־אַנשטאַלטן פֿון רעכטן טאָל־אָנלען: דעם „קלײנעם שיאַהאָרן“, די „גרינע טורעם“ און דעם „דאָרף־באַרג“, װי יאָאַכים הײסט זײ אָן מיט די נעמען. דאָרט װײטער, אַ ביסל העכער, ליגט דער אַרומגעמױערטער בית־הקבֿרות פֿון דאַװאָס־דאָרף. דערױף האָט יאָאַכים אױך אָנגעװיזן מיט זײן שטעקן. צום סוף האָבן זײ דערגרײכט די הױפּט־גאַס, װאָס איז מיט אַ שטאָק העכער פֿון דעם טאָל־שטח, װאָס גײט לענג־אױס אַ שיפּוע, װעלכער פֿאַלט אַראָפּ אין טעראַסן.

װעגן קײן „דאָרף“ קאָן, אַגבֿ, שױן קײן רײד נישט זײן. פֿון דעם דאָרף איז געבליבן בלױז דער נאָמען. דאָס קוראָרט האָט עס אײַנגעשלונגען, װײל עס האָט זיך אַלץ כסדר אױסגעצױגן צום טאָל־צו און יענער טײל פֿון דאַװאָס, װאָס רופֿט זיך „דאָרף“, גײט אומבאַמערקט און אָן שום סימן איבער אין „פּלאַץ“. אין בײדע זײטן ליגן האָטעלן און פּעסיאָנאַטן, אַלע רײך פֿאַרזען מיט באַדאַכטע װעראַנדעס, באַלקאָנען און ליג־האַלעס. ס׳זײנען דאָרטן אױך פֿאַראַן קלײנע פּריװאַט־הײזער מיט צימערן צו פֿאַרדינגען. אױף טײל ערטער זעט מען נײ־אױסגעבױטע הײזער. דאָ און דאָרט איז נישט פֿאַרבױט און מ׳דערזעט פֿאַר זיך די אָפֿענע לאָנקעס אױפֿן אָפּגרונד פֿון טאָל...

האַנס קאַסטאָרפּ האָט װידער אָנגעשמעקט אַ ציגאַר, — זײן צוגעװײנטע און ליבע לעבנס־הנאה — און ער האָט פֿאַררױכערט. קאָן זײן, אַז דאָס אױסגעטרונקענע ביר האָט גורם געװען, ער זאָל — צו זײן געװאַלדיקער צופֿרידנקײט — דערשפּירן אַ ביסל דעם אױס־

געבענקטן אַראָמאַט, אמת — בלויז זעלטן און שוואַך. ער האָט
זיך געפאָדערט אַ געוויסע נערוועזע אָנשטרענגונג, כּדי צו דערשפּירן
אַ ניצוין בלויז פון דעם פאַרגעניגן, אָבער בעיקר האָט גובר גע=
ווען דער פּאַסקודנער לעדער=געשמאַק. אומפעיק זיך אונטערצוגעבן
דער שוואַכקייט, — האָט ער זיך נאָך אַ ווײַלע געריסן צו דעם גענוס,
וואָס איז — אָדער בכלל פון אים אַנטלאָפן, אָדער — ווי אויף ליצנות,
געגעבן אַ וואונק פונדערווייטנס. צום סוף האָט ער — אַן אויסגע=
מאַטערטער און אַ דערצערנטער — אַוועקגעוואָרפן דעם ציגאַר. נישט
געקוקט אויף זיין פאַרנעפּלטקייט, האָט ער פונדעסטוועגן געפילט
דעם חוב לשם העפלעכקייט צו שמועסן מיטן קוזין און געפרוווט
זיך דערמאָנען די אויסגעצייכנטע געדאַנקען, וועלכע ער האָט פריער
געוואָלט אַרויסזאָגן וועגן דער „צייט“. ס'האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזן,
אַז ער האָט לחלוטין פאַרגעסן דעם גאַנצן „קאָמפּלעקס“ און אַז ביי
אים אין קאָפּ געפינט זיך נישט דער מינדסטער רעיון, וואָס שייך
דער צייט. צוליב דעם האָט ער אָנגעהויבן צו ריידן וועגן קערפּערלעכע
ענינים און אַפילו אַ ביסל משונהדיק.

— ווען וועסטו דיר ווידער מעסטן? — פרעגט ער. — נאָך דעם
עסן? יאָ, דאָס איז גוט. דעמאָלט איז דער אָרגאַניזם אין זיין גאַנ=
צער טעטיקייט און אַלץ מוז זיך אַרויסווייזן. דאָס, וואָס בערענס האָט גע=
זאָגט, כ'זאָל מיר אויך מעסטן, איז דאָך מסתמא געווען אַ שפּאַס,
נישט אמת? סעטעמבריני האָט האַרציק געלאַכט דערפון. דאָס וואָלט
אַבסאָלוט נישט געהאַט קיין שום זין. כ'האָב אַפילו נישט קיין טערמאָ=
מעטער.

— ע — זאָגט יאָאַכים. — דאָס איז אַ קלייניקייט. דו דאַרפסט
דיר בלויז קויפן. דאָ קריגט מען אומעטום טערמאָמעטערס, כמעט
אין יעדן געוועלב.

— אָבער צו=וואָס דען! ניין, די ליג=קוראַציע געפעלט מיר גאַנץ
גוט, דאָס וויל איך אויך מיטמאַכן, אָבער מעסטן זיך, — דאָס וואָלט
שוין געווען צופיל פאַר אַ האָספּיטאַנט. דאָס לאָז איך שוין איבער
פאַר אייך. ווען כ'וואָלט נאָר געוואוסט — רעדט האַנס קאַסטאָרפּ
און לייגט צו ביידע הענט צום האַרץ, ווי אַ ליבהאָבער — פאַרוואָס
דאָס האַרץ קלאַפּט מיר אַזוי די גאַנצע צייט. דאָס באַאומרויִקט מיך,

כ׳קלער שוין וועגן דעם פון פריער אָן. זעסטו, דאָס האַרץ קאָן קלאַפּן, בעת מ׳ריכט זיך ספּעציעל אויף עפּעס אַ גרויסער פרייד, אָדער ווען מ׳שרעקט זיך, קורץ גערעדט: בעת מ׳איז אויפגערעגט, נײַן? אָבער ווען דאָס האַרץ נעמט קלאַפּן סתם אַזוי אין דער וועלט אַרײַן, אָן שום סיבה, אָן שום זין און — אַזוי צו זאָגן — אויף אייגענער אַחריות, — דאָס איז שוין, האַלט איך, אַ פּאַס־קודנער ענין. דאַרפסט מיך פאַרשטיין, ס׳איז עפּעס אַזוי, גלײַך ווי דער קערפּער וואָלט אָנגעהויבן צו גיין אַליין אויף זיינע אייגענע וועגן און האָט מער נישט קיין שייכות מיט דער נשמה. ס׳איז כמעט אַזוי ווי בײַ אַ בר־מינן. אינגאַנצן טויט איז ער נאָך נישט, אַזעלכס איז גאָר נישט פאַראַן. ער פירט אַפילו אַ גאַנץ קאָמפּליצירט לעבן, אָבער אויף אייגענער אַחריות. ס׳וואַקסן אים נאָך די האָר און די נעגל, און פיזיקאַליש און כעמיש, ווי כ׳האָב געהערט זאָגן, גייט דאָרטן אַ גאַנץ פעסטע אַרבעט...

— וואָס זיינען דאָס עפּעס פאַר אַ דיבורים — זאָגט יאָאַכים פאַרטראַכט און מיט אַ פאָרוואורף. — „אַ פעסטע אַרבעט“! ס׳קאָן זיין, אַז ער האָט זיך אַזוי־אַרום אַ ביסל געוואָלט נקם זיין פאַר דעם אָפּשניט, וואָס ר׳האָט געקריגן צוליב דעם אינסטרומענט מיט די גלעק־לעך.

— אָבער ס׳איז דאָך פאָרט אַזוי — ס׳גייט אַ גאַנץ פעסטע אַרבעט. פאַרוואָס פאַרדריסט עס דיך? — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — אַגב, האָב איך עס דערמאָנט פאַרבייגייענדיק. כ׳האָב בלויז געוואָלט זאָגן, אַז ס׳איז אומהיימלעך און פיינלעך, ווען דער קערפּער לעבט און האַלט זיך גרויס בײַ זיך אויף דער אייגענער אַחריות און אָן אַ צוזאַמענהאַנג מיט דער נשמה, אַ שטייגער, ווען דאָס האַרץ קלאַפּט אָן שום סיבה, ווי בײַ מיר. מ׳זוכט דערבײַ עפּעס אַ סיבה, אַן איבערעגונג, וואָס זאָל האָבן אַ שייכות דערצו, אַ געפיל פון פרייד אָדער שרעק, צוליב וועלכן ס׳קאָן, אַזוי צו זאָגן, באַרעכטיקט ווערן. אַזוי אַלנפאַלס, דאַכט זיך מיר, כ׳קאָן בלויז ריידן וועגן זיך.

— יאָ, יאָ — זאָגט יאָאַכים זיפצנדיק. — ס׳זעט טאַקע אַזוי אויס, בעת מ׳האָט היץ. דערבײַ גייט אין קערפּער אַ „פעסטע אַר־בעט“, אויסדריקנדיק זיך אויף דיין לשון. דעמאָלט זוכט מען אויך,

נישט־װילנדיק, אַן אױפרעגונג, װי דו זאָגסט, דורך װעלכע די אַרבעט זאָל קריגן אַ שטיקל שכלדיקן זין... אָבער מיר ריידן װעגן אַזעלכע נישט־אָנגענעמע זאַכן — זאָגט ער מיט אַ ציטערנדיקן קול און האַקט באַלד אָפּ. האַנס קאַסטאָרפּ טוט בלױז אַ צי מיט די אַקסלען און ער טוט עס אַקוראַט אַזױ, װי ר'האָט נעכטן אינאָװנט געזען בײַ יאָאַכימען.

אַ װײַלע גײען זײ שװײַגנדיקערהײט. דערנאָך פרעגט יאָאַכים:

— נו, װי געפעלט דיר דאָ דער עולם, כ'מײן בײַ אונזער טיש?

האַנס קאַסטאָרפּ מאַכט אַ מינע, װי ער װאָלט גלײַכגילטיק געבליבן.

— מײַן גאָט — זאָגט ער — זײ זעען מיר נישט אױס צו זײַן זײער אינטערעסאַנט. בײַ די אַנדערע טישן, קלער איך, זיצן אינטערעסאַנטערע, אָבער ס'קאָן זײַן, אַז ס'דאַכט זיך בלױז אַזױ. פרױ שטער װאָלט זיך געדאַרפט לאָזן אױסװאַשן די האָר. זײ זײַנען אַזױ פעט. און די מאַזורקע, אָדער װי זי הײסט דאָרטן, זעט מיר אױס צו זײַן אַ ביסל נאַריש. זי הערט נישט אױף צו שטופן דאָס נאָזטיכל אין מױל אַרײַן — אַזױפיל כיכעט זי.

יאָאַכים צעלאַכט זיך הױך פון יענעמס פאַרדרײען דעם נאָמען.

— מאַזורקאַ — דאָס איז אױסגעצײכנט! — הופּט ער — מאַרושיאַ הײסט זי, אױב דו װילסט װיסן. דאָס איז אַזױ װי מאַריע. יאָ, זי איז באמת צופיל צעלאָזט — זאָגט ער — און דערבײַ װאָלט זי גאָר געדאַרפט זײַן געזעצטער, װײַל זי איז גאַנץ היפּש קראַנק.

— מ'דערקאָנט דאָס גאָרנישט — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ — זי זעט אַזױ גוט אױס. װי אַ ברוסט־קראַנקע זעט זי בכלל נישט אױס. דערבײַ גיט ער אינדערגיך אַ קוק אױפן קוזין און דערזעט, אַז אױף יאָאַכימס אָפּגעברענט פּנים באַװײַזן זיך פלעקן, אַזעלכע װאָס װײַזן זיך אַלעמאָל אױף אָפּגעברענטע פּנימער, בעת ס'פליסט פון זײ אָפּ דאָס בלוט. זײַן מױל האָט זיך דערבײַ אױף אַ גאַנץ מאָדנע קלאָגעדיקן אופן פאַרקרימט — באַקומען אַן אױסדרוק, װאָס האָט אָנגעװאָרפן אױף דעם יונגן האַנס קאַסטאָרפּ אַן אומבאַשטימטע שרעק און אים באַװאױגן, ער זאָל תיכף בײַטן די טעמע און נעמען ריידן װעגן אַנדערע פּערזאָנען. דערבײַ האָט ער זיך

אַנגעשטרענגט אינדערגיך צו פאַרגעסן סיי אין מאַרושיאַן סיי אין יאָאַכימס אויסדרוק. דאָס האָט זיך אים אויך פולשטענדיק אײַנגעגעבן.

די ענגלענדערין, וואָס האָט געטרונקען די פעלד-רויזן-טײ, הייסט מיס ראָבינזאָן. די נייטאָרין איז נישט קיין נייטאָרין, נאָר אַ לערערין פון אַ העכערער רעגירונגס-שול פאַר מיידלעך אין קיניגסבערג. צוליב דעם דריקט זי זיך אויס אַלעמאָל אַזוי ריכטיק. זי הייסט פרײַלין ענגעלהאַרט. וואָס ס'איז נוגע דער לעבעדיקער אַלטער דאַמע, ווייסט יאָאַכים אַליין נישט, ווי זי הייסט, הגם ר'איז שוין דאָ אַזוי לאַנג. זי איז אַלנפאַלס די עלטער-מומע פון דעם יונגן מיידל, וואָס עסט יאָגהורט און זיצט תמיד צוזאַמען מיט איר אין דער סאַנאַטאָריע. אָבער דער קראַנקסטער פון דער טיש-געזעלשאַפט איז ד"ר בלומענקאָל, לעאָן בלומענקאָל פון אָדעס — יענער יונגערמאַן מיט די וואָנסעלעך און מיט דער פאַרזאָרגטער און פאַרשלאָסענער צורה. ער איז שוין דאָ איבן יאָרנלאַנג...

זיי זײַנען איצט געגאַנגען אויף אַ שטאָטישן טראָטואַר, די הויפט-גאַס פון אַ אינטערנאַציאָנאַלן טרעף-פונקט. מ'האָט דאָס תיכף דערקענט. ס'זײַנען דאָ דורכגעגאַנגען שפּאַצירנדיקע קור-געסט, ס'רוב יונגע מענטשן, קאַוואַלערן אין ספּאָרט-אָנצוגן און אָן הוטלען, דאַמען — אויך אָן הוטן און אין ווייסע קליידער. מ'הערט ריידן רוסיש און ענגליש. פון רעכטס און פון לינקס ציען זיך שורות מיט געוועלבן און מיט שיינע שוי-פענסטער. האַנס קאַסטאָרפּ, וואָס זײַן נייגעריקייט קעמפט שטאַרק מיט זײַן גליענדיקער מידקייט, צווינגט די אויגן צו בלײַבן אָפן און בלײַבט לאַנג שטיין פאַר אַ געשעפט פון מענער-וועש, כדי צו איבערצײַגן זיך אַז די אַרויסשטעלונג שטייט אויף דער געהעריקער הייך.

דערנאָך האָט מען דערזען אַ ראָטונדע מיט אַ געדעקטער גאַלעריע. אינעווייניק האָט אַ קאַפּעלע געגעבן קאָנצערט. דאָ איז געווען דאָס קורהויז. אויף אַ סך טעניס-פּלעצער האַלט מען אין שפּילן. לאַנגפיסיקע, ראַזירטע בחורים אין גוט-אויסגעפּרעסטע פלאַנעל-הויזן, אין שיך מיט גומענע זוילן, אָן אונטעראַרבל, שפּילן מיט ברוינע און ווייס-אָנגעטוענע מיידלעך, וואָס שטרעקן זיך אויס

אונטערשפּרינגענדיק קעגן דער זון, כּדי אָפּצוקלאַפּן די קרייד־ווייסע באַלן אין דער לופט. די גוט־געהאַלטענע כּפּאָרט־פּלעצער זיינען געווען ווי באַדעקט מיט אַ מעליקן שטויב. די קוזינען האָבן זיך אויך געזעצט אויף אַ פרייער באַנק, כּדי צוציקוקן זיך צום שפּיל און צו זאָגן מבינות.

— דו שפּילסט נישט אַמאָל דאָ? — פרעגט האַנס קאַסטאָרפּ.

— איך טאָר עס נישט — ענטפערט יאָאַכים. — מיר מוזן ליגן, כּסדר ליגן... סעטעמבריני זאָגט: מיר לעבן אַ האָריזאָנטאַל לעבן. מיר זיינען האָריזאָנטאַלע ברואים — זאָגט ער. דאָס איז איינער פון זיינע פוילע וויצן. דאָ שפּילן געזונטע, אָדער זיי טוען עס, כאָטש זיי טאָרן נישט. אַגב, שפּילן זיי נישט אַזוי ערנסט, מער לשם די קאָסטיומען... וואָס ס'איז נוגע פאַרבאָטענע שפּילן, ווערן דאָ געשפּילט, נאָך מער פאַרבאָטענע, ווי טענים, פּאָרקער, אַ שטייגער. אין טייל האָטעלן שפּילט מען אויך אין „קליינע פערדלעך“. ביי אונז שיקט מען אַהיים דערפאַר, דאָס איז, זאָגט מען, דאָס סאַמע שעדלעכסטע. אָבער טייל כאַפּן זיך אַהיים נאָך דער אָוונט־קאָנטראָל און שפּילן. דער פּרינץ, פון וועלכן בערענס האָט געקריגן זיין טיטל, זאָל עס אויך האָבן כּסדר געטאָן.

האַנס קאַסטאָרפּ הערט עס קוים. זיין מויל איז ביי אים אָפן, ווייל ער קאָן נישט רעכט אָטעמען דורך דער נאָז, כאָטש ער האָט נישט קיין קאַטער. זיין האַרץ קלאַפּט־צו אין אַ פאַלשן טאַקט צו דער מוזיק, און ער שפּירט צוליב דעם אַ טעמפּע פּיינלעכקייט. מיט דעם דאָזיקן געפיל פון אומאָרדענונג און פתירהדיקייט האָט ער שוין אָנגעהויבן איינשלאָפן. אָבער גראָד דעמאָלט האָט יאָאַכים דערמאָנט, אַז מ'דאַרף גיין אַהיים.

צוריקוועגס גייען זיי כמעט שווייגנדיק. האַנס קאַסטאָרפּ גיט זיך אַפילו עטלעכע מאָל אַ קלאַפּ אויפן גלייכן וועג. ער שמייכלט צו דערצו ווייטאָגדיק און שאָקלט מיטן קאָפּ. דער לאָמער האָט זיי מיט דער ווינדע אַרויפגעפירט אויף זייער שטאָק. ביים נומער 34 האָבן זיי זיך צעשיידט מיט אַ קורצן „צום ווידערזען“. האַנס קאַסטאָרפּ האָט דורכגעשטאַפּעט זיין צימער, איז אַרויס אויפן באַלקאָן און האָט זיך, ווי ער גייט און שטייט, אַ וואָרף געטאָן אויף דער

ליג־שטול. ער האָט אַפילו ניט פאַרריכט זיין איינמאָל־אָנגענומענע פּאָזיציע און איז פאַרזונקען געוואָרן אין אַ שווערן האַלב־דרעמל, וואָס איז בלויז פיינלעך באַלעבט געוואָרן דורך דעם גיכן קלאַפּן פון זיין האַרץ.

נאַטירלעך, אַ פּרוּוו

ווי לאַנג ר'איז געשלאָפן, האָט ער אַליין נישט געוואוסט. ווען ס'איז געקומען די צייט — האָט זיך צעקלונגען דער גלאָק. אָבער ער האָט נאָך נישט גערופן דירעקט צום מיטאָג, ער האָט בלויז דערמאָנט, מ'זאָל זיך מאַכן גרייט. האַנס קאַסטאָרפּ האָט געוואוסט דערפון, און ער איז געבליבן ליגן ביז די מעטאַלענע קלינגעריי האָט צום צווייטן מאָל זיך דערהערט פון דער נאָענט און באַלד צוריק זיך דערווייטערט. ווען יאָאַכים איז אַרוים צו אים, כּדי אים צו נעמען אויף מיטאָג, האָט האַנס קאַסטאָרפּ געזאָגט, אַז ער וויל זיך איבערטאָן, אָבער יאָאַכים האָט נישט מסכּים געווען. ער האָט פיינט געהאַט און געפילט אַ ביטול צו אומפּינקטלעכקייט. ווי אַזוי קאָן מען עפּעס אויפטאָן און געזונט ווערן, כּדי צו קאָנען דינען אין מיליטער — זאָגט ער — אויב מ'איז אויף אַזויפיל אָפּגעלאָזן, מ'זאָל אַפילו נישט קאָנען עסן צו דער צייט. ער איז, נאַטירלעך, גערעכט און האַנס קאַסטאָרפּ פאַרענטפערט זיך בלויז דערמיט, אַז ר'איז, וואָס אמת, נישט קראַנק, אָבער דערפאַר אויסערגעוויינלעך שלעפעריק. ער וואַשט בלויז אינדערגיך די הענט. דערנאָך גייען זיי אַראָפּ אין זאַל אַריין — צום דריטן מאָל.

די געסט שטראָמען אַריין דורך ביידע אַריינגענג. מ'גייט אַריין דורך די וועראַנדע־טירן קעגנאיבער, וואָס שטייען אָפן. באַלד זיצן אַלע ביי די זיבן טישן אַזוי, גלייך ווי זיי וואָלטן קיינמאָל נישט אויפגעשטאַנען פון דאַנען. אַזאַ איינדרוק האָט לכל־הפּחות געהאַט האַנס קאַסטאָרפּ. דער איינדרוק איז, אמת, אַ ריין טרוימערישער און קעגן דעם שכל, אָבער זיין פאַרנעפּלטער קאָפּ האָט זיך אין משך פון איין רגע נישט געקאָנט באַפרייען דערפון, און דער רעיון איז אים

אַפּילו אויף אַ געווּיסן אופן געפעלן. ווייל אין משך פון דער מאָל=
צייט האָט ער אים עטלעכע מאָל געפּרוּווט צוריקרופן און עס האָט
זיך אים אינגאַנצן איינגעגעבן.

די לוסטיקע אַלטע דאַמע האָט ווידער געשמועסט אויף איר
מאָדנעם לשון צו דעם ד״ר בלומענקאָל, וואָס איז געזעסן קרומלעך
קעגנאיבער איר און זיך צוגעהערט צו איר מיט אַ פאַרזאָרגטער
מינע. איר דאַרע יונגע קרובה האָט דאָסמאָל סוף=כל=סוף געגעסן
עפּעס אַנדערש אַחוץ יאָגהורט, ס׳איז געווען דער געדיכטער „קרעם
ד׳אָרזש“, וועלכן די זאַל=טעכטער האָבן סערווירט אין טעלערס. אָבער
זי האָט בלויז אויפגעגעסן עטלעכע לעפל און דאָס איבעריקע נע=
לאָזט שטיין. די שיינע מאַרושיע האָט כסדר געשטופּט איר טיכל,
פון וועלכן ס׳האָט געשמעקט מיט פּאָמעראַנצן=פּערפום, אין מויל
אַריין, כדי איינצוהאַלטן דאָס כיכען. מיס ראָבינזאָן האָט געלייענט
די זעלבע בריוו מיטן קיילעכדיקן כתב, וועלכע זי האָט געלייענט
היינט אינדערפרי. זי קאָן, אַפּנים, נישט קיין וואָרט דייטש און
וויל עס נישט קאָנען אויך. יאָאַכים רעדט צו איר עפּעס מעשה
ריטער אויף ענגליש וועגן וועטער און זי ענטפערט קייענדיק בקיצור,
כדי באַלד צוריק צו קאָנען שווייגן. וואָס ס׳איז נוגע דער פרוי
שטער אין דער שאָטישער וואָלענער בלוזע, — האָט מען זי היינט
פּאַרמיטאָג אונטערגעזוכט און זי דערציילט וועגן דעם. בשעת=מעשה
חנדלט זי זיך אויף אַן עס=האַרצישן אופן און פאַרציט די אייבערשטע
ליפּ פון די האָזענע ציין. זי קלאָגט זיך, אַז רעכטס אויבן אין דער
לונג הערט מען נאָך געדוישן, אויסער דעם קלינגט נאָך אונטערן
לינקן אַקסל זייער שאַרף און „דער אַלטער“ האָט געזאָגט, אַז פינף
חדשים מוז זי נאָך בלייבן דאָ. פון גרויס פּראָסטקייט רופט זי דעם
הויפראַט בערענס „דער אַלטער“. אַגב, איז זי אין כעס, הלמאַי
דער „אַלטער“ זיצט היינט נישט בײַ איר טיש. לויט דער „טורנע“
(זי מיינט מסתמא „טורנוס“) קומט אים היינט צו מיטאָג איר טיש,
צום סוף האָט דער „אַלטער“ זיך שוין ווידער אַוועקגעזעצט בײַ אַ
צווייטן טיש לינקס (הויפראַט בערענס זיצט פּאַקטיש דאָרט און
לייגט=צונויף זיינע ריזיקע הענט פאַרן טעלער). אַוודאי, דאָרטן זיצט
די דיקע פרוי סאַלאָמאָן פון בריסל, וואָס קומט יעדן פּשוטן מיט=

וואָך צום עסן דעקאָלטירט און דאָס געפעלט, אַפּנים, דעם אַלטן. הגם זי, פרוי שטער, קאָן עס נישט פאַרשטיין, ווייל ביי יעדער אונטערזוכונג האָט בערענס די געלעגנהייט געניג צו זען ביי דער פרוי סאַלאָמאָן. שפּעטער דערציילט זי אויפגערעגט און שעפּטשענדיק, אַז נעכטן אינאָוונט איז אין דער אייבערשטער אַלגעמיינער ליגהאַלע — וואָס געפינט זיך אויפן דאַך — פאַרלאָשן געוואָרן די ליכט. דער צוועק דערפון, האַלט פרוי שטער, איז גאַנץ „דורכזיכטיק". דער אַלטער האָט עס באַמערקט און געמאַכט אַזעלכע קולות, אַז מ'האָט געהערט אין גאַנצן אַנשטאַלט. אָבער דעם שולדיקן האָט ער, פאַרשטייט זיך, נישט געלאָזט אויפזוכן, כאָטש מ'דאַרף נישט האָבן שטודירט אויפן אוניווערסיטעט, כדי זיך אָנצושטויסן, אַז דאָס האָט געטאָן דער הויפּטמאַן מיקלאָזיק פון בוקאַרעשט, וועלכן ס'איז אין דאַמען=געזעלשאַפט קיינמאָל נישט צו=טונקל. דאָס איז אַ מענטש אָן יעדער בילדונג, כאָטש ער טראָגט אַ קאָרסעט. ער איז לויט דער טבע פשוט אַ רויב=חיה, יאָ, אַ רויב=חיה — חזרט איבער פרוי שטער מיט אַ פאַרשטיקט קול. בשעת=מעשה טרעט אַרויס אויף איר שטערן און אויף איר אייבערשטער ליפּ אַ שווייס. אין וואָס פאַר אַ באַציִונגען ער שטייט מיט דער פרוי גענעראַל=קאָנסול וואורמבראַנד פון ווין — וועגן דעם רעדט מען אין „דאָרף" און אין „פלאַץ". די באַציִונגען זיינען לחלוטין שוין נישט געהיימענישפולע. לאַדי, וואָס טיילמאָל גייט דער הויפּטמאַן אַריין צו דער גענעראַל=קאָנסולין אין צימער אַריין אינדערפרי, ווען יענע ליגט נאָך אין בעט און ער איז דערביי, ווי זי מאַכט דעם גאַנצן טואַלעט, איז ער פאַראַכטאָגן דינסטאָג אַרויס פון דער וואורמבראַנדס צימער ערשט פיר אַ זייגער אינדערפרי. די פלעגערין פון יונגן פראַנץ אין נומער 19, ביי וועלכן דער פנעומאָטאָראַקס האָט זיך נישט איינגעגעבן, האָט אים אַליין געכאַפּט דערביי און פון גרויס בושה איז זי נישט אַריין אין דער ריכטיקער טיר און פלוצלונג זיך דערזען ביים פראָקוראָר פאַראַוואַנט פון דאָרמונד... די פרוי שטער האָט נאָך לאַנג דערנאָך געשמועסט וועגן אַ „קאָסמישן אַנשטאַלט", וואָס געפינט זיך אונטן אין שטעטל און וואו זי קויפט שווענק=וואַסער צו די ציין. יאָאַכים האָט געמוזט קוקן גלייך אין טעלער אַריין...

דאָס מיטאָג איז געווען מייסטערהאַפֿטיק געמאַכט, און צו עסן האָט מען געקריגן איבעריגענוג. צוזאַמען מיט נערהאַפֿטיקער זופּ איז עס באַשטאַנען פֿון גאַנצע זעקס שפּייזן. נאָך די פֿיש איז געגאַנגען אַ גוטע פֿלייש־שפּייז מיט צושפּייזן, דערנאָך אַ באַזונדערער טעלער מיט גרינס, געבראָטן עוף, דערנאָך אַ מעל־שפּייז, וואָס איז געווען נישט ווייניקער געשמאַק פֿון דער נעכטיקער, צום סוף — קעז און אויבס. יעדער שיסל איז אַרומגעטראָגן געוואָרן צוויי מאָל און נישט גלאַט אומזיסט. מ'האָט זיך אָנגעלייגט אויף די טעלערס און מ'האָט געגעסן בײַ אַלע טישן. אַ חיהשער אַפּעטיט האָט געהערשט אין זאַל, אַן אויסגעהונגערטקייט, צו וועלכער ס'וואָלט געווען אַ מחיה זיך צוצוקוקן, ווען נישט דאָס, וואָס זי ווירקט גלײַכצײַטיק עפּעס אומהיימלעך און אַפֿילו עקלדיק. נישט בלויז די פֿרײַלעכע, וועלכע פּלוידערן און באַוואַרפֿן זיך מיט ברויט־קײַלעכלעך, האָבן געקייט אויף בײדע באַקן, נאָר אַפֿילו אויך די שטילע און מרה־שחורהדיקע, וואָס צווישן איין מאכל און דעם אַנדערן שפּאַרן זיי אָן די קעפּ אויף די הענט און קוקן פֿאַר זיך. בײַם שכנישן טיש האָט איינער, אַ נישט־דערוואַקסענער בחור, אַ גימנאַזיסט נאָך לויט די יאָרן, מיט צו־קורצע אַרבל אין דיקע, קײַלעכיקע ברילן־גלעזער, אַלץ, וואָס איז אויפֿגעגעבן געוואָרן אויפֿן טעלער, פֿריער צעריבן אויף איין קאַשע און פּאַפּע. דערנאָך האָט ער זיך איבערגעבויגן איבער דעם טעלער און האָט געשלונגען. דערבײַ איז ער אַלעמאָל אַרײַנגעפֿאָרן מיטן סערוועט הינטער די ברילן און האָט עפּעס אָפּגעווישט — מ'האָט נישט געוואוסט, צי ס'איז שווייס אָדער טרערן.

אין משך פֿון דער גרויסער מאָלצײַט זײַנען געשען צוויי זאַכן, וואָס האָבן אַרויסגערופֿן האַנס קאַסטאָרפּס אויפֿמערקזאַמקייט אויף וויפֿל זײַן מצב האָט עס צוגעלאָזט. קודם־כּל איז ווידער צוגעפֿאַלן די טיר, — ס'איז געשען בײַ די פֿיש. האַנס קאַסטאָרפּ האָט מיט פֿאַרדרוס אַ ציטער געטאָן און האָט מיט כּעס צו זיך אַליין אַ זאָג געטאָן, אַז ער מוז איצט אומבאַדינגט זען, ווער דאָס טוט. ער האָט נישט בלויז געטראַכט אַזוי, נאָר עס אויך אַרויסגעמורמלט מיט די ליפּן, פֿאַר אַזוי וויכטיק האָט ער עס געהאַלטן. כ'מוז עס געוואָר ווערן! — האָט ער אַ שעפּטשע געטאָן מיט אַן איבערגעטריבענער פֿאַרביסנ-

קייט, אַזוי אַז די פֿרוי ראָבינזאָן און אויך די לערערין האָבן אויף אים אַ קוק געטאָן פֿאַרוואונדערט. דערביי האָט ער אויסגעדרייט דעם גאַנצן אייבערשטן טייל קערפּער אויף לינקס און האָט איפּגעריסן זײַנע בלוט־פֿאַרלאָפֿענע אויגן.

ס'איז געווען אַ דאַמע. איצט איז זי געגאַנגען איבערן זאַל, אַ פֿרוי, גיכער אַ יונג מיידל, אַ מיטל־וואוקסיקע, אין אַ ווייסן סוועטער און אין אַ קאָלירט קלייד. האָר האָט זי געהאַט רויטלעך־בלאָנדע, פּשוט פֿאַרפֿלאָכטן אין צעפּ אַרום קאָפּ. האַנס קאַסטאָרפּ האָט בלויז געזען אַ קליינעם טייל פֿון איר פּראָפֿיל, כמעט גאָרנישט. זי איז געגאַנגען שטילערהייט און דאָס איז געווען אַ מאָדנע סתירה צו איר ליאַרמענדיקן אַריינקום. מאָדנע קריכנדיק און האַלטנדיק דעם קאָפּ אַ ביסל פֿאָרויס איז זי געגאַנגען צום לעצטן טיש אויף לינקס, וואָס איז געשטאַנען פּערפּענדיקולער צו דער טיר פֿון דער וועראַנדע. ס'איז געווען דער „גוטער רוסן־טיש“. איין האַנט האָט זי געהאַלטן אין קעשענע פֿון געפּאַסטן וואָלענעם סוועטער, מיט דער אַנדערער האָט זי אונטערגעהאַלטן און פֿאַרריכט די האָר פֿון הינטן. האַנס קאַסטאָרפּ האָט אַ קוק געטאָן אויף אָט דער האַנט. ער האָט אַ סך חוש און קריטישע מבינות אויף הענט און איז געוווינט קודם־כּל אַ קוק צו טאָן אויף דעם דאָזיקן אבר, בעת ער דערזעט אַ מענטש צום ערשטן מאָל. זי איז נישט געווען ספּעציעל ווייבלעך, די האַנט, וואָס האָט אונטערגעהאַלטן די האָר, נישט אַזוי געפּלעגט און אויסגעאיידלט, ווי ס'פּלעגן געוויינלעך צו זײַן פֿרויען־הענט אין דער געזעלשאַפֿטלעכער סביבה פֿון יונגן האַנס קאַסטאָרפּ. אַ גאַנץ־ברייטע און אַ קורצפֿינגערדיקע, — האָט זי אין זיך עפּעס פּרימיטיווס און קינדישס, עפּעס פֿון דער האַנט בײַ אַ שול־מיידל. אירע נעגל האָבן, אַפּנים, נישט געוואוסט, וואָס דאָס איז אַזוינס מאַניקיר. זיי זײַנען געווען פּשוט אַרומגעשניטן, ווידער ווי בײַ אַ שול־מיידל. אין די זײַטן איז די הויט געווען אַ ביסל אָפּגעריבן, כמעט אַזוי, גלייך זי וואָלט געהאַט די שלעכטע טבע צו בײַסן די נעגל. אַגב, האָט דאָס האַנס קאַסטאָרפּ מער אָפּגעפֿילט, ווי געזען. זי איז פֿאָרט געווען צו־ווײַט פֿון אים. די פֿאַרשפּעטיקטע האָט באַגריסט די טיש־געזעלשאַפֿט מיט אַ שאָקל פֿון קאָפּ. זי האָט זיך אַוועקגעזעצט

אין דער אינעווייניקסטער זייט פון טיש, מיטן רוקן קעגן זאַל, אין דער זייט פון ד״ר קראָקאָווסקי, וואָס איז דאָרטן געזעסן אויבנאָן. זיפּצנדיק, האָט זי נאָך אַלץ געהאַלטן די האַנט ביי די האָר און האָט הינטערווײלעכס זיך אַרומגעקוקט אויפן פּובליקום. האַנס קאַסטאָרפּ האָט דערביי אינדערגיך באַמערקט, אַז זי האָט ברייטע באַקן־ביינער און שמאָלע אויגן... ווען ער האָט דערזען, האָט אויף אים קוים און לייכט אַ הויך געטאָן אַן אומקלאָרע דערמאַנונג וועגן עפּעס...

פאַרשטייט זיך, אַ פרוי — טראַכט האַנס קאַסטאָרפּ און ער מורמלט עס ווידער אויסדריקלעך אַרויס פאַר זיך, אַזוי, אַז די לערערין פרײלין ענגלהאַרט דערהערט, וואָס ער זאָגט. די דאַרע אַלטע פרײלין שמייכלט גערירט.

דאָס איז די מאַדאַם שאָשאַ — זאָגט זי. — זי איז אַזוי אָפּ־געלאָזן, אַ אַנטציקנדיקע פרוי. דערביי ווערט די פּוכיקע רויטקייט אויף פרײלין ענגלהאַרטס באַקן מיט איין שאַטירונג שטאַרקער. דאָס געשעט בכלל יעדעס מאָל, ווען זי עפנט דאָס מויל עפּעס צו זאָגן.

— אַ פראַנצויזין? — פרעגט האַנס קאַסטאָרפּ שטרענג.

— ניין, זי איז אַ רוסישע — זאָגט פרײלין ענגלהאַרט. — אפשר איז דער מאַן אַ פראַנצויז, אָדער שטאַמט פון פראַנצויזן. דאָס ווייס איך נישט זיכער.

— דאָס איז יענער — פרעגט האַנס קאַסטאָרפּ נאָך אַלץ אַ צערייצטער און ווייזט אָן אויף אַ מאַן מיט אַראָפּגעלאָזטע אַקסלען, וואָס זיצט ביים גוטן רוסן־טיש.

— אָ, ניין, יענער איז נישטאָ הי — ענטפערט די לערערין. — ער איז בכלל נאָך דאָ נישט געווען און מ׳קאָן אים דאָ לחלוטין נישט.

— זי וואָלט באַדאַרפט צומאַכן די טיר ווי עס דאַרף צו זיין,— זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — אַלעמאָל לאָזט זי זי צופאַלן. דאָס איז אַ שלעכטער מאַניער.

היות די לערערין האָט דעם דאָזיקן פאָרוואורף אויפגענומען מיט אַ הכנעהדיקן שמייכל, גלייך ווי זי אַליין וואָלט עס אָפּגעטאָן — האָט מען מער נישט געמאַכט קיין שמועס וועגן דער מאַדאַם שאָשאַ.

די צווייטע געשעעניש איז באַשטאַנען דערין, וואָס ד"ר בלומענקאָל איז אויף אַ ווײַלע אַרויס פון זאַל. ווײַטער גאָרנישט. דער שטילער, ברוגזער אויסדרוק פון זײַן פּנים איז פּלוצלונג שאַרפער געוואָרן, ער האָט פאַרזאָרגטער ווי געוויינלעך אַ קוק געטאָן אויף איין פונקט, דערנאָך האָט ער מיט אַ באַשיידענער באַוועגונג אָפּגערוקט די שטול און איז אַרויסגעגאַנגען. אָבער דאָ האָט זיך אַרויסגעוויזן פרוי שטערם עם-האַרצות אין דער גאַנצער גרויס. זי האָט, אַפּנים, דערפילט אַ נידעריקע באַפרידיקטקייט צוליב דעם, וואָס זי איז ווייניקער קראַנק, ווי בלומענקאָל, און בעת ער איז אַרויסגעגאַנגען, האָט זי געזאָגט האַלב-רחמנותדיק, האַלב מיט ביטול: „אַן אומגליקלעכער. ער וועט באַלד אויסהויכן דעם לעצטן אָטעם. ער מוז שוין ווידער אַ שמועס טאָן מיטן בלויען היינריך“. די מגושמדיקע מליצה „דער בלויער היינריך“ האָט זי אַרויסגעזאָגט מיט אַ נאַרישער עם-האַרצות-דיקער מינע און האַנס קאַסטאָרפּ האָט בײַ די דאָזיקע ווערטער אָנגעכאַפּט אי אַ מורא, אי אַ חשק צו לאַכן. אין עטלעכע מינוט אַרום איז, אַגב, ד"ר בלומענקאָל צוריק אַרײַנגעקומען מיט דער זעלבער באַשיידענער צורה, ווי בעת ר'איז אַרויסגעגאַנגען. ער האָט זיך ווידער אַוועקגעזעצט און ווײַטער געגעסן. אויך ער האָט געגעסן אַ סך און פון יעדער מאכל גענומען צו צוויי מאָל, שטום און מיט אַ פאַרזאָרגטער, פאַרשלאָסענער מינע.

דאָס מיטאָג האָט זיך געענדיקט. אַדאַנק דער פלינקער באַדינונג (די קאַרליקיכע איז ספּעציעל געווען זייער אַ גיכע) האָט עס געדויערט בלויז אַ גוטע שעה. האַנס קאַסטאָרפּ איז ווידער געלעגן סאָפּענדיק אויף זײַן אויסגעצייכנטן שטול אין דער באַלקאָן-לאָזשע, אַליין נישט געדענקענדיק דערבײַ, ווי אַזוי ר'איז אַהינגעגאַנגען. ווײַל נאָכן עסן גייט ליג-קוראַציע ביז צו דער טיי. דאָס איז געווען די וויכטיקסטע ליג-קוראַציע פון טאָג און מ'האָט זי שטרענג געמוזט אויספירן. צווישן די נישט-דורכזיכטיקע גלעזערנע ווענטלעך, וואָס האָבן אים אָפּגעשיידט פון יאָאַכימען פון איין זײַט, און פון דעם רוסישן פּאָרפּאָלק פון דער צווייטער זײַט, איז ער געלעגן און האָט געדרעמלט מיט אַ קלאַפּנדיק האַרץ. געעטעמט האָט ער מיטן מויל.

באַנוצנדיק זיין טאַשנטיכל, האָט ער דערזען, אַז ס'איז רויט פון בולט, אָבער ער האָט נישט קיין כּח אַריינצוקלערן דערין, כאָטש ר'איז אַ ביסל אַן אָפּגעשראָקענער און איז בטבע אַ ביסל גענייגט צו היפּאָכאָנדריע. ער האָט ווידער פאַרהייכערט אַ מאַריאַ מאַנציני. דאָסמאָל האָט ער איִם אויסגערייכערט ביזן סוף. דער ציגאַר האָט אים געשמעקט ווי אַלעמאָל! אַ פאַרווירטער, דערשלאָגן און פאַרחלומט, טראַכט ער וועגן דעם, ווי מאָדנע ס'פירט זיך אים עפּעס דאָ. צוויי אָדער דריי מאָל נעמט זיין ברוסט אַזש ציטערן פון אייִנעווייניקסטן געלעכטער. דאָס האָט ער זיך דערמאָנט די שווידערלעכע עם־האַרצישע באַצייכענונג, מיט וועלכער די פריִער שטער האָט זיך באַנוצט.

העֶר אַלבּין

אונטן אין גאָרטן האָט פון צייט צו צייט אַ פלאַטער געטאָן אין ווינט די פאַנטאַסטישע פאָן מיטן שלאַנגען־שטעקן. דער הימל איז ווידער גלייך באַדעקט מיט וואָלקנס. די זון איז אַוועק. תּיכּף איז קיל געוואָרן. די בשותּפותדיקע ליג־האַלע זעט־אויס צו זיין פול באַזעצט. מ'שמועסט דאָרטן אונטן און מ'לאַכט.

— העֶר אַלבּין, איך בעט אײַך, לייגט אַוועק דאָס מעסער, באַהאַלט עס, ס'קאָן נאָך געשען אַן אומגליק — הערט זיך אַ קלאָגנדיק ציטערנדיק ווייבעריש קול. באַלד דערנאָך:

— ליבער העֶר אַלבּין, ווי גאָט איז אײַך ליב, האָט רחמנות אויף אונזערע נערוון און נעמט אַוועק פון די אויגן דאָס שרעקלעכע מאָרד־געצייג — מישט זיך אַריין אַ צווייטע. אַ בלאָנדער יונגערמאַן, וואָס זיצט אויף דעם ערשטן ליג־בעטל אין אַ זייט, מיט אַ פּאַפּיראָס אין מויל, ענטפערט מיט חוצפּה:

— ס'פאַלט מיר נישט אײַן! די דאַמען וועלן דאָך מיר מסתּמא דערלויבן, זיך אַ ביסל צו שפּילן מיט מיין מעסער. יאָ, אַוודאי, ס'איז ספּעציעל אַ שאַרף מעסער. איך האָב עס אָפּגעקויפט אין קאַלקוטע ביי אַ בלינדן מכשף... ער בּלעגט עס אײַנשלינגען און באַלד דערנאָך

האָט זיין משרת עס אויסגעגראָבן פון דער ערד פופציק טריט ווייטער... איר ווילט זען? ס'איז אַ סך שאַרפער פון אַ בריטווע. ס'איז גענוג אָנצורירן די שאַרף, זי זאָל אַריין אין פלייש, ווי אין פוטער. הערט, איך וועל עס אייך ווייזן פון דער נאָענט... — באַלד דערנאָך שטעלט זיך הער אַלבין אויף. ס'ווערט אַ געקוויטשעריי. — ניין, איצט וועל איך אייך ווייזן מיין רעוואָלווער — גיט אַ זאָג הער אַלבין — דאָס וועט אייך מער אינטערעסירן. אַ טייוולאָנישע כלי. זי קאָן דורכשיסן... באַלד ברענג איך אים אַרויס פון מיין צימער.

— הער אַלבין, הער אַלבין, טוט עס נישט — בעטן זיך עטלעכע שטימען. אָבער הער אַלבין קומט שוין אַרויס פון דער ליג־האַלע, כדי אַריינצוגיין אין זיין צימער. ער איז בלוט־יונג און אַן אויפגעשאָסענער, מיט אַ ראָזן קינדער־פנים און קליינע סימנים פון באַקנבערדלעך ביי די אויערן.

— הער אַלבין — רופט אַ דאַמע הינטער אים — ברענגט ליבערשט אַרויס אייער פאַלטאָ, טוט אים אָן. טוט עס מיר צוליב! זעקס וואָכן זענט איר געלעגן מיט אַ לונגן־אָנצינדונג און איצט זיצט איר אָן אַ איבער־מלבוש און איר דעקט אייך אַפילו נישט צו און רויכערט פאַפּיראָסן! דאָס הייסט אויספּרוּוון גאָט, הער אַלבין, מיין ערן־וואָרט!

אָבער יענער לאַכט נאָר חוזקדיק און גייט ווייטער. אין עטלעכע מינוט אַרום קומט ער צוריק מיטן רעוואָלווער. די ווייבער נעמען קוויטשען נאָך נאַרישער ווי פריער און מ'הערט, אַז אַ סך ווילן אויפשפרינגען פון די שטולן. זיי פּלאָנטערן זיך אין די קאָלדרעס און פאַלן.

— זעט, ווי קליין און בלאַנקענדיק ער איז — זאָגט הער אַלבין. — אָבער ווען איך גיב דאָ אַ קוועטש, נעמט ער שפּייען... אַ ניי געקוויטשעריי.. — פאַרשטייט זיך, אַז ר'איז אָנגעלאָדן — רעדט ווייטער הער אַלבין. — אין אָט דעם רערל זיצן זעקס פּאַטראָנען. ביי יעדן שאָס דרייט עס זיך אויס אויף אַ לאָך ווייטער... אַגב, האַלט איך די כלי נישט אויף קאַטאָוועס — זאָגט ער, דערזעענדיק, אַז די ווירקונג ווערט שוואַכער. באַלד באַהאַלט ער דעם רעוואָלווער אין בוזים אַריין און זעצט זיך ווידער מיט פאַרלייגטע פיס אויף דער

שטול. דערביי פאַררויכערט ער אַ נייעם פּאַפּיראָס. — לתּלוטין נישט אויף קאַטאָוועס — חזרט ער איבער און פּרעסט צונויף די ליפּן.

— צוליב־וואָס־דען? — פרעגן ציטערנדיקע קולות, פול מיט שלעכטן פאָרגעפיל. — ס'איז אַ שרעק! — גיט פּלוצלינג אַ געשריי איינע. הער אַלבין שאָקלט צו.

— איך זע, אַז איר הייבט אָן צו פאַרשטיין — זאָגט ער. — פּאַקטיש, דערצו האַלט איך אים — רעדט ער ווייטער לייכט און נישט געקוקט אויף דער איבערגעקומענער לונגען־אָנצינדונג, ציט ער אַריין אַ פולע רויך און לאָזט אים אַרויס. איך האַלט אים גרייט פאַר דעם טאָג, ווען דער גאַנצער טאַראַראַם דאָ וועט מיר ווערן לאַנגווייליק און ווען כ'וועל האָבן דעם כּבוד מיך העפלעך צו געזעגענען. דער ענין איז גאָר פּשוט.... איך האָב אַ ביסל שטודירט דאָס עסק און בין אינגאַנצן שיין פּאַרטיק מיט מיר בנוגע דעם, וואו ס'איז אַמבעסטן „אַריינצוקנאַקן” (ביים וואָרט „אַריינקנאַקן” דערהערט זיך אַ געשריי). אין האַרץ אַריין איז נישט קיין עסק... דאָ איז נישטאָ, וואו באַקוועם צוצולייגן... כ'האַלט, אַז ס'איז בעסער אויסצולעשן דאָס באַוואוסטזיין תּיכּף־ומיד. כ'וועל דערפאַר מוזן איינגעמען אַ קליינע פּאָרציע אין אָט־דעם אינטערעסאַנטן אָרגאַן... דערביי ווייזט־אָן הער אַלבין מיט זיין ווייזפינגער אויף זיין קורץ־געשוירענעם בלאָנדן קאָפּ. דאָ מוז מען צולייגן — און הער אַלבין ציט אַרויס דעם פאַרניקלטן רעוואָלווער פון זיין בוזים־קעשענע און גיט אַ קלאַפּ מיטן מייַלעכל איבער דער שלייף. — דאָ איבער דעם שלאָג־אָדער... מ'קאָן עס לייכט אָפּטאָן אַפילו אָן אַ שפּיגל...

מ'דערהערט, ווי אַ סך שטימען בעטן זיך און פּראָטעסטירן. ס'מישט זיך אַפילו אַריין אַ שטאַרק שלוכצן.

— הער אַלבין, הער אַלבין, נעמט אַוועק דעם רעוואָלווער, נעמט אַוועק דעם רעוואָלווער פון אייער שלייף! מ'קאָן עס נישט צוקוקן! הער אַלבין, איר זענט יונג, איר וועט געזונט ווערן, איר וועט אייך אומקערן צום לעבן און זיין גליקלעך פון אייער ערפאָלג. מיין ערנוואָרט! טוט נאָר אָן אייער מאַנטל, לייגט אייך אַוועק, דעקט אייך צו, נעמט קוראַציע, יאָגט נישט אַרויס דעם באָדמייסטער, בעת ער קומט אייך אייַנרייבן מיט שפּירט! הערט אויף צו רויכערן פּאַפּי־

ראָסן, הער אַלבין, הערט אויס, ס'גייט אין אייער לעבן, אין אייער יונג, טייער לעבן.

אָבער מ'קאָן ביים הער אַלבין גאָרנישט פועלן.

— ניין, ניין — זאָגט ער. — לאָזט מיך, ס'וועט שוין גוט זיין, אַ דאַנק. איך האָב נאָך אַ דאַמע קיינמאָל גאָרנישט אָפּגעזאָגט, אָבער איר וועט זיך אַליין איבערצייגן, אַז ס'האָט נישט קיין זין זיך אַנטקעגנצושטעלן דעם גורל. איך בין שוין דאָ דאָס דריטע יאָר... כ'האָב עס שוין גענוג און וויל דאָס מער נישט מיטמאַכן — קאָנט איר האָבן פאַראיבל אויף מיר? אומהיילבאַר, מיינע דאַמען. אַזוי ווי איר זעט מיך דאָ זיצן, איך בין אומהיילבאַר. דער הויפּראַט אַליין מאַכט אַ סוד דערפון בלויז, וועל ער שעמט זיך. פאַרגינט מיר דאָס ביסל פרייהייט, וואָס קומט מיר אַ־היים דערפון. ס'איז ווי אין גימנאַזיע, ווען ס'איז באַשלאָסן, אַז מ'בלייבט זיצן נאָך אַ יאָר און מ'ווערט אויף ' איינמאָל פּטור פון אַלע פראַגן און מ'דאַרף מער גאָרנישט טאָן. צו דעם דאָזיקן גליקלעכן צושטאַנד בין איך סוף־כל־סוף ווידער דערגאַנגען. איך דאַרף מער גאָרנישט טאָן, איך ווער מער נישט גענומען אין באַטראַכט, איך לאַך מיך אויס פון אַלעמען. איר ווילט שאָקאָלאַד? — ביטע זייער! ניין, איר טוט מיר נישט קיין עוולה, כ'האָב אַ גאַנצן פּאַק שאָקאָלאַד אין מיין צימער. אַכט באָנבאָניערעס, פינף טעוועלעך גאַלאַ־פּעטער* און פיר פונט לינדט־שאָקאָלאַד האָב איך ליגן אויבן. דאָס אַלץ האָבן מיר צוגעשטעלט די דאַמען פון דער סאַנאַטאָריע בשעת מיין לונגען־אָנצינדונג...

פון ערגעץ באַפעלט אַ באַס־שטים, ס'זאָל זיין רויק, הער אַלבין גיט אַ קורצן לאַך — ס'איז אַ פלאַטערנדיק־אָפּגעריסן געלעכטער. דערנאָך ווערט שטיל אין דער ליג־האַליע, אַזוי שטיל, גלייך ווי אַ חלום אָדער אַ זעונג וואָלט צערונען געוואָרן. מאָדנע קלינגען דער־נאָך אָפּ די אַרויסגערעדטע ווערטער אין דער שטיל־שווייגעניש. האַנס קאַסטאָרפּ הערט זיך צו, ביז זיי שטאַרבן אינגאַנצן אָפּ, און כאָטש ער

* באַקאַנטע שווייצערישע שאָקאָלאַד־פאַבריק.

איז מסופק, צי מאַכט נישט דער הער אַלבין אַן אָנשטעל, פינדעסטוועגן איז ער נישט פריי פון אַ געוויסער קנאה לגבי אים. בפרט האָט דער פאַרגלייך גענומען פון שול־לעבן געמאַכט אַן איינדרוק אויף אים, ווייל ער אַליין איז אויך געבליבן זיצן צוויי יאָר אין פינפטן קלאַס און ער דערמאָנט זיך אין דער אַ ביסל־בזיונותדיקער, אָבער גלייכצייטיק קאָמישער און אָנגענעם־פאַרוואָרלאָזטער צייט, ווען ער האָט אין פערטן קוואַרטאַל אויפגעהערט אַריינאַרבעטן און זיך אויסגעלאַכט „פון דער גאַנצער מעשה“. אַזוי ווי זיינע רעיונות זיינען געווען טעמפּ און פאַרווירט, קומט ער נישט מיט זיי צו קיין טאָלק. בכלל דאַכט זיך אים, אַז די מענטשלעכע ערע האָט טאַקע גרויסע מעלות, אָבער די שאַנד האָט נישט ווייניקער, נאָך מער, די מעלות פון דער לעצטער זיינען ממש אָן אַ שיעור. ער פרוווט זיך זען אין הער אַלבינס הויט און שטעלט זיך פאָר, ווי אַזוי מ'מוז זיך פילן, ווען מ'פטרט איינמאָל פאַר אַלעמאָל אָפּ די לאַסט פון יעדער ווערדע און מ'געניסט פון אַלע גוטע זייטן, וואָס ס'ברענגט מיט זיך די שאַנד. דעם יונגנמאַן באַפאַלט דערפון אַ שרעק און אַ געפיל פון אַ מין ווויסטער זיסקייט. זיין האַרץ נעמט צוליב דעם איין אַ ווילע קלאַפן נאָך האַסטיקער.

דער שטן מאַכט באַליידיקנדיקע פאָרשלאָגן

שפּעטער האָט ער פאַרלוירן דאָס באַוואוסטזיין. אויפגעוועקט האָט אים אַ שמועס הינטער דער לינקער גלעזערנער וואַנט און אויף זיין טאַשן־זייגערל איז שוין געווען האַלב פיר. ד״ר קראָקאָווסקי, וואָס גייט דעמאָלט אַרום צווישן די קראַנקע אָנעם היפּראַט, האָט גערעדט רוסיש מיט דעם שלעכט־דערצויגענעם פּאָרפאָלק, האָט זיך, ווייזט אויס, געפרעגט, ווי ס'שפּירט זיך דער מאַן און זיך געהייסן ווייזן די היץ־טאַבעלע. דערנאָך לאָזט ער זיך נישט ווייטער דורך די באַלקאָן־לאָזשעס, נאָר גייט צוריק אַרויס אויפן קאָרידאָר, מיידט אויס האַנס קאַסטאָרפּס אָפּטייל און גייט אַריין צו יאָאַכימען דורך דער טיר פון צימער. דאָס, וואָס מ'היפּערט אים אַזוי אַרום איבער און

מ׳לאָזט אים אַליין, האָט ער דערפילט פאַר אַ שטיקל באַליידיקונג, כאָטש ער האָט לחלוטין נישט קיין חשק געהאַט צו פאַרברענגען מיטן ד״ר קראָקאָווסקי אונטער פיר אויגן. אַוודאי, ער איז אַ געזונטער אין קומט דאָ נישט אין חשבון אַריין. ביי זיי דאָ אויבן — טראַכט ער — מיינט מען שוין, אַז דער, וואָס האָט דעם כבוד צו זיין געזונט, דאַרף שוין נישט גענומען ווערן אין חשבון און מ׳ברויך אים אַפילו נישט פרעגן, וואָס ער מאַכט. דאָס האָט דעם יונגן קאַס־טאָרפּ פאַרדראָסן.

נאָכדעם ווי ד״ר קראָקאָווסקי האָט זיך געזוימט אַ צוויי־דריי מינוט ביי יאָאַכימען, גייט ער ווייטער לענג־אויס דעם באַלקאָן און האַנס קאַסטאָרפּ הערט, ווי דער קוזין זאָגט, אַז מ׳דאַרף אויפ־שטיין און זיך גרייט מאַכן צו דער פאַרנאַכט־מאָלצייט. זייער פיין — ענטפערט ער און שטייט אויף. אָבער פון לאַנגן ליגן, דרייט זיך אים דער קאָפּ. פון דעם אויסמאַטערנדיקן דרעמל איז אים דאָס פּנים ווי־דער פיינלעך דערהיצט, דערביי נעמט אים אַ ביסל שווידערן — אפשר האָט ער זיך נישט גענוג גוט צוגעדעקט?

ער וואַשט די אויגן און די הענט, ברענגט אין אָרדענונג די האָר און די מלבושים און דערנאָך טרעפט ער זיך מיט יאָאַכימען אין קאָרידאָר.

— דו האָסט געהערט דעם דאָזיקן הער אַלבין? — פרעגט ער אַראָפּגייענדיק פון די טרעפּ.

— אַוודאי — זאָגט יאָאַכים. — דער מענטש וואָלט געדאַרפט דיסציפּלינאַריש באַשטראָפט ווערן. ער שטערט די גאַנצע נאָכמיטאָג־דיקע רו מיט זיינע פּלוידערייען און רעגט אַזוי אויף די דאַמען, אַז זיי פאַרלירן מער געזונט, וויפל ס׳קומט זיי צו אין גאַנצע וואָכן. אַ גראָבע צעלאָזטקייט, אָבער ווער וויל דען זיין דער מסור. אַחוץ דעם, איז זיין גערעדעריי פאַרן רוב עולם אַ פאַרוויילונג.

— ס׳קאָן מעגלעך זיין, מיינסטו — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ — אַז ער מיינט ערנסט מיט זיין „גלאַטן ענין”, ווי ער רופט דאָס, און אַז ער וועט באמת „איינגעמען די פּאַרציע”?

— אַך, אַוודאי, אינגאַנצן אוממעגלעך איז עס נישט — ענט־פערט יאָאַכים. — אַזעלכע זאַכן טרעפן זיך דאָ אויבן. צוויי חדשים

איידער איך בין אָנגעקומען אַהער, האָט אַ סטודענט, וואָס איז שוין דאָ געווען אַ לאַנגע צייט, נאָך אַ גענעראַל־אונטערזוכונג, זיך אויפ־געהאַנגען דאָ אין וואַלד. די ערשטע טעג פון מיין אָנקומען האָט מען נאָך אַ סך גערעדט וועגן דעם.

האַנס קאַסטאָרפּ גענעצט אַן איינגערעגטער.

— יאָ, גוט פיל איך מיך נישט ביי אייך — זאָגט ער.— דאָס קאָן איך נישט זאָגן. ס'איז, דאַכט זיך, מעגלעך, אַז כ'וועל דאָ נישט קאָנען פאַרבלייבן, אַז כ'וועל מוזן אַוועקפאָרן. דו וועסט כאָטש נישט האָבן פאַראיבל?

— אַוועקפאָרן? — וואָס פאַלט דיר איין! — ענטפערט יאָאַכים. — אַ שטות! ביסט דאָך ערשט אָנגעקומען. ווי קאָנסטו דען משפטן נאָך דעם ערשטן טאָג!

— גאָט, ס'איז נאָך אַלץ דער ערשטער טאָג? — מיר דאַכט זיך, אַז כ'בין שוין דאָ לאַנג — לאַנג ביי אייך איבן.

— הייב נאָר ווידער נישט אָן צו פילאָסאָפירן וועגן דער צייט — זאָגט יאָאַכים. — האָסט מיך היינט אינדערפרי אינגאַנצן קעלביק געמאַכט.

— ניין, זיי רויק, כ'האָב שוין אַלץ פאַרגעסן — ענטפערט האַנס קאַסטאָרפּ. — דעם גאַנצן קאָמפּלעקס. איצט איז מיר דער מוח שוין גאָרנישט שאַרף, ס'איז אַריבער... איצט גיט מען טיי?

— יאָ, און דערנאָך גייען מיר ווידער ביז צו דער באַנק, ווי אינדערפרי.

— מסכים. מיר זאָלן נאָר ווידער נישט טרעפן סעטעמברינין. כ'קאָן היינט נישט נעמען קיין אָנטייל אין קיין שום געבילדעטע שמועסן, דאָס זאָג איך דיר פאָרויס.

אין עס־זאַל דערלאַנגט מען אַלע משקאות, וואָס קאָנען נאָר אין דער שעה גענומען ווערן אין באַטראַכט. מיס ראָבינזאָן טרינקט ווידער איר בלוט־רויטע פעלד־רויזן־טיי און די יונגע קרובה זופּט יאָגהורט מיט אַ לעפל. אַחוץ דעם איז פאַראַן מילך, טיי, קאַווע, שאָקאָלאַד, אַפילו יויך. די געסט, וואָס האָבן נאָכן זעטיקן מיטאָג פאַרברענגט צוויי שעה אין ליגן, שמירן מיט גרויס התמדה פּוטער אויף גרויסע שטיקער ראָזשינקע־קוכן.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך געלאָזט דערלאַנגען טיי און האָט אין איר אַריינגעטונקען סוכאַרעס. ער פאַרזוכט אויך אַ ביסל מאַרמעלאַדע. דעם ראָזשינקע=קוכן באַטראַכט ער גענוי, אָבער ער ווערט ממש דערציטערט ביים געדאַנק, אַז מ'קאָן דאָס עסן. ווידער זיצט ער אויף זיין אָרט אין זאַל מיט דער פאַרביק=אין פשוט=געמאָלטער געוועלבונג, מיט די זיבן טישן — שוין צום פערטן מאָל. אַ ביסל שפּעטער, זיבן אַ זייגער, זיצט ער דאָרטן צום פינפטן מאָל, דאָס איז שוין די אָוונט=מאָלצייט. אין דער צווישנצייט, וואָס איז געווען גאָר קורץ און נישט=אָנזעעוודיק, האָט מען געמאַכט אַ שפּאַציר צו יענער באַנק ביי דער באַרג=וואַנט, לעבן דעם טייכל. דער וועג איז איצט געווען פול מיט פּאַציענטן, אַזוי, אַז די קוזינען האָבן כסדר געמוזט גריסן זיך. דערנאָך האָט מען ווידער געמוזט נעמען ליג=קוראַציע אויפן באַלקאָן אָנדערטהאַלבן שעה, וואָס זיינען דורכגעגאַנגען גיך אָן יעדער געשעעניש. האַנס קאַסטאָרפּן האָט דערביי פעסט געשווידערט.

צו דער אָוונט=מאָלצייט האָט ער זיך איבערגעטאָן און געזעסן איז ער — צווישן דער מיס ראָבינזאָן און דער לערערין. ר'האָט געגעסן זשוליען=זופּ, געבאַקן און געבראָטן פלייש מיט צושפּייז, צוויי שטיקלעך פון אַ טאָרט, אין וועלכן ס'איז געווען פון כל=המינים: מאַקאַראָנען=טייג, פּוטער=קרעם, שאָקאָלאַד, פּאָווידלע און מאַרציפּאַנעס, צום סוף אויך — זייער גוטער קעז מיט פּומפּערניקל. ווידער האָט ער זיך געהייסן דערלאַנגען דערצו אַ פלאַש קולמבאַכער. אָבער נאָכדעם, ווי ער האָט אויסגעליידיקט זיין הויך גלאָז ביז אין דער העלפט, — האָט ער דערשפּירט קלאָר און דייטלעך, אַז ער מוז זיך לייגן אין בעט אַריין. אין קאָפּ ביי אים האָט גערוישט, די וויעס פון זיינע אויגן זיינען שווער געווען, ווי בליי, זיין האַרץ האָט געזעצט, ווי אַ קליין פייקל. דערצו נאָך האָט ער זיך איינגערעדט אַן עגמת=נפש, אַז די שיינע מאַרושיאַ, וואָס זיצט איבערגעבויגן, באַהאַלט איר פּנים אין דער האַנט מיטן קליינעם רובין און לאַכט פון אים, הגם ער האָט זיך אַזוי אָנגעשטרענגט און באַמיט נישט צו געבן קיין סיבה דערצו. ווי פון גאָר ווייט האָט ער געהערט, ווי די פרוי שטער דערציילט אָדער זאָגט עפּעס און דאָס האָט אים אויסגעוויזן צו זיין

אַזוי משונה=ווילד, אַז ער איז אַריינגעפאַלן פון צעטומלונג אין אַ ספק, צי ער הערט עס באמת, אָדער פרוי שטערס ווערטער פאַרוואַנדלען זיך אין זיין קאָפּ אין אַזעלכע נאַרישקייטן. אָט טענהט זי, אַז זי קאָן מאַכן אַכט=און=צוואַנציק מינים פיש=יויך. זי האָט דעם מוט דאָס צו זאָגן, כאָטש איר אייגענער מאַן האָט זי געוואָרנט, זי זאָל נישט ריידן דערוועגן. „רייד מיר נישט דערוועגן". — האָט ער געזאָגט — קיינער וועט עס דיר נישט גלויבן און ווען מ'וועט אַפילו יאָ גלויבן, וועט מען עס האַלטן פאַר נאַריש. — פונדעסטוועגן וויל זי עס היינט פאָרט זאָגן און אָפן געבן צו וויסן, אַז זי קאָן מאַכן אַכט=און=צוואַנציק מינים פיש=יויך. דעם אָרעמען האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך דאָס אויסגעוויזן שרעקלעך. ער איז דערציטערט געוואָרן, האָט זיך אַ כאַפּ געטאָן מיט דער האַנט ביים שטערן און האָט לחלוטין פאַרגעסן צו צעקייען און אַראָפּצושלינגען אַ ביסן פומפּערניקל מיט טשעסטער. ער האָט אים נאָך געהאַלטן אין מויל, ווען מען איז שוין אויפגעשטאַנען פונם טיש.

מ'גייט אַרויס דורך דער גלעזערנער טיר פון לינקס, יענע פאַטאַלע טיר, וואָס איז כסדר צוגעפאַלן און וועלכע האָט געפירט גלייך אין דער פאָדערשטער האַלע אַריין. כמעט אַלע געסט זיינען געגאַנגען דאָ=אַרום, ווייל ס'האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז אין דער צייט נאָך דער אָוונט=מאָלצייט קומט פאָר אין דער האַלע און אין די שכנותדיקע צימערן אַ מין געזעלשאַפטלעכער צונויפקום. דאָס רוב פאַציענטן שטייט אין קליינע גרופן און מ'שמועסט. ביי צוויי גרין=אויסגעשלאָגענע קלאַפּ=טישן ווערט געשפּילט. ביי איין טיש — דאָמינאָ, ביים אַנדערן — ברידזש. געשפּילט האָבן בלויז יונגעלייט, צווישן זיי דער הער אַלבין און הערמינע קלעפעלד. אין ערשטן סאַלאָן זיינען אויך געווען אַ פּאָר אָפּטישע חפצים: אַ סטערעאָסקאָפּישער קוקקאַסטן, דורך וועמענס שייבלעך מען האָט געזען די אינעווייניק=אַריינגעשטעקטע פאָטאָגראַפיעס — צום ביישפּיל אַ ווענעציאַנישן גאָנדאָליער — זייער בולט, אָבער גליווערנדיק און בלוטלאָז. ווייטער איז געווען אַ שפּאַקטיוו=פאָרמיקער קאַליידאָסקאָפּ. ווען מ'האָט בלויז לייכט געדרייט ביי אַ רעדל און צוגעלייגט איין אויג צום שייבל, האָט מען געזען אַ סך קאָלירטע שטערן און אַראַבעסקן אין אַ פאַר=

פּישופּטן געווירבל. צום סוף איז אויך געווען אַ סטראָבאָסקאָפּ, אין וועלכן מ'האָט אַריינגעלייגט פילם־פּאַסן. ווען מ'האָט זייטיק אַריינגעקוקט אין דער עפענונג, האָט מען דאָרטן געזען, ווי אַ מילנער שלאָגט זיך מיט אַ קוימענקערער, אַ לערער, וואָס שלאָגט אַ תּלמיד, אַ שפּרינגענדיקן שטריק־טענצער און אַ פּויעריש פּאָרל, וואָס דרייט זיך אין דאָרפישן טאַנץ. האַנס קאַסטאָרפּ האָט פאַרלייגט די קאַלטע הענט אויף די קניען און האָט אַ לענגערע צייט געקוקט אין יעדן אַפּאַראַט באַזונדער. ער איז אויך אַ ביסל געשטאַנען ביים ברידזש־טיש, וואו דער אומהיילבאַרער הער אַלבין מיט די אַראָפּהענגענדיקע מויל־ווינקלען האָט מיט וועלטמענטש־ביטלדקע באַוועגונגען געהאַלטן די קאָרטן. אין אַ ווינקל איז געזעסן ד"ר קראָקאָווסקי, פאַרנומען אין אַ פרישן און האַרציקן שמועס מיט אַ רעדל דאַמען, וואו ס'זיינען געשטאַנען פרוי שטער, פרוי אילטיס און פריילין לעווי. די זיצער פון גוטן רוסן־טיש האָבן זיך צונויפגענומען אין דעם שכנותדיקן קליינעם סאַלאָן, וואָס איז אָפּגעצוימט געווען פון שפּיל־צימער בלויז מיט פּאָרטיערן. זיי האָבן דאָרטן געשאַפן אַ אינטימע גרופּע. אויסער דער מאַדאַם שאָשאַ, איז דאָרטן געווען אַ בלאָנד־בערדיקער אָפּגעלאָזענער מאַנספּיל מיט אַן איינגעפאַלענעם ברוסט־קאַסטן און אויסגעגלאָצטע אויגן־אַפּלען, אַ טיף־ברונעט מיידל, וואָס האָט אויסגעזען אָריגינעל און פריילעך, מיט גאָלדענע אוירינגלעך און צעשויבערטע געקרייזלטע האָר. ס'איז דאָרט אויך געווען ד"ר בלומענקאָל, וואָס האָט זיך געחברט מיט זיי, אַחוץ אים — נאָך צוויי בחורימלעך מיט אַראָפּהענגענדיקע אַקסלען. מאַדאַם שאָשאַ האָט געטראָגן אַ בלוי קלייד מיט אַ ווייסן קראַגן מיט שפּיצן. זי איז געזעסן, ווי דער מיטל־פּונקט פון דער גרופּע, אויף דער סאָפע הינטער דעם קיילעכיקן טיש, אין הינטערגרונד פון דעם קליינעם סאַלאָנדל, מיטן פּנים צום שפּיל־צימער. האַנס קאַסטאָרפּ קאָן נישט אַנדערש אָנקוקן די פרוי, ווי מיט ביטול, און ער טראַכט ביי זיך: זי דערמאָנט מיך אין עפּעס, אָבער כ'געדענק נישט, אין וואָס... אַ לאַנגער מענטש בערך פון אַ יאָר דרייסיק מיט שיטערע האָר אין קאָפּ שפּילט אויפן קליינעם, ברוינעם פּאָרטעפּיאַן דריי מאָל נאָכאַנאַנד דעם חתונה־מאַרש פון „אַ חלום פון אַ זומערנאַכט“ און אַז עטלעכע דאַמען בעטן אים, גיט ער

יעדער איינער שווייגנדיק טיף אַ קוק אין די אויגן אַריין און הייבט אָן דעם מעלאָדישן מאַרש צום פערטן מאָל.

— קאָן מען פרעגן, וואָס איר מאַכט, אינזשעניער? — פרעגט סעטעמבריני, וואָס דרייט זיך אַרום צווישן די געסט מיט די הענט אין די הויזנקעשענעס און שטעלט זיך אַוועק צום סוף פאַר האַנס קאַסטאָרפ... ער טראָגט נאָך אַלץ זיין גרויען, האָריקן ראָק מיט די העל־געקראַטעטע הויזן. ער הייבט אָן צו ריידן מיט אַ שמייכל און האַנס קאַסטאָרפ דערפילט ווידער אַ מין אויסניכטערונג, בשעת ער קוקט אָן דאָס פיינע און שפּאָטיש־פאַרצויגענע מויל־ווינקל דאָרטן, וואו די שוואַרצע וואָנס איז אַרויפגעדרייט. פונדעסטוועגן קוקט ער אין דעם איטאַליענער היפּש פאַרווירט, מיט אַ געעפנטן מויל און רויט־אָנגעלאָפענע אויגן.

— אַך, איר זענט עס — זאָגט ער — דער הער, וועלכן מיר האָבן היינט אינדערפרי ביים שפּאַציר געטראָפן לעבן דער באַנק אויבן... ביים טייכל... יאָ, כ'האָב אייך תיכף דערקאָנט. איר וועט מיר גלויבן — רעדט ער ווייטער, כאָטש ער פילט תיכף, אַז ער דאַרף עס נישט זאָגן — די ערשטע רגע האָט איר מיר אויסגעוויזן, ווי אַ קאַטאַרינאַזש... דאָס איז, נאַטירלעך, אַ שיגעון — גיט ער צו, זענדיק, אַז סעטעמבריניס בליק נעמט־אָן אַ קיל־פאָרשנ־דיקן אויסדרוק. — בקיצור, אַ געוואַלדיקע טיפּשות! כ'קאָן אַפילו בשום־אופן נישט באַגרייפן, ווי אַזוי כ'האָב גאָר געקאָנט...

— האָט נישט קיין עגמת־נפש, ס'שאַדט נישט — ענטפערט סעטעמבריני, נאָכדעם ווי ער באַטראַכט נאָך אַ ווילע שווייגנדיק דעם יונגנמאַן — ווי־זשע איז אייך אַוועק דער טאָג — דער ערשטער טאָג אייער אין אָט דעם פריילעכן אָרט?

— אַ שיינעם דאַנק, אינגאַנצן לויט דעם אָנגענומענעם סדר — ענטפערט האַנס קאַסטאָרפ. — ס'רוב האָריזאָנטאַל, ווי איר האָט עס ליב אָנצורופן.

סעטעמבריני שמייכלט.

— ס'קאָן זיין, אַז כ'האָב מיך טאַקע אַזוי אויסגעדריקט ביי אַ געלעגנהייט — זאָגט ער. — נו, און דער טאָג איז אייך אַדורך גיך ביי אַזאַ מין לעבן?

— ס׳יי גיך, ס׳יי פּאַמעלעך, ווי מ׳וויל — ענטפערט האַנס קאַסטאָרפּ. — טיילמאָל איז, זעט איר, זייער שווער אונטערצושיידן. כ׳האָב מיך לחלוטין נישט געלאַנגווייליקט — דערויף איז צו לעבעדיק ביי אייך דאָ אויבן. מ׳זעט און מ׳הערט זיך דאָ אָן מיט אַזוי־פיל אויסטערלישע און נייע זאַכן... פון דער צווייטער זייט האָב איך אַ געפיל, גלייך ווי כ׳וואָלט שוין דאָ געווען נישט איין טאָג, נאָר אַ לאַנגע צייט, — עפּעס אַזוי, ווי כ׳וואָלט שוין דאָ געוואָרן עלטער און קליגער, אַזוי קומט עס מיר פאָר.

— קליגער אויך? — זאָגט סעטעמברי'ני און פאַרציט הויך די ברעמען. — דערלויבט מיר צו פרעגן: ווי אַלט זענט איר אייגנטלעך?

אָבער אַ מאָדנע זאַך, האַנס קאַסטאָרפּ געדענקט נישט! אין דער רגע ווייסט ער נישט, ווי אַלט ער איז, כאָטש ער שטרענגט זיך אָן שטאַרק און אַפילו פאַרצווייפלט צו דערמאָנען זיך. כדי צו געווינען צייט, לאָזט ער סעטעמברינין איבערחזרן די פראַגע און ענטפערט דערנאָך:

— ...איך... ווי אַלט? כ׳בין, פאַרשטייט זיך, אין פיר־און־צוואַנציקסטן. בקרוב ווער איך פיר־און־צוואַנציק. זייט מיר מוחל, כ׳בין מיד — זאָגט ער, — און מידקייט איז נאָך אויך נישט דער ריכטיקער אויסדרוק פון מיין איצטיקן צושטאַנד. איר ווייסט פון דעם פאַל: ס׳חלומט זיך און מ׳ווייסט, אַז ס׳איז אַ חלום, מ׳וויל זיך אויפכאַפּן און מ׳קאָן נישט? אַקוראַט אַזוי, פיל איך מיך איצט. כ׳מוז גאַנץ זיכער האָבן היץ, אַנדערש קאָן איך עס מיר גאָרנישט אויסטייטשן. איר וועט מיר גלויבן, אַז ביז אַרויף צו די קניען האָב איך קאַלטע פיס? כ׳ווייס נישט, צי מ׳קאָן זיך אַזוי אויסדריקן, ווייל די קניען געהערן דאָך שוין נישט צו די קאַלטע פיס. אַנטשולדיקט, כ׳בין אינגאַנצן צעטומלט. און ס׳איז אויך נישט קיין וואונדער. באַלד אינדערפרי האָט מען מיר אַ פייף געטאָן מיט דעם פנעימאָטאָראַקס, דערנאָך האָב איך מיך געמוזט אָנהערן די אַלע רייד פונם הער אַלבין און דערצו נאָך — אין אַ האָריזאָנטאַלער לאַגע. ישטעלט אייך פאָר, כ׳האָב כסדר דאָס געפיל, אַז כ׳קאָן מיך מער נישט פאַרלאָזן אויף די פינף חושים מיינע און דאָס זשעניערט מיך נאָך מער, ווי די היץ אין פנים און די קאַלטע פיס. זאָגט מיר

אָפּן, איר האַלט עס פאַר מעגלעך, אַז די פרוי שטער זאָל קאָנען קאָבן אַכט־און־צוואַנציק מינים פיש־יויך? כ׳מיין נישט, צי זי קאָן עס באמת קאָכן — דאָס, האַלט איך, איז אויסגעשלאָסן. נאָר — צי זי האָט עס פּאַקטיש פריער געזאָגט בײַם טיש, אָדער ס׳האָט זיך מיר נאָר אויסגעדאַכט, — אָט דאָס וואָלט איך געוואָלט וויסן.

סעטעמברִיני קוקט אים אָן. ס׳זעט אויס, ווי ער וואָלט גאָרנישט געווען געהערט. ווידער האָבן זיך זײַנע אויגן „פאַרקוקט", האָבן באַקומען אַ טעמפּן און בלינדן אויסדרוק, און ווי הײַנט אינדערפרי, זאָגט ער אויך איצט דרײַ מאָל: אַסײַ, אַסוי, אַסוי, סע, סע, סע,— חוזקדיק פאַרטראַכט און מיט אַ שאַרפער „ס"..

— פיר־און־צוואַנציק, זאָגט איר? — פרעגט ער דערנאָך...

— ניין, אַכט־און־צוואַנציק — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — אַכט־און־צוואַנציק מינים פיש־יויך. נישט יויכן בכלל, נאָר ספּעציעל פיש־יויך. דאָס איז דאָס אויסטערלישע.

— איזשיניער — זאָגט סעטעמברִיני צאָרנדיק און מיט היאָרעניש — באַרויִקט אײַך און לאָזט געמאַך מיט דער דאָזיקער צעלאָזענער טיפּשות. איך ווייס גאָרנישט וועגן דעם און וויל דערפון נישט וויסן. אין פיר־און־צוואַנציקסטן יאָר, זאָגט איר? הם... דערלויבט מיר אַ פראַגע אָדער, בעסער געזאָגט, אַ פאָרשלאָג. היות אײַער זײַן דאָ דינט אײַך נישט, ווי ס׳זעט אויס, און איר פילט אײַך נישט בײַ אונז גוט, סײַ קערפּערלעך, סײַ גײַסטיק, אויב כ׳האָב נישט קיין טעות — טאָ וואָס־זשע וואָלט געווען, ווען איר דערפירט נישט אין דער לאַנגער באַנק אַרײַן, קורץ: ווען איר פּאַקט אײַך נאָך הײַנט אײַן און איר לאָזט אײַך אַוועק מיטן מאָרגנדיקן שנעל־צוג?

— איר מיינט, כ׳זאָל אַוועקפאָרן? — פרעגט האַנס קאַסטאָרפּ...־ כאָטש כ׳בין ערשט אָנגעקומען? ניין, ווי אַזוי קאָן איך משפּטן לויטן ערשטן טאָג!

צופעליק גיט ער בשעת־מעשה אַ קוק אין דערנעבנדיקן צימער און דערזעט דאָרטן פרוי שאָשאַ פון פאָרנט, אירע שמאָלע אויגן און די ברייטע באַקנביינער. אין וואָס, טראַכט ער, אין וואָס און אין וועמען דערמאָנט זי מיך פּאָרט? אָבער זײַן מידער קאָפּ איז נישט בכוח צו ענטפערן דערויף, כאָטש ער שטרענגט זיך אַ ביסל אָן.

— נאַטירלעך, קומט מיר נישט אַזוי לייכט אָן מיך צו אַקלימאַטיזירן ביי אײַך אויבן — רעדט ער ווייטער — דאָס האָט מען דאָך געקאָנט פאָרויסזען. אָבער תּיכּף זיך דערשרעקן און אַנטלויפן בלויז דערפאַר, ווייל כ׳וויל די ערשטע פאָר טעג זיין אַ ביסל צעטומלט און האָבן אַ הייס פּנים — דאָס וואָלט געווען פאַר מיר אַ חרפּה. כ׳וואָלט מיר אַליין פאָרגעקומען ווי אַ פּחדן און, אַחוץ דעם, וואָלט עס געווען אינגאַנצן קעגן שׂכל, — ניין, זאָגט איר אַליין...

ער רעדט פּלוצלונג עקשנותדיק, שאָקלט צו פון אויפרעגונג מיט די אַקסלען און זעט־אויס, ווי ער וואָלט געוואָלט אײַנריידן דעם איטאַליענער, יענער זאָל פאָרמעל צוריקציען זיין פאָרשלאָג.

— פאַר שׂכל בויג איך דעם קאָפּ — ענטפערט סעטעמבריני. — איך בויג, אַגב, אויך דעם קאָפּ פאַר מוטיקייט. דאָס, וואָס איר זאָגט, לאָזט זיך הערן, ס׳איז אויך שווער צו געפינען אַ רעכטע טענה קעגן דעם. איך האָב אויך צוגעזען שיינע פאַלן ביי אַקלימאַטיזאַציע. פאַראַיאָרן איז דאָ געווען איינע אַ פרײַלין קנייפער, אָטיליע קנייפער, פון אַ גאַנץ פיינער משפּחה, אַ טאָכטער פון אַ העכערן מלוכה־באַאַמטן. זי איז דאָ אָפּגעווען אָנדערטהאַלבן יאָר און האָט זיך אַזוי אויסגעצייכנט אײַנגעלעבט, אַז ווערנדיק אינגאַנצן געזונט — אַמאָל טרעפט, אַז מ׳ווערט דאָ געזונט אויך — האָט זי בשום־אופן נישט געוואָלט אַוועק. זי האָט זיך געבעטן בײַם הויפּראַט מיטן גאַנצן האַרץ, ר׳זאָל זי נאָך לאָזן בלייבן. זי קאָן נישט און וויל נישט אַהיימפאָרן, דאָ איז איר היים, דאָ איז זי גליקלעך. ס׳איז אָבער דעמאָלט געווען גרויס שפע און מ׳האָט געדאַרפט האָבן איר צימער — ממילא האָבן נישט געפּועלט אירע בקשות און מ׳האָט זיך אײַנגעעקשנט זי אויסצושרייבן ווי אַ געזונטע. פּלוצלונג קריגט אָטיליע גרויס היץ, איר דיאַגראַמע נעמט זיך הויפּש הייבן. אָבער מ׳האָט זי תּיכּף דעמאַסקירט, ווייל אָנשטאָט אַ געוויינלעכן טערמאָמעטער האָט מען איר געגעבן אַ „שטומע שוועסטער“. איר ווייסט נאָך נישט, וואָס דאָס איז. עס איז אַ טערמאָמעטער אָן ציפערן. ווען דער דאָקטאָר וויל אים קאָנטראָלירן, ליגט ער צו אַ מאָס און צייכנט אַליין די דיאַגראַמע. ווייזט זיך אַרויס, אַז אָטיליע, מיין הער, האָט 9,36, האָט נישט קיין היץ. אָבער יענע האָט זיך

ספּעציעל געבאָדן אין דער אָזערע, ס'איז דעמאָלט געווען אָנ־הייב מאַי, ביינאַכט זיינען געווען פרעסט, די אָזערע איז נישט געווען דווקא אייז־קאַלט, ס'איז געווען עטלעכע גראַד איבער נול, געוויס גענומען. זי איז אַ היפּשע ווײַלע געזעסן אין וואַסער, אַבי עפּעס צו קריגן. וואָס, מיינט איר, איז אַרויסגעקומען? — זי איז געבליבן געזונט, ווי געווען. זי איז אַוועק אַ פאַרצרהטע און אַ פאַרצווייפלטע, און זיך גאָרנישט געלאָזט טרייסטן פון אירע על־טערן. וואָס וועל איך טאָן אונטן? — האָט זי געהאַלטן אין איין טענהן — דאָ איז מיין היים. — כ'ווייס נישט, וואָס ס'איז פון איר געוואָרן... דאַכט זיך, אַז איר הערט מיך גאָרנישט, אינזשי־ניער? ס'קומט אייך אָן שווער צו האַלטן זיך אויף די פיס, אויב כ'האָב נישט קיין טעות. לייטענאַנט, דאָ האָט איר אייער קוזין! — ווענדט ער זיך צו יאָאַכימען, וואָס קומט גראָד צו. — לייגט אים אין בעט אַריין. אין אים פאַראייניקן זיך שכל און מוט, אָבער היינט אינאָווענט איז ער אַ ביסל אָפּגעשוואַכט.

— ניין, באמת, כ'האָב אַלץ פאַרשטאַנען — פאַרזיכערט האַנס קאַסטאָרפּ. — די „שטומע שוועסטער" איז בלויז אַ קוועקזילבער־רערל, אינגאַנצן אָן ציפערן. איר זעט, כ'האָב עס אינגאַנצן פאַר־שטאַנען. באַלד דערנאָך זעצט ער זיך אַריין אין דער ווינדע מיט יאָאַכימען און מיט נאָך אַ סך אַנדערע פּאַציענטן. דער צונויפקום איז געענדיקט פאַרן היינטיקן טאָג, מ'צעגייט זיך, ווער אין די האַ־לעס און ווער אין די לאָזשעס אויף אָוונטיקער ליג־קוראַציע. האַנס קאַסטאָרפּ גייט אַריין צו יאָאַכימען אין צימער. דער דיל פון קאָרי־דאָר מיטן קאָקאָס־דיוואַן פאַליעווען זיך לייכט אונטער די טריט, אָבער ס'איז נישט געווען באַזונדערס אומאָנגענעם. ער זעצט זיך אַוועק אויף יאָאַכימס גרויסער געבלימלטער לען־שטול — ביי אים אין צימער איז אויך געשטאַנען אַזאַ שטול — און פאַרזיכערט אַ מאַריאַ מאַנציני. ער פילט אין איר אַ טעם פון קלעי, קוילן און נאָך אַנ־דערע ריחות, בלויז נישט דעם, וואָס מ'דאַרף שפּירן. פונדעסט־וועגן רויכערט ער אים ווייטער. בשעת־מעשה קוקט ער זיך צו, ווי יאָ־אַכים פאַרעט זיך ביים לייגן זיך, טוט אָן זיין שטוב־קורטקע, וואָס איז ווי פון אַ אוניפאָרם, איבער איר — אַן אַלטן פּאַלטאָ, נעמט זיין

נאַכטלעמפל מיט דעם רוסישן לערנבוך און גייט אַרויס אויפן באַלקאָן. דאָרטן צינדט ער אָן דאָס לעמפל, שטעקט אַריין דעם טערמאָמעטער אין מויל, זעצט זיך אַוועק אויף דער ליג־שטול און נעמט מיט אַן אויסטערלישער פלינקייט זיך אַרומוויקלען מיט די צוויי גרויסע דעקעס — פון קעמל־האָר, וועלכע זיינען שוין געלעגן אויסגעשפרייט אויף דער ליג־שטול פון פריער. האַנס קאַסטאָרפ קוקט זיך צו מיט אמתדיקער באַוואונדערונג, ווי פלינק יענער מאַכט עס. ער פאַרוואַרפט איבער זיך די דעקעס, איינע נאָך דער אַנדערער, פריער אין דער לענג פון לינקס ביז אונטערן אַקסל, דערנאָך פון אונטן איבער די פיס און דערנאָך — פון רעכטס, אַזוי, אַז ער שטעלט מיט זיך סוף־כל־סוף פאָר אַ מין גלייכן און גלאַטן פאַקעט, פון וועלכן ס'שטאַרן אַרויס בלויז דער קאָפ, די אַקסלען און די הענט.

— דו מאַכסט עס אויסגעצייכנט — זאָגט האַנס קאַסטאָרפ.

— ס'איז אַ געוווינונג — ענטפערט יאָאַכים און בשעת ער רעדט, האַלט ער צו דעם טערמאָמעטער מיט די ציין — דו וועסט עס דיך אויך אויסלערנען. מאָרגן מוזן מיר אומבאַדינגט איינהאַנדלען אַ פאָר דעקעס פאַר דיר. זיי וועלן דיר אונטן אויך צונוץ קומען. דאָ, ביי אונז, קאָן מען זיך אָן דעם נישט באַגיין, בפרט נאָך, אַז דו האָסט נישט קיין פעלצענעם זאַק.

— איך וועל מיך אָבער ביינאַכט נישט לייגן אויפן באַלקאָן — טענהט האַנס קאַסטאָרפ. — דאָס וועל איך נישט טאָן, איך זאָג עס דיר גלייך. ס'וואָלט מיר אויסגעקומען משונה. יעדע זאַך האָט איר גרענעץ. כ'מוז סוף־כל־סוף ווי עס איז ווייזן, אַז כ'בין בלויז צוגאַסט ביי אייך אויבן. כ'וועל נאָך דאָ זיצן אַ ביסל און רויכערן אַ ציגאַר, ווי דער שטייגער איז. אַ געשמאַק האָט ער איצט אַ פאַסקודנעם, אָבער כ'ווייס, אַז ר'איז גוט און לעת־עתה מוז איך מיך באַנוגענען דערמיט. איצט איז שוין באַלד ניין אַ זייגער, ליידער איז נאָך אַפילו ניין אויך נישט. אָבער אַרום האַלב צען וועט שוין ווי ס'איז זיין די צייט, ווען מ'קאָן גיין שלאָפן.

אַ שוידער לויפט אים אַדורך די ביינער, פריער איינער און דערנאָך איינער נאָכן אַנדערן. האַנס קאַסטאָרפ שפרינגט אויף פון אָרט און לויפט־צו צום וואַנט־טערמאָמעטער, גלייך ווי ער וואָלט אים

געוואָלט כאַפּן בײַ דער האַנט. אין צימער איז ניין גראַד רעאָמור. ער טאַפּט אָן די רערן פון דער צענטראַל־באַהייצונג און זעט, אַז זיי זיינען טויט און קאַלט. ער רעדט עפּעס אַ צעטומלטער, מער־ווייניקער דאָס, אַז כאָטש ס׳איז אַוגוסט, איז אַ בושה און אַ חרפּה, הלמאי מ׳הייצט נישט, ווייל ס׳גייט נישט אין די חדשים פון קאַלענדאַר, נאָר אין דער טעמפּעראַטור, און די טעמפּעראַטור איז אַזעלכע, אַז ער ווערט געפרוירן ווי אַ הונט. אָבער זיין פּנים ברענט פון פּוני־דעסטוועגן. ער זעצט זיך ווידער אַוועק, שטייט נאָכאַמאָל אויף, בעט מורמלענדיק יאָאַכימען, ער זאָל אים דערלאַנגען צו נעמען די קאָלדרע פון זיין בעט און שפּרייט זי אויס — זיצנדיק אויף דער שטול — איבערן אונטערשטן טייל קערפּער. אַזוי זיצט ער, אַ דערהיצטער און אַ שוידערנדיקער, און פּייניקט זיך מיט דעם ציגאַר, וואָס האָט אַ פּאַסקודנעם געשמאַק. ס׳באַפאַלט אים אַ געפיל פון גרויסער עלנט, ס׳דאַכט זיך אים, אַז ס׳איז אים נאָך קיינמאָל אין לעבן נישט געווען אַזוי שלעכט. — דאָס איז אַ צרה — מורמלט ער. פּלוצלונג כאַפּט אים אָן (אַ מאָדנע אויסגעלאַסן געפיל פון פרייד און האָפענונג. באַלד נאָך דעם הערט ער זיך צו צו זיך אַליין און וואַרט אָפּ, צי דאָס געפיל וועט ווידער קומען. אָבער ניין, עס איז נישט געקומען, די מרה־שחורה עסט ווייטער. און אַזוי שטייט ער צום סוף אויף, וואַרפט צוריק אַרויף יאָאַכימס קאָלדרע אויפן בעט, מורמלט אַרויס מיט אַן אויסגעקרימט מויל עפּעס אַזוי ווי: „אַ גוטע נאַכט“, „ווער נאָר נישט געפרוירן“ און — „קום אַריין נאָך מיר מאָרגן פאַרן פרי־שטיק“. באַלד דערנאָך טשאַפּעט ער אַוועק דורכן קאָרידאָר אין זיין צימער אַריין.

ביים אויסטאָן זינגט ער זיך צו, אָבער נישט פון פריילעכקייט. מעכאַניש און אָן שום כוונה פּטרט ער אָפּ די קליינע געוויינקייטן און די קולטורעלע פליכטן פון דער נאַכט־טואַלעט, גיסט אַריין העל־רויט שווענק־וואַסער פון רייזע־פלאַקאָן אין גלאָז אַריין און גאָרגלט שטילערהייט אין האַלז. ער וואַשט די הענט מיט זיין גוטער און צאַרטער פיאָלקן־זייף און טוט אָן דאָס לאַנגע באַטיסטענע העמד, וואו אויף דער ברוסט־קעשענע זיינען אויסגעהאַפטן די אותיות ה. ק. דערנאָך לייגט ער זיך, לעשט אויס דעם לאָמפּ און וואַרפט אַנידער

זיין הייסן, צערולטן קאָפּ אויף דעם קישן, וואו די אַמעריקאַנערין איז ערשט נישט לאַנג געשטאָרבן.

ער האָט זיך זיכער געריכט, אַז ער וועט תיכּף אַנטשלאָפן ווערן. אָבער ס'ווייזט זיך אַרויס, אַז ער האָט געהאַט אַ טעות און זיינע וויעס, וואָס זיינען פריער צוגעפּאַלן פון מידקייט, ווילן זיך איצט בשום־אופן נישט צומאַכן. תיכּף ווי ער מאַכט זיי צו, עפענען זיי זיך אומרויִק און פּינטלענדיק. ס'איז נאָך נישט זיין געוויינלעכע שלאָף־צייט, טראַכט ער, אַחוץ דעם איז ער אין משך פון טאָג צופיל גע־לעגן. דערצו קלאַפּט מען נאָך אינדרויסן אויס אַ טעפּעך. דאָס קאָן אַפילו נישט געמאָלט זיין. פּאַקטיש האָט זיך עס נישט אָנגע־הויבן. ס'ווייזט זיך אַרויס, אַז דאָס קלאַפּן פון זיין אייגן האַרץ הערט ער, ווי עס וואָלט געקומען פון ערגעץ ווייט, אַקוראַט אַזוי ווי מ'וואָלט אינדרויסן אויסגעקלאַפּט אַ טעפּיך מיט אַ געפלאָכטענעם רויר־קלאַפּער.

אין צימער איז נאָך נישט אינגאַנצן פינסטער. די שיין פון די לעמפּלעך אין די לאָזשעס ביי יאָאַכימען און ביים פּאָרפּאָלק פון שלעכטן רוסן־טיש, פּאַלט אַריין דורך דער אָפענער באַלקאָן־טיר. ליגנדיק אַזוי אויפן רוקן מיט צעפּינטלטע וויעס, ווערט פון דער העלער הויט אויפגעפרישט אין קאַסטאָרפּן אַן איינדרוק, איין איינציקער אין משך פון טאָג, אַ בילד, וואָס ער האָט מיט שרעק און צוליב סובעטעלקייט תיכּף זיך באַמיט צו פאַרגעסן. ס'איז דער אויסדרוק, וועלכן יאָאַכימס פּנים האָט אָנגענומען, ווען מ'האָט גערעדט וועגן מאַדושיאַ און אירע קערפּערלעכע אייגנשאַפטן. יאָאַכים האָט בשעת־מעשה אַזוי מאָדנע נעבעכדיק אויסגעקרימט דאָס מויל און זיין ברוין פּנים איז אַזוי פלעקיק־בלאַס געוואָרן. האַנס קאַסטאָרפּ פאַרשטייט עס איצט און דערזעט עס אייף אַזאַ נייעם, געגויעם און אינטימען אופן, אַז דער רויר־קלאַפּער אינדרויסן נעמט קלאַפּן טאָפּלט אַזוי שטאַרק און טאָפּלט אַזוי גיך און ער פאַרטויבט כמעט די קלאַנ־גען פון דער אָוונט־מוזיק אין „פּלאַץ". וואָרעם אונטן איז ווידער אַ קאָנצערט אין יענעם האָטעל. אַ ס'מעטרישע און באַנאַלע מע־לאָדיע פון אַן אָפּערעטקע טראָגט זיך אין דער טונקלקייט און האַנס קאַסטאָרפּ האָט צוגעפייפט שעפּטשענדיק (מ'קאָן שעפּטשענדיק פייפן

אויך), בשעת־מעשה האָט ער מיט זיינע קאַלטע פיס אונטער דער קאָלדרע צוגעקלאַפּט צום טאַקט.

דאָס איז, נאַטירלעך, דאָס בעסטע מיטל ניט אַנטשלאָפֿן צו ווערן. האַנס קאַסטאָרפּ האָט איצט אויך נישט קיין חשק דערצו. זינט ער האָט אויף אַזאַ מאָדנעם און לעבעדיקן אופן דערשנאַפּט, פאַרוואָס יאָאַכים האָט געקריגן אַזעלכע קאָלירן, זעט אים אויס די וועלט ניי און ווידער כאַפּט אים אַרום ביז דער סאַמע טיפעניש יענץ געפיל פון אויסגעלאַסענער פרייד און האָפענונג. אגב, ריכט ער זיך אויף עפּעס, כאָטש ער ווייסט אַליין נישט אויף וואָס. דערהערנדיק, אַז די שכנים פון רעכטס און פון לינקס שטייען־אויף פון דער ליג־קוראַציע און גייען אַריין אין זייערע צימערן, כדי צו פאַרבייטן די „האָריזאָנטאַלע לאַגע" פון דרויסן אויף פונקט אַזאַ לאַגע אין שטוב, פּרוּווט ער זיך אַליין צו איבערצייגן, אַז דאָס באַרבאַרישע פּאָרפאָלק וועט זיך דאָסמאָל האַלטן רויִק. כ׳קאָן רויִק אײַנשלאָפֿן, טראַכט ער. זיי וועלן זיך היינט אינגאַנצן האַלטן רויִק, איך בין זיכער דערין! ס׳ווייזט זיך אָבער אַרויס, אַז ער האָט נישט געטראָפֿן, און האַנס קאַסטאָרפּ האָט אַפילו נישט אויפריכטיק געמיינט, אַז ס׳וועט זיין אַנדערש; יאָ, דעם אמת געזאָגט, וואָלט ער פערזענלעך און פון זיין זייט אַפילו זיי נישט פאַרשטאַנען, ווען זיי וואָלטן זיך געהאַלטן רויִק. פונדעסטוועגן דערשטוינט אים דאָס, וואָס ער דערהערט אַזוי שטאַרק, אַז ער בייזערט זיך: אומדערהערט! דאָס איז שרעקלעך! ווער וואָלט זיך דערויף געקאָנט ריכטן! ער הערט די דאָזיקע ווערטער אָן אַ קול. דערביי שעפּטשעט ער ווידער צו דער באַנאַלער אָפּערעטקע־מעלאָדיע, וואָס שטראָמט אַהער עקשנותדיק.

שפּעטער נעמט ער דרעמלען. אָבער צוזאַמען דערמיט קומען אָן אויסטערלישע חלומות, נאָך אויסטערלישערע, ווי אין דער ערשטער נאַכט. צוליב דעם וועקט ער זיך אַלעמאָל אויף אַ דערשראָקענער, אָדער אין גייענג נאָך עפּעס אַ צעטומלטן רעיון. ס׳חלומט זיך אים, אַז ער זעט דעם הויפראַט בערענס אַרומגיין אויף דער סטעזשקע פון גאָרטן מיט קרומע קניען און מיט הענט, וואָס הענגען אַראָפּ שטייף פון פאָרנט. ער פּאַסט צו זיינע לאַנגע און

אַזוי צו זאָגן וויסטע טריט צו אַ ווייטער מאַרש־מעלאָדיע. ווען דער הויפראַט בלייבט שטיין פאַר קאַסטאָרפּן, ווייזט זיך אַרויס, אַז ער טראָגט ברילן מיט דיקע קיילעכיקע גלעזער. ער רעדט עפּעס נישט צו דער זאַך. אַ ציוויליסט, נאַטירלעך — זאָגט ער און, נישט בעטנ־דיק קיין דערלויבעניש, ציט ער אים אַראָפּ די אונטערשטע וויע מיטן מיטלסטן און ווייזפינגער פון זיין ריזיקער האַנט. — אַן אָרנטלעכער ציוויליסט, ווי איך דערקען תּיכּף. אָבער נישט אַן טאַלענט, לחלוטין נישט אַן טאַלענט צו פאַרגרעסערטער שטאָף־פאַרברענונג. וועט נישט קאַרגן מיט די יאָרן, מיט די פלינקע דינסט־יאָרן ביי אונז דאָ אויבן! נאַ, האָפּליאַ, מיינע הערן, אַרויס שפּאַצירן! — רופט ער, שטעקט אַריין זיינע ביידע ריזיקע ווייזפינגער אין מויל און לאָזט אַרויס אַזאַ מאָדנע שיינעם פייף, אַז פון צווי פאַרשיידענע זייטן קומען אָנצופליען אין דער לופט די לערערין און מיס ראָבינזאָן אין פאַרקלענערטער גרייס. זיי זיצן זיך אויף בערענסעס רעכטן און לינקן אַקסל אין אַזאַ פּאָ־זיציע, ווי זיי זיצן אין עס־זאַל רעכטס און לינקס פון האַנס קאַס־טאָרפּ. אַזוי־אַרום גייט דער הויפראַט אַוועק צוהינקענדיק, דערביי פאַר־קריכט ער מיט אַ סערוועט הינטער די ברילן, כּדי זיך אויסצווישן די אויגן, און מ'ווייסט אַליין נישט, וואָס ער וויל אָפּווישן — שווייס אָדער טרערן.

דערנאָך דאַכט זיך אים אין חלום, אַז ער געפינט זיך אין גימנאַזיע־הויף, וואו ער האָט אין משך פון אַזויפיל יאָרן פאַרבראַכט די פּויזעס צווישן די לעקציעס, און ער גרייט זיך צו באָרגן אַ בלייפעדער ביי דער מאַדאַם שאָשאַ, וואָס איז אויך דאָרטן דאָ. זי גיט אים אַ רויטע, האַלב־אויסגעשריבענע בלייפעדער, וואָס שטעקט אין אַ זילבערן בלעכל, און זי דערמאָנט קאַסטאָרפּן מיט אַן אָנ־גענעם הייזעריקער שטים, ער זאָל איר אומבאַדינגט צוריקגעבן די בלייפעדער נאָך דער לעקציע. בעת זי גיט אויף אים אַ קוק מיט אירע שמאָלע בלוי־גרוי־גרינע אויגן איבער די ברייטע באַקנ־ביינער, — גיט ער זיך געוואַלדיק אַ רייס אויף פון חלום, ווייל איצט האָט ער עס געפּאַקט אין וואָס און אין וועמען זי דערמאָנט אים אַזוי לעבעדיק. ער מוז עס אָבער אינדערגיך באַהאַלטן אויף

מאָרגן, ווייל ער פילט, אַז דער שלאָף און די חלומות באַפאַלן אים פונסניי. באַלד דאַכט זיך אים אויס, אַז ער אַנטלויפט פאַרן ד״ר קראָקאָווסקי, וועלכער יאָגט אים נאָך, כדי צו פּראַווען מיט אים פּסיכאָ־אַנאַליז און האַנס קאַסטאָרפּ פילט פאַר דעם אַ משוגענע און באמת־אומזיניקע שרעק. ער אַנטלויפט פאַרן דאָקטאָר דורך די באַלקאָן־לאָזשעס לענגס די גלעזערנע ווענט, פאַרט׳טעפּעט מיט אַ פוס, שפרינגט אַראָפּ מיט סכנת־נפשות אין גאָרטן אַריין, וויל פון גרויס פּחד אַרויפקלעטערן אויף דעם רויט־ברוינעם פאָנען־שטעקן און ער כאַפּט זיך אויף אַ באַגאָסענער מיט שווייס אין דער רגע, ווען דער נאָכיאָגער כאַפּט אים אָן בײַ אַ הויז.

נאָכדעם ווי ער האָט זיך אַ ביסל באַרויִקט און איז ווידער אײַנגעדרעמלט, האָט זיך די זאַך אַזוי־אַנטוויקלט אַזוי־ערנאָך: ער באַמיט זיך מיטן אַקסל אָפּצושטופּן סטעמברינין פון אָרט, יענער אָבער שטייט אויף אַן אָרט און שמייכלט — פיין, טרוקן און חוזק־דיק, אונטער דער פּולער, שוואַרצער וואָנס, דאָרט, וואו ער דרייט זיך אַרויף קיילעכיק און שיין. דער דאָזיקער שמייכל איז טאַקע געווען דאָס, וואָס האַנס קאַסטאָרפּ האָט אָפּגעפילט פאַר אַ באַליידיקונג. — איר שטערט! — האָט ער זיך אַליין געהערט זאָגן — אַוועק פון דאַנען! איר זענט בלויז אַ קאַטערינאַזש און איר שטערט דאָ! אָבער סעטעמברינין לאָזט זיך נישט רירן פון אָרט און האַנס קאַסטאָרפּ בלײַבט שטיין, כדי זיך מיישב צו זײַן, וואָס מ׳דאַרף דאָ טאָן. אָבער פּלוצלונג און אומגעריכט ווערט אים אויף אַן אויסגעצייכנטן אופן קלאָר, וואָס אַזוינס ס׳איז די צייט: נישט עפּעס אַנדערש, ווי גאַנץ פּשוט אַ „שטומע שוועסטער“, אַ קוועקזילבער־רערל אינגאַנצן אָן ציפערן, פאַר אַזעלכע, וואָס ווילן אָפּנאַרן. אויפגעכאַפּט האָט ער זיך מיט דער פעסטער דעה, מאָרגן צו דערציילן זײַן קוזין יאָאַכים וועגן אָט דער המצאה.

מיט אַזעלכע אַוואַנטורעס און אַנטדעקונגען גייט אַריבער די נאַכט. ס׳האָבן זיך אויך אויף אַ ווילדן אופן אַרײַנגעפּלאָנטערט הער־מינע קלעפעלד און הער אַלבין. אויך דער הויפּטמאַן מוקאַלאָזיק, וועלכער האָט אַוועקגעטראָגן די פּרוי שטער אין זײַן גרויסן פּיסק און דער פּראָקוראָר פּאַראַוואַנט האָט אים דערפאַר דורכגעשטאָכן

מיט אַ שפּיז. איין חלום האָט זיך אַפילו האַנס קאַסטאָרפּן אין יענער נאַכט געחלומט אַזש צוויי מאָל אין ביידע מאָל געניי אין דער זעלבער פאָרם, צום צווייטן מאָל — שוין פאַרטאָג. ער איז געזעסן אין זאַל מיט די זיבן טישן. פּלוצלונג איז די גלעזערנע טיר פאַרקלאַפּט געוואָרן מיט אַ געוואַלדיקן רעש און ס'איז אַריינגעקומען מאַדאַם שאָשאַ, אין אַ ווייסן סוועטער, איין האַנט אין קעשענע, די צווייטע — ביים גרעק. אָבער אָנשטאָט צוצוגיין צום גוטן רוסן-טיש, איז די נישט-דערצויגענע פרוי שטיל צו צו האַנס קאַסטאָרפּן און שווייגנדיק אים דערלאַנגט די האַנט צום קושן. אָבער נישט די אייבערשטע זייט פון דער האַנט האָט זי אים דערלאַנגט, נאָר די אינעווייניקסטע, און האַנס קאַסטאָרפּ מוז זי דאָרטן קושן, אין דער נישט-צאַרטער, אַ ביסל ברייטער און קורצפינגערדיקער האַנט מיט דער אויסגעריבענער הויט אין די זייטן פון די נעגל. בשעת-מעשה האָט אים ווידער דורכגענומען פון קאָפּ ביז די פיס דאָס געפיל פון ווילטער זיסקייט, ווי בשעת ער האָט געפּרוווט זיך פאָרשטעלן, ווי ער ווערט פּטור פון דער ערע און געניסט פון די הוילע מעלות, וועלכע ס'ברענגט מיט זיך די שאַנד. דאָסמאָל האָט ער עס ווידער געפילט אין חלום און אומגעהייער שטאַרקער.

פערט קאַפּיטל

נייטיקער אײַנקויף

— אַייער זומער ענדיקט זיך שוין? — פרעגט האַנס קאַסטאָרפּ דעם דריטן טאָג איראָניש זיין קוזין...

ס'איז געווען אַ שרעקלעכע זאַווערוכע.

דער צווייטער טאָג, וועלכן דער האָספּיטאַנט האָט אינגאַנצן דאָ דורכגעלעבט, איז געווען אַ פּרעכטיק-זומערדיקער. איבער די שפּיזיקע סאָסנע-שפּיצן האָט דער הימל געלויכטן אַ טיף-בלויער. דער ישוב אין טאָל האָט געגלאַנצט גרעל אין דער היץ. די גלעקלעך פון די קי, וועלכע גייען אַרום און פּליקן דאָס קורצע, וואַרעמע גראָז פון די שיפּועים, האָבן לוסטיק-געמיטלעך אָפּגעקלונגען אין דער לופט. נאָך ביים ערשטן פרישטיק זיינען די דאַמען געווען אָנגעטאָן אין דינע וואַש-בלוזעס, עטלעכע אַפילו אין אַזשורירטע אַרבל, וואָס האָט נישט אַלעמען גלייך געפּאַסט. אויף דער פרוי שטער, למשל, האָט עס אויסגעזען ממש מיאוס, אירע הענט זיינען געווען צו צעגאָסן. זי איז בכלל נישט באַשאַפן געווען פאַר צו-לייכטע מלבושים. אויך די מענער פון דער סאַנאַטאָריע האָבן אויף פאַרשיידענע אופנים צוגעפּאַסט זייערע מלבושים צום שיינעם וועטער. ס'האָבן זיך געוויזן לוסטרינענע רעקלעך און לייוונטענע אָנצוגן. יאָאַכים צימסען האָט אָנגעטאָן עלפאַנטן-ביין-פאַרביקע פלאַנעל-הויזן צו זיין בלויען רעקל. דער דאָזיקער צוזאַמענשטעל האָט צוגעגעבן זיין אויסזען אינגאַנצן אַ מיליטערישן חותם. וואָס ס'איז נוגע סעטעמברינין, האָט ער אַפילו עטלעכע מאָל איבערגעחזרט, אַז ר'האָט בדעה צו טוישן דעם אָנצוג. — צו אַלדי רוחות — האָט ער געזאָגט, ווען ער איז נאָכן לונש אַראָפּ מיט די קוזינען אין שטעטל אַריין שפּאַצירן. — די זון ברענט געשמאַק! דאַכט זיך, מ'וועט זיך מוזן

אָנטאָן לייכטער. אָבער נישט געקוקט דערויף, וואָס ער האָט עס אַזוי שיין אַרויסגעזאָגט, איז ער פונדעסטוועגן ווייטער אַרומגעגאַנגען, ווי פריער, אין זיין לאַנגן האָריקן אָנצוג מיט די גרויסע לאַצן און געקראַטעוועטע הויזן — ס׳איז אַפּנים געווען אַלץ, וואָס ער האָט פאַרמאָגט.

אָבער אויפן דריטן טאָג האָט זיך געמאַכט אַזוי, גלייך ווי די נאַטור וואָלט זיך איבערגעדרייט מיטן קאָפּ אַראָפּ און מיט די פיס אַרויף. האַנס קאַסטאָרפּ האָט נישט געגלויבט זיינע אייגענע אויגן. ס׳איז געווען נאָך מיטאָג און דער עולם איז געהאַט געלעגן אַ צוואַנציק מינוט אויף ליג-קוראַציע. פלוצלונג האָט זיך די זון איינ-דערגיך באַהאַלטן, מיאוסע טאָרף-ברוינע וואָלקנס זיינען אָנגעלאָפן איבער די דרום-מזרחדיקע בערג-רוקנס און אַ פרעמדער ווינט, אַ קאַל-טער, וואָס מאַכט ציטערן די ביינער, גלייך ווי ער וואָלט געקומען פון אומבאַקאַנטע אַייזיקע געגנטן, האָט פלוצלונג גענומען בלאָזן איבערן טאָל. די טעמפּעראַטור איז אויף איינמאָל אַראָפּגעפאַלן און די גאַנצע סביבה אַרום האָט באַקומען אַ שפּאָגל-ניי פּנים.

— שניי — האָט יאָאַכימס קול אַ זאָג געטאָן הינטער דער גלע-זערנער וואַנט.

— וואָס הייסט „שניי“? — פרעגט האַנס קאַסטאָרפּ. — ווסט דאָך נישט גיין זאָגן, אַז ס׳נעמט שנייען?

— טאַקע יאָ, — ענטפערט יאָאַכים. — מיר קאָנען שוין אָט-דעם ווינט. ער ברענגט מיט זיך תמיד אַ שליטוועגס.

— נאַרישקייטן — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — אויב כ׳האָב נישט קיין טעות, האָבן מיר היינט אָנהייב אַווגוסט.

אָבער יאָאַכים האָט געזאָגט דעם אמת. ער האָט, אַפּנים, גע-קאָנט די היגע געגנט. ווייל אין משך פון עטלעכע רגעס האָט עט-לעכע מאָל אַ דונער געטאָן, און ס׳האָט גענומען פאַלן אַ געוואַלדי-קער שניי, אַזאַ געדיכט אָנשיטעניש, אַז אַלץ האָט געקריגן אַ פּנים ווי פאַרקנוילט אין ווייסער פאַרע און מ׳האָט מער גאָרנישט געקאָנט אַרויסגיין פון ישוב אין טאָל.

ס׳האָט אַזוי אָפּגעשנייט דעם גאַנצן נאָכמיטאָג. מ׳האָט אָנ-געצונדן די צענטראַל-באַהייצונג. יאָאַכים האָט זיך אַרומגעדעקט מיט

זיין פעלץ־זאַק און נישט איבערגעריסן די ליג־קוראַציע, אָבער האַנס קאַסטאָרפּ איז אַנטלאָפן צו זיך אין צימער אַריין, האָט צוגערוקט אַ שטול צו די דערוואַרעמטע רערן און האָט פון דאָרט, שאָקלענדיק מיטן קאָפּ, געקוקט אין דעם תוהו־ובוהו אַריין. צו מאָרגנס אינדערפרי האָט נישט געשנייט. אָבער כאָטש דער דרויסנדיקער טערמאָמעטער האָט געוויזן עטלעכע גראַד וואַרעמקייט, איז דער שניי פונדעסטוועגן געבליבן ליגן אַ פוס הייך, אַזוי אַז פאַר האַנס קאַסטאָרפּס פאַרוואונדערטן בליק האָט זיך אויסגעשפּרייט אַ אמת־ווינטערדיקע לאַנדשאַפט. איצט האָט מען מער נישט געהייצט. די טעמפּעראַטור אין צימער איז געווען נישט מער, ווי זעקס גראַד איבער נול.

— אַייער זומער ענדיקט זיך שוין? — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געפרעגט זיין קוזין מיט ביטערער איראָניע...

— דאָס קאָן מען נישט זאָגן — ענטפערט יאָאַכים זאַכלעך.

— מיט גאָטס הילף וועלן נאָך זיין שיינע זומער־טעג. אַפילו אין סעפּטעמבער קאָן זיך עס נאָך טרעפן. אָבער די מעשה איז די, וואָס די צייטן פון יאָר זיינען דאָ נישט אַזוי אָפּגעטיילט, פאַרשטייסטו. זיי מישן זיך אויס, אַזוי צו זאָגן, און האַלטן זיך נישט ביים קאַלענדאַר. אין ווינטער טרעפט זיך אָפט, די זון זאָל אַזוי ברענען, אַז מ'שוויצט און מ'מוז אויסטאָן דאָס רעקל ביים שפּאַציר; און זומער וויטער, — יאָ, זעסטו דאָך אַליין, וואָס ס'קאָן זיך דאָ מאַכן זומער. ס'ערגסטע איז מיט דעם שניי — ער צעדרייט אַלץ. ס'שנייט אין יאַנואַר, אָבער אין מאַי — נישט אַ סך ווייניקער. און אַווגוסט שנייט אויך, ווי דו זעסט. בכלל קאָן מען זאָגן, אַז ס'גייט נישט אַוועק קיין חודש, ס'זאָל נישט שנייען. דאָס איז אַ כלל, אויף וועלכן מ'קאָן זיך פאַרלאָזן. בקיצור, ס'זיינען פאַראַן ווינטער־טעג און זומער־טעג, פרילינג־און האַרבסט־טעג, אָבער אַזעלכע פּאַקטישע צייטן פון יאָר — דאָס איז נישט פאַראַן ביי אונז.

— דאָס איז אַ שיינע בהלה — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. ער גייט אין קאַלאָשן און אין ווינטער־פּאַלטאָ אַראָפּ אין שטעטל אַריין צוזאַמען מיט זיין קוזין, כדי איינצוקויפן דעקעס אויף ליג־קוראַציע, ווייל ס'איז קלאָר, אַז ביי אַזאַ וועטער קאָן ער מיט זיין פּלעד נישט אויסקומען. ער גיט אַפילו כלאַחר־יד אַ קלער, צי ס'וואָלט נישט כדאַי

געוועזן צו קויפן קיין פעליץ־זאַק, באַלד אָבער האָט ער חרטה, ער דערשרעקט זיך אַפילו פאַר דעם דאָזיקן געדאַנק.

— ניין, ניין — זאָגט ער. — לאָמיר זיך האַלטן בלויז ביי דעקעס. אַנטן וועלן זיי מיר שוין צונוץ קומען. דעקעס האָט מען אומעטום, ס'איז לחלוטין נישט אַזוי משונהדיק און ווילד. אָבער אַזאַ מין פעליץ־זאַק, דאָס איז שוין אַ גאַנצער עסק. דאַרפסט מיך פאַרשטיין: ווען כ'זאָל מיר קויפן אַ פעליץ־זאַק, וואָלט זיך מיר אַליין אויסגעוויזן, גלייך ווי כ'וואָלט מיך דאָ באַזעצט אויף שטענדיק און געהער אין אַ געוויסער מאָס צו אייך... בקיצור, כ'וויל בלויז זאָגן, אַז ס'לוינט אַבסאָלוט נישט אויף עטלעכע וואָכן צו קויפן אַ פעליץ־זאַק.

יאָאַכים איז מסכּים דערמיט און זיי האַנדלען איין אין אַ שיין, גרויס געשעפט אין ענגלישן קוואַרטאַל צוויי אַזעלכע דעקעס פון קעמל־האָר, ווי ס'האָט יאָאַכים, באַזונדערס לאַנגע און ברייטע, פון נאַטורעלן קאָליר. זייער ווייכע און אָנגענעמע. זיי הייסן, מ'זאָל זיי תּיכּף צושיקן אין דער אינטערנאַציאָנאַלער סאַנאַטאָריע „בערגהאָף“, צימער 34. האַנס קאַסטאָרפּ וויל זיך מיט זיי באַנוצן היינט נאָכמיטאָג צום ערשטן מאָל.

ס'איז, פאַרשטייט זיך, געווען נאָך דעם צווייטן פרישטיק, שפּעטער לאָזט נישט די אָרדענונג פון טאָג קיין צייט אויף אַראָפּצוגיין אין שטעטל אַריין. ס'רעגנט איצט און פון שניי אויף די גאַסן איז געוואָרן איין שפּריצנדיקע אייז־מאַסע. אַהיימצוועגס דעריאָגן זיי סעטעמברינין, וועלכער גייט אויך פון שטעטל צו דער סאַנאַטאָריע, אונטער אַ פּאַראַסאָל, כאָטש אָנעם היטל. דער איטאַליענער זעט אויס געל און איז, אַפּנים, עלעגיש געשטימט. ער קלאָגט זיך מיט שיינע, פיין־געפאָרמטע ווערטער אויף דער קעלט און דער נעץ, פון וועלכע ער ליידט אַזוי שטאַרק. ווען מ'וואָלט כאָטש געהייצט. אָבער די עלנטע מאַכטהאָבער הערן אויף צו הייצן תּיכּף, ווי ס'הערט אויף צו שנייען, אַ טעמפּער כּלל, אַ חוזק אויפן שכל! האַנס קאַסטאָרפּ פּרוּווט אַפילו פאַרענטפערן, אַז אַ מעסיקע צימער־טעמפּעראַטור געהער, ווי אים דאַכט זיך, צו די קוראַציע־פּרינציפּן, כּדי צו פאַרהאַרטעווען די פּאַציענטן, נאָר סעטעמבריני ענטפערט מיט גרויס חוזק.—

אַיי, באמת, די קוראַציע־פּרינציפּן, די היכע און אומבאַרירלעכע קוראַציע־פּרינציפּן! האַנס קאַסטאָרפּ רעדט וועגן זיי באמת מיטן ריכטיקן טאָן, מיט אַ מין פרומקייט און הכנעה. ס'איז נאָר אויפפאַלנדיק — כאָטש אויפפאַלנדיק אין גוטן זין — וואָס אַמשטאַרקסטן היט מען אָפּ מיט אַזויפיל דרך־ארץ נאָר יענע פּרינציפּן, וועלכע זיינען אין הסכם מיט די עקאָנאָמישע אינטערעסן פון די הערשער. אין דער זעלבער צייט איז מען גענייגט זיך נישט צו מאַכן זעענדיק, ווען ס'גייט וועגן אַ פּרינציפּ, וואָס שטימט נישט אַזוי אַיין דערמיט... די קוזינען לאַכן און סעטעמבריני נעמט דערווייל ריידן וועגן זיין געשטאָרבענעם פאָטער, אין שייכות צו דער וואַרעמקייט, נאָך וועלכער ער בענקט אַזוי.

— מיין פאָטער — זאָגט ער אויסגעצויגן און פרום — ער איז געווען אַ מענטש, עמפּינדלעך סיי אין קערפּער, סיי אין דער נשמה! ווי ער האָט דאָס ליב געהאַט ווינטער זיין קליין וואַרעם שטודיר־שטיבל, פון גאַנצן האַרץ האָט ער עס ליב געהאַט, שטענדיק האָט דאָרטן געמוזט הערשן אַ וואַרעמקייט פון צוואַנציק גראַד רעאָמור. ס'איז דאָרטן געשטאַנען אַ רויט־צעגליט אייוועלע און ווען מ'פּלעגט אין נאַס־קאַלטע טעג, אָדער דעמאָלט, ווען ס'בלאָזט דער שניידנדיקער טראַמאָנטאַנאַ־ווינט*, עפענען די טיר פון הויז — האָט די וואַרעמקייט אַרומגעכאַפּט, ווי אַ לייכטער מאַנטל, און די אויגן זיינען אָנגעפילט געוואָרן מיט פריידיקע טרערן. פול אָנגעפּאַקט איז דאָס שטיבל געווען מיט ביכער און כתב־ידן, צווישן זיי אַ סך יקר־המציאותן. צווישן די גייסטיקע אוצרות איז ער געשטאַנען אין זיין בלוי־פלאַנעלענעם שלאָפראָק ביים שמאָלן פּולפּיט און האָט עוסק געווען מיט ליטעראַטור — אַ קליינער און באַהנטער, זיכער מיט אַ קאָפּ קלענער פון מיר, שטעלט אייך פאָר! אָבער מיט דיקע לאָקן גרויע האָר ביי די שלייפן און מיט אַזאַ לאַנגער און פיינער נאָז... וואָס פאַר אַ ראָמאַניסט, מיינע הערן! איינער פון די בעסטע אין זיין צייט, איינער פון די געציילטע קענער פון אונזער שפּראַך, אַ לאַטיינישער סטיליסט איינער

---

* טראַמאָנטאַנאַ־ווינט רופן די איטאַליענער דעם צפון־ווינט, ווייל ער קומט צו זיי איבער די אַלפּן (trans montes).

אין דער וועלט, uomo letterato, צו וועלכן באָקאַטשיאָ האָט געבענקט... פון ווייטע מקומות זיינען געקומען געלערנטע, כדי זיך מיט אים אַדורכצורײדן, איינער פון האַפּאַראַנדאַ*, אַ צווייטער פון קראָ-קע. זיי זיינען ספּעציעל געקומען קיין פּאַדואַ, אונזער שטאָט, כדי אים אַרויסצוווייזן זייער אַכטונג און ער האָט זיי אויפגענומען מיט פריינדלעכער ווערדיקייט. ר'איז געווען אַן אויסגעצייכנטער דיכטער, און האָט אין זיינע פרייע שעהן געשריבן דערציילונגען אין דער עלעגאַנטסטער טאָסקאַנישער פּראָזע, אַ מייסטער פון idioma gentile— זאָגט סעטעמבריני מיט גרויס הנאה און לאָזט פּאַמעלעך צעגיין די הימישע ווערטער אויף דער צונג, דערביי שאָקלט ער צו מיטן קאָפּ אַהין-און-אַהער. זיין גערטנדל האָט ער באַאַרבעט לויט ווערגילס ביי-שפּיל — רעדט ער ווייטער — און וואָס ער האָט גערעדט, איז געווען געזונט און שיין. אָבער וואַרעם, וואַרעם האָט געמוזט זיין אין זיין שטיבל, ווען נישט האָט ער געציטערט און האָט אַפילו געקאָנט פאַרגיסן טרערן פון פאַרדראָס, הלמאי מ'לאָזט אים פרירן. איצט שטעלט אייך פאָר, אינזשיניער, און איר, לייטענאַנט, וואָס איך, דעם טאַטנס זון, מוז אויסשטיין אין אָט דעם פאַרשאָלטע-נעם און באַרבאַרישן אָרט, וואו דער קערפּער ציטערט פאַר קעלט אין סאַמע זומער און די נשמה ווערט שטענדיק געפּייניקט פון דער-נידערנדיקע איינדרוקן! אַך, ס'איז אַזוי שווער! ס'אַר אַ טיפּן רינגלען אונז אַרום! אָט דער דאָזיקער נאַרישער מלאך-תבלה, דער הויפּ-ראַט און קראָקאָווסקי — סעטעמבריני מאַכט אַ מינע, גלייך ווי ער וואָלט שיר נישט צעבראָכן די צונג. — קראָקאָווסקי, דער דאָ-זיקער אומפאַרשעמטער ווידוי-אָפּנעמער, וואָס האָט מיך פיינט דער-פאַר, ווייל מיין מענטשלעכע ווערדע דערלויבט מיר נישט, כ'זאָל זיך אונטערגעבן זיינע נאַרישע שטיק... און מיין טיש... מיט וואָס פאַר אַ געזעלשאַפט איך בין געצוואונגען צו עסן צוזאַמען! רעכטס פון מיר זיצט אַ בירברייער פון האַללע — מאַגנוס הייסט ער — מיט אַ פּאָר וואָנצעס, וואָס זעען-אויס, ווי אַ בונט היי. לאָזט מיך צו רו מיט דער ליטעראַטור — זאָגט ער — וואָס גיט זי? שיינע

* אַ שטאָט אין צפון שוועדן.

כאַראַקטערן! וואָס טויגן מיר שײנע כאַראַקטערן! איך בין אַ פּראַקטישער מענטש און שײנע כאַראַקטערן טרעפן זיך כמעט נישט אין לעבן. אַזאַ פאָרשטעלונג האָט דער מענטש וועגן ליטעראַטור. שײנע כאַראַקטערן... אָ, הײליקע מאַריאַ! קעגנאיבער אים זיצט זײן פרוי און פאַרלירט אײ־ווײס און ווערט אַלײן טעמפּער און טעמפּער. ס'איז אַ פּאַסקודנע צרה...

באָטש יאָאַכים און האַנס קאַסטאָרפּ האָבן זיך נישט דורכגעשמועסט וועגן דעם, האָבן זײ פונדעסטוועגן דעריבער אײן מײנונג: זײ האַלטן עס פאַר פאַרביטערונג און פאַר אומאָנגענעמער בונטאַרישקײט, אמת, אויך פאַר אינטערעסאַנט, אַדאַנק דער דרײסטקײט און שאַרפקײט פון די איבגעריצטע אויסדרוקן. האַנס קאַסטאָרפּ לאַכט גוטמוטיק פון די „וואָנצעס, ווי די בינטלעך הײ" און איבער די „שײנע כאַראַקטערן", אפשר נאָך מער פון דעם קאָמיש פאַרצווײפלטן אופן, ווי אַזוי סעטעמבריני רעדט וועגן דעם. דערנאָך זאָגט קאַסטאָרפּ:

— אמת, די געזעלשאַפט איז אַ ביסל אַ געמישטע אין אַזאַ אַנשטאַלט. מ'קאָן זיך נישט צוזוכן קײן טיש־שכנים. ווער ווײסט, צו וואָס דאָס וואָלט פאַרפירט. בײ אונזער טיש זיצט אויך אַזאַ דאַמע... פרוי שטער... כ'קלער, אַז איר קענט זי? זי איז אַ שרעקלעכער עם־הארץ, דאָס מוז מען מודה זײן און טײלמאָל, ווען זי נעמט פּלאַפּלען, ווײסט מען נישט, וואו די אויגן אַהינצוטאָן. דערבײ קלאָגט זי זיך אַלעמאָל אויף איר טעמפּעראַטור און אויף איר שלאַפקײט. זי איז פאַקטיש גאַנץ שווער קראַנק. דאָס איז עפּעס מאָדנע — קראַנק און נאַריש — כ'ווײס נישט, צי כ'דריק מיך ריכטיק אויס, אָבער אויף מיר ווירקט עס מאָדנע, ווען עמעץ איז נאַריש און דערצו נאָך קראַנק. אַזאַ מין צונויפטרעף, דאָס איז אפשר דאָס טרויעריקסטע אין דער וועלט. מ'ווײסט אַבסאָלוט נישט, וואָס פאַר אַ פּנים מ'דאַרף מאַכן דערבײ. ווײל אַ קראַנקן וויל מען דאָך אַרויסווײזן ערנסטקײט און דרך־ארץ, נישט אמת? קראַנקהײט איז אין אַ געוויסער מאָס עפּעס בכבודיקס, אויב מ'קאָן אַזוי זאָגן. אָבער ווען ס'מישט זיך דאָ אַרײן די טיפּשות מיט „פאָמולוס", „קאָסמישער אַנשטאַלט" און נאָך אַזעלכע בלימלעך — ווײסט מען באמת נישט, צי מ'זאָל לאַכן אָדער װײנען. ס'איז אַ דילעמע פאַרן מענטש־

לעכן געפיל און אַזאַ צרה, אַז ס׳איז אוממעגלעך איבערצוגעבן. מיר דאַכט זיך, אַז ס׳פּאַרט זיך עפּעס נישט, ס׳פּאַרט זיך נישט צו־נויף, מ׳איז נישט געוויינט זיך עס פאָרצושטעלן צוזאַמען. געוויינט־לעך שטעלט מען זיך פאָר, אַז אַ נאַרישער מענטש דאַרף זיין געזונט און פּשוט, די קראַנקהייט מאַכט דעם מענטשן אַנדערש, סוב־טעל און קלוג. בין איך אפשר נישט גערעכט? ס׳קאָן זיין, אַז כ׳האָב אפשר מער געזאָגט וויפל כ׳קאָן באַווייזן — ענדיקט ער.— ס׳איז בלויז דערפאַר, ווייל מיר זיינען צופעליק אַרויף אויף דעם שמועס... דערביי נעמט ער זיך פלאָנטערן.

אויך יאָאַכים איז אַ ביסל פאַרלעגן און סעטעמברינו שווייגט מיט הויך־פאַרצויגענע ברעמען, בשעת־מעשה מאַכט ער אַן אָנ־שטעל, ווי ער וואָלט צוליב העפלעכקייט געוואַרט אויפן סוף פון דער רעדע. פאַקטיש האָט ער בלויז אָפּגעוואַרט די רגע, אַז האַנס קאַסטאָרפּ זאָל זיך לחלוטין פאַרלירן. איצט האָט ער געענטפערט:

— כאַפּריסטי, אינזשיניער, איר ווייזט אַרויס פילאָסאָפישע פעי־קייטן, וואָס איך האָב לחלוטין זיך נישט געריכט פון אייך! לויט אייער טעאָריע מוזט איר זיין ווייניקער געזונט, ווי איר ווייזט אויס, ווייל איר האָט ממש גייסט. דערלויבט מיר אָבער אייך צו באַמערקן, אַז איך קאָן נישט מסכים זיין מיט אייערע אויספירן, איך מוז זיי איבערשפּאַרן און בין אַפילו צו זיי פיינדלעך געשטימט. איך בין, ווי איר זעט מיך, אַ ביסל נישט טאָלעראַנט בנוגע גייסטיקע ענינים און וויל גלייכער, מ׳זאָל מיך האַלטן פאַר אַ פּעדאַנט, איידער כ׳זאָל נישט באַקעמפן אַזעלכע געדאַנקען, וואָס מוזן לויט מיין מיינונג באַ־קעמפט ווערן, ווי די, וועלכע איר אַנטוויקלט...

— אָבער, הער סעטעמברינו...

— דערלויבט מיר... איך ווייס, וואָס איר ווילט זאָגן. איר ווילט זאָגן, אַז איר האָט עס נישט געמיינט ערנסט, אַז די מיינונג, וועלכע איר פאַרטרעט, איז נישט פּשוט אייער אייגענע, נאָר איר האָט אויפגעכאַפּט איינע פון די מעגלעכע מיינונגען, וואָס שוועבן אין דער לופט, און איר האָט אומפאַראַנטוואָרטלעך זיך מיט איר אַ שפּיל געטאָן. דאָס שטימט מיט אייער עלטער, בעת מ׳האָט נאָך

נישט קיין מענלעכע אַנטשלאָסנקייט און מ׳פּרוּווט זיך דערווייל מיט אַלערליי שטאַנדפּונקטן "Placet experiri" * — זאָגט ער און רעדט אויס די C. פֿון "Placet" ווייך, לויט דעם איטאַליענישן אַקצענט. דאָס איז אַ גוטער פּרינציפּ. שטיינען מאַכט מיך בלויז דער פֿאַקט, וואָס אײַער עקספּערימענט גייט גראָד אין אָט דער ריכטונג. איך בין מסופק, צי דאָס איז בלויז אַ צופֿאַל. איך האָב מורא, אַז דאָס שטאַמט פֿון אַ נייגונג, וועלכע קאָן אַמאָל פֿעסט אַרײַן אין כאַראַקטער, אויב מ׳וועט זיך איר נישט קעגנשטעלן. דערפֿאַר האַלט איך פֿאַר מײַן חוב אײַך צו קאָרעגירן. איר האָט אײַך אויסגעדריקט, אַז דער צונויפֿפּאָר פֿון קראַנקהייט מיט נאַרישקייט איז דאָס טרויעריקסטע אויף דער וועלט. איך בין מיט אײַך מסכּים. מיר איז אויך ליבער אַ גײַסטרײַכער קראַנקער, ווי אַ שווינדזיכטיקער טיפּש. אָבער מײַן פּראָטעסט הייבט זיך אָן, בעת איר באַטראַכט די פּאַראייניקונג פֿון קראַנקהייט מיט נאַרישקייט פֿאַר אַ מין סטיל-פֿעלער, פֿאַר אַ געשמאַקלאָזיקייט מצד דער נאַטור און פֿאַר אַ *דילעמע פֿאַרן מענטשלעכן געפֿיל*, ווי איר האָט באַוויליקט זיך אויסצודריקן; בעת איר האַלט קראַנקהייט פֿאַר אַזוי נאָבל און — ווי זאָגט איר? — אַזוי *כּבֿודיק*, אַז זי זאָל זיך בשום-אופֿן נישט קאָנען *צונויפֿפּאָרן* מיט טיפּשות. אַזוי האָט איר זיך טאַקע אויסגעדריקט. אָבער — ניין! קראַנקהייט איז לחלוטין נישט נאָבל, לחלוטין נישט כּבֿודיק; די דאָזיקע אָפּשאַצונג איז אַליין אַ קראַנקהייט, אָדער זי דערפֿירט דערצו. אפשר וועל איך בײַ אײַך אַרויסרופֿן אַן עקל צו דער דאָזיקער אויפֿפֿאַסונג, ווען כ׳וועל אײַך זאָגן, אַז זי איז אַן אָפּגענוצטע און אַ אַלטע. זי שטאַמט פֿון צײַטן פֿול אָבערגלויבן און חרטה-שטימונגען, ווען די אידעע פֿון מענטשלעכקייט איז געוואָרן פֿאַרגרעבט און פֿאַראומווערדיקט, צײַטן פֿול פּחד, ווען האַרמאָניע און גליק האָבן געגאָלטן פֿאַר חשדיש און מעשה-שׂטן, דערפֿאַר אָבער האָט דעמאָלט יעדע צעבראָכנקייט געגעבן אַ פֿרייען אַרײַנטריט אין מלכות-שמים. אָבער שׂכל און אויפֿקלערונג האָבן פֿאַרטריבן די דאָזיקע פֿינסטערע שאָטנס, וועלכע האָבן געשווערט

* עס געפֿעלט אײַך צו עקספּערימענטירן.

אויף דער מענטשלעכער נשמה — וואָס אמת, נאָך נישט אינגאַנצן, דער קאַמף דויערט נאָך ביז היינט. דער דאָזיקער קאַמף הייסט זיך אַרבעט. מיין הער, ערדישע אַרבעט, אַרבעט פאַר דער ערד, פאַר דעם כבוד און די אינטערעסן פון דער מענטשהייט. טאָג־טעגלעך פון דאָסניי געשטאַרקט אין דעם דאָזיקן קאַמף, וועלן אָט־די כוחות סוף־כל־סוף אינגאַנצן באַפרייען דעם מענטשן און וועלן אים אויפן וועג פון פּראָגרעס און ציוויליזאַציע דערפירן צו אַלץ אַ העלערער, מילדערער און ריינערער ליכט.

צו אַלדי רוחות — טראַכט האַנס קאַסטאָרפּ אַ דערשטוינטער און פאַרשעמטער — נאַ־ד'ר אַ מזמור! ווי אַזוי האָב איך דאָס אַרויסגערופן? עפּעס זעט עס מיר אויס צו־טרוקן. און וואָס האָט ער דאָס כסדר צו טאָן מיט אַרבעט. כסדר רעדט ער וועגן אַרבעט, כאָטש ס'פּאַסט זיך גאָרנישט אַריין. און האַנס קאַסטאָרפּ זאָגט:

— זייער שיין, הער סעטעמברִיני. ס'איז כדאי צו הערן, ווי שיין איר זאָגט דאָס אַלץ אַרויס. מ'קאָן עס גאָרנישט... גאָרנישט פּלאַסטישער אויסדריקן, מיין איך.

— די נייגונג צוריקצוגיין — נעמט סעטעמברִיני ווייטער ריידן און הייבט דערביי אויף זיין רעגנשירעם איבער דעם קאָפּ פון אַ פאַרבייגייענדיקן — דער גייסטיקער צוריקגאַנג צו די אידעען פון יענע פינסטערע, געפּייניקטע צייטן — גלויבט מיר, אינזשיניער, אַז דאָס איז אַ קראַנקהייט, אַ געניטע אויסגעפּאָרשטע קראַנקהייט, פאַר וועלכער די ווויסנשאַפט האָט פאַרשיידענע נעמען, איין נאָמען פון דער עסטעטיק און פּסיכאָלאָגיע, דער צווייטער — פון דער פּאָליטיק — עס זיינען שול־טערמינען, וואָס גיבן גאָרנישט צו און אָן וועלכע איר קאָנט אייך גאַנץ גוט באַגיין. אָבער היות אין גייסטיקן לעבן האָט יעדע זאַך אַ שייכות צו דער אַנדערער און איינס איז אַ פּועל־יוצא פון צווייטן, היות מ'טאָר נישט וויזן דעם טייוול קיין פינגער, ער זאָל דערביי נישט אַריינכאַפּן די גאַנצע האַנט און דעם גאַנצן מענטש דערצו... היות יעדער געזונטער פּרינציפּ, ווייטער, ברענגט מיט זיך בלויז געזונטע רעזולטאַטן אַלץ איינס, וואָס פאַר

אַ ציל מ'שטעלט זיך אין אָנהייב — צוליב דעם אַלעם, נעמט אייך אַריין אין זינען, אַז קראַנקהייט איז זייער ווייט צו זיין אַזוי נאָבל, און אַזוי בכבודיק, זי זאָל זיך נישט קאָנען פאָרן מיט קיין טיפשות. פאַרקערט, קראַנקהייט איז אַ דערנידעריקונג, אַפילו אַ ווייטאָגדיקע דערנידעריקונג פון מענטש, וואָס מאַכט אַ תל פון דער אידעע. מ'קאָן קראַנקהייט אין איינצעלנע פאַלן שיינען און זיך זאָרגן וועגן איר, אָבער זי שעצן גייסטיק — דאָס איז אַ שיגעון — נעמט דאָס אין זינען אַריין. ס'איז אַ שיגעון אין דער אָנהייב פון אַלע גייסטיקע שיגעונות. נישט די פרוי, וועלכע איר האָט דערמאָנט — ס'איז מיר נישט כדאי צו דערמאָנען זיך איר נאָמען — יאָ, די פרוי שטער, אַ דאַנק — בקיצור, אָט די קאָמישע פרוי, נישט איר קרענק שטעלט אַוועק דאָס מענטשלעכע געפיל פאַר אַ דילעמע, ווי איר האָט געזאָגט. גאָט אין הימל, קראַנק און נאַריש — דאָס איז דאָס עלנט אַליין, דער ענין איז גאָר פשוט, מ'קאָן בלויז האָבן רחמנות און אַ צי טאָן מיט די אַקסלען. די דילעמע, מיין הער, די טראַגיק הייבט זיך אָן דאָרטן, וואו די נאַטור איז געווען גענוג אַכזריותדיק, כדי צו צעברעכן די האַרמאָניע פון דער פערזענלעכקייט, אָדער זי באַלד נישט געלאָזט אַנטוויקלען זיך: ווען זי גיט אַן איידעלן און לעבעדיקן גייסט, אַ קערפער, וואָס טויג נישט צום לעבן. איר האָט געהערט פון לעאָפּאַרדי, אינזשיניער, אָדער איר, לייטענאַנט? — אַן אומגליקלעכער דיכטער פון אונזער לאַנד, אַ הויקער, אַ קרענקלעכער מענטש מיט אַ נשמה, וואָס איז לכתחילה גרויס געווען, אָבער צוליב דער קערפערלעכער צעבראָכנקייט איז זי שטענדיק געטרעטן געוואָרן און איז אַראָפּגעזונקען אין די טיפענישן פון איראָניע. דער יאָמער פון אָט דער נשמה צערייסט דאָס האַרץ. הערט נאָר אויס!

און סעטעמבריני נעמט רעציטירן אויף איטאַליעניש. די שיינע קלאַנגען צעגייען ביי אים אויף דער צונג, ער שאָקלט דעם קאָפּ אַהין און אַהער און טיילמאָל מאַכט ער צו די אויגן, ער מאַכט, זיך, אַפּנים, גאָרנישט דערפון, וואָס זיינע באַגלייטער פאַרשטייען נישט קיין וואָרט. ער איז, ווי מ'זעט, אינגאַנצן אַריינגעטאָן אין דער הנאה, וואָס ס'פאַרשאַפט אים דער גוטער זכרון און די אויס-

שפּראַך, אויך דאָס באַווייזן זיך פּאַר זיינע צוהערער. צום סוף זאָגט ער:

— אָבער איר פאַרשטייט דאָך נישט. איר הערט, אָבער איר קאָנט נישט פילן דעם ווייטאָגדיקן אינהאַלט. דער פאַרקריפּלטער לעאָפּאַרדי, מיינע הערן, פאַרשטייט עס גוט, מוז זיך אָפּזאָגן פון יעדער פרויען־ליבע און דאָס, אייגנטלעך, מאַכט אים אומפעיִק גוכר צו זיין די דערשלאָגנקייט פון זיין נשמה. דער גלאַנץ פון באַרימט־קייט און פון גוטע מעשים ווערט פאַרטונקלט פאַר אים, די נאַ־טור זעט אים אויס שלעכט — אַגב, איז זי טאַקע שלעכט, נאַריש און שלעכט, דערין בין איך מיט אים מסכּים. — און ער זיך מייאש. ס'איז אַ מורא אַרויסצוזאָגן, ער איז זיך מייאש אין וויסנשאַפט און אין פּראָגרעס. אָט דאָס איז טראַגיק, אינזשיניער. אָט דאָס איז אַ „הילעמע פאַרן מענטשלעכן געפיל“, נישט ביי יענער פרוי דאָרט, ס'איז מיר נישט כּדאי אָנצושטרענגען דעם זיכּרון צו דערמאָנען זיך, ווי זי הייסט דאָרטן... רעדט מיר נישט, וועגן דער „פּאַרגייסטיקונג“, וועלכע קאָן אַרויסגעבּרענגט ווערן דורך קראַנקהייט, טוט עס נישט, ווי גאָט איז אייך ליב! אַ נשמה אָן אַ קערפּער איז אַקוראַט אַזוי אוממענטשלעך און שרעקלעך, ווי אַ קערפּער אָן אַ נשמה. אַגב, איז דער ערשטער פאַל אַ זעלטענער אויסנאַם און דער צווייטער — אַ כּלל. בּכלל איז דער קערפּער דער, וואָס וואַקסט אַריבער, וואָס נעמט אַוועק אַלדאָס וויכטיקע, אַלדאָס לעבעדיקע און עמאַנציפּירט זיך אויפן עקלדיקסטן אופן. אַ מענטש אַ קראַנקער איז בּלויז גוף, דאָס איז עקלדיקסטע פאַרן מענטש און דערנידעריקנדיקסטע — ער איז אין ס'רוב פאַלן גאָרנישט בעסער פון אַ בר־מינן...

— קאָמיש — זאָגט פּלוצלונג יאָאַכים און בויגט זיך בשעת־מעשה אויס, כּדי אָנצוקוקן זיין קוזין, וואָס גייט אין סעטעמבּריניס זייט. — דו האָסט דאָך אויך געזאָגט נישט־לאַנג עפּעס ענלעכס.

— אַזוי — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — ס'קאָן אפשר מעג־לעך זיין, אַז ס'איז מיר אויך אַיינגעפאַלן עפּעס ענלעכס.

עטלעכע טריט ווענס האָט סעטעמבּריני געשוויגן. צום סוף זאָגט ער: איז נאָך בעסער, מיינע הערן, אויב אַזוי, איז נאָך בע־סער. כ'בין ווייט פון דער כּוונה צו פּראַווען וועלכע ס'איז אָריגינעלע

פילאָסאָפיע. דאָס איז נישט מיין זאַך. אויב אונזער אינזשיניער האָט אויך, פון זיין זייט, געזאָגט עפּעס, וואָס שטימט דערמיט, — איז עס נאָר אַ באַשטעטיקונג פאַר מיין השערה, אַז ער פּראָוועט גייסטיקן דילעטאַנטיזם, ווי ס׳איז דער שטייגער פון דער באַגאַבטער יוגנט. וואָס פּרוווט לעת־עתה אויס אַלע מעגלעכע מיינונגען. אַ באַגאַבטער יונגער מענטש איז נישט קיין ליידיק בלאַט, ער איז גיכער אַ בלאַט, אויף וועלכן ס׳איז מיט סימפּאַטעטישער טינט* אַלץ שוין אָנגעשריבן, סיי דאָס גוטע סיי דאָס שלעכטע. דער חנוך פונם דערציער איז צו אַנטוויקלען מיט זיכערקייט דאָס גוטע, און דאָס פאַלשע, וואָס וויל אַרויסטרעטן — אויסצומעקן אויף אייביק דורך אַ פּאַסיקער השפּעה. איר האָט עפּעס אײַנגעקויפט? — פרעגט ער מיט אַ פאַרענדערטן, לייכטן טאָן...

— ניין, נישט ספּעציעל — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — ס׳הייסט...

— מיר האָבן אײַנגעקויפט אַ פּאָר דעקעס פאַרן קוזין — ענטפערט יאָאַכים גלייכגילטיק.

— אויף ליג־קוראַציע... ביי דעם דאָזיקן הינטישן וועטער... איך האָב בדעה דאָס מיטצומאַכן די פּאָר וואָכן — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ לאַכנדיק, און קוקט אַראָפּ.

— אַ, דעקעס, ליג־קוראַציע — זאָגט סעטעמבריני. — אַסוי, אַסוי, איי, איי, איי, באמת: „Placet experiri" — חזרט ער איבער מיט אַ איטאַליענישן אַקצענט און געזעגנט זיך, ווייל זיי זיינען שוין אַריינגעגאַנגען אין סאַנאַטאָריע אַריין. דער הינקעדיקער משרת האָט זיך געגריסט.. אין דער האַלע איז סעטעמבריני אַוועק אין קאָנווערזאַציע־זאַל, כדי פאַרן עסן צו לייענען די צייטונגען, ווי ער האָט געזאָגט. די צווייטע ליג־קוראַציע האָט ער, אַפּנים, געהאַט בדעה דורכצולאָזן.

— זאָל גאָט אויסהיטן — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ, בעת ר׳איז געשטאַנען מיט יאָאַכימען אין דער ווינדע — ער איז באמת אַ פּעדאַגאָג, ער האָט לעצטנס שוין אַליין געזאָגט, אַז ער האָט אין זיך

---

* אַ טינט, וואָס מען קאָן זי איבערלייענען ערשט נאָך אַ געוויסער צייט און אַ געוויסער באַהאַנדלונג.

אַזאַ אָדער. מ׳דאַרף זיך שטאַרק היטן ניט אַרויסצוזאָגן פאַר אים קיין איבעריק וואָרט. ווען נישט, נעמט ער פּראַוועון תּורה. ס׳איז פונדעסטוועגן כּדאי צו הערן, ווי שיין ער קאָן ריידן. די ווערטער שיטן זיך אים פון מויל פלינק און באַטעמט. ווען כ׳הער אים ריידן — מוז איך אַלעמאָל טראַכטן וועגן פרישע זעמל.

יאָאַכים לאַכט.

— זאָג אים דאָס בעסער נישט. כ׳בין זיכער, אַז ער וואָלט געוועזן אַנטוישט, ווען ער ווערט געוואָר, אַז דו קלערסט נאָר וועגן זעמל, בשעת ער פּראַוועט זיין תּורה.

— אַזוי מיינסטו? — יאָ, ס׳איז נישט אַזוי זיכער. כ׳האָב אַלעמאָל דעם איינדרוק, אַז ס׳גייט אים לחלוטין נישט בלויז וועגן די דרשות — אַלנפאַלס איז דאָס נישט ביי אים דער עיקר. אים גייט קודם־כּל וועגן ריידן גופא, ווי אַזוי ער לאָזט אַרויס יעדעס וואָרט פלינק און קנאַקעדיק... עלאַסטיש, ווי פּילקעלעך... ס׳איז אים אייך, דאַכט זיך, גאַנץ ניחא, ווען מ׳באַמערקט עס טאַקע אויך. דער בירברייער מאַגנוס איז טאַקע אַ ביסל נאַריש מיט זיינע „שיינע כאַראַקטערן“, אָבער סעטעמבריני וואָלט געדאַרפט זאָגן, וואָס דען איז, אייגנטלעך, אויסן די ליטעראַטור. איך האָב נישט געוואָלט פרעגן, כּדי זיך נישט צו פאַרשעמען, כ׳בין, אַגב, נישט קיין גרויסער מבין אין אָט די זאַכן און האָב ביז איצט נאָך קיינמאָל נישט געזען קיין ליטעראַט. אויב ס׳גייט נישט וועגן שיינע כאַראַקטערן, גייט אַלנפאַלס וועגן שיינע ווערטער, אַזאַ איינדרוק האָב איך, בעת כ׳בין אין סעטעמברינים געזעלשאַפט. וואָס פאַר אַ אויסדריקן ער באַניצט: ער זשענירט זיך לחלוטין נישט צו ריידן וועגן „גוטע מעשים“ — וואָס זאָגסטו דערצו? זינט איך לעב, האָב איך נאָך דאָס וואָרט נישט אַרויסגעזאָגט. אַפילו אין שיל האָבן מיר דאָס וואָרט virtus איבערגעזעצט מיט „מוטיקייט“. כ׳האָב מיך גאָר אָפּגעשאָקלט, מוז איך דיר זאָגן. ס׳מאַכט מיך אויך אַ ביסל נערוועז, ווען ער הייבט אָן זידלען די קעלט און בערעגנען אין די פרוי מאַגנוס, הלמאי זי פאַרלירט איי־ווייס, בקיצור אַלץ אין אַלע. ער איז אַן אָפּאָזיציאָנער, דאָס איז ביי מיר תּיכּף קלאָר געוואָרן. ער שיט פעך אין שוועבל

אויף אַליך, וואָס עקסיסטירט. דאָס אַ מין אָפּגעלאָזנקייט — כ'קאָן מיר נישט העלפן.

— דו זאָגסט נאָר אַזוי — ענטפערט יאָאַכים נאָך אַ ישוב — אָבער ס'איז דאָ דערין אויך עפּעס אַזעלכס, וואָס דערמאָנט אין שטאָליק, און נישט אין אָפּגעלאָזנקייט. פאַרקערט, ד'איז דאָך אַ מענטש, וואָס שטעלט אויף זיך, אָדער אויף דער מענטשהייט בכלל. דאָס געפעלט מיר אין אים, דאָס זעט מיר אויס אָנשטענדיק.

— דאָס איז אמת — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — ער האָט אין זיך אַפילו אַ מין שטרענגקייט. ס'ווערט גאַנץ אָפט אַ ביסל אומהיימלעך, ווייל מ'פילט זיך אַ ביסל — לאָמיר זאָגן: קאָנטראָלירט. דאָס איז לחלוטין נישט קיין שלעכטע באַצייכענונג. ווערסט מיר גלויבן, אַז כ'האָב כסדר געהאַט דעם איינדרוק, אַז ס'געפעלט אים נישט, הלמאי כ'האָב מיר געקויפט דעקעס אויף ליג-קוראַציע, אַז אים אַרט עס און ער האָט אויף מיר פאַראיבל?

— ניין, — זאָגט יאָאַכים דערשטוינט און פאַרטראַכט. — ווי איז דאָס מעגלעך? דאָס קאָן איך מיר נישט פאָרשטעלן, — באַלד דערנאָך איז ער אַוועק אויף ליג-קוראַציע, מיטן טערמאָמעטער אין מויל, מיט האַק-און-פּאַק. האַנס קאַסטאָרפּ האָט באַלד דערויף אָנגעהויבן זיך אויסצופּוצן און איבערצוטאָן אויף מיטאָג. אַזוי צו אַזוי, איז נאָך געווען אַ קנאַפּע שעה צייט.

אַן עקסקורס איבערן חוש פאַר צייט

ווען זיי זיינען ווידער צוריקגעקומען פון מיטאָג, איז שוין ביי האַנס קאַסטאָרפּן אין צימער געלעגן דאָס פּעקל מיט די דעקעס אויף אַ שטול. יענעם טאָג האָט ער זיך צום ערשטן מאָל באַנוצט מיט זיי. דער געניטער יאָאַכים האָט אים געלערנט די קונץ, ווי אַזוי זיך איינצוּוויקלען, ווי אַלע דאָ, אַן ענין, וואָס יעדער נייער מוז זיך תיכף אויסלערנען. מ'שפּרייט אויס די דעקעס, צום ערשט איינע און דערנאָך די אַנדערע, איבער דער ליג-שטול, אַזוי, אַז צופוסנס זאָל בלייבן אַראָפּהענגען אַ היפּש שטיק. דערנאָך לייגט מען זיך אַוועק

אין מ׳נעמט זיך אַרומוויקלען מיט דער אינעווייניקסטער: פריער אין דער לענג, ביז אונטערן אָרעם, דערנאָך פון אונטן איבער די פיס, דערביי בייגט מען זיך אַיין זיצנדיקערהייט און מ׳נעמט אָן דעם אַריבערגעוואָרפענעם עק פון איין זייט און פון דער צווייטער און מ׳גיט אַכטונג, דער טאָפּלטער פיס-עק זאָלט גוט פּאַסן צו דער לענג, אויב מען וויל זיין אַיינגעוויקלט וואָס גלאַטער און גלייכער. דערנאָך דאַרף מען גענוי נאָכטאָן דאָס אייגענע מיט דער אייבערשטער דעקע. דערמיט זיך אַן עצה צו טאָן איז אַ ביסל שווערער און האַנס קאַסטאָרפּ, ווי ס׳פּאַסט פאַר אַ פּאַרטאַטש און אַן אָנהייבער, האָט גאַנץ היפּש געקרעכצט, בשעת ער האָט, בייגנדיק און אויסגלייכנדיק זיך, געלערנט זיך אָנכאַפּן די עקן קאָלדרעס, ווי מ׳האָט אים אָנגעוויזן. נאָר געציילטע אויסגעדינטע, זאָגט יאָאַכים, קאָנען איינצייטיק אַרויפוואַרפן אויף זיך ביידע דעקעס מיט דריי זיכערע באַוועגונגען, אָבער דאָס איז אַ זעלטענע מעלה, וואָס רופט אַרויס קנאה. און צו וועלכער מ׳דאַרף האָבן נישט בלויז יאָרנלאַנגע געניטקייט, נאָר אויך אַ נאַטירלעכע אַיינגעבוירנקייט. דערפון האָט זיך האַנס קאַסטאָרפּ געמוזט צעלאַכן, בעת ער האָט זיך אַ וואָרף געטאָן אויף צוריק מיט אַ ווייטאָגדיקן רוקן. יאָאַכים, וואָס האָט נישט גלייך פאַרשטאַנען, אין וואָס ס׳באַשטייט דאָס קאָמישע, האָט אים אָנגעקוקט נישט זיכער און ערשט שפּעטער זיך אויך צעלאַכט.

— אַזוי — זאָגט ער. האַנס קאַסטאָרפּ ליגט בשעת-מעשה אויף דער ליג-שטול אַ שטייפער, אַן אויסגעצויגענער, מיט אַ ווייכער קישן אונטערן נאַקן און אַן אויסגעמאַטערטער פון דער גאַנצער גימנאַסטיק. — ס׳זאָל אַפילו זיין איצט צוואַנציק גראַד קעלט, וועט דיר אויך גאָרנישט שאַטן. באַלד דערנאָך גייט ער אַוועק הינטערן גלעזערנעם ווענטל, כדי זיך אויך אַיינצוּוויקלען.

וועגן דער געשיכטע מיט די צוואַנציק גראַד קעלט איז קאַסטאָרפּ שטאַרק מסופק, ווייל ער האָט באמת געפּרוּווט. אַ שוידער איז אים דורכגעלאָפן יעדעס מאָל, ווען ער האָט דורך די האָלץ-וועלבונגען אַ קוק געטאָן אין דער קאַפּענדיקער, טריפנדיקער פייכטקייט אינדרויסן, וואָס האָט יעדע רגע איפּסניי געקאָנט פאַרוואַנדלט ווערן אין אַ שניי. אַגב, ווי מאָדנע איז דאָס, וואָס ביי דער גאַנצער

פּייַנטקייט האָט ער נאָך אַלין אַזעלכע טרוקן-היציקע באַקן, ווי ער האָלט געזעסן אין אַ צופיל אָנגעהייצט צימער. ער האָט זיך אויך געפילט נאַריש פאַרמאַטערט פון די אָנשטרענגונגען מיט די דעקעס, באמת „Ocean steamships“, האָט אים גענומען ציטערן אין די הענט, תיכף ווי ער האָט דערויף אַ קוק געטאָן. אַזוי שטאַרק געזונט איז ער אויך נישט, לחלוטין אַנעמיש, ווי היפּראַט בערענס האָט געזאָגט, און צוליב דעם איז ער אויך אַזאַ געפרוירענער. אָבער שטאַרקער פון דעם אומאָנגענעמען געפיל איז געווען די באַקוועמלעכקייט פון זיין ליגן, יענע כמעט סודותדיקע מעלות פון דער ליג-שטול, וואָס לאָזן זיך נישט אַנאַליזירן און וועלכע האַנס קאַסטאָרפּ האָט דערשפּירט מיט דער גרעסטער התלהבות שוין ביים ערשטן פּרוּוו. איצט האָט זיך עס אויף אַ גליקלעכן אופן כסדר באַשטעטיקט. צי ס'האָט זיך גענומען פון געבוי פון מאַטראַץ, צי פון דער ריכטיקער אָנגעבויגנקייט פון רוקן-אָנלען, צי פון צוגעפּאַסטער הייך און ברייט פון די אָרעם-אָנלענס אָדער גאָר צוליב דער צוועקמעסיקער פעסטקייט פון קישן, וואָס הינטערן נאַקן — אַ פאַקט איז, אַז מ'האָט בכלל נישט געקאָנט אויסטראַכטן קיין בעסערע און באַקוועמערע לאַגע אויף אויסצורוען די אברים, ווי די דאָזיקע אויסגעצייכנטע ליג-שטול. דערפון האָט זיך גענומען, וואָס האַנס קאַסטאָרפּס האַרץ איז פול געווען מיט צופרידנקייט צוליב די צוויי פרייע און שלווהדיקע שעהן, וואָס וואַרטן אויף אים, אָט די הויפּט-שעהן פון ליג-קוראַציע, וואָס זיינען געהייליקט געוואָרן דורכן רעגולאַמין פון דער סאַנאַטאָריע. כאָטש ער איז דאָ נאָר געווען אַ גאַסט, האָט ער דאָס פונדעסטוועגן געהאַלטן פאַר אַן איינאָרדענונג, וואָס איז ווי צוגעפּאַסט צו אים. ווייל ר'איז געווען פון דער נאַטור אַ געדולדיקער, האָט געקאָנט לאַנג אויסהאַלטן אין יעדער באַשעפטיקונג און האָט ליב געהאַט, ווי מיר האָבן שוין דערמאָנט, די פרייע צייט, וואָס ווערט נישט פאַרגעסן, פאַרשלונגען און פאַריאָגט דורך דער פאַרטרייבנדיקער אַרבעט. פיר אַ זייגער האָט מען געגעבן אויף פאַרנאַכט-מאָלצייט טיי מיט איינגעמאַכטס, דערנאָך האָט מען זיך אַ ביסל דורכגעלופטערט אינדרויסן, באַלד נאָכדעם האָט מען זיך ווידער אַוועקגעלייגט רוען אויף דער ליג-שטול. זיבן אַ זייגער גייט אָוונטברויט, וואָס ברענגט מיט זיך

ווי אַלעמאָל, אַ ביסל געשפּאַנטקייט און נייסן, וועלכע מ'קוקט אויס מיט הנאה. דערנאָך גיט מען ווי־ס'איז אַ קוק אין סטערעאָסקאָפּישן קוק־קאַסטן, און קאַלייִדאָסקאָפּישן שפּאַקטיוו, אָדער אין קינעמאַטאָגראַפישן רערל... האַנס קאַסטאָרפּ האָט שוין געקאָנט די אָרדענונג פון אייסנווייניק, כאָטש צו זאָגן, אַז ר'איז שוין געווען „איינגעלעבט“, — ווי מען רופט עס — וואָלט געווען אַ גוזמא.

אין גרונד גענומען, איז עס עפּעס משונהדיק אָט־דאָס אײַנלעבן זיך אין אַ פרעמדן אָרט, אָט־דאָס שווערע צופּאַסן זיך און אײַנגעוויינען זיך, וואָס ווערט געטאָן כמעט צוליב דעם פאַקט אַליין און מיט דער באַשטימטער כוונה דאָס אַלץ איבערצורייסן און צוריקצוקערן צום פריערדיקן מצב תיכף אָדער באַלד נאָכדעם, ווי די צופּאַסונג ווערט פאַרענדיקט. מ'רעכנט דאָס פאַר אַ מין הפסקה און אַ צווישנשפּיל אין עיקרדיקן לעבן. מ'וויל זיך אַזוי־אַרום פאַרריכטן, דאָס הייסט: באַנייען און דערפרישן דעם אָרגאַניזם, וואָס איז געווען אין דער סכנה און האָט שוין געהאַלטן דערבײַ, ער זאָל אַרײַנפאַלן אין שטייפער איינטאָניקייט פון לעבנס־שטייגער, ווערן אָפּגעלאָזן און אָפּגעטעמפּט. פונוואַנען נעמט זיך אָבער די דאָזיקע אָפּגעלאָזנקייט און אָפּגעטעמפּטקייט, אויב מ'ענדערט לאַנג נישט דעם שטייגער פון לעבן?

עס נעמט זיך נישט אַזויפיל פון קערפּערלעך־גייסטיקער פאַרמאַטערטקייט און אָפּגענוצטקייט, וועלכע דאָס לעבן ברענגט מיט זיך (ווייל דערויף וואָלט דאָס בעסטע היילמיטל געווען פשוטע רו). ס'איז גיכער עפּעס נשמהדיקס, ס'איז די איבערלעבעניש פון צייט, וואָס איז אין סכנה — בײַ אַ כסדרדיקער איינטאָניקייט — אָפּגענומען צו ווערן. דערבײַ שטייט די דאָזיקע צייט־איבערלעבעניש אין אַזאַ נאָענטער קרובהשאַפט מיטן לעבנס־געפיל גופא, אַז ס'איז גענוג, איינס זאָל אָפּגעשוואַכט ווערן, כדי דאָס אַנדערע זאָל אויך גלייך דערפילן אַן אָפּגעשוואַכטקייט. איבער דעם מהות פון לאַנגווייליקייט זײַנען פאַרשפּרייט אַ סך גרייזיקע פאָרשטעלונגען. מ'גלייבט בכלל, אַז אינטערעסאַנטקייט און נײַקייט „פאַרטרייבן“ די צייט, דאָס הייסט: פאַרקירצן זי. מאָנאָטאָניע און פוסטקייט, ווידער, פאַרהאַלטן איר לויף און האַמעווען זי. דאָס שטימט נישט אינגאַנצן. פוסטקייט און מאָנאָ־

טאָניע קאָנען טאַקע אויסציען אַ רגע אין אַ שעה און זיי מאַכן „לאַנגווייליק“, אָבער גרויסע און גרעסטע צייט־מאָסן פאַרקירצן זיי און פאַרווישן ביז גאָרנישטדיקייט. פון דער צווייטער זייט איז אַ רייכע און אינטערעסאַנטע איבערלעבונג בכוח צו פאַרקירצן און צו באַפליגלען אַ שעה און אַפילו אַ טאָג. אָבער ברייטער גערעכנט גיבן זיי צו דעם גאַנג פון דער צייט רחבות, וואָג און סאָלידקייט, אַזוי אַז יאָרן פול מיט רייכע געשעענישן גייען אַוועק אַ סך פאַמעלעכער, ווי די אָרעמע, ליידיקע, לייכטע יאָרן, וואָס ווערן אַוועקגעבלאָזן מיטן ווינט און צעפליען זיך. דאָס, וואָס מ'רופט אָן „לאַנגווייליקייט“, איז פאַקטיש גיכער אַ קרענקלעכע „קורצווייליקייט“ פון דער צייט, וואָס שטאַמט פון מאָנאָטאָניע. גרויסע צייט־שטחים ווערן ביי כסדרדיקער מאָנאָטאָניקייט איינגעשרומפן אַזוי ווייט, אַז דאָס האַרץ ווערט דערשראָקן צום טויט. אויב איין טאָג איז ווי אַלע, זיינען אַלע אויך ווי איינער. ביי אַבסאָלוטער איינטאָניקייט וואָלט דאָס לענגסטע לעבן איבערגעלעבט געוואָרן קורץ און ס'וואָלט אַוועק, איידער מ'וואָלט זיך אומגעקוקט. צוגעוויינטקייט איז אַן איינגעשלעפערטקייט אָדער אַ באַרמאַטערטקייט פון חוש פאַר צייט. אויב די יונגע יאָרן ווערן איבערגעלעבט פאַמעלעך און דאָס שפּעטערדיקע לעבן לויפט אַוועק אין איילעניש אַליין האַסטיקער — נעמט זיך עס אויך בלויז פון צוגעוויינקייט. מיר ווייסן גאַנץ גוט, אַז דאָס אָפּ־און צוגעוויינען זיך איז דאָס איינציקע מיטל אײַנצוהאַלטן אונזער לעבן, אָפּצופרישן דעם חוש פאַר צייט, צו דערגרייכן צו דער פאַריינגערונג, פאַרשטאַרקונג, פאַרלאַנגזאַמונג פון אונזער צייט־איבערלעבעניש און דערביי צו דערפרישן אונזער לעבנס־געפיל בכלל. דאָס איז מען אויסן, ווען מען בייט דאָס אָרט און די לופט, ווען מ'פאָרט אין בעדער, דאָס איז די רפואה, וואָס ס'ברענגט מיט זיך יעדער אָפּבייט און עפּיזאָד. די ערשטע טעג אויף אַ נייַ אָרט האָבן אין זיך אַ יוגנטלעכן, דאָס הייסט — אַ שטאַרקן און ברייטן גאַנג. ס'דויערט בערך זעקס ביז אַכט טאָג. דערנאָך, וואָס מער מ'לעבט זיך איין, אַלץ מער ווערט ביסלעכווייז בולט די „פאַרקירצונג“. ווער ס'הענגט שטאַרק אין לעבן, אָדער בעסער געזאָגט: ווער ס'וויל זיך אָנהענגען אין לעבן, יענער זעט דערמאָלט מיט גרויל, ווי די טעג הייבן ווידער אָן צו ווערן לייכט

אין צו אַנטלויפן. די לעצטע וואָך, בערך די פערטע, לויפט אַוועק מיטשונהדיק גיך. אַדהאי ווירקט די דערפרישונג פון צייט־חוש אויך איין שפעטער און ווען מ'קערט זיך אום צום רעגולמעסיקן לעבן, נעמט זי גילטן פונסניי. די ערשטע טעג אין דער היים נאָך דעם אָפּבייט ווערן אויך איבערגעלעבט ניי, פריש און יונגלעך, אָבער בלויז געציילטע טעג, ווייל צום רעגולמעסיקן לעבן געוויינט מען זיך אַ סך גיכער צו, ווי צום היפוך. אויב דער חוש פאַר צייט איז צוליב אַלטקייט שוין מיד, אָדער אויב אָט דער חוש איז קיינמאָל נישט געווען צו־שטאַרק אַנטוויקלט (אַ סימן פון לכתחילהדיקער לעבנס־שוואַכקייט), דערמאָלט שלאָפט ער תיכף צוריק איין און סגנות איין מעת־לעת, מ'זאָל זיך פילן, גלייך ווי מ'וואָלט קיינמאָל אין ערגעץ נישט געווען און גלייך די נסיעה וואָלט געווען אַ חלום פון אַ נאַכט.

די דאָזיקע באַמערקונגען ווערן דאָ געבראַכט בלויז צוליב דעם, ווייל „דער יונגער האַנס קאַסטאָרפּ האָט איך געהאַט עפּעס ענ־לעכס אין זינען, בעת ער האָט אין עטלעכע טעג אַרום געזאָגט צו זיין קוזין (און דערביי זיינען זיינע אויגן פול געוואָרן מיט רויטע אָדערלעך):

— ס'איז און ס'בלייבט מאָדנע, ווי לאַנג די צייט זעט אויס אַ מענטשן אין אָנהייב אויף אַ פרעמד אָרט. כ'הייסט... פאַרשטייט זיך, אַז ס'קאָן נישט זיין קיין רייד וועגן דעם, איך זאָל מיך לאַנג־ווייליקן. פאַרקערט, כ'מעג זאָגן, אַז כ'אַמוזיר מיך קעניגלעך. ווען כ'קוק מיך אַרום, רעטראָספּעקטיווי*, פאַרשטייטסט, דאַכט זיך מיר אויס, גלייך ווי כ'וואָלט שוין געווען דאָ אייבן מי ווייס ווי לאַנג. געדענקסט ווי כ'בין אָנגעקומען און נישט גלייך געוואוסט, אַז כ'בין שוין דאָ און די האָסט אַ זאָג געטאָן: שטייג אויס! מיר דאַכט זיך, אַז ס'איז אַוועק אַ גאַנצע אייביקייט זינט דעמאָלט. מיט מאָס און בכלל מיט פאַרשטאַנד האָט אָט דאָס אַבסאָלוט גאָרנישט וואָס צו טאָן. דאָס איז אַ ריינע געפיל־זאַך. פאַרשטייט זיך, אַז ס'איז נאַ־ריש צו זאָגן: ס'דאַכט זיך מיר, אַז כ'בין שוין דאָ צוויי חדשים.

---

* אויף צוריק.

דאָס וואָלט געווען אַ שטות. אָבער כ'קאָן דרייסט זאָגן: זייער לאַנג.

— יאָ, — ענטפערט יאָאַכים מיטן טערמאָמעטער אין מויל. — ס'קומט מיר אויך צונוץ, כ'קאָן מיך אין אַ געוויסער מאָס האַלטן אין דיר, זינט דו ביסט דאָ. האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך צעלאַכט דערפון, וואָס יאָאַכים זאָגט דאָס אַרויס אַזוי פשוט, אָן שום דערקלערונג.

ער פּרוּווט די כּוחות אויף פראַנצויזיש

ניין, איינגעלעבט איז ער נאָך בשום-אופן נישט געווען, נישט וואָס שייך זיינע קענטענישן בנוגע דעם היגן לעבן מיט אַלע זיינע באַזונדערקייטן — אַ קענטעניש, וועלכע ס'איז אוממעגלעך געווען צו קריגן אין משך פון עטלעכע טעג, ווי ער האָט זיך אַליין געזאָגט (ר'האָט זיך אַרויסגעכאַפּט דערמיט אויך פאַר יאָאַכימען), און אַפילו אין משך פון דריי וואָכן. אין פונקט אַזוי איז ער נאָך אויך נישט געווען איינגעלעבט וואָס שייך דער צוגעפּאַסטקייט פון זיין אָרגאַניזם צו די זייער מאָדנע אַטמאָספערישע פאַרהעלטנישן „דאָ אינדערהייך". דאָס דאָזיקע צופּאַסונג איז אים אָנגעקומען ביטער, זייער ביטער און זי האָט, ווי ס'האָט זיך אים געדאַכט, בכלל זיך נישט גערירט פון אָרט.

דער נאָרמאַלער טאָג איז געווען קלאָר צעטיילט און זאָרגעוודיק אָרגאַניזירט. ווען מ'דרינגט אַריין אין דער דאָזיקער אָרדענונג, גייט מען גיך אין שפּאַן און מ'ווערט געניט. אָבער אין די ראַמען פון דער וואָך אָדער נאָך גרעסערע צייט-איינטיילונגען קומען פאָר געוויסע רעגלמעסיקע ענדערונגען, וואָס האַלטן זיך אין איין איפּוויקלען, טייל — צום ערשטן מאָל, אַנדערע האָבן זיך שוין באַוויזן איבערצוחזרן. אַפילו וואָס ס'איז נוגע די טאָג-טעגלעכע געשעענישן און פּנימער — האָט האַנס קאַסטאָרפּ נאָך געהאַט אויף טריט אין שריט וואָס צו לערנען פון זיי. מ'האָט געדאַרפט גענייער

זיך אַיינקוקן אין דעם שוין אויבנאויפיק־געוועגעם און איפּנעמען דאָס נייע מיט יוגנטלעכער התמדה.

למשל, יענע בייכיקע כּלים מיט די קורצע העלזער, וואָס שטייען אין די קאָרידאָרן בּיי איינציקע טירן. באַלד בּיי זיין אָנקומען האָט ער געוואָרפן אויף זיי אַן אויג. איצט האָט ער געפרעגט בּיי יאָאַכימען און יענער האָט אים געענטפערט. דאָרטן איז פאַראַן זויערשטאָף, ריינער זויער־שטאָף, צו זעקס פראַנק אַ באַלאָן, דעם דאָזיקן באַלעבנדיקן גאַז לאָזט מען אַריין די מסוכּן־קראַנקע אין די לעצטע רגעס, כּדי זיי צו דערהאַלטן בּיי די כּוחות. הינטער די טירן, וואו ס׳שטייען אַזעלכע באַלאָנען, ליגן שטאַרבנדיקע, אָדער „מאָריבונדי", ווי הויפראַט בערענס האָט זיך אויסגעדריקט, בעת האַנסקאַסטאָרפּ האָט אים אַמאָל באַגעגנט אויפן ערשטן שטאָק. דער הויפּראַט האָט דעמאָלט דורכגערודערט דעם קאָרידאָר אין אַ ווייסן קיטל, מיט בּלויע באַקן און זיי זיינען צוזאַמען אַרויפגעגאַנגען מיט די טרעפּ.

— נאַ, איר זייטיקער צוקוקער, איר! — האָט בערענס געזאָגט — וואָס מאַכט איר, געפינען מיר לייטזעליקייט אין אַייערע פאָרשנדיקע בּליקן? ס׳פרייט אונז, פרייט אונז. יאָ, דער זומער־סעזאָן האָט אין זיך עפּעס, ער שטאַמט נישט פון קיין שלעכטן מקור. כ׳האָב מיך אויך אַ ביסל אָנגעשטרענגט אים אונטערצושטופּן. פונדעסטוועגן איז אַ שאָד, וואָס איר ווילט נישט זיין בּיי אונז ווינטער — איר וועט דאָ בלייבן בלויז אַכט וואָכן, האָב איך געהערט? וואָס, דריי? דאָס איז דאָך אַ וויזיט אויף איין פוס, ס׳לוינט זיך אַפילו נישט אויסצוטאָן. נאַ, ווי איר פאַרשטייט. פונדעסטוועגן איז אַ שאָד, וואָס איר זענט נישט דאָ ווינטער, ווייל וואָס ס׳איז נוגע דער האָטעפּאָלעי* — האָט ער אַ זאָג געטאָן מיט אַ שפּאַסיקער, אויסטערלישער אויסשפּראַך — די אינטערנאַציאָנאַלע האָטעפּאָלעי אונטן אין „פּלאַץ", — קומט אַהער ערשט אין ווינטער און איר מוזט זיי אָנקוקן, איר וואָלט געקאָנט אַ סך אָפּלערנען. מען קאָן פּלאַצן פאַר געלעכטער, בעת די יונגען שפּרינגען אויף זייער סקיס. און די דאַמען, גאָטעניו, די

---

* הויכע אַריסטאָקראַטיע: Haute Volée (האָטפּאָלע).

דאַמען! פאַרביק ווי גן־עדן־פייגל, זאָג איך אײַך, און געוואַלדיק גאַלאַנט... איצט מוז איך אַריינגיין צו מיין מאָריבונדוס* — זאָגט ער — נומער זיבן־און־צוואַנציק. לעצטער סטאַדיום. אַראָפּ פון דער סצענע. נעכטן און היינט האָט ער נאָך אַריינגעזשלאָקעט פינף טויזנט פלעשער זויערשטאָף, דער זולל־וסובא. אָבער ביז מיטאָג וועט ער שוין מסתמא אַוועק** ad penates. נאָ, ליבער הער רייטער — האָט ער אַ זאָג געטאָן אַריינגייענדיק — מיר וועלן אפשר ווידער אָפּברעכן אַ העלזל פון אַ... זיינע ווערטער האָבן זיך פאַרלוירן הינטער דער טיר, וועלכע ער האָט צוגעמאַכט, אָבער אין משך פון איין רגע האָט האַנס קאַסטאָרפּ אין דער טיף פון צימער דערזען אויף אַ קישן אַ וואַקסענעם פּראָפיל פון אַ יונגן מאַן מיט אַ שיטער בערדל, וואָס האָט פאַמעלעך אָנגעשטעלט זיינע גרויסע אייגן־אַפּלען אויף דער טיר.

ס'איז געווען דער ערשטער „מאָריבונדוס", וועלכן האַנס קאַסטאָרפּ האָט געזען אין זיין לעבן. ווייל סיי זיינע עלטערן, סיי זיין זיידע זיינען בשעתּם געשטאָרבן אַזוי צו זאָגן הינטער זיינע פליצעס. מיט וויפל ווערדע ס'איז געלעגן אויפן קישן דעם יונגמאַנס קאָפּ מיטן פאַרריסענעם בערדל! ווי חשיבותדיק ס'איז געווען דער בליק פון זיינע משונה־גרויסע אויגן, בשעת ער האָט אַ קוק געטאָן צו דער טיר! האַנס קאַסטאָרפּ איז געווען אַזוי פאַרטיפט אין דעם, וואָס ער האָט דערזען אינדערגיך, אַז ער האָט נישט ווילנדיק אויך געפּרוּווט מאַכן אַזעלכע גרויסע, חשיבותדיקע און געלאַסענע אויגן, ווי ביים „מאָריבונדוס". אַראָפּגייענדיק פון די טרעפּ, האָט ער טאַקע מיט אַזאַ פּאָר אויגן אַ קוק געטאָן אויף אַ דאַמע, וואָס איז הינטער אים אַרויס פון אַ טיר און אים דעריאָגט ביי די טרעפּ. ער האָט נישט תיכּף דערקענט, אַז ס'איז מאַדאַם שאָשאַ. זי האָט לייכט אַ שמייכל געטאָן פון די אויגן, וואָס ער שטעלט אָן, דערנאָך האָט זי זיך אַ כאַפּ געטאָן ביים גרעק און איז אַראָפּ פאַר אים פון די טרעפּ שטיל, בויגעוודיק און אַ ביסל מיט אַ פאַרריסענעם קאָפּ.

* שטאַרבנדיקער.

** צו די געטער פון הויז.

קיין באַקאַנטשאַפטן האָט ער נישט געמאַכט נישט אין יענע ערשטע טעג און אויך נישט לאַנג דערנאָך. דער גאַנצער סדר פון טאָג האָט נישט צוגעלאָזט דערצו. האַנס קאַסטאָרפּ איז אויך בטבע אַ צוריקגעהאַלטענער מענטש; אחוץ דעם פילט ער זיך דאָ אייבן בלויז ווי אַ גאַסט און „זייטיקער צוקוקער”, ווי הויפראַט בערענס האָט זיך אויסגעדריקט אין האָט זיך דער עיקר באַנוגנט פאַרברענגענדיק און שמועסנדיק מיט יאָאַכימען. די קראַנקן־שוועסטער אין קאָרידאָר האָט, וואָס אמת, אַזוי לאַנג אויסגעשטרעקט צו זיי דעם האַלז און זיי נאָכגעקוקט, ביז יאָאַכים, וואָס האָט שוין פריער אַמאָל מיט איר געהאַט אַ ביסל געפּלוידערט, האָט זי באַקאַנט מיט זיין קוזין. מיטן בינאָקל־שנירל הינטערן אויער האָט זי גערעדט נישט בלויז אַפּעק־טירט, נאָר ממש פאַרפּייניקט, און אַז מ'האָט זיך נעענטער צוגעקוקט, האָט זי געמאַכט דעם איינדרוק, גלייך זי וואָלט פון גרויס לאַנג־ווייליקייט געווען אַ ביסל צעמישט. ס'איז זייער שווער געווען פון איר פּטור צו ווערן, ווייל זי האָט אַרויסגעוויזן אַ קרענקלעכע מורא יעדעס מאָל, ווען דער שמועס האָט זיך געהאַלטן ביי ענדיקן און וויפיל מאָל די יונגעלייט האָבן זיך געגרייט אַוועקצוגיין, אַזוי אַז זיי זיינען פון רחמנות ווייטער נעבליבן שטיין. זי האָט זיך ברייט צערעדט וועגן איר פּאַפּאַ, דעם יוריסט, און פון איר קוזין, דעם דאָק־טאָר — אַפּנים, — כדי שטאַרקער אויסצונעמען און צו ווייזן, אַז זי קומט אַרויס פון אַ געבילדעטן קלאַס. וואָס ס'איז נוגע דעם קראַנקן איהן פון יענער זייט טיר, איז עס אַ זון פון אַ לאַלקעס־פאַברי־קאַנט פון קאָבורג, הייסט ראָטביין, און לעצטנס האָט דער יונגער פריץ געקרינן דאָס עסק אין די געדערים. דאָס איז אַ צרה באַר אַלע נאָענטע, די הערן קאָנען זיך עס אַליין פאַרשטעלן. בפרט, ווען מ'קומט אַרויס פון אַן אַקאַדעמיש הויז און מ'האָט אין זיך די סובטעלקייט פון די העכערע קלאַסן, איז עס גאָר אַ צרה. מ'טאָר זיך אויף אַ רגע נישט אַוועקדרייען... דאָ נישט לאַנג, שטעלט אייך פאָר, איז זי אַרויסגעגאַנגען אויף אַ ווײלע, בלויז כדי צו קויפן אַ פּראָשעק צו די ציין. מ'גיט אַ קוק: דער קראַנקער זיצט אין בעט. לעבן אים שטייט אַ גלאָז געדיכט שוואַרץ ביר, אַ סאַלאַמי־ווורשט, אַ האַרט שטיק ראָזאָווע ברויט און אַן אוגערקע. אָט די־

היימישע גוטע זאַכן האָט מען אים צוגעשיקט פון שטוב, ער זאָל קומען צו זיך. צומאָרגנס איז ער, פאַרשטייט זיך, געווען מער טויט ווי לעבעדיק. ער אַליין אײַלט־צו זיין סוף. ס'וועט אָבער זיין אַ טובה נאָר פאַר אים, נישט פאַר איר — שוועסטער בערטאַ רופט מען זי, פאַקטיש הייסט זי אַלפרעדאַ שילדקנעכט — ווייל זי וועט דעמאָלט אָנקומען צו אַן אַנדערן קראַנקן, אין אַ פריערדיקן אָדער שפּעטערדיקן סטאַדיום, דאָ אָדער אין אַן אַנדער סאַנאַטאָריע, דאָס איז איר פּערספּעקטיוו, קיין אַנדערע ווייזט זיך נישט.

— יאָ, — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ — אַייער פּראָפעסיע איז אַוודאי אַ שווערע, אָבער זי גיט מסתמא באַפרידיקונג איך.

— אַוודאי — ענטפערט זי — באַפרידיקונג גיט זי — זי איז באַפרידקנדיק, אָבער זייער שווער.

— נו, אַלדאָס גוטס פאַרן הער ראָטביין — און די קוזינען האָבן שוין געוואָלט גיין.

אָבער זי האָט זיך ווידער גענומען קלאַמערן צו זיי מיט ווערטער און בליקן אַז ס'איז געווען אַזאַ רחמנות צוצוקוקן, ווי זי שטרענגט זיך אָן אײַנצוהאַלטן די יונגעלייט, אַז ס'וואָלט געווען אַן אַכזריות, איר נישט צו שענקען נאָך אַ ווײַלע.

— ער שלאָפט — זאָגט זי. — ער דאַרף מיך נישט האָבן. בין איך אויף עטלעכע מינוט אַרויס אין קאָרידאָר... און זי נעמט זיך קלאָגן אויפן הויפראַט בערענס, אויף דעם טאָן, וועלכן ער באַנוצט לגבי איר און וואָס איז צו פריי און דערפאַר לחלוטין נישט פּאַסיק פאַר איר אָפּשטאַם. ד"ר קראָקאָווסקי געפעלט איר אַ סך מער און זי האַלט, אַז ער איז פיל מיט נשמה. דערנאָך נעמט זי ווידער ריידן וועגן איר פּאַפּאַ און איר קוזין. מער קאָן פון זיך איר מוח נישט אַרויסגעבן. איצט האָט זי ווידער געוואָלט אײַנהאַלטן די קוזינען. זי האָט זיך אַפילו אומגעריכט צעלאָזט, אויפגעהויבן דאָס קול און שיר זיך נישט צעשריגן, בעת זיי האָבן געוואָלט אַוועקגיין. ס'האָט איר אָבער גאָרנישט געהאָלפן. זיי האָבן זיך סוף־כל־סוף אַרויסגעריסן און אַוועקגעגאַנגען. אָבער די שוועסטער האָט זיי נאָך אַ ווײַלע נאָכגעקוקט מיט אַ פאַרהיפּנאָטיזירטן קערפּער און מיט דאָרשטיקע בליקן, גלייך ווי זי וואָלט זיי גע־

וואָלט צוריקציען מיט די אויגן. דערנאָך האָט זיך אַרויסגעריסן פון איר ברוסט אַ זיפץ און זי איז צוריק אַוועק צום קראַנקן אין צימער אַריין.

אויסעדעם האָט זיך האַנס קאַסטאָרפּ אין די טעג בלויז באַקאַנט מיט דער בלייכער דאַמע אין שוואַרצן, מיט יענער מעקסיקאַנערין, וועלכע ער האָט געזען אין גאָרטן און וועלכע מ׳רופט „Tout les deux“. ער אַליין האָט אויך ממש געהערט פון איר מויל דעם מרה־שחורהדיקן שפּרוך, וואָס איז געוואָרן איר צונאָמען. אָבער ער איז געווען צוגעגרייט דערצו, דערפאַר האָט ער זיך געהאַלטן גוט און שפּעטער אַליין געהאַט הנאה דערפון. די קוזינען האָבן זי געטראָפן פאַרן הויפּט־פּאָרטאַל, בעת זיי זיינען נאָכן ערשטן פרישטיק אַרויסגעגאַנגען אויף דעם געוויינלעכן פרימאָרגן־שפּאַציר. זי האָט זיך אַרומגעדרייט אַהין און צוריק, אָן אויפהער געמאַכט גרויסע שפּרייזן מיט אירע קרומע קניען, זי איז געווען איינגעהילט אין אַ שוואַרצער קאַשמיר־שאַל. אירע האָר — דורכגעוואָרפן מיט גרויע פעדים — זיינען געווען איינגעהילט אין אַ שוואַרצן שלייער, וואָס איז געווען פאַרבונדן אונטער דער גאָמבע און איר אַלט־ווערנדיק פּנים מיטן גרויסן, פאַרצרהטן מויל האָט קעגן דעם אָפּגעשלאָגן מאַט־ווייס. יאָאַכים איז געווען אָן אַ היטל, ווי געוויינלעך. ער האָט זיך פאַרנייגט פאַר איר און זי האָט פּאַמעלעך צוגעשאָקלט. די קנייטשן אויף איר שמאָלן שטערן זיינען דערביי נאָך טיפער געוואָרן. באַמערקנדיק אַ נייַ פּנים, איז זי געבליבן שטיין, און ווערטער צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ און אָפּגעוואַרט, ביז די יונגעלייט וועלן זיך דערנעענטערן. זי האָט, אַפּנים, פאַר נייטיק צו הערן, צי דער פרעמדער ווייסט וועגן איר ביטער מזל און אויפצונעמען זיין מיטגעפיל. יאָאַכים שטעלט פאָר זיין קוזין. זי דערלאַנגט דעם נאַסט פון דער מאַנטילע אַרויס איר האַנט, אַ מאָגערע, געלבלעכע האַנט, פול מיט אָדערן און באַצירט מיט רינגען. זי האַלט כסדר אין איין צושאָקלען מיטן קאָפּ און אין איין אָנקוקן אים. צום סוף געשעפּט עס: — * Tous les dé, monsieur — זאָגט זי. Tous les dé ** vous savez...

* טו לע דע (גרייזיק שטאָט deux) מסיע = אלעביידע, הער.

** טו לע דע וואו סאווע = אלע ביידע, איר ווייסט.

ענטפערט האַנס קאַסטאָרפּ — * Je le sais, madame — צוגעדושעט: — Et je le regrette beaucoup **.

די שלאַפע טאָרבעס אונטער אירע קרעל־שוואַרצע אויגן זײַנען געווען אַזעלכע גרויסע און שווערע, אַז האַנס קאַסטאָרפּ האָט נאָך ביז איצט בײַ קיינעם דאָס נישט געזען. אַ פאַרבאָרגענער, וועלקנדיקער ריח איז זיך צעגאַנגען פון איר. ר'האָט זיך דערפילט אַ מילד, אַ ערנסט.

— Merci *** — האָט זי געזאָגט מיט אַ כאָרכל, וואָס האָט מאָדנע געפּאַסט צו דער גאַנצער געבראָכנקייט אירער און אין ווינקל פון איר גרויס מויל האָט אַראָפּגעהאַנגען טראַגיש טיף. דערנאָך האָט זי צוריק אַריינגענומען די האַנט אין דער מאַנטיליע אַריין, האָט אַ נייג געטאָן מיטן קאָפּ און זיך ווידער געלאָזט אַרומגיין אַהין און צוריק. האַנס קאַסטאָרפּ האָט געזאָגט:

— זעסט, ס'האָט מיר גאָרנישט געשאַדט, כ'בין אַרויס פון איר בשלום, איך קאָן מיר בכלל אַן עצה טאָן מיט אַזעלכע מענטשן, דאַכט זיך. איך קאָן בטבע אומגיין מיט זיי, — האַלטסט נישט אַזוי? מיר דאַכט זיך אַפילו, אַז כ'גיב זיך בעסער אַן עצה מיט טרויעריקע מענטשן, ווי מיט לוסטיקע. איין גאָט ווייסט, פונוואַנען ס'נעמט זיך. אפשר דערפון, וואָס כ'בין אַ יתום און האָב אַזוי פרי פאַרלוירן די עלטערן. ווען מענטשן זײַנען ערנסט און טרויעריק און האָבן צו טאָן מיטן טויט, דערשלאָגט עס מיך נישט און ברענגט מיך נישט אַריין אין קיין פאַרלעגנהייט, פאַרקערט, כ'פיל מיך דערבײַ אין מײַן עלעמענט און אַלנפאַלס בעסער, ווי בעת ס'הודערט זיך. דאָס גייט מיך ווייניקער אָן. לעצטנס האָב איך געטראַכט: ס'איז אַ נאַרישקייט פון די היגע דאַמען, וואָס זיי שרעקן זיך אַזוי שטאַרק פאַרן טויט און פאַר אַלץ, וואָס האָט אַ שייכות דערמיט, אַזוי, אַז מ'דאַרף זיי אָפּהיטן פון יעדן רמז און ברענגען דעם וויאַטיקום בעתן עסן. ניין, פוי, דאָס איז טיפּשות. דו קוקסט נישט אָן גאַנץ גערן

---

* זשע לע סע, מאַדאַם = איך ווייס, מאַדאַם.

** ע זשע לע רעגרעט בּאָקו = און איך באַדויער זייער.

*** אַדאַנק.

אַ טרומנע? איך קוק עס אָן גאַנץ גערן. איך האַלט, אַז אַ טרומנע איז ממש אַ שיין מעבל=שטיק, אַפילו דעמאָלט, ווען קיינער ליגט נישט אינעווייניק. אויב עמעץ ליגט אינעווייניק — דעמאָלט זעט זי אויס ספּעציעל פייערלעך אין מיינע אויגן. יעדע קבורה האָט אין זיך עפּעס אַן אויפריכטונג. איך האָב שוין נישט איינמאָל געטראַכט, אַז איידער צו גיין אין קירך אַריין, איז גלייכער צו גיין צו אַ קבורה, אויב מ'וויל אַ ביסל אויפגעריכט ווערן. דער עולם איז אָנגעטאָן אין גוטע שוואַרצע מלבושים, מ'נעמט אַראָפּ די הוטן, מ'קוקט אָן די טרומנע, מ'האַלט זיך ערנסט און פרום און קיינער טאָר נישט מאַכן קיין פוילע וויצן, ווי אַזוי אין לעבן. איך האָב זייער ליב, ווען דער עולם ווערט אַ ביסל פרום. טיילמאָל האָב איך שוין געטראַכט, צי איך האָב נישט באַדאַרפט ווערן אַ פּאַסטאָר. אין אַ געוויסן זין, מיין איך, וואָלט דאָס מיר נישט שלעכט געפּאַסט... כ'האָף, אַז איך האָב נישט געמאַכט קיין פעלער אין פראַנצויזישן, בעת כ'האָב גערעדט?

— ניין, זאָגט יאַכים. — Je le regrette beaucoup איז אַלנפאַלס געווען גאַנץ ריכטיק.

פּ אָ ל י ט י ש פ אַ ר ד ע כ ט י ק

רעגלמעסיקע אָפּבייטונגען פון נאָרמאַלן טאָג זיינען געשען: קודם=כל אין אַ זונטאָג. ס'איז געווען אַ זונטאָג מיט קור=מוזיק אויף דער טעראַסע, אַ זאַך, וואָס טרעפט זיך איינמאָל אין פערצן טעג און איז אַ סימן, אַז ס'ענדיקט זיך די טאָפּל=וואָך. קאַסטאָרפּ איז, הייסט עס, אָנגעקומען אין איר צווייטער העלפט. ער איז אָנגעקומען דינסטאָג און ס'איז געווען זיין פינפטער טאָג, אַ טאָג, וואָס שמעקט מיט פרילינג נאָך יענער אַוואַנטוריסטישער זאַווערוכע און צוריקקער צום ווינטער. איצט איז דער טאָג געווען אַ צאַרטער און פרישער מיט זויבערע וואָלקנס אויפן העל=בלויען הימל און לייכטער זון=שיין איבער די שיפּועים און טאָלן, וואָס זיינען ווידער זומערדיק

גרין געוואָרן, ווייל דער פּריש־אָנגעפּאַלענער שניי איז נאָך גיכער צעשמאָלצן געוואָרן.

מ׳האָט בולט געזען, אַז יעדער איינער פּלייסט זיך צו האַלטן בכּבוד דעם זונטאָגדיקן טאָג און אים אויסצוטיילן. די דאָזיקע נייגונג האָבן אַרויסגעוויזן סיי די פאַרוואַלטונג, סיי די געסט. באַלד ביי דער פרימאָרגן־טיי האָט מען דערלאַנגט קוכן, באַשיט מיט צוקער, ביי יעדנס אָרט אויפן טיש איז געשטאַנען אַ גלעזל מיט אַ פּאָר בלומען, ווילדע בערג־פיאָלקעס און אַפילו אַלפּן־רויזן, וועלכע די מענער האָבן אַריינגעשטעקט אין די לעכלעך פון די לאַצן (דער פּראָקוראָר פּאַראַוואַנט פון דאָרטמונד האָט אַפילו אָנגעטאָן אַ שוואַרצן זשאַקעט מיט אַ געפּינטלטער וועסט). די דאַמען־טואַלעטן האָבן אויף זיך געטראָגן דעם חותם פון יום־טובדיקער שמעקעדיקייט. פרוי שאָשאַ איז אַריינגעקומען צום פרישטיק אין אַ לייזער מאַטינקע מיט שפּיצן און מיט אָפענע אַרבל. בשעת די גלעזערנע טיר איז צוגעפאַלן מיט אַ קנאַק, האָט זי זיך ערשט אויסגעדרייט צום עולם און זיך אַזוי צו זאָגן באַוויזן מיטן גאַנצן חן. ערשט דערנאָך איז זי פּאַמעלעך צוגעקראָכן צום טיש. דאָס אַליין האָט איר אַזוי געפּאַסט, אַז האַנס קאַסטאָרפּס שכנה, די לערערין פון קיניגסבערג, איז געווען אינגאַנצן באַגייסטערט. אַפילו דאָס באַרבאַרישע פּאָרפאָלק פון שלעכטן רוסן־טיש האָט געדענקט אין הייליקן טאָג. דער מאַן האָט פאַרטוישט זיין לעדערנע קורטקע אויף אַ מין קורצער מאַרינאַרקע און אָנשטאָט פילצענע שטיוול אָנגעטאָן לעדערנע שיך. זי האָט נאָך אַלץ געטראָגן איר נישט ריינעם פעדער־באָאַ, אָבער דערצו אַ גרין־זיידענע בלוזע מיט אַ האַלדז־קרויז... ווען האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיי ביידע דערזען, האָט ער פאַרצויגן די ברעמען און איז רויט געוואָרן, אַ זאַך, צו וועלכער ער איז דאָ אויפפאַלנדיק געווען גענייגט.

גלייך נאָך דעם צווייטן פרישטיק האָט זיך אויף דער טעראַסע אָנגעהויבן די קור־מוזיק. ס׳האָבן דאָ גענומען אָנטייל אַלערליי בלעכענע און הילצערנע בלאָז־אינסטרומענטן. זיי האָבן געשפּילט באַלד לעבעדיק און באַלד טרויעריק כּמעט ביז מיטאָג. בעתן קאָנצערט האָט מען די ליג־קוראַציע נישט שטרענג אָפּגעהיט. אַ טייל האָבן זיך אַפילו געקוויקט מיט דער מוזיק ליגנדיק אויף די באַלקאָנען. אויך

אין דער גאָרטן־האַלע זײַנען געװען באַזעצט אַ צװײ אָדער דרײַ שטולן. אָבער דער רובֿ געסט איז געזעסן בײַ קלײנע װײַסע טישלעך אויף דער געדעקטער פּלאַטפֿאָרם. דער ייִנגער־לעב־עולם, פֿאַר װעלכן צו זיצן אויף שטולן װעט אויס צו בכבֿודיק, איז געװען אויסגעזעצט אויף די שטײנערנע טרעפּ, װאָס פֿירן אַראָפּ אין גאָרטן אַרײַן. צװישן זײ איז געװען זײער פֿרײלעך. ס'זײַנען געװען יונגטלעכע קראַנקע פֿון בײדע מינים, פֿון װעלכע האַנס קאַסטאָרפּ האָט ס'רובֿ געקענט לויט די נעמען אָדער פֿון זען. דאָ איז געװען הערמינע קלעפֿעלד, אויך הער אַלבין, װאָס האָט אַרומגעטראָגן אַ גרויס געבלימלט שאַכטל מיט שאָקאָלאַד און האָט אַלע מכבד געװען. ער אַלײן האָט נישט געגעסן, נאָר מעשה־מאַנספּיל — געראַיכערט פּאַפּיראָסן מיט גאָלדענע מונדשטיקן. ס'איז דאָ אויך געװען דער בחור מיט די אַרויסגעזעצטע ליפּן פֿון „האַלבע לונגען־פֿאַראײן", פֿרײַלין לעװי, אַ דינע, מיט אַ קאָליר פֿון עלפֿאַנטבײן, װי אַלעמאָל, אַ אַש־בלאָנדער יונגערמאַן, װעלכן מ'האָט גערופֿן ראַזמוסען און די הענט מיט די שלאַפֿע געלענקען האָט ער כסדר געהאַלטן בײַ דער ברוסט, װי פֿלוספֿעדערן, פֿרוי סאַלאָמאָן פֿון אַמסטערדאַם, אַ רויטאָנגעטאָנענע פֿרוי, אַ דיקע, װאָס האָט זיך אויך געהאַלטן צוזאַמען מיט דער יוגנט. סאַמע הינטער איר איז געזעסן יענער לאַנגער פֿאַרשױן מיט די שיטערע האָר, װאָס האָט געשפּילט דעם חלום פֿון אַ „זומער־נאַכט". ער האָט אַרומגענומען מיט די הענט זײַנע שפּיציקע קניען און כסדר זיך אײַנגעקוקט מיט זײַנע טריבע אויגן אין איר ברױנלעכן קאַרק. ס'איז דאָרטן געװען אַ רויט־האָריק מײדל פֿון גריכנלאַנד, נאָך אַן אַנדערע, אומבאַקאַנט פֿון װאַנען, מיט אַ פּנים פֿון אַ טאַפּיר*, דער זולל־וסובֿאדיקער בחור מיט די דיקע ברילן־גלעזער, נאָך אַ בחורל פֿון אַ יאָר פֿופֿצן אָדער זעכצן, װאָס האָט אײַנגעקװעטשט אַ מאָנאָקל מיט דער ברעם און װיפֿל מאָל ער האָט אַ הוסט געטאָן, האָט ער צוגעלײגט צום מויל דעם לאַנגן נאָגל פֿון זײַן קלײנעם פֿינגער, אַ נאָגל, װאָס איז ענלעך געװען צו אַ זאַליק־

* אַ מין װאַלד־חיה, ענלעך צו אַ נאַזהאָרן.

לעפעלע — אַ געוואַלדיקער טיפּיש, אַפּנים, ס'זיינען געווען נאָך אַ סך אַנדערע.

אָט דער בחור מיט דעם נאָגל — דערציילט יאָאַכים — איז כמעט גאָרנישט קראַנק געווען בעת ר'איז אָנגעקומען. קיין היץ האָט ער נישט געהאַט. בלויז צוליב פאָרזיכטיקייט האָט אים זיין פאָטער, אַ דאָקטאָר, אַרויפגעשיקט און דער הויפראַט האָט אים באַשטימט בערך אַ דריי חדשים. איצט, נאָך דריי חדשים, האָט ער 37,8 און 38 און ער איז אויף אַן אמת קראַנק. ער לעבט אַזוי אומשכלדיק, אַז ר'איז ווערט פּעטש.

די קוזינען האָבן אַ טיטל פאַר זיך, אַ ביסל אין אַ זייט פון די איבעריקע, ווייל האַנס קאַסטאָרפּ האָט ביים שוואַרצן ביר, וואָס ר'האָט זיך מיטגענומען פון פרישטיק, געראויכערט אַ ציגאַר און טיילמאָל פילט ער אין אים אַ שטיקל טעם. באַרוישט פון ביר און מוזיק, וואָס ווירקט, ווי אַלעמאָל, אַזוי, אַז ער עפנט דאָס מויל און לענט אָן דעם קאָפּ אין אַ זייט — באַטראַכט ער מיט אָנגעהויבלטע אויגן דאָס לעבן אָן זאָרגן אויף דאַטשע. אין די אַלטע מענטשן קומט אינערלעך פאַר אַ פּראָצעס פון צעפאַלונג, וואָס איז שווער אײַנצוהאַלטן, און אַז דער רוב פון זיי לעבט אין אַ לייכטן פיבער... פונדעסטוועגן שטערט אים אָט דאָס באַוואוסטזיין לחלוטין נישט, פאַרקערט, עס גיט נאָך צו דעם אַלעמען מער אינטערעסאַנטקייט, אַ געוויסן גייסטיקן רייץ. ביי די טישלעך טרינקט מען פערלדיקע קונסט-לעמאָנאַדע, אויף די אָפענע טרעפּ פאָטאָגראַפירט מען. אַ טייל טוישט זיך מיט פּאָסט-מאַרקעס. דאָס היט-האָריקע מיידל פון גריכנלאַנד צייכנט דעם הער ראָזמוסען אויף אַ בלאָק, אָבער דערנאָך וויל זי אים נישט ווייזן די צייכענונג, נאָר דרייט זיך אַהין און אַהער, לאַכט מיט אירע ברייטע, ווייט-אָפּגערוקטע ציין און סדוירט לאַנג, ביז ער רייסט ביי איר אַרויס דעם בלאָק. הערמינע קלעפעלד זיצט מיט האַלב-צוגעזשמורעטע אויגן אויף אַ טרעפּל און קלאַפּט צו צום טאַקט פון דער מוזיק מיט אַן אײַנגעוויקלטער צייטונג... הער אַלבין שפּילט איר דערווייל צו צו דער בלוזע אַ בוקעטל לאָנקע-בלומען. דער, מיט די אַרויסגעזעצטע ליפּן, זיצט ביי פרוי סאַ-

לאָמאָנס פּיס, רעדט צו איר אַהויך מיט אַ פּאַרריסענעם האַלז און דער פּיאַניסט מיט די שיטערע האָר האַלט איר אין איין קוקן אויפן קאַרק.

ס'קומען אָן די דאָקטוירים און מישן זיך אויס מיט די פּאַציענטן. הויפראַט בערענס אין אַ ווייסן און ד"ר קראָקאָווסקי — אין אַ שוואַרצן קיטל. זיי גייען לענג־אויס דער שורה טישלעך. דער הויפראַט וואַרפט כמעט אומעטום צו אַ געמיטלעכן וויץ, אַזוי אַז ער לאָזט נאָך זיך איבער פריילעכע פּנימער. דערנאָך גייען זיי אַראָפּ צו דער יוגנט. דער ווייבלעכער טייל נעמט זיך תיכף צונויף אַרום ד"ר קראָקאָווסקי, וויגנדיק זיך און וואַרפנדיק קרומע בליקן. דער הויפראַט ווייזט לכבוד זונטאָג די מענער אַ קונץ מיט זיינע געשנורעוועטע שטיוול. ער שטעלט אַוועק זיין ריזיקן פוס אויף אַ העכער טרעפּל, שנורעוועט אויף, נעמט אָן די בענדלעך אויף אַ ספּעציעלן אויסגעלערנטן אופן מיט איין האַנט און, נישט באַנוצנדיק אינגאַנצן די אַנדערע, פאַרשנורעוועט ער צוריק אין ביידע זייטן אַזוי פלינק, אַז אַלע זיינען פאַרוואונדערט און אַ סך פּרוּוון אים נאָכטאָן, אָבער ס'גראָטט נישט.

שפּעטער ווייזט זיך אויך סעטעמברעיני אויף דער טעראַסע. ער קומט אַרויס פון עס־זאַל, אָנגעשפּאַרט אויף זיין שפּאַציר־שטעקן, אויך היינט, אין זיין האָריקער מאַרינאַרקע און געלבלעכע הויזן. אַ מינע האָט ער אַ פיינע, אַ פאַרשטייענדיקע און קריטישע. ער קוקט זיך אַרום און גייט צו צום טיש פון די קוזינען. אָ, בראַוואָ! — זאָגט ער, און בעט דערלויבעניש זיך צוצוזעצן צו זיי.

— ביר, טיטון און מוזיק — זאָגט ער. — מיר זיינען אין אייער פאָטערלאַנד! איך זע, איר האָט אַ נאַציאָנאַלן חוש, אינזשיניער. איר זענט אין אייער עלעמענט, ס'טוט מיר אַ הנאה. לאָזט מיך נעמען אָנטייל אין דער האַרמאָניע פון אייערע שטימונגען

האַנס קאַסטאָרפּ מאַכט אַן ערנסט פּנים. ער האָט עס געטאָן תיכף, ווי ר'האָט דערזען דעם איטאַליענער. ער זאָגט:

— איר זענט אָבער צו־שפּעט געקומען צום קאָנצערט, הער סעטעמברעיני. ס'ענדיקט זיך מסתמא באַלד. איר הערט נישט גערן קיין מוזיק?

— נישט גערן אויף קאָמאַנדאָ — ענטפערט סעטעמבריני. — נישט ליטן וואָכן־קאַלענדאַר. נישט גערן, ווען ס'שמעקט מיט אַפּטייק און ווען מ'טיילט עס מיר צו פון דער העכערער מאַכט צוליב סאַניטאַרע סיבות. איך היט אָפּ נאָך אַ ביסל מיין פרייהייט, אָדער לפחות דעם רעשט פרייהייט און מענטשלעכע ווערדע, וואָס ס'בלייבט איבער אונזער־איינעם. ביי אַזעלכע איינאָרדענונגען האָספּיטיר איך, אַקוראַט אַזוי, ווי איר האָספּיטירט בכלל ביי אונז. איך קום אויף אַ פערטל שעה און גיי מיר ווייטער מיין וועג. דאָס גיט מיר די אילוזיע פון אומאָפּהענגיקייט... כ'זאָג נישט, אַז ס'איז מער ווי אַן אילוזיע, אָבער וואָס שאַדט עס, אַבי זי גיט מיר אַ געוויסע באַפרידיקונג. מיט אייער קוזין איז דער ענין אַנדערש. פאַר אים איז עס דינסט. נישט אמת, לייטענאַנט, איר באַטראַכט עס, ווי אַ זאַך, וואָס געהער צו מיליטער־דינסט? אָ, איך ווייס, איר קאָנט דאָס פאָרטל, ווי אַזוי צו בלייבן שטאָלץ אין דער פאַרקנעכטונג. אַ פאַרוויקלט פאָרטל. נישט יעדער מענטש אין אייראָפּע קאָן דאָס. מוזיק? איר האָט, דאַכט זיך, געפרעגט, צי איך האַלט מיך נישט פאַר קיין ליבהאָבער פון מוזיק? נו, „ליבהאָבער“ האָט איר געזאָגט (אייגנטלעך געדענקט נישט האַנס קאַסטאָרפּ, ער זאָל זיך האָבן אַזוי אויסגעדריקט), דער אויסדרוק איז נישט פון די ערגסטע, ער האָט אין זיך אַ ניואַנס פון צערטלעכער לייכטזיניקייט. גוט, איך בין מסכים. יאָ, איך בין אַ ליבהאָבער פון מוזיק. דערמיט איז נאָך נישט געזאָגט, אַז איך האָב פאַר איר אַ ספּעציעלן דרך־ארץ, אַ שטייגער ווי כ'האָב דרך־ארץ און ליבע פאַרן וואָרט, דעם טרעגער פון גייסט, דאָס געצייג, דאָס אַקעראַייזן פון פּראָגרעס... מוזיק... זי איז דאָס האַלב אַרטיקולירטע, דאָס צווייפלהאַפטיקע, דאָס אומפאַראַנטוואָרטלעכע, דאָס אינדיפערענטע. איר וועט אפשר וועלן טענהן, אַז זי קאָן זיין קלאָר אויך. אָבער די נאַטור קאָן אויך זיין קלאָר, אַ טייכל קאָן אויך זיין קלאָר און וואָס קומט אַרויס דערפון? ס'איז נישט די אמתע קלאָרקייט, ס'איז אַ פאַנטאַסטישע, גאָרנישט־זאָגנדיקע און צו גאָר־נישט פאַרפליכטנדיקע קלאָרקייט, אַ קלאָרקייט אָן קאָנסעקווענצן און געפערלעך בלויז צוליב דעם, ווייל זי באַרויִקט... זאָל די מוזיק אָננעמען די מינע פון גרויסהאַרציקייט. גוט. זי קאָן, הייסט עס, מאַכן

אויפפלאַמען אונזערע געפילן. ס׳גייט אָבער דערין, מ׳זאָל מאַכן אויפ־פלאַמען דעם שכל! די מוזיק איז, קאָן זיך דאַכטן, די באַוועגונג אַליין, אָבער איך בין זי חושד אין קוויעטיזם. לאָזט מיך שטעלן דעם ענין אויף דער סאַמע שאַרף: איך האָב אַ פּאָליטישע אַנטי־פּאַטיע צו מוזיק.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך געמוזט אַ פּאַטש טאָן אין דער קני אַריין אין אַ געטרייער טאָן פון שטוינונג. עפּעס אַזוינס האָט ער נאָך נישט געהערט זינט ער לעבט.

— פונדעסטוועגן פּריוואַט אַריינטראַכטן! — זאָגט סעטעמבריני מיט אַ שמייכל. — די מוזיק איז ממש נישט אָפּצושאַצן, ווי דאָס גרעסטע מיטל פון באַגייסטערונג, ווי אַ מאַכט, וואָס רייסט אַרויף און פאָרויס, אויב זי טרעפט זיך אָן אויף אַ גייסט, וואָס איז צוגעגרייט צו אירע ווירקונגען. אָבער די ליטעראַטור האָט געמוזט זיין פריער. מוזיק אַליין וועט די וועלט נישט פירן פאָרויס. מוזיק אַליין איז געפערלעך. פאַר אייך פּערזענלעך, אינזשעניער, איז זי אומבאַ־דינגט געפערלעך. איך האָב עס תיכף דערקאָנט אין אייער פּנים, בעת כ׳בין צוגעגאַנגען.

האַנס קאַסטאָרפּ לאַכט.

— אַך, מיין פּנים דאַרפט איר נישט אָנקוקן, הער סעטעמבריני. איר קאָנט אייך גאָרנישט פאָרשטעלן, ווי די לופט ביי אייך דאָ, אויבן, דערקוטשעט מיר. ס׳קומט מיר אָן צו אַקלימאַטיזירן זיך שווערער, ווי כ׳האָב געמיינט.

— כ׳האָב מורא, אַז איר האָט אַ טעות.

— ניין, פאַרוואָס! דער רוח זאָל עס נעמען, כ׳בין אַזוי מיד און דערהיצט.

— פונדעסטוועגן האַלט איך, אַז מ׳דאַרף זיין דער דירעקציע דאַנק־באַר פאַר די קאָנצערטן — זאָגט יאָאַכים מיושבדיק. — איר באַ־טראַכט דעם ענין פון אַ העכערן שטאַנדפּונקט, הער סעטעמבריני, אַזוי צו זאָגן — ווי אַ שריפטשטעלער. דאָס וויל איך אייך נישט איבערשפּאַרן. אָבער דאָך האַלט איך, אַז מ׳דאַרף זיין דאַנקבאַר פאַרן ביסל מוזיק. איך בין נישט ספּעציעל מוזיקאַליש, און די שטיק, וואָס מ׳שפּילט, זיינען אויך נישט אַזעלכע גרויסאַרטיקע — נישט

קיין קלאַסישע, נישט קיין מאָדערנע, אַזוי זיך בלעך־מוזיק. פּונדעסטוועגן איז דאָס אַ דערפֿרייענדיקע אָפּפֿרישונג. עס פֿילט אויס עטלעכע שעה, גאַנץ פֿיין, כ׳מיין: די מוזיק צעטיילט די שעהן און דערנאָך פֿילט זי זיי אײנציקווייז אויס, אַזוי אַז ס׳איז פֿאָרט עפּעס. געוויינלעך לויפֿן דאָ די טעג און די וואָכן, אַז מ׳קלאַפּט זיך שיִר נישט קאָפּ אין דער וואַנט... זעט איר, אַזאַ קאָנצערט־נומער איז פּרעטענזיעס געדויערט אפשר זיבן מינוט, נישט אמת? פּונדעסטוועגן איז עס עפּעס, ס׳האָט אַן אָנהייב און אַ סוף, די פּאָר מינוט טיילן זיך אויס, זיינען אין אַ געוויסער מאָס געבליבן און נישט אַוועק מיט גאָרנישט אין דער אַלגעמיינער מאָנאָטאָניע. אויסערדעם זיינען זיי אַליין אויך איינגעטיילט געוואָרן דורך די פֿיגורן פֿון שטיק, די פֿיגורן דורך די טאַקטן, אַזוי, אַז עפּעס טוט זיך פֿאָרט און יעדע רגע קריגט אַ געוויסן זין, אין וועלכן מ׳קאָן זיך אָנכאַפּן. ביטע, אַזוי... כ׳ווייס נישט צי כ׳האָב מיך ריכטיק...

— בראַוואָ! — רופֿט אויס סעטעמברינı. — בראַוואָ, לייטענאַנט! איר באַצייכנט זייער גוט אַז אָנספּקדיקן עטישן מאָמענט אינם מהות פֿון מוזיק, ס׳הייסט דאָס, וואָס אַדאַנק איר אייגנטימלעך־לעבעדיקער געמאָסטנקייט גיט זי צו דעם אָפּלויף פֿון צייט וואַכקייט, גייסט און ווערט. די מוזיק וועקט די צייט, זי וועקט אונדז צום פֿיינסטן געניסן די צייט, זי וועקט... אויף אַזויפֿיל איז זי עטיש. די קונסט איז אויף אַזויפֿיל עטיש, אויף וויפֿל זי וועקט. אָבער ווי איז דער דין, אויב זי טוט דעם היפּוך? ווען זי באַטויבט, שלעפֿערט איין, ווירקט קעגן אַקטיווקייט און פּראָגרעס? די מוזיק קאָן דאָס אויך, זי קאָן זייער גאַנץ גוט אויך אויף נאַרקאָטישע ווירקונגען. אַ טייוולאָנישע ווירקונג, מיינע הערן! יעדער נאַרקאָטיק איז פֿון טייוול, ווייל ער ברענגט מיט זיך טעמפּקייט, אָפּגעשטאַנענקייט, אומטעטיקייט, קנעכטישן שטילשטאַנד... אין דער מוזיק איז פֿאַראַן עפּעס, וואָס רופֿט אַרויס אַ חשד. איך האַלט מיך דערביי, אַז זי איז אַ צווייזייטיקע זאַך. איך דערגיי נישט צו־ווייט, ווען איך דערקלער זי פֿאַר פּאָליטיש פֿאַרדעכטיק.

ער רעדט נאָך ווייטער אויף דער דאָזיקער טעמע. האַנס קאַסטאָרפּ הערט זיך צו, אָבער ער איז נישט בכּוח אים נאָכצוגיין

מיטן געדאַנק. קודם־כל צוליב זיין מידקייט, אַחוץ דעם ווערט אָפּ־געצויגן זיין אויפמערקזאַמקייט, וואָס ס'טוט זיך אָפּ אונטן ביים יונג־וואַרג אויף די טרעפּ. צי האָט ער אַ טעות, אָדער וואָס? דאָס פֿריילין מיטן טאַפּיר־פּנים גייט־אָן דעם בחורל מיטן מאָנאָקל אַ קנעפּל אויף די ספּאָרט־הויזן איבער די קני! זי עטעמט דערביי שווער און הייס פֿון אַסטמאַ. ער, ווידער, הוסט־אונטער און שטיקט צו דעם נאָגל צום מויל! זיי זיינען, אמת, ביידע קראַנק, פֿונדעסטוועגן ווייזט עס, וואָס 'פֿאַר אַ מאָדנע באַציִונגען ס'הערשן צווישן דעם יונגן עולם דאָ אויבן. די מוזיק שפּילט אַ פּאָלקע...

היפּפּע

אַזוי־אַרום האָט זיך אויסגעטיילט דער זונטאָגדיקער טאָג פֿון אַלע אַנדערע. דער נאָכמיטאָג האָט זיך אויסגעצייכנט דערמיט, וואָס פֿאַרשיידענע גרופּן געסט האָבן געמאַכט נסיעהלעך מיט פֿערד־און־וואָגן. נאָך דער טיי זיינען אַ סך צווייפֿערדיקע ברישקעס צוגע־פֿאָרן מיט דער סטעזשקע באַרג־אַרויף און זיך אָפּגעשטעלט ביים פּאָרטאַל, כדי אויפצונעמען זייערע פּאַסאַזשירן, דער עיקר רוסן, ס'הייסט — רוסישע דאַמען.

— רוסן פֿאָרן אָפּט שפּאַצירן — זאָגט יאָאַכים צו האַנס קאַסטאָרפּן. זיי שטייען ביידע פֿאַרן פּאָרטאַל און קוקן זיך צו, לשם־פֿאַרווייַלונג, ווי מ'פֿאָרט אַוועק — זיי וועלן איצט צופֿאָרן קיין קלאַ־וואַדעל, אָדער צו דער אָזערע, אָדער צום פֿליעלאַ־טאָל אָדער גאָר קיין קלאָסטערס — אַהין פֿאָרט מען אַלעמאָל. מיר קאָנען אויך אַמאָל פֿאָרן כל־זמן ביסט דאָ, אויב די האָסט חשק. אָבער דאַכט זיך, אַז ביסט לעת־עתה גענוג פֿאַרנומען מיטן איינלעבן זיך דאָ און דאַרפֿסט נישט קיין נייע אונטערנעמונגען.

האַנס קאַסטאָרפּ איז מסכּים. אין מויל שטעקט ביי אים אַ צי־גאַר און די הענט האַלט ער אין קעשענע. אַזוי־אַרום שטייט ער און קוקט זיך צו, ווי די קליינע, פֿריילעכע אַלטע רוסישע דאַמע מיט איר דאַרער קרובה און נאָך צוויי דאַמען זיצן אין אַ וואָגן. עס

זיינען מאַרושיאַ און מאַדאַם שאָשאַ. די לעצטע איז אָנגעטאָן אין אַ דינעם שטויב־מאַנטל, מיט אַ פּעטל פון הינטן, אָבער אָן אַ הוט. זי זעצט זיך לעבן דער אַלטער אויף דעם הינטערשטן געזעס, די יונגע מיידלעך זיצן קעגנאיבער. אַלע פיר זיינען לוסטיק און האַלטן אין איין מאַכן מיטן מויל און ריידן אויף זייער ווייכער, ווי אָנביינערדיקער שפּראַך. זיי ריידן און לאַכן פון דעם וואָגן־פּלעד, מיט וועלכן זיי קאָנען זיך קוים אײַנטיילן, פון די רוסישע קאָנפעקטן, וועלכע ליגן אין אַ הילצערן קעסטל, אײַנגעפּאַקט אין וואַטע און פּאַפּירענע שפּיצן. דאָס האָט די אַלטע מיטגענומען אויפן וועג, פונדעסטוועגן איז זי שוין מכבד מיט זיי... האַנס קאַסטאָרפּ דערקענט ספּעציעל דער פרוי שאָשאַס ציגעדושעט קול. ווי אַלעמאָל, בעת ער דערזעט די אָפּגעלאָזענע פרוי, הערט איך איצט פאַרשטאַרקט אין אים יענע ענלעכקייט, וועלכע ער האָט אַ ווײַלע געזוכט און וועלכע איז אים קלאָר געוואָרן אין חלום... מאַרושיאַס לאַכן, אירע קיילעכיקע, ברוינע אויגן, וואָס קוקן קינדיש אַוועק איבערן טיכל, מיט וועלכן זי דעקט צו דאָס מויל, אויך איר הויכע ברוסט, וואָס איז אינעווייניק גאַנץ היפּש קראַנק, — דאָס אַלץ דערמאָנט אים אין עפּעס אַנדערש, אין עפּעס אַ שוידערלעכער זאַך, וועלכע ער האָט לעצטנס געזען. ער גיט אַ קוק אויף יאָאַכימען זייטיק, פּאָרזיכטיק, נישט אויסדרייענדיק דעם קאָפּ. געלויבט איז גאָט, אַזעלכע פלעקן, ווי דעמאָלט, האָט איצט יאָאַכים אין פּנים נישט, אויך זיינע ליפּן זיינען איצט נישט אַזוי נעבעכדיק פאַרקרימט. אָבער ער קוקט אויף מאַרושיען — אויף אַזאַ אופן און מיט אַזאַ אויסדרוק אין די אויגן, וואָס מ'קאָן בשום־אופן נישט אָנרופן מיליטעריש. זיי זעען אויס אַזוי מרה־שחורהדיק און פאַרגאַפּעט, אַז מ'מוז זיי אָנרופן בפירוש ציוויליסטיש. שפּעטער גיט ער זיך אַפילו אַ גלייך אויס און גיט אינדערגיך אַ קוק אויף האַנס קאַסטאָרפּן, אַזוי אַז יענער באַוויזט קוים פון אים אָפּצווענדן דעם בליק און אַ קוק צו טאָן ערגעץ אין דער לופט. ער פילט, ווי זיין האַרץ קלאַפּט דערביי, אָן שום סיבה און אויף אייגענער אחריות, ווי עס געשעט מיט אים דאָ אויבן.

די רעשט פון זונטאָגדיקן טאָג האָט נישט געברענגט מיט

זיך קײן שום אױסערגעװײנלעכס, סײדן אפשר די מאָלצײטן, װאָס האָבן, װאָס אמת, נישט געקאָנט זײן רײכער, װי שטענדיק, דערפאַר אָבער — זײנען די מאַכלים געװען פײנערע (צ׳ם מיטאָג האָט מען געגעבן „שאָ פרואַ" פון הינערנס, מיט ראַקעס און פאַרפוצט מיט אײנגעלײגטע קירשן. צום געפרוירנס איז צוגעגאַנגען פאַטיסעריע אין קײשעלעך, געפלאָכטן פון צוקער, דערצו אױך פרישע אַנאַ־נאַסן). אינאָװנט, נאָכדעם װי ער האָט אױסגעטרונקען זײן ביר, האָט זיך האַנס קאַסטאָרפ דערפילט נאָך מער פאַרמאַטערט, שװידערנדיק און שװערער, װי ביז איצט. אַרום נײן אַ זײגער האָט ער זײן קוזין געזאָגט אַ גוטע נאַכט, האָט זיך צוגעדעקט אינדערגיך מיט דער איבערבעט ביז דער נאָז און איז אַײנגעשלאָפן, װי אַ דערהרגעטער.

אָבער באַלד דער מאָרגנדיקער טאָג, דער ערשטער מאָנטאָג, הײסט עס, פונם האָספּיטאַנט דאָ אױבן, ברענגט מיט זיך װידער אין סדר פון טאָג אַן אָפּבײט, װאָס געשעט רעגלמעסיק. ס׳איז אײנער פון ד״ר קראָקאָװסקיס רעפעראַטן, װעלכע ער האַלט יעדע פערצן טעג פאַר דעם פּובליקום פון „בערגהאָף", ס׳הײסט — פאַר די פּוליעריקע, װאָס פאַרשטײען דײטש און זײנען נישט מסוכן קראַנק. ס׳האַנדלט זיך, װי האַנס קאַסטאָרפ האָט געהערט פון קוזין, װעגן אַ רײ לעקציעס, װאָס האָבן אַ שײכות אײנע צו די אַנדערע, ס׳איז אַ מין פּאָפּולער־װיסנשאַפטלעכער קורס מיטן גענעראַל־טיטל: „די ליבע װי אַ קראַנקהײט־בילדנדיקע מאַכט". דער באַלערנדיקער רעפעראַט קומט פאָר נאָכן צװײטן פרישטיק און ס׳איז נישט דער־לאָזבאַר, מ׳קוקט אַלנפאַלס זײער קרום, עמעץ זאָל זיך אַרױסדרײען דערפון,— זאָגט יאָאַכים. דערפאַר האַלט מען עס טאַקע פאַר אַ געװאַלדיקע חוצפה מצד סעטעמברינען, װאָס, כאָטש ער קאָן אַ סך מער דײטש פון אַלע, פונדעסטװעגן קומט ער קײנמאָל נישט אױף די רעפעראַטן און דריקט זיך נאָך דערצו אױס װעגן זײ מיטן גרעסטן ביטול. װאָס ס׳איז נוגע האַנס קאַסטאָרפן, האָט ער זיך תיכּף אַנט־שלאָסן אָנטײלצונעמען סײ צוליב העפלעכקײט, סײ צוליב נײַגעריקײט, פון װעלכער ער האָט נישט געפרוװט מאַכן קײן סוד. אָבער פאַר דעם, האָט ער אָפּגעטאָן לחלוטין אַ קרומע און נישט־געװײנלעכע זאַך: ס׳איז אים אײנגעפאַלן צו מאַכן אַ לאַנגן שפּאַציר אױף אײגענער

אַחריות, און דאָס האָט אים געשאַדט, נאָך מער וויפל מ'וואָלט זיך געקאָנט משער זיין פריער.

— איצט, הער איס! — דאָס זיינען געווען זיינע ערשטע ווער־טער, בעת יאָאַכים איז היינט אינדערפרי אַריינגעקומען צו אים אין צימער אַריין. — כ'זע, אַז ווייטער קאָן עס אַזוי נישט גיין מיט מיר. דער האָריזאָנטאַלער לעבנסשטייגער איז מיר שוין צוגעגעסן געוואָרן. דאָס בלוט הערט אײַנגעשלאָפן ביי אַזאַ לעבן. מיט דיר איז, פאַרשטייט זיך, דער ענין אַנדערש. דו ביסט אַ פּאַציענט, דיך וויל איך בשום אופן נישט פאַרפירן. אָבער איך וועל נאָכן פרישטיק מאַכן אַן אָרנטלעכן שפּאַציר, אויב וועסט נישט האָבן פאַראיבל אויף מיר, אַזוי אַן עטלעכע שעה אין דער וועלט אַריין, אויף גאָטס באַראָט. איך וועל מיר עפּעס מיטנעמען אין קעשענע אויף פרישטיק, בין איך אַ פרייער מענטש. וועמ'ר זען, צי כ'וועל נישט זיין גאָר אַן אַנדער מענטש, ווען כ'וועל אַהיימקומען.

— מילא, גוט — זאָגט יאָאַכים, זעענדיק, אַז יענער האָט באמת חשק און בדעה עס צו טאָן. — אָבער כאַפּ נישט איבער די מאָס, דאָס איז מיין עצה. דאָ איז נישט ווי אין דער היים. קום אויך פּינקטלעך צוריק צום רעפעראַט.

פּאַקטיש זיינען געווען נאָך אַנדערע סיבות, אויסער קער־פּערלעכע, וואָס האָבן דערוועקט אין יונגן האנס קאַסטאָרפּ אָט־דעם באַשלוס. ער האָט געהאַט דאָס געפיל, אַז סיי אין זיין הייסן קאָפּ, סיי אין דעם שלעכטן טעם, וואָס ער שפּירט אַממייסטנס אין מויל, סיי אין דעם הפקרדיקן קלאַפּן פון זיין האַרץ זיינען נישט אַזוי וויט שולדיק די שוועריקייטן ביים אַקלימאַטיזירן זיך, ווי, אַ שטייגער, די מעשים פון רוסישן פּאָרפּאָלק, די רייד פון דער קראַנקער און נאַרישער פרוי שטער ביים טיש, דער וויכער הוסט פונם אַריסטאָ־קראַט, וועלכן ער הערט טאָג־טעגלעך אין קאָרידאָר, הער אַלבינס טענות, די איינדריקן, וואָס ס'האָבן אויף אים געמאַכט די באַציִ־ונגען צווישן דער יונגט, יאָאַכימס איסדרוק, בעת ער באַטראַכט מאַ־רושיען און נאָך אַ סך ענלעכע זאַכן, מיט וועלכע מ'זעט זיך דאָ אָן. ער האָט אַ טראַכט געטאָן, אַז ס'איז גוט איינמאָל זיך אַרויס־צוכאַפּן פונם גבול פון „בערגהאָף“, טיף אָפּצוועטעמען אין דער

פריי און זיך פעסט אַ ריר טאָן, מ׳זאָל כאָטש אינאָווינט וויסן פאַר־וואָס מ׳איז מיד. נאָך פרישטיק האָט ער זיך געזעגנט וואוויליונגע־ריש מיט יאָאַכימען און בעת יענער איז אַוועק אויף דעם שטענ־דיקן אָפּגעמאָסטענעם שפּאַציר צו דער באַנק ביים וואַסערל, האָט האַנס קאַסטאָרפּ, פאָכנדיק מיטן שטעקן, אַוועקמאַרשירט מיטן שאָסיי אויף זיין אייגענעם וועג.

ס׳איז געווען אַ קילער, פאַרוואָלקנטער פרימאָרגן — אַרום האַלב נײַן אַ זייגער. האַנס קאַסטאָרפּ האָט, ווי ער האָט זיך פאָרגענומען, טיף אַריינגעאָטעמט די ריינע אינדערפרייִקע לופט, אָט־די פרישע און לייכטע אַטמאָספערע, וואָס אָטעמט זיך אַיין לייכט, האָט נישט קיין ריח פון פייכטקייט, האָט נישט אין זיך קיין שום אינהאַלט, לאָזט נישט איבער קיין רושם... ער גייט אַריבער דעם וואַסערפאַל און די שמאָלע שינעס, דערגייט צו דער נישט גלייך־באַבויטער גאַס, דרייט זיך באַלד פון איר אַוועק אויף אַ סטעזשקע צווישן לאָנקעס, אַ שטעגל, וואָס לויפט בלויז אַ שטיק מיטן גלייכן וועג און באַלד דערנאָך נעמט עס פירן קרומלעך און גאַנץ שאַרף אויף אַ שיפּוע רעכטס. דאָס שטייגן אַרויף דערפרייט האַנס קאַסטאָרפּן, זיין ברוסט ווערט ברייטער, ער רוקט אַרויף מיטן הענטל פון שטעקן זיין היטל. פון אַ געוויסער הייך קוקט ער זיך אום, דערזעט פונדערווייטנס דעם שפּיגל פון דער אָזערע, וועלכע ר׳איז אַדורכגעפאָרן אַהינצו־וועגס, און הייבט אָן זינגען.

ער זינגט דאָס, וואָס קומט אים אין מויל אַריין, אַלערליי פאָלקסטימלעך־סענטימענטאַלע לידער, וואָס זיינען פאַראַן אין לידער־ביכער פון סטודענטן און גימנאַסטיקער, צווישן אַנדערע איינס, וואו ס׳זיינען פאַראַן אַזעלכע שורות:

לויבט, איר זינגער, ווייַן און ליבע,
דאָך צניעות מער פון אַלעם —

אינאָנהייב זינגט ער שטיל און ברומענדיק, דערנאָך הייבט ער אָן העכער און מיטן גאַנצן כוח. זיין באַריטאָן איז אַ האַרטער, אָבער היינט האָט ער זיך אים אויסגעוויזן שיין און דאָס זינגען האָט אים באַגייסטערט אַליין מער און מער. ער נעמט אַפילו טיילמאָל צו־הויך

און פאַלט אַריין אין אַ פאַלסעט, אָבער אויך דאָס זעט אים אויס שיין. דאָרט, וואו די ווערטער זיינען אים אַרויס פון זכּרון, גיט ער צו פון זיך וואָס פאַר אַ ס'איז אימוזיניקע זילבן און ווערטער, וועלכע ער לאָזט אַרויס מיט אַן אויסגעשפּיצט מויל, מעשה-קונסט-זינגער און מיט אַ גומענדיקער „ר“. צום סוף דערגייט ער דערצו, אַז ער טראַכט אויס סיי דעם טעקסט, סיי די טענער און מאַכט נאָך דערביי העוויות מיט די הענט, ווי אַן אָפּערע-זינגער. אָבער ס'איז אַ גרויסע אָנשטרענגונג צו שטייגן אַרויף און צו זינגען צוזאַמען. צוליב דעם פעלט אים אויס אָטעם און ער ווערט קירצער. בלויז צוליב אידעאַליזם, צוליב דער שיינקייט פון געזאַנג איז ער זיך גובר און זינגט-אויס דאָס זייניקע, זיפצנדיק און מיט די לעצטע כּוחות. צום סוף פאַלט ער אַוועק אונטער אַ דיקער סאָסנע כמעט אָן אָטעם, פאַר די אויגן איז אים פינסטער און ס'ציטערן בלויז קאָלירטע פייערלעך. דער דופק זעצט שטאַרק. נאָך דער גאַנצער דערהויבנקייט פאַלט ער פּלוצלונג אַריין אין אַ טיפן אומעט און ער דערגייט צו אַ קאַצנייאָמער, וואָס גרענעצט זיך מיט פאַרצווייפלונג.

ווען ר'איז סוף-כּל-סוף אויפגעשטאַנען מיט אַ ביסל אויסגערוטע נערוון און זיך געלאָזט גיין ווייטער, האָט זיין נאַקן דערביי אַזוי שטאַרק געציטערט, אַז דער קאָפּ האָט זיך ביי אים, ווי יונג ער איז, געטרייסלט פּונקט אַזוי, ווי אַמאָל ביים אַלטן האַנס לאָרענץ קאַסטאָרפּ. ער האָט זיך טאַקע צוליב דעם מיט ליבשאַפט דערמאָנט אין זיין געשטאָרבענעם זיידן. ער האָט זיך לחלוטין נישט אָפּגעשראָקן דערפון און אַפילו געפּרוווט נאָכמאַכן, ווי דער זיידע פלעגט בכבודיק אָנלענען זיין גאָמבע, כּדי איינצוהאַלטן דאָס ציטערן פון קאָפּ. יינגלווייז איז עס אים אַזוי געפעלן!

ער שטייגט נאָך העכער, אויף געשלענגלטע סטעזשקעס. עס ציען אים צו די גלעקלעך פון קי און צום סוף געפינט ער אויך די סטאַדע. זי פּאַשעט זיך לעבן אַ הילצערן הייזל, וואו דער דאַך איז באַלייגט מיט שטיינער. צוויי בערדיקע מאַנסלייט קומען אים אַנטקעגן, מיט העק אויף די אַקסלען. צוקומענדיק נאָענט, צעשיידן זיי זיך. — נו, פאַרבלייב געזונט און אַדאַנק — זאָגט איינער צום אַנדערן מיט אַ טיף, גומענדיקן קול. דערנאָך לייגט ער איבער די

האַק איבּן צווייטן אַקסל אין נעמט שפּרייזן נישט אויפן וועג, נאָר
אויף קנאַקנדיקע צווייגן, צווישן די סאָסנעס אַראָפּ אין טאָל אַריין.
ס׳האָט אַזוי מאָדנע אָפּגעקלונגען אין דער איינזאַמקייט אָט־דער „בלייב
געזונט אין אַ דאַנק“. האַנס קאַסטאָרפּ איז געווען דורכגענומען פון
זינגען און שטייגן אַרויף אין די ווערטער האָבן איך אים אַ ווייע
געטאָן, ווי אין חלום. ער זאָגט עס שטילערהייט איבער און באַ=
מיט זיך נאָכצומאַכן דעם גומענדיקן און פייערלעך־אומבאַהאָלפענעם
דיאַלעקט פון די בערג־לייט. דערנאָך איז ער נאָך אַהין אַ שטיק
איבער דעם הייזל. ער וויל אַזוי־אַרום דערגרייכן צו דער ביימער־גרע=
נעץ. באַלד גייט ער אָבער אַ קוק איבּן זייגער און זאָגט זיך אָפּ
פון דעם פּלאַן.

ער גייט לינקס, צום שטעטל צו, מיט אַ שטעג, וואָס גייט גלייך
און דערנאָך — באַרג־אַראָפּ. ער פאַלט אַריין אין אַ וואַלד מיט
הויכע נאָדל־ביימער. גייענדיק הורך אים, הייבט ער אַפילו ווידער
אָן אַ ביסל צו אונטערזינגען, אָבער שוין פאָרזיכטיקער. זיינע קניען
ציטערן ביים אַראָפּגיין נאָך משונהדיקער, ווי ביים גיין באַרג־אַרויף.
באַלד אָבער קומט ער אַרויס פון צווישן די ביימער און בלייבט שטיין
פאַר אַ פּרעכטיק בילד, וואָס עפנט זיך אויף פאַר אים: אַ אינטים=
געשלאָסענע לאַנדשאַפט, אַ בילד, וואָס זעט אויס אי ברידלעך, אי
פּרעכטיק.

רעכטס, איבּן שיפּוע גייט אַ וואַסער אין דער פלאַכער, שטייני=
קער קאָריטע, גיסט זיך שוימענדיק איבער טעראַסע־פאָרמיקע שטיי=
נער און פליסט דערנאָך רויִקער צום טאָל צו. ווייטער איבער דעם
ליגט מאָלעריש אַ בריקל מיט אַ פּשוט הילצערנער באַריערע. דער
גרונד איז בלוי פון גלעקלעך, אַ שטענגלאַרטיקע פלאַנץ וואָס
שפּראָצט דאָ אומעטום. כּבֿודיקע סאָסנעס, ריזיקע און פון איין
וואוקס, שטייען איינצלנע און אין גרופּעס סיי אויפן גרונט פון
דורכברוך, סיי אויף די שיפּועים. איינע איז אַפילו געשטאַנען אי=
בערגעבויגן איבער דעם טייך, פאַרוואָרצלט אין שיפּוע און האָט זיך
קרום און משונהדיק איינגעשניטן אין דער לאַנדשאַפט. אַ רויִשיקע
אָפּגעזונדערטקייט האָט זיך געטראָגן איבער דעם שיינעם, איינזאַ=

מען אָרט. פון יענער זייט טייך באַמערקט האַנס קאַסטאָרפּ אַ באַנק אויף אָפּצורוען זיך.

ער גייט דורך דאָס בריקל און זעצט זיך צו, כדי זיך צוצוקוקן צום וואַסערפאַל, צו דער לויפנדיקער שוים, זיך צוצוהערן צו די אידיליש-שאָרכנדיקע, איינטאָניקע און דאָך פאַרשיידענע גערוישן. ווייל דעם רויש פון וואַסער האָט האַנס קאַסטאָרפּ ליב אַקוראַט, ווי מוזיק, אפשר אַפילו נאָך מער. אָבער תּיכּף, ווי ר'האָט זיך אַוועקגעזעצט במנוחה, האָט זיך אים אַ לאָז געטאָן דאָס בלוט פון דער נאָז אַזוי פּלוצלונג, אַז ר'האָט אַפילו נישט באַוויזן פאַרשטעלן זיין אָנצוג. דאָס בלוט איז געלאָפן האַסטיק, עקשנותדיק און ער האָט אַ האַלבע שעה געמוזט לויפן אַהין-און-צוריק צווישן טייך און דער באַנק, געהאַלטן אין איין שווענקען זיין טיכל, אָנגענומען נאָזלעכער מיט וואַסער און זיך יעדעס מאָל פונסניי אויסגעצויגן גלייך אויף דער באַנק מיטן נאַסן טיכל אויף דער נאָז. אַזוי איז ער געבליבן ליגן, ביז דאָס בלוט איז איינגעשטילט געוואָרן. ער איז געלעגן אַ שטילער, די הענט פאַרלייגט הינטערן קאָפּ, מיט די קניען אינדערהויך. די אויגן האָט ער געהאַלטן צו, די אויערן זיינען פול געווען מיט רויש. ס'איז נישט געווען קיין חלשות, ניכער איז ער געווען מילד-אָפּגעשוואַכט פון שפּאָרן בלוט-אָפּלויף און האָט זיך געפונען אין אַ מצב פון מאָדנע פאַרמינערטער לעבנס-טעטיקייט. ווען ר'האָט אויסגעאָטעמט, האָט ער נישט געשפּירט די באַדערפעניש צוריק אַריינצונעמען אין זיך נייע לופט, נאָר האָט, אַ אויסגעהוילטער, געלאָזט זיין האַרץ אַזוי לאַנג קלאַפּן, ביז ער האָט סוף-כל-סוף פויל ווידער אייבערפלאַכלעך אַן אָטעם געטאָן.

פּלוצלונג איז ער אַריינגעפאַלן אין אַן אַמאָליקן לעבנס-מצב, וואָס איז געווען דאָס אור-בילד פון אַ חלום, וועלכער איז געקנעטן לויט די לעצטע איינדרוקן און וועלכער האָט זיך אים געחלומט ערשט מיט עטלעכע נעכט צוריק.... ער איז אַזוי שטאַרק, אַזוי אינגאַנצן, אַזוי איבער צייט און רוים אַריבער אין דעם „דאָרט" און „דעמאָלט", אַז מ'וואָלט געקאָנט זאָגן: דאָ איבן ביים טייכל אויף דער באַנק ליגט אַ טויטער קערפּער; דער אמתער האַנס קאַסטאָרפּ איז ערגעץ אין אַן אַמאָליקער צייט און סביבה, און אַ לאַגע,

היאָס איז — בײַ דער גאַנצער פּשוטקייט אירער — ריזיקאַליש און פאַר־
באַרשיכורדיק.

ער איז אַלט דרייצן יאָר, אַ שילער פון פערטן קלאַס, אַ ייִנגל
אין קורצע הויזן. ער שטייט אויפן הויף פון דער שול און שמועסט
מיט אַ בחורל, בערך אין זיינע יאָרן, נאָר פון אַן אַנדערן קלאַס.
ס'איז געווען אַ שמועס, אויף וועלכן האַנס קאַסטאָרפּ האָט במזיד
אַרייפגעפירט. כאָטש דער דאָזיקער שמועס האָט, צוליב דער זאַכ־
לעכקייט און קנאַפּקייט פון דער טעמע, נישט געקאָנט לאַנג גע־
דויערן, האָט ער אים פונדעסטוועגן דערפרייט צו דער סאַמע העכס־
טער מדרגה. ס'איז געווען די פויזע צווישן דער פאָרלעצטער און
לעצטער לעקציע, פאַר האַנס קאַסטאָרפּס קלאַס — לעקציעס פון גע־
שיכטע און צייכענונג. דער הויף איז אויסגעפלאַסטערט מיט רויטע
האָלענדישע ציגעלעך און איז אָפּגעצוימט פון דער גאַס מיט אַ
מויער, וואָס האָט צוויי אַריינגאַנגען און איז באַדעקט מיט שינד־
לען. שילערס דרייען זיך דאָרטן אַרום שורותווייז אַהין און צוריק,
שטייען אין רעדלעך, לענען זיך אָן האַלב־זיצנדיק אין די גלאַ־
זירטע שטיקלעך מויער, וואָס שטאַרן אַרויס. ס'איז אַ געמיש פון
קולות. אַ לערער אין אַ ברייטן קאַפּעלוש גיט אַכטונג און עסט
דערביי אַ זעמל מיט שינקע.

דאָס ייִנגל, מיט וועלכן האַנס קאַסטאָרפּ רעדט, הייסט היפּפּע
און זיין פאָרנאָמען איז — פּריבּיסלאַוו. דאָס אינטערעסאַנטסטע דערביי
איז, וואָס די „ר“ פון פאָרנאָמען רעדט זיך אַרויס, ווי אַ „זש“: ער
הייסט: פּשיבּיסלאַוו. דער דאָזיקער משונהדיקער נאָמען פּאַסט גאָר
נישקשה צו זיין צורה, וואָס איז נישט אינגאַנצן דורכשניטלעך און
האָט אין זיך באַשטימט עפּעס פרעמדס. היפּפּע, דער זון פון אַ
היסטאָריקער, אַ גימנאַזיע־פּראָפעסאָר, אַ נאָטאָרישער מוסטער־שילער,
וואָס איז דעריבער מיט אַ קלאַס העכער פון האַנס קאַסטאָרפּ, כאָטש
ר'איז כמעט נישט עלטער. ער שטאַמט פון דער פּראָווינץ מעק־
לענבורג און זיין פּערזאָן זאָגט עדות, אַז ר'איז אַ פּראָדוקט פון אַן
אַלטער ראַסן־מישונג, אַ צומיש פון ווענדיש־סלאַוויש בלוט צו גער־
מאַנישן, אָדער — אפשר פאַרקערט. ער איז אַפילו געווען אַ בלאָנ־
דער. זיינע האָר זיינען געווען קורץ אָפּגעשוירן אויפן קיילעכיקן שאַרבן.

אָבער זיינע אויגן האָבן געהאַט אַ בליי־גרויען אָדער גרוי־בלויען קאָליר, ס'איז געווען אַן אומבאַשטימטער און פאַרשיידנאַרטיקער קאָליר, עפּעס ווי דער קאָליר פון ווייטע בערג. זייער שניט איז געווען אַ מאָדנער, עפּעס אַ שמאָלער און — גענוי גענומען — אַפּילו אַ קרומלעכער. באַלד אונטער זיי האָבן אַפּגעשטאַרט די באַקנביינער, שטאַרק בילטע. די דאָזיקע צורה האָט לחלוטין נישט מיאוס געמאַכט אים, נאָר פאַרקערט, אים געמאַכט באַחנטער. פונדעסטוועגן איז עס געווען גענוג, זיינע חברים זאָלן אים צוליב דעם געבן אַ צונאָמען „קירגיז". אגב, האָט היפּפּע שוין געטראָגן לאַנגע הויזן און דערצו אַ בלויע קורטקע, אַ פאַרקנעפּלטע ביז אַרויף און אַן איינגעצויגענע אַרום דער טאַליע. אויף דעם קאָלנער זיינען אַלעמאָל געלעגן עטלעכע שופּן פון זיין קאָפּ.

אין אָבער די מעשה געווען די, וואָס האַנס קאַסטאָרפּ האָט שוין זינט לאַנג געוואָרפן אַן אויג אויף דעם דאָזיקן פּריבּיסלאַוו. צווישן גאַנצן באַקאַנטן און אומבאַקאַנטן געזינדל פון שול־הויף האָט ער אים אויסגעקליבן, זיך מיט אים אינטערעסירט, אים נאָכגעקוקט. מ'וואָלט אפשר אַפילו געקאָנט זאָגן — אים באַוואונדערט?... אַלנפאַלס האָט ער אים באַטראַכט מיט נישט־געווײנלעכן אינטערעס. אויפן וועג אין שיל אַריין האָט ער זיך שוין געפרייט צוליב דעם, וואָס ער וועט זיך קאָנען צוקוקן צו אים, ווי ער האָט צו טאָן מיט זיינע חברים, זען אים, ווי ער רעדט און לאַכט און פונדערווייטנס אונטערשיידן זיין קול, וואָס איז אָנגענעם־פאַרלייגט, מאַט און אַ ביסל הייזעריק. ס'איז גאַנץ מעגלעך, אַז דער דאָזיקער אינטערעס האָט נישט געהאַט קיין שום גענוגנדיקע סיבה, סיידן מ'זאָל נעמען אין חשבון דעם געצנדינערישן פאַרנאָמען, דעם פאַקט, וואָס ר איז געווען אַ מוסטער־שילער (דאָס האָט אָבער בשום אופן נישט געקענט איבערזען), אָדער גאָר קירגיזישע אויגן. די דאָזיקע פלעגן טיילמאָל אַ קוק טאָן זייטיק, אַ קוק — נישט כּדי עפּעס צו דערזען, דערביי פלעגן זיי, צעגאָסענע, ווערן מאָדנע פאַרטונקלט און נאַכטיש־פאַרנעפּלט. האַנס קאַסטאָרפּ האָט, אַלנפאַלס, זיך ווייניק געדאַגהט וועגן דער גייסטיקער באַרעכטיקונג פון זיינע געפילן און אַפילו נישט געטראַכט וועגן דעם, ווי אַזוי מ'וואָלט

זיי געדאַרפט אָנרופן. ווען פריינדשאַפט האָט דאָ לחלוטין נישט געקאָנט זיין קיין רייד; ער האָט היפפען גאָרנישט „געקענט". אָבער קודם־כל איז אים קיינמאָל נישט אויסגעקומען אויסצוזוכן אַ נאָמען דערפאַר. ס'האָט גאָרנישט געקאָנט קומען אויפן רעיון אָטדאָס צו ברענגען פאַרן מויל. דערצו האָט ער נישט געטויגט און אַפילו עס נישט פאַרלאַנגט. צווייטנס, איז דער מהות פון אַ נאָמען — אויב נישט קריטיק — על־כל־פנים: באַשטימונג, דאָס הייסט, אים געבן אַן אָרט צווישן די באַקאַנטע און קלאָר־געוואָרענע באַגריפן. אָבער האַנס קאַסטאָרפּ איז געווען אומבאַוואוסטזיניק דורכגעדרונגען מיט דער איבערצייגונג, אַז יעדעס א נעוויניקסטע באַמעג טאָר קיינמאָל נישט ווערן — נישט קלאָר און נישט באַשטימט.

גוט מאָטיווירט, אָדער שלעכט, — אַ פאַקט איז, אַז די געפילן זיינע, וועלכע זיינען געווען אַזוי ווייט פון יעדן נאָמען און אויסדרוק, האָבן אין זיך געהאַט אַזאַ לעבנס־כוח, אַז האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך שוין מיט זיי שטילערהייט אַרומגעטראָגן אַ יאָר צייט (בערך אַ יאָר, ווייל אויסצוגעפינען גענוי, ווען אָט־די געפילן האָבן זיך אָנגעהויבן, איז אוממעגלעך געווען). דאָס האָט על־כל־פנים באַוויזן, וואָס פאַר אַן אויסגעהאַלטענעם און פעסטן כאַראַקטער ער האָט, אויב מ'געדענקט, וואָס פאַר אַ גרויסע מאָסע צייט אַ יאָר איז אין אָט־דעם עלטער. ליידער באַהאַלט זיך שטענדיק הינטער יעדער באַצייכענונג פון כאַראַקטער אַ מאָראַלישער אורטייל, לשבח צי לגנאַי. אין אמתן האָבן זיי תמיד זייערע צוויי זייטן. האַנס קאַסטאָרפּס „טרייקייט", מיט וועלכער ער האָט זיך, אַגב, גאָרנישט איבערגענומען, האָט זיך געשטיצט — אויב מען וועט נישט וועלן אָפּשאַצן — אויף אַ געוויסער שווערקייט, פאַמעלעכדיקייט און עקשנותדיקייט פון זיין געמיט. ס'איז געווען ביי אים אַן איינגעבוירענע זאַך, אַז וואָס לענגער געשעענישן און לעבנס־פאַרהעלטענישן געדויערן, זאָלן זיי פאַרדינען אַליין מער צוגעבונדנקייט און באַשטענדיקייט. ער איז אויך געווען גענייגט צו גלויבן, אַז די לאַגע און דער צושטאַנד, אין וועלכע ער געפינט זיך גראָד איצט, וועלן הייערן אייביק. צוליב דעם האָט ער זיי געקאָנט שעצן און איז

נישט געווען להוט אויף קיין שום פֿאַרענדערונגען. אַזוי־אַרום האָט ער זיך צוגעוווינט אין האַרצן צו זיינע שטילע און ווייטע באַציִונגען צו היפּפּען און זיי, אין גרונד גענומען, געהאַלטן פֿאַר אַ בלייבנדיקע זאַך אין זיין לעבן. ער האָט ליב געהאַט די שטימונגען, וועלכע יענער האָט דערוועקט אין אים, די געשפּאַנטקייט, צי ער וועט יענעם באַגעגענען, צי יענער וועט נאָענט פֿאַרבייגיין לעבן אים, אָדער אפֿשר אים אָנקוקן. ער האָט ליב געהאַט די שטילע, סובטעלע דערפֿילונגען, וועלכע זיין סוד האָט געבראַכט מיט זיך און אַפֿילו ליב געהאַט די אַנטטוישונגען. דאָס האָט געהערט צו דער זאַך. די גרעסטע אַנטטוישונג איז געווען בשעת פּריבּיסלאַוו איז נישט געקומען אין שול אַריין: דעמאָלט איז דער שול־הויף געווען וויסט, דער טאָג האָט נישט געהאַט קיין שום טעם, געבליבן איז בלויז די בסדרדיקע האָפֿענונג.

אַ יאָר האָט געדויערט, ביז ס'איז דערגאַנגען צו יענעם אַזוינע טוריסטישן קולמינאַציע־פּונקט. דערנאָך האָט עס געדויערט נאָך אַ יאָר אַ־אַנק האַנס קאַסטאָרפּס טרייקייט. ערשט דערנאָך האָט עס אויפגעהערט, דערביי האָט ער נישט באַמערקט, ווי די פּעדים, וואָס האָבן אים אַמאָל געקניפּט מיט פּריבּיסלאַוו היפּפּע, ווערן לויזער און אויפגעבונדן, אַקוראַט, ווי ר'האָט אַמאָל נישט געפֿילט, ווי אַזוי ער ווערט צוגעבונדן. היפּפּעס פֿאָטער איז אויך אַריבערגעשיקט געוואָרן אין אַן אַנדער אָרט און פּריבּיסלאַוו היפּפּע האָט צוזאַמען מיט אים פֿאַרלאָזט די שול און די שטאָט. אָבער האַנס קאַסטאָרפּ האָט דאָס כמעט נישט באַמערקט. ער האָט אים שוין געהאַט פֿאַרגעסן פֿון פֿריער. מ'קאָן זאָגן, אַז די געשטאַלט פֿון „קירגיז" האָט זיך אומבאַמערקט אַליין מער אויסגעשיילט פֿון דער פֿאַרנעפּלטקייט, באַקומען אַליין מער בולטקייט און אָנגנעמבאַרקייט ביז צו דער רגע פֿון גרעסטער נאָענטקייט און קערפּערלעכקייט, אויפֿן שול־הויף. אַ ווײַלע איז די געשטאַלט אַזוי געשטאַנען אויפֿן ערשטן פּלאַן און דערנאָך איז זי ביסלעכווייז אָפּגעטרעטן צוריק און ווידער פֿאַרווישט געוואָרן אין נעפּל, אָן שום אָפּשיידס־חייען.

יענער אויגנבליק, אָט־די געוואַגטע און ריזיקאַלישע סיטואַציע, אין וועלכער האַנס קאַסטאָרפּ איז איצט, ליגנדיק אויף דער באַנק,

ידער אַריינגעפאַלן — איז געווען אַ שמועס, ממש אַ שמועס מיט פריבּיסלאַוו היפּפּע און איז פאָרגעקומען אַזוי: די לעקציע פון צייכענען האָט זיך געזאָלט אָנהייבּן. פּלוצלונג האָט האַנס קאַסטאָרפּ באַמערקט, אַז ר'האָט נישט בּיי זיך קיין בּלייפעדער. די שילער פון זיין קלאַס האָבּן אַליין, יעדער איינער, געדאַרפט האָבּן די בּלייפעדערס. ער האָט, אמת, געהאַט דאָ און דאָרט אַ באַקאַנטן צווישן די שילער פון אַנדערע קלאַסן, בּיי וועמען ער וואָלט געקאָנט באָרגן אַ בּלייפעדער. פונדעסטוועגן האָט ער אַיינגעפינען, אַז אַם נאָענסטן באַקאַנט איז אים פריבּיסלאַוו, אַמנאָענטסטן איז אים געווען יענער, מיט וועלכן ער איז שטילערהייט געווען אַזוי פאַרנומען. אינגאַנצן אַ באַגייסטערטער פון פרייד, האָט ער באַשלאָסן אויסצונוצן די געלעגנהייט — ס'האָט פאַר אים געהייסן אַ געלעגנהייט — און בּעטן פריבּיסלאַוון, ער זאָל אים באָרגן אַ בּלייפעדער. דאָס איז אַפילו געווען אַ מאָדנער איינפאַל, ווייל ער האָט היפּפּען נישט געקאָנט. אָבער ר'האָט דערין פאַרגעסן, אָדער ס'איז אים גאָרנישט אָנגעגאַנגען, אַזוי פאַרבלענדט איז ער געווען פון דער מאָדנער הפקרות. אַזוי־אַרום איז ער געשטאַנען אין אייבּגעפּלאַסטערטן הויף צווישן גאַנצן טומל לעבּן פריבּיסלאַוו היפּפּע און געזאָגט צו אים:

— אַנטשולדיק, קאָנסט מיר אפשר באָרגן אַ בּלייפעדער?

און פריבּיסלאַוו האָט אויף אים אַ קוק געטאָן מיט זיינע קירגיזישע אויגן איבּער די בּולטע באַקנביינער און גערעדט צו אים מיט זיין אָנגענעמער הייזעריקער שטים. ר'איז דערביי נישט געווען פאַרוואונדערט, אָדער על־כּל־פּנים — האָט ער נישט אַרויסגעוויזן קיין פאַרוואונדערונג.

— אדרבּא — האָט ער געזאָגט. — אָבער זאָלסט זי מיר נאָך דער לעקציע זיכער צוריקגעבּן. דערביי האָט ער אַרויסגענומען פון קעשענע זיין „קראַיאָן"*, אַ פאַרזילבּערטן קראַיאָן מיט אַ רינגל, וואָס דאַרף ווערן אַרויפגעדריט, כּדי די רויט־לאַקירטע בּלייפעדער זאָל אַרויסקומען פונם בּלעכל. ער האָט אים איבּערגעגעבּן.

* בּלייפעדער צום צייכענען.

ווי אַזוי זיך צו באַגיין מיט דעם פּשוטן מעכאַניזם, און ביידע קעפּ האָבן זיך ביטעת־מעשׂה איבערגעביגן איבער דער בלייפעדער.

— מאַך זי נאָר נישט קאַליע — האָט ער נאָך אַ זאָג געטאָן.

וואָס פעלט אים אײַין? האַנס קאַסטאָרפּ האָט לחלוטין נישט בדעה געווען צו צעגאָרטשן די בלייפעדער אָדער זי קאַליע צו מאַכן.

דערנאָך האָבן זיי זיך נאָך אָנגעקוקט שמייכלענדיק. מער איז נישט געווען, וואָס צו זאָגן. האָבן זיי זיך אויסגעדרייט איינער צום אַנדערן פריער מיט די אַקסלען, דערנאָך מיט די פּלייצעס און זיינען זיך צעגאַנגען.

דאָס איז געווען אַלץ. אָבער קיין גרעסערן פאַרגעניגן האָט האַנס קאַסטאָרפּ נישט געהאַט זינט ער לעבט. ער איז געזעסן און געצייכנט מיט פּריביסלאַווס בלייפעדער און זי נאָך דערצו געדאַרפט שפּעטער צוריק אָפּגעבן. דאָס איז געווען אַ צוגאָב און איז פריי און זעלבסטפאַרשטענדלעך אַרויסגעדרונגען פונם פריערדיקן. ער האָט זיך אַפילו מתיר געווען אַ ביסל צוצושניצן די בלייפעדער. די רויט־לאַקירטע שניצלעך, וואָס זיינען אָפּגעפאַלן, בערך אַ דריי אָדער פיר, האָט ער דערנאָך כמעט אין משך פון אַ יאָר צייט געהאַלטן אין דעם אינעווייניקסטן פאַכל פון זיין טישל. קיינעם, וואָס וואָלט זיי געזען, וואָלט נישט איינגעפאַלן, וואָס פאַר אַ ווערט זיי האָבן פאַר אים. אַגב, איז דאָס צוריקגעבן די בלייפעדער פאַרגעקומען גאָר פּשוט. דאָס איז אָבער געווען לויט האַנס קאַסטאָרפּס געשמאַק, ער האָט זיך אַפילו אַ ביסל איבערגענומען דערמיט, אַן אָפּגעטעמפּטער און צעפּיעשטשעטער דורך דער אינטימער באַציונג צו היפּפּען.

— אָט איז — האָט ער געזאָגט — אַדאַנק.

און פּריביסלאַוו האָט גאָרנישט געזאָגט. ער האָט בלויז נאָכגעקוקט אינדערגיך, צי דער מעכאַניזם איז גאַנץ און אַריינגעלייגט דעם קרייאָן אין קעשענע...

פון דעמאָלט אָן האָבן זיי מער קיינמאָל נישט גערעדט צווישן זיך. אָבער דאָס איינע מאָל איז עס געשען אַדאַנק האַנס קאַסטאָרפּס דרייסטקייט...

קאַסטאָרפּ רייסט אויף די אויגן, אינגאַנצן צעטומלט פון זיין טיפער פאַרזונקענקייט. — ס'האָט זיך מיר געמוזט חלומען — טראַכט ער. — יאָ, דאָס איז געווען פּריבּיסלאַוו. שוין לאַנג נישט געקלערט וועגן אים, וואו זיינען אַהינגעקומען די שניצלעך? דאָס שולטישל ליגט אויפן בוידעם, ביים פעטער טינאַפּעל. זיי מוזן נאָך ליגן אין אינעווייניקסטן קליינעם שופלעדל לינקס. כ'האָב זיי קיינמאָל נישט אַרויסגענומען. ס'האָט מיר אַפילו נישט געלוינט זיי אַהיסצוואַרפן... ס'איז געווען דער גאַנצער פּריבּיסלאַוו, מיט די ביינער. כ'וואָלט מיר קיינמאָל נישט פאָרגעשטעלט, אַז כ'זאָל אים זען אַזוי דייטלעך. ווי מאָדנע ענלעך ער איז צו איר — צו יענער אויבן! צוליב דעם, הייסט עס, אינטערעסיר איך מיך אַזוי מיט איר? אָדער אפשר: האָב איך מיך אַזוי אינטערעסירט מיט אים? נאַרישקייטן! שיינע נאַרישקייטן! כ'מוז, אַגב, גיין און אַפילו גיך. — פונדעסטוועגן בלייבט ער נאָך ליגן, אַ פאַרטראַכטער און פאַרקלערט אין אַמאָל. דערנאָך הייבט ער זיך אויף. — נו, פאָרבלייב געזונט און אַ דאַנק — זאָגט ער און נעמט שמייכלען מיט טרערן אין די אויגן. ער וויל שוין נעמען גיין. אָבער ער גיט זיך אינדערגיך צוריק אַ זעץ אַנידער, מיטן הוט און דעם שטעקן אין דער האַנט. די פיס ווילן נישט טראָגן. — האָפּלאַ — טראַכט ער — דאַכט זיך, ס'וועט נישט גיין! דערביי דאַרף איך נאָך פּונקט עלף אַ זייגער זיין אין עס=זאַל אויפן רעפעראַט. אַ שפּאַציר איז טאָ טאַקע אַ שיינע זאַך, אָבער ער האָט אויך שווערקייטן, דאַכט זיך. יאָ, יאָ, אָבער בלייבן דאָ קאָן איך נישט. פון ליגן זיינען מיר בלויז די פיס אַ ביסל אָפּגענומען געוואָרן. זיי וועלן זיך שוין צעגיין. — איצט פּרוווט ער זיך ווידער אויפשטעלן. ער שטרענגט זיך שטאַרק אָן און ס'גייט.

דער וועג אַהיים איז געווען אַ נעבעכדיקער אין פאַרגלייך מיט אַזאַ געהויבענעם אַרויסגאַנג. ער האָט זיך עטלעכע מאָל געמוזט אָפּרוען אויפן וועג, ווייל ר'האָט געפילט, אַז זיין פּנים ווערט פלוצלונג וויים, קאַלטער שווייס טרעט אים אַרויס אויפן שטערן און דאָס נישט רעגלמעסיקע קלאַפּן פון זיין האַרץ פאַרשטיקט אים אַזש דעם אָטעם. מיט צרות איז ער אַראָפּ דעם געשלענגלטן

וועג, אָבער ווען ער איז סוף־כל־סוף דערגאַנגען צום טאָל ניט ווייט פון קור־הויז, האָט ער זיך איבערצייגט קלאָר און דייטלעך, אַז ער וועט מיט די אייגענע כוחות בשום־אופן ניט קאָנען דערגיין דאָס שטיק וועג צו „בערגהאָף". היות קיין טראַמוויי גייט ניט און מ'זעט אויך ניט קיין דראָשקע, האָט ער געבעטן אַ פורמאַן, וואָס פירט אַ פלאַטפאָרמע מיט ליידיקע קאַסטנס צו „דאָרף" צו, ער זאָל אים לאָזן אויפזעצן. ער איז געזעסן רוקן בײַם רוקן מיטן בעל־עגלה, מיט אַראָפּגעהאַנגענע פיס פון וואָגן; די פאַרבײַגייער האָבן אים באַטראַכט מיט פאַרוואונדערונג און רחמנות. ער האָט זיך געוואַקלט און צעשאָקלט זיך אַ דרעמלענדיקער, דער וואָגן האָט מיט אים געוואָרפן — אַזוי האָט ער זיך דערשלעפּט ביז צום באַן־איבערגאַנג. דאָרטן איז ער אויסגעשטיגן, דערלאַנגט דעם בעל־עגלה געלט, ניט איבערציילנדיק אַפילו וויפל ער גיט. פון דאָרטן איז ער מיט די לעצטע כוחות אַוועק מיטן וועג צום טאָל.

— Dépêches-vous, monsieur! — זאָגט דער פראַנ־צויזישער שווייצאַר — La conférence de M. Krokowski vient de commencer * און האַנס קאַסטאָרפּ וואַרפט אַוועק דעם היט מיטן שטעקן אין גאַרדעראָב און שטופּט זיך אַרײַן האַסטיק־פאָר־זיכטיק, מיט דער צונג צווישן די ציין, הורך דער קוים־געעפנטער טיר פון עס־זאַל. דער עולם איז שוין דאָרטן געווען אויסגעזעצט שורות־ווייז אויף שטולן. אויבנאָן רעכטס איז געשטאַנען ד"ר קראָקאָווסקי, אין אַ זשאַקעט, בײַ אַ געדעקטן טיש מיט אַ קאַראַפינקע וואַסער און ער האָט גערעדט....

אַ נ ג ל י ז

לעבן דער טיר, האָט, צום גליק, צוגעוואונקען אַ ליידיק אָרט. ער האָט זיך זייטיק צוגעשאַרט דערצו און געמאַכט דערבײַ

---

* איילט אייך, הער, די פאָרלעזונג פון הער קראָקאָווסקי הייבט זיך אָקאָרשט אָן.

אַ מינע, גלייך ווי ער וואָלט שוין דאָ געזעסן פון אָנהייב אָן. דאָס פובליקום איז אַזוי געווען פאַרנומען מיט ד״ר קראָקאָווסקיס רעדע, אַז מ׳האָט אים קוים באַמערקט. ס׳איז געווען פאַר אים אַ טובה, ווייל ר׳האָט אויסגעזען שרעקלעך. זיין פנים איז געווען ווייס, ווי לייוונט, און זיין אָנצוג — באַפלעקט מיט בלוט, אַזוי אַז ר׳האָט אויסגעזען, ווי אַ מערדער, וואָס קומט ערשט וואָס פון אַ פרישער רציחה. די דאַמע פאַר אים האָט, וואָס אמת, אויסגעדרייט דעם קאָפּ, בעת ר׳האָט זיך אַוועקגעזעצט און אים אָפּגעמאָסטן מיט צוגעזשמורעטע אויגן. ס׳איז געווען מאַדאַם שאָשאַ. ער האָט זי דערקאָנט מיט אַ מין פאַרביטערטקייט. צו אַלדי רוחות! וועט ער שוין היינט נישט האָבן קיין מנוחה? ער האָט געהאַט בדעה דאָ צו בלייבן זיצן רויק און אַ ביסל צו קומען צו זיך, צום סוף מוז ער זי גראָד האָבן פאַר דער נאָז. אין אַן אַנדערן פאַל וואָלט ער זיך אפשר געפרייט מיט דעם צופאַל, אָבער איצט — אַ מידער און אויסגעמאַטערטער -- צו וואָס טויג עס אים? עס צערודערט אים בלויז און וועט אים האַלטן געשפאַנט אין משך פון גאַנצן רעפעראַט. אַקוראַט מיט פריביסלאַווס אויגן האָט זי אים אָנגעקוקט, געקוקט אויף זיין פנים און אויף די בלוט-פלעקן, אַגב — היפש צודרינגלעך און ברוטאַל, ווי ס׳פּאַסט פאַר אַ פרוי, וואָס טראַסקעט מיט טירן. ווי שלעכט זי האַלט זיך! נישט ווי די פרויען פון קאַסטאָרפּס היימישער סביבה, וואָס דרייען אויס די קעפּ צו זייערע טיש-שכנים זיצנדיק אויסגעגלייכט, און ריידן בלויז מיט די שפּיצן ליפּן. פרוי שאָשאַ איז געזעסן איינגעקאָרטשעט און אָפּגעלאָזן, איר היטל איז געווען פאַרקיילעכדיקט און די אַקסלען האָבן אַראָפּגעהאַנגען פאָרויס. אויסער דעם, האָט זי נאָך אַזוי אַרויסגערוקט דעם קאָפּ, אַז מ׳האָט אַרויסגעזען פון איר ווייסער בלוזע דעם שדרה-ביין אינם נאַקן-אויסשניט. פריביסלאַוו פלעגט אויך אַזוי האַלטן דעם קאָפּ. אָבער יענער איז געווען אַ מוסטער-שילער, וואָס האָט געלעבט בכבודיק (כאָטש נישט דאָס איז געווען די סיבה, הלמאַי האַנס קאַסטאָרפּ האָט ביי אים געבאָרגט די בלייפעדער). פון דער אַנדערער זייט איז זיכער און קלאָר, אַז דער פרוי שאָשאַס אָפּגעלאָזענע האַלטונג, איר וואַרפן מיט די טירן, די ברוטאַלקייט פון איר בליק האָבן אַ

שייכות מיט איר קרענק. יאָ, עס דריקט זיך אַפילו דערין אויס
יענע אומבאַהערשטקייט, יענע אומכבודיק אָבער ממש אומבאַגרע-
נעצטע מעלות, מיט וועלכע הער אַלבין האָט זיך געריִמט...

בײַ האַנס קאַסטאָרפּן זײַנען די געדאַנקען צעמישט געוואָרן,
בעת ער האָט געקוקט אויף פרוי שאָשאַס אײַנגעקאַטשעטן רוקן. זיי
זײַנען געוואָרן אויס געדאַנקען און איבערגעגאַנגען אין אַ מין חלום,
אין וועלכן ד״ר קראָקאָווסקיס שלעפּנדיקער באַריטאָן און זײַן ווייך-
אַרויסגערעדטע „ר" האָבן אָפּגעקלונגען ווי פון זייער ווײַט. אָבער די
שטילקייט אין זאַל, די טיפע פאַראינטערעסירונג, וואָס האָט אַלע
אַרום געהאַלטן אין שפּאַן, האָט סוף-כל-סוף אויף אים געווירקט
און אים ממש אויפגעוועקט פון זײַן דרעמל. ער האָט זיך
אומגעקוקט... לעבן אים איז געזעסן דער פּיאַניסט מיט די שי-
טערע האָר. דעם קאָפּ האָט ער געהאַלטן פאַרוואָרפן, די הענט
פאַרלייגט און ער האָט זיך צוגעהערט מיט אַן אָפן מויל. די לע-
רערין, פרײַלין ענגלהאַרט, וואָס איז געזעסן אַ ביסל ווײַטער, האָט
געהאַט אַ פּאָר גיריקע אויגן און רויט-פּוכיקע פלעקן אויף בײדע
באַקן — אַ היץ, וואָס האָט זיך אויך אָפּגעשלאָגן אויף די פּנימער
פון אַנדערע דאַמען, וועלכע האַנס קאַסטאָרפּ האָט גראָד באַמערקט.
אויך אויף די פּנימער פון דער פרוי מאַגנס, יענע וואָס פאַ-
אַלבין און פון ביר-ברייערס ווײַב, פרוי מאַגנוס, יענע, וואָס פאַר-
לירט איי-ווײַס. אויף פרוי שטערס פּנים, אַ ביסל אַהינצוצו, האָט זיך
אָפּגעמאָלט אַזאַ עם-האָרצישע באַגײַסטערונג, אַז ס'איז געווען אַ
שרעק. די פרײַלין לעווי מיטן עלפאַנטביינערנעם פּנים איז געזעסן
אָנגעשפּאַרט אויף דער אָנלען פון דער שטול מיט האַלב-פאַר-
שלאָסענע אויגן און מיט די פלאַכע הענט אויף דער שויס. זי וואָלט
אינגאַנצן אויסגעזען, ווי אַ טויטע, ווען איר ברוסט זאָל זיך נישט
כסדר געוווען אַזוי אויפהויבן און אָפּפאַלן צום טאַקט. אינגאַנצן
האָט זי האַנס קאַסטאָרפּן מער דערמאָנט אין אַ וואַקס-פיגור מיט
אַ מעכאַניזם אין דער ברוסט, וועלכע ער האָט אַמאָל געזען אין
אַ פּאַנאָפּטיקום. אַ סך געסט האָבן געהאַלטן די האַנט בײַ די
אויערן, אָדער נישט ווײַט פון אויער און ס'האָט אויסגעזען, ווי זיי
וואָלטן אויפגעהויבן די האַנט צום אויער און אינמיטן אַזוי פאַר-

גליווערט געבליבן פֿון גרויס געשפּאַנטקייט. דער פּראָקוראָר פּאַראַוואַנט, אַ ברוינער אין, אַפּנים, אַ מענטש אַ גבֿר, האָט אַפֿילו עטלעכע מאָל אַ פּויק געטאָן מיטן ווייז־פֿינגער אויפֿן אויער, ווי כּדי עס צו מאַכן מער הערנדיק און עס דערנאָך אינגאַנצן געווענדט אין ד״ר קראָקאָווסקיס זייט.

וואָס־זשע האָט גערעדט ד״ר קראָקאָווסקי? און וואָס פֿאַר אַ געדאַנקען־גאַנג האָט ער זיך געפֿונען? האַנס קאַסטאָרפּ האָט צונויפֿגענומען זיין גאַנצן פֿאַרשטאַנד, כּדי צו כאַפּן זיך, וועגן וואָס ס׳גייט. ס׳האָט זיך אים אָבער נישט תּיכּף איינגעגעבן, ווייל ר׳האָט נישט געהערט דעם אָנהייב און דערצו איז ער נאָך אַ צייט פֿאַרנומען געווען מיט די רעיונות וועגן פֿרוי שאָשאַס איינגעקאָרטשעטן רוקן — ס׳האַנדלט זיך וועגן אַ מאַכט... יענע מאַכט... בקיצור, וועגן דער מאַכט פֿון ליבע גייט עס דאָ. פֿאַרשטייט זיך: די טעמע איז דאָך אָנגעגעבן אין גענעראַל־טיטל פֿון ציקל רעפֿעראַטן. פֿון וואָס־זשע דען זאָל ד״ר קראָקאָווסקי ריידן, אויב דאָס איז זיין געביט! משונה איז האַנס קאַסטאָרפּן בלויז אַ ביסל געווען אויף איינמאָל צו הערן אַ לעקציע וועגן ליבע, בשעת אַזוי געוויינלעך האָט ער זיך תּמיד אָנגעהערט בלויז וועגן אַזעלכע זאַכן, ווי איבערטראָגן מאַשינען אין שיף־בוי. ווי אַזוי קאָן מען דאָס נעמען אַן עניָן, וואָס איז בטבע אַזוי שעמעוודיק־דיסקרעט, און ריידן וועגן דעם אין אַ פּשוטן פֿרימאָרגן פֿאַר מענער און פֿרויען? ד״ר קראָקאָווסקי האָט זיך באַנוצט מיט געמישטע אויסדריקן, אי פּאָעטישע, אי וויסנשאַפֿטלעכע, שטרענג וויסנשאַפֿטלעכע. דער טאָן איז דערביי געווען אַ זינגענדיקער און באַפֿליגלטער. דאָס איז דעם יונגן האַנס קאַסטאָרפּ אַ ביסל נישט געפֿעלן, הגם צוליב דעם, קאָן זיין, פֿלאַמען אַזוי בײַ די דאַמען די באַקן און די מענער שאָקלען אַזש מיט די אויערן. ספּעציעל האָט דער רעדנער כּסדר באַנוצט דאָס וואָרט „ליבע“ אין אַ ביסל אַ נישט קלאָרן זין, אַזוי אַז מ׳האָט קיינמאָל נישט געקאָנט וויסן, וואָס ער מיינט דערמיט: עפּעס צניעותדיקס, אָדער ליידנשאַפֿטלעך־קערפּערלעכס. מ׳האָט בשעת־מעשה באַקומען אַ מין לייכט געפֿיל פֿון ים־קראַנקהייט. זינט האַנס קאַסטאָרפּ לעבט, האָט ער נאָך קיינמאָל נישט געהערט דאָס וואָרט באַנוצן אַזוי

גערדיכט איינס נאָכן אַנדערן, ווי איצט, דאָ. יאָ, ווען ר'האָט זיך אַריינגעטראַכט, האָט זיך אים אַפילו אויסגעדאַכט, אַז ער האָט עס אַליין נאָך קיינמאָל נישט אַרויסגערעדט און עס נישט געהערט אויך פון אַ צווייטן. קאָן זיין, אַז ער איז זיך טועה, אַלנפאַלס האָט ער געהאַלטן, אַז די כסדרדיקע איבערחזרונג איז נישט קיין טובה פאַרן וואָרט. פאַרקערט, די דאָזיקע גליטשיקע אָנדערט־האַלבן זילבן מיט צונג־קאָנסאָנאַנט*, ליפּן־קאָנסאָנאַנט** און מיטן דינעם וואָקאַל*** איינמיטן האָבן אים אָנגעהויבן נמאס ווערן. עס האָט זיך פֿאַר אים אַסאָציִירט מיט וואַסערדיקער מילך, מיט עפּעס ווייס־בלוילעכס גלאַרעט־אַרטיקל, און דווקא ביי אַלע שטאַרקע מעלות, וואָס ד"ר קראָקאָווסקי האָט, איינגנטלעך, אויסגערעכנט. איינס איז געווען קלאָר: אַז אַזוי ווי ער טוט עס, קאָן מען אַרויסזאָגן די שאַרפסטע זאַכן און דערביי נישט פאַרטרייבן די אוידיטאָריע. ער האָט זיך נישט באַנוגנט בלויז דערמיט, וואָס ער האָט מיט אַ מין פאַרשיכורדיקן טאַקט גערעדט וועגן אַלגעמיין־באַקאַנטע זאַכן, וועגן וועלכע מ'שווייגט געווינלעך. ער האָט אויך צעשטערט אילוזיעס, האָט אומברחמנות אַלץ אַנאַליזירט, האָט נישט געלאָזט קיין פּיצל אָרט פאַרן סענטימענטאַלן גלויבן אין דער ווערדיקייט פון אַלטן מאַן און אין דער מלאָכישער ריינקייט פון צאַרטן קינד. אַגב, האָט ער צום זשאַקעט אויך געטראָגן זיין ווייכן איבערגעוואָרפענעם קאָלנער און די סאַנדאַלן מיט די גרויע זאָקן. דאָס האָט געמאַכט אַ פּרינציפּיעלן און אידעאַליסטישן איינדרוק, הגם האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך אַ ביסל געשראָקן דערפאַר. ער האָט אַרויסגעליינט פון ביכער און לויזע בלעטער, וואָס זיינען געלעגן פאַר אים אויפן טיש, אַלערליי ביישפּילן און אַנעקדאָטן, וואָס שטיצן אונטער זיינע מיינונגען און ער האָט אַפילו אַ סך מאָל רעציטירט פערזן. דערביי האָט ד"ר קראָקאָווסקי באַהאַנדלט שרעקלעכע פאָרמען פון ליבע, דעם כוח פון די וואונדערלעכע, פיינלעכע און אומהיימלעכע אָפּנייגונגען אירע. צווישן אַלע נאַטור־דראַנגען איז די ליבע — האַלט ער — אַממיינסטן וואַקלדיק און סכנהדיק, פון טאַמע גרונט נייגט צו בלאָנדושעניש

* ל. ** ב. *** י.

און אומגליקלעכע פאַרקערטקייטן, און עס איז גאָרנישט קיין וואונדער, ווייל דער דאָזיקער מעכטיקער אימפּולס איז נישט קיין פּשוטער, ער איז בטבע אַ סכום פון אַ סך חלקים. ווי נאָרמאַל ער זאָל נישט אויסזען אַלס גאַנצקייט — אָבער באַשטייט ער פון הוילע פאַרקערטקייטן. היות מ'קאָן נישט און מיט רעכט — רעדט ד"ר קראָקאָווסקי ווייטער — דרינגען פון דער פאַרקערטקייט פון די טיילן אויף דער פאַרקערטקייט פון גאַנצן, איז מען אָבער אומבאַדינגט געצוואונגען אַריבערצוטראָגן אַ טייל פון דער באַרעכטיקטקייט פון גאַנצן (אויב אפילו נישט — די גאַנצע באַרעכטיקטקייט) אויך אויף די איינצלנע פאַרקערטקייטן. דאָס איז אַ לאָגישע קאָנסעקווענץ און ער בעט די צוהערער זיך צו האַלטן דערין. גייסטיקע ווידערשטאַנדן און קאָרעקטיוון, אָנשטענדיקע און אָרדנענדיקע (ער האָלט במעט זיך אויסגעדריקט: בירגערלעכע) אינסטינקטן גלייכן אויס און צוימען אײַן די פאַרקערטקייטן און גיסן זיי צונויף אין איין נאָרמאַלער און נוצלעכער גאַנצקייט. עס איז אַן אָפטער און זייער חשובער פּראָצעס, אָבער די רעזולטאַטן זיינע (ד"ר קראָקאָזסקי זאָגט עס מיט אַ געוויסן ביטול) דאַרפן גאָרנישט אָנגיין דאָקטוירים און דענקער. ס'טרעפט זיך אָבער, אַז ער געלינגט נישט, דער דאָזיקער פּראָצעס. ער וויל נישט און דאַרף נישט געלינגען. ווער ווייסט אויף געווים — אַזוי פרעגט ד"ר קראָקאָווסקי — צי דער דאָזיקער פאַל איז נישט אַמאָל דער איידעלערער און גייסטיק-העכערער? אין אָט-דעם פאַל שאַפן ביידע כוחות-גרופּעס — דער דראַנג צו ליבע און די פאַרקערטע אימפּולסן, צווישן זיי באַזונדערס עקל און בושה — אַן אויסערגעוויינלעכע שפּאַנונג און אַ ליידנשאַפט, וואָס שטייגן אַריבער די בירגערלעכע מאָס. דער דאָזיקער קאַמף, וואָס טוט זיך אָפּ אין דער סאַמע טיפעניש פון דער נשמה, לאָזט נישט צו צו דער איינגעשטילקייט, באַרויקונג און אָרדענונג פון די בלאָנדזשענדיקע דראַנגען און ממילא קאָן מען נישט דערגיין צו דער געוויינלעכער האַרמאָניע און צו דעם נאָרמאַלן ליבע-לעבן. דער דאָזיקער קאַמף צווישן די כוחות פון צניעות און פון ליבע — ווייל אין דעם גייט עס דאָך — מיט וואָס לאָזט ער זיך אויס? לפנים ענדיקט ער זיך דערמיט, וואָס די צניעות איז גובר. מורא, אָרנטלעכקייט, ציכטיקער עקל,

ציטערנדיקע ריינהייט־באַדערפעניש, — דאָס אַלץ הריקט אונטער די ליבע, האַלט זי אין דער טונקעלער צוים, לאָזט־צו צום באַוואוסט־זיין און במעשה העכסטנס בלויז אַ טייל פון אירע מטושטשטע שטרע־בונגען, אָבער ווייט נישט איר גאַנצע קראַפט אין פילגעשטאַלטיקייט. אָבער דער דאָזיקער נצחון פון דער צניעות איז בלויז אַ לפנימדיקער נצחון, אַ פירהוס־נצחון*. ווייל דער דראַנג נאָך ליבע לאָזט זיך נישט איינצוימען, נישט פאַרגוואַלדיקן. די אונטערגעדריקטע ליבע ווערט נישט אָפּגעטויט. זי לעבט און שטרעבט אויך אין דער טונקלקייט בסוד־סודות צו איר דערפילונג. זי ברעכט דורך די מחיצה פון צניעות און קומט ווידער אַרויס, כאָטש אין אַן אַנדערע, נישט־קענטיקער געשטאַלט... אָבער אין וואָס פאַר אַ געשטאַלט, און אונטער וועל־כער מאַסקע דערשיינט די נישט־צוגעלאָזענע און אונטערגעדריקטע ליבע? — אַזוי פרעגט ד״ר קראָקאָווסקי און גיט אַ קוק איבער אַלע רייען, גלייך ווי ער וואָלט באמת געוואַרט אויף אַן ענטפער פון זיינע צוהערער. יאָ, אָבער ער וועט עס מוזן אַליין זאָגן, נאָכדעם ווי ער האָט שוין נישט איין זאַך געזאָגט. קיינער אויסער אים ווייסט עס נישט, אָבער ער וועט זיכער דאָס אויך וויסן. דאָס דערקענט מען אָן אים. זיינע גליענדיקע אויגן, דאָס וואַקס־בלאַסע פּנים מיט דער שוואַרצער באָרד, דערצו נאָך די מאָנאַכישע סאַנדאַלן מיט די גרוי־וואָלענע זאָקן — דאָס אַלץ גיט אים אַן אויסזען, גלייך ווי ער אַליין וואָלט אין זיין אייגענער פּערזאָן סימבאָליזירט דעם קאַמף צווישן צניעות און ליידנשאַפט, וועגן וועלכן ער רעדט. אַזאַ איינ־דרוק, אַלנפאַלס, האָט האַנס קאַסטאָרפּ געהאַט, בעת ער האָט, גלייך ווי אַלע אַנדערע, מיט דער גרעסטער שפּאַנונג געוואַרט אויף דער תשובה, אין וואָס פאַר אַ געשטאַלט די פאַרשטיקטע ליבע קערט זיך אום. די פרויען האָבן קוים געאָטעמט פון אומגעדולדיקייט. דער פּראָקוראָר פּאַראַוואַנט האָט נאָכאַמאָל אינדערגיך גענומען טרייסלען מיט אויער, כדי ס׳זאָל אין אַנטשיידענעם מאָמענט בלייבן אָפן און אָנגע־

* אַ נצחון מיט זייער גרויסע קרבנות, — נאָך דעם קיניג פון עפּיר, פּירהוס, וואָס האָט אין דריטן יאָרה. פאַר קר. מנצח געווען די רוימער און פאַרלאָרן אַ גרויס חלק פון זיינע חיילות.

ברייט צום הערץ. דעמאָלט האָט ד״ר קראָקאָווסקי אַ זאָג געטאָן: אין געשטאַלט פון קראַנקהייטן! דער קראַנקהייט־סימפּטאָם איז פאַרמאַסקירטע טעטיקייט פון ליבע און יעדע קראַנקהייט איז פאַרוואַנדלטע ליבע!

איצט האָט מען שוין געוואוסט, הגם נישט יעדער האָט עס פאַרשטאַנען גענוג אָפּצושאַצן. אַ זיפץ איז אַריבער איבערן זאַל און פּראָקוראָר פּאַראַוואַנט האָט צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ פון נחת־התפּעלות, בשעת ד״ר קראָקאָווסקי האָט ווייטער גענומען אַנטוויקלען זיין טעזע. וואָס ס׳איז נוגע האַנס קאַסטאָרפּן — האָט ער אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ, כדי איבערצוטראַכטן וועגן דעם, וואָס ר׳האָט געהערט, און צו זען, צי ער פאַרשטייט עס. ר׳איז אָבער געווען נישט גענוג צוגעוווינט צו אַזאַ מין געדאַנקען־גאַנג און דערצו גייסטיק אָפּגעשוואַכט פון זיין פאַרמאַטערנדיקן שפּאַציר, אַזוי אַז די רעיונות זיינען לייכט אַוועק אין אַן אַנדער ריכטונג. דערצו האָט ער נאָך געהאַט פאַר זיך מאַדאַם שאָשאַס רוקן און האַנט. די האַנט האָט זיך, אַגב, אַלעמאָל אַ הייב געטאָן, אויסגעדרייט זיך און באַמע פאַר האַנס קאַסטאָרפּס אויגן פאַרראָכטן דעם גרעק.

ס׳איז געווען פיינלעך צו האָבן די האַנט אַזוי נאָענט פאַר די אויגן. מ׳האָט זי געמוזט באַטראַכטן, צי מ׳האָט געוואָלט, צי נישט, פאַרקוקן זיך אויף אַלע חסרונות אירע און פּגימות, גלייך ווי מ׳וואָלט זי באַקוקט דורך אַ פאַרגרעסער־גלאָז. ניין, זי האָט נישט קיין שום אַריסטאָקראַטיש אין זיך, אָט־די קערנדיקע גימנאַזיסטן־האַנט, מיט די געוויינלעך־אַרומגעשניטענע נעגל. מ׳האָט אַפילו נישט געקאָנט זיין זיכער, צי די פינגער־גלענקען זיינען פון אויסנווייניק אינגאַנצן ריין. די הויט אַרום די נעגל איז געווען צעביסן — דערין איז נישט געווען קיין שום ספק. האַנס קאַסטאָרפּס מויל האָט זיך אַזש פאַרקרימט, זיינע אויגן זיינען פונדעסטוועגן געבליבן קלעפּן אויף מאַדאַם שאָשאַס האַנט און ס׳איז אים דורכגעלאָפן דורכן רעיון אַ האַלבע, אומבאַשטימטע דערמאָנונג וועגן דעם, וואָס ד״ר קראָקאָווסקי האָט געזאָגט וועגן די בירגערלעכע אימפּולסן, וואָס שטעלן זיך אַנטקעגן דער ליבע.... דער אָרעם איז געווען שענער, דער אָרעם, וואָס האָט זיך אונטערגעבויגן הינטערן קאָפּ. ר׳איז כמעט געווען נאַקעט.

ווייל דער שטאָף פון די אַרבל איז געווען דינער, ווי די בלוזע. ס'איז געווען זייער לייכטע גאַזע, אַזוי אַז דער אָרעם איז צוליב דעם געוואָרן בלויז פאַרצערטלטער און איז איצט זיכער שענער געווען, ווי ווען ער וואָלט געווען אינגאַנצן אַנטבלויזט. ר'איז געווען אַ אידעל, אַ פול — און דערצו נאָך קיל, ווי מ'האָט זיך געקאָנט מיטער זיין. אין דעם פאַל האָט קיין שום רייד נישט געקאָנט זיין וועגן בירגערלעכע אימפולסן.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט פאַנטאַזירט און נישט אַראָפּגענומען קיין אויג פון פרוי שאָשאַס אָרעם. ווי די פרויען טוען זיך דאָס אָן! די ווייזן טיילן פון זייער נאַקן, און ברוסט, הילן-איין די אָרעמס אין דורכזיכטיקער גאַזע... זיי טוען דאָס אויף דער גאַנצער וועלט, כדי צו דערוועקן אונזערע בענקענדיקע פאַרלאַנגען. מיין גאָט, ווי שיין דאָס לעבן איז! עס איז שיין גראָד צוליב אַזעלכע זעלבספאַרשטענדלעכע זאַכן ווי אַ שטייגער דאָס, וואָס די פרויען טוען זיך אָן אַזוי. עס איז זעלבסטפאַרשטענדלעך און אַזוי געוויינלעך און אָנערקענט ביי אַלע, אַז ס'פאַלט כמעט נישט איין אַ טראַכט צו טאָן וועגן דעם און ס'געפעלט, כאָטש מ'גיט זיך נישט אָפּ קיין דין-וחשבון, אונטערבאַוואוסטזיניק. מ'וואָלט זיך אָבער געדאַרפט פאַרטראַכטן וועגן דעם — האַלט האַנס קאַסטאָרפּ אינעווייניק ביי זיך — ערשט דעמאָלט וואָלט מען זיך, באמת, געקאָנט פרייען מיטן לעבן און דערגיין דערצו, אַז דאָס איז אַ גליקלעכע און כמעט וואונדערלעכע איינאָרדענונג. פאַרשטייט זיך, ס'איז דאָ אַ צוועק דערביי, צוליב וועלכן די פרויען טוען זיך אָן אַזוי וואונדערלעך און אַנטציקנדיק און דערביי דינען זיי נישט עובר אויף די כללים פון אָנשטענדיקייט. עס גייט וועגן קומענדיקן דור, וועגן דער דערהאַלטונג פון מענטשלעכן מין, אמת. אָבער ווי איז, ווען די פרוי איז אינערלעך קראַנק, אַזוי, אַז זי טויג גאָרנישט צו קיין מוטערשאַפט — ווי איז דעמאָלט? צי איך אין אַזאַ פאַל האָט עס אַ זין, וואָס זי טראָגט גאַזע-אַרבל, כדי צו דערוועקן ביי די מענער די נייגעריקייט צו איר קערפּער — צו איר אינערלעך-קראַנקן קערפּער? דאָס האָט, ווייזט אויס, קיין שום זין נישט און מ'וואָלט עס, אייגנטלעך, געדאַרפט באַטראַכטן פאַר נישט-אָרנטלעך און פאַרווערן עס. ווייל אויב אַ מאַנסביל פאַר-

אינטערעסירט זיך מיט אַ קראַנקער פרוי, ליגט דערין נישט מער שכל, ווי... לאָמיר זאָגן, ווי אין האַנס קאַסטאָרפּס אַמאָליקן שטילן אינטערעס צו פּריביסלאַווס היפּטע. אַ נאַרישער פאַרגלייך, אַ ביסל אַ פּיינלעכע דערמאָנונג. אָבער דער פאַרגלייך איז אים געקומען אויפן רעיון פון דער העלער הויט און אינגאַנצן אומגערן. אַגב, זיינען זיינע פאַרחלומטע רעיונות אָפּגעהאַקט געוואָרן ביי דעם דאָזיקן פּונקט, קודם-כל דערפאַר, ווייל ער האָט זיך ווידער גענומען צוהערן צום ד״ר קראָקאָווסקי, וועלכער האָט גענומען ריידן אויפפאַלנדיק הויך. יאָ, ר׳איז געשטאַנען הינטער זיין טישל מיט אַ פּאָר אויסגעשפּרייטע אָרעמס, מיט אַ קרום-איינגעבויגענעם קאָפּ און, נישט געקוקט אויף זיין זשאַקעט, האָט ער אויסגעזען כמעט, ווי יעזוס אויפן צלם.

ס׳ווייזט זיך אַרויס, אַז ד״ר קראָקאָווסקי מאַכט ביים סוף פון זיין רעדע שטאַרקע פּראָפּאַגאַנדע פאַר פּסיכאָאַנאַליז און גיט צו וויסן, אַז ער וועט יעדן אויפנעמען מיט אָפענע אָרעמס. קומט צו מיר, איר אַלע פאַרזאָרגטע און איר מיט שווערע געמיטער! כמעט אַזוי קלינגט זיין אויפפאָדערונג. ער איז, ווי מ׳זעט, לחלוטין נישט מסופק, אַז אַלע אָן אויסנאַם זיינען פאַרזאָרגט און האָבן שווערע געמיטער. ער רעדט פון פאַרבאָרגענע ליידן, פון בושה און עגמת-נפש, וועגן דער דערלייזנדיקער ווירקונג פון פּסיכאָ-אַנאַליז. ער לויבט די דורכלייכטונג פון אונטערבאַוואוסטזיניקן, לערנט, ווי אַזוי צו דערפירן צוריק די קראַנקהייט צו איר ערשטן שורש, צו דעם אַפעקט, וואָס איז קלאָר געוואָרן, הייסט האָבן צוטרוי, זאָגט צו אַ רפואה. דערנאָך לאָזט ער אַראָפּ די הענט, גלייכט צוריק אויס דעם קאָפּ, נעמט צונויף די געדרוקטע פּאַפּירן, מיט וועלכע ר׳האָט זיך באַנוצט ביים רעפעראַט. ער נעמט אַהינטער דאָס פּעקל אונטערן אָרעם, ממש ווי אַ לערער, און גייט אַרויס מיט אַן אויפגעהויבענעם קאָפּ דורך דעם קאָרידאָר.

אַלע שטייען אויף, מ׳רוקט אָפּ די שטולן און מ׳הייבט אָן ביסלעכווייז אַרויסצוגיין דורך דעם איינעם אַרויסגאַנג, דורך וועלכן דער דאָקטאָר איז אַרויס פון זאַל. ס׳זעט אויס, ווי מ׳וואָלט אים קאָנצענטריש נאָכגעגאַנגען, פון אַלע זייטן, קווענקלענדיק זיך אָן

שום ווילן און מיט דער גלייכער אָפּגענומענקייט, ווי שטשורעס נאָך אַ כאַפּער אין דעם באַקאַנטן מעשהלע. האַנס קאַסטאָרפּ בלייבט שטיין אין שטראָם, אָנגעשפּאַרט מיט דער האַנט אויפן אָנלען פון דער שטול. איך בין דאָ בלויז צו גאַסט — טראַכט ער — איך בין געזונט און ווער דאָ, גאָט צו דאַנקען, נישט גענומען אין חשבון. צו דעם צווייטן רעפּעראַט וועל איך שוין נישט זיין דאָ.

ער זעט אַרויסגיין די פרוי שאָשאַ, קריכנדיק, מיט אַן אַרויסגערוקטן קאָפּ. צי זי לאָזט איך צעגלידערן איר נשמה? — טראַכט ער— און זיין האַרץ נעמט קלאַפּן... דערביי באַמערקט ער נישט, ווי יאָאַכים קומט צו צו אים פון צווישן די שטולן און ווען יענער נעמט צו אים ריידן, ציטערט ער אַזש אויף.

— ביסט געקומען אין דער לעצטער רגע — זאָגט יאָאַכים — ביסט געווען ווייט? ווי איז עס צוגעגאַנגען?

— אַזוי, נישקשה — ענטפערט האַנס קאַסטאָרפּ. — יאָ, כ'בין געווען גאַנץ ווייט. אָבער כ'מוז דיר מודה זיין, אַז ס'איז מיר נישט אַזוי גוט באַקומען, ווי כ'האָב מיך גערעכנט. ס'קאָן זיין, אַז ס'איז געווען צו־פרי, אָדער כ'האָב עס בכלל נישט געדאַרפט טאָן. לעת־עתה וועל איך עס נישט טאָן מער.

יאָאַכים פרעגט נישט, צי דער רעפּעראַט איז אים געפעלן, און האַנס קאַסטאָרפּ אַליין רעדט אויך נישט וועגן דעם. ווי אָפּגעשמועסט — האָבן זיי שפּעטער נישט דערמאָנט דעם רעפּעראַט מיט קיין איין וואָרט.

ספקות און איבערטראַכטענישן

דינסטאָג איז געוואָרן אַ וואָך, אַז אונזער העלד איז דאָ אויבן. ווען ר'איז אינדערפרי צוריקגעקומען פון שפּאַציר, האָט ער דערפאַר אין זיין צימער געטראָפן אַ רעכענונג, זיין ערשטע רעכענונג פון דער וואָך, אַ זויבער, סוחריש פּאַפּיר, אין אַ גרינלעכן קאָנווערט, מיט אַן אילוסטרירט קעפּל (די געביידע פון „בערגהאָף“ איז דאָרטן געווען אויסגעמאָלט אין איר גאַנצער פּראַכט). פון דער לינקער

זייט איז אויפן פאפיר געווען א שמאלע קאלאנע מיט אויסצוגן פון פראספעקט; אין שפאציאנירטע שריפט איז דארטן אויך געווען דער־מאנט די „פסיכישע קוראציע לויט די מאדערנסטע פרינציפן". די קאליגראפיש־אויפגעשריבענע ציפערן האבן אנגעטראפן פונקט 180 פראנק. עסן מיט מעדיצינישער באהאנדלונג האבן אויסגעמאכט 12 פראנק א טאג, דאס צימער — 8 פראנק. ווייטער איז געווען 20 פראנק „אריינגאנג־געלט" און די דיזינפעקציע פון צימער — 10. צו־זאמען מיט די קליינע חשבונות פאר וועש, ביר און וויין, וואס מ'האט גענומען צום ערשטן אוונט־עסן — איז עס דערגאנגען צו א קיי־לעכיקער סומע פון 180.

האנס קאסטארפ האט דערנאך איבערגעקוקט דעם רעכענונג צוזאמען מיט יאאכימען און האט אליין געפונען אין ארדענונג. יא, מיט דער „מעדיצינישער באהאנדלונג" האב איך זיך נישט באַ־נוצט — זאגט ער — אבער דאס איז מיין זאך. עס איז אריינגע־רעכנט אין פרייז און כ'קאן נישט פארלאנגען, מ'זאל דאס אפרעכענען. ווי אזוי זאלט דאס מעגלעך געווען? ביי דער דיזינ־פעקציע האבן זיי איבערגעריסן, ווייל ס'איז אוממעגלעך, זיי זאלן האבן אויסגענוצט פאר צען פראנק H_2CO ביים אויסרויכערן די אמעריקאנערין. אבער אין סך־הכל, מוז איך דיר זאגן, אז ס'איז גאר־נישט טייער, אויב מ'זאל נעמען אין אכט דאס אלץ, וואס מ'גיט דא. פארן צווייטן פרישטיק זיינען זיי אריינגעגאנגען צו דער „פאר־וואלטונג", כדי צו דעקן דעם חוב.

די „פארוואלטונג" האט זיך געפונען אין פארטער. בעת מ'איז געגאנגען מיטן קארידאר אין יענער זייט האלע און מ'איז פארביי־געגאנגען די גארדעראב און אויך די קיכן און די צוגרייט־צימערן, האט מען נישט געקאנט פארזען די טיר, בפרט נאך, אז ס'הענגט אי־בער איר א פארצעלאנענע שילד. האנס קאסטארפ האט זיך מיט א געוויסן אינטערעס צוגעקוקט צו דער סוחרישער זייט פון אנ־שטאלט. ס'איז געווען אויף אן אמת א קליין קאנטאר: א פריי־לין איז געזעסן ביי א שרייב־מאשין, דריי אנגעשטעלטע — מענער — זיינען געזעסן איבערגעבויגן איבער שרייב־שטענדערס. אין צווייטן

צימער איז געזעסן אַ הער מיט דעם כּבֿודיקן אויסזען פֿון אַ ישע- אָדער דירעקטאָר. ער איז געזעסן הינטער אַ שרײַבטיש און האָט איבער זײַנע אויגן-גלעזער געוואָרפֿן קאַלטע און זאַכלעך-מבֿינישע בליקן אויף די קליענטן. בעת מען האָט בײַ זיי בײַם פּענסיאָן צוגענומען געלט, געגעבן אַ רעשט, פֿאַרשריבן, האָבן זיי זיך געהאַלטן ערנסט-באַשײדן, שווײַגנדיק, אַפֿילו אונטערטעניק, ווי ס'איז דער שטייגער פֿון יונגע דײַטשן, וואָס טראָגן איבער דעם דרך-ארץ פֿאַר דער מאַכט און אַמט-הויז אויף יעדן שרײַב- און אַרבעטס-לאָקאַל. ערשט אינדרויסן, אויפֿן וועג צו פֿרישטיק אין שפּעטער אין משך פֿון טאָג האָבן זיי געשמועסט וועגן דער אָרדענונג פֿון בערגהאָף-אינסטיטוט. יאָאַכים האָט דערבײַ, מעשׂה-תּושבֿ און ווײַזער, געענטפֿערט אויף זײַן קוזינס פֿראַגן.

הויפֿראַט בערענס איז לחלוטין נישט דער אייגנטימער און באַלעבאָס פֿון אַנשטאַלט — הגם מ'קאָן באַקומען אַזאַ אײַנדרוק. איבער און הינטער אים שטייען פֿאַרבאַהאַלטענע כּוחות, וואָס מאַנעפּסטירן זיך ביז אַ געווויסער מאָס אין דער געשטאַלט פֿון דער בירא: אַן אויפֿזיכט-ראַט, אַן אַקציע-געזעלשאַפֿט, צו וועלכער ס'איז נאָרנישט שלעכט צו געהערן. יאָאַכים פֿאַרזיכערט אין מ'קאָן אים גלייבן, אַז נישט געקוקט דערויף, וואָס די דאָקטוירים נעמען גרויסע פּענסיעס אין די ווירטשאַפֿט ווערט געפֿירט לויט די ליבעראַלסטע פּרינציפּן, קאָן מען נאָך יעדעס יאָר צעטיילן פֿעטע דיווידענדעס צווישן די מיטגלידער. דער הויפֿראַט איז, הייסט עס, נישט קיין זעלבשטענדיקער מענטש, ער איז נישט מער, ווי אַן אַגענט, אַ פֿונקציאָנאַר, אַ קרובֿ פֿון די מאַכטהאָבער, אמת, דער סאַמע ערשטער און וויכטיקסטער, די נשמה פֿון דער אונטערנעמונג. ער האָט אַ דעצידירנדיקן אײַנפֿלוס אויף דער גאַנצער אָרגאַניזאַציע, אַפֿילו אויף דער אינטענדאַנטור, כאָטש ער האָט נישט געדאַרפֿט — ווי דער אָנפֿירנדיקער דאָקטאָר — פֿאַרשטייט זיך, האָבן צו טאָן מיט דער רײַן-סחרישער זײַט פֿון אַנשטאַלט. אַ געבוירענער אין צפֿון-מערבֿ-דײַטשלאַנד — איז ער, ווי מ'האָט געוואוסט, אָנגעקומען אַהער, כאָטש דאָס איז נישט געווען זײַן כּוונה און ציל. אַרויפֿגעקומען איז ער צוליב זײַן פֿרוי, וואָס אירע ביינער ליגן שוין לאַנג אויפֿן בית-עולם אין „דאָרף". ס'איז דער

מאָלערישער בית=עולם פון דאָרף דאַהאָם, אויבן אויפן שיפּוע בערגעס,
נישט ווייט פון דאָרטן, וואו ס'הייבט זיך אָן דער טאָל. זי איז געווען
זייער אַ ליבלעכע, כאָטש אַ שוואַכלעכע, מיט צוגעהיסע אויגן, אויב
מ'זאָל זיך פאַרלאָזן אויף די פאָטאָגראַפיעס, וואָס שטייען אומעטום
אין הויפראַטס דינסטלעכער דירה און אויך די איילבילדער, וועלכע ער,
אַן אַמאַטאָר, האָט אַליין געמאָלט און וועלכע הענגען דאָרט אויף
די ווענט. זי האָט געבוירן צוויי קינדער, אַ זון און אַ טאָכטער. דער=
פון איז זי געוואָרן שטאַרק אויסגעמאָגערט און כסדר געהאַט היץ.
מ'האָט זי אַרויפגענומען אַהער און אין משך פון עטלעכע חדשים האָט
גענומען אַ סוף. מ'שמועסט, אַז בערענס האָט זי פאַרגעטערט און
ר'איז פון דעם קלאַפּ געווען אַזוי שטאַרק דערשלאָגן, אַז ר'איז
אויף אַ שטיק צייט אַריינגעפאַלן אין רעיונות, געוואָרן משונהדיק. אין
גאַס האָט ער געלאַכט, געמאַכט העוויות און גערעדט צו זיך אַליין,
אַזוי, אַז מ'האָט אים נאָכגעקוקט. פון דעמאָלט אָן איז ער מער נישט
צוריק צו זיין פריערדיקער סביבה, נאָר געבליבן דאָ אויפן אָרט:
אַוודאי אויך צוליב דעם, ווייל ר'האָט זיך נישט געוואָלט שיידן
פונם קבר. אָבער דער עיקר האָט דאָ געווירקט אַ ווייניקער סענטי=
מענטאַלע סיבה, דאָס, וואָס ער אַליין האָט זיך אויך אַ ביסל אָנ=
געשטעקט און לויט זיין אייגענעם וויסנשאַפטלעכן אָנזען גע=
האַלטן, אַז ער דאַרף זיין אַ היגער. אַזוי=אַרום האָט ער זיך
איינגעבירגערט, ווי איינער פון יענע דאָקטוירים, וואָס זיינען אַחים=
לצרה פאַר יענע, אויף וועלכע זיי גיבן דאָ אַכטונג; איינער פון
יענע, וואָס באַקעמפן נישט די קראַנקהייט פון דעם פרייען שטאַנד פון
פערזענלעכער אומבאַריטקייט, נאָר טראָגן אַליין איר חותם. דער דאָ=
זיקער פאַל איז אַ ביסל אַן אויסטערלישער, אָבער ער טרעפט זיך
אָפט און האָט אָן שום=ספק אי זיינע מעלות, אי זיינע חסרונות. די
חברשאַפט צווישן דאָקטאָר און פּאַציענט איז זיכער אַ גוטע זאַך
און עס ליגט זיך אויפן שכל, אַז נאָר איין ליידנדיקער קאָן זיין
דער פירער און אויסלייזער פון דעם אַנדערן. אָבער צי איז מעגלעך
באמת גייסטיק צו באַהערשן אַ קראַפט, ווען מ'איז אַליין איינער פון
אירע שקלאַפן? צי קאָן זיין אַ באַפרייער דער, וואָס איז אַ געבונ=
דענער? פאַרן פשוטן מענטש איז אַ קראַנקער דאָקטאָר אַ פּאַראַ=

דאָקס, אַ פּראָבלעמאַטישע דערשיינונג. צי ווערט נישט אַמאָל זיין גייסטיק ווייסן וועגן אַ קראַנקהייט צוליב זיין אייגענער דערפאַרונג: מער צעטומלט און צעמישט, ווי פאַרשטאַרקט און באַרייכערט? ער קאָן נישט אָנקוקן די קראַנקהייט אויג אויף אויג, ווי אַ קענער. ער איז אַליין אויך איבערגענומען און ער איז נישט אויף איין זייט, ווי אַ צד. מיט דער גאַנצער פּאַרזיכטיקייט מוז מען פרעגן: צי קאָן אַ אַ מענטש, וואָס געהער אַליין צו דער וועלט פון קראַנקע, זיין אַזוי פּאַראינטערעסירט אויסצוהיילן און אַפילו בלויז אָפּצוהיטן אַ צווייטן, אַקוראַט אַזוי ווי אַ געזונטער?...

וועגן די דאָזיקע ספקות און איבערטראַכטענישן האָט האַנס קאַסטאָרפּ אויף זיין שטייגער גערעדט בעת ער האָט געשמועסט מיט יאָאַכימען וועגן „בערגהאָף“ און וועגן דעם אָנפירנדיקן דאָקטאָר. אָבער יאָאַכים האָט דערויף געענטפערט, אַז מ'ווייסט נישט, צי הויפראַט בערענס איז נאָך אַ פּאַציענט עד-היום. ר'איז מסתמא שוין אויסגעהיילט פון לאַנג. ס'איז שוין אַ לאַנגע צייט, זינט ר'האָט דאָ אָנגעהויבן צו פּראַקטיצירן. אַ שטיקל צייט האָט ער פּראַקטיצירט פּריוואַט פאַר זיך און גיך געקריגן אַ שם פאַר אַ אַאוסקולטאַטאָר מיט אַ שאַרפן געהער און אויך פאַר אַ פלינקן פּנעוּמאָטאָם. דערנאָך האָט אים דער „בערגהאָף“ אַריינגעקריגן צו זיך און שוין אַ יאָר צען, ווי ער איז מיט אָט-דעם אינסטיטוט אַזוי ענג צוזאַמענגעוואַקסן... דאָרט, הינטן, ביים סוף פון צפון-מערבדיקן פליגל, געפינט זיך זיין וואוינונג (נישט ווייט פון אים וואוינט ד"ר קראָקאָווסקי). די אַלטע אַדעליקע דאַמע, די שוועסטער-איבערין, וועגן וועלכער סעטעמבריני האָט גערעדט מיט אַזויפיל חוזק און וועלכע האַנס קאַסטאָרפּ האָט געזען בלויז פאַריבערגייענדיק, — זי פירט די באַלעבאַטישקייט ביי דעם אַלמן. דער הויפראַט איז, אַגב, איינער אַליין, ווייל זיין זון שטודירט אין אַ אוניווערסיטעט אין דייטשלאַנד און זיין טאָכטער האָט שוין אַ מאַן — אַן אַדוואָקאַט אין דער פראַנצויזישער שווייץ. דער יונגער בערענס קומט טיילמאָל צו גאַסט בשעת די פּעריען. זינט יאָאַכים איז דאָ, האָט זיך עס שוין געטראָפן איין מאָל. ער דערציילט, אַז די דאַמען פון דער סאַנאַטאָריע זיינען דעמאָלט שטאַרק צערודערט, זיי קריגן היץ, פון איפערזוכט קריגט מען זיך אַרום אין די ליג-האַלעס און בעת

ד״ר קראָקאָווסקיס ספּעציעלער אויפנעם־שעה איז אַ גרויס געדרענג...

פאַר דער פּריוואַטער אָרדינאַציע פון אַסיסטענט איז באַשטימט אַ באַזונדער צימער, וואָס ליגט אין דער ליכטיקער סוטערינע פון דער געביידע, דאָרט, וואו ס׳געפינט זיך דער גרויסער אונטערזוכונג־זאַל, די לאַבאָראַטאָריע און דורכשטראַלונג־אַטעליע. מ׳רופט עס סוטערינע, ווייל צוליב די שטיינערנע טרעפּ, וואָס פירן אַהין פון פּאַרטער, קאָן מען באמת מיינען, אַז מ׳גייט אַראָפּ אין אַ קעלער אַריין. אָבער ס׳דאַכט זיך בלויז אַזוי. ווייל קודם־כל איז דער פּאַרטער אַ גאַנץ הויכער, צווייטנס שטייט די געביידע פון בערגהאַנג אויף אַ משופּעדיקן גרונט, באַרג־אַרויף, און די פענסטער פון די „קעלערס" גייען אַרויס גלייך אין גאָרטן אַריין און צום טאָל צו. דורך דעם ווערט די ווירקונג און דער זין פון די טרעפּ אין אַ געוויסער מאָס בטל. ווייל מ׳מיינט, אַז מ׳גייט פון דער גלייכער ערד אַראָפּ מיט טרעפּ, אָבער פּאַקטיש געפינט מען זיך אונטן נאָר גלייך מיט דער ערד, אָדער בלויז עטלעכע טריט נידעריקער. איינמאָל נאָכמיטאָג האָט האַנס קאַסטאָרפּ אַראָפּבאַגלייט אַהין זיין קוזין, וועלכער איז געגאַנגען זיך וועגן. און דאָס האָט אויף אים געמאַכט אַ קאָמישן איינדרוק. ס׳האָט דאָרטן געהערשט אַ קלינישע ליכטיקייט און אַ זויבערקייט. אַלץ איז דאָרטן געווען ווייס, די טירן זיינען געווען ווייס לאַקירט. ווייס איז אויך געווען די טיר, וואָס האָט געפירט אין ד״ר קראָקאָווסקיס אויפנעם־צימער. דעם געלערנטנס וויזיט־קאַרטע איז דאָרט געווען צוגעשלאָגן מיט אַ שטיפט און פון קאָרידאָר האָבן אַהין אַראָפּגעפירט נאָך צוויי טרעפּ, אַזוי אַז דאָס צימער וואָס הינטער דער טיר האָט געהאַט אַ כאַראַקטער פון אַ קאַמער. זי איז געלעגן רעכטס פון די טרעפּ, אָט־די טיר, ביים סוף קאָרידאָר. בעת האַנס קאַסטאָרפּ האָט געוואַרט אויף יאָאַכימען, האָט ער זיך געדרייט אין קאָרידאָר אַהין־און־צוריק און באַזונדערס געהאַלטן אויפן אויג אָט־דער טיר. עמעצער איז פון דאָרטן אַרויסגעגאַנגען, ס׳איז געווען אַ דאַמע, וואָס איז ערשט נישט לאַנג אָנגעקומען און ער האָט נאָך נישט געוואוסט איר נאָמען — אַ קליינע, אַ באַחנטע, מיט לעקעלעך אַרום שטערן און מיט גאָלדענע

אײרינגלעך. אַרױפֿגײענדיק אױף די טרעפּלעך, האָט זי זיך שטאַרק אײַנגעבױגן און האָט צוגעהאַלטן דאָס קלײד. מיט דער אַנדערער קלײנער האַנט — אַ באַזעצטע מיט רינגלעך — האָט זי צוגעדריקט דאָס טיכל צום מױל. אירע גרױסע, בלאַסע, איבערגעשראָקענע אױגן האָבן אַרױפֿגעקוקט פֿון איר אײַנגעבױגענער האַלטונג אין דער ליכטיקײט אַרײַן. זי האָט געמאַכט קלײנע אײַליקע טריט צו די טרעפּ, איר אונטערקלײד האָט גערױשט, פּלוצלונג איז זי געבליבן שטײן, גלײך זי װאָלט זיך מײשב געװען װעגן עפּעס, באַלד האָט זי װידער גענומען אונטערלױפֿן און איז פֿאַרשװוּנדן איבער די טרעפּ. די גאַנצע צײַט איז זי געװען אײַנגעבױגן און נישט אַװעקגענומען דאָס טיכל פֿון מױל.

בעת די טיר האָט זיך געעפֿנט, האָט קאַסטאָרפּ באַמערקט, אַז אינעװײניק איז אַ סך טונקעלער, װי אױפֿן װײַסן קאָרידאָר. די קלײנישע ליכטיקײט דאָ אונטן איז אַפּנים נישט דערגאַנגען ביז אַהין. אין ד״ר קראָקאָװסקיס אַנאַליטישן קאַבינעט האָט געהערשט אַ האַלבליכט פֿון פֿאַרשטעלטע פֿענצטער, אַ כּן־השמשות.

שמועסן בײַם טיש

בעת די מאָלצײַטן אין פֿאַרביקן עס־זאַל איז האַנס קאַסטאָרפּ עטלעכע מאָל אַרײַנגעפֿאַלן אין אַ פֿאַרלעגנהײט. זײַנט דעם שפּאַציר זײַנעם, װאָס ער האָט געמאַכט אױף אײגענער אַחריות, פֿלעגט בײַ אים דער קאָפּ ציטערן, ממש װי בײַם זײדן. גראָד בײַם טיש האָט זיך עס כּמעט שטענדיק גענומען איבערחזרן. ס'איז אוממעגלעך געװען עס אָפּצושטעלן און אױסצובאַהאַלטן. אױף אַ װײַלע פֿלעגט ער אָנשפּאַרן די גאָמבע, אָבער לאַנג זי האַלטן האָט ער נישט געקאָנט. ער האָט אױסגעזוכט נאָך אַנדערע מיטלען, װי אַזױ צו פֿאַרמאַסקירן זײַן שװאַכקײט. ער האָט, למשל, געפּרוּװט כּסדר באַװעגן מיטן קאָפּ און צוליב דעם גערעדט אױף רעכטס און אױף לינקס. בעת ער פֿלעגט אױפֿהײבן דעם לעפֿל צום מױל, האָט ער מיטן לינקן אָרעם זיך פֿעסט אָנגעשפּאַרט אין טיש. ער האָט אױך

טײלמאָל אָנגעשפּאַרט דעם עלנבױגן אױפֿן טיש און אָנגעלײגט דעם קאָפּ אױף דער האַנט, כאָטש ער אַלײן האָט עס געהאַלטן פֿאַר אַ אומטאַקט און פֿאַר אַ זאַך, װעלכע קאָן נאָר דורכגײן גלאַטיק צװישן אַ פֿרײען עולם קראַנקע. אָבער דאָס אַלץ איז געװען גענוג פּײַנלעך. ס'האָט מער נישט געפֿעלט אַ סך, ס'זאָלן אים לחלוטין פֿאַרמיאוסט װערן די מאָלצײַטן, װעלכע ער האָט ביז איצט אַזױ געשעצט צוליב דער געשפּאַנטקײט און אינטערעסאַנטקײט, װאָס זײ ברענגען מיט זיך.

די מעשה איז אָבער געװען די — און האַנס קאַסטאָרפּ האָט עס אױך גאַנץ גענױ געװוּסט — װאָס די בלאַמירנדיקע רגילות, מיט װעלכער ער האָט געקעמפּט, האָט זיך נישט גענומען בלױז פֿון קערפּערלעכע סיבות. ס'זײַנען דאָ נישט בלױז שולדיק געװען די היגע לופֿט און די אָנשטרענגונג בײַם אַקלימאַטיזירן זיך. דאָס האָט גיכער אױסגעדריקט אַן אינערלעכע אױפֿגערעגטקײט און האָט אַן אוממיטלבאַרע שײַכות מיט יענער געשפּאַנטקײט און אינטערעסאַנטקײט גופֿא.

מאַדאַם שאָשאַ האָט זיך כמעט שטענדיק פֿאַרשפּעטיקט צום טיש. די גאַנצע צײַט, ביז זי איז געקומען, פֿלעגט האַנס קאַסטאָרפּ זיצן און נישט קאָנען אײַנרוען מיט די פֿיס. ער האָט געװאַרט אױף דעם קנאַק מיט דער גלעזערנער טיר, װאָס איז געװען אַ סימן מובהק, אַז זי קומט. ער האָט שױן פֿאָרױס געװוּסט, אַז דערבײַ װעט ער אױפֿציטערן און זײַן פּנים װעט דערפֿילן אַ קעלט — אַ זאַך, װאָס איז געשען אָן אױסנאַם. אינאָנהײב פֿלעגט ער יעדעס מאָל מיט כּעס זיך נעמען אומקוקן אין אַלע זײַטן און האָט גיט צאָרניקע אױגן באַגלײט די אָפּגעלאָזענע פֿאַרשפּעטיקטע ביז צו איר פּלאַץ בײַם „גוטן רוסן־טיש“. ער פֿלעגט איר אױך נאָכשיקן שטילערהײט און פֿון צװישן די צײן אַ זידל־װאָרט, אַן אױסרוף פֿון אױפֿגעבראַכטער אומצופֿרידנקײט. איצט האָט ער עס מער נישט געטאָן: ער האָט בלױז טיפֿער צוגעבױגן דעם קאָפּ צום טעלער און האָט פֿאַרביסן די ליפּן, אָדער ער האָט אױסגעדרײט דאָס פּנים בכּיװן אין אַן אַנדערער זײַט. װײַל ר'האָט געהאַט דאָס געפֿיל, אַז ס'באַפֿאַלט אים מער נישט אַזױ דער צאָרן און אַז ר'האָט מער נישט

די פֿולע רעכט זי צו באַשולדיקן. פֿאַרקערט, ער אַליין טראָגט אויך אַ טייל שולד און אַחריות צוליב דעם פֿאַר אַנדערע, בקיצור, ער האָט זיך געשעמט. זאָגן, אַז ר׳האָט זיך געשעמט פֿאַר פֿרוי שאָשאַ, וואָלט געווען נישט אינגאַנצן ריכטיק. ער האָט זיך פּשוט פּערזענלעך געשעמט דערמיט פֿאַר מענטשן. פֿאַקטיש, האָט ער זיך עס געקאָנט פֿאַרשפּאָרן, ווייל קיינער אין זאַל האָט נישט געהאַט אין זינען, נישט מאַדאַם שאָשאַס שלעכטע מידה און נישט האַנס קאַסטאָרפּס בושה. אַן אויסנאַם איז אפשר געווען די לערערין, פֿריילין ענגלהאַרט, וואָס איז געזעסן צו זיין רעכטער האַנט.

אָט דאָס נעבעכדיקע באַשעפֿעניש האָט פֿאַרשטאַנען, אַז צוליב דעם, וואָס האַנס קאַסטאָרפּ קאָן נישט פֿאַרטראָגן קיין קנאַקן מיט דער טיר, איז אַנטשטאַנען אַ געוויסע אַפֿעקטלעכע באַציִונג צווישן איר יונגן טיש-שכן און דער רוסין. זי האָט אויך פֿאַרשטאַנען, אַז ס׳גייט נישט וועגן דעם, וואָס פֿאַר אַ כאַראַקטער ס׳האָט אַזאַ מין באַציִונג, אַבי זי עקסיסטירט נאָר בכלל, און אַפֿילו דאָס האָט זי פֿאַרשטאַנען, אַז זיין געמאַכטע (צוליב מאַנגל אין אַקטיאָרישער געניטקייט און פֿעיִקייטן — שלעכט געמאַכטע) גלייכגילטיקייט שוואַכט נישט אָפּ אָט-די באַציִונג, נאָר פֿאַרשטאַרקט זי און דערפֿירט זי צו אַ העכערער פֿאַזע. נישט האָבנדיק קיין שום פּרעטענזיע אין האָפֿענונג בנוגע איר אייגענער פּערזאָן — האָט די פֿריילין ענגלהאַרט נישט אויפֿגעהערט כּסדר צו שיטן תּהילות ותּשבחות אויף פֿרוי שאָשאַ. דאָס אינטערעסאַנטסטע דערביי איז געווען דאָס, וואָס האַנס קאַסטאָרפּ האָט — אויב נישט באַלד, איז שפּעטער — אינגאַנצן קלאָר דערקאָנט און פֿאַרשטאַנען איר העצערישע ראָל. ס׳האָט אים אַפֿילו געעקלט, אָבער דאָס האָט אים, פֿונדעסטוועגן, נישט געשטערט, ער זאָל זיך לאָזן באַאיינפֿלוסן דערפֿון און פֿאַרטומלען.

— טראַך — זאָגט די לערערין — אָט איז זי. מ׳דאַרף זיך לחלוטין נישט אומקוקן, כּדי צו וויסן, אַז זי קומט אַריין. פֿאַרשטייט זיך, זי גייט — און ווי רייצנדיק זי גייט! אינגאַנצן, ווי אַ קעצל צו דער פּוטער! ס׳וואָלט כּדאַי געווען, מיר זאָלן טוישן די פּלעצער. איר וואָלט דעמאָלט געקאָנט זיך צוקוקן צו איר נישט-געצוואונגען און באַקוועם, ווי איך. איך פֿאַרשטיי גאַנץ גוט,

אַז איר קאָנט נישט יעדעס מאָל אויסדרייען צו איר דעם קאָפּ, גאָט ווייסט, וואָס זי וואָלט זיך אײַנגערעדט, ווען זי באַמערקט דאָס... איצט זאָגט זי אירע שכנים גוט־מאָרגן... גיט פֿונדעסטוועגן אַ קוק, ס'איז אַ מחיה צוצוקוקן. בעת זי שמייכלט אַזוי און רעדט, ווי איצט, מאַכט זיך איר אַ גריבל אין איין באַק, אָבער נישט שטענדיק, נאָר דעמאָלט, ווען זי וויל. יאָ, דאָס איז אַן אַ צר פֿון אַ פֿרוי, אַ צעפּיעשטשעטע באַשעפֿעניש, דערפֿאַר איז זי אַזוי אָפּגעלאָזן. אַזעלכע מענטשן מוז מען ליב האָבן, צי מ'וויל, צי נישט. אויב זיי טוען עמעצן אָן אַ פֿאַרדראָס צוליב זייער אָפּגעלאָזנקייט, שטייגט דער דאָזיקער פֿאַרדראָס נאָך מער דערצו, מ'זאָל זיי ווערן איבערגעגעבן. ס'איז אַזוי גוט, צו האָבן פֿאַרדראָס און דערביי נאָך מוזן ליב האָבן...

אַזוי האָט זי געמורמלט פֿון הינטער דער האַנט אַפֿער, אַז קיין אַנדערער זאָל זי נישט קאָנען הערן. די פֿוכיק־רויטע פֿלעקן, וואָס זײַנען דערביי אַרויסגעטרעטן אויף אירע אַלט־מיידלשע באַקן, האָבן דערמאָנט אין איר איבערנאָרמאַלער טעמפּעראַטור. אירע גלאָב־טיקע רעדערייען זײַנען, נעבעך, אַרײַן האַנס קאַסטאָרפּן אין מאַרך פֿון די ביינער. צוליב אַ געוויסער אומזעלבשטענדיקייט האָט ער געקריגן די באַדאַרפֿעניש, אַ דריטער צד זאָל כּסדר באַשטעטיקן, אַז מאַדאַם שאָשע איז אַ אַנטציקנדיקע פֿרוי. דער יונגערמאַן האָט איך געוואָלט, אַז עמעצער פֿינדרויסן זאָל אים טרייבן זיך אָפּצוגעבן מיט די געפֿילן, וועלכע האָבן אָנגעטאָן אין זײַן שׂכל און און אין זײַן געוויסן אויף מניעות.

אָבער, האָבן זיך אָט־די שמועסן פּראַקטיש אַרויסגעוויזן פֿאַר ווייניק נוצלעך. ווײַל פֿרײַלין ענגלהאַרט האָט סוף־כּל־סוף בײַם בעסטן ווילן נישט געוואוסט צו דערציילן וועגן פֿרוי שאָשאַ אויף קיין האָר מער, ווי יעדער איינער אין דער סאַנאַטאָריע. זי האָט זי נישט געקאָנט, האָט אַפֿילו נישט געקאָנט רימען זיך, אַז זי האָט מיט איר בשותּפֿותדיקע באַקאַנטע. דאָס איינציקע, מיט וועלכן זי האָט געקאָנט אויסנעמען בײַ האַנס קאַסטאָרפּן, איז געווען דאָס, וואָס זי איז פֿון קעניגסבערג — נישט אַזוי ווײַט, הייסט עס, פֿון דער רוסישער גרענעץ — און קאָן אַרײַנבראָקן עטלעכע רוסישע ווער־

טער. ס׳זיינען גאַנץ קנאַפּע מעלות, אָבער דאַנס קאַטאַסטראָפֿ איז גרייט געווען צו זען דערין אַ שטיקל פּערזענלעכע באַציִונג מיט דער פֿרוי שאָשאַ.

— זי טראָגט נישט קיין רינג — זאָגט ער — איך זע נישט קיין קידושין־רינג. וואָס איז דאָס? איר האָט דאָך מיר געזאָגט, אַז זי האָט אַ מאַן.

די לערערין פֿאַלט אַריין אין אַ פֿאַרלעגנהייט, גלייך זי וואָלט געווען אין אַ קלעם און איז געצוואונגען עפּעס אויסצוזאָגן. אַזוי פֿאַראַנטוואָרטלעך פֿילט זי זיך בנוגע דער פֿרוי שאָשאַ פֿאַר דאַנס קאַטאַסטראָפֿן.

— דערויף דאַרפֿט איר נישט קוקן — זאָגט זי. — זי האָט זיכער אַ מאַן. דערין איז נישטאָ קיין שום ספק. זי רופֿט זיך מאַדאַם נישט בלויז, כּדי זיך צוצוגעבן מער וויכטיקייט, ווי ס׳טוען עס אויסלענדישע פֿריילינס, ווען זיי ווערן אַ ביסל עלטער. מיר אַלע ווייסן, אַז זי האָט פּאַקטיש אַ מאַן ערגעץ אין רוסלאַנד, דאָס איז דאָ אומעטום באַקאַנט. אַ מיידלשן נאָמען האָט זי אַן אַנדערן, אַ רוסישן און נישט קיין פֿראַנצויזישן, אַ נאָמען, וואָס ענדיקט זיך אויף ־אַנאָוו אָדער ־אוקאָוו. כ׳האָב שוין אַמאָל געוואוסט און ווידער פֿאַרגעסן. אויב איר ווילט, קאָן איך מיך דערוויסן. ס׳זיינען דאָ זיכער פֿאַראַן אַ סך מענטשן, וואָס קענען דעם נאָמען. אַ רינג? ניין, זי טראָגט עס נישט, ס׳איז שוין מיר אַליין אויך געווען אויפֿפֿאַלנדיק. גאָט מיינער, אפֿשר קליידט עס איר נישט, אפֿשר קריגט זי צוליב דעם אַ ברייטע האַנט. קאָן אפֿשר זיין, אַז זי האַלט פֿאַר קליינבירגערלעך צו טראָגן אַ קידושין־רינג, אַזאַ גלאַטע רייף... ס׳וואָלט נאָך געפֿעלט דער בונט שליסלען... ניין, דערויף האָט זי אַ צו־ברייטע נאַטור... איך קאָן דאָס. די רוסישע פֿרויען האָבן אַלע עפּעס אַ פֿרייקייט און אַ ברייטקייט אין זיך. און אויסערדעם האָט אַזאַ מין רינג אין זיך עפּעס אָפּשטויסנדיקס און דערמאָנענדיקס. ס׳איז דאָך אַ סימבאָל פֿון אָפּהענגיקייט, מיין איך, אַ רינג גיט צו דער פֿרוי עפּעס פֿון אַ נאָנע, ווי ער וואָלט זאָגן: ריר מיך נישט אָן. ס׳איז מיר גאָרנישט קיין וואונדער, אויב דאָס איז פֿרוי שאָשאַ נישט צום האַרצן... אַזאַ רייצנדיקע פֿרוי אין די בליענדיקסטע יאָרן...

זי האָט מסתמא נישט קיין חשק און נישט קיין סיבה דערצו יעדן מאַן, וואָס זי גיט אים די האַנט, תיכף צו געבן צו פילן איר געבונדנקייט...

גרויסער גאָט, ווי די לערערין רעדט דאָס אַ ביסל! האַנס קאַסטאָרפּ גיט איר אַ קוק אין פּנים אינגאַנצן דערשראָקן, אָבער זי שפּאַרט איבער זיין בליק מיט אַ מין ווילדער פּאַ־לעגגהייט. דער־נאָך שווייגן ביידע אַ ווײַלע, כּדי זיך אָפּצורוען. האַנס קאַסטאָרפּ עסט און האַלט איין דאָס ציטערן פון קאָפּ. צום סוף זאָגט ער:

— און דער מאַן? זי גייט אים גאָרנישט אָן? ער קומט קיינ־מאָל נישט צו איר אַהער? וואָס איז ער, אייגנטלעך?

— אַ באַאַמטער. אַ רוסישער אַדמיניסטראַציע־באַאַמטער אין אַ גאַנץ ווייטער גובערניע, אין דאַגעסטאַן. איר ווייסט, דאָס ליגט ווייט אויף מזרח, הינטער קאַווקאַז. אַהין האָט מען אים געשיקט. ניין, כ'האָב אייך דאָך געזאָגט, אַז ער'איז נאָך דאָ קיינמאָל נישט גע־ווען. דערביי איז זי שוין דאָ ווידער דעם דריטן חודש.

— זי איז, הייסט עס, דאָ נישט צום ערשטן מאָל?

— אָ, ניין, שוין דאָס דריטע מאָל. און אין דער צווישנצייט איז זי געווען ערגעץ אַנדערש, אויך אין אַזאַ מין אַנשטאַלט. פאַר־קערט זי פאָרט צו אים טיילמאָל, אפשר איינמאָל אין יאָר אויף אַ שטיקל צייט. זיי לעבן אָפּגעזונדערט, קאָן מען זאָגן, און זי פאָרט צו אים אַמאָל צו־גאַסט.

— נו, יאָ, אַז זי איז קראַנק...

— אַוודאי, קראַנק איז זי. אָבער נישט אַזוי ווייט. נישט אַזוי ווייט קראַנק, זי זאָל מוזן כּסדר זיצן אין סאַנאַטאָריעס און זיין אָפּגעזונדערט פון מאַן. דערין מוזן שוין זיין אַנדערע און טיפערע סיבות. דאָ האַלטן אַלע, אַז ס'זיינען דאָ אַנדערע סיבות. אפשר וויל זי נישט וואוינען אין דאַגעסטאַן הינטער קאַווקאַז, אין אַזאַ ווילדער, ווייטער געגנט. ס'וואָלט גאָרנישט געווען קיין וואונדער. אָבער אַ ביסל מוז אויך שולדיק זיין דער מאַן, אויב זי האָט נישט קיין חשק צו זיין מיט אים צוזאַמען. ער האָט טאַקע אַ פראַנצויזישן נאָמען, אָבער פונדעסטוועגן איז ער פאָרט אַ רוסישער באַאַמטער. און דאָס

איז אַ רויער שיכט מענטשן, מעגט איר מיר גלייבן. איך האָב אַמאָל געזען אַזאַ איינעם. ער האָט געהאַט אַזאַ אַיין־פאַרביקע באַקן־באָרד און אַזאַ רויט פּנים... זיי זיינען כאַפּאַרניקעס פון דער העכסטער מדרגה און דערצו האָבן זיי אַלע צו טאָן מיט דער וואָדקע, בראָנפן, פאַרשטייט איר... זיי הייסן זיך דערלאַנגען עפּעס אַ קלייניקייט צום עסן בלויז פאַר יוצא־וועגן, אַ פּאָר מאַרינירטע שוואָמען אָדער אַ שטיקל פיש. דערצו טרינקט מען צו — ממש אָן אַ שיעור. דאָס הייסט ביי זיי אָן איבערבייס...

— איר לייגט אַליץ אַרויף אויף אים — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — מ'ווייסט דאָך נאָך אָבער נישט, אפשר איז זי שולדיק דערין, וואָס זיי לעבן נישט גוט צווישן זיך. מ'דאַרף זיין גערעכט. ווען איך קוק זי אָן און איר שלעכטע מידה צו קלאַפּן מיט דער טיר... איך האַלט זי נישט פאַר קיין מלאך, האָט נישט אויף מיר קיין פאַראיבל; איך האָב צו איר אַ קנאַפּן צוטרוי. אָבער איר זענט נישט אומפּאַרטייאיש. איר זענט פאַרבלענדט אין איר...

אַזוי פלעגט ער עס טיילמאָל אַוועקשטעלן. מיט אַ דורכגעטריבנקייט, וואָס איז אים אייגנטלעך בטבע פרעמד געווען, האָט ער עס אַוועקגעשטעלט אַזוי, גלייך ווי פריילין ענגלהאַרטס ליבע־ווערטער פאַר פרוי שאָשאַ זאָלן נישט האָבן די אמתע באַדייטונג, פון וועלכער ער האָט גאַנץ גוט געוואוסט, נאָר גלייך אירע ליבע־ווערטער זאָלן זיין אַ זעלבשטענדיקער, קאָמישער פאַקט, מיט וועלכן ער, דער אומאָפּהענגיקער האַנס קאַסטאָרפּ, רייצט זיך קאַלט און חוזקדיק מיט דעם אַלטן מיידל. אַזוי ווי ער האָט געוואוסט, אַז זיין אונטערהעלפערין וועט אַיינגיין אויף אָט־דער דרייסטער פאַרדרייונג און אַז ס'וועט איר געפעלן, האָט ער דאָ, ממילא גאָרנישט ריזיקירט.

— גוט־מאָרגן — זאָגט ער — איר זענט גוט געשלאָפן? איך האָף, אַז איר האָט געחלומט וועגן אייער שיינער מינקאַ?... זעט נאָר, ווי רויט איר ווערט תיכף, ווען מ'דערמאָנט נאָר איר נאָמען! איר זענט אינגאַנצן פאַרקאָכט אין איר, פרוווט עס מיר נישט אָפּלייקענען!

די לערערין איז פּאַקטיש רויט געוואָרן, האָט זיך טיפער צוגעבויגן צו איר טעלער און האָט אַרויסגעשעפּטשעט פון איר לינקן מויל־ווינקל:

— אָבער ניין, פוי, הער קאַסטאָרפּ! ס׳איז נישט שיין פון אײַער זייט, וואָס איר ברענגט מיך אַריין אין אַזאַ פאַרלעגנהייט מיט אײַערע אָנצוהערענישן. אַלע דערקענען, אַז ס׳רעדט זיך דאָ וועגן איר און אַז איר זאָגט מיר זאַכן, פון וועלכע איך מוז רויט ווערן...

ביידע טיש־שכנים האָבן געטריבן אַ מאָדנע שפּיל. ביידע האָבן געוואוסט, אַז זיי לייגן אָן איין ליגן אויפן אַנדערן; אַז האַנס קאַסטאָרפּ רייצט די לערערין מיט פרוי שאָשאַס נאָמען בלויז, כדי צו קאָנען ריידן וועגן איר. דערביי האָט ער אַ אומגעזונטע און אומדירעקטע הנאה געהאַט דערפון, וואָס ער טשעפּעט זיך מיטן אַלטן מיידל. זי פון איר זייט האָט מסכים געווען דערויף — קודם־כל: צוליב דער ווייבערישער טבע צו שדכנען, צווייטנס, האָט זי זיך, כדי צו געפעלן דעם יונגנמאַן, אַ ביסל פאַרקאָכט אין פרוי שאָשאַ, דריטנס ווייל זי האָט געהאַט אַ נעבעכדיקע הנאה דערפון, וואָס ער האָט זיך גערייצט מיט איר און זי דערפירט, זי זאָל רויט ווערן. זיי האָבן ביידע געוואוסט סיי וואָס זיי אַליין פילן, סיי וואָס ס׳פילט דער אַנדערער צד. זיי האָבן אויך יעדער איינער געוואוסט, אַז דער אַנדערער צד ווייסט. דאָס אַלץ צוזאַמען איז געווען מאָדנע פאַרוויקלט און נישט ריין. האַנס קאַסטאָרפּ האָט בטבע געפילט אַן עקל צו פאַרוויקלטע און נישט־ריינע עסקים. אויך אין דעם פאַל איז עס אים געווען דערווידער. פונדעסטוועגן האָט ער זיך ווייטער געפּאַטשקעט אין דער בלאָטע און זיך באַרויקט דערמיט, וואָס ר׳איז דאָ בלויז צו־גאַסט און וועט בקרוב אַוועקפאָרן. מיט אַ געקינסטלטער זאַכלעכקייט האָט ער מומחה־מבין באַטראַכט די אויסערלעכע זייט פון דער „אָפּגעלאָזענער" פרוי, איז געקומען צום באַשלוס, אַז אַנפאַס זעט זי אויס אַ סך שענער און יונגער, ווי אין פּראָפיל, אַז אירע אויגן זיינען צו־ווייט אָפּגערוקט און אַז איר האַלטונג איז נישט אינגאַנצן, ווי ס׳דאַרף צו זיין. דערפאַר, אָבער, זיינען אירע אָרעמס שיין און „ווייך געפאָרעמט". בשעת ר׳האָט דאָס געזאָגט, האָט ער זיך גלייכצייטיק באַמיט אײַנצוהאַלטן דאָס ציטערן

פון קאָפּ. דערבײַ האָט ער נישט בײַ זיך דערקאָנט אַז די לערערין זעט זײַן אומזיסטע אָנשטרענגונג, נאָר האָט אַפּילו מיט דעם גרעסטן פאַרדראָס באַמערקט, אַז בײַ איר אַליין צײַטערט אין דער קאָפּ. דאָס, וואָס ער האָט די פרוי שאָשאַ אָנגערופן די „שיינע מינקאַ", איז נישט געווען מער, ווי אַ פּאָליטיש שפּיצל. ממילא האָט ער ווײַטער געקאָנט זאָגן:

— איך רוף זי „מינקאַ". אָבער ווי הייסט זי, אייגנטלעך, באמת? כ'מיין דעם פאָרנאָמען. לויט דעם, ווי איר זענט פאַרקאָכט אין איר, וואָלט איר דאָך כאָטש געדאַרפט וויסן איר נאָמען.

די לערערין האָט זיך פאַרטראַכט.

— וואַרט נאָר, כ'וויים — זאָגט זי. — כ'האָב אים געוואוסט. הייסט זי נישט אַמאָל טאַטיאַנאַ? ניין, נישט דאָס, אויך נישט נאַטאַשאַ. נאַטאַשאַ שאָשאַ? ניין, אַזוי האָב איך עס נישט געהערט. וואַרט, כ'וויים שוין! אַוודאָטיאַ הייסט זי. אָדער עפּעס פון דעם מין. ווײַל קאַטיענקאַ אָדער נינאָטשקאַ הייסט זי זיכער נישט. ס'איז מיר, באמת, אַרויס פון קאָפּ. אָבער כ'קאָן עס לײַכט געוואָר ווערן, אויב ס'גייט אײַך אין דעם.

צומאָרגנס האָט זי פּינקטלעך שוין געוואוסט דעם נאָמען. זי האָט אים אַרויסגעזאָגט בעתן מיטאָג, בשעת די גלעזערנע טיר האָט אַ זעץ געטאָן. פרוי שאָשאַ הייסט קלאַוודיאַ, קלאַוודיאַ שאָשאַ.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט עס תיכּף נישט פאַרשטאַנען. ער האָט געמוזט לאָזן דעם נאָמען איבערחזרן, אויסרעכענען די אותיות, ביז ער האָט אים סוף־כּל־סוף פאַרשטאַנען. דערנאָך האָט ער אים עטלעכע מאָל איבערגעזאָגט. דערבײַ האָט ער אַריבערגעקוקט צו פרוי שאָשאַ מיט רויט־אָנגעלאָפענע אייגן און אים, ווי אָנגעמאָסטן איר.

— קלאַוודיאַ — זאָגט ער. — אַזוי דאַרף זי טאַקע הייסן, ס'שטימט גאַנץ גוט. ער מאַכט אַפּילו נישט קיין סוד פון זײַן הנאה, וואָס ער איז געוואָר געוואָרן אַזאַ אינטימע זאַך און פון איצט אָן זאָגט ער „קלאַוודיאַ" אָנשטאָט „פרוי שאָשאַ". אײַער קלאַוודיאַ מאַכט ברויט־קײַקעלעך, האָב איך געזען. פײַן איז עס נישט. — ס'ווענדט זיך, ווער עס טוט דאָס — ענטפערט די לערערין. — קלאַוודיען פּאַסט עס.

יאָ, די מאָלצייטן אין זאַל מיט די זיבן טישן האָבן דעם גרעסטן חן אין האַנס קאַסטאָרפּס אויגן. ער באַדויערט, בעת אַ מאָלצייט ענדיקט זיך און טרייסט זיך דערמיט, וואָס גאָר באַלד, אין אַ צוויי אָדער דריטהאַלבן שעה אַרום, וועט ער ווידער דאָ זיצן. און ווען ער זיצט דאָ, פילט ער זיך אַזוי, גלייך ווי ער וואָלט גאָר נישט געווען אויפגעשטאַנען פון אָרט. וואָס איז צווישן איין מאָלצייט און דער אַנדערער? גאָרנישט. אַ קורצער שפּאַציר צום וואַסערפאַל אָדער אין ענגלישן קוואַרטאַל, אַ ביסל רו אויף דער ליגשטול. דאָס איז נישט קיין ערנסטער איבעררייס אָדער אַ מניעה, וועלכע מ'דאַרף נעמען ערנסט. עפּעס אַנדערש וואָלט געווען, ווען צווישן דעם וואָלט אָפּגעטאָן געוואָרן עפּעס אַן אַרבעט, אַ זאָרג אָדער אַ באַמיונג, וועלכע ס'איז אוממעגלעך גייסטיק צו איגנאָרירן און אַריבערצוגיין דעריבער. אָבער דאָס טרעפט זיך נישט אין דעם קלוג־און גליקלעך־איינגעאָרדנטן לעבן פון „בערגהאָף“. אויפשטייענדיק פון איין בשותפותדיקער מאָלצייט, האָט האַנס קאַסטאָרפּ געקאָנט שוין קוויקן זיך מיט דער צווייטער. אַ פראַגע איז בלויז, צי דאָס וואָרט „קוויקן זיך“ פּאַסט פאַר דער געשפּאַנטקייט, מיט וועלכער ער האָט אויסגעקוקט דאָס צונויפטרעפן זיך מיט דער קראַנקער פרוי קלאַודיאַ שאָשאַ; צי דאָס וואָרט איז נישט אַמאָל צו לייכט, הנאהדיק, תמימותדיק און געוויינלעך. ס'קאָן זיין, אַז דער לייענער איז גראָד יאָ גענייגט צו האַלטן אַזעלכע הנאהדיקע און געוויינלעכע אויסדריקן פאַר פּאַסיק בנוגע האַנס קאַסטאָרפּס פּערזאָן און זיין אינערלעך לעבן. אָבער מיר דערמאָנען דערין, אַז האַנס קאַסטאָרפּ — אַ יונגערמאַן מיט שכל און געוויסן — האָט זיך בשום אופן נישט געקאָנט גאַנץ פּשוט „קוויקן“, אָנקוקנדיק פרוי שאָשאַ. מיר מוזן עס וויסן, און שטעלן עס פעסט, אַז ווען מ'וואָלט אים פאָרגעלייגט אַזאַ וואָרט, וואָלט ער עס מיט אַ צי פון די אַקסלען אָפּגעוואָרפן.

— יאָ, ער פלעגט פאַררייסן די נאָז לגבי געוויסע אויסדריקן — עס איז אַ פּרט, וועלכן ס'איז כדאי צו דערמאָנען. ער האָט זיך אַרומגעדרייט מיט טרוקענער היץ אין די באַקן און צוגעזונגען, אין זיך אַריינגעזונגען. ווייל ער איז איצט געווען מוזיקאַליש און סענסיטיוו.

ער האָט אונטער־געבּרומט אַ לידל, וואָס ער האָט געהערט זינגען אַ קליינע סאָפּראַן־שטים, איין גאָט ווייסט וואו, בּיי עמעצן צי גאַסט, אָדער ערגעץ אויף אַ פילאַנטראָפּישן קאָנצערט. איצט האָט ער זיך דערמאָנט דערין — אַ נאַריש און ליבּ שטיקל, וואָס האָט זיך אָנגעהויבּן:

ווי עס רירט מיך וואונדערלעך
אָפט אַ וואָרט פון דיר

און ער האָט אַפילו געוואָלט צוגעבּן פון זיך אַליין:

וואָס פון דיינע ליפּן קומט
גלייך אין האַרץ צו מיר.

אָבּער פּלוצלונג האָט ער אַ צי געטאָן מיט די אַקסלען. לעכערלעך — האָט ער אַ זאָג געטאָן, תּיכּף אַ טראַכט געטאָן וועגן דעם צאַרטן לידל, אַז ס'איז נאַריש, געשמאַקלאָז סענטימענטאַל און עס אָפּגעוואָרפן — אָפּגעוואָרפן פון זיך מיט אַ געוויסער מרה־שחורה און שטרענגקייט. אַזעלכע לידלעך טויגן און קאָנען געפעלן אַ יונגמאַן, וועלכער האָט „זיין האַרץ", ווי מ'פלעגט זאָגן, אויף אַ לעגאַלן, פרידלעכן און פּערספּעקטיוו־רייכן אופן „געשאָנקען" עפּעס אַ געזונט געגול אין טאָל, און ס'איז אים געבּליבּן זיין לעגאַלע, פּערספּעקטיוו־רייכע, שכלדיקע הנאה. פאַר אים און פאַר זיין בּאַציונג צו מאַדאַם שאָשאַ — דאָס וואָרט „בּאַציונג" גייט אויף זיין חשבּון, מיר נעמען נישט די אַחריות דערפאַר — פּאַסט לחלוטין נישט אַזאַ לידל. ליגנדיק אויף זיין שטול, האָט ער געפילט די בּאַדערפעניש אַרויסצוגעבּן אויף אָט־דעם לידל די עסטעטישע בּאַצייכענונג „נאַריש". אינדערמיט האָט ער אָפּגעהאַקט און פאַרצויגן די נאָז, כאָטש ער האָט נישט אויסגעפינען קיין שום פּאַסיקערן לידל.

בּלויז איין זאַך האָט אים הנאה געטאָן, בּעת ער איז דאָ געלעגן: דאָס צוהערן זיך צו זיין האַרץ, דאָס קערפּערלעכע האַרץ, וואָס האָט גיך און בּולט געקלאַפּט אין דער שטילקייט — אין דער פאַרשריפטלעכער שטילקייט, וואָס האָט געהערשט אין גאַנצן „בּערגהאָף" בּעת דער הויפּט־ און שלאָף־ליג־קוראַציע. עס האָט גע־

קלאַפּט עקשנותדיק און האַסטיק, זיין האַרץ, ווי אַלעמאָל זינט ער איז דאָ אויבן. אָבער האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך איצט ווייניקער געמאַכט דערפון, ווי אין די ערשטע טעג. מ'האָט איצט מער נישט געקאָנט זאָגן, אַז עס קלאַפּט אָן שום סיבה, אויף דער אייגענער אַחריות און אָן אַ צוזאַמענהאַנג מיט דער נשמה. אַזאַ צוזאַמענהאַנג האָט עקסיסטירט, מ'האָט אים אַלנפאַלס לייכט געקאָנט באַשאַפן. די אויפרעגונג פון געמיט האָט פּשוט געקאָנט באַרעכטיקן די עקזאַלטירטע קערפּערלעכע אויפרעגונג. ס'איז גענוג געווען, האַנס קאַסטאָרפּ זאָל אַ קלער טאָן וועגן פרוי שאָשאַ — און ער האָט אָפּט געטראַכט וועגן איר — אַז דאָס האַרץ זאָל אָנהייבן קלאַפּן און צוזאַמען דערמיט זאָל אָנקומען דאָס צוגעהעריקע געפיל.

שטייענדיקע שרעק. וועגן ביידע זיידעס און וועגן דער נסיעה מיט אַ שיפל אין בין=השמשות.

דאָס וועטער איז געווען פּאַסקודנע — בנוגע דעם האָט האַנס קאַסטאָרפּ נישט געהאַט קיין מזל בשעת זיין אייליקן באַזוך אין אָט=דער געגנט. געשנייט האָט אַפילו נישט, אָבער טעג לאַנג האָט גערעגנט שווער און מיאוס, דאָס טאָל איז פול געווען מיט געדיכטע נעפּלען. דערצו זיינען נאָך געווען שטורמען אינגאַנצן איבעריקע — ס'איז אָן זיי אויך געווען גענוג קאַלט, אַזוי, אַז מ'האָט אַפילו געהייצט אין עס=זאַל — שטורמען, וועלכע האָבן זיך אויסגעלאָדן מיט אַ ברייטלעך=קייקלענדיקן עכאָ.

— אַ שאָד — האָט יאָאַכים געזאָגט — אַבי איך האָב געקלערט, אַז מיר וועלן קענען אויך אַמאָל אויף אַ פרישטיק אַרויף אויף דעם שאַצאַלפּ אָדער מאַכן עפּעס אַן אַנדערן שפּאַציר. דאַכט זיך, אַז ס'וועט גאָרנישט ווערן דערפון. לאָמיר האָפן, אַז דיין לעצטע וואָך וועט זיין אַ בעסערע.

אָבער האַנס קאַסטאָרפּ האָט געענטפערט:

— לאָז אָפּ, איך בּרען גאָרנישט אַזוי נאָך קיין ווייטע שפּאַצירן. מיין ערשטער איז מיר נישט איבּעריק געראָטן. איך פאַרריכט זיך צום בּעסטן, ווען איך לעב אַזוי אין טאָג אַריין, אָן אַן אָפּבּייט. אַן אָפּבּייט דאַרפן האָבּן די שטענדיקע דאָ. איך מיט מיינע דריי וואָכן, — צו־וואָס דאַרף איך עס האָבּן?

און בּאמת, ער האָט זיך געשפּירט איינגעפּילט און גענוג פּאַרנומען דאָ אויפן אָרט. אויב ער האָט אַ האָפענונג אויף עפּעס, קאָן ער וואַרטן אויף דערפילונג אָדער אַנטוישונג דאָ און נישט ערגעץ אויפן שאַצאַלפּ. נישט קיין לאַנגווייליקייט האָט אים געפּלאָגט. פאַרקערט, ער האָט אָנגעהויבּן מורא האָבּן, אַז דער סוף פון זיין זיצן דאָ זאָל נישט אַ קים טאָן אומגעריכט גיך. ס'איז שוין געווען די צווייטע וואָך, בּאַלד וועלן זיך ענדיקן צוויי דריטל פון זיין צייט. תּיכּף, ווי ס'וועט זיך אָנהייבּן די דריטע, וועט מען שוין מוזן אַ טראַכט טאָן וועגן פּאַקן זיך. די ערשטע אָפּפרישונג פון האַנס קאַסטאָרפּס חוש פאַר דער צייט איז שוין לאַנג פאַרבּיי. שוין איצט האָבּן די טעג אָנגעהויבּן יאָגן, נישט געקוקט דערויף, וואָס יעדער איינציקער פון זיי איז אויסגעצויגן געוואָרן פון אַלץ נייער דערוואַרטונג און איז איבּערגעפּלאָסן פון שטילע, פאַרשוויגענע געפילן... יאָ, די צייט איז אַ משונהדיקע זאַך, ס'איז זייער שווער צו דערגיין מיט איר צו אַ טאָלק!

צי איז נייטיק נעענטער צו בּאַצייכענען יענע פאַרשוויגענע געפילן, וועלכע האָבּן סיי בּאַשווערט, סיי בּאַפליגלט האַנס קאַסטאָרפּס טעג? זיי זיינען יעדן בּאַקאַנט. עס זיינען געווען די סאַמע געוויינלעכסטע אין זייער סענסיבּלער נישטיקייט. אַפילו ווען דער פאַל וואָלט געווען אַ מער שכלדיקער און געהאַט בּעסערע פּערספּעקטיוון, אַזוי אַז מ'וואָלט געקאָנט אָנווענדן אויף אים דאָס נישט־געשמאַקע לידל „ווי עס רירט מיך וואונדערלעך" — אַפילו דעמאָלט וואָלטן די געפילן אויך נישט געווען קיין אַנדערע.

ס'איז אוממעגלעך, אַז די מאַדאַם שאָשאַ זאָל נישט האָבּן ווי־ס'איז בּאַמערקט די פּעדים, וואָס ציען זיך פון איינעם אַ טיש צו אירן. האַנס קאַסטאָרפּ האָט אַפילו בּפירוש און אומגעצוימט געשטרעבּט דערצו, אַז זי זאָל עפּעס און טאַקע וואָס מער בּאַמערקן.

מיר זאָגן „אומגעצוימט“, הייל קאַסטאָרפּ האָט געהאַט דאָס פֿולע קלאָרע באַוואוסטזיין, אַז זיין געפֿיל איז קעגן דעם שכל. אָבער מיט וועמען עס האַלט, אָדער עס הייבט=אָן צו האַלטן אַזוי, ווי מיט קאַסטאָרפּן, יענער וויל, אַז דער צווייטער צד זאָל וויסן דערפֿון, מעג די זאַך נישט האָבן קיין שום זין און זיין קעגן שכל. אַזוי איז דער מענטש.

אַ צוויי אָדער דריי מאָל האָט פֿרוי שאָשאַ צוליב אַ צופֿאַל אָדער אונטער דער מאַגנעטישער ווירקונג זיך אומגעקוקט צו יענעם טיש און יעדעס מאָל האָט זי דאָרטן באַגעגנט האַנס קאַסטאָרפּס בליק. צום פֿערטן מאָל האָט זי שוין אַ קוק געטאָן אַהין בכוונה און ווידער זיך באַגעגנט מיט זיינע אויגן. דאָס פֿינפֿטע מאָל האָט זי אים נישט דירעקט געכאַפּט דערביי. ער איז גראָד נישט געווען אויף דער וואַך. אָבער ער האָט תיכף דערפֿילט, אַז זי קוקט אויף אים און ער האָט מיט ברען גענומען צוריקקוקן צו איר אַזוי, אַז זי האָט אַוועקגעדרייט דאָס פּנים מיט אַ שמייכל. דער דאָזיקער שמייכל האָט אים אָנגעפֿילט מיט חשד און אַנטציקונג. אויב זי האַלט אים פֿאַר קינדיש, האָט זי אַ טעות. זיין באַדערפֿעניש אַליין אין לעבן צו פֿאַרפֿיינערן איז געווען שטאַרק. ביים זעקסטן מאָל, ווען ער האָט געאַנט, דערשפּירט, געקריגן אַ אינערלעך געפֿיל, אַז זי קוקט אויף אים, האָט ער געמאַכט דעם אָנשטעל, אַז ער באַטראַכט דורכדרינגלעך און מיט ביטול אַ פֿרוי מיט קרעצלעך אין פּנים, וואָס איז גראָד צוגעגאַנגען צו זיין טיש, כּדי צו ריידן מיט דער עלטער=מומע. ער האָט עס אויסגעהאַלטן מיט אַן אייזערנער עקשנות אַ מינוט צוויי אָדער דריי, ביז ער איז זיכער געווען, אַז די קירגיזישע אויגן האָבן אים אויפֿגעהערט דורכנעמען. די דאָזיקע שפּיל האָט די פֿרוי שאָשאַ נישט בלויז *געקאָנט* פֿאַרשטיין, נאָר ער האָט אַפֿילו *געוואָלט*, זי זאָל עס פֿאַרשטיין און זיך פֿאַרטראַכטן וועגן זיין סובטעלקייט און באַהערשונג... ס'איז איינמאָל דערגאַנגען צו אַזאַ זאַך: בעת אַ פּויזע ביים עסן האָט זיך פֿרוי שאָשאַ פֿויל אויסגעדרייט און זיך אומגעקוקט איבערן זאַל. האַנס איז גראָד געווען אויף דער וואַך. זייערע בליקן האָבן זיך צונויפֿ=

געטראָפן. בשעת זיי האָבן זיך אָנגעקוקט, זי — אומבאַשטימט פאַרשנ־דיק און מיט חוזק, האַנס קאַסטאָרפ — מיט אויפגערעגטער עקשנות (ער האָט אַפילו פאַרביסן די ציין, בשעת ר'האָט אויסגעהאַלטן איר בליק) — איז גראָד איר סערוועט אַראָפּגעפאַלן, אָדער שיר נישט אַראָפּגעפאַלן פון איר שויס אויף דער ערד. זי האָט אָנגעכאַפּט דעם סערוועט מיט אַ נערוועזן ציטער. אָבער אויך איבער אים איז אַדורך אַ ציטער. ער האָט זיך אַ ריס געטאָן פון דער שטול און ער האָט בלינד געוואָלט אַ לויף טאָן אַכט מעטער איבערן זאַל אַרום אַ טיש, וואָס איז געשטאַנען אינמיטן, כדי זיך אַ וואָרף צו טאָן איר העלפן, אַ שטייגער, ווי ס'וואָלט געווען אַ קאַטאַסטראָפע, ווען דער סערוועט זאָל אַראָפּפאַלן... האַרט איבערן דיל האָט זי אים נאָך דערכאַפּט. אַן איינגעבויגענע, האַלטנדיק דעם סערוועט ביים עק, מיט אַ פינסטערער מינע, בייז, אַפנים, צוליב דער נאַרישער, קליינער פּאַניק, וואָס זי האָט אַרויסגערופן און אין וועלכער זי האָט, דאַכט זיך, באַשולדיקט קאַסטאָרפן — האָט זי נאָך איינמאָל אויף אים אַ קוק געטאָן, באַמערקט, ווי ער שפּרינגט אויף, געזען זיינע פאַר־ריסענע ברעמען און זיך אויסגעדרייט מיט אַ שמייכל.

צוליב דער דאָזיקער געשעעניש האָט האַנס קאַסטאָרפ טר.ומ־פירט ביז צו צעלאָזנקייט. אָבער זי האָט זיך נוקם געווען. גאַנצע צוויי טעג לאַנג, אין משך פון צען מאָלצייטן, האָט זיך מאַדאַם שאָשאַ בכלל נישט אויסגעדרייט צום זאַל, זי האָט אַפילו אויף דער צייט אויפגעהערט, אַריינקומענדיק, זיך צו „פּרעזענטירן“ פאַרן עולם, ווי ס'איז געווען איר שטייגער. דאָס איז געווען אַן האַרבע שטראָף: אָבער היות זי האָט דערמיט אָן שום־ספק געמיינט צו טרעפן אים, הייסט עס, אַז אַ באַציונג איז דאָך שוין בולט געווען, כאָטש אין אַ נעגאַטיווער פאָרם. דאָס איז געווען גענוג.

ער זעט איין, אַז יאָאַכים איז גערעכט געווען: ס'איז דאָ גאָרנישט לייכט צו שליסן קאַנטשאַפט, סיידן מיט די טיש־שכנים. ווייל די איינציקע קנאַפּע שעה, נאָך מיטאָג, אין וועלכער ס'איז רעגו־לער פאָרגעקומען אַ מין געזעלשאַפטלעכער צונויפקום (פאַקטיש האָט עס אָפט געדויערט נישט מער, ווי אַ צוואַנציק מינוט), איז מאַ־דאַם שאָשאַ אָן אויסנאַם געזעסן אין איר סביבה. ס'איז דאָ גע־

זעען דער מאַנסביל מיט דער אײַנגעפאַלענער ברוסט, די פרײלעכע וואָל־האָריקע פרוי, דער שטילער ר׳ בלומענקאָל און די בחורים מיט די אַראָפּהענגענדיקע אַקסלען. זײ זײַנען געזעסן אין הינטערגרונט פון קלײנעם סאַלאָן, וואָס איז, אַפּנים, געווען באַשטימט פאַר „גוטן רוסן־טיש“. יאָאַכים האָט אויך כסדר געיאָגט, מ׳זאָל אַהײמגײן, כּדי נישט צו פאַרקירצן די אָוונטלעכע ליג־קוראַציע, ווי ר׳האָט געזאָגט. אפשר האָט ער געהאַט אַנדערע דיעטעטישע סיבות, וועלכע ער האָט נישט אָנגעגעבן, אָבער קאַסטאָרפּ האָט זײ געאַנט און האָט זײ געשעצט. מיר האָבן אים פאָרגעוואָרפן אומגעצוימטקייט. אָבער וואָס ער האָט אַלײן נישט געקענט וועלן — אַ פאַקט איז, אַז צו דער געזעלשאַפטלעכער באַקאַנטשאַפט מיט פרוי שאָשאַ האָט ער זיך נישט געיאָגט און אין גרונד האָט ער מסכּים געווען מיט די נטיות, וואָס האָבן נישט צוגעלאָזט דערצו. די אומבאַשטימטע, געשפּאַנטע באַציִונגען, וועלכע האָבן זיך געשאַפן צוליב זײַן קוקן צווישן אים און דער רוסין, זײַנען געווען אויסערגעזעלשאַפטלעכע. זײ האָבן צו גאָרנישט מחייב געווען און נישט געקאָנט מחייב זײַן. ווײַל אין זײער באַציִונג איז געווען אַ היפּשע מאָס פון געזעלשאַפטלעכער אָפּגעזונדערטקייט. אַלנפאַלס פון זײַן זײַט. דער פאַקט, אַז דאָס קלאַפּן פון זײַן האַרץ ווערט אויסגעטײַטשט צוליב זײַנע געדאַנקען וועגן קלאַודיען, איז נאָך ווײַט נישט גענוג געווען, אַז האַנס לאָרענץ קאַסטאָרפּס אײניקל זאָל ווערן וואַקלדיק אין דער איבערצײַגונג, אַז ס׳איז נישט פאַראַן קײן שום שײַכות צווישן אים און דער פרעמדער, וועלכע לעבט נישט מיטן מאַן, טראָגט נישט קײן קידושין־רינג, פאַרברענגט אין בלערלײ קורערטער, האַלט זיך שלעכט, זעצט מיט די טירן, דרײט ברויט־קײַלעכלעך און בײַסט אָן ספק די נעגל; קײן שום שײַכות אין דער ווירקלעכקײט, כ׳הײסט איבער יענע פאַרבאָרגענע באַציִונגען; אַ טיפער תּהום שײדט אָפּ אים פון איר און אַזאַ שײַכות וואָלט נישט אויסגעהאַלטן קײן שום קריטיק, וועלכע ווערט פון אים אָנערקענט. פּערזענלעך איז האַנס קאַסטאָרפּ נישט געווען קײן בעל־גאווה, אָבער אויפן שטערן און אַרום די שלעפעריקע אויגן איז אים געשטאַנען אָנגעשריבן אַ אַלגעמײנער, פון דורות געירשנטער שטאָלץ, פון וועלכן ער האָט נישט

געוואָלט און זיך נישט געקאָנט באַפרייען צוניפטרעפנדיק זיך
מיט פרוי שאָשאַ און איר גאַנצער פירונג. מאָדנע, באַזונדערס לע=
בעדיק און אפשר בכלל צום ערשטן מאָל, איז ער געקומען צום
באַוואוסטזיין, אַז אַזאַ שטאָלץ עקסיסטירט אין אים, בעת ער האָט
אין איינעם אַ טאָג געהערט פרוי שאָשאַ ריידן דייטש. זי איז
געשטאַנען אין זאַל, מיט ביידע הענט אין די קעשענעס פון איר
סוועטער. ס'איז געווען נאָך אַ מאָלצייט. פאַרבייגייענדיק, האָט האַנס
קאַסטאָרפ דערהערט, ווי זי מיט זיך אין אַ שמועס מיט אַ פאַ=
ציענטין, אַפנים, אַ שכנטע פון דער ליג=האַלע, איף אַ ספעציעל=
באַחנטן אופן צו ריידן דייטש, האַנס קאַסטאָרפס מוטער=שפראַך. ער
האָט עס דערפילט מיט אַ פלוצלינגן און אומבאַקאַנטן שטאָלץ, כאָטש
ער האָט גלייכצייטיק דערשפירט אַ נייגונג, מקריב צו זיין דעם דאָ=
זיקן שטאָלץ פאַר דער אַנטציקונג, מיט וועלכער ר'איז פול גע=
וואָרן, בעת ער האָט געהערט, ווי זי צעברעכט און מאַכט קאַליע
אַ לשון איף איר באַחנטן שטייגער.

בקיצור, האַנס קאַסטאָרפ האָט אין זיין שטילער באַציִונג צו
דער אָפגעלאָזענער פרוי דאָ אויבן געזען אַ מין וואַקאַציע=באַגע=
געניש, וואָס וועט אינם טריבונאַל פון שכל — פון זיין אייגן שכלדיק
געוויסן — נישט אָנטרעפן איף דער מינדסטער הסכמה. קודם=כל
דערפאַר, ווייל פרוי שאָשאַ איז אַ קראַנקע, אַן אָפגעלאָזענע, מיט
היץ און אינערלעך דורכגעפוילט. דער דאָזיקער פאַקט האָט אַ
נאָענטע שייכות דערמיט, וואָס זי איז בכלל אַ פאַרדעכטיקע פאַר=
שיינטע. און דאָס האָט אויך אין אַ געוויסער מאָס גורם געווען ביי
האַנס קאַסטאָרפן אַ געפיל פאַר פאָרזיכטיקייט און דיסטאַנץ. ניין,
ס'איז אים אַפילו נישט איינגעפאַלן צו פרוון באַקענען זיך מיט
איר. וואָס ס'איז נוגע אַלעם אַנדערן -- וועט עס סיי=ווי=סיי אַזוי
אָדער אַנדערש פאַרגעסן ווערן נאָך אָנדערהאַלבן וואָכן, ווען ער וועט
אַריין צו טונדור און ווילמס.

בינו=לבינו איז די לאַגע זיינע געווען אַזעלכע, אַז ער האָט
אָנגעהויבן צו באַטראַכטן די אַלע שטימונגען, די געשפאַנטקייט,
דערפילונגען און אַנטוישונגען, וועלכע זיינען אַנטשטאַנען צוליב זיי=
נע סובטעלע באַציִונגען צו דער קראַנקער, פאַר דעם אייגנטלעכן זין

אין אינהאַלט פון אַ פרוי דאָ אויבן. ער האָט אָנגעהויבן אינגאַנצן צו לעבן דערמיט און זיין שטימונג בכלל האָט גענומען אָפּהענגיק ווערן פון זייער אויסוואוקס. אַליין אַרום האָט אויפן בעסטן אופן צוגעדינט צו דער אַנטוויקלונג דערפון. מ׳האָט געלעבט צוזאַמען אויף אַ באַגרענעצטן שטח, לויט אַ פעסטער טאָג־אָרדענונג, וואָס איז חל געווען אויף יעדן איינעם. פרוי שאָשאַ האָט אַפילו געוואוינט אויף אַן אַנדער שטאָק, אויפן ערשטן (אַגב, האָט זי געמאַכט איר ליגקוראַציע, ווי האַנס קאַסטאָרפּ האָט געהערט פון דער לערערין, אין אַן אַלגעמיינער ליג־האַלע, אויפן דאַך, דאָרטן, וואו דער הויפּטמאַן מיקלאָזיך האָט לעצטנס אַראָפּגעדרייט דאָס ליכט), פונדעסטוועגן האָט מען פון אינדערפרי ביז ביינאַכט, סיי ביי די פינף מאָלצייטן און אַזוי אויך אויף טריט און שריט, געקאָנט און אַפילו געמוזט באַגעגענען זיך. דאָס איז שטאַרק געפעלן האַנס קאַסטאָרפּן, פונקט ווי דאָס, וואָס קיין שום מי און זאָרגן האָבן נישט פאַרשטערט די האָפענונג. כאָטש, צוריקגעשמועסט, האָט אַזאַ מין פאַרשפאַרט־זיין מיט דעם נישט זיכערן גליק אין זיך עפּעס פיינלעכס.

פונדעסטוועגן האָט ער נאָך אַ ביסל צוגעהאָלפן צו דער זאַך, האָט געמאַכט חשבונות און אַריינגעלייגט קאָפּ דערין, צו צוהעלפן אַ ביסל דעם מזל. פרוי שאָשאַ האָט אַ מנהג, אַז זי פאַרשפּעטיקט זיך צום טיש — האָט ער זיך גענומען אָנשטרענגען אויך צו קומען שפּעט, כדי זיך צו טרעפן מיט איר אויפן וועג. ער האָט לענגער געפּאָרעט זיך ביי זיין טואַלעט. וויפל מאָל דער קוזין פלעגט קומען נאָך אים, איז ער קיינמאָל נישט געווען גרייט, געלאָזט יענעם אַליין גיין און געזאָגט, אַז ער וועט באַלד קומען. לויט דער אָנווייזונג פון אינסטינקט האָט ער אָפּגעוואַרט ביז אַ געוויסן מאָמענט, וועלכער האָט אים אויסגעוויזן צו זיין דער ריכטיקער, און איז אינדערגיך אַראָפּ אויפן ערשטן שטאָק. פון דאָרטן אָן איז ער נישט געגאַנגען ווייטער מיט די טרעפּ, מיט וועלכע ר׳איז אַראָפּגעגאַנגען, נאָר איז אַדורך כמעט דעם גאַנצן קאָרידאָר און איז אַרויס אויף אַנדערע טרעפּ, וועלכע זיינען געלעגן נאָענט צו אַ לאַנג־באַקאַנטער טיר — נומער 7. אויף דעם דאָזיקן וועג — לענג־אויס דעם קאָרידאָר, פון די ערשטע טרעפּ צו די אַנדערע —

איז איך יעדן טריט געהען אַ שאַנס, אַז אָט־די באַקאַנטע טיר זאָל זיך עפענען, װי דאָס איז שױן געשען עטלעכע מאָל. זי פלעגט צופאַלן הינטער פרױ שאָשאַ מיט אַ קראַך. פרױ שאָשאַ אַלײן פלעגט זיך אַרױסגליטשן שטילערהײט און אַזױ שטילערהײט צושאַרן זיך צו די טרעפ... זי פלעגט גײן פאַר אים און האָט צוגעהאַלטן דעם גרעק מיט דער האַנט, אָדער האַנס קאַסטאָרפּ איז געגאַנגען פאַר איר און געפילט אױפן רוקן איר בליק. דערבײ האָט ער געשפירט אַ רײסעניש אין די אברים און מוראַשקעס זײנען אים אַזש אַדורך די פּלײצעס. אָבער ער האָט זיך אָנגעשטרענגט, צו האַלטן זיך אַזױ, גלײך װי ער װאָלט פון גאָרנישט געװאוסט און טוט זיך דאָס זײניקע מיט דער גאַנצער פרײקײט. צוליב דעם פלעגט ער באַהאַלטן די הענט אין די קעשענעס און האָט פאַרצױגן די אַקסלען. און אַנדערש מאָל האָט ער גאָר שטאַרק געשנײצט די נאָז און זיך געקלאַפּט מיט דער פױסט אין דער ברוסט — אַלץ כּדי אַרױסצוּװײזן, אַז ר'איז לחלוטין נישט אין קײן פאַרלעגנהײט.

צװײ מאָל איז ער דערגאַנגען אין זײן ראַפינירטקײט נאָך װײטער. נאָכדעם, װי ער האָט זיך שױן אַװעקגעזעצט אין עס־זאַל, האָט ער כּלומרשט גענומען זיך טאַפּן מיט די הענט בײ די קעשענעס און מיט עגמת־נפש אַ זאָג געטאָן: אַ מבין, כ'האָב פאַרגעסן מײן טאַשנטיכל! מ'װעט זיך, הײסט עס, דאַרפן מטריח זײן נאָכאַמאָל אַרױף. און ער איז צוריק אַרױף, כּדי זיך צו באַגעגענען מיט קלאַװדיען. דאָס איז געװען גאָר עפּעס אַנדעריש. עס איז געװען נאָך געפערלעכער און האָט מער געדרײצט, װי צו גײן פאַר איר אָדער הינטער איר. װען ער האָט דאָס ערשטע מאָל אָפּגעטאָן אָט־דאָס שפּיצל, האָט זי אים פון גאַנץ נאָענט אַ מעסט געטאָן מיט די אױגן, ברוטאַל און אָן שום בושה, פון קאָפּ ביז די פיס. צוקומענדיק נעענטער, האָט זי אָבער גלײכגילטיק אױסגעדרײט דאָס פּנים און איז אַזױ־אַרום פאַרבײגעגאַנגען. דער רעזולטאַט איז, הײסט עס, סוף־כּל־סוף נישט געװען אַזאַ געװאַלדיקער. אָבער צום צװײטן מאָל האָט זי אים שױן שטאַרק אָנגעקוקט און נישט בלױז פונדערװײטנס. זי האָט אים אָנגעקוקט די גאַנצע צײט, ביז זי איז פאַרבײגעגאַנגען. זי האָט אים געקוקט אין פּנים אַרײן פעסט און אַפילו אַ ביסל

פינסטער און האָט אַפילו הורטגייענדיק צוריק אויסגעהדייט צו איב דעם קאָפּ. דעם אָרעמען האַנס קאַסטאָרפּ האָט עס אַזש הורכגענומען דורך=און=דורך. אַגב, דאַרף מען אים נישט באַדויערן. ער האָט דאָך עס אַליין געוואָלט און אַליין צוגעפירט דערצו. אָבער די באַגעגעניש האָט אים געוואַלדיק אויפגערעגט, סיי בשעת=מעשה, סיי שפּעטער. ערשט נאָך אַלעמען, האָט ער רעכט דערפילט, וואָס ס'איז דאָ געשען. ער האָט נאָך קיינמאָל נישט געהאַט פאַר זיך פרוי שאָשאַס פנים אַזוי נאָענט, אַזוי מיט אַלע קלייניקייטן. ער האָט אַפילו דערזען די הערעלעך אַרום איר בלאָנדן געפלאָכטענעם צאָפּ, וואָס איז אַריינגעפאַלן אין מעטאַלן=רויט און איז געווען פשוט אַרומגעדרייט אַרום קאָפּ. בלויז אַ צוויי טריט זיינען געווען צווישן זיין פנים און אירן מיט דעם לאַנג=באַקאַנטן אויסזען, וואָס איז אים געפעלן מער, ווי אַלץ אין דער וועלט. ס'איז געווען אַ פרעמד און כאַראַקטערפול אויסזען (ווייל נאָר דאָס פרעמדע זעט אונז אויס צו האָבן כאַראַקטער), צפונדיק=עקזאָטיש און סודותדיק, אַ צרה, וואָס פאָדערט אַרויס, מ'זאָל זי וועלן דערגיין, ווייל ס'איז שווער אויפצוכאַפּן אירע שטריכן און פּראָפּאָרציע. אַמשטאַרקסטן האָבן דאָ געווירקט די הויך=אַרויסגעזעצטע באַקן=ביינער. די אויגן, וואָס זיינען געלעגן נישט=געוויינלעך פלאַך און משונה=ווייט אָפּגערוקטע, זיינען צוליב דעם געזעסן אַ ביסל אינדערקרום. דאָס האָט אויך גורם געווען, די באַקן זאָלן אויסזען ווייך=אַריינגעפאַלן און ממילא זיינען געווען מער בולט די פולע ליפּן. דער עיקר זיינען אָבער געווען די אויגן, די שמאָל און פשוט כישופדיק געשניטענע קירגיזישע אויגן (אַזוי האָט געהאַלטן האַנס קאַסטאָרפּ), וואָס זייער בלוי=גרויער אָדער גרוי=בלויער קאָליר האָט דערמאָנט אין ווייטע בערג. טייל=מאָל, ביי זייטיקע בליקן, וואָס האָבן אין ערגעץ נישט געקוקט, פלעגן אָט=די אויגן אינגאַנצן ווערן צעשמאָלצן, פאַרטונקלט און נעפלדיק=נאַכטיש. קלאַוודיעס אויגן האָבן דאָס אים פון דער סאַמע נאָענט באַטראַכט אַזוי שאַרף און אַ ביסל פינסטער. מיט זייער גאַנצן שניט, קאָליר, אויסדרוק זיינען זיי אַזוי אויפפאַלנדיק און דערשרעקנדיק ענלעך געווען צו פּריביסלאַווס היפּפּעס אויגן! „ענלעך" איז גאָרנישט דאָס ריכטיקע וואָרט. ס'זיינען געווען ממש די אייגענע

אויגן. אויך די ברייט פון דער איבערשטער העלפט פנים, די איינגעקוועטשטע נאָז, אַלץ, אַפילו די גערויטלטע ווייסקייט פון דער הויט, דער געזונטער קאָליר פון די באַקן (ביי פרוי שאָשאַ האָבן זיי בלויז אויסגעזען געזונט, ווי בכלל ביי אַלע דאָ אויבן, בלויז אַן אויבנאויפיקער רעזולטאַט פון דער ליג-קוראַציע אויף דער פרייער לופט) — אַלץ איז געווען אַקוראַט, ווי ביי פריביסלאַוון. פונקט אַזוי פלעגט אים יענער אָנקוקן, בעת זיי פלעגן פאַרבייגיין איינער פאַרן אַנדערן אויפן הויף פון דער שול.

דאָס האָט אים אינגאַנצן אויפגעטרייסלט. האַנס קאַסטאָרפּ איז געווען באַגייסטערט פון דעם צונויפטרעפעניש. ער האָט אָבער גלייכצייטיק געשפירט אַ וואַקסנדיקע מורא, כמעט די זעלבע פיינלעכקייט, וואָס איז אַנטשטאַנען צוליב דעם, וואָס ער איז פאַרשפּאַרט אין ענגן שטח צוזאַמען מיט דעם נישט-זיכערן גליק. אויך דאָס, וואָס ער האָט זיך דאָ צונויפגעטראָפן מיט דעם לאַנג-פאַרגעסענעם פריביסלאַוון אין געשטאַלט פון פרוי שאָשאַ און וואָס זי האָט אויף אים אַ קוק געטאָן מיט אַ פּאָר קירגיזישע אויגן, — אויך דאָס איז געווען אַ מין פאַרשפּאַרט-זיין מיט עפּעס אומפאַרמיידלעכס, אָדער מיט עפּעס, פון וואָס מ'קאָן נישט אַנטלויפן. דאָס דאָזיקע אומפאַרמיידלעכע האָט אי גליקלעך געמאַכט, אי געשראָקן. עס האָט אָנגעפילט מיט האָפענונגען און ס'איז דערביי געווען אומהיימלעך, אַפילו סכנהדיק. דעם יונגן האַנס קאַסטאָרפּ איז באַפאַלן אַ געפיל פון הילפבאַדערפטיקייט. טיף אין אים האָט זיך עפּעס געריירט אינסטינקטיוו און אומבאַשטימט. מ'וואָלט עס געקאָנט אָנרופן: אַן אומקוקן זיך, אַ זוכן אָנשפּאַרעניש אין הילף, אַן עצה און אַ אָנלען. ער האָט בסדר געטראַכט וועגן פאַרשיידענע מענטשן, וואָס דער געדאַנק וועגן זיי איז בכוח אַ ביסל צו באַרויקן.

קודם-כל — וועגן יאָאַכימען, וועגן גוטן און פיינעם יאָאַכימען, ביי וועמען די אויגן האָבן איצט געהאַט אַזאַ טרויעריקן אויסדרוק. טיילמאָל פלעגט ער מיט אַזאַ ביטול אַ האַסטיקן צי טאָן מיט די אַקסלען. פריער פלעגט ער עס קיינמאָל נישט טאָן. יאָ, יאָאַכים מיט דעם „בלויען היינריך" אין קעשענע, ווי פרוי שטער פלעגט עס אָנרופן. דערביי פלעגט זי מאַכן אַזאַ חוצפהדיק-נאַרישע צורה, אַז

האַנס קאַסטאָרפּ פּלעגט אַזש דערציטערט ווערן... ס'איז, הייסט עס,
דאָ פּאַראַן דער אָרנטלעכער יאָאַכים, וועלכער מוטשעט אין פּיי=
ניקט דעם הויפּראַט בערענס, ער זאָל אים אָפּלאָזן צוריק אין „טאָל“
אַריין. אָדער — אין „פלאַכלאַנד“, ווי מ'פּלעגט דאָ מיט אַ שטילן,
אָבער בולטן אַקצענט פון ביטול אָנרופן די וועלט פון געזונטע.
יאָאַכים בענקט צוריק צו מיליטער=דינסט. כדי ער זאָל וואָס גיכער
דערגרייכן דערצו און פאַרשפּאָרן צייט, מיט וועלכער מ'באַגייט זיך
דאָ אַזוי פאַרשווענדעריש, פירט ער קודם=כל אויס די קוראַציע=דינסט
מיט דער גאַנצער געוויסנהאַפטיקייט. אמת, ער טוט עס, כדי וואָס
גיכער צו האָבן אַ רפואה. אָבער האַנס קאַסטאָרפּן הייבט זיך טיילמאָל
אָן דאַכטן, אַז ער טוט עס אויך אַ ביסל לשם קוראַציע=דינסט אַליין,
וואָס ווערט סוף=כל=סוף אַ דינסט, ווי יעדער מין דינסט. פליכט בלייבט
פליכט. אינאָווענט הייבט יאָאַכים אָן שוין נאָך אַ פערטל שעה פאַר=
ברענגען אין דער געזעלשאַפט אונטערצוטרייבן אויף ליג=קוראַציע.
דאָס איז גוט. ווייל זיין מיליטערישע פּינקטלעכקייט קומט צונוץ
האַנס קאַסטאָרפּן, דעם ציוויליסט, וואָס וואָלט אַזוי אָן שום זין און
צוועק נאָך היפּש לאַנג געזעסן צווישן עולם מיט אַן אויג אויפן קליי=
נעם רוסישן סאַלאָנדל. אָבער דאָס, וואָס ס'איז יאָאַכימען אַזוי גע=
גאַנגען אין לעבן צו פאַרקירצערן דעם אָוונט=צינויפקום, האָט גע=
האַט נאָך אַן אַנדערע סיבה, אַ פאַרבאָרגענע. האַנס קאַסטאָרפּ האָט
זיך אָנגעהויבן צו פאַרשטיין דערויף, זינט ער האָט גענומען אַזוי
געני באַגרייפן, פאַרוואָס יאָאַכים ווערט טיילמאָל אַזוי פלעקיק=בלאַס
און פאַרוואָס זיין מויל ווערט אין אַ געוויסן מאָמענט אַזוי מאָדנע
נעבעכדיק פאַרקרימט. ווייל אויפן צונויפקום איז סך=הכל אויך געווען
מאַרושיאַ, די אייביק=לאַכנדיקע מאַרושיאַ, מיט דעם קליינעם רובין
אויף איר שיינעם פינגער, מיט דער הויכער דורכגעפרעסענער ברוסט
און מיט דעם ריח פון פּאָמעראַנצן=פּערפום. האַנס קאַסטאָרפּ האָט
זיך אָנגעשטויסן, אַז צוליב דעם אַנטלויפט יאָאַכים, ווייל ער ווערט
דעמאָלט צו=שטאַרק און אויף אַ שרעקלעכן אופן צוגעצויגן. איז,
הייסט עס, יאָאַכים אויך פאַרשפּאַרט, נאָך ענגער און פּיינלעכער ווי
ער אַליין; ווייל צו אַלע צרות זיצט נאָך מאַרושיאַ מיטן פערפומירטן
טיכל פינף מאָל אין טאָג צוזאַמען מיט אים ביים טיש? יאָאַכים האָט,

אַלנפאַלס, איבערגעגוג צו טאָן מיט זיך אַליין, אַז ער זאָל אינערלעך קאָנען זיין אַ אָנשפּאַר פאַר האַנס קאַסטאָרפּן. זיין כּסדרדיק אַנטלויפן פון צווייפלקים באַווייזט אַפילו, אַז ר'איז אַן ערן־מענטש, אָבער באַרויִקנדיק האָט עס אויף האַנס קאַסטאָרפּן נישט געווירקט. טייל־מאָל האָט זיך אים אַפילו געגומען דאַכטן, אַז דאָס, וואָס יאָאַכים איז אַזאַ מוסטער בנוגע דער קוראַציע־דינסט און אויך די אָנווייזונגען, וועלכע ער האַלט אים אין איין געבן, אַז דאָס אַליין גיט נאָך אַ סך צו טראַכטן.

האַנס קאַסטאָרפּ איז נאָך דאָ נישט געווען קיין גאַנצע צוויי וואָכן, אָבער ס'האָט זיך אים אויסגעוויזן, אַז — לענגער. דער היגער טאָג־אָרדענונג, וועלכן יאָאַכים האָט אַזוי פרום אָפּגעהיט, האָט אָנגעהויבן אָנצונעמען אין האַנס קאַסטאָרפּס אויגן דעם חותם פון אַ הייליקן חוק, אַזוי, אַז דאָס לעבן אונטען אין טאָל האָט זיך אים, פונדאַנען געזען, געגומען אויסווייזן כּמעט משונהדיק און אויסטערליש. ער האָט שוין באַקומען גרויס הגילות, ווי אַזוי צו באַנוצן זיך מיט די ביידע דעקעס, מיט וועלכע מ'פּאַקט זיך איין בעת אַ שלעכט וועטער, ווי אַ פּאַקעט, און מ'מאַכט פון זיך אַן אמתע מומיע. ס'האָט נישט געפעלט קיין סך, ער זאָל זיך אָנהייבן איינוויקלען לויטן גאַנצן רעגולאַמין, פּונקט אַזוי זיכער און קונציק, ווי יאָאַכים. טראַכטנדיק, אַז אונטן אין טאָל קאָן קיינער נישט באַווייזן אָט־די קונץ־שטיק, האָט ער זיך כּמעט געוואונדערט. יאָ, ס'איז וואונדערלעך. פונדעסטוועגן איז אים געווען אַ וואונדער, הלמאי ער האַלט עס פאַר וואונדערלעך. די אומרויִקייט, וואָס האָט פריער אינעווייניק געהאַלטן אין איין זוכן אַן עצה און אַ ראָט, האָט זיך אין אים דערוועקט פונסניי.

ער האָט זיך דערמאָנט אין הויפראַט בערענס און אין זיין עצה סינע פעקוניאַ, צו לעבן אינגאַנצן אַזוי ווי די פּאַציענטן און אַפילו זיך צו מעסטן די היץ. ער האָט זיך אויך דערמאָנט אין סעטעמברינין, וועלכער האָט אַזוי הויך געלאַכט פאַר זיך פון אָט־דער עצה, און דערנאָך עפּעס ציטירט פון „צויבער־פלעט“. יאָ, אויך וועגן זיי ביידע האָט ער געטראַכט, כּדי אויסצופּרוּוון, צי עס וועט אים נישט בעסער ווערן דערפון. הויפראַט בערענס איז אַ מענטש

מיט ווייסע האָר, ער וואָלט געקאָנט זיין האַנס קאַסטאָרפּס פאָטער. דערצו איז ער דער אָנפירער פון דעם אַנשטאַלט, די העכסטע אויטאָריטעט. טאַקע נאָך פאָטערלעכער אויטאָריטעט האָט דער יונגער האַנס קאַסטאָרפּ געבענקט מיט זיין גאַנץ אומרויִק האַרץ. פינדעסטוועגן, וויפל מאָל ר'האָט געטראַכט וועגן הויפראַט, האָט זיך אים נישט איינגעגעבן צו קלערן וועגן אים מיט קינדישן צוטרוי. יענער האָט דאָ באַגראָבן זיין פרוי. פון דער דאָזיקער צרה איז ער אויף אַ שטיקל צייט געוואָרן אַ ביסל אַ משונהדיקער. צום סוף איז ער געבליבן דאָ זיצן, ווייל ער איז געווען צוגעבונדן צום קבר, אויך צוליב דעם, ווייל ער אַליין האָט זיך אויך אָנגעשטעקט אַ ביסל. צי איז דאָס שוין אַריבער? צי איז ער געזונט און וויל מיטן גאַנצן האַרצן, אַז זיינע פּאַציענטן זאָלן געזונט ווערן, כדי זיי זאָלן קאָנען וואָס גיכער צוריק אין טאָל און קאָנען זיך נעמען צו זייער אַרבעט? זיינע באַקן זיינען שטענדיק בלוי און ער זעט, אייגנטלעך, אויס, ווי ער וואָלט געהאַט אַ געהעכערטע טעמפּעראַטור. אָבער ס'קאָן זיין, אַז ס'איז אַ טעות און אַז די לופט איז בלויז שולדיק דערין, וואָס זיין פּנים האָט אַזאַ קאָליר. האַנס קאַסטאָרפּ אַליין שפּירט אויך דאָ טאָג־איין טאָג־אויס אַ טרוקענע היסקייט, כאָטש ער האָט נישט קיין היץ. אַזוי, אַלנפאַלס, דאַכט זיך אים, ווייל מעסטן מעסט ער נישט. ווען מ'הערט, וואָס אמת, ריידן דעם הויפראַט, נעמט זיך ווידער דאַכטן, אַז ער האָט אַ געהעכערטע טעמפּעראַטור. זיין אופן פון ריידן איז עפּעס נישט ווי ס'דאַרף צו זיין. זיין ריידן איז אַזוי ענערגיש, לוסטיק און געמיטלעך. אָבער ס'הערט זיך דערין עפּעס משונהדיקס און עקזאַלטירטס, דער עיקר — בשעת מ'נעמט אויך אין חשבון די בלויע באַקן און די טרערנדיקע אויגן; ס'זעט אויס, ווי ער וואָלט נאָך אַלץ געוויינט אויף זיין פרוי. האַנס קאַסטאָרפּ דערמאָנט זיך דערין, וואָס סעטעמבריני האָט געזאָגט וועגן הויפראַטס מרה־שחורה און חסרונים און אַז ר'האָט אים אָנגערופן — צעמישטע נשמה. ס'קאָן זיין, אַז דאָס איז בלויז צולהכעיסדיקייט און פּלוידעריי. אָבער פונדעסטוועגן האַלט ער, אַז דאָס טראַכטן וועגן הויפראַט בערענס קאָן ווייניק מחזק זיין.

עס בלייבט נאָך, וואָס אמת, סעטעמבריני אַליין, דער אָפּאָזי־

ציאָנער, פלוידערער „האָמאָ הומאַנוס“, ווי ער אַליין רופט זיך. טאַקע ער האָט אים מיט אַזויפיל רייד באַוויזן, אַז קראַנקהייט און נאַרישקייט קאָנען בשום אופן נישט באַטראַכט ווערן פאַר קיין סתירה און פאַר קיין דילעמאַ פאַר מענטשלעך געפיל. ווי האַלט עס מיט אים? צי האָט אַ זין צו טראַכטן וועגן אים? האַנס קאַסטאָרפ דערמאָנט זיך, ווי אַ סך פון זיינע זייער לעבעדיקע חלומות, וואָס האָבן אָנגעפילט זיינע נעכט דאָ אויבן, זיינען פאַרשטערט געוואָרן צוליב דעם איטאַליענערס פיינעם, טריקענעם שמייכל, וואָס קרייזלט זיך אונטער די שיינע פאַרקיילעכדיקטע וואָנצעס זיינע. ער געדענקט, ווי ער האָט אים אין חלום אָנגערופן קאַטאַרינאַריש און געפרווט אים אָפּצושטופּן פון זיך, ווייל ער האָט געשטערט. אָבער דאָס אַלץ איז געווען אַ חלום. דער וואַכנדיקער האַנס קאַסטאָרפ איז אַן אַנדערער. ער איז נישט אַזוי אומגעצוימט, ווי דער קאַסטאָרפ פון חלום. אויף דער וואַך זעט עס אים אַנדערש. ס'קאָן זיין, אַז ער וועט האָבן אַ טובה דערפון, וואָס ער וועט אינערלעך פרווון זיך פאַרבינדן מיט סעטעמבריניס מאָדערן וועזן, מיט זיין פאַרביטערטקייט און קריטיק, הגם זי איז פילדערנדיק און פלוידעריש. ער אַליין האָט זיך אָנגערופן פּעדאַגאָג. ער וויל, אַפּנים, האָבן איינפלוס. און דער יונגער האַנס קאַסטאָרפ האָט מיטן גאַנצן האַרץ געוואָלט ווערן באַאיינפלוסט. פאַרשטייט זיך, אַז ס'דאַרף נישט דערגיין אַזוי ווייט, סעטעמבריני זאָל ביי אים פועלן, ער זאָל זיך איינפּאַקן און אַוועקפאָרן פאַר דער צייט, ווי יענער האָט דאָ נישט לאַנג פאָרגעלייגט מיט דער גאַנצער ערנסטקייט.

“Piacet experiri„ — טראַכט ער ביי זיך מיט אַ שמייכל, ווייל אויף אַזויפיל לאַטיין האָט ער נאָך פאַרשטאַנען, כאָטש ער רופט זיך נישט „האָמאָ הומאַנוס“. איצט האָט ער אַן אויג אויף סעטעמבריני און הערט זיך צו גערן און מיט וואַכיקער אינטערעסירטקייט צו אַלץ, וואָס יענער זאָגט ביי די באַגעגענישן, ווען זיי טרעפן זיך אויף די אָפּגעמאָסטענע שפּאַצירן צו דער באַנק ביי דער באַרגוואַנט. אויך גייענדיק קיין „פלאַץ“, אָדער ביי אַן אַנדערער געלעגנהייט, צום ביישפיל, ווען סעטעמבריני ענדיקט פריער זיין מאָלצייט, הייבט זיך אויף אין זיינע געקראַטעוועטע הויזן, מיט אַ צאָנ-

שטעכער צווישן די ליפּן און נישט געקוקט דעריף, וואָס ס'פּירט זיך נישט אַזוי און דער רעגולאַמין דערלויבט עס נישט, גייט ער אַ ביסל צום טיש, וואו ס'זיצן די קוזינען. ער שטעלט זיך אַוועק אין אַ שיינער פּאָזע, מיט געקרייצטע פיס און הייבט אָן פּלוידערן, זשעסטיקולירנדיק מיט דעם צאָן־שטעכער. טיילמאָל שטעלט ער אויך צו אַ שטול, זעצט זיך אויך בײַ אַן עק צווישן האַנס קאַסטאָרפּ און דער לערערין, אָדער צווישן האַנס קאַסטאָרפּ און מרס. ראָבינזאָן. ער קוקט זיך צו, ווי די נײַן טיש־שכנים עסן־אויף די לעצטע שפּייז, פון וועלכער ער האָט זיך, אַפּנים, אָפּגעזאָגט.

— דערלויבט מיר אַ צוטריט צו דעם דאָזיקן איידעלן קרײַז — זאָגט ער, בשעת־מעשה דריקט ער די קוזינען די הענט און די איבעריקע מענטשן פּטרט ער אָבער מיט איין פאַרנייגונג. — דער דאָזיקער ביר־ברייער דאָרטן... וועגן דעם, ווי שרעקלעך עס האָט אויסגעזען די ביר־ברייערין — אָפּגערעדט. אָבער, אָט דער הער מאַגנוס — ער האָט נאָר־וואָס געהאַלטן אַ פעלקער־פּסיכאָלאָגישן רעפעראַט. איר ווילט הערן? — „אונזער ליב דײַטשלאַנד איז אַ גרויסע קאַזאַרמע, אַוודאי. אָבער ס'שטעקט דערין אַ סך טיכטיקייט און כ'וואָלט נישט פאַרטוישט אינזער טיכטיקייט מיט דער העפלעכקייט פון אַנדערע. צו־וואָס טויג מיר די גאַנצע העפלעכקייט, ווען מ'נאַרט מיך אָפּ פון קאָפּ ביז די פיס?" אָט אין דעם נוסח דרשנט דער ביר־ברייער. כ'האָב שוין מער קיין כּוח נישט. קעגנאיבער מיר זיצט אַ נעבעכדיק באַשעפעניש, מיט קברות־היזן אויף די באַקן, אַן אַלט מיידל פון זיבנבירגן, וואָס רעדט אָן איפהער וועגן איר שוואָגער, אַ מענטש, פון וועלכן קיינער ווייס גאָרנישט, און מ'וויל גאָרנישט וויסן. בקיצור, כ'קאָן שוין מער נישט אויסהאַלטן, כ'בין אַנטלאָפן.

— איר זענט אַנטלאָפן מיט דער פאָן אין האַנט — זאָגט פרוי שטער — כ'שטעל זיך פאָר.

— עקזאַקט! — ענטפערט סעטעמבריני — די פאָן! איך זע, אַז דאָ וועיעט אַן אַנדער ווינטל. קיין ספק נישט, אַז איך בין איצט אויפן אמתדיקן אָרט. כ'בין, הייסט עס, אַנטלאָפן מיט דער פאָן... אַך, צו קענען דערלאַנגען אַזעלכע דיבורים! קאָן איך פרעגן, ווי ס'האַלט מיט אײַער געזונט, פרוי שטער?

ס'איז געווען אַ שרעק צו קוקן, ווי פרוי שטער האָט זיך געהנדלט. — גרויסער גאָט — זאָגט זי — ס'איז אַלין דאָס אייגענע, איר ווייסט דאָך אַליין. מ'טוט צוויי טריט פאָרויס און דריי אויף צוריק. נאָכדעם ווי מ'זיצט אָפּ פינף חדשים, קומט דער אַלטער און לייגט צו נאָך אַ האַלב יאָר. אַך, דאָס איז אַ טאַנטאַלוס*-פּיין. מ'שטופּט און מ'שטופּט און ווען מ'מיינט שוין, אַז מ'איז אויבן...

— אָ, דאָס איז שיין פון אייער זייט! איר פאַרגינט סוף-כל-סוף דעם אָרעמען טאַנטאַלאָסן אַ קליינעם אָפּבייט: איר הייסט אים אַפילו, אָנשטאָט אַן אַנדערן, שטופּן דעם באַרימטן מאַרמאָר-שטיין. דאָס, האַלט איך, איז אמתדיקע גוט-האַרציקייט. אָבער וואָס טוט זיך דאָ, מאַדאַם? סודותדיקע זאַכן טוען זיך אָפּ מיט אייך. מ'דערציילט געשיכטעס וועגן טאָפּל-גייערי און אַסטראַל-קערפּער**.... ביז איצט האָב איך דערין נישט געגלויבט, אָבער דאָס, וואָס ס'קומט פאָר מיט אייך, צעטומלט מיך שוין אינגאַנצן...

— דאַכט זיך מיר, אַז איר ווילט חוזק מאַכן פון מיר.

— חס-ושלום! ס'פאַלט מיר גאָרנישט איין! קודם-כל מוזט איר מיר אַ ביסל קלאָר מאַכן געוויסע טונקעלע זייטן פון אייער עקסיסטענץ, דערנאָך וועט ערשט קאָנען זיין אַ רייד וועגן חוזק! נעכטן אינאָוונט, צווישן האַלב צען און צען אַ זייגער, האָב איך זיך אַ ביסל אַרומגעדרייט אין גאָרטן. איך האָב דערביי אַרויפגעקוקט לענגאויס צו די באַלקאָנען. אויף אייער באַלקאָן האָט דאָס עלעקטרישע לעמפּל געברענט אין דער פינסטערניש. איר האָט, הייסט עס, געמאַכט ליג-קוראַציע, ווי ס'פאָדערט די פליכט, דער שכל און דער

---

* טאַנטאַלאָס — אַ מיטאָלאָגישע געשטאַלט, איז פאַרכישופט אייביק צו שטיין אַ דאָרשטיקער אין וואַסער און ווען ער בייגט זיך אָן אַ טרונק צו טאָן, אַנטלויפט דאָס וואַסער. איבער זיין קאָפּ הענגען פרעכטיקע פירות, וואָס בייגן זיך אַוועק, ווען ער שטרעקט אויס די האַנט. פרוי שטער פאַרבייט אים מיט אַן אַנדערער מיטאָלאָגישער געשטאַלט סיזיפאָס, וואָס איז פאַרמשפט אייביק צו שטופּן אַ גרויסן שטיין באַרג-אַרויף און ווען דער שטיין איז שוין אויפן שפּיץ-באַרג, פאַלט ער ווידער אַראָפּ. אויף דעם בייט באַציען זיך סעטעמבריניס ווייטערדיקע ווערטער.

** לויטן אָקולטיזם — דער צווייטער, עטערישער קערפּער פון מענטש.

רעגולאַמין. אָט ליגט זיך אונזער שיינע פּאַציענטין — האָב איך מיר געטראַכט — און פירט אויס בשלמות די פּאַראָרדענונגען, כדי בקרוב אומצוקערן זיך אַהיים אין הער שטערס אָרעמס. אָבער מיט עטלעכע מינוט צוריק ווער איך געוואָרן אַזאַ מעשה: אַז אין דער זעלבער צייט זענט איר גאָר געווען אין קינעמאַטאָגראַפאָ (סעטעמבריני רעדט דאָס וואָרט אַרויס איטאַליעניש, מיטן אַקצענט אויף דעם פערטן טראַף), מ'האָט אייך גאָר געזען אין קינעמאַטאָגראַף פון קור-הויז און דערנאָך אין דער קאָנדיטעריי ביי אַ גלעזל זיסן ווייַן און פאַרשיידענע קיכלעך, דערצו נאָך...

פרוי שטער נעמט זיך וויגן אויף די אַקסלען, כיכעט אַריין אין איר סערוועט, שטויסט יאָאַכים ציִמסען און דעם שטילן ד"ר בלומענקאָל מיט די עלנבויגנס אין די זייטן, בלינצלט לוסטיק-היימישלעך און ווייזט אַרויס אַ געוואַלדיק נאַרישע הנאה. זי פלעגט טאַקע אינאָוונט, כדי אָפּצונאַרן די אָרדענונג-היטער, אַרויסשטעלן דאָס ברענענדיקע טיש-לעמפּל אויפן באַלקאָן, שטילערהייט זיך אַרויסכאַפּן אין ענגלישן קוואַרטאַל אַריין און זיך ווײַלן. אין קאָנשטאַט האָט אויף איר געוואַרט דער מאַן. אַגב, איז זי נישט געווען דער איינציקער פּאַציענט, וואָס האָט זיך אַזוי געפירט.

.... — דערצו נאָך — זאָגט סעטעמבריני ווייטער — אין וואָס פאַר אַ געזעלשאַפט האָט איר געגעסן אָט די קיכלעך? צוזאַמען מיט דעם הויפּטמאַן מיקלאָזיך פון בוקאַרעשט! מ'פאַרזיכערט מיך, אַז ער טראָגט אַ גאָרסעט, אָבער גאָט מיינער, וואָס פאַר אַ ראָל שפּילט עס דאָ! איך באַשווער אייך, מאַדאַם, זאָגט מיר, וואו איר זענט געווען? זענט איר טאַקע אַ טאָפּל-געשטאַלט? אַלנפאַלס זענט איר דעמאָלט געשלאָפן. בשעת דער ערדישער טייל פון אייער וועזן האָט איינזאַם געמאַכט ליג-קוראַציע, האָט זיך דער ספּיריטועלער טייל געווײַלט צוזאַמען מיטן הויפּטמאַן מיקלאָזיך און געגעסן זיינע קיכלעך...

פרוי שטער דרייט זיך און רוקט זיך, ווי מ'וואָלט זי געקיצלט.

— ווער ווייסט, אפשר וואָלט אַמאָל בעסער געווען, ס'זאָל זיין

פּאַרקערט — זאָגט סעטעמבריני. — איר זאָלט גלייכער געניסן פון די קיכלעך אַליין און ליג־קוראַציע מאַכן מיטן הויפּטמאַן מיק־לאָזיך...

— הי־הי־הי...

— צי איז אייך באַקאַנט די אייערנעכטיקע געשיכטע? — פרעגט דער איטאַליענער פּלוצלונג — מ'האָט עמעצן צוגענומען פון דאַנען. צי דער רוח האָט אים גענומען, אָדער גאָר זיין מוטער, אַ גאַנץ ענערגישע דאַמע, זי איז מיר געפעלן. ס'איז דער יונגער שנייערמאַן, אַנטאָן שנייערמאַן, וואָס איז געזעסן דאָרט ביי פרײַלין קלעפעלהס טיש. איר זעט איר, זיין פּלאַץ איז ליידיק, באַלד וועט מען אים ווידער באַזעצן. כ'זאָגט מיך וויניק, אָבער אַנטאָן איז אַוועק ווי אויף די פליגלען פון ווינט, פּלוצלינג. און איידער ר'האָט זיך אומגעקוקט. אַנ־דערטהאַלבן יאָר איז ער דאָ געזעסן און סך־הכל איז ער אַלט געווען אַ יאָר זעכצן. מ'האָט אים ערשט נישט לאַנג געהאַט צו־געלייגט נאָך זעקס חדשים. וואָס־זשע איז געשען? כ'ווייס נישט, ווער ס'האָט געלאָזט בסוד וויסן דער מאַדאַם שנייערמאַן, אַלנ־פאַלס האָט זי געקריגן אַ ידיעה, ווי אַזוי עס פירט זיך איר זינדל ביי ווײַן און נאָך אַנדערע זאַכן. פּלוצלונג האָט זי זיך באַוויזן, אַ גאַנצע מאַטראָנע — דריי קעפּ העכער פון מיר, מיט ווייסע האָר און מלא־חמה. נישט אַרויסריידנדיק קיין וואָרט, האָט זי אַראָפּ־געלאָזט אַנטאָנען עטלעכע פּעטש, אים אָנגענומען ביים קאָלנער אין אַוועקגעפירט צו דער באַן. — אַ תל ווערן — האָט זי געזאָגט — קאָן פון אים אונטן אויך. און אַוועק אַהיים.

אַלע, וואָס האָבן נאָר געהערט די מעשה, האָבן געלאַכט, ווייל סעטעמבריני דערציילט וויציק. ער האָט געקאָנט אַלע לעצטע נייעס, הגם ער קוקט אַזוי קריטיש און חוזקדיק אויף דעם גאַנצן לעבן דאָ. ער ווייסט אַלץ. ער קאָן אַפילו די נעמען פון די ניי־אָנגעקומענע און ווייסט מער־ווייניקער, ווער יעדער איז. ער דער־ציילט, אַז נעכטן האָט מען ביי דעם אין דעם אָדער ביי דער אין דער געמאַכט אַ ריפּן־רעסעקציע* און ער ווייסט אייך פון דער

* דאָס אויסשניידן אַ ריפּ.

בעסטער קוועלע, אַז פון האַרבסט אָן וועט מען נישט אָננעמען קיין קראַנקע, וואָס האָבן איבער 38,5. אין דער לעצטער נאַכט — דערציילט ער — האָט זיך דאָס הינטל פון מאַדאַם קאַפּאַטשוליאַס פון מיטעלענע* אַוועקגעשטעלט אויף דעם עלעקטרישן סיגנאַל־קנעפּל פון זיין באַלעבאָסטעס נאַכט־טיש. צוליב דעם איז אַנטשטאַנען אַ געוויסער טומל און בהלה, בפרט, ווען מען האָט מאַדאַם קאַפּאַטשוליאַס נישט געטראָפן אַליין, נאָר צוזאַמען מיטן אַסעסאָר דיסטמונד פון פרידריכסהאַגן. אַפילו ד״ר בלומענקויל אַליין האָט אויך געמוזט אַ שמייכל טאָן ביי אָט־דער געשיכטע. די שיינע מאַרושיאַ האָט זיך שיר נישט דערשטיקט מיט איר פּערפומירט טיכל און פרוי שטער האָט אַזש גענומען קוויטשען, צוהאַלטנדיק די לינקע ברוסט מיט ביידע הענט.

אָבער מיט די קוזינען האָט לאָדאָוויקאָ סעטעמבריני גערעדט אויך וועגן זיך אַליין און פון זיין אָפּשטאַם. ס׳פלעגט געשען ביי אַ שפּאַצירגאַנג, אַמאָל אויפן צונויפקום אינאָוונט אָדער נאָך מיטאָג, ווען ס׳רוב פּאַציענטן איז שוין אַוועק פון עס־זאַל. דעמאָלט האָבן זיך אַלע דריי צוגעזעצט צוזאַמען אויף אַ ווײַלע ביים עק טיש. בשעת־מעשה האָבן די זאַל־טעכטער אָפּגערוימט פון די טישן און האַנס קאַסטאָרפּ האָט גערויכערט זיינע ציגאַרן מאַריאַ מאַנציני. אין דער דריטער וואָך האָט זייער ריח אים ווידער אָנגעהויבן אַ ביסל שמעקן. מיט פאָרשנדיקער פאַראינטערעסירטקייט און פאַרוואונדערונג, אָבער גרייט באַאײַנפלוסט צו ווערן, האָט ער זיך צוגעהערט צו דעם איטאַליענערס מעשיות, וואָס האָבן פאַר אים געעפנט אַ וואונדערלעכע, אינגאַנצן נייע וועלט.

סעטעמבריני האָט גערעדט וועגן זיין זיידן, וואָס איז געווען אַן אַדוואָקאַט אין מיילאַנה, אָבער דער עיקר איז ער געווען אַ גרויסער פּאַטריאָט און אַ מין פּאָליטישער אַגיטאַטאָר, רעדנער און מיטאַרבעטער פון צייטשריפטן. אויך ער איז געווען אַן אָפּאָזיציאָנער, גלייך ווי דאָס איינקל. אָבער ער האָט עס געפירט אין אַ גרעסערן, דרייסטערן סטיל. ווייל אין דער צייט, וואָס ער, לאָדאָוויקאָ — ווי

* היינטשטאָט פון אינזל לעסבאָס.

ער אַליין באַמערקט וועגן זיך מיט ביטערקייט — איז אָנגעוויזן דער הויף, צו קריטיקירן דאָס לעבן אין דער אינטערנאַציאָנאַלער סאַנאַטאָריע „בערגהאָף“, ביטער חוזק צו מאַכן פון איר און אין נאָמען פון אַ שיינער און טעטיקער מענטשלעכקייט צו פּראָטעסטירן קעגן דעם אַלעם, — האָט יענער פאַרזאָרגט מיט אַרבעט די רעגירונגען, קאָנספּירירט קעגן עסטרייך און דער הייליקער אַליאַנץ, וואָס האָבן דעמאָלט געהאַלטן זיין צעבראָקלט פאָטערלאַנד אין יאָך פון קנעכטשאַפט; ער איז געווען אַ היסטער מיטגליד פון געוויסע געהיימע געזעלשאַפטן, וואָס זיינען געווען בּרייט פאַרשפּרייט איבער איטאַליע — ר'איז געווען אַ קאַרבאָנאַראָ, ווי סעטעמבריני דערקלערט מיט אַ פּלוצלונג שטיל־געוואָרן קול, גלייך ס'וואָלט נאָך איצט אויך געווען געפערלעך צו ריידן וועגן דעם. בקיצור, לויט דעם אייניקלס מעשיות, האָט אָט־דער דזשאָזעפע סעטעמבריני זיך פאָרגעשטעלט אין ביידע צוהערערס פאַנטאַזיע, ווי אַ טונקעלער, ליידנשאַפטלעכער און אומרויקער אינדיווידום, אַ רעדל־פירער און אַ רעוואָלוציאָנער. ביי דעם גאַנצן דרך־ארץ, וועלכן זיי האָבן זיך אָנגעשטרענגט אַרויסצוווייזן צוליב העפלעכקייט, איז זיי פונדעסטוועגן נישט איינגאַנצן געלונגען צו פאַרטרייבן פון זייערע פּנימער אַן אויסדרוק פון אומצוטרוי און אפילו פון ווידערווילן. אַוודאי איז דער ענין גאָר אַן אַנדערער. דאָס, וואָס זיי האָבן איצט געהערט, איז געשען גאָר לאַנג, כמעט מיט הונדערט יאָר צוריק. ס'איז איצט שוין געשיכטע, און פון דער געשיכטע, דער עיקר פון דער אַלטער, זיינען פאַר זיי טעאָרעטיש גאַנץ גוט באַקאַנט געווען אַזעלכע טיפּן, ווי דער, פון וועלכן זיי האָבן איצט געהערט: מענטשן, וואָס טראָגן אין זיך פאַרצווייפלטן באַגער צו פרייהייט און אַ פאַרעקשנטע שנאה צו טיראַנען. זיי האָבן זיך בלויז נישט פאָרגעשטעלט אַזוי אוממיטלבאַר און פערזענלעך זיך צונויפטרעפן דערמיט. צוזאַמען מיט דער רעוואָלוציאָנערישקייט און קאָנספּיראַטיווקייט פון אָט־דעם זיידן, האָט זיך אויך, ווי זיי הערן, פאַרבונדן אַ גרויסע ליבע צום פאָטערלאַנד. ער האָט געשטרעבט, עס זאָל זיין פאַראייניקט און פריי. יאָ, זיין צעשטערערישע טעטיקייט איז געווען אַ פּראָדוקט און דער רעזולטאַט פון דער דאָזיקער בכבודיקער צונויפּאָרונג. די מישונג פון רעוואָלוציאָנערי־

קייט און פּאַטריאָטיזם האָט מאָדנע געווירקט אויף די קווינען, סיי אויף איינעם, סיי אויפן צווייטן, ווייל זיי זיינען געוויינט געווען צו אידענטיפיצירן דעם חוש פאַר פּאַטריאָטיזם מיט דער נייגונג צו דערהאַלטן די אַלטע אָרדענונג. פונדעסטוועגן האָבן זיי געמוזט מודה זיין בײַ זיך אַליין, אַז אַזוי ווי די לאַגע איז געווען דאָרטן אין דעמאָלט, האָט מרידה געקאָנט זיין אַ בירגערלעכע מעלה, בעת לאָיאַלע געזעצקייט איז געווען געגליכן צו פוילער גלייכגילטיקייט לגבי דעם פּאָליטישן לעבן.

אָבער סעטעמבּרינים זיידע איז נישט בלויז געווען אַן איטאַליענישער פּאַטריאָט, נאָר אַ מיטבירגער און מיטקעמפער פון אַלע פעלקער, וואָס האָבן געשטרעבט צו פרייהייט. ווייל נאָכדעם ווי עס איז דורכגעפאַלן אַ געוויסער פּרוּוו פון אַ מלוכה־איבערקערעניש אין טורין, אין וועלכן דער זיידע האָט זיך באַטייליקט מיט וואָרט און טאַט און בײַ וועלכן ער איז קוים מיט צרות ניצול געוואָרן פון פירשט מעטערניכס כאַפּערס — האָט ער באַנוצט זיין גלות־צייט אויף צו קעמפן און צו בלוטיקן פאַר דער קאָנסטיטוציע אין שפּאַניע און פאַר דער אומאָפּהענגיקייט פון העלענישן פאָלק אין גריכנלאַנד. דאָ איז געבוירן געוואָרן סעטעמבּרינים פאָטער — צוליב דעם איז ער טאַקע געוואָרן אַזאַ גרויסער הומאַניסט און ליבהאָבער פון קלאַסישן אַלטערטום. די מוטער איז, אַגב, געווען פון דייטשיש בלוט, ווייל דער זיידע האָט חתונה געהאַט מיט דעם מיידל אין דער שווייץ און זי מיטגעפירט אויף זיין אַוואַנטוריסטישן וועג. שפּעטער, נאָך צען יאָר אָפּריכטן גלות, האָט ער געקאָנט צוריק אַהיימקומען אין לאַנד אַריין. ער איז אין מיילאַנד טעטיק געווען, ווי אַן אַדוואָקאַט. ער האָט אָבער לחלוטין נישט אויפגעהערט דורך גערעדטן און געשריבענעם וואָרט, אין פערזן און אין פּראָזע אויפצופאָדערן דאָס פאָלק צו פרייהייט און צו דעם שאַפן אַן איינהייטלעכע רעפּובליק. מיט ליידנשאַפטלעכן, דיקטאַטאָרישן שוואונג האָט ער געשאַפן מלוכה־איבערקערערישע פּראָגראַמען און האָט מיט אַ קלאָרן סטיל גערופן צו אַ פאַראייניקונג פון די באַפרייטע פעלקער צוליב דער אַלגעמיינער טובה. איין פּרט, וועלכן ס'האָט דערמאָנט סעטעמבּריני דאָס איינקל, האָט אויף דעם יונגן האַנס קאַסטאָרפּ געמאַכט אַ באַזונדערן איינדרוק: אַז דער זיידע

דזשאָזעפע האָט זיך זיין גאַנץ לעבן געוויזן פאַר זיינע לאַנדסלייט תמיד בלויז אין שוואַרצע טרויער־מלבושים. ער טרויערט — האָט ער געזאָגט — ווייל זיין פאָטערלאַנד איטאַליע ווערט פאַרפייניקט אין עלנט און אין קנעכטשאַפט. דערהערנדיק דאָס, האָט האַנס קאַסטאָרפ געמוזט, אַגב נישט צום ערשטן מאָל, אַ טראַכט טאָן וועגן זיין אייגענעם זיידן, וואָס האָט אויך, אַזוי לאַנג, ווי דאָס אייניקל האָט אים געקאָנט, געטראָגן שוואַרצע מלבושים, כאָטש צוליב גאָר אַנדערע סיבות, ווי סעטעמבריניס זיידע. ער האָט געטראַכט וועגן דער אַלטמאָדישער הלבשה, דורך וועלכער האַנס לאָרענץ קאַסטאָרפ האָט זיך באַמיט צו באַווייזן, אַז ר׳איז אַ מענטש פון דער פאַרגאַנגענער צייט און אַז ער האָט זיך בלית־ברירה צוגעפּאַסט צו דער איצטיקייט, אונטערשטרייכנדיק, אַז ער האָט נישט קיין שייכות צו איר. ביז ער האָט ערשט טויטערהייט אויף אַ פייערלעכן אופן געקריגן זיין אמתע און צוגעפּאַסטע געשטאַלט (מיט דער טעלער־קרויז). דאָס זיינען באמת געווען צוויי אינגאַנצן פאַרשיידענע זיידעס. האַנס קאַסטאָרפ האָט געטראַכט וועגן דעם, קוקנדיק קעגן זיך שטייף און שאָקלענדיק פאָרזיכטיק מיטן קאָפּ, אַזוי, אַז ס׳האָט געקאָנט זיין אי אַ סימן פון באַוואונדערונג פאַר דזשאָזעפע סעטעמבריני, אי ווי אַ סימן פון נישט פאַרשטיין און נישט מסכים זיין. ער האָט זיך אויך געהיטן נישט צו משפטן שלעכט דאָס פרעמדע און האָט זיך באַגרענעצט בלויז צו פאַרגלייכן און פעסטצושטעלן. ער האָט געזען דעם אַלטן האַנס לאָרענצס שמאָלן קאָפּ, ווי ער בויגט זיך איבער פאַרטראַכט, איבער דער בלייך־גאָלדיקער טויף־שאָל, נייגט זיך צו צו דעם שטייענדיק־איבערגייענדיקן ירושה־הפץ, מיט אַ קיילעכיק מויל. וואָרעם זיינע ליפּן האָבן כסדר אַרויסגעזאָגט „עלטער־עלטער“, אָט דער פאַרדומפּענער אין פרומער קלאַנג, וואָס האָט דערמאָנט אין ערטער, וואו מ׳גייט צוליב יראת־הכבוד זיך ווייגנדיק פאָראויס. ער האָט געזען דזשאָזעפע סעטעמבריני מיט דער דרייקאָלירקער פאָן אין דער האַנט, מיט אַן אַרויסגענומענער שווערד און מיט די שוואַרצע אויגן געווענדט צום הימל מיט אַ נדר. ער גייט פאָרויס פאַר אַ מחנה פרייהייט־קעמפער, כדי צו שטורמען די פעסטונגען פון דעספּאָטיזם. ביידע האָבן געהאַט זייער שיינקייט און כבוד —

am

האָט ער געטראַכט, און דערפֿאַר, ווייל ר'איז געווען פֿערזענלעך אָדער האַלב-פֿערזענלעך פֿאַר איין צד — האָט ער זיך טאַקע דערפֿאַר שטאַרק באַמיט צו זיין גערעכט. סעטעמברינים ווידע האָט געקעמפֿט פֿאַר פּאָליטישע רעכט. אָבער זיין ווידע אָדער נאָך יענעמס אָבות האָבן לכתּחילה, געהאַט אַלע רעכט. בלויז דער המון, האָט זיי אַרויסגעריסן אין משך פֿון פֿיר יאָר-הונדערטער מיט געוואַלד און אויסנאַרעריי... ביידע ווינען געווען אָנגעטאָן אין שוואַרצן, סיי דער ווידע פֿון צפֿון און סיי דער ווידע פֿון דרום. ביידע זיינען אויך דאָס איינענע אויסן געווען: צו שאַפֿן אַ פֿעסטע מחיצה צווישן זיך און דער שלעכטער געגנוואַרט. אָבער איינער האָט עס געטאָן צוליב פֿרומקייט, כּדי אָנצוטאָן כּבֿוד דעם עבֿר און דעם טויט, צו וועלכע ער האָט, לויט זיין מהות, געהערט. דער צווייטער, פֿאַרקערט, האָט עס געטאָן צוליב מרידה און לכּבֿוד דעם רעליגיע-פֿיינטלעכן פּראָגרעס. יאָ, דאָס זיינען געווען צוויי וועלטן, אָדער צוויי ספֿערעס — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געטראַכט. בשעת סעטעמבריני האָט דערציילט, האָט זיך האַנס קאַסטאָרפּן אויסגעוויזן, גלייך ער וואָלט געשטאַנען צווישן ביידע און פֿאָרשנדיק זיך אײַנגעקוקט דאָ אין דער אײַנער, דאָ אין דער אַנדערער און דערביי האָט זיך אים געדאַכט, אַז ער האָט שוין אַמאָל איבערגעלעבט עפּעס אַזוינס. ער דערמאָנט זיך אין אַן איינזאַמער נסיעה אויף אַ לאָדקע אין בין-השמשות, אויף אַ האָלשטיינישער אָזערע, אין שפּעט-זומער, מיט עטלעכע יאָר צוריק. ס'איז געווען אַרום זיבן אַ זייגער, די זון איז שוין אונטערגעגאַנגען, איבער דעם געדיכט-באַוואַקסענעם ברעג. אין מזרח איז שוין געהאַט אויפֿגעגאַנגען די כּמעט פֿולע לבֿנה. אין משך פֿון צען מינוט, בעת האַנס קאַסטאָרפּ האָט גערודערט איבערן שטילן וואַסער, האָט געהערשט עפּעס אַ מבֿולבלדיקע און פֿאַרחלומטע קאָנסטעלאַציע. אין מערבֿ איז געווען העלער טאָג, אַ גלאָזיק-קלאָר און שאַרף טאָגליכט. אָבער תּיכּף, ווי ער האָט אויסגעדרייט דעם קאָפּ, האָט ער דערזען פֿאַר זיך אַ בולטע, ממש פֿאַרכּישופֿטע לבֿנה-נאַכט מיט פֿייכטע נעפּלען. דער דאָזיקער משונהדיקער אָנבליק האָט אַזוי געדויערט אַ קנאַפּע פֿערטל שעה, ביז די נאַכט און די לבֿנה האָבן נובֿר געווען. אָבער ביז דעמאָלט האָבן האַנס קאַסטאָרפּס פֿאַרבלענדטע

און פאַרכישופטע אויגן מיט לוסטיקער שטימונג געקוקט פון איין באַלויכטונג צו דער אַנדערער, פון איין לאַנדשאַפט צו דער אַנדערער, פון טאָג צו דער נאַכט און פון דער נאַכט צוריק צום טאָג. איצט האָט ער געמוזט טראַכטן וועגן דעם.

קיין גרויסער יוריסט — טראַכט ער ווייטער — האָט אַדוואָקאַט סעטעמבריני נישט געקאָנט ווערן ביי זיין לעבנס־שטייגער און ביי זיינע פאַרשיידענע עסקים. אָבער דער אַלגעמיינער פרינציפּ פון רעכט האָט אים, ווי דאָס אייניקל דערציילט איבערציינגנדיק, באַגייסטערט פון דער יוגנט אָן, ביז צום סוף פון זיין לעבן. און נישט געקוקט דערויף, וואָס האַנס קאַסטאָרפּ האָט גראָד געהאַט אַ פאַרהאַקטן קאָפּ און איז געווען שטאַרק איבערגעגעסן פון אַ בעת־האַפּישער זעקספּייזיקער מאָלצייט, האָט ער זיך פונדעסטוועגן באַמיט צו פאַרשטיין, וואָס סעטעמבריני מיינט מיט דעם פרינציפּ, וועלכן ער רופט אָן: „דער מקור פון פרייהייט און פראָגרעס". אונטער וואָרט פראָגרעס האָט האַנס קאַסטאָרפּ ביז איצט פאַרשטאַנען עפּעס אַזוינס, ווי די אַנטוויקלונג פון די הויפּמאַשינען אין ניינצנטן יאָרהונדערט. סעטעמבריני, וואָס אמת, שאַצט דאָס נישט אונטער, ווי קאַסטאָרפּ זעט. זיין זיידע האָט עס, אַפּנים, אויך נישט געטאָן. דער איטאַליענער האָט גרויס דרך־ארץ פאַר דעם פאָטערלאַנד פון זיינע ביידע צוהערער דערפאַר, וואָס מ'האָט דאָרטן אויסגעפונען שיס־פּולווער, צוליב וועלכן דער פאַנצער פון פעאָדאַליזם איז געוואָרן אַ אַלט שטיק בלעך. דאָס אייגענע איז אויך — בנוגע דער דרוק־מאַשין: ווייל זי האָט מעגלעך געמאַכט די דעמאָקראַטישע פאַרשפּרייטונג פון אידעען, ד"ה, די פאַרשפּרייטונג פון דעמאָקראַטישע אידעען. ער האַלט צוליב דעם פון דייטשלאַנד, אויף ווי הייט סגייט וועגן דער פאַרגאַנגענהייט, כאָטש ער האַלט, אַז זיין אייגן לאַנד האָט על־פּי יושר די בכורה. ווייל בשעת אַנדערע פעלקער זיינען נאָך געווען פאַרזונקען אין פאַנאַטיזם און קנעכטשאַפט, האָט איטאַליע די ערשטע שוין אויפגעהויבן די פאָן פון אויפקלערונג, בילדונג און פרייהייט. אָבער אויב ער ווייזט אַרויס דרך־ארץ פאַר דער טעכניק און דער קאָמוניקאַציע, וואָס איז האַנס קאַסטאָרפּס פערזענלעך אַרבעטס־געביט (ער האָט עס געטאָן שוין ביי זיין ערשטער

באַגעגעניש מיט די קוזינען בײַם באַנק לעבן שיפּוע), טוט ער דאָס ניט
צוליב אָט=די כוחות גופא, נאָר צוליב זייער באַטייט פאַר דער
מאָראַלישער פאַרפולקומונג פון דער מענטשהייט. ווײַל ער האַלט
צו זיין גרויסער פרייד, אַז זיי האָבן טאַקע אַזאַ באַטײַט. וואָס מער
די טעכניק — זאָגט ער — איז משעבד די נאַטור צו זיך דורך
די פאַרבינדונגען, וועלכע זי שאַפט, בויענדיק וועגן און טעלעגראַפן
און באַזיגנדיק די קלימאַטישע אונטערשיידן — אַלץ מער ווייזט זיך
אַרויס, אַז זי איז דאָס זיכערסטע מיטל צו דערנעענטערן די פעל=
קער צווישן זיך, צו אַנטוויקלען זייער קעגנזייטיקע באַקאַנטשאַפט,
צו שאַפן בריקן פאַר מענטשלעכן אויסגלייך, אויסצוואָרצלען זיי=
ערע פאָראורטיילן און סוף=כל=סוף צו דערפירן צו דער אַלגעמיינער
פאַראייניקונג. דאָס מענטשלעכע געשלעכט קומט אַרויס פון חשכות,
מורא און שנאה, אָבער עס גייט איבער גלענצנדיקן וועג פאָרויס
און באַרג=אַרויף און שטרעבט צו דעם ענדגילטיקן מצב פון פײַנט=
שאַפט, אינערלעכער הייליקייט, גוטסקייט און גליק. און אויף דעם
דאָזיקן וועג — זאָגט ער — איז די טעכניק דער בעסטער וועהיקול.
אָבער רעדנדיק אַזוי, בינדט ער מיט איין אָטעם צונויף אַזעלכע קאַ=
טעגאָריעס, וועלכע האַנס קאַסטאָרפּ איז ביז איצט געווען געוווינט
צו האַלטן פאַר פאַרשיידענע זאַכן. טעכניק און עטיק! — זאָגט
ער. דערנאָך נעמט ער גאַנץ ערנסט ריידן וועגן אויסלייזער, וואָס
האָט דער ערשטער מגלה געווען דעם פּרינציפּ פון גלײַכהייט און
אַחדות. ווײַטער קומט די דרוק=מאַשין און פאַרשפּרייט ווײַט דעם
דאָזיקן פּרינציפּ, ביז די פראַנצויזישע מלוכה=איבערקערעניש דער=
הייבט אים צו אַ געזעץ. דאָס האָט דעם יונגען האַנס קאַסטאָרפּ אינ=
גאַנצן צעטומלט, כאָטש הער סעטעמברינִי האָט דאָס אַלין אַהיימגע=
געזאָגט אין אַזעלכע קלאָרע שיינע ווערטער. איינמאָל — דער=
ציילט ער — בלויז איינמאָל אין זיין לעבן, אינאָנהייב פון זיינע
בעסטע מענלעכע יאָרן, האָט זיך זיין זיידע געפילט גליקלעך מיטן
גאַנצן האַרץ, ס'איז געווען אין דער צייט פון דער פאַריזער יולי=
רעוואָלוציע. ער האָט דעמאָלט הויך און עפנטלעך געזאָגט, אַז אַלע
מענטשן וועלן אַמאָל יענע דריי טעג אין פּאַריז אַוועקשטעלן לעבן
די זעקס טעג פון דער וועלט=באַשאַפונג. בײַ אָט=די ווערטער האָט

האַנס קאַסטאָרפּ זיך נישט געקאָנט איינהאַלטן, נישט אַ קלאַפּ צו טאָן מיט דער פויסט אין טיש און נישט נבהל ונשתומם צו ווערן. מ'זאָל נעמען די דריי זומער־טעג פון יאָר 1830, אין וועלכע די פּאַריזער האָבן זיך געשאַפן אַ נייע קאָנסטיטוציע און זיי אַוועק־שטעלן לעבן די זעקס טעג, אין וועלכע גאָט האָט אָפּגעשיידט די יבשה פון וואַסער און געשאַפן די שטערן אין הימל צוזאַמען מיט בלומען, ביימער, פייגל, פיש און אַלדאָס לעבעדיקע — דאָס איז צו־שטאַרק געזאָגט. אַפילו שפּעטער, נאָכדעם, ווי ער האָט דעם ענין ברייט אַרומגערעדט מיט יאָאַכימען, איז ער נאָך אַליין גע־בליבן ביי דער מיינונג, אַז דאָס איז צו שאַרף און אַפילו שאָקירנ־דיק.

אָבער ער האָט זייער געוואָלט באַאיינפלוסט ווערן. דאָס דאַרף מען אַזוי פאַרשטיין, אַז ר'האָט געהאַלטן פאַר אָנגענעם צו מאַכן פּרוּוון. צוליב דעם האָט ער געצווימט אין זיך דעם פּראָטעסט, וועלכער איז אַנטשטאַנען אין אים אַהאַנק זיין פּיעטעט און גוטן גע־שמאַק קעגן סעטעמברינים קוק אויף די ענינים: ר'האָט געפּרוּווט פאַרשטיין, אַז דאָס, וואָס ס'זעט אים אויס זינדיק, קאָן געהאַלטן ווערן פאַר דרייסטקייט, און דאָס, וואָס זעט אים אויס צו זיין גע־שמאַקלאָז, האָט, לכל־הפּחות אַמאָל און ערגעץ־אַנדערש, געקאָנט זיין גרויסהאַרציקייט און איידעלע געהויבנקייט. אַזוי, למשל, האָט סעטעמברינים זיידע גערופן די באַריקאַדן „פּאָלקס־טראָן" און גע־טענהט, אַז „די שפּיז פון בירגער דאַרף געהייליקט ווערן אויפן מזבח פון דער מענטשהייט".

האַנס קאַסטאָרפּ האָט געוואוסט, פאַרוואָס ער הערט זיך צו צו סעטעמבריני, נישט בולט, אָבער דאָך געוואוסט. ס'איז דערין געווען אַ מין געפיל פון חוב. אַחוץ יענער פעריען־אַחריותלאָזיקייט פון אַ פאָרנדיקן מענטש און אַ האָספּיטאַנט, וואָס באַהאַלט זיך נישט פאַר קיין שום איינדרוק און לאָזט אַלץ ווירקן אויף זיך, פול מיט דעם באַוואוסטזיין, אַז ער וועט מאָרגן אָדער איבערמאָרגן ווידער נע־מען וועג און זיך אומקערן צו דער אַלטער אָרדענונג — אַחוץ דעם איז נאָך געווען אַ מין געפיל פון פליכט. עס איז געווען אַ מין פאָדערונג פון געוויסן, אָדער נאָך גענייער — די פאָדערונג

און מאָנונג פון אַ שלעכטן געוויסן האָט אים דערפירט דערצו, ער זאָל זיך צוהערן צום איטאַליענער. ער האָט עס געטאָן ויצנדיק מיט אײן פוס איבערן אַנדערן און פּאַפּענדיק זײַן מאַריאַ מאַנציני, אָדער בעת זײ זײנען אין דרײען געגאַנגען פון ענגלישן קוואַרטאַל צוריק אויף דעם „בערגהאָף".

לויט סעטעמבריניס קוק און פאָרשטעלונג ראַנגלען זיך צוויי פּרינציפּן אין קאַמף אַרום דער וועלט: די מאַכט און דאָס רעכט, די טיראַנעריי און די פרײהײט, דער אָבערגלױבן און דאָס וויסן, דער פּרינציפּ פון אָפּגעשטאַנענקײט און פון אײביקער באַוועגונג, פון פּראָגרעס. דעם ערשטן פּרינציפּ קאָן מען אָנרופן דעם אַזיאַטישן, דעם אַנדערן — דעם אײראָפּעישן. ווײל אײראָפּע איז שוין געווען דאָס לאַנד פון מרידה, פון קריטיק און פון רעפאָרמען, בעת דער מזרח־דיקער וועלט־טײל האָט נאָך אַלץ פאַרקערפּערט מיט זיך די אומבאַוועגלעכקײט און די פּאַסיווערטקײט. ס'איז גאָר קײן ספק נישט דערין, וועלכער כוח פון די בײדע ס'וועט סוף־כל־סוף מנצח זײַן. מנצח זײַן וועט די אויפקלערונג, די שכלדיקע פאַרכולקומונג. ווײל די מענטשלעכקײט רײסט מיט מיט זיך אַלץ מער פעלקער אויף דעם גלענצנדיקן וועג, אַלץ מער שטח נעמט זי אַרום אין אײראָפּע אַלײן און זי הײבט זיך שוין אָן אַרײנצורײסן קײן אַזיע. ביז צום פולן נצחון פעלט נאָך אַ סך; נאָך גרױסע און אײדעלע אָנשטרענגונגען דאַרפן געמאַכט ווערן פון יענע אויפגעקלערטע, וועלכע האָבן ביז איצט דערהאַלטן די ליכטיקײט, ביז ס'וועט קומען דער טאָג, ווען אויך אין יענע לענדער פון אײראָפּע, וועלכע האָבן נאָך באמת נישט געהאַט נישט קײן 18טן יאָרהונדערט און נישט קײן יאָר 1798, וועלן סוף־כל־סוף צעפאַלן די מאָנאַרכיעס און די רעליגיעס. אָבער אָט־דער טאָג וועט קומען — זאָגט סעטעמבריני און שמײכלט שוין אונטער זײַן וואָנסע. ער וועט קומען, אויב נישט אויף טויבן־פיסלעך, איז אויף אָדלער־פליגל. ער וועט אויפשײַנען, ווי די מאָרגן־רויטקײט פון דער אַלגעמײנער פעלקער־פאַרברידערונג אונטערן צײכן פון שכל, וויסנשאַפט און רעכט. די הײליקע אַליאַנץ פון דער בירגערלעכער דעמאָקראַטיע וועט ער ברענגען מיט זיך, דעם ליכטיקן היפּוך פון יענער דרײ־מאָל־פאַרשאָלטענער אַליאַנץ פון פירשטן און קאַבינעטן,

וועמענס פּערזענלעכער דם=יִשׂונא ס׳איז געווען דער זיידע דזשאָזעפּע. בקיצור, ס׳וועט זיין די וועלט=רעפּובליק, אָבער כדי צו דערגיין צו דעם דאָזיקן ציל, איז קודם=כּל נייטיק, אַז מ׳זאָל דערלאַנגען אַ קלאַפּ דעם אַזיאַטישן, קנעכטישן פּרינציפּ פון אָפּגעשטאַנענקייט אין זיין מיטלפּונקט און לעבנס=נערוו — אין ווין. דער עיקר דאַרף מען צעשטערן און צעשלאָגן עסטרייך, קודם=כּל צוליב נקמה, צווייטנס כדי צו מאַכן אַ וועג פאַר דער הערשאַפט פון רעכט און גליק אויף דער ערד.

די דאָזיקע לעצטע ווענדונג אין קאָנסעקווענץ פון סעטעמברינים שיינע דרשות האָט האַנס קאַסטאָרפּן שוין גאָרנישט אינטערעסירט, ס׳איז אים נישט געפעלן, עס האָט אויף אים אַפילו געווירקט פּײַנלעך, ווי אַ פּערזענלעכע אָדער נאַציאָנאַלע פאַרביסנקייט. דאָס איז געשען יעדעס מאָל מיט האַנס קאַסטאָרפּן, שוין נישט רעדנדיק וועגן יאָאַכים צימסען. יעדעס מאָל, ווען דער איטאַליענער דער=גייט דערצו, דרייט ער אוים דעם קאָפּ מיט פינסטער=פאַרצויגענע ברעמען און הערט מער נישט אוים, אָדער פּרוּווט דערמאָנען וועגן קוראַציע אָדער אַרויספירן דעם שמועס אויף עפּעס אַנדערש. אויך האַנס קאַסטאָרפּ האַלט, אַז ער איז נישט מחויב זיך צו לאָזן אויף אַזעלכע אָפּוועגן — עס איז, אַפּנים, נישט געלעגן אין דער גרע=נעץ פון דעם, פון וואָס ער האָט געדאַרפט באַאיינפלוסט ווערן לויט די פאָדערונגען פון זיין געוויסן. אַגב, זיינען די דאָזיקע פאָ=דערונגען געווען אַזעלכע שטאַרקע, אַז ער אַליין האָט אָנגעהויבן סעטעמברינען צו מאָנען, ער זאָל אַרויסזאָגן זיינע אידעען, תּיכּף ווי יענער האָט זיך צוגעזעצט צו זיי, אָדער בעת זיי האָבן זיך גע=טראָפן אינדרויסן.

די דאָזיקע אידעען, אידעאַלן און שטרעבונגען — באַמערקט סעטעמבריני — זיינען ירושה=זאַכן אין זיין משפּחה. ווייל אַלע דריי האָבן זיי אָפּגעגעבן דערפאַר זייער לעבן און גייסטיקע כּוחות — סיי דער זיידע, סיי דער פאָטער, סיי דאָס אייניקל, יעדער אויף זיין שטייגער. דער פאָטער האָט עס געטאָן נישט ווייניקער פון זיידן דזשאָזעפּע, כאָטש ר׳איז נישט געווען קיין פּאָליטישער אַגיטאַטאָר און פרייהייטס=קעמפער, ווי יענער, נאָר אַ שטילער און צאַרטער

געלערנטער, אַ הומאַניסט ביי זיין שטענדער. אָבער וואָס איז הומאַניזם? — ליבע צום מענטש איז עס, נישט אַנדערש און ממילא איז הומאַניזם אויך פּאָליטיק, איז אויך מרידה קעגן אַלץ, וואָס ברענגט אומכבוד און איז מבזה די אידעע פון מענטש. מ'האָט אים פאַרגעוואָרפן, אַז ער שעצט צופיל און איבערגעטריבן די פאָרם. אָבער אויך די שיינע פאָרם ווערט סוף־כל־סוף פון הומאַניזם געפלעגט בלויז צוליב דעם כבוד פון מענטש, און גלענצנדיקן היפוך צום מיטלאַלטער, וואָס איז געווען פאַרזונקען נישט בלויז אין מענטשן־שנאה און פאַנאַטיזם, נאָר אויך אין פאַסקודנער פאָרמלאָזיקייט. פון סאַמע אָנהייב האָט דער הומאַניזם געקעמפט פאַר די אינטערעסן פון מענטש. פאַר די ערדישע ענינים, פאַר געדאַנקען־פרייהייט און לעבנס־פרייד. ער האָט געהאַלטן, אַז דעם הימל קאָן מען פאַרגינען די פייגעלעך. פּראָמעטעוס! ער איז געווען דער ערשטער הומאַניסט און ער איז אידענטיש מיט יענעם שטן, צו וועלכן קאַרדוטשי האָט געזונגען זיינע הימנען... אַך, מיין גאָט, די קוזינען האָלטן געדאַרפט הערן דעם אַלטן קירכן־פיינד פון באָלאָניאַ, ווי ער שטעכט און זידלט די קריסטלעכע סענטימענטאַליקייט פון די ראָמאַנטיקער! מאַנצאָנים הייליקע געזאַנגען! די שאָטן־און לבנה־פּאָעזיע פון „ראָמאַנטיציזמאָ", וועלכן ער האָט פאַרגליכן צו דער „בלייכער הימלישער נאָנע, לונאַ*"! פער באַקכאָ**, וואָס פאַר אַ הענג ס'איז געווען! איר וואָלט אויך געדאַרפט הערן ווי ער, קאַרדוטשי, האָט אויסגעטייטשט דאַנטען, ער האָט אים אָפּגעגעבן כבוד, ווי אַ בירגער פון דער גרויסער שטאָט, וואָס האָט פאַרטיידיקט די איבערקערערישע און וועלט־פאַרבעסערנדיקע שטרעבונגען קעגן אַסקעטיזם און וועלט־פאַרניינונג. ווייל נישט דעם קרענקלעכן און מיסטאַגאָגישן*** שאָטן פון בעאַטריטשע האָט דער דיכטער באַערט מיט דעם נאָמען „דאָננאַ דזשענטילע עפּיעטאָסאַ"****. אַזוי האָט גיכער געהייסן זיין ווייב, וועלכע פאַרקערפּערט אין דער פּאָעמע דעם פּרינציפּ פון דער וועלטלעכער דערקענטניש, פון פּראַקטישער לעבנס־אַרבעט....

* לאַטייניש: לבנה. ** אַן איטאַליעניש פאָלקס־שבועה: אויף באַקכוס (גאָט פון ווײַן). *** רעליגיעז־סודותפול. **** ליבע און בארמהארציקע פרוי.

אַזוי אַרום האָט האַנס קאַסטאָרפּ געהערט אויך דאָס און יענץ וועגן דאַנטען און נאָך פון דער בעסטער קוועלע. אינגאַנצן פאַרלאָזט זיך דערויף האָט ער אויך ניט, נעמענדיק אין אַכט, אַז דער איבערגעבער איז אַ שטיקל פלוט. אָבער אַלנפאַלס איז כּדאַי געווען דאָס צו הערן, אַז דאַנטע איז געווען אַן אויפגעקלערטער שטאָטמענטש. ער הערט אויך ווייטער, ווי סעטעמבריני רעדט וועגן זיך אַליין און דערקלערט, אַז אין זיין פּערזאָן, אין אייניקל לאָדאָוויקאָ סעטעמבריני, האָבן זיך מסתמא פאַראייניקט די טענדענצן פון זיינע צוויי אָבות, די פּאָליטישע טענדענצן פון זיידן און די הומאַניסטישע — פון פאָטער. דערפאַר איז ער געוואָרן אַ ליטעראַט, אַ פרייער שריפטשטעלער, ווייל די ליטעראַטור איז טאַקע דאָס: זי איז די פאַראייניקונג פון הומאַניזם מיט פּאָליטיק. די דאָזיקע צונויפשמעלצונג איז אַ נאַטירלעכע, ווייל הומאַניזם אַליין איז פּאָליטיק און פּאָליטיק איז הומאַניזם. דאָ הערט זיך האַנס קאַסטאָרפּ צו מיט קאָפּ און באַמיט זיך גוט צו פאַרשטיין. ער וויל אַזוי-אַרום דערגיין, פאַרוואָס דער בירברייער מאַגנוס איז אַן עם-הארץ און אויף ווי ווייט ליטעראַטור איז נאָך עפּעס מער, ווי „שיינע כאַראַקטערן". צי האָבן זיי — פרעגט סעטעמבריני זיינע צוהערער — געהערט וועגן ברונעטאָ, ברונעטאָ לאַטיני, שטאָט-שרייבער פון פלאָרענץ בערך אין 1250, וועלכער האָט אַרויסגעגעבן אַ בוך וועגן גוטע און שלעכטע מידות? דער דאָזיקער מייסטער האָט דער ערשטער אויסגעשליפן די פלאָרענציאַנער, האָט זיי געלערנט ריידן און אויך די קונסט, ווי אַזוי צו פירן זייער רעפּובליק לויט די כּללים פון פּאָליטיק. אָט דאָס איז עס, מיינע הערן! — רופט אויס סעטעמבריני — דאָ האָט איר עס! און ער נעמט ריידן וועגן „וואָרט", וועגן קולט פון וואָרט, וועגן דער עלאָקווענץ*, וועלכע ער רופט אָן — דער נצחון פון מענטשלעכקייט. ווייל דאָס וואָרט איז דער כּבוד פון מענטש און נאָר צוליב דעם האָט דאָס לעבן אַ ווערט פאַרן מענטש. נישט בלויז הומאַניזם, נאָר הומאַניטעט בכלל, מענטשן-כּבוד, דרך-ארץ פאַרן מענטש און דרך-ארץ פאַר זיך אַליין — דאָס אַליין איז אומצושייד פאַר-

---

* רעדנער-קונסט.

בונדן מיטן וואָרט, מיט דער ליטעראַטור (זעסט שוין — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ שפּעטער צו זיין קוזין — זעסט שוין, אַז אין דער ליטעראַטור זיינען דער עיקר שיינע ווערטער? איך האָב עס גלייך פאַרשטאַנען). ממילא איז אויך פּאָליטיק פאַרבונדן מיט ליטעראַטור, אָדער בעסער געזאָגט: זי שטאַמט פון דער צונויפגעבונדנקייט, פון דער צונויפגעפּאַסנקייט, פון הומאַניטעט מיט ליטעראַטור. ווייל פון שיינעם וואָרט קומט אַרויס אַ שיינער טאַט. מיט צוויי הונדערט יאָר צוריק — זאָגט סעטעמבריני — איז אין אַייער לאַנד געווען אַ דיכטער, אַ פּרעכטיקער אַלטער דערציילער, וואָס האָט געלייגט גרויס געוויכט אויף אַ שיין כּתב, ווייל ר'האָט געמיינט, אַז דאָס ברענגט דערצו, מ'זאָל קריגן אַ שיינעם סטיל. ער וואָלט אָבער געקאָנט גיין נאָך ווייטער און זאָגן, אַז אַ שיינער סטיל ברענגט צו שיינע מעשׂים. שיין שרייבן, דאָס איז שוין כמעט דאָס אייגענע, וואָס שיין דענקען, און פונדאַנען איז שוין נישט ווייט צו שיינע מעשׂים. יעדע עטישקייט און עטישע שלמות שטאַמט פון גייסט פון ליטעראַטור, יענער גייסט פון מענטשן־ערע, וואָס איז גלייכצייטיק אויך דער גייסט פון הומאַניטעט און פון פּאָליטיק. יאָ, דאָס אַלץ איז איינס, ס'איז דער זעלביקער כּוח און די זעלביקע אידעע און מ'קאָן עס אַרומנעמען מיט אײ י ן נאָמען. וואָס פאַר אַ נאָמען דאָס איז? אָט דער נאָמען וועט צונויפגעשטעלט פון היימישע זילבן, אָבער זייער זין און מאַיעסטעטישקייט האָבן די קוזינען מסתּמא נאָך קיינמאָל נישט באַנומען, ווי עס דאַרף צו זיין. דער נאָמען איז: ציוויליזאַציע! און בשעת סעטעמבריני לאָזט אַרויס פון מויל אָט־דאָס וואָרט, גיט ער אַ הייב אויף אינדערהויך זיין קליינע , געלע רעכטע האַנט, ווי עמעץ וואָס האַלט אַ טאָאַסט.

דאָס אַלץ — האַלט האַנס קאַסטאָרפּ — איז כּדאַי אויסצוהערן. אמת, אָן אַ באַזונדערער התחייבות, גיכער — אויף אַ פּרווו, אָבער דאָך האַלט ער, אַז ס'איז אויף יעדן פאַל כּדאַי מ'זאָל עס אויסהערן. דאָס אייגענע זאָגט ער אויך צו יאָאַכים צימסען. אָבער יענער האָט גראָד געהאַלטן דעם טערמאָמעטער אין מויל און האָט בלויז געקאָנט ענטפערן נישט דייטלעך. דערנאָך איז ער געווען צופֿשטאַרק פאַרנומען ביים איבערלייענען די ציפערן און פאַרשרייבן אין

דער טאַבעלע, אַז ר'זאָל גיין אַרויסזאָגן מיינונגען וועגן סעטעמברינים קוק. האַנס קאַסטאָרפּ, ווי מיר האָבן שוין געזאָגט, האָט מיטן גוטן ווילן אין זיך דאָס אַלץ אַיינגעזאַפּט אין האָט געפּרווט עפענען דאָס האַרץ פאַר דעם. דערפון ווערט קודם־כל קלאָר, אויף וויפל דער וואַכנדיקער מענטש איז בעסער פון דעם נאַריש־חלומענדיקן. ווייל אין חלום האָט האַנס קאַסטאָרפּ שוין נישט איינמאָל געזידלט סעטעמברינין, גערופן אים אין די אויגן אַריין קאַטאַרינאַזש און האָט זיך מיט אַלע כוחות אָנגעשטרענגט פּטור צו ווערן פון אים דערפאַר, ווייל ער „שטערט דאָ". אָבער וואַכנדיקערהייט האָט ער זיך צוגעהערט צו אים העפלעך און מיט אינטערעס און האָט אַפילו געפּרווט, ווי ס'פּאַסט פאַר אַ לאָיאַלן מענטש, אויסצוגלייכן און אַיינצוהאַלטן די פּראָטעסטן, וואָס האָבן זיך דערוועקט אין אים קעגן דעם מענטאָרס מיינונגען און פאָרשטעלונגען. ווייל מ'קאָן נישט אָפּלייקענען דעם פאַקט, אַז אין זיין נשמה אַנטשטייען געוויסע פּראָטעסטן. איניקע זיינען שוין געווען אין אים פון פריער, לכתחילה און פון שטענדיק אָן. אַנדערע זיינען אויפגעקומען ביים איצטיקן מצב, צוליב זיינע איבערלעבענישן דאָ אויבן, פון וועלכע טייל זיינען געווען אומדירעקטע, טייל — פאַרשוויגענע.

וואָס איז אַזוינס דער מענטש און ווי לייכט זיין געוויסן נאַרט זיך אָפּ! ווי ער קאָן דאָס אַריינלייגן די שמד אין דער יראה! כלומרשט צוליב פליכט, יושר און שטרעבונג צו גלייכגעוויכט האָט האַנס קאַסטאָרפּ זיך צוגעהערט צו סעטעמברינין און האָט מיט אַ גוטער כוונה געפּאָרשט זיינע מיינונגען וועגן שכל, רעפּובליק און שיינעם סטיל; ער איז געווען גרייט באַאיינפלוסט צו ווערן פון זיי. אָבער דערביי האָט ער געהאַלטן, אַז עס איז אַ יושר, זיינע געדאַנקען און חלומות זאָלן זיך באַוועגן פריי אין אַן אַנדערער ריכטונג, אין אַ הפקרדיקער. יאָ, לאָמיר סוף־כל־סוף אויסזאָגן אונזער גאַנצן חשד און מיינונג: ער האָט זיך צוגעהערט צו סעטעמברינין, בלויז צוליב דעם צוועק, כדי ער זאָל קריגן רשות פון זיין געוויסן, אַ זאַך, וואָס האָט זיך לכתחילה נישט אַיינגעגעבן. אָבער, וואָס און ווער האָט זיך געפונען אויף דער אַנדערער, פאַרקערטער זייט פון פאַטריאָטיזם, מענטשלעכן כבוד און דער שיינער

ליטעראַטור, וואוהין האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך איצט דערלויבט צו ווענדן זיינע געדאַנקען? — דאָרטן האָט זיך געפונען... קלאַוודיאַ שאָשאַ — אַן אָפּגעלאָזענע, אַ דורכגעפּרעסענע, מיט קירגיזישע אויגן. בשעת האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך דערמאָנט אָן איר (אַגב, איז דאָס וואָרט „דערמאָנען" אַ צו־געצווימטער אויסדרוק, כדי צו באַצייכענען זיין אופן טראַכטן וועגן איר), האָט ער ווידער געהאַט דאָס געפיל, ווי ער וואָלט געזעסן אין דעם שיפל אין דער האָלשטיינישער אָזערע און געקוקט מיט פאַרבלענדטע און פאַרבישופטע אויגן פון דער גלאָזיקער טאָג־העלקייט אין מערב צו דער פאַרנעפּלטער לבנה־נאַכט אין מזרח־וייט הימל.

דער טערמאָמעטער

האַנס קאַסטאָרפּס וואָך האָט זיך דאָ געצויגן פון דינסטאָג צו דינסטאָג, ווייל ר'איז אָנגעקומען דינסטאָג. שוין עטלעכע טעג, ווי ער האָט אין ביוראָ באַצאָלט זיין צווייטן רעכענונג, דער באַשיידענער רעכענונג פון דער וואָך פון קיילעכיקע 160 פראַנק. ער האָט עס געהאַלטן פאַר באַשיידן און ביליק, אפילו מ'נעמט נישט אין חשבון די אומצאָלבאַרקייטן פון היגן אָרט, טאַקע דערפאַר, ווייל זיי זיינען אומצאָלבאַרקייטן און אויך נישט געוויסע זאַכן, וועלכע וואָלטן יאָ געקאָנט גערעכנט ווערן, ווען מ'וואָלט געוואָלט — אַ שטייגער די מוזיק אַלע צוויי וואָכן אין ד"ר קראָקאָווסקיס רעפעראַטן. ס'איז געווען באַשיידן און ביליק, אפילו ווען מ'רעכנט בלויז דאָס וואוינען און די קעסט, די באַקוועמע דירה, און די פינף רייכע מאָל־צייטן.

— ס'איז נישט טייער, ס'איז גיכער ביליק. דו קאָנסט נישט האָבן קיין טענה, אַז מ'באַרייסט דיך דאָ אויבן — זאָגט דער האָספּי־טאַנט קאַסטאָרפּ צו דעם תושב יאָאַכים. — דו דאַרפסט, הייסט עס, האָבן קיילעכיקע 650 פראַנק אַ חודש פאַר וואוינונג מיט עסן,

דערבײַ זײַנען שוין אַרײַנגערעכנט דאָקטוירים. גוט, לאָמיר אָננעמען, אַז אין משך פֿון חודש וואַרפֿסטו נאָך אַרויס דרײַסיק פֿראַנק אויף טרינקגעלט, אויב דו ביסט אַן אָרנטלעכער מענטש און ווילסט, מ'זאָל צו דיר מאַכן זאַ פֿרײַלעכע מינע. צוזאַמען איז דאָס 680 מאַרק. גוט. ווערסטו אפֿשר זאָגן, אַז ס'גייען נאָך אַנדערע הוצאות. מ'האָט אויסגעגעבן פֿאַר געטראַנקען, פֿאַר קאָסמעטיק, ציגאַרן, מ'מאַכט אַמאָל אַ שפּאַציר, אַ נסיעה מיט אַ וואָגן, אויב דו ווילסט. טײלמאָל דאַרף מען עפּעס צאָלן אַ שנײַדער, אָדער אַ שוסטער. גוט, אָבער בײַ דעם אַלעם וועסטו נאָך בײַם בעסטן ווילן נישט פֿאַרטאַכלעוען קיין טויזנט פֿראַנק אַ חודש! קיין אַכט הונדערט אויך נישט! דאָס טרעפֿט אַפֿילו נישט אָן קיין 10,000 מאַרק אַ יאָר. מער אויף זיכער נישט. אין דערפֿון לעבסטו.

— אַ טײַערער בעל-חשבון! — זאָגט יאָאַכים. — כ'האָב גאָרנישט געוווּסט, אַז דו ביסט אַזוי פֿלינק דערצו; און דאָס, וואָס דו טוסט גלײַך אַ מאַך אַ יאָר-קאַלקולאַציע — דאָס איז פּשוט ברייטקייט פֿון דײַן זײַט. מ'זעט, אַז האָסט דיך שוין עפּעס אויסגעלערנט דאָ אויבן. אַגב, רעכנסטו צופֿיל. איך רויכער נישט קיין ציגאַרן און קיין אָנצוגן האָב איך אויך נישט בדעה מיר צו מאַכן דאָ. אַ שיינעם דאַנק.

— הייסט עס, נאָך צופֿיל — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ אַ ביסל צעמישט.

לאָמיר שוין נישט ריידן דערפֿון, פֿונוואַנען ס'נעמט זיך, וואָס ער האָט אַרײַנגעשטעלט זײַן קוזין אין חשבון ציגאַרן און נײַע אָנצוגן; נאָר וואָס איז נוגע זײַן פֿלינק רעכענען אויפֿן קאָפּ, איז עס זיכער געווען נישט מער, ווי אַן אָפּגענאַרטע זאַך און אַן ענין נישט פֿאַר זײַנע פֿעיִקייטן. ווי אין אַלע אַנדערע ענינים, איז ער אויך אויף דעם געביט געווען גיכער אַ פֿאַמעלעכער און אָן פֿײַער. זײַן פֿלוצלונגע אָריענטאַציע אין דעם פֿאַל איז נישט געווען קיין אימפּראָוויזאַציע, נאָר האָט זיך געשטיצט אויף צוגעגרייטקייט, און דווקא אויף שריפֿטלעכער צוגעגרייטקייט. ווײַל אין איינעם אַן אָוונט איז האַנס קאַסטאָרפּ בעת דער ליג-קוראַציע (ער האָט זיך אינאָוונט אויך געלייגט אינדרויסן, ווײַל אַלע האָבן געטאָן דאָס אייגענע)

אויסגעשטאַנען ספּעציעל פון זיין הויִלער שטול, באַפאַלן פון עפּעס אַ רעיון, און איז אַריין אין צימער, כדי פון דאָרטן צו נעמען אַ בלייפעדער און פּאַפּיר צום רעכענען. דעמאָלט איז ער געקומען צום רעזולטאַט, אַז זיין קוזין דאַרף, אָדער מ'דאַרף בכלל דאָ האָבן בסך־הכל 12000 פראַנק אַ יאָר און ער האָט, סתם אַזוי אויף אַ שפּאַס אויסגערעכנט, אַז ער פאַר זיין פערזאָן קאָן זיך פאַרגינען צו לעבן דאָ אויבן און עס וועט אים נאָך בלייבן אַן עודף. זיין יערלעכע הכנסה פון די צינזן האָט אויסגעמאַכט אַ 18—19,000 פראַנק אַ יאָר.

זיין צווייטע וואָך־רעכענונג איז, הייסט עס, געדעקט געוואָרן מיט דריי טעג צוריק. מ'האָט אים געדאַנקט און אַרויסגעגעבן אַ קוויט. דערפון איז געדרונגען אויף אַזויפיל, אַז ס'איז שוין געווען די דריטע — און לויטן פּלאַן די לעצטע — וואָך פון זיין זיצן דאָ אויבן. איבערמאָרגן זונטאָג וועט ער נאָך הערן דעם קאָנצערט, און מאָנטאָג — ד"ר קראָקאָווסקיס רעפעראַט. ביידע חזרן זיך איבער יעדע צוויי וואָכן. ער טראַכט עס ביי זיך און זאָגט עס אויך דעם קוזין. דינסטאָג אָדער מיטוואָך וועט ער אַוועקפאָרן און יאָאַכים וועט דאָ ווידער בלייבן אַליין. דער אָרעמער יאָאַכים! ווער ווייסט, וויפל חדשים ראַדאַמאַנט וועט אים נאָך צוטיילן. זיינע מילדע, שוואַרצע אויגן ווערן מיט בענקשאַפט פאַרהויכט יעדעס מאָל, ווען ס'קומט אים צו ריידן וועגן האַנס קאַסטאָרפּס גיכער נסיעה. יאָ, גרויסער גאָט, וואו איז אַהינגעקומען אָט די פעריען־צייט! צערונען געוואָרן, אַוועקגעפלויגן, אַנטלאָפן — מ'ווייסט אַליין נישט רעכט וואוהין. זיי האָבן דאָך סוף־כל־סוף געזאָלט אָפּלעבן צוזאַמען איין־און־צוואַנציק טאָג, אַ לאַנגע ריי טעג, ווי ס'האָט אויסגעוויזן אין אָנהייב. איצט זיינען געבליבן דערפון בסך־הכל אַ דריי־פיר מעת־לעת, אַ נישטיק רעשטל, וואָס וועט, וואָס אמת, האָבן מער וואָג צוליב צוויי פעריאָדישע טעג, וואָס טיילן זיך אויס פון די איבעריקע, אָבער פונדעסטוועגן איז עס שוין פול מיט פּאַקן זיך און מיט געזעגענונג־שטימונגען. דריי וואָכן זיינען כמעט ווי גאָרנישט דאָ אויבן — אַלע האָבן עס אים גלייך געזאָגט. די קלענסטע צייט־מאָס איז דאָ אַ חודש — האָט סעטעמבריני גע-

זאָגט. היות האַנס קאַסטאָרפּ איז דאָ געווען נאָך ווייניקער — קוים אויס, אַז ר'איז דאָ געווען כמעט גאָרנישט, אָדער ר'האָט געמאַכט אַ וויזיט אויף איין פוס, ווי היפּראַט בערענס האָט זיך אויסגעדריקט. אפשר איז אַמאָל די געהעכערטע אַלגעמיינע פאַרברענונג ביים אָטעמען געווען די סיבה דערפון, וואָס די צייט איז אַוועק, איידער מ'האָט זיך אומגעקוקט? אַזאַ מין פאַרגיכערונג פון לעבן איז געווען פאַר יאָאַכימען אַ טרייסט צוליב די פינף חדשים, וואָס זיינען אים נאָך געבליבן — אויב ער וועט יוצא-זיין מיט די פינף. אָבער אין משך פון אָט-די דריי וואָכן האָבן זיי געדאַרפט מער זיך אומקוקן אויף דער צייט, ווי למשל, בעתן מעסטן די היץ, ווען די באַשטימטע זיבן מינוט זענען-אויס צו זיין אַזוי געוואַלדיק לאַנג... האַנס קאַסטאָרפּ האָט מיטן גאַנצן האַרץ געהאַט רחמנות אויף זיין קוזין, ביי וועלכן מ'האָט געקאָנט אַרויסלערנען פון די אויגן די עגמת-נפש, הלמאַי ער פאַרלירט זיין נאָענטן גאַסט. האַנס קאַסטאָרפּ האָט באמת געהאַט דעם גרעסטן רחמנות אויף אים, טראַכטנדיק, אַז דער אָרעמער בחור בלייבט שוין כסדר אָן אים, בעת ער אַליין וועט ווידער אָנהייבן לעבן אונטן און נעמען אַרבעטן ביי דער פעלקער-דערנענטערנדיקער קאָמוניקאַציע-טעכניק. ס'איז געווען אַ רחמנות, וואָס ברענט אַזש, קאָרטשעט טיילמאָל צונויף דאָס האַרץ און איז, מיט איין וואָרט, אַזוי שטאַרק, אַז ער ווערט גאַנץ אָפט ערנסט מסופק דערין, צי ער וועט קאָנען פועלן ביי זיך צו לאָזן יאָאַכימען אַליין דאָ אויבן. אַזוי ווייט פלעגט אים טיילמאָל ברענגען דאָס רחמנות, אַז צוליב דעם טאַקע האָט ער פון זיך אַליין, אַלץ ווייניקער און ווייניקער גערעדט וועגן זיין נסיעה. גיכער פלעגט יאָאַכים פון צייט-צו-צייט אַרויפפירן אויף דעם שמועס. האַנס קאַסטאָרפּ האָט, ווי מיר האָבן געזאָגט, צוליב נאַטירלעכן טאַקט און פיינקייט ביז צו דער לעצטער רגע נישט געוואָלט טראַכטן דערוועגן.

— לאָמיר, לכל-הפחות, האָפן, — זאָגט יאָאַכים — אַז דו האָסט דיך אַ ביסל פאַרריכט ביי אונז און אַז וועסט צוריק אַהיימקומען, וועסטו פילן די דערפרישונג.

— יאָ, כ'וועל אַלעמען אָפּגעבן גרוס — ענטפערט האַנס קאַסטאָרפּ — און וועל זאָגן, אַז קומסט אַהיים לענגסטנס אין פינף

חדשים אַרום. פאַרריכט זיך? דו מיינסט, צי כ'האָב מיך פאַרריכט
אין די פּאָר טעג? מ'דאַרף אָננעמען, אַז יאָ. נישט אַנדערש, איך
האָב זיך אַ ביסל פאַרריכט, אַפילו אין אָט־דער קורצער צייט. אַלנ־
פאַלס האָב איך דאָ געהאַט אַ סך נייע איינדריקן, נייע אין יעדן
פּרט, זייער אינטערעסאַנטע, אָבער אויך אָנשטרענגענדיקע סיי גייסטיק,
סיי קערפּערלעך. כ'זע נאָך נישט, כ'זאָל שוין זיין פאַרטיק דער־
מיט און כ'זאָל זיך האָבן אַקלימאַטיזירט — אָן דעם קאָן מען זיך
בשום־אופן נישט פאַרריכטן. מאַריאַ איז גאָט צו דאַנקען ווי גע־
ווען. ערשט עטלעכע טעג, ווי כ'בין ווידער געקומען צום טיש.
אָבער פון צייט־צו־צייט ווערט נאָך אַלץ מיין טאַשנטיכל רויט, בשעת
כ'באַנויץ מיך דערמיט און פון דער נאַרישער היץ אין פּנים מיט
דעם אומזיניקן האַרץ־קלאַפּעניש וועל איך אויך שוין מסתמא נישט
פּטור ווערן ביז צום סאַמע סוף. ניין, ניין, וועגן אַקלימאַטיזאַציע
קאָן נאָך לגבי מיר קיין רייד נישט זיין, ס'איז אויך נישט מעגלעך
אין אַזאַ קורצער צייט. ס'דאַרף געדויערן לענגער, ביז מ'אַקלימאַטי־
זירט זיך און ביז מ'ווערט פאַרטיק מיט די אַלע איינדריקן. ערשט
דעמאָלט קאָן מען זיך אָנהייבן פאַרריכטן און צוקריגן איי־ווייס. אַ
שאָד. כ'זאָג „אַ שאָד", ווייל כ'האַלט עס פאַר אַ שטאַרקן חסרון,
הלמאַי כ'האָב מיר נישט גענומען מער צייט אויף צו זיין דאָ.
מ'וואָלט געווען געקאָנט געפינען מער. כ'האָב דאָס געפיל, אַז אונטן
וועל איך מיך קודם־כל דאַרפן פאַרריכטן נאָך דער היגער דאַטשע
און אָפּשלאָפן דריי וואָכן. אַזוי פאַרמאַטערט, דאַכט זיך, מיר טייל־
מאָל, בין איך. דערביי קומט נאָך צו דער פאַסקודנער קאַטאַר ...

ווייל ס'זעט אויס, אַז האַנס קאַסטאָרפּ וועט אַראָפּקומען אונטן
מיט אַן ערשט־קלאַסיקן קאַטאַר. ער האָט זיך, פאַרקילט, אַפּנים, און
ליג־קוראַציע און מסתמא אויף דער אָוונטיקער ליג־קוראַציע, וועלכע
ער מאַכט מיט ערשט, זינט אַ וואָך, נישט געקוקט אויפן קאַלטן,
נאַסן וועטער, וואָס וועט, ווי ס'זעט אויס, שוין נישט שענער ווערן,
ביז ער וועט אַוועקפאָרן. ער האָט זיך אָבער איבערגעצייגט, אַז
מ'האַלט עס נישט פאַר שלעכט. דער באַגריף פון שלעכטן וועטער
האָט על־פּי־דין דאָ בכלל נישט עקסיסטירט. מ'האָט דאָ נישט קיין
מורא געהאַט פאַר קיין שום וועטער, מ'האָט זיך כמעט נישט גע־

רעכנט דערמיט. מיט דעם גאַנצן כּוח פֿון דער יוגנט צוצופּאַסן זיך צו די געדאַנקען און מנהגים פֿון דער סביבה, וואו מ'איז — האָט האַנס קאַסטאָרפּ אויך אָנגעהויבן איבערצונעמען אָט־די גלייכגילטיקייט. בשעת ס'גיסט, ווי פֿון צעבערס, איז נאָך נישט קיין באַווײַז, אַז די לופט איז ווייניקער טרוקן צוליב דעם. זי איז באמת נישט געווען פֿייכט, ווייל מ'האָט נאָך אַליין דערפֿון אַ הייסן קאָפּ, ווי מ'זאָל זיצן אין אַן איבערגעהייצטער שטוב, אָדער ווי מ'וואָלט זיך אָנגעטרונקען מיט אַ סך ווײַן. וואָס ס'איז ווידער נוגע דער שטאַרקער קעלט, איז נישט געווען קיין שכל צו אַנטלויפֿן פֿאַר איר אין צימער אַרײַן. ווייל אויב ס'האָט נישט געשנייט, האָט מען נישט געהייצט און צו זיצן אין צימער איז לחלוטין נישט געווען באַקוועמער, ווי צו ליגן אויפֿן באַלקאָן אין ווינטער־פּאַלטאָ און קונציק פֿאַרפּאַקט אין די צוויי גוטע קעמלהאָר־דעקעס. להיפּוך אין פֿאַרקערט, דאָס לעצטע איז געווען אומפֿאַרגלייכלעך באַקוועמער, ס'איז געווען — פּשוט געזאָגט — די אָנגענעמסטע פּאָזיציע, וועלכע האַנס קאַסטאָרפּ האָט נאָך ווען ס'איז אויסגעפֿרווט, איך וויפֿל ער געדענקט. עס האָט אים אַפֿילו נישט אָראָפּגעפֿירט פֿון וועגן דאָס, וואָס אַ געוויסער שריפֿטשטעלער און קאַרבאָנאַריאָ האָט עס מיט אַ תוזקדיקער זייטיקער און הינטער־כוונה אָנגערופֿן די „האָריזאָנטאַלע“ לעבנס־פּאָזיציע. דער עיקר האָט ער געהאַט אַ הנאה דערפֿון אינאָוונט, ווען לעבן אים האָט דאָס עלעקטרישע לעמפּל געברענט אויפֿן טישל. ער פֿלעגט דעמאָלט ליגן וואַרעם אײַנגעהילט אין די דעקעס, מיט דער מאַריאַ, וואָס האָט צוריק אָנגעהויבן שמעקן, צווישן די ליפּן, פֿול מיט דער הנאה, וואָס ס'גיט די היגע ליגשטול, אַ שטול, וואָס אירע מעלות איז שווער צו באַשטימען. דער שפּיץ־נאָז אַפֿילו איז געווען געפֿרוירן, אין די הענט, וואָס זיינען געווען שטייף, און רויט־אָנגעלאָפֿן, האָט ער געהאַלטן אַ בוך — ס'איז נאָך אַליין געווען „Ocean Steamships“. דערבײַ האָט ער דורך די וועלבונגען פֿון באַלקאָן געקוקט צום טונקל־ווערנדיקן טאָל, וואָס איז געווען דאָ געדיכט און דאָ שיטער באַפּוצט מיט לאָמפּן. כמעט יעדן אָוונט האָט זיך לכל־הפּחות אַ גאַנצע שעה פֿון דאָרטן געהערט מוזיק, אָנגענעם פֿאַרשטילטע, היי־

מיש=מעלאָדישע טענער. ס׳זיינען געווען פראַגמענטן פון אָפּערעס, שטיקער פון „קאַרמען", פון „טרובאַדור", אָדער פון „פרייען שיסער", האַרמאָנישע, פּאָפּולערע וואַלצן, אויך מאַרשן, ביי וועלכע מ׳שאָקלט צו שטאָלץ מיטן קאָפּ צום טאַקט, און פריילעכע מאַזורקעס. מאַזורקאַ? מאַרשיאַ, הייסט זי אייגנטלעך יענע מיטן קליינעם רובין. און אין דער שכנותדיקער לאָזשע הינטער דער דיקער מילך=גלאָז=וואַנט ליגט יאָאַכים. טיילמאָל רופט זיך האַנס קאַסטאָרפּ פאַרזיכטיק אָן צו אים מיט אַ וואָרט, דערביי גיט ער אַכטונג, ס׳זאָל נישט שטערן די איבעריקע „האָריזאָנטאַלע". יאָאַכים ליגט זיך אין לאָזשע אַקוראַט, ווי האַנס קאַסטאָרפּ, כאָטש ר׳איז נישט מוזיקאַליש און האָט נישט אַזאַ הנאה פון די אָוונט=קאָנצערטן. אַ רחמנות אויף אים. אָנשטאָט דעם לייענט ער זיין רוסישע גראַמאַטיק. האַנס קאַסטאָרפּ, אָבער, לאָזט ליגן זיין Ocean steamships אויף דער דעקע און הערט זיך צו, איינגאַנצן דורכגענומען, צו דער מוזיק, דרינגט אַריין מיט תענוג אין דער דורכזיכטיקער טיפעניש פון איר פאַקטור און האָט אַזאַ גרויס פאַרגעניגן פון איינעם אַ כאַראַקטער=און שטימונג=פולן מעלאָדישן איינפאַל, אַז ער דערמאַנט זיך מיט פיינטשאַפט אין סעטעמברינים מיינונגען וועגן מוזיק — אַזעלכע פאַראַדאָקסיקע מיינונגען, ווי למשל, אַז די מוזיק איז פּאָליטיש פאַרדעכטיק. פאַקטיש זיינען אַזעלכע אויסדריקן נישט בעסער, ווי זיין זיידע דזשאָזעפעס לשון, וואָס ער האָט אַוועקגעלייגט וועגן דער יולי=רעוואָלוציע און די זעקס טעג פון וועלט=באַשאַפונג.

יאָאַכים האָט זיך, הייסט, נישט אַזוי שטאַרק געקוויקט מיט דער מוזיק. אויך דער געשמאַק פון רויכערן איז אים פרעמד. אָבער אויסער דעם, איז ער געלעגן פונקט אַזוי באַקוועם אין זיין לאָזשע, באַקוועם און מנוחהדיק. דער טאָג האָט זיך געענדיקט, פאַר היינט האָט זיך, הייסט עס, אַלץ געענדיקט. מ׳איז זיכער געווען, אַז היינט וועט מער גאָרנישט געשען, קיין שום אומגעריכטע אויפרעגונגען, קיין שום אָנשטרענגונגען פון דער האַרץ=מוסקולאַטור וועלן מער נישט פאָרקומען. דערביי איז מען אָבער זיכער געווען, אַז מ אָ ר ג ן וועט דאָס אַלץ כמעט פונקט אַזוי זיך איבערחזרן פונסניי און פון אָנהייב אָן. דאָס האָט מחייב געווען די באַגרענעצטקייט

און רעגעלמעסיקייט פון לעבן. די דאָזיקע טאָפּלטע זיכערקייט און געשיצטקייט זיינען געווען אויסערגעוויינלעך באַקוועם. צוזאַמען מיט דער מוזיק און מיט דעם צוריקגעקומענעם געשמאַק פון מאַריאַ מאַנציני האָט איך אָט־די זיכערקייט גורם געווען, אַז האַנס קאַסטאָרפּ זאָל זיך פילן באמת גליקלעך ביי דער אָוונטיקער ליג־קוראַציע.

פונדעסטוועגן האָט דאָס אַלץ נישט געשטערט, אַז דער האָספּיטאַנט און צעפּיעשטשעטער גאַסט זאָל זיך האָבן אויף דער ליג־קוראַציע (אָדער ווי אַזוי ס׳איז נישט געשען) שטאַרק פאַרקילט. אַ שווערער קאַטאַר האָט זיך אָנגערוקט אויף אים, געדריקט די שלייפן, דאָס צינגל און האַלז האָט גוט ווי געטאָן. די לופט איז נישט געגאַנגען, ווי געוויינלעך, דורך דעם קאַנאַל, וואָס איז באַשטימט דערצו פון דער נאַטור, נאָר האָט זיך דורכגעריסן קאַלט, פאַרהאַלטן און אַרויסגעהויבן כסדר אַ הוסט. זיין קול האָט אין משך פון איין נאַכט באַקומען דעם קלאַנג פון אַ פאַרדומפּענעם באַס, ווי דורכגעברענט פון שאַרפע משקאות. ווי ר׳האָט דערציילט, האָט ער אין דער נאַכט נישט צוגעטאָן קיין אויג. אין דער שלונג איז אים געווען אַזוי טרוקן, אַז ר׳האָט זיך אַלעמאָל געמוזט אויפזעצן אין בעט.

— דאָס איז זייער פאַסקודנע — זאָגט יאָאַכים — אין כמעט אַ צרה. פאַרקילונגען, מוזטו וויסן, זיינען דאָ נישט אָנגענומען. מ׳לייקנט דאָס אָפּ. אָפיציעל קאָן מען זיך נישט פאַרקילן ביי אַזאַ טרוקענער לופט און אַ פּאַציענט וואָלט שלעכט אָפּגעשניטן ביי בערענסן, ווען ער קומט דערציילן, אַז ר׳האָט זיך צוגעקילט. אָבער ביי דיר איז עפּעס אַנדערש, דו האָסט סוף־כל־סוף רעכט דערצו. ס׳וואָלט גוט געווען, ווען דו קאָנסט פּטור ווערן דערפון. אונטן ווייסט מען עצות דערצו, דאָ בין איך מסופּק, צי מ׳וועט זיך דערמיט רעכט פאַראינטערעסירן. אָפּגעהיטן זאָל מען ווערן, ווען מ׳ווערט דאָ קראַנק, זאָגט קיינעם נישט אָן. דאָס איז אַן אַלטע מעשה, איצט וועסטו עס אַליין זען. ווען כ׳בין אָנגעקומען אַהער, איז דאָ געווען אַ דאַמע וואָס האָט זיך אַ גאַנצע וואָך געהאַלטן ביי אַן אויער און געקלאָגט פון ווייטאָג. צום סוף האָט בערענס אַ קוק געטאָן. „איר קאָנט

זיין גאַנץ רוּיק — האָט ער געזאָגט — קיין טיבערקולאָזע איז עס נישט. דערמיט האָט ער יוצא געווען, יאָ, מ'דאַרף אַ קלענער טאָן, וואָס ס'לאָזט זיך מאַכן. כ'וועל עס מאָרגן אינדערפרי זאָגן דעם באָד־מייסטער, ווען ר'וועט קומען צו מיר. דאָס איז דער דינסטלעכער וועג. ער וועט שוין איבערגעבן ווייטער, אַזוי אַז אפשר וועט מען עפּעס טאָן פאַר דיינטוועגן.

אַזוי האָט געזאָגט יאָאַכים און דער דינסטלעכער וועג האָט זיך אַרויסגעוויזן פאַר ריכטיק. נאָך פרייטאָג, ווען האַנס קאַסטאָרפּ איז צוריקגעקומען פון מאָרגן־שפּאַציר און איז אַריין אין צימער, האָט עמעץ ביי אים אָנגעקלאַפּט און ס'איז אַריינגעקומען די פריילין פאָן מי־לענדאָנק, אָדער די „פרוי אייבערין", ווי מ'האָט זי דאָ גערופן. דאָס ערשטע מאָל האָט ער זיך איצט מיט איר באַקאַנט פערזענלעך, ווייל ביז איצט האָט ער זי, אַפּנים, אַ פאַרנימענע, געזען בלויז פונדערווייטנס, אַ שטייגער, ווי זי גייט אַרויס פון איין קראַנקן, האַקט אַדורך דעם קאָרידאָר, כדי באַלד אַריינצוגיין צו אַ צווייטן, אָדער בעת זי איז איילנדיק אַרויסגעשוואומען אין עס־זאַל מיט איר קוואַקנדיק קול. איצט איז זי געקומען ספּעציעל צו אים, צוליב דעם קאַטאַר זיינעם. זי האָט קנאַקיק און קורץ אָנגעקלאַפּט אין דער טיר און איז אַריין כמעט נאָך איידער ר'האָט געענטפערט. אויף דער שוועל האָט זי זיך נאָך צוריק אַרויסגעבויגן, כדי צו זען, צי דאָס איז טאַקע דער אייגענער נומער.

— דריי־און־פערציק — האָט זי אַ קוואַקע געטאָן הויך. — עס שטימט, מיין קינד, אָן מעדי, קע וואָס אַווע פרי פּרוּאַ* איי היה, יו העוו קאָוט ע קאָלד** ווי, קאַזשעטסיאַ, פּראָסטודילים***. כ'האָב געהערט איר האָט אַייך פאַרקילט? וואָס זאָל איך ריידן מיט אַייך? דייטש, כ'זע שוין. אַך, דעם יונגן צימסענס גאַסט, כ'זע שוין. איך איַיל מיך אין אָפּעראַציע־זאַל. דאָ איז דאָ איינער, וועלכן מ'כלאָראָפאָרמירט, דערווייל האָט ער זיך אָנגעגעסן מיט סאַלאַט פון

---

* מען זאָגט מיר, אַז איר זענט פאַרקילט (פראַנצ.). ** איך הער, אַז איר האָט זיך פאַרקילט (ענגל.). *** איר האָט זיך, דאַכט זיך, פאַרקילט (רוסיש).

באָבעס. אויב מ׳האַלט נישט אַלץ אויפן אויג... און איר, מיין קינד, האָט אייך גאָר דאָ פאַרקילט?

האַנס קאַסטאָרפּ איז אינגאַנצן צעטומלט געוואָרן פון דעם אופן, ווי אַזוי די דאַמע פון אַלטן אַדל האָט גערעדט. זי האָט חוץ איבערגעזאָגט אירע אייגענע ווערטער בעתן ריידן, דערביי האָט זי אומרויִק, אַהין־און־אַהער און אויף אַלע זייטן געדרייט מיטן קאָפּ. איר נאָז איז געווען נישטערנדיק פאַרריסן און זי האָט דערמאָנט אין אַ חיה אין שטייג. איר באַשפּרענקלטע האַנט איז געווען לייכט צוגעמאַכט, דער גראָבער פינגער — אַרויף און זי האָט געשאָקלט מיטן געלענק, ווי זי וואָלט געזאָגט: „גיך, גיך, גיך! הערט אייך נישט צו צו דעם, וואָס כ׳רייד, נאָר רעדט אַליין, כדי כ׳זאָל באַלד קאָנען אַוועקגיין!“ זי האָט אויסגעזען צו זיין אַ פרוי פון אַ יאָר פערציק, קליין־געוויקסיק, אָן פאָרמען, אָנגעטאָן אין אַ ווייס געגאַרטלט קליניש פאַרטעך־קלייד מיט אַ גראַנאַט צלם אויף דער ברוסט. פון אונטער איר שוועסטער־הויב האָבן אַרויסגעקוקט שיטערע רויטלעכע האָר, אירע וואַסעריק־בלויע, אַנטצינדענע אויגן (צו אַלע צרות איז אין איינעם געווען אַ גרויסער גערשטן) האָבן געקוקט אומבאַשטימט. די נאָז איז געווען פאַרריסן, דאָס מויל — ווי ביי אַ זשאַבע, דערצו איז די אונטערשטע ליפּ געווען קרום אַרויסגעזעצט און ביים ריידן האָט זי זיך געשאָקלט, ווי אַ שופלע. פונדעסטוועגן האָט זי האַנס קאַסטאָרפּ באַטראַכט מיט דער באַשיידן־טאָלעראַנטער און היימישער פריינדלעכקייט, וואָס איז אין אים געווען בטבע.

— וואָס איז דאָס פאַר אַ פאַרקילונג, הע? — האָט די אייבערין ווידער געפרעגט און געפרוווט אים דורכדרינגען מיט די אויגן. ס׳איז איר אָבער נישט געראָטן, ווייל זיי האָבן תיכּף גענומען קוקן ערגעץ־אַנדערש. — מיר האָבן נישט ליב אַזעלכע פאַרקילונגען. איר זענט אָפט פאַרקילט? פלעגט אייער קוזין אויך נישט זיין אַזוי אָפט פאַרקילט? ווי אַלט זענט איר? פיר־און־צוואַנציק? די ערגסטע יאָרן. איצט זענט איר געקומען צו פאָרן און זיך פאַרקילט? מיר האָבן דאָ פיינט צו ריידן וועגן „פאַרקילונגען“, ליב קינד. דאָס איז אַ בבא־מעשה פון אונטן. (דאָס וואָרט בבא־מעשה איז אַרויס פון

איר מיִיל מיאוּס און משונהדיק אין דערבײַ איז די אונטערשטע ליפּ-
אַרויס, ווי אַ שופלע). איר האָט זייער אַ פײַנעם קאַטאַר פון לופט-
קאַנאַל, דאָס בין איך מודה, מ׳דערקענט עס אין אײַער אויגן (דערבײַ
מאַכט זי ווידער דעם קאָמישן פּרוּוו אים דורכצוּנעמען מיט די אויגן
און ס׳געראָט איר ווידער נישט). אָבער קאַטאַרן נעמען זיך נישט
פון קעלט, נאָר פון אַן אינפעקציע, פאַר וועלכער מ׳האָט זיך נישט
אויסגעהיט. און עס פרעגט זיך בלויז, צי די אינפעקציע איז אַן אומ-
שולדיקע, אָדער אַ ווייניקער אומשולדיקע. ווייטער איז אַלץ בבא-
מעשׂיות (שוין ווידער די שוידערלעכע „בבא-מעשׂה“!). ס׳איז זייער
מעגלעך, אַז ס׳איז אַן אומשולדיקע זאַך — זאָגט זי און קוקט אים
אָן מיט איר גרויסן געדרשטן אויף אַ מאָדנעם אופן. — דאָ האָט
איר אַן אומשולדיק אַנטיסעפּטיש מיטל, ס׳וועט אײַך אפשר העלפן. —
דערבײַ נעמט זי אַרויס פון דעם שוואַרצן לעדערנעם טאַש, וואָס
הענגט אויף איר פּאַסיק, אַ פּעקל און לייגט עס אַוועק אויפן טיש.
ס׳איז פאָרמאַמינט. — אַגב זעט איר אויס עפּעס אַזוי, ווי איר
וואָלט געהאַט היץ — און זי הערט אים נישט אויף צו קוקן אין
פּנים אַרײַן, אָבער אַלץ מיט זײַטיקע בליקן. — איר האָט אײַך גע-
מאָסטן?

ער זאָגט, אַז ניין.

— פאַרוואָס נישט? — פרעגט זי און לאָזט הענגען איר
קרום-אַרויסגעזעצטע ליפּ אין דער לופט...

ער בלײַבט פאַרשטומט. דער וואוילער בחור איז נאָך אַזוי יונג,
ער קאָן נאָך בלײַבן שטיין, אַ שווײַגנדיקער ווי אַ שול-ייִנגל, וואָס
שטייט אויף אַן אָרט, ווייסט גאָרנישט און שווײַגט.

— איר מעסט אײַך בכלל נישט?

— יאָ, פרוי איבערין, ווען כ׳האָב היץ.

— אָבער, מײַן קינד, מ׳מעסט דאָך קודם-כּל, כּדי צו וויסן,
צי מ׳האָט היץ. איצט, מיינט איר, האָט איר גאָרנישט קיין היץ?

— כ׳ווייס אַליין נישט, פרוי איבערין, כ׳קאָן מיך נישט רעכט
דערויף. אַ ביסל שוידערט מיך און ס׳איז מיר הייס, זינט כ׳בין
אָנגעקומען אַהער.

— אַהאַ, און וואו האָט איר אַייער טערמאָמעטער?

— איך האָב נישט בײַ מיר, פּרוי אײַבערין. צו־וואָס, כ'בין דאָך בלויז געקומען צו־גאַסט, כ'בין געזונט.

אַ בבא־מעשה. איר האָט מיך געהיפּן דערפאַר, ווייל איר זענט געזונט?

— ניין, — לאַכט ער מיט דרך־ארץ — דערפאַר, ווייל כ'האָב מיך אַ ביסל —

— פאַרקילט. אַזעלכע פאַרקילונגען האָבן זיך שוין געטראָפן גאַנץ אָפט. אָט איז! — זאָגט זי און נעמט זיך ווידער פאָרען אין איר טאַש. זי נעמט פון דאָרטן אַרויס צוויי לעדערנע שאַכטעלען, אַ שוואַרצע און אַ רויטע און לייגט זיי אויך אַוועק אויפן טיש. — אָט דער קאָסט דריי פראַנק פופציק, און דער — פינף פראַנק — בעסער איז, פאַרשטייט זיך, דער פאַר פינף. מ'קאָן עס האָבן אויפן גאַנצן לעבן, אויב מ'באַנייט זיך דערמיט אָרנטלעך.

ער נעמט מיט אַ שמייכל דאָס רויטע שאַכטל פון טיש און עפנט עס אויף. ווי אַ שטיקל צירונג ליגט דער גלעזערנער אינסטרומענט אין דער רויטער מיט סאַמעט אויסגעבעטער פאַרטיפונג, וואָס איז אַקוראַט צוגעפּאַסט צום טערמאָמעטער. די גאַנצע גראַדן זיינען אָנגעצייכנט מיט רויטע שטרייכעלעך, די צענטל־גראַדן — מיט שוואַרצע. די ציפערן זיינען רויט. דער אונטערשטער, שמעלערער טייל איז אָנגעפילט מיט שפּיגלדיק־גלאַנצנדיק קוועקזילבער. דאָס קוועקזילבער איז אַראָפּגעלאָזט און קאַלט, אַ סך נידעריקער פון נאָרמאַל־גראַד בײַ חיהשער טעמפּעראַטור.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט פאַרשטאַנען, ווי אַזוי ער דאַרף האַנדלען, כדי אַרויסצוקומען מיט כבוד.

— איך נעם אָט־דעם — זאָגט ער און קוקט אפילו נישט אָן דעם צווייטן. — דעם פאַר פינף, קאָן איך באַלד...

— אָפּגעמאַכט — גיט אַ קוואַקע די אײַבערין — נאָר נישט קאַרגן בײַ וויכטיקע אײַנקויפונגען. נישטאָ זיך וואָס צו אײַלן, ס'וועט אַרײַן אין חשבון. גיט נאָר אַהער, מ'וועט אים גוט אַראָפּלאָזן, אײַנגאַנצן ביז אונטן — אַזוי. און זי נעמט אים אַרויס דעם טערמאָמעטער פון דער האַנט, גיט אים עטלעכע מאָל אַ טרייסל אין דער

לופט און זעצט אַראָפּ דאָס קוועקזילבער נאָך טיפער, ביז אונטער 35 — וועט שוין אָנציען, וועט שוין אַרויף, דער מערקוריוס — זאָגט זי, — דאָ האָט איר אייער קניה! איר ווייס דאָך מסתמא, ווי מ׳מאַכט עס ביי אונז? מ׳לייגט אים אונטער דער חשובער צונג, אויף זיבן מינוט, פיר מאָל אין טאָג און דערביי גוט צומאַכן די געשעצטע ליפּן. אַדיע, מיין קינד! ווינטש אַלדאָס גוטס! — און זי איז שוין נישטאָ אין צימער.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך פאַרבויגט. ער שטייט ביים טיש און קוקט אויף דער טיר, דורך וועלכער זי איז פאַרשוואונדן געוואָרן און אויף דעם אינסטרומענט, וואָס זי האָט איבערגעלאָזט. דאָס איז דאָס די אייבערין פאָן־מילענדאָנק — טראַכט ער. סעטעמבריני ליידט זי נישט און זי האָט טאַקע באמת אירע חסרונות. דער גערשטן איז נישט שיין, אַגב האָט זי דאָך עס נישט תמיד. אָבער פאַרוואָס רופט זי מיך כסדר „מיין קינד“ און נאָך מיט אַן „ס“ אינמיטן. עס איז וואַויל־יונגעריש און משונהדיק. זי האָט מיר גאָר פאַרקויפט אַ טערמאָמעטער. זי האָט אַלעמאָל עטלעכע אין טאַש. מ׳קריגט עס דאָ אין אַלע געוועלבן, אַפילו דאָרט, וואו מ׳דיכט זיך נישט — אַזוי האָט געזאָגט יאָאַכים. אָבער כ׳האָב זיך גאָרנישט געדאַרפט באַמיען. ס׳איז מיר אַליין אַריינגעפאַלן אין די הענט. ער נעמט אַרויס דעם שיינעם אינסטרומענט פון שאַכטל, באַקוקט עס און דרייט זיך דערמיט אַרום עטלעכע מאָל אין אומרויִקער איבערן צימער. זיין האַרץ קלאַפּט גיך און שטאַרק. ער גיט אַ קוק צו דער אָפענער באַלקאָן־טיר און מאַכט אַ טריט צו דער טיר, וואָס פירט אין קאָרידאָר אַרויס, ווייל ער וואָלט געוואָלט אַריינגיין צו יאָאַכימען. ער טוט עס פונדעסטוועגן נישט און בלייבט ווידער שטיין ביים טיש. דערביי גיט ער אַ כאָרכל, כדי אויסצופּרוּוון די הייזעריקייט פון זיין קול. באַלד דערנאָך גיט ער אַ הוסט. יאָ, כ׳מוז זען, צי כ׳האָב היץ פון דעם קאַטאַר — זאָגט ער און שטעקט אינדערגיך אַריין דעם טערמאָמעטער אין מויל, מיטן קוועקזילבער־שפּיץ אונטער דער צונג, אַזוי אַז דער אינסטרומענט שטאַרט אַרויס קרומלעך־פאַרריסן פון צווישן די ליפּן, וועלכע ער פאַרמאַכט פעסט, כדי נישט אַריינצולאָזן קיין לופט פונדרויסן. דערנאָך גיט

ער אַ קוק אויף זיין האַנט־זייגערל: ס'איז זעקס מינוט נאָך האַלב צען, און ער הייבט אָן וואַרטן, ביז ס'וועלן אַוועק זיבן מינוט.

— קיין איין איבעריקע סעקונדע — טראַכט ער — און קיין איינע נישט ווייניקער. אויף מיר קאָן מען זיך פאַרלאָזן, אַז ס'וועט נישט זיין נישט מער, און נישט ווייניקער. מ'דאַרף מיר נישט געבן קיין „שטומע שוועסטער", ווי יענער, וועגן וועלכע סטעטעמבריני האָט דערציילט, אָטיליע קנייפער. אַזוי דרייט ער זיך אַרום איבערן צימער, צודריקנדיק דעם אינסטרומענט מיט דער צונג.

די צייט קריכט און ס'נעמט קיין עק נישט. ער האָט אַ קוק געטאָן אויפן וויזער, פול מיט מורא, ר'זאָל נישט האָבן געהאַלטן צו־לאַנג, אָבער ס'זיינען ערשט געהאַט אַוועק דריטהאַלבן מינוט. ער האָט אָפּגעטאָן טויזנט זאַכן, האָט גענומען חפצים און זיי צוריק אַוועקגעלייגט, איז אַרויס אויפן באַלקאָן אַזוי, אַז דער קוזין זאָל אים נישט דערזען, האָט אַ קוק געטאָן איבער דער לאַנד־שאַפט, איבער דעם הויכן פליין, וועלכער איז שוין היימיש געווען אין אַלע פרטים: מיט זיינע אַרויסשטאַרנדיקע הערנער, קאַם־ליניעס און פעלזן־ווענט. פון לינקס זיינען געלעגן די קוליסן פון „ברעמ־ביהל", זיין רוקן איז קרום אַראָפּגעפאַלן צום שטעטל צו. זיין זייט איז געווען באַדעקט מיט אַ ווילדן וואַלד. ר'האָט געזען די בערג־פאָרמאַציעס רעכטס און שוין גוט געקאָנט זייערע נעמען און אויך די אַלטיין־וואַנד, וועלכע שליסט, דאַכט זיך, דעם טאָל אין דרום, ווען מ'קוקט דערויף פונדאַנען. ר'האָט אַראָפּגעקוקט צו די וועגן און בייטן פון גאָרטן, צו דער פעלזן־גראָטע, צו דער יאָדלע, וואָס אין גאָרטן, האָט זיך צוגעהערט צום זשום, וואָס איז געקומען פון דער ליג־האַלע, וואו מ'מאַכט ליג־קוראַציע. דערנאָך איז ער צוריק אַריין אין צימער, דערביי האָט ער זיך אָנגעשטרענגט צו פאַר־בעסערן די פּאָזיציע פון אינסטרומענט אין מויל. איצט האָט ער אַ שטרעק־אויס געטאָן די האַנט, כדי דער אַרבל זאָל זיך פאַרשאַרצן און ער זאָל קאָנען אַ קוק טאָן אויפן זייגערל. ר'האָט איבערגערוקט זאַכן, געפּאָרעט זיך, געשפּרייזט און קוים אין צרות געהאַלטן ביי זעקס מינוט. צום סוף איז ער געבליבן שטיין אינמיטן צימער, זיך פאַרטראַכט אַזוי, אַז די לעצטע מינוט איז אַוועק אומבאַמערקט, ווי

אויף קעציִשע פּיסלעך. ר'האָט זיך איבערצייגט דערין נאָכדעם, ווי ר'האָט אויפסניי אַ וואָרף געטאָן מיט דער האַנט. איצט איז שוין געווען אַ ביסל צו־שפּעט. אַ דריטל פון דער אַכטער מינוט איז שוין גע־האַט אַוועק. ער האָט אַ טראַכט געטאָן, אַז ס'שאַדט נישט, אַז ס'וועט גאָרנישט אויסמאַכן און נישט האָבן קיין שום באַטייט פאַר רעזולטאַט. דערביי האָט ער אַרויסגעריסן דעם טעמפּעראַטור־מעסטער פון מויל און געגומען גלאָצן אויף אים מיט פאַרווירטע אויגן.

ער האָט זיך נישט תיכּף אָריענטירט. דער גלאַנץ פון קוועק־זילבער האָט זיך אויסגעמישט מיט ליכט־רעפלעקס פון פלאַך־קיי־לעכיקן גלעזערנעם רערל. אָט האָט זיך געדאַכט, אַז דאָס קוועק־זילבער שטייט גאָר אויבן, באַלד — אַז ס'איז אינגאַנצן נישט פאַראַן. ער האָט צוגענומען דעם אינסטרומענט נעענטער צו די אויגן, האָט געדרייט אַהין־און־אַהער און גאָר אַלץ נישט דערקאַנט. סוף־כּל־סוף האָט ער אים פאָרט אַ דריי געטאָן אויף אַזאַ גליקלעכן אופן, אַז ר'האָט בולט דערזען דאָס קוועקזילבער. איצט האָט ער פעסט גע־האַלטן דעם אינסטרומענט אין דער זעלבער פּאָזיציע און האַסטיק גענומען איבערכאַפּן אַלץ מיטן שכל. אמת, מערקוריוס האָט זיך אויס־געצויגן, האָט זיך שטאַרק אויסגעצויגן. דאָס קוועקזילבער שטייט געגוג הויך, עטלעכע שוואַרצע שטרייכעלעך איבער דער גרענעץ פון נאָרמאַלער בלוט־וואַרעמקייט. האַנס קאַסטאָרפּ האָט געהאַט 37,6.

אין אַ ליכטיקן פאַרמיטאָג צווישן צען און האַלב עלף אַ זייגער האָבן 36,7 — דאָס איז צופיל, עס הייסט „טעמפּעראַטור“, הויך צוליב אַן אינפעקציע, פון וועלכער ער האָט זיך נישט אויסגעהיט, און עס פרעגט זיך בלויז, וואָס פאַר אַ מין אינפעקציע דאָס איז. 37,6 — מער האָט אויך נישט יאָאַכים, מער האָט דאָ קיינער נישט, אויב מ'איז נישט שווער קראַנק און מ'ליגט נישט אין בעט, ווי אַ תּולה־מסוכן. נישט ס'האָט מער די קלעפעלד מיט דעם פּנעומאָטאָראַקס, נישט... אויך נישט מאַדאַם שאָשאַ. פאַרשטייט זיך, אַז דאָס איז נישט די אמתע היץ, — ס'איז בלויז אַ קאַטאַר־היץ, ווי מ'הופּט עס אונטן. אָבער גענוי אונטערשיידן און אָפּטיילן עס קאָן ער סוף־כּל־סוף נישט. האַנס קאַסטאָרפּ איז מסופּק, צי ר'האָט די היץ טאַקע גע־קריגן ערשט איצט, זינט ר'האָט זיך פאַרקילט, און ער באַדויערט,

הלמאַי ר'האָט נישט באַלד אַ פרעג געטאָן בײַ מערקווייזן, תיכּף אינאָנהייב, ווי דער הויפראַט האָט אים געעצהט. די עצה איז געווען אַ גאַנץ קלוגע, איצט ווייזט זיך עס אַרויס און סעטעמבריני איז געווען אינגאַנצן אומגערעכט, וואָס ר'האָט אַזוי חוזקדיק געלאַכט דערפון סתּם אין דער וועלט אַרײַן — אָט דער סעטעמבריני מיט דער רעפּובליק און מיטן שיינעם סטיל. האַנס קאַסטאָרפּ פילט אַ ביטול צו דער רעפּובליק און צום שיינעם סטיל און פּרוּווט ווידער אַרײַנקוקן אין טערמאָמעטער, וואו דאָס קוועקזילבער האַלט אין איין פאַרלירן ווערן צוליב דעם ליכט-רעפלעקס. ער דרייט און קערט דעם אינסטרומענט אַזוי לאַנג, ביז ער געפינט עס צוריק: יאָ, ס'איז 37,6 און דאָס סאַמע אינדערפרי.

ער איז געוואַלדיק גערירט. ער גייט עטלעכע מאָל אַהין אַהין-און-צוריק איבערן צימער, מיטן טערמאָמעטער אין דער האַנט. דערבײַ האַלט ער אים האָריזאָנטאַל, נישט ווערטיקאַל, צוליב מורא, אַז פון שאָקלען זיך זאָל נישט דאָס קוועקזילבער אַראָפּ. דערנאָך לייגט ער אים פאָרזיכטיק אַוועק אויפן וואַש-טיש און גייט קודם-כּל אַרויס מיטן פּאַלטאָ און מיט די דעקעס אויף דעם באַלקאָן. ער זעצט זיך אַוועק, וואַרפט אַרויף אַרום זיך די דעקעס, ווי מ'האָט אים געלערנט, פון די זייטן און פון אונטן, איינע נאָך דער אַנדערער, מיט אַ געניטער האַנט. דערנאָך בלייבט ער ליגן שטיל און וואַרט אָפּ ביז יאָאַכים וועט אַרײַנקומען רופן אים אויפן צווייטן פרישטיק. טיילמאָל גיט ער אַ שמייכל און ס'זעט-אויס, ווי ער וואָלט דאָס געשמייכלט צו עמעצן. אַן אַנדערש מאָל גיט זיך זײַן ברוסט אַ הייב מיט אַ שווער ציטערן. דערבײַ צעהוסט ער זיך צוליב זײַן קאַטאַר.

יאָאַכים טרעפט אים ליגנדיק, בעת ער קומט צו אים אַרײַן עלף אַ זייגער נאָכן גלאָק, כּדי אים צו נעמען אויף פרישטיק.

— נו, וואָס-זשע? — פרעגט ער פאַרוואונדערט און גייט צו צו דער ליג-שטול...

האַנס קאַסטאָרפּ שווייגט נאָך אַ ווײַלע און קוקט פאַר זיך. דערנאָך ענטפערט ער:

— יאָ, דאָס נײַסטע איז, אַז כ'האָב אַ ביסל היץ.

— וואָס איז דאָס אַזוינס? — פרעגט יאָאַכים... שפּירסט היץ?

האַנס קאַסטאָרפּ לאָזט ווידער אַ ביסל וואַרטן אויף אַ תשובה און צום סוף ענטפערט ער אַ ביסל פויל:

— שפּירן, מיין ליבער, שפּיר איך שוין לאַנג, די גאַנצע צייט. אָבער איצט גייט נישט וועגן סוביעקטיווע שפּירונגען, נאָר וועגן אַן עקזאַקטן פאַקט. איך האָב געמאָסטן.

— האָסט געמאָסטן? מיט וואָס? — רופט יאָאַכים אַ דער־שראָקענער.

— פאַרשטייט זיך, מיט אַ טערמאָמעטער — ענטפערט האַנס קאַסטאָרפּ, נישט אָן חוזק און שטרענגקייט. — די אויבערין האָט מיר פאַרקויפט. פאַרוואָס זי האָט מיך גערופן כּסדר „מיין קינד“, ווייס איך נישט. קאָרעקט איז עס נישט. אָבער ביי דער גאַנצער איילעניש האָט זי מיר פאַרקויפט זייער אַ גוטן טערמאָמעטער. אויב דו ווילסט ווּיסן, וויפל ער ווייזט, ליגט ער דרינען אויפן וואַש־טיש. ס'איז אַ מינימאַלע העכערונג.

יאָאַכים דרייט זיך תּיכּף צוריק אויס און גייט אַריין אין צי־מער. צוריקקומענדיק זאָגט ער קווענקלענדיק:

— יאָ, עס איז 37 פּלוס $5^1/_2$.

— אויב אַזוי, איז עס עטוואָס אַראָפּגעפאַלן — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ תּיכּף־ומיד — ס'זיינען געווען גאַנצע זעקס.

— פאַרמיטאָג קאָן מען עס להלוטין נישט אָנרופן מינימאַל — זאָגט יאָאַכים — אַ שיינע מעשה — זאָגט ער און בלייבט שטיין פאַר זיין קוזינס ליג־שטול, טאַקע ווי מ'בלייבט שטיין אין אַזאַ פאַל, מיט די הענט אויף די זייטן און מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאָפּ. — ווערסט דיך מוזן לייגן אין בעט אַריין.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט דערויף געהאַט אַ גרייטן ענטפער.

— כ'זע נישט איין — זאָגט ער — פאַרוואָס איך זאָל מיך מיט 37,6 לייגן אין בעט אַריין, אין דער צייט, ווען דו און נאָך אַ סך אַנדערע האָבן אויך נישט ווייניקער און דרייען זיך פונדעסטוועגן אַרום פריי?

— דאָס איז אָבער עפּעס אַנדערש — זאָגט יאָאַכים. — בײַ דיר איז עס שאַרף און נישט געפּערלעך. דו האָסט הײַנט פֿון אַ קאַטאַר.

— ערשטנס — ענטפֿערט האַנס קאַסטאָרפּ און גרייט זיך צו טײלן זײַן ענטפֿער אויף אַן „ערשטנס" און אַ „צווייטנס" — פֿאַרשטײ איך נישט, פֿאַרוואָס מיט אַ נישט־געפּערלעכער הײַנט — מ'זאָל אַפֿילו אָננעמען, אַז ס'איז פֿאַראַן אַזוינס — מוז מען ליגן אין בעט און בײַ אַן אַנדערער הײַנט נישט. צווייטנס זאָג איך דיר, אַז פֿון קאַטאַר האָב איך נישט געקריגן מער הײַנט, וויפֿל כ'האָב שוין געהאַט פֿון פֿריער. איך שטײ אויף דעם שטאַנדפּונקט — ענדיקט ער — אַז 37,6 איז 37,6. אויב איר קאָנט אַהינגיין דערמיט, קאָן איך אויך.

— איך האָב אָבער געמוזט ליגן פֿיר וואָכן, בעת כ'בין אָנגעקומען — טענהט יאָאַכים — ערשט, ווען ס'האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז די טעמפּעראַטור גייט נישט אַוועק, כאָטש כ'ליג, האָב איך געמעגט אויפֿשטיין.

האַנס קאַסטאָרפּ שמייכלט.

— נו, און וואָס? — פֿרעגט ער. — איך קלער, אַז בײַ דיר איז עס געווען עפּעס אַנדערש? דאַכט זיך, אַז דו פֿאַרוויקלסט דיך אין סתירות. פֿריער האָסטו געמאַכט אַ אונטערשייד און דערנאָך גייסטו פֿאַרגלײַכן. דאָס איז אַ בבא־מעשה...

יאָאַכים האָט זיך אויסגעדרייט אויפֿן קנאַפּל און בעת ער האָט זיך צוריק אומגעקערט צו זײַן קוזין, האָט מען געזען, אַז זײַן ברוין פּנים איז טונקעלער געוואָרן מיט איין טאָן.

— ניין — זאָגט ער — איך פֿאַרגלײַך נישט, דו ביסט אַ דרייער. כ'מיין בלויז, אַז דו ביסט פֿאַסקודנע פּאַרקילט, מ'דערקאָנט עס אין דײַן קול. אויב דו ווילסט, ס'זאָל נישט דויערן, ליג דיך. דו ווילסט דאָך די צווייטע וואָך אַהיים פֿאָרן. אויב דו ווילסט נישט — כ'מיין: אויב דו ווילסט זיך נישט לייגן, קאָנסטו עס לאָזן. איך וויל דיר נישט זאָגן קיין דעה. אַלנפֿאַלס מוזן מיר איצט גיין אויף פֿרישטיק. הייב דיך אויף, ס'איז שוין שפּעט.

— ריכטיק, געגאַנגען! — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ און וואַרפט אַראָפּ פון זיך די דעקעס. ער גייט אַריין אין צימער, כדי איבערצוגלעטן די האָר מיטן בערשטל. בשעת ער טוט עס, גיט יאָאַכים נאָכאַמאָל אַ קוק אויפן טערמאָמעטער אויפן וואַש־טיש. האַנס קאַסטאָרפּ קוקט זיך צו צו אים פונדערווייטנס. דערנאָך גייען זיי, שווייגנדיקע, און זעצן זיך ווידער אַמאָל אויף זייערע ערטער אין עס־זאַל, וואו אַליין איז, ווי אַלעמאָל אין דער צייט, ווייס פון מילך.

בשעת די קאַרליקיכע ברענגט צו דאָס קולמבאַכער ביר צו האַנס קאַסטאָרפן, זאָגט ער זיך אָפּ דערפון מיט אַן ערנסטער מינע. ער וועט היינט נישט טרינקען קיין ביר, וועט בכלל גאָרנישט טרינקען, ניין, אַ שיינעם דאַנק, העכסטנס אַ טרונק וואַסער. דאָס רופט אַרויס אויפמערקזאַמקייט. וואָס הייסט? וואָס איז געשען? פאַרוואָס נישט קיין ביר? — ער האָט אַ ביסל היץ — גיט האַנס קאַסטאָרפּ אַ זאָג. 37,6. מינימאַל.

עטלעכע הייבן אים אָן דראָען מיט די ווייז־פינגער — ס'איז עפּעס זייער מאָדנע. דער עילם נעמט שעלמיש שמייכלען, מ'פאַרלייגט די קעפּ אין אַ זייט, מ'זשמורעט צו די אויגן און מ'לייגט צו די ווייז־פינגער צו די אויערן־שפּיצן, גלייך ווי מען וואָלט פּלוצלונג געוואויר געוואָרן פּיקאַנטע מעשים פון עמעצן, וואָס האָט ביז איצט געשפּילט די ראָל פון אַן אומשולדיקן. „נאָ, נאָ, איר גאָר"! — זאָגט די לערערין און דער פיך פון אירע באַקן ווערט אָנגערויטלט. בשעת מעשה דראָעט זי אים מיט אַ שמייכל. „פיינע זאַכן הערט מען פון אייך, מיאוסע, נו, נו, נו". „אַיי־אַיי־אַי" — מאַכט אויך פרוי שטער און דראָט אים מיט איר קורצן און רויטן פינגער, וועלכן זי האַלט ביי דער נאָז. „טעמפּים האָט ער, דער הער גאַסט. איר זענט שוין איינמאָל אַ פאַרשוין, דער אמתער חברה־מאַן, אַ פרייַלעכער יונג". אַפילו די עלטערע מומע אויבנאָן ביים טיש דראָט אים שעלמיש און ווילעריש, בעת ס'דערגייט צו איר די בשורה. די שיינע מאַרושיאַ, וואָס האָט אים כמעט נישט אָנגעקוקט, בויגט זיך אויס צו אים, קוקט אים אָן, מיט אירע קיילעכיקע אויגן און דראָט אים. דערביי דריקט זי צו צו די ליפּן דאָס פּערפומירטע טיכל. פרוי שטער דערציילט עם דעם ד"ר בלומענקאָל און אויך ער קאָן זיך

נישט אײנהאַלטן אין װײזט אַרױס זײן שטימונג גלײך מיט אַלע. ער האָט דערבײ — װאָס אמת — נישט געקוקט אױף האַנס קאַסטאָרפּן. בלױז מיס ראָבינסאָן איז געבליבן קאַלט און פאַרשלאָסן אין זיך, װי אַלעמאָל. יאָאַכים האָט מיט אַן אַנטשײדענער מינע אַראָפּגעלאָזט די אױגן.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך דערפילט אַ ביסל איבערגענומען פון די אַלע שטעך־װערטלעך און געפרוּװט באַשײדן איבערשפּאַרן. — נײן, נײן — זאָגט ער — איר האָט אַ טעות. דאָס איז דער אומשולדיקסטער פאַל, װאָס קאָן נאָר זײן. איך האָב אַ קאַטאַר, איר זעט? די אױגן גײען מיר איבער, מײן ברוסט איז פאַרלײגט, אַ האַלבע נאַכט האָב איך אָפּגעהוסט, ס'איז געװען נישט אָנגענעם... אָבער דער עולם נעמט נישט אָן זײן פאַרענטפערונג. מ'לאַכט, מ'שפּאַרט איבער מיט די הענט און מ'טענהט: יאָ, יאָ, יאָ, טענות, תירוצים, קאַטאַר־היץ. מיר קענען זיך, מיר קענען זיך! דערנאָך נעמען אַלע פאָדערן, אַז האַנס קאַסטאָרפּ זאָל זיך תיכף־ומיד לאָזן אונטערזוכן פון דאָקטאָר. די בשורה האָט אױפגעלעבט דעם עולם. אין משך פון דעם פרישטיק איז בײ דעם טיש דער שמועס געגאַנגען לעבעדיקער, װי בײ אַלע אַנדערע זעקס. באַזונדערס האָט פרױ שטער, מיט אַ רױט נאַריש פּנים איבערן קאָלנער און מיט באַשפּרענקלטע באַקן, הײנט געשיט פאַר פײער און פאַר װאַסער און האָט זיך צערעדט װעגן דער הנאה פון הוסטן. יאָ, מ'פילט אומבאַדינגט אַ תענוג און אַ פאַרגעניגן, בעת ס'קיצלט אַלץ שטאַרקער אינעװײניק אין דער שלונג און מ'הוסט אָפּ פון דער סאַמע טיף. ס'איז אַזאַ רײץ װי צו ניסן, בעת מ'דאַרף שױן גאָר נײטיק און מ'קאָן זיך שױן נישט אײנהאַלטן. באַרױשט גיט מען דעמאָלט שטורמיש עטלעכע מאָל אַן עטעם־אײן און אַן עטעם־אױס, צום סוף ניסט מען מיט גרױס הנאה אָפּ און מ'פאַרגעסט צוליב דעם מולדיקן ניס אַזוש די גאַנצע װעלט. טײלמאָל גײט עס אַפילו צװײ אָדער דרײ מאָל אײנס נאָכן אַנדערן. דאָס זײנען בחינמדיקע הנאות פון לעבן, װי אַ שטײגער — דאָס קראַצן אין פרילינג די װינטער־בײלן, װען ס'בײסט אַזױ זיס — קראַצן זיך אַזױ פעסט און מוראַדיק ביז בלוט:

פון גרויס כעס און תענוג. ווען מ'טוט דערביי צופעליק אַ קוק אין שפיגל אַריין, דערזעט מען אַ פנים פון אַ טייוול.

אַזוי רעדט די עם-האָרצישע שטער שוידערלעך און בפרטיות ביז ס'ענדיקט זיך די קורצע, כאָטש זייער זעטיקע מאָלצייט. די קוזינען גייען אַרויס אויף זייער צווייטן פאַרמיטאָגדיקן שפּאַציר, אַראָפּ קיין פלאַץ דאַוואָס. יאָאַכים איז געווען איפן וועג פאַרזונקען אין די אייגענע מחשבות און האַנס קאַסטאָרפּ האָט געקרעכצט פון דעם קאַטאַר און אָפּגעהוסט הויל. אַהיימצווועגס האָט יאָאַכים געזאָגט:

— איך האָב פאַר דיר אַ פאָרשלאָג, היינט איז פרייטאָג — מאָרגן נאָכמיטאָג וועל איך האָבן די חודש-אונטערזוכונג. ס'איז נישט קיין גענעראַל-אונטערזוכונג, אָבער בערענס קלאַפּט מיך אַ ביסל אַרום און לאָזט קראָקאָווסקין פאַרצייכענען עטלעכע נאָטיצן. וואָלסטו געקאָנט זיין דערביי און בעטן, ער זאָל דיך ביי אָט דער געלעגנהייט אויך אינדערגיך באַטראַכטן. ס'איז דאָך קאָמיש — ווען ביסט אַ נ-דערהיים, וואָלסטו געשיקט נאָך היידעקינדן. און דאָ, אַז ביסט צו-זאַמען מיט צוויי ספּעציאַליסטן, דרייסטו דיך אַרום און ווייסט נישט, וואָס ס'איז דיר און צי ס'וואָלט נישט גלייכער געווען, ווען דו ליגסט דיך אין בעט אַריין.

— גוט — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ — כ'בין מסכים. נאַטיר-לעך, דאָס קאָן איך טאָן. און ס'וועט טאַקע זיין אינטערעסאַנט פאַר מיר צו זיין ביי אַן אונטערזוכונג.

אַזוי אַרום שמועסן זיי זיך אָפּ. צוקומענדיק צו דער סאַנאַטאָריע, געשעט צופעליק אַזוי, אַז זיי טרעפן זיך מיטן הויפראַט בערענס און האָבן די גוטע געלעגנהייט אים גלייך פאָרצולייגן זייער בקשה.

בערענס איז אַרויסגעקומען פונדרויסן, אַ הויכער און מיט אַ פאַררויסנעם קאָפּ, דער שטייפער הוט פאַררוקט אויף הינטן, מיט אַ ציגאַר אין מויל, די אויגן — בלוי און אַפּערקוועלנדיק. ר'איז גע-ווען אין סאַמע ברען פון דער אַרבעט, גרייט צו גיין אויף פריוואַט-וויזיטן אין שטעטל. ער קומט ערשט, ווי ר'האָט געזאָגט, פון אָפּע-ראַציע-זאַל.

— גאָט=העלף, מיינע הערן — זאָגט ער. — נאָך אַלין אינדרויסן? — מסתמא געווען אויף דער גרויסער וועלט? כ'קום גראָד פון אַ אומגליקלעכן דועל מיט מעסערס און זעגן, — אַ גרויסע זאַך, איר ווייסט, ריפּן=רעסעקציע. פריער פלעגט פּופּציק פּראָצענט בלייבן אויפן טיש פון סאַנאַטאָריע, איצט מאַכן מיר דאָס בעסער, אָבער אָפּט מוז מען פאָרט מאָרטיס קאַוזאַ* איינפּאַקן די מכשירים פאַר דער צייט. נאָ, דער היינטיקער האָט זיך פאַרשטאַנען אויף אַ חויזק... האָט זיך געהאַלטן גאַנץ פעסט... ני, יאָ, אַזאַ ברוסט=קאַסטן, וואָס איז עס מער נישט... ס'איז ווייך, פאַרשטייט איר, אָפּגענוצט, בלויז אַ קנאַפּער זכר פון דער אידעע, אַזוי צו זאָגן. נו, און איר? וואָס הערט זיך מיט חשובן געזונט? ס'איז פרייליכער אַרומצוקריכן אין צווייען, וואָס, צימסען, אַלמער כיטראַק? פאַרוואָס וויינט איר עפּעס, איר לוסט=רייזנדער? — ווענדט ער זיך פּלוצלונג צו האַנס קאַסטאָרפּ — עפּנטלעך וויינען איז דאָ נישט דערלויבט. דער רעגולאַמין פאַרווערט עס. יעדער וואָלט געקאָנט דאָס טאָן.

— ס'איז אַ קאַטאַר, הער הויפראַט — ענטפערט האַנס קאַסטאָרפּ. — כ'ווייס נישט, ווי אַזוי, אָבער כ'האָב געכאַפּט אַ פעסטן קאַטאַר. כ'הוסט אויך. די ברוסט איז מיר שטאַרק פאַרלייגט.

— אַזוי? — זאָגט בערענס. — אויב אַזוי, דאַרפט איר אַ פרעג טאָן ביי אַ גוטן דאָקטאָר.

ביידע לאַכן און יאָאַכים ענטפערט מיט צוזאַמענגעקלאַפּטע קנאַפּלען:

— מיר האָבן עס טאַקע בדעה, הער הויפראַט. מאָרגן האָב איך אונטערזוכונג און מיר ווילן פרעגן, צי איר וואָלט געוואָלט זיין אַזוי גוט אויסצוהערן גלייך אויך מיין קוזין. ס'גייט וועגן דעם, צי ער וועט קאָנען דינסטאָג פאָרן...

— מ. ט. — זאָגט בערענס. — מ. ט. מ. פ.! מיר'נ'ס טאָן מיט פאַרגעניגן. שוין לאַנג געדאַרפט ס'טאָן. אַז מ'איז שוין דאָ, דאַרף מען עס טאָן. אָבער מ'קאָן זיך דאָך נישט אָנוואַרפן. הייסט עס, מאָרגן אַרום צוויי, תיכף ווי איר וועט צוריקקומען פון זשלויב...

* צוליבן טויט (לאַטיין).

— ווייל כ'האָבֿ אַ ביסל היץ אויך — באַמערקט נאָך האַנס קאַסטאָרפּ.

— וואָס איר זאָגט! — זאָגט בערענס. — איר מיינט, אַז איר דערציילט מיר אַ נייס! איר מיינט, אַז כ'האָבֿ נישט קיין אויגן אין קאָפּ? און ער ווייזט מיט זיין ריזיקן ווייז־פינגער אויף זיינע ביידע בלוט־אָנגעלאָפענע, בלוי־אַפּערקוועלנדיקע, טרערנדיקע אויגן־אַפּלען. — וויפל האָט איר, אַגבֿ?

האַנס קאַסטאָרפּ זאָגט באַשיידן וויפל.

— פאַרמיטאָג? הם, גאָר נישקשה. פאַרן אָנהייבֿ גאָרנישט אָן טאַלענט. נאַ, הייסט עס, ביידע מאָרגן צוויי אַ זייגער! מיט גרויס כבוד! זאָל אייך די פאַרדייונג וואויל־באַקומען! און מיט קרומע קניען און רודערנדיקע הענט נעמט ער טשאַפּן באַרג־אַראָפּ. דערביי לאָזט ער אויף הינטערווײלעכץ קנוילן רויך.

— ס'איז, הייסט עס, אָפּגערעדט, ווי דו האָסט געוואָלט — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — בעסער האָט עס גאָרנישט געקאָנט געשען און איצט איז שוין דער וויזיט באַשטעלט. אַ סך וועט ער מסתמא נישט קאָנען אויפטאָן, סיידן פאַרשרייבן מיר אַ לאַקריץ־זאַפּט, אָדער ברוסט־טיי. פונדעסטוועגן איז אָנגענעם אַ ביסל צו זיין אונטער דער השגחה פון אַ דאָקטאָר, ווען מ'פילט זיך אַזוי ווי איך. אָבער פאַרוואָס רעדט ער כסדר אַזוי אויסערגעוויינלעך שטרענג:— זאָגט ער — אינאָנהייבֿ האָבֿ איך געלאַכט דערפון, אָבער אויף כסדר געפעלט עס מיר נישט. זאָל אייך די פאַרדייונג וואויל־באַקומען! וואָס פאַר אַ קוידער־וועלש. מ'קאָן זאָגן: „זאָל אייך די מאָלצייט וואויל־באַקומען, ווייל „מאָלצייט“ איז אַ פּאָעטיש וואָרט, אַזוי צו זאָגן, ווי „דאָס טעגלעכע ברויט“ און פּאַסט גאַנץ גוט מיט „וואויל־באַקומען“. אָבער „פאַרדייונג“, דאָס איז דאָך ריינע פיזיאָלאָגיע און דערצו צווינטשעווען — דאָס איז פשוטער חוזק. כ'פאַרטראָג אויך נישט, ווען ער רויכערט, עפּעס שרעקט עס מיך, ווייל כ'ווייס, אַז ס'באַקומט אים נישט און ער ווערט דערפון מרה־שחורהדיק. סעטעמבריני זאָגט וועגן אים, אַז זיין לוסטיקייט איז אַ געצוואונגענע, און סעטעמבריני איז אַ קריטיקער, אַ מענטש, וואָס פאַרשטייט זיך, דאָס מוז מען מודה זיין. איך וואָלט אפשר אויך באַדאַרפט מער

נעמען זאַכן קריטיש און נישט אַלץ, ווי ס'איז. ער איז גאַנץ געראַכט. אָבער טיילמאָל הייבט מען אָן מיט קריטיק, אומצופרידנקייט און גערעכטן כעס און מ'ענדיקט מיט עפּעס אַזוינס, וואָס האָט מיט קריטיק קיין שום שייכות נישט. דעמאָלט טרעט אָפּ די שטרענגעטישקייט און די רעפּובליק מיטן שיינעם סטיל צוזאַמען באַקומען אַ נאָך־טעם...

ער מורמלט עפּעס נישט דייטלעכס און ווייסט, דאַכט זיך, אַליין נישט קלאָר, וואָס ער וויל. זיין קוזין גיט אויף אים אַ קוק פֿון דער זייט און זאָגט: „צום ווידערזען". באַלד דערנאָך גייט יעדער אַוועק אין זיין צימער און באַלקאָן־לאָושע.

— וויפֿל? — פֿרעגט יאָאַכים אין אַ ווײַלע אַרום שטיל דורך דער גלעזערנער וואַנט, כאָטש ר'האָט נישט געזען, ווי האַנס קאַסטאָרפּ האָט ווידער גענומען דעם טערמאָמעטער... און האַנס קאַסטאָרפּ ענטפֿערט מיט אַ גלייכגילטיקן טאָן:

— נישט קיין גיים.

פּאַקטיש האָט ער, תיכּף ווי ר'איז אַריינגעקומען, גענומען פֿון וואַש־טיש אַראָפּ זיין שיינעם אינסטרומענט, וואָס ר'האָט איינגעהאַנדלט היינט אינדערפֿרי. באַלד דערנאָך האָט ער אַראָפּגעטרייסלט די 37,6 פֿון פֿריער און האָט זיך אַוועקגעלייגט מאַכן ליג־קוראַציע מיטן גלעזערנעם ציגאַר אין מויל, מעשה־תּושב. אָבער נישט געקוקט דערויף, וואָס ר'האָט זיך געריכט אויף מי־יודע וואָס און כאָטש ר'האָט געהאַלטן דעם טערמאָמעטער גאַנצע אַכט מינוט אונטער דער צונג, איז מערקוריוס פֿונדעסטוועגן נישט געגאַנגען העכער, ווי ביז 37,6. דאָס איז, וואָס אמת, היץ, כאָטש סגייט נישט ווייטער דערפֿון, וויפֿל ס'איז געווען פֿאַרמיטאָג. נאָכמיטאָג האָט דאָס גלאַנציקע שנירל דערגרייכט ביז 37,7. אינאָוונט, ווען האַנס קאַסטאָרפּ איז געווען זייער מיד פֿון די איבערלעבונגען און נייעס פֿון טאָג, האָט עס געוויזן 37,5. אויף צו מאָרגנס אינדערפֿרי האָט עס געוויזן בלויז 37, אָבער אין די מיטאָג־שעהן איז עס צוריק דערגאַנגען צו דער נעכטיקער היץ. אַזוי־אַרום איז סוף־כּל־סוף אָנגעקומען די מיטאָג־מאָלצייט פֿון צווייטן טאָג און באַלד דערנאָך — די צייט פֿון וויזיט ביים דאָקטאָר.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך שפּעטער דערמאָנט, אַז בײַ דער מאָלצײַט האָט פרוי שאָשאַ געטראָגן אַ גאָלד-געלן סוועטער מיט גרויסע קנעפּ און מיט אַרומגעזוימטע קעשענעס. דאָס מלבוש איז געווען נײַ, אַלנפאַלס נײַ פאַר האַנס קאַסטאָרפּן. זי האָט זיך, ווי איר שטייגער איז, פאַרשפּעטיקט בײַם אַרײַנקומען און אין דער ערשטער רגע — זיך אין אָט-דעם סוועטער רעפּרעזענטירט פאַרן זאַל אויף אַן אופן, וועלכן האַנס קאַסטאָרפּ האָט גוט געקאָנט. דערנאָך האָט זי זיך צוגעגליטשט, ווי אַלעמאָל, צו איר טיש, האָט זיך אַוועקגעזעצט מיט ווייכע באַוועגונגען און פלוידערנדיק גענומען עסן. האַנס קאַסטאָרפּ האָט, ווי שטענדיק, און נאָך מיט גרעסערער אויפמערקזאַמקייט, צוגעקוקט זיך, ווי איר קאָפּ שאָקלט זיך בעתן ריידן. אַריבערקוקנדיק צום „גוטן רוסן-טיש", פאַרבײַ סעטעמברינים פּלייצע בײַם סוף קרום-אַוועקגעשטעלטן מיטלסטן טיש, האָט ער דערזען די פאַרקײַלעכדיקייט פון איר נאַקן און די אָפּגעלאָזענע אײַנגעבויגנקייט פון איר רוקן. וואָס ס'איז נוגע דער פרוי שאָשאַ — האָט זי אין משך פון מיטאָג קיין איין מאָל זיך נישט אומגעקוקט איבערן זאַל. אָבער נאָכדעם, ווי מען האָט אָפּגעגעסן דעם דעסער און דער גרויסער זייגער (וואָס הענגט אויף דער רעכטער שמאָלער זייט פון זאַל, דאָרטן, וואו ס'שטייט דער שלעכטער רוסן-טיש) האָט אויסגעשלאָגן צוויי — דעמאָלט איז עס פּאָרט געשען און האַנס קאַסטאָרפּ איז דערפון משונהדיק צעטומלט געוואָרן. בעת דער זייגער האָט אויסגעשלאָגן צוויי — איינס און צוויי — האָט די באַחנטע פּאַציענטין אויסגעדרייט פּאַמעלעך דעם קאָפּ און אויך אַ ביסל דעם אייבערשטן טייל קערפּער און האָט איבער די אַקסלען דייטלעך און אָפן אַ קוק געטאָן צו האַנס קאַסטאָרפּס טיש. ניין, נישט בלויז צו זיין טיש בכלל, נאָר אומצווײַדײַטיק און שטרענג-פּערזענלעך אַ קוק געטאָן צו אים. אַרום אירע צוגעמאַכטע ליפּן און אין די שמאָל-געשניטענע פּריבּיסלאַוו-אויגן איז געשטאַנען אַ שמייכעלע, גלייך ווי זי וואָלט געוואָלט זאָגן: נו, שוין צייט. וועסט שוין אויפשטיין? (ווייל דעמאָלט, ווען די אויגן ריידן, זאָגט מען זיך „דו", כאָטש דאָס מויל האָט נאָך אַפילו קיין איין מאָל נישט געזאָגט „איר"). דאָס דאָזיקע געשעעניש האָט האַנס קאַסטאָרפן צעטומלט און אויפגע-

רעגט ביז דער סאַמע טיפֿעניש פֿון דער נשמה. ר'האָט קיין געגלייבט זיינע אייגענע חושים און אינגאַנצן אַ צעמישטער האָט ער קודם־כּל אַ קוק געטאָן פֿרוי שאָשאַ אין די אויגן אַריין, דערנאָך — איבער איר שטערן און האָר — אין דער ליידיקייט. זאָל זי וויסן, אַז צוויי אַ זייגער גייט ער אויף אַ וויזיט צום דאָקטאָר? פּינקט אַזוי האָט זי אַ קוק געטאָן. און דאָך איז עס אַקוראַט אַזוי אומגלויבלעך, ווי אַ שטיינער, זי זאָל וויסן, אַז ר'האָט דאָ ערשט, מיט אַ מינוט צוריק, זיך אַליין געפֿרעגט, צי ער זאָל נישט אַמאָל לאָזן זאָגן דורך יאָאַכימען דעם הויפֿראַט, אַז ס'איז אים בעסער געוואָרן פֿון דער פֿאַרקילונג און אַז די אונטערזוכונג איז מער נישט נייטיק. אַדאַנק פֿרוי שאָשאַס פֿרעגנדיק שמייכעלע איז אָבער דער פֿריערדיקער געדאַנק אינגאַנצן צו־נישט געוואָרן און פֿאַרלוירן יעדן טעם. אין אַ סעקונדע אַרום האָט, אַגב, יאָאַכים שוין געהאַט אַוועקגעלייגט זיין איינגעוויקלטן סערוועט אויפֿן טיש, האָט צו אים אַ וואונק געטאָן מיט זיינע אויפֿגעהויבענע ברעמען, זיך פֿאַרנייגט פֿאַר די זיצנדיקע און איז אַוועק פֿון טיש. באַלד נאָכדעם איז אויך האַנס קאַסטאָרפּ נאָכגעגאַנגען דעם קוזין פֿון זאַל אַרויס אינערלעך מבולבל, כאָטש אויסערלעך — מיט פֿעסטע טריט און מיט דעם געפֿיל, אַז יענער בליק און שמייכל באַגלייט אים נאָך אַלץ.

פֿון נעכטיקן נאָכמיטאָג אָן האָבן זיי מער נישט גערעדט וועגן דעם, וואָס זיי האָבן בדעה געהאַט היינט צו טאָן. אויך איצט זיינען זיי געגאַנגען שווייגנדיקערהייט, ווי אָפּגעשמועסט. יאָאַכים האָט זיך צוגעאיילט: ס'איז שוין געווען נאָך דער אָפּגעשמועסטער שעה, און הויפֿראַט בערענס האָט געפֿאָדערט פּינקטלעכקייט. זיי זיינען געגאַנגען פֿון עס־זאַל לענגאויס דעם קאָרידאָר אין פּאַרטער, פֿאַרביי דער „פֿאַרוואַלטונג“, און זיינען „אַראָפּ“ מיט די זויבערע, לינאָלעום־באַלייגטע טרעפּ אין קעלער אַריין. יאָאַכים האָט אָנגעקלאַפּט אין דער טיר גלייך אַקעגנאיבער די טרעפּ. אַ פּאָרצעלאַנענע שילד האָט אָנגעוויזן, אַז דאָס איז דער אַריינגאַנג אין אָרדינאַציע־צימער.

— אַריין! — האָט בערענס אַ רוף געטאָן און שטאַרק אַקצענטירט די ערשטע זילב. ר'איז געשטאַנען אינמיטן צימער, אין קיטל,

אין דער רעכטער האַנט האָט ער געהאַלטן דאָס שוואַרצע הער־רערל און זיך געקלאַפּט דערמיט איבערן שענקל פון פוס.

— טעמפּאָ, טעמפּאָ — האָט ער געיאָגט אין אַ קוק געטאָן מיט זיינע אַפּערקווענדיקע איגן אויפן וואַנט־זייגער.

— * Un poco più presto, Signori! — מיר זיינען דאָ נישט פאַראַן בלויז פאַר אייער כבוד וועגן.

ביים טאָפּלטן שרייבטיש, הינטערן פענסטער, איז געזעסן ד"ר קראָקאָווסקי, אַ בלייכער קעגן אָפּשיין פון זיין שוואַרצן לוסטרינעם קיטל, מיט די עלנבויגנס אָנגעשפּאַרט אויפן טיש. מיט איין האַנט האָט ער געהאַלטן אַ פעדער, די אַנדערע האָט ער געהאַלטן אין דער באָרד. פאַר אים זיינען געלעגן פּאַפּירן, מסתמא די קראַנקען־אַקטן. ער האָט אָנגעקוקט די אַריינקומענדיקע מיט דעם טעמפּן אויס־דרוק פון אַ מענטש, וואָס זיצט דאָ בלויז ווי אַן אַסיסטענט.

— נאַ, אַרויס מיטן סך־הכל! — אַזוי האָט דער הויפּראַט גע־ענטפערט אויף יאָאַכימס אַנטשולדיקונג און אים אַרויסגענומען די היץ־דיאַגראַמע פון דער האַנט, כדי זי דורכצוקוקן. בשעת־מעשה האָט יאָאַכים זיך אויסגעטאָן ביז אין דער העלפט און אויפגעהאַנ־גען די אויסגעטוענע מלבושים אויף דעם גאַרדעראָב־שטענדער לעבן דער טיר. אויף האַנס קאַסטאָרפּן האָט מען זיך נישט אומגעקוקט. אַ ווילע איז ער געשטאַנען און זיך צוגעקוקט, דערנאָך האָט ער זיך אַוועקגעזעצט אויף אַן אַלט־מאָדישן קליינעם פאָטעל מיט טראָדלען אויף די אָנלענען. דער פאָטעל איז געשטאַנען לעבן אַ טישל מיט אַ קאַראַפינקע וואַסער. ביי די ווענט זיינען געשטאַנען ביכער־שענק מיט ברייט־רוקיקע מעדיצינישע ווערק און אַקטן־העפטן. פון מעבל איז דאָ נאָך בלויז געווען אַ שעזלאָנג, איבערגעצויגן מיט אַ ווייסער צעראַטע און מיט אַ קישעלע צוקאָפּנס, איבער וועלכן עס איז גע־ווען אויסגעשפּרייט אַ פּאַפּירענער סערוועט. דעם שעזלאָנג האָט מען געקאָנט מאַכן העכער און נידעריקער.

— 7 שטרייכעלעך, 9 שטרייכעלעך, 8 שטרייכעלעך,—ג'ייענט בערע ס אַרויס דורכבלעטערנדיק די וואָכן־טאַבעלעס, אין וועלכע יאָאַכים האָט

* אַ ביסל גיכער, מיינע הערן (איטאַל.).

געמריי פאַרשריבן די רעזולטאַטן פון זיינע מעסטונגען פינף מאָל אין טאָג. — נאָך אַלץ אַ ביסל אילומינירט, ליבער צימסען, מ'קאָן נאָך אַלץ נישט זאָגן, אַז איר זענט סאָלידער געוואָרן זינט איר זענט דאָ לעצטנס געווען („לעצטנס“ איז אַ מעשה פון פיר וואָכן). נאָך אַלץ נישט פטור געוואָרן פון דעם סם, נישט פטור געוואָרן — זאָגט ער. — נאָ, פאַרשטייט זיך, אַז ס'גייט נישט פון היינט אויף מאָרגן, קיין כישוף־מאַכערס זיינען מיר אויך נישט.

יאָאַכים שאָקלט צו און צוקט מיט זיינע נאַקעטע אַקסלען, כאָטש ער וואָלט געקאָנט טענהן, אַז ר'איז דאָ נישט ערשט פון נעכטן.

— ווי האַלט עס מיט דעם שטעכן אין רעכטן הילוס*, וואו דער קלאַנג איז אַלעמאָל געווען פאַרשאַרפט? בעסער? נאָ, קומט נאָ־אַהער! מירן פרווון העפלעך אָנקלאַפּן — און ס'הייבט זיך אָן די אַסקולטאַציע.

הויפראַט בערענס — אַ ברייטער, אַן איינגעבויגענער, מיטן הער־רערל אונטערן אָרעם — נעמט קודם קלאַפּן גאַנץ אויבן אויף יאָאַכימס רעכטן אַקסל מיטן ריזיקן מיטלפינגער פון זיין רעכטער האַנט און מיט דער לינקער שפּאַרט ער זיך אָן. דערנאָך איז ער אַראָפּ אונטער דער לאָפּאַטקע און האָט זייטיק געקלאַפּט אויפן מיטלסטן און אונטערשטן רוקן. דערנאָך האָט יאָאַכים — שוין אַן אויסגעלערנטער — אויפגעהויבן די האַנט, כדי מ'זאָל קאָנען קלאַפּן אויך אונטערן אַקסל. באַלד האָט זיך דאָס אייגענע איבערגעחזרט אויך אין דער לינקער זייט. ווען ר'איז פאַרטיק געוואָרן דערמיט, האָט דער הויפראַט אַ באַפעל געטאָן: „אויסגעדרייט!“ און גענומען אַרומקלאַפּן די ברוסט. ער האָט געקלאַפּט גלייך אונטערן האַלדז ביים שליסלביין, האָט געקלאַפּט איבער און אונטער דער ברוסט, פריער רעכטס און דערנאָך לינקס. נאָכדעם ווי ר'האָט זיך גענוג אָנגעקלאַפּט, האָט ער זיך גענומען צום אײַנהערן זיך. צו איין זייט פון רערל האָט ער צוגעלייגט דאָס אויער און די אַנדערע זייט האָט ער צוגעלייגט כסדר אויף דער ברוסט און אויפן רוקן, אומעטום, וואו ר'האָט פריער געקלאַפּט. דערביי האָט יאָאַכים געמוזט באַלד שטאַרק אָטעמען,

* הילוס (לאטיין) == פארטיפונג אין א ארגאן, ווי צ״ב אין דער לונג.

באַלד הוסטן, און דאָס האָט אים, אַפּנים, זייער אָנגעשטרענגט, ווייל ס'האָט אים פאַרפעלט אָטעם און אין די אויגן האָבן זיך אַזש באַוויזן טרערן. אַלץ, וואָס הויפראַט בערענס האָט געהערט, האָט ער מיט קורצע, באַשטימטע ווערטער איבערגעגעבן דעם אַסיסטענט ביים שרייבטיש אַזוי, אַז האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך געמוזט דערמאָנען אין אַ שניידער, וואָס נעמט מיט עלעגאַנץ אַ מאָס אויף אַן אָנצוג, לייגט־צו דעם צענטימעטער אַלעמאָל אויף אַן אַנדער אָרט לויט דעם אָנגענומענעם סדר און דיקטירט דעם אײַנגעבויגענעם געזעל מיט דער פעדער די ציפערן. „קורץ“, „פאַרקירצט“ — דיקטירט הויפראַט בערענס. „וועזיקולער“ — זאָגט ער און באַלד ווידער: „וועזיקולער“ (דאָס איז, אַפּנים, גוט). „שאַרף“ — זאָגט ער און פאַרקרימט זיך. „זייער שאַרף“. „געריוש“. און ד"ר קראָקאָווסקי פאַרשרייבט אַלץ, ווי דער געזעל ביים שניידער.

האַנס קאַסטאָרפּ קוקט זיך צו מיט אַ זייטיק אַראָפּגעלאָזטן קאָפּ, פאַרטראַכט און פאַרקוקט אין יאָאַכימס איבערשטן טייל קערפּער, ביי וועלכן די ריפּן (די ריפּן האָט ער נאָך, גאָט צו דאַנקען) הייבן זיך אויף בשעתן סאָפּען אונטער דער געשפּאַנטער הויט הויך איבערן אַרײַנגעצויגענעם בויך. ר'האָט זיך אײַנגעקוקט אין אָטעם שלאַנקן, געלבלעך־ברוינגלעכן ייִנגלערישן קערפּער מיט די שוואַרצע האָר אויף דער ברוסט און אויף די — אַגב, גאַנץ פעסטע — הענט. אויף איין האַנט אַרום געלענק האָט ער געטראָגן אַ גאָלדענעם בראַנזאָלעט. דאָס זיינען הענט פון אַ גימנאַסטיקער — האָט געטראַכט האַנס קאַסטאָרפּ. ער האָט אַלעמאָל מיט הנאה געמאַכט גימנאַסטיק. איך, דערפאַר, האָב מיר דערפון גאָרנישט געמאַכט. דאָס האָט אַ שייכות מיט זיין נייגונג צו מיליטער־דינסט. ער האָט אַלעמאָל געהאַט מער חוש פון מיר פאַר קערפּערלעכע ענינים, אָדער זיין חוש איז אַלנפאַלס געווען אַן אַנדערער. ווייל איך בין פון תמיד אָן אַ ציוויליסט און כ'האָב מער געזאָרגט וועגן דעם, כ'זאָל קאָנען גוט אָפּעסן, טרינקען און האָבן אַ וואַרעם באָד. אים איז קודם־כל געגאַנגען אין מענלעכקייט און אין אויפטוען. איצט שטייט זיין קערפּער טאַקע אויפן ערשטן פּלאַן און איז טאַקע צוליב דער קראַנקהייט געוואָרן אַ יש פאַר זיך. ר'איז אילומינירט און קאָן נישט

פטור ווערן פון דעם סם און געזונט ווערן, כאָטש ער האָט שוין אַזוי שטאַרק צו ווערן אַ מיליטער=מענטש אינטן. גיט נאָר אַ קוק, געבויט איז ער, ממש ווי אין די ביכער, אַן אַפּאָלאָ פון בעלוועדער, אַחוץ די האָר. אָבער אינעווייניק איז ער קראַנק און אויסערלעך צו=וואַרעם פון דער קרענק. ווייל קראַנקהייט מאַכט דעם מענטש אַ סך קערפּערלעכער, ווי געוויינלעך, זי מאַכט אים אינגאַנצן פאַר אַ קערפּער... טראַכטנדיק אַזוי, איז ער פלוצלונג דערשראָקן געוואָרן און האָט אינדערהייך און פאָרשנדיק אַ קוק געטאָן פון יאָאַכימס נאַקעטן קערפּער ביז אַרויף צו זיינע אויגן, זיינע גרויסע, שוואַרצע און מילדע אויגן, וואָס פון קינסטלעכן עטעמען און הוסטן זיינען זיי אַזוי פאַרלאָפן געווען מיט טרערן און האָבן בעת דער אונטערזוכונג געקוקט מיט אַ טרויעריקן אויסדרוק עריגעץ איבער האַנס קאַסטאָרפּן אין דער ליידיקייט אַריין.

אָבער דערווייל האָט הויפראַט בערענס געענדיקט.

— נאָ, ס'איז גוט, צימסען! — זאָגט ער. — אַלץ אין אָרדענונג, ווי ווייט ס'איז מעגלעך. ס'צווייטע מאָל (אין פיר וואָכן אַרום, הייסט עס) וועט זיכער אומעטום זיין אַ ביסל בעסער.

— ווי לאַנג, מיינט דער הויפראַט, וועט —

— איר הייבט שוין ווידער אָן יאָגן? — איר קאָנט דאָך נישט נעמען מושטירן מיט אייער חברה אין אַזאַ מצב! אַ האַלב יאָר האָב איך לעצטנס געזאָגט — איר קאָנט עס, לאָמיר זאָגן, רעכענען פון לעצטן וויזיט אָן, אָבער האַלט עס פאַר אַ מינימום. סוף=כל=סוף לעבט זיך דאָ גאָרנישט אַזוי שלעכט, איר מוזט זיין העפלעך! דאָ ביי אונז איז נישט קיין באַניאָ* און... נישט קיין סיבירישע קאַטאָרגע! אָדער אפשר ווילט איר זאָגן, אַז ס'איז ענלעך דערצו? ס'גוט, צימסען! אַוועק! ווער האָט נאָך חשק? — רופט ער און גיט אַ קוק אין דער לופט. דערביי דערלאַנגט ער מיט אַן אויסגעשטרעקטער האַנט דאָס הער=רערל דעם ד"ר קראָקאָווסקי, וועלכער שטייט אויף און נעמט עס, כדי מעשה=אַסיסטענט נאָכאַמאָל אַ ביסל איבערצוקאָנטראָלירן יאָאַכימען.

---

* Bagno (פון איטאל.) = אמאָליקע קאטאָרגעס אין פראנקרייך.

האַנס קאַסטאָרפּ איז אויך אויפגעשפּרונגען פון אָרט, אָנגעשטעלט די אויגן אויפן הויפראַט בערענס, וועלכער איז געשטאַנען מיט צעשפּרייטע פיס, מיט אַן אָפן מויל און, אַפּנים, פאַרטראַכט. דערביי האָט קאַסטאָרפּ זיך גענומען אויסטאָן. ער האָט זיך געיאָגט אין ס'איז אים שווער אָנגעקומען, ביז ער האָט אויסגעטאָן דאָס געפינטלטע שטייפע העמד איבערן קאָפּ. דערנאָך איז ער געבליבן שטיין פאַר הויפראַט בערענס אַ ווייסער, בלאָנדער און שמאָלער — אַ סך ציווילער געבויט, ווי יאָאַכים צימסען.

אָבער דער הויפראַט איז נאָך אַלץ געווען פאַרטראַכט און האָט אים געלאָזט שטיין. ד"ר קראָקאָווסקי האָט זיך שוין ווידער אַוועקגעזעצט און יאָאַכים האָט זיך גענומען אָנטאָן. דערנאָך האָט בערענס סוף=כל=סוף זיך דערמאָנט אין יענעם, „וואָס האָט נאָך חשק“.

— אַך אַזוי, דאָס זענט איר! — זאָגט ער. דערביי נעמט ער האַנס קאַסטאָרפּן אָן מיט זיין ריזיקער האַנט ביים אָרעם, שטעלט אים אַוועק פאַר זיך און באַטראַכט אים שאַרף. ער קוקט אים נישט אין פּנים אַריין, ווי מ'קוקט אָן אַ מענטש, נאָר אויפן קערפּער, דרייט אים אויס, ווי מ'דרייט אויס אַ קערפּער און באַטראַכט אים אויך פון הינטן. הם — זאָגט ער — נו, מיר'ן געבן אַ קוק, וואָס דאָ טוט זיך — און ער הייבט אָן אַרומקלאַפּן, ווי פריער.

ער קלאַפּט אומעטום, ווי ביי יאָאַכים צימסען, און קומט צוריק צו פאַרשיידענע ערטער נאָכאַמאָל. אַ לענגערע צייט קלאַפּט ער באַלד לינקס אויבן, ביים שליסל=ביין און באַלד אַ ביסל נידעריקער, כדי צו פאַרגלייכן.

— איר הערט? — פרעגט ער צום דאָקטאָר קראָקאָווסקי אַריבער... און ד"ר קראָקאָווסקי, וואָס זיצט אַ פינף טריט ווייטער ביים שרייבטיש, שאָקלט=צו מיטן קאָפּ, אַז ער הערט. ער לאָזט אַראָפּ ערנסט די גאָמבע אויף דער ברוסט אַזוי, אַז זיין באָרד ווערט צוזאַמענגעקוועטשט און ס'הייבן זיך אויף אירע שפּיצן.

— טיף אָטעמען! הוסטן! — קאָמאַנדעוועט דער הויפראַט און נעמט ווידער דאָס הער=רערל. האַנס קאַסטאָרפּ אַרבעט שווער, אפשר אַכט אָדער צען מינוט, אַזוי לאַנג, ווי דער הויפראַט האָרכט

זיך צו אים. ער רעדט די גאַנצע צייט נישט קיין וואָרט, לייגט צו דאָס רערל דאָ און דאָרט, און הערט זיך כסדר צו צו די ער־טער, ביי וועלכע ר׳האָט פריער לענגער אַרומגעקלאַפּט. דערנאָך פאַר־שטעקט ער דעם אינסטרומענט אונטערן אָרעם, פאַרלייגט די הענט אויף הינטן און קוקט אַראָפּ אויפן דיל צווישן זיך און האַנס קאַס־טאָרפּ.

— יאָ, קאַסטאָרפּ — זאָגט ער (דאָס ערשטע מאָל, ווי ר׳האָט דעם יונגנמאַן אָנגערופן פּשוט ביים צונאָמען). — פּרעטער פּראָפּטער* איז דער ענין אַזוי, ווי כ׳האָב מיר טאַקע פאָרגעשטעלט. איך האָב אויף אייך געהאַט אַן אויג, קאַסטאָרפּ, און איצט קאָן איך עס אייך זאָגן. באַלד פון אָנהייב, תיכף ווי כ׳האָב געהאַט דעם נישט־פאַרדינטן כבוד זיך מיט אייך צו באַקענען, בין איך כמעט געווען זיכער, אַז איר זענט שטילערהייט אַן אינזעריקער, און אַז איר וועט נאָך אַליין אַיינזען — ווי נישט איינער, וואָס איז אַרויפגעקומען אויף אַ שפּאַס, מיט אַ פאַרריסענער נאָז און איז שפּעטער געוואָרן, אַז אים וואָלט גוט געטאָן און נישט בלויז „גוט געטאָן“ — פאַר־שטייט מיך ריכטיק — ווען ער פאַרהאַלט זיך דאָ אַ ביסל לענגער נישט דווקא צוליב בלויזער נייגעריקייט.

האַנס קאַסטאָרפּן זיינען געקומען די קאָלירן אין פּנים אַריין און יאָאַכים, וואָס האָט געהאַלטן ביים פאַרקנעפּלען די שלייקעס, איז געבליבן שטיין און גענומען זיך צוהערן.

— איר האָט דאָ אַ פיינעם סימפּאַטישן קוזין — רעדט דער הויפראַט ווייטער, דערביי וויזט ער מיטן קאָפּ אויף יאָאַכימען און וויגט זיך אויף די גראָבע פינגער און די קנאַפּלען. — לאָמיר האָפן, אַז ער וועט בקרוב קאָנען זאָגן, אַז ר׳איז אַמאָל געווען קראַנק. אָבער ווי ס׳זאָל נישט זיין, וועט ער אַלץ זיין אַ געווע־זענער קראַנקער און דאָס איז אייערס אַ קוזין. דאָס וואַרפט אַ פּריאָרי**, ווי דענקערס זאָגן, אַ געוויסע שיין אויך אויף אייך, ליבער קאַסטאָרפּ...

---

* לאַטיין: מער־וויניקער. ** פאָרויס.

— ר'איז דאָך אָבער בלויז אַ שטיף־שוועסטערקינד, האָט הויפ־ראַט.

— נו־נו, נו־נו, איר וועט דאָך נישט גיין פאַרלייקענען אייער קוזין. „שטיף", צי נישט „שטיף", ר'איז אַלנפאַלס אייערס אַ נאָנ־טער קרוב, פון איין בלוט, פון וואָס פאַר אַ זייט?

— פון דער מוטערס, הער הויפראַט. ער איז דער זון פון אַ שטיף־...

— און אייער מוטער איז געזונט?

— ניין, זי לעבט נישט. זי איז געשטאָרבן, ווען כ'בין נאָך געווען אַ קינד.

— אָ, אויף וואָס אַזוינס?

— פון אַ בלוט־גליווער, הער הויפראַט.

— פון אַ בלוט־גליווער? — נאָ, ס'איז שוין אַ לאַנגע מעשה. און אייער פאָטער?

— ער איז געשטאָרבן פון אַ לונגען־אָנצינדונג — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ — און מיין זיידע אויך — גיט ער צו.

— אַזוי, דער זיידע אויך? נאָ, דאָס ווייסן מיר וועגן אייער אָפּשטאַם. וואָס ס'איז נוגע אייך, זענט איר אַלעמאָל געווען אַ בלייכער, נישט? ווערט איר נישט לייכט מיד ביי אַ קערפּערלע־כער גייסטיקער אַרבעט? יאָ? און דאָס האַרץ קלאַפּט אייך שטאַרק? לעצטנס ערשט? פיין. אויסערדעם האָט איר, אַפּנים, אַ נייגונג צו קאַטאַרן פון די אָטעמונגס־אָרגאַנען. ווייסט איר, אַז איר זענט שוין אַמאָל געווען קראַנק?

— איך?

— יאָ, כ'מיין אייך פערזענלעך. איר הערט דעם אונטערשייד? און דער הויפראַט קלאַפּט דאָ לינקס אויבן אויף דער ברוסט און דאָ אַ ביסל נידעריקער.

— דאָ קלינגט עס אַ ביסל צוגעדושעטער — זאָגט האַנס קאַס־טאָרפּ.

— זייער גוט. איר דאַרפט ווערן אַ ספּעציאַליסט. דאָס איז פאַרטונקלונג און אַ פאַרטונקלונג נעמט זיך פון פאַרעלטערטע ער־

טער, וואו ס'איז שוין פאָרגעקומען די פאַרקאַלכונג, די פאַרהיילונג, אויב איר ווילט. איר זענט אַן אַלטער פאַציענט, קאַסטאָרפּ, אָבער מיר קאָנען צו קיינעם נישט האָבן קיין טענות, הלמאַי איר ווייסט עס נישט. אַ פריער דיאַגנאָז איז אַ שווערע זאַך — בפרט נאָך פאַר די קאָלעגן אינטן. איך וויל נישט זאָגן, אַז מיר האָבן אַ בעסערע שמיעה, הגם דאָס ספּעציאַליזירן זיך האָט אַ ייך אַ שטיקל באַטייט. אָבער די לופט העלפט אונז הערן, איר פאַרשטייט? די דינע, טרוקענע לופט דאָ אויבן.

— אַוודאי, נאַטירלעך — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ.

— פיין, קאַסטאָרפּ, און איצט הערט אַייך צו, בתור איינער, כ'וועל אייך זאָגן אַ פּאָר גאָלדענע ווערטער. ווען ס'האָלט אַייך מער גאָרנישט געווען, פאַרשטייט איר, און ס'וואָלט בלויז געגאַנגען וועגן די פאַרטייבונגען און די פאַרהיילונגען פון אייער עאָל-אָרגאַן* מיט דער פאַרקאַלכונג אינעווייניק — וואָלט איך אייך אָפּגעשיקט צו אייערע לאַרן און פענאַטן** און כ'וואָלט מיר מער נישט געמאַכט קיין עסק דערפון, איר פאַרשטייט? אָבער אַזוי ווי דער ענין האַלט איצט און לויט ווי דער סך-הכל פון דער באַטראַכטונג איז, און היות איר זענט שוין סיי-ווי-סיי אויבן ביי אונז — לוינט שוין נישט אַהיימצופאָרן, האַנס קאַסטאָרפּ — איר וואָלט בקרוב געמוזט צוריקקומען.

האַנס קאַסטאָרפּ פילט אויפסניי, ווי דאָס בלוט נעמט אים זעצן אין האַרץ אַריין, אַזוי אַז ס'האַרץ הייבט אָן צו קלאַפּן ווי אַ האַמער. יאָאַכים שטייט נאָך אַלץ מיט די הענט אויף די הינטערשטע קנעפּלעך און מיט אַראָפּגעלאָזטע אויגן.

— ווייל אחוץ די פאַרטייבונגען — זאָגט דער הויפראַט — האָט איר אייך דאָ לינקס אויבן אַ פאַרשאַרפטן קלאַנג, וואָס איז שוין כמעט אַ גערויש און נעמט זיך אָן שום ספק פון אַ נייַ אָרט. איך

* עאָל (עאָלוס, אועלאָס) — גריכישער ווינט-גאָט, דערפון עאָל-אָרגאַן — אָטעמונג-אָרגאַן.

** לאַרעס עט פענאַטעס — רוימישע הויזגעטער, דאָס מיינט אָפּשיקן אַהיים.

וויל נאָך נישט ריידן וועגן אַ פאַרווייכנ-נעסט, אָבער ס'איז זיכער אַ פייכט אָרט און אַז איר וועט ווייטער אַזוי זיצן אונטן, מיין ליבער, קאָנט איר צווישן יאָ און ניין פטרן אַ גאַנצע לונגען-לאַפּ.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך נישט גערירט. אַרום זיין מויל האָט עפּעס מאָדנע געצוקט. אויז מ'האָט בולט געקאָנט זען, ווי זיין האַרץ פּולסירט קעגן די ריפּן. ער האָט אַ קוק געטאָן צו יאָאַכימען און זיך נישט געטראָפן מיט זיין בליק, דערנאָך האָט ער אַ קוק געטאָן איבערן הויפראַטס פּנים מיט די בלויע באַקן, מיט די בלויע אַפּערקוועלנדיקע אויגן און מיט די וואָנצעלעך, פון וועלכע איינס איז געווען אַרויפגעדרייט.

— ווי אַן אָביעקטיווע באַשטעטיקונג — האָט בערענס גערעדט ווייטער — האָבן מיר אייער טעמפּעראַטור: 37,6 צען אַ זייגער אינדערפרי. דאָס שטימט אינגאַנצן מיט די רעזולטאַטן פון אויסהאָרכונג.

— כ'האָב בלויז געמיינט — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ — אַז די היץ נעמט זיך פון אַ קאַטאַר.

— און דער קאַטאַר? — ענטפערט דער הויפראַט... — פונוואַנען נעמט זיך אַ קאַטאַר? דערלויבט, כ'זאָל אייך עפּעס זאָגן, קאַסטאָרפּ, און נעמט עס גוט אין קאָפּ אַריין. איר האָט אַ גאַנץ גוטן מות, אויף וויפל כ'ווייס. די לופט דאָ ביי אונז איז גוט צו דער קראַנקהייט, ווי מיינט איר, נישט אמת? אַזוי איז עס. זי איז אָבער אויך גוט פאַר דער קראַנקהייט, איר פאַרשטייט? זי רופט זי קודם-כל אַרויס, זי מאַכט אַ רעוואָלוציע אין קערפּער און איז גורם, אַז די באַהאַלטענע קראַנקהייט זאָל אויסברעכן. אַזאַ מין אויסבראָך, האָט נישט קיין פאַראיבל, איז אייער קאַטאַר. איך ווייס נישט, צי איר האָט שוין געהאַט היץ אונטן אין פלאַכלאַנד, אָבער דאָ איבן האָט איר אַלנפאַלס געקריגן היץ פון ערשטן טאָג אָן און נישט ערשט צוליבן קאַטאַר. דאָס איז מיין מיינונג.

— יאָ, — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ — כ'מיין אויך אַזוי.

— איר האָט זיך, מסתמא, תיכף דערפילט פאַרשיכורט — גיט-צו דער הויפראַט — דאָס זיינען די גיפטן, וועלכע די באַקטעריעס לאָזן אַרויס פון זיך. זיי פאַרשיכורן דעם צענטראַלן נערוון-סיסטעם, פאַרשטייט איר, און צוליב דעם קריגט מען רויטע בעקלעך.

קודם־כּל באַהאַלט איך אונטערן איבערבעט, קאַסטאָרפֿ. מיר דאַרפֿן פּרוּוון איך אויסצוניכטערן דורך אַ פּאָר וואָכן לגן אין בעט. דערנאָך וועט מען זען ווייטער. מיר וועלן מאַכן פֿון איך אַ שיינע אינערלעכע פֿאָטאָגראַפֿיע, איר וועט מיט הנאה קאָנען אַ קוק טאָן אין אייגענעם איך אַריין. איינס זאָג איך איך אָבער גלייך: אַזאַ פֿאַל, ווי אײַערער, ווערט נישט אויסגעהיילט אין איין טאָג. קיין רעקלאַמע־דערפֿאָלגן און קיין ניסים ווערן דערבײַ נישט געמאַכט. איך האָב אָבער תּיכּף געהאַט דאָס געפֿיל, אַז איר וואָלט געווען אַ בעסערער פּאַציענט, מיט מער טאַלענט אויף קראַנק צו זײַן, ווי אָט־דער בריגאַדע־גענעראַל, וואָס וויל תּיכּף אַוועק, אויב ער האָט נאָר עטלעכע שטרײַכעלעך ווייניקער. אַ שטייגער, ווי „גלייך־ליגן" איז נישט אַקוראַט אַזאַ גוטע קאָמאַנדע, ווי „גלייך־שטיין"! רו איז דער ערשטער בירגער־פֿליכט אין אומגעדולד ברענגט בלויז שאָדן. אָבער כ'נעם זיך אויס, איר זאָלט מיך נאָר נישט אַנטוישן און נישט פֿאַרשעמען מײַן מענטשן־מבֿינות. און איצט — מאַרש! אין דער רעמיזע!

דערמיט ענדיקט הויפֿראַט בערענס דעם שמועס און זעצט זיך אַוועק בײַם שרײַבטיש, כּדי — ווי ס'פּאַסט פֿאַר אַ מענטש פֿון אַ סך עסקים — אויסצופֿילן די פּויזע ביז דעם צווייטן גאַסט מיט שריפֿטלעכער אַרבעט. ד"ר קראָקאָווסקי הייבט זיך אויף פֿון אָרט, גייט צו צו האַנס קאַסטאָרפֿן און לייגט אַרויף די לינקע האַנט אויף דעם יונגמאַנס אַקסל. ער לאַכט פֿעסט, אַזוי, אַז ער ווײַזט זײַנע געלבלעכע ציין צווישן דער באָרד, און מיט דער רעכטער האַנט דריקט ער האַרציק קאַסטאָרפֿס האַנט.

אינהאַלט פון ערשטן בוך

זייט

הקדמה 5

ערשט קאַפּיטל

אנקום 7

נומער 34 18

אין רעסטאָראַן 22

צווייט קאַפּיטל

פון דער טויפּשאָל און פון דעם זיידן מיט דער טאָפּלטער געשטאַלט . 31

ביי די טינאַפּעלס און וועגן האַנס קאַסטאָרפּס עטישן מצב. . . 46

דריט קאַפּיטל

בכבודיקע מרה־שחורה 61

פרישטיק 65

א שפּיצל. וויאַטיקום. פאַרשטערטע שמחה 77

דער שטן 90

געדאַנקען־שאַרפקייט 104

איין איבעריק וואָרט 113

באַטירלעך, א פּרוי 119

הער אַלבין 126

דער שטן מאַכט באַליידיקנדיקע פאָרשלאָגן 130

פערט קאַפּיטל

בייטיקער איינקויף 148

אן עקסקורס איבערן חוש פאַר צייט 162

זייט

ער פרוווט די כוחות אויף פראנצויזיש 168

פאליטיש פארדעכטיק 175

היפפע. 183

אנאליז 198

ספקות און איבערטראכטענישן 208

שמועסן ביים טיש. 214

שטייגנדיקע שרעק. וועגן ביידע זיידעס און וועגן דער נסיעה מיט א
שיפל אין בין-השמשות 225

דער טערמאמעטער. 257

ט אָ מ אַ ס מ אַ ן

דער צויבערבאַרג

ר אָ מ אַ ן

ווילנע — 1930

ווילנער פאַרלאַג פון ב. קלעצקין

איבערגעזעצט פון דייטש
יצחק באַשעוויס

אונטער דער רעדאַקציע פון
ד"ר מיכאל ווייכערט

PRINTED IN POLAND

Tomas Man — „Der Cojberbarg"
Drukarnia „Wyd. Wileńskie" B. Kleckina, Wilno

צווייט בוך

פֿינפֿט קאַפּיטל

אייביקייט=זופּ און פּלוצלינגדיקע קלאָרקייט

דאָ קומט פֿאַר עפּעס אַזוינס, איבער וואָס דער דערציילער אַליין מוז זיך וואונדערן, כּדי דער לייענער זאָל זיך נישט צו שטאַרק וואונדערן אויף אייגענער אַחריות. אין דער צײַט, נעמלעך, וואָס אונזער דין=וחשבון פֿון האַנס קאַסטאָרפּס ערשטע דרײַ וואָכן דאָ אויבן (איין=און=צוואַנציק זומער=טעג, אויף וועלכע זײַן באַזוך האָט זיך, אויף וויפֿל אַ מענטש קאָן אויסרעכענען, בכלל געוואָלט באַגרענעצן) האָט פֿאַרנומען שטח און צײַט, וואָס זײַנען פֿאַר אונז אַליין געווען נישט אומגעריכט — וועט די באַשרײַבונג פֿון זײַן באַזוך אין די נאָענטסטע דרײַ וואָכן פֿאַרנעמען ווייניקער שורות, אַפֿילו ווייניקער ווערטער און רגעים, וויפֿל די ערשטע דרײַ וואָכן האָבן פֿאַרנומען זײַטן, בויגנס, שעהן און אַרבעטס=טעג. איידער מ'קוקט זיך אום, וועלן — ווי מיר וועלן זען — אַריבער און אָפּגעפּטרט ווערן אָט=די דרײַ וואָכן.

צוליב דעם וואָלט מען זיך טאַקע געקאָנט וואונדערן. אָבער פֿונדעסטוועגן איז עס אין אָרדענונג. עס איז אײַנשטימיק מיט די כּללים פֿון דערציילן און צוהערן זיך. עס איז אין הסכּם מיט אָט די כּללים, אַז די צײַט קאָן זײַן פֿאַר אונז אַקוראַט אַזוי לאַנג אָדער קורץ, אַז די צײַט קאָן זײַן פֿאַר אונזער געפֿיל אַקוראַט אַזוי אויסגעצויגן אָדער אײַנגעשרומפּן, פּונקט ווי פֿאַר דעם יונגן האַנס קאַסטאָרפּ, דעם העלד פֿון אונזער געשיכטע, וואָס דאָס מזל האָט אים צוגעשמידט אויף אַזאַ אומגעריכטן אופֿן. ס'וואָלט אַפֿילו נוצלעך געווען, מ'זאָל צוגרייטן דעם לייענער צו נאָך אַנדערע וואונדער און פֿענאָמענען, אין שייכות צום סוד פֿון צײַט, אַחוץ דעם, וואָס איז גראָד איצט אויפֿפֿאַלנדיק. האַנס קאַסטאָרפּס פֿערזאָן וועט אונז נאָך אַרויספֿירן דערויף. פֿאַר איצט איז גענוג, מ'זאָל זיך דערמאָנען, ווי גיך ס'גייט

אַוועק אַ רײ טעג, אַ „לאַנגע“ רײ טעג, בעת מ'ליגט קראַנק אין בעט. עפּעס דאַכט זיך, אַז אײן־און דער זעלבער טאָג האַלט זיך אין אײן איבערחזרן. אָבער היות ס'איז אַלץ דער אײגענער טאָג, איז עס אין גרונט געקומען נישט אין אָרדענונג, ווען מען רופֿט עס אָן „איבערחזרן“. מ'דאַרף גיכער רײדן וועגן אַ כּסדרדיק דױערן, וועגן אַ שטײענדיקן איצט, אָדער וועגן דער אײביקײט. ס'ברענגט דאָס מיטאָג פּונקט אַזױ, ווי מ'האָט עס געבראַכט נעכטן און מ'וועט עס ברענגען מאָרגן. און אין דער אײגענער רגע גיט עפּעס אױף דײ אַ ווײע — ווײסט נישט פֿונוואַנען און פֿון וואָס. ס'נעמט דער שווינד־לען אין קאָפּ, בעת די זעסט, ווי מ'ברענגט די זופּ, די צײט־פֿאָר־מען ווערן אָפּגעמעקט, גיסן זיך צונױף. די אמתע פֿאָרם פֿון זײן שײלט זיך דעמאָלט אױס, ווי אײן אײביקע קעגנוואַרט, אין וועל־כער מ'האַלט דיר אין אײן ברענגען זופּ. רײדן וועגן לאַנגווײליקײט אין שײכות מיט דער אײביקײט — וואָלט געווען אַ פּאַראַדאָקס. און פּאַראַדאָקסן ווילן מיר אױסמײדן, דער עיקר, ווען מיר האָבן צו טאָן מיט אָט־דעם העלד.

האַנס קאַסטאָרפּ איז, הײסט עס, געלעגן אין בעט פֿון שבת נאָכמיטאָג אָן, ווײל הױפֿראַט בערענס — די העכסטע אױטאָריטעט אין אונזער וועלט, האָט אַזױ געהײסן. מילא, איז ער געלעגן, מיטן מאָנאָגראַם אױף דער ברוסט־קעשענע פֿון נאַכט־העמד, די הענט פֿאַרלײגט הינטערן קאָפּ, אין זײן זױבערן, ווײסן בעט, אין דעם טױטן־בעט פֿון דער אַמעריקאַנערין און מסתּמא נאָך פֿון אַ סך אַנדערע מענטשן. ער האָט מיט פּשוטע, פֿון קאַטאַר באַטריבטע, בלױע אױגן געקוקט צום סופֿיט און וועגן דער אױסטערלי־שער סיטואַציע, אין וועלכער ר'האָט זיך געפֿונען. דאָס הײסט נאָך נישט, אַז אָן דעם קאַטאַר וואָלטן זײנע אױגן געקוקט קלאָר און העל. וואָרעם אױך אינערלעך איז ער נישט געווען אַזױ, כאָטש אַלץ האָט אױסגעוויזן פּשוט. פּאַקטיש איז ער געווען זײער באַ־טריבט, צעטומלט, נישט־דײטלעך, האַלב־אױפֿריכטיק און פֿול מיט ספֿקות. אָט פֿלעגט ער, אַזױ ווי ר'איז דאָ געלעגן, אינגאַנצן דער־שיטערט ווערן פֿון אַ גליקלעך געלעכטער, וואָס איז געקומען טיף פֿון דער ברוסט. זײן האַרץ פֿלעגט אַזש בלײבן שטײן און נעמען

ווי טאָן פֿון אַן אומבאַקאַנטער, צעלאָזענער פֿייער און האָפֿענונג. באַלד ווידער האָט ער געקאָנט ווערן בלאַס פֿון שרעק און עגמת־נפֿש. דאָס געוויסן אַליין האָט געקלאַפּט צוזאַמען מיט זיין האַרץ אין איילעניש קעגן די ריפּן.

דעם ערשטן טאָג האָט אים יאָאַכים געלאָזט אינגאַנצן צו־רו און האָט אויסגעמיטן יעדן שמועס וועגן דעם. ער איז פֿאַר־זיכטיק אַ פּאָר מאָל אַריין אין קראַנקנס צימער, האָט אַ שאָקל גע־טאָן דעם קאָפּ צום ליגנדיקן און האָט צוליב העפֿלעכקייט געפֿרעגט, צי ס'פֿעלט אים נישט עפּעס. אַגב, איז אים אָנגעקומען גאָר לייכט צו פֿאַרשטיין און שעצן האַנס קאַסטאָרפּס מורא פֿאַר אַזאַ שמועס. ווייל ער אַליין האָט אויך פֿונקט אַזוי מורא געהאַט דער־פֿאַר און לויט זיין מיינונג — איז זיין לאַגע געווען אַ פֿיינ־לעכערע ווי קאַסטאָרפּס.

אָבער זונטאָג פֿאַרמיטאָג, נאָכדעם ווי ר'איז צוריקגעקומען פֿון דעם פֿרימאָרגן־שפּאַציר, אויף וועלכן ר'איז געגאַנגען אַליין, ווי אַמאָל, האָט ער פֿונדעסטוועגן באַשלאָסן מער ניט אָפּצולייגן און איז אַריין צו זיין קוזין איבערשמועסן וועגן דעם, וואָס איז דירעקט נייטיק. ער האָט זיך אַוועקגעשטעלט ביי יענעמס בעט און דאָס געזאָגט מיט אַ זיפֿץ:

— יאָ, ס'העלפֿט גאָרנישט, מ'מוז עפּעס טאָן. זיי ריכטן זיך דאָך אויף דיר אין דער היים.

— נאָך נישט — האָט געענטפֿערט האַנס קאַסטאָרפּ.

— ניין, אָבער אין עטלעכע טעג אַרום, מיטוואָך אָדער דאָ־נערשטאָג.

— אַך — האָט געזאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — זיי דערוואַרטן מיך בכלל נישט אַזוי גענוי אויפֿן טאָג. זיי האָבן עפּעס בעסערס צו טאָן, ווי צו וואַרטן אויף מיר און צו ציילן די טעג, ביז כ'וועל צוריקקומען. אַז כ'וועל קומען, וועל איך זיין און דער פֿעטער טינאַפּפּעל וועט זאָגן: „אָט ביסטו ווידער דאָ" און דער פֿעטער זשעמס וועט זאָגן: „נו, ס'איז געווען גוט?" — אויב כ'וועל נישט קומען, קאָן גאַנץ לאַנג דויערן, ביז זיי וועלן זיך כאַפּן. קאָנסט זיין

זיכער. פאַרשטייט זיך, אַז מיט דער צייט וואָלט מען זיי באַדאַרפט
מעלדן...

— קאָנסט דיר פאָרשטעלן — זאָגט יאָאַכים און זיפצט ווי־
דער — ווי אומאָנגענעם ס'איז מיר די גאַנצע מעשה! וואָס וועט
איצט זיין? פאַרשטייט זיך, אַז כ'פיל מיך, אַזוי צו זאָגן, פאַראַנט־
וואָרטלעך. ביסט געקומען אַרויף צו מיר צו גאַסט, איך האָב דיך
אַהער אַריינגעצויגן — און איצט בלייבסטו זיצן און מ'ווייסט נישט, ווען
וועסטו צוריק אַרויס און קאָנען איבערנעמען דיין פאָסטן. דו מוזט
פאַרשטיין, אַז דאָס איז מיר פיינלעך ביז דער העכסטער מדרגה.

— דערלויב — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ און ליגט אַליין מיט
די הענט אונטערן קאָפּ. — וואָס אייגנטלעך ברעכסטו דיר דעם
קאָפּ? דאָס איז דאָך אַ אומזין. כ'בין דען געקומען צו דיר צו
גאַסט? דאָס אויך. אָבער קודם־כל, כדי זיך צו פאַרריכטן, ווי הויי־
דעקינד האָט געהייסן. מילא, איצט ווייזט זיך אַרויס, אַז כ'דאַרף
זיך מער פאַרריכטן, וויפל ער און מיר אַלע האָבן גאָר געקאָנט
חלומען. כ'בין נישט דער ערשטער, וואָס האָט געמיינט, אַז ער
מאַכט אַהער אַ שפרונג אויף איין פוס און דערנאָך האָט זיך אַרויס־
געוויזן אַנדערש. גיב, צום ביישפיל, אַ קלער וועגן Tous les
deux צווייטן זין, מיט וועלכן ס'איז געשען נאָך ערגער. כ'ווייס
נישט, צי ער לעבט נאָך. אפשר האָט מען אים אַרויסגעפירט בעת
אַ מאָלצייט. דער פאַקט, אַז כ'בין אַ ביסל קראַנק, איז פאַר מיר אַן
איבעראַשונג און כ'מוז מיך ערשט צוגעוויינען דערצו, כ'זאָל זיך
דאָ קאָנען פילן ווי אַ פאַציענט, ממש ווי איינער פון אייך, אָנ־
שטאָט זיך צו האַלטן פאַר אַ גאַסט, ווי ביז איצט. פון דער
צווייטער זייט איבעראַשט עס מיך לחלוטין נישט, ווייל אַזוי אמת־
דיק געזונט האָב איך מיך אייגנטלעך קיינמאָל נישט געפילט. ווען
כ'גיב אַ טראַכט, ווי פרי מיינע עלטערן זיינען געשטאָרבן — פונ־
וואַנען־זשע האָב איך מיך דאָס טאַקע געקאָנט פילן אַזוי גע־
וואַלדיק. אַז דו האָסט אַ שטיקל פעלער — מעג ער איצט אַפילו
זיין כמעט אויסגעהיילט — וועגן דעם צווייפלט קיינער פון אונז
נישט. במילא קאָן שוין זיין, אַז ס'איז אַ ביסל אַ משפּחה־זאַך.
לכל־הפּחות האָט בערענס אַזוי באַמערקט. אַלנפאַלס ליג איך שוין

פֿון נעכטן אָן און קלער מיר וועגן דעם, ווי אַזוי, אייגנטלעך, כ'האָב מיך אַלעמאָל געפֿילט און וואָס פֿאַר אַ באַציִונגען כ'האָב געהאַט צום לעבן, פֿאַרשטייסטו, און צו זיינע פֿאָדערונגען. אין מיין נאַטור איז אַלעמאָל געלעגן אַ געוויסער ערנסט און אַ געוויסע אָפּנייגונג צו יעדער גראָבקייט און שרייענדיקייט. מיר האָבן ערשט לעצטנס גערעדט וועגן דעם. כ'האָב נישט איינמאָל כמעט געהאַט חשק צו ווערן אַ גייסטלעכער. צוליב אינטערעס צו טרויעריקע און רעליגיעזע זאַכן — אַזאַ שוואַרץ טוך, פֿאַרשטייסטו, מיט אַ זילבערנעם צלם אָדער... R. I. P.... Requiescat in pace... * — דאָס איז אַלנפֿאַלס דאָס שענסטע וואָרט און ס'איז מיר אַ סך סימפּאַטישער ווי „לאַנג זאָל ער לעבן"**, וואָס איז דאָך נישט מער ווי אַ געפּילדער. דאָס אַליך, מיין איך, נעמט זיך דערפֿון, וואָס כ'האָב אַליין אַ שטיקל פֿעלער, און דערפֿאַר האָב איך פֿון כאַמע אָנהייב אָן אַ געפֿיל פֿאַר דער קראַנקהייט. ס'האָט זיך אַרויסגעוויזן ביי אָט-דער געלעגנהייט. אָבער אויב ס'איז טאַקע אַזוי, איז עס דאָך אַ גליק, וואָס כ'בין אַרויפֿגעקומען און מיך געלאָזט אונטערזוכן. דו דאַרפֿסט דיר צוליב דעם נישט מאַכן קיין שום פֿאָרוואורפֿן. האָסט דאָך געהערט: ווען כ'וואָלט געוועזן נאָך אַ שטיקל צייט אונטן, וואָלט איך נאָך אפֿשר צווישן יאָ און ניין געפֿטרט אַ גאַנצן לונג-לאַפּ.

— דאָס קאָן מען נישט וויסן — זאָגט יאָאַכים — דאָס איז טאַקע די מעשה, וואָס מ'קאָן דאָ גאָרנישט וויסן. דו האָסט, ווי בערענס האָט געזאָגט, שוין אַמאָל געהאַט קראַנקע ערטער, וועגן וועלכע קיינער האָט זיך נישט געזאָרגט און זיי האָבן זיך אַליין פֿאַרהיילט, אַזוי, אַז ס'זיינען דיר בלויז געבליבן אַ פֿאָר אומשולדיקע פֿאַרטיפֿונגען. אפֿשר וואָלט דאָס אייגענע געשען מיט דעם פֿייכטן

---

* R. I. P. די ראשי-תבות פֿון Requiescat in pace — זאָל ער רוען אין שלום — די לאַטייניש אויפֿשריפֿט אויף אַ טויטן-טוך.

** טאָאַסט ביי אַ באַנקעט.

אָרט, וועגן וועלכן בערענס האָט גערעדט, ווען די וואָלסט נישט צופעליק אַרויפגעקומען צו מיר. מ'קאָן נישט וויסן!

— ניין, וויסן קאָן מען גאָרנישט — ענטפערט האַנס קאַסטאָרפּ — דערפאַר האָט מען נישט קיין רעכט זיך פאַרצושטעלן דאָס סאַמע ערגסטע, אַ שטייגער, וואָס ס'איז נוגע דער צייט פון מיין קוראַציע דאָ. די זאָגסט, אַז מ'קאָן נישט וויסן, ווען כ'וועל פונ־דאַנען קאָנען אַרויס און אַריינטרעטן אין וואַרשטאַט. דו זאָגסט עס אין פעסימיסטישן זין און כ'האַלט, אַז דער פעסימיזם איז פריצייטיק, טאַקע דערפאַר, ווייל מ'קאָן גאָרנישט נישט וויסן. בערענס האָט נישט געזאָגט קיין טערמין, ער איז אַ באַרעכנטער מענטש און שפילט זיך נישט אין נביאות. ס'איז נאָך אויך נישט געמאַכט געוואָרן די דורכליכטונג און די פאָטאָגראַפיע, וואָס וועלן ערשט אָביעקטיוו קלאָר מאַכן די פאַקטישע לאַגע. ווער ווייסט, אפשר וועלן זיי גאָר נישט ווייזן און צי כ'וועל נישט אַמאָל נאָך פריער פטור ווערן די היץ און קאָנען אייך זאָגן אַדיע. איך האַלט, אַז מיר דאַרפן זיך נישט איבעריק אַיילן און נישט תיכף צוטראָגן די בשורה אַהיים. ס'וועט זיין גענוג, אַז מיר וועלן שרייבן אַ צווייט מאָל — איך קאָן אַליין שרייבן, מיט דער פילפעדער, אויב כ'זעץ מיך אַ ביסל אויף. כ'וועל שרייבן, אַז כ'בין שטאַרק פאַרקילט, האָב היץ, ליג אין בעט און קאָן נאָך לעת־עתה נישט פאָרן. ווייטער וועט מען זען.

— גוט — זאָגט יאָאַכים — אַזוי קאָנען מיר לעת־עתה טאָן. מיט דעם אַנדערן קאָנען מיר אייך נאָך צוואַרטן אַ ביסל.

— מיט וועלכן אַנדערן?

— זעט נאָר, ווי ער פאַרגעסט! ביסט דאָך צוגעגרייט בלויז אויף דריי וואָכן מיט דיין קליין וואַליזעלע. דאַרפסט האָבן וועש, אייבער־און אונטער־וועש מיט ווינטער־מלבושים. וועסט דאַרפן האָבן מער שיך און — סוף־כל־סוף — וועסטו מוזן שרייבן נאָך געלט אויך.

— אויב — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ — אויב כ'וועל דאָס אַלץ דאַרפן.

— גוט, לאָמיר צוואַרטן, אָבער מיר דאַרפן נישט... ניין — זאָגט יאָאַכים און נעמט האַסטיק גיין איבערן צימער. — מיר דאַרפן אונז נישט מאַכן קיין אילוזיעס! כ'בין דאָ צו-לאַנג, כ'זאָל מיך נישט קענען דערהיים. ווען בערענס זאָגן, אַז ס'איז דאָ אַ שאַרף אָרט, כמעט אַ גערויש... אָבער, פאַרשטייט זיך, מיר'ן צוואַרטן...

דערביי איז עס געבליבן דאָס מאָל. די וואָכיקע און צוויי־וואָכיקע ענדערונגען פון די נאָרמאַלע טעג זיינען כסדר פאָרגעקומען. האַנס קאַסטאָרפּ האָט אויך אין זיין איצטיקער לאַגע גענומען אין זיי אַן אָנטייל, אויב נישט אוממיטלבאַר, איז כאָטש דורך באַריכטן, וואָס יאָאַכים גיט אים אָפּ, ווען ער קומט אַריין צו אים און זיצט אַ פערטל שעה אויפן ראַנד פון בעט.

אויף דער טאַץ, אויף וועלכער מ'פלעגט אים זונטאָג דערלאַנגען פרישטיק, איז אַלעמאָל געשטאַנען אַ וואַזעלע מיט בלומען און מ'האָט נישט פאַרגעסן אים צו שיקן די פיינע געבעקסן, וואָס מ'האָט היינט דערלאַנגט אין עס-זאַל. שפּעטער פלעגט אונטן אין גאָרטן און אויף דער טעראַסע ווערן לעבעדיק. דער פערצן-טעגיקער זונטאָג-קאָנצערט פלעגט זיך אָנהייבן מיט טרומייטערס און קלאַרנעטן. יאָאַכים פלעגט זיך דעמאָלט געפינען ביי זיין קוזין: ער האָט אויסגעהערט די מוזיק אינדרויסן אויף דער לאָושע ביי אַן אָפענער באַלקאָן-טיר. האַנס קאַסטאָרפּ פלעגט זיך האַלב אויפזעצן אין בעט, האָט אויסגעבויגן דעם קאָפּ אין אַ זייט און האָט מיט שטילער הנאה און מיט פאַרנעפּלטע בליקן זיך איינגעהערט אין די צופליסנדיקע קלאַנגען. דערביי האָט ער זיך נישט אָן ביטול דערמאָנט אין סעטעמברינים רייד וועגן דער „פּאָליטישער פאַרדעכטיקייט“ פון דער מוזיק.

ווי מיר האָבן שוין געזאָגט, פלעגט ער, אַגב, אָפּנעמען ביי יאָאַכימען באַריכטן וועגן אַלץ, וואָס איז געשען און איינגעאָרדנט געוואָרן אין יענע טעג, האָט אים אויסגעפרעגט, צי היינטיקן זונטאָג זיינען צוגעקומען נייע פייערלעכע טואַלעטן, בלוזעס מיט שפּיצן אָדער ענלעכס (פאַר בלוזעס מיט שפּיצן איז אָבער געווען צו קאַלט). אויך, צי מ'איז נאָכמיטאָג ערגעץ געפאָרן מיט וועגן (מ'האָט, באמת, געמאַכט אַזעלכע נסיעות מיט וועגן, דער פאַראיין פון „האַלבע-לונגען“

האָט אין קאָרפּאָרע* געמאַכט אַן אויספלוג קיין קלאַוואַדעל). מאָנטאָג האָט ער פאַרלאַנגט פון יאָאַכימען, ער זאָל אים דערציילן וועגן ד״ר קראָקאָווסקיס פאָרלעזונג. יאָאַכים איז גראָד געהאַט צוריקגעקומען פון דאָרטן און אָפּגעטרעטן ביי אים פאַר ליג־קוראַציע. אָבער יאָאַכים האָט זיך אַרויסגעוויזן פאַר אַ קנאַפּן ריידער און האָט נישט געהאַט קיין חשק צו ריידן וועגן דעם רעפעראַט — אַקוראַט ווי ביידע האָבן צווישן זיך גאָרנישט געשמועסט וועגן דעם ערשטן. אָבער האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך איינגעשפּאַרט און געוואָלט וויסן אַלע פּרטים. „איך ליג דאָ און צאָל דעם פולן פּרייז — זאָגט ער — איך וויל אויך עפּעס געניסן דערפון, וואָס ס׳קומט אונז“. ער האָט זיך דערמאָנט אין דעם מאָנטאָג מיט פערצן טעג צוריק, אין זיין זעלבשטענדיקן שפּאַציר, וואָס איז אים אַזוי שלעכט באַקומען, און ער האָט בולט אויסגעדריקט די השערה, אַז דער דאָזיקער שפּאַציר האָט דאָס אייגנטלעך אָנגעמאַכט אַזאַ איבערקערעניש אין זיין קערפּער און צוליב דעם איז אויסגעב־אָבן די שטיל־פאַראַנענע קראַנקהייט. — אָבער ווי דער עולם רעדט דאָס דאָ — רופט ער אויס — כ׳מיין דאָס נידעריקע פאָלק. אַזוי בכבודיק און פייערלעך. ס׳קלינגט כמעט ווי פּאָעזיע. „נו, בלייב געזונט און נעם־צו אַ דאַנק“ — חזרט ער איבער און מאַכט נאָך, ווי אַזוי די האָלץ־העקערס האָבן גערעדט. — אָט אַזוי האָב איך זיי געהערט ריידן אין וואַלד און כ׳וועל עס נישט פאַרגעסן ביזן טויט אַריין. אַזעלכע זאַכן פאַרבינדן זיך מיט אַנדערע איינדריקן אָדער זכרונות, ווייסט, און ס׳בלייבט ביזן סאַמע סוף. און קראָקאָווסקי האָט, הייסט עס, ווידער גערעדט וועגן „ליבע“? — טוט ער אַ פרעג און פאַרקרימט זיך ביי דעם וואָרט.

— פאַרשטייט זיך — זאָגט יאָאַכים. — פון וואָס דען? ס׳איז שוין זיין טעמע.

— וואָס האָט ער היינט געזאָגט וועגן דעם?

— אַך, נישט ספּעציעל. דו ווייסט דאָך אַליין, נאָך פון יענעם מאָל, ווי ער דריקט זיך אויס.

---

* אין גאנצן באשטאנד.

און וואָס האָט ער געזאָגט עפּעס נייס?

— נישט קיין ספּעציעל נייס... יאָ, ר'האָט היינט דערלאַנגט אַ ביסל ריינע כעמיע — נעמט יאָאַכים דערציילן, כאָטש אָן חשק. — ס'איז „דאָ“ געגאַנגען וועגן אַ מין פּאַרגיפטונג; ד"ר קראָקאָווסקי האָט גערעדט וועגן אַ זעלבסטפאַרגיפטונג פון אָרגאַניזם, וואָס אַנטשטייט אַדאַנק דעם, וואָס ס'ווערט צעפּילט אַן אומבאַקאַנטער עלעמענט, וואָס איז פאַרשפּרייט אין קערפּער. די פּראָדוקטן פון דער דאָזיקער צעפּילונג פאַרשיכורן געוויסע הינט-השדרה-צענטערן, אַקוראַט אַזוי ווי בעת מען געוויינט זיך צו צו פרעמדע גיפטיקע שטאָפן, אַ שטייגער צו מאָרפיום אָדער קאָקאַין.

— און דערפון קריגט מען הייטע בעקלעך — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ — ווייסט, דאָס וואָלט כדאַי געווען צו הערן. וואָס ער ווייסט אַלין. גלייך ווי ר'וואָלט געווען דערביי. וואַרט נאָר, אין איינעם אַ טאָג וועט ער דיר נאָך אַנטדעקן דעם אומבאַקאַנטן שטאָף, וועלכער איז פאַרשפּרייט אין גאַנצן קערפּער און פון וועלכן ס'שטאַמען יענע גיפטן, וואָס פאַרשיכורן דעם מאַרך-צענטער. אַזוי-אַרום וועט ער קאָנען אָנשיכורן דעם עולם אויף אַ נייעם אופן. ווער ווייסט, אפשר האָט מען שוין אַמאָל געוואוסט דערפון. ווען מ'הערט איבּ, קאָן מען אָנהייבן מיינען, אַז ס'איז דאָ עפּעס אמת אין די מעשיות מיט די ליבע-עליקסירן און נאָך אַזעלכע זאַכן, וועגן וועלכע ס'רעדט זיך אין די מעשה-ביכלעך.... גייסט שוין?

— יאָ — זאָגט יאָאַכים — כ'מוז אומבאַדינגט נאָך אַ ביסל ליגן. זינט נעכטן האָב איך געקריגן אַ היפּשע דיאַגראַמע. די מעשה מיט דיר האָט מיר פונדעסטוועגן אַ ביסל פאַרשאַדט.

אַזוי איז אַדורך דער זונטאָג, דער מאָנטאָג. דערנאָך איז אָנגעקומען דער דריטער טאָג פון האַנס קאַסטאָרפּס זיין אין דער „רעמיזע“, אַ פּשוטער, וואָכעדיקער טאָג אָן שום אויסצייכענונג, דינסטאָג. ס'איז אָבער געווען דער טאָג, אין וועלכן ר'איז אָנגעקומען אַהער, איצט איז ער דאָ קיילעכיקע דריי וואָכן. ס'האָט אים געגומען קאָרטען, ער זאָל פאָרט אָנשרייבן אַ בריוו און לכל-הפּחות געבן צו וויסן דעם פעטער, ווי די לאַגע איז אין איצטיקן מאָמענט.

ער האָט זיך אונטערגעלייגט דעם פּלימאָ* און ר'האָט געשריבן אויף אַ בריוו־בויגן פון דעם אַנשטאַלט, אַז זיין נסיעה וועט מוזן אָפּגעלייגט ווערן. ער איז פאַרקילט און ליגט מיט היץ און הויפראַט בערענס, אַ מענטש אַ צו־געוויסנהאַפטיקער, האָט עס אָנגענומען ניט פאַר אַזוי לייכט. ער האַלט, אַז די פאַרקילונג האָט אַ שייכות מיט זיין, דעם שרייבערס, קאָנסטיטוציע בכלל. ווייל תיכף ביי דער ערשטער באַקאָנטשאַפט האָט אים דער הויפראַט אָנגענומען פאַר שטאַרק אַנעמיש און בסך־הכל ווייזט זיך אַרויס, אַז די פּאָר וואָכן אויף צום פאַרריכטן זיך, וואָס ער, האַנס קאַסטאָרפּ, האָט זיך באַשטימט, זיינען נישט גענוג. ווייטערס אַ צווייט מאָל — אַזוי איז גוט — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געטראַכט. כ'רייד נישט אַ סך, פונדעסטוועגן האַלט עס אָפּ דעם ענין אויף אַ צייט. דער דאָזיקער בריוו איז איבערגעגעבן געוואָרן דעם משרת, וועלכער האָט אים נישט אַריינגעוואָרפן אין קעסטל אַריין, נאָר פאַרזאָרגט דירעקט צום נאָענטסטן צוג.

אַזוי אַרום האָט זיך האַנס קאַסטאָרפּן אויסגעוויזן, אַז ס'איז שוין אין אָרדענונג. כאָטש ס'האָט אים געפּייניקט דער הוסט און דער קאַטאַר, האָט ער פונדעסטוועגן געלעבט מיט אַ באַרויקט געמיט און מיט האָפענונג. דער נאָרמאַלער טאָג האָט זיך געטיילט אויף אַ סך קורצע חלקים און די פעסטע איינטאָניקייט זיינע האָט גורם געווען, ער זאָל נישט זיין נישט לאַנגווייליק, נישט קורצווייליק, ווייל ר'איז שטענדיק געווען דער אייגענער. אינדערפרי פלעגט אָנקלאַפּן פעסט דער באָד־מייסטער און איז באַלד דערנאָך אַריין. ס'איז געווען אַ נערוועזער פאַרשוין, וואָס האָט געהייסן טורנהער, מיט פאַרשאַרצטע אַרבל פון העמד, מיט אָדעריקע הענט און גערעדט האָט ער גאָרגלדיק און האַמעטנע. האַנס קאַסטאָרפּן האָט ער גערופן, ווי אַלע פּאַציענטן, מיטן נומער פון צימער. ער פלעגט אים איינרייבן מיט אַלקאָהאָל. נישט לאַנג נאָכדעם, ווי יענער פלעגט אַוועקגיין, פלעגט אַריינקומען יאָאַכים, אינגאַנצן אַ אָנגעטוענער, זאָגן גוטמאָרגן, פרעגן, וויפל היץ דער קוזין האָט גאַנץ פרי געהאַט און

* אַ לייכט פוכן איבערבעט.

דערציילן וויפל ער אַליין האָט. בשעת יאָאַכים האָט געגעסן פרישטיק אין עס־זאַל, פלעגט האַנס קאַסטאָרפּ אַרונטערלייגן זיין פלימאָ הינטערן רוקן און טאָן דאָס אייגענע מיט דעם אַפּעטיט, וואָס מ׳קריגט אַלעמאָל, בעת ס׳קומט אַריין אַ שינוי אין לעבן. עס פלעגן דעמאָלט געשעפטלעך־פּאַנימענע אַריינגיין ביידע דאָקטוירים, וואָס פלעגן אין דער צייט קומען פון עס־זאַל און צוריק־צו ווענס אינדערגיך אָפּטרעטן אין די צימערן פון יענע, וואָס ליגן אין די בעטן און פון די מסוכן־קראַנקע. מיט אַ פול מויל אײַנגעמאַכטס פלעגט האַנס קאַסטאָרפּ געבן צו וויסן, אַז ר׳איז „גוט“ געשלאָפן, דער־ביי האָט ער איבערן ראַנד פון דער שאָל געזען, ווי דער הויף־ראַט שפּאַרט זיך אָן מיט די פויסטן אין טיש און קוקט אינדערגיך דורך די היץ־טאַבעלע. באַלד דערנאָך האָט ער מיט אַ גלייכגילטיק אויסגעצויגענעם טאָן געענטפערט אויף זייער גרוס ביים אַוועק־גיין. שפּעטער פלעגט ער פאַרהויכערן אַ פּאַפּיראָס און כמעט נאָך איידער ער האָט געטאָן אַ טראַכט, אַז יאָאַכים איז אַוועק, איז יענער שוין צוריקגעקומען פון זיין פרימאָרגנדיקער דינסט. זיי האָבן ווידער געשמועסט וועגן דאָס און יענץ און די צווישנצייט צווישן ערשטן און צווייטן פרישטיק — יאָאַכים האָט דערווייל געמאַכט ליג־קוראַציע — איז געווען אַזאַ קורצע, אַז דער גרעסטער יעם־האָרץ און פוסטער קאָפּ וואָלט נישט געהאַט קיין צייט צו לאַנג־ווייליקן זיך. וואָס ס׳איז נוגע האַנס קאַסטאָרפּן, האָט ער געהאַט איבער גענוג צו פאַרדייען די איינדריקן פון זיינע ערשטע דריי וואָכן דאָ אויבן. ער האָט אויך געדאַרפט אַרומטראַכטן זיין איצ־טיקן מצב און וואָס ס׳קאָן דערפון אַרויסקומען און ר׳האָט כמעט נישט באַדאַרפט די צוויי דיקע בענדער פון אַן אילוסטרירטן זשור־נאַל, וואָס זיינען געלעגן אויף זיין נאַכט־טיש און האָבן געשטאַמט פון דער סאַנאַטאָריע־ביבליאָטעק.

דאָס אייגענע איז געווען מיט דער צייט, בעת יאָאַכים פלעגט מאַכן זיין צווייטן שפּאַציר קיין פלאַץ דאַוואָס, אַ קנאַפּע שעה. איידער ר׳איז אַוועק אויף דער פאַרמיטאָגדיקער ליג־קוראַציע, פלעגט ער אַריין פריער צו האַנס קאַסטאָרפּ, איז אַ ווײַלע געזעסן אָדער געשטאַנען ביים בעט און אים דערציילט דאָס און יענץ, וואָס ר׳האָט

באַמערקט אויפֿן שפּאַציר. און ווי לאַנג האָט געדויערט אָט־די ליג־קוראַציע? ווידער אַ שעה! נאָך איידער מ'האָט רעכט באַוויזן צו פֿאַרלייגן די הענט הינטערן קאָפּ, אַ ביסל צו קוקן אויפֿן סופֿיט און רעכט צו צעקייען אַ מחשבה — האָט שוין ווידער געקלונגען דער גלאָק, וואָס האָט גערופֿן, ס'זאָלן זיך גרייטן צום מיטאָג יענע, וואָס ליגן נישט אין בעט און זיינען אויך נישט קיין מסוכּן־קראַנקע.

יאָאַכים פֿלעגט גיין אויף מיטאָג און קאַסטאָרפֿן האָט מען אַריינגעטראָגן די „מיטאָג־זופּ“ — אַ פּשוט סימבאָלישער נאָמען פֿאַר אַלע מאַכלים. ווייל האַנס קאַסטאָרפּ איז נישט געווען אויף קיין קראַנקען־דיעטע — צוליב וואָס האָט מען דאָס געזאָלט טאָן? אַ קראַנקען־דיעטע, אַ קנאַפּע דיעטע איז דאָ בשום אופֿן נישט געווען אויפֿן אָרט. ער איז דאָ געלעגן און געצאָלט דעם פֿולן פּרייז און דאָס, וואָס מ'פֿלעגט אים אַריינגעבן אין דער שטייענדיקער אייביקייט פֿון אָט־דער שעה, איז נישט געווען קיין „מיטאָג־זופּ“. ס'איז געווען דאָס פֿולע זעקס־שפּייזיקע בערגהאָף־מיטאָג מיט אַלע פּיטשעווקעס. און וואָכעדיקע טעג איז עס געווען זעטיק, און זונטאָג האָט מען דערלאַנגט אַ — גאַלאַ־און פּאַראַד־מאָלצייט, צוגעגרייט פֿון אַן איראָפּעיש אויסגעלערנטן שעף אין דער לוקסוס־האָטעל־קיך פֿון דער סאַנאַטאָריע. די זאַל־טאָכטער, וואָס האָט געדאַרפֿט באַזאָרגן די ליגנדיקע, האָט אים געבראַכט דאָס מיטאָג אין שיינע רינדלעך מיט פֿאַרניקלטע שטערצלעך. זי האָט צוגערוקט צו זיין בעט דעם קראַנקען־טיש, דאָס איינפֿיסיקע וואונדער פֿון גלייכגעוויכט־קאָנסטרוקציע, און האַנס קאַסטאָרפּ האָט אים אָפּגערוימט, ווי דעם שניידערס זון אין דער מעשה פֿון „טישעלע גרייט דיך“.

ווי נאָר ר'האָט אָפּגעגעסן, איז יאָאַכים אויך צוריקגעקומען, און ביז יענער איז אַריין אין דער לאָזשע און איבערן „בערגהאָף“ האָט זיך אַראָפּגעלאָזט די שטילקייט פֿון דער גרויסער ליג־קוראַציע, איז שוין געווען אַזוי ווייט ווי האַלב דריי; אפֿשר נאָך נישט אינגאַנצן, גענוי גענומען, ערשט אַ פֿערטל אויף דריי. אָבער אַזעלכע פֿערטל־שעהן ווערן נישט גענומען אין חשבון, נאָר זיי ווערן פֿאַרשלונגען אין די קיילעכיקע ציפֿערן דאָרטן. וואו ס'האַנדלט זיך וועגן גרויסע

צייט־שטחים, אַ שטייגער ביי נבֿיאות, ווען מ'פֿאָרט אַ סך שעהן אין באַן, אָדער אַזוי אין ליידיקע, אָפּוואַרטנדיקע סיטואַציעס, ווען מ'טוט, וואָס מ'קאָן, אַבי אַוועקצושטופּן און אָפּצופּטרן די צייט. אַ פֿערטל אויף דריי איז שוין דאָ דאָס אייגענע, וואָס האַלב דריי. איין גאָט ווייסט, אַז ס'קאָן אַפֿילו הייסן דריי, ווייל מ'רעדט שוין וועגן דריי. אויף די דרייסיק מינוט קוקט מען, ווי אויף אַן אַריינפֿיר צו דער קיילעכיקער שעה צווישן דריי און פֿיר און זיי ווערן באַזייטיקט. אָט אַזוי פֿירט מען זיך אין אַזעלכע פֿאַלן. אַזוי־אַרום געדויערט אייגנטלעך די גרויסע ליג־קוראַציע סוף־כּל־סוף אויך נישט מער, ווי אַ שעה. ביים סוף, אַגבֿ, ווערט זי ווי פֿאַרמינערט, אָפּגעהאַקט און ווי פֿאַרענדיקט מיט אַן אַפּאָסטראָף. דער אַפּאָסטראָף איז ד"ר קראָקאָווסקי.

יאָ, ד"ר קראָקאָווסקי, איצט היפּערט שוין ד"ר קראָקאָווסקי נישט איבער האַנס קאַסטאָרפּן בעת זיינע זעלבשטענדיקע נאָכמיטאָגדיקע וויזיטן. איצט איז קאַסטאָרפּ אויך אין חשבון, ער איז מער נישט קיין גאַסט אויף אַ וויל, נאָר אַ פּאַציענט. מ'פֿרעגט אים שוין איצט אויס און מ'לאָזט אים נישט אויף גאָטס באַראָט, ווי ס'איז אַזוי לאַנג געשען ביז איצט. עס פֿלעגט האַנס קאַסטאָרפּן פֿאַרדריסן; שטילערהייט און לייכט, אָבער פֿונדעסטוועגן יעדן טאָג אויפֿסניי. ס'איז געווען מאָנטאָג, בעת ד"ר קראָקאָווסקי האָט זיך דאָס ערשטע מאָל באַוויזן אין צימער. מיר זאָגן „באַוויזן", ווייל דאָס איז דאָס פּאַסיקע וואָרט פֿאַר דעם משונהדיקן און אַפֿילו שרעקלעכן איינדרוק, פֿון וועלכן האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך דעמאָלט נישט געקאָנט באַפֿרייען. ער איז געלעגן אין האַלבן אָדער פֿערטל דרעמל. פּלוצלונג האָט ער אַ דערשראָקענער דערזען, אַז דער אַסיסטענט איז דאָ אין צימער. ר'איז אָבער נישט אַריינגעקומען דורך דער טיר, נאָר גייט צו אים פֿון פֿענצטער צו. ווייל זיין וועג איז געווען נישט דורכן קאָרידאָר, נאָר דורך די דרויסנדיקע לאָזשעס. ער איז אַריין דורך דער טיר פֿון וועראַנדע און ס'איז דערפֿאַר געבליבן דער איינדרוק, ווי ער וואָלט געקומען פֿון דער לופֿט. איצט איז ער אַלנפֿאַלס געשטאַנען פֿאַר האַנס קאַסטאָרפּס געלעגער, שוואַרץ־בלייך, מיט ברייטע אַקסלען אין פּעסט — אַן אַפּאָסטראָף

פון דער שעה — און פון זיין באָרד מיט די צוויי שפּיצן האָבן אַרויסגעקוקט מיט אַ שמייכל זיינע געלבלעכע ציין.

— איר זעט אויס צו זיין איבערראַשט, וואָס איר זעט מיך, הער קאַסטאָרפּ — האָט ער געזאָגט מיט אַ מילדן באַריטאָן, שלעפּעדיק, אָן שום ספק מיט אַ חנדל און מיט אַן עקזאָטישער גומען־„ר"; אָבער ער האָט זי אַרויסגערעדט נישט שאַרף און לאַנג, נאָר זי אַרויסגעבראַכט מיט איין ריר מיט דער צונג הינטער די איבערשטע פאָדערשטע ציין. — איך דערפיל בלויז אַן אָנגענעמען חוב, ווען איך קום אַריין צו אייך אַ קוק צו טאָן, וואָס איר מאַכט. אייער פאַרהעלטעניש צו אונז איז אַריין אין אַ נייער פאַזע, איבער נאַכט איז פון דעם גאַסט געוואָרן אַ חבר... (דאָס וואָרט „חבר" האָט האַנס קאַסטאָרפּן אַ ביסל דערשראָקן). ווער האָט זיך געקאָנט רעכענען דערויף! — האָט ד"ר קראָקאָווסקי חבריש אַ שפּאַס געטאָן... ווען מען האָט דאָס געקאָנט איינפאַלן אין יענעם אָוונט, בעת מיר האָבן זיך נאָר־וואָס באַקאַנט און איר האָט אויף מיין טעותדיקער פראַגע — דעמאָלט איז עס געווען אַ טעות — מיר געענטפערט, אַז איר זענט אינגאַנצן געזונט. דאַכט זיך, אַז כ'האָב דעמאָלט אויסגעדריקט עפּעס אַזוי ווי אַ צווייפל, אָבער כ'פאַרזיכער אייך, אַז כ'האָב נישט געמיינט דאָס, וואָס ס'איז איצט. כ'וויל מיך נישט מאַכן פאַר מער שאַרף־זעער, ווי כ'בין. כ'האָב דעמאָלט נישט געקלערט וועגן קיין פייכט אָרט, כ'האָב עס געמיינט אַנדערש, אַלגעמיינער, פילאָסאָפישער. כ'האָב אַרויסגעזאָגט מיין צווייפל דערין, צי „מענטש" און „אינגאַנצן געזונט" זיינען בכלל אַ פּאָר. און אַפילו היינט, נאָך דער אונטערזוכונג, קאָן איך, ווי איר זעט מיך, אין להיפּך צו מיין חשובן שעף, נישט האַלטן אָט דאָס פייכטע אָרט (דערביי האָט ער מיט אַ שפּיץ־פינגער לייכט אָנגערירט האַנס קאַסטאָרפּס אַקסל) פאַר דעם סאַמע עיקר. עס איז פאַר מיר אַ נעבן־זאַך... דאָס אָרגאַנישע איז תמיד אַ נעבן־זאַך....

האַנס קאַסטאָרפּ שאָקלט זיך אַזש אָפּ.

... קאַטאַר איז, הייסט עס, אין מיינע אויגן אַן ערשטיינונג פון דריטן ראַנג — גיט ד"ר קראָקאָווסקי צו זייער לייכט. — וואָס

הערט זיך דערמיט? דאָס ליגן אין בעט זעט זיכער טאָן דאָס ווייניקע. וואָס האָט אַרויסגעוויזן היינט דאָס מעסטן?

פון דעמאָלט אָן האָבן ד״ר קראָקאָווסקיס וויזיטן געטראָגן דעם כאַראַקטער פון אומשולדיקע קאָנטראָל־וויזיטן, כסדר די גאַנצע צייט. ד״ר קראָקאָווסקי פלעגט אַריינקומען דורך דער וועראַנדע אַרום דריי פערטל אויף פיר אָדער נאָך עפּעס פריער, האָט באַגריסט דעם ליגנדיקן האַנס קאַסטאָרפּ אויף אַ היימיש־פריילעכן אופן, האָט געשטעלט די פּשוטסטע מעדיצינישע פראַגן, האָט אויך בקיצור אַ ביסל געכאַפּט אַ ריין־פערזענלעכן שמועס, האָט חבריש זיך געוויצלט. אמת, אויף דעם אַלעמען איז נאָך געלעגן אַ שבור פון אַ חשד, אָבער מ׳קאָן זיך באין־ברירה צוגעוויינען אויך צו זאַכן, וואָס רופן אַרויס אַ חשד, אויב ס׳גייט נאָר נישט איבער די גרענעץ. ס׳האָט נישט לאַנג געדויערט און האַנס קאַסטאָרפּ האָט מער גאָרנישט געהאַט קעגן דעם ד״ר קראָקאָווסקיס רעגלמעסיקע וויזיטן. זיי האָבן אָנגעהייבן צו געהערן צום טאָג־טעגלעכן און האָבן אַפּאָסטראָפירט די שעהן פון דער גרויסער ליג־קוראַציע.

ס׳האָט, הייסט עס, געדויערט ביז אַרום פיר אַ זייגער, ביז דער אַסיס־טענט פלעגט צוריק אַרויסגיין דורך דער וועראַנדע. דאָס איז שוין היפּש נאָכמיטאָג! פּלוצלונג און איידער מ׳האָט זיך אומגעקוקט, ווערט טיפער נאָכמיטאָג און ס׳הויערט, אַגב, נישט לאַנג, ביז עס גיט אַ פאַל־צו דער פאַרנאַכט. וויל נאָכן טיי טרינקען, אונטן אין זאַל און דאָ נומער 34, איז שוין באַלד געווען פינף אַ זייגער, און ביז יאָאַכים איז צוריקגעקומען פון זיין דריטן דינסטלעכן שפּאַציר און געכאַפּט אַ שמועס מיט זיין קוזין — איז שוין געווען כמעט זעקס. די ליג־קוראַציע ביז אָוונט־עסן האָט, קיילעכיק גערעכנט, אויך נישט געדויערט מער ווי אַ שעה, און ס׳איז אַ שפּילכל זי אָפּצופּטרן, אויב מ׳האָט נאָר געדאַנקען אין קאָפּ און אַחוץ דעם — אַ גאַנצן אָרבּיס פּיקטום* אויפן נאַכט־טיש.

יאָאַכים האָט זיך געזעגנט צו אָוונט־ברויט. מ׳האָט אַריינגע־ברענגט דאָס עסן. דער טאָל איז שוין לאַנג פול געווען מיט

* לאַטיין: געמאָלטע וועלט (דער איל. זשורנאַל).

שאָטנס, און בעת האַנס קאַסטאָרפּ האָט געגעסן, איז פון מינוט צו
מינוט טונקעלער געוואָרן אין ווייסן צימער. ווען ר'האָט אָפּגע-
געסן, האָט ער זיך אָנגעלענט אין פלימאָ, געזעסן פאַרן „טיש-
גרייט דיך" און געקוקט אויף דעם גיך-ציפּאַלנדיקן בין-השמשות,
אויפן היינטיקן בין-השמשות, וועלכן ס'איז זייער שווער געווען אונ-
טערצושיידן פונם נעכטיקן, אייער-נעכטיקן אָדער פון דעם בין-השמשות
מיט אַכט טעג צוריק. אָט איז געווען פרימאָרגן און אָט איז
שוין געווען אָוונט. דער צעבּרעקלטער און קינסטלעך קורץ-געמאַכ-
טער טאָג איז אים ממש צעקרישלט געוואָרן צווישן די פינגער
און צו-נישט געוואָרן. ר'האָט עס אַיינגעזען מיט הנאה און פאַר-
וואונדערונג און ר'האָט זיך, אַלנפאַלס, פאַרטראַכט וועגן דעם. ווייל
מורא האָבן דערפאַר — דאָס איז נאָך פרעמד אין זיין עלטער. ער
האָט כסדר געהאַט דאָס געפיל, אַז ער „קוקט זיך נאָך אַלץ צו".

אין איינעם אַ טאָג, ס'האָט געקאָנט זיין אין אַ צען אָדער
צוועלף טעג, נאָכדעם ווי האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך געלייגט אין
בעט אַריין, האָט מען אין דער שעה (פ'הייסט: אידער יאָאַכים קומט
צוריק פון אָוונט-עסן און פון צונויפקום) אָנגעקלאַפּט אין דער
טיר. האַנס קאַסטאָרפּ האָט מיט אַ פרעגנדיקן טאָן אַ רוף געטאָן
„אַריין" און אויף דער שוועל האָט זיך באַוויזן לאָדאָוויקאָ סעטעמ-
בריני. דערביי איז פון דער העלער הויט געוואָרן בלענדנדיק ליכ-
טיק אין צימער. ווייל די ערשטע באַוועגונג פונם גאַסט, נאָך ביי
דער אָפענער טיר, איז באַשטאַנען דערין, וואָס ר'האָט איבערגעדרייט
דעם עלעקטרישן לאָמפּ אויפן סופיט. די שיין האָט זיך אָפּגעשלאָגן
אין דער ווייסקייט פון סופיט, פון מעבל און אין איין רגע אָנגע-
פילט דאָס צימער מיט ציטערנדיקער העלקייט.

דער איטאַליענער איז געווען דער איינציקער מענטש צווישן אַלע
קור-געסט, אויף וועלכן האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך אין יענע טעג
בפירוש אויסגעפרעגט ביי יאָאַכימען. יאָאַכים פלעגט אים סיי-ווי-
סיי אַלץ איבערגעבן, ווען ר'האָט נאָר געקאָנט אויף אַ צען מי-
נוט צוזעצן זיך אויפן ראַנד פון זיין קוינס בעט אָדער שטיין לעבן
אים און דאָס פלעגט געשען אַ צען מאָל אין טאָג. יאָאַכים האָט
דערציילט וועגן אַלע קליינע פּאַרקומענישן און ענדערונגען אינם טאָג-

טעגלעכן לעבן פון דער סאַנאַטאָריע. האַנס קאַסטאָרפּס פראַגן — ווי ווייט ער האָט בכלל עפּעס געפרעגט — זיינען געווען מער אַלגעמיינע און אומפּערזענלעכע. דער איזאָלירטער קאַסטאָרפּ איז געווען נייגעריק צו וויסן, צי ס'זיינען צוגעקומען נייע געסט, אָדער צי אַ באַקאַנט פּנים איז נישט אַמאָל אַוועקגעפאָרן, און ר'איז, דאַכט זיך, געווען צופרידן, וואָס ס'איז בלויז עמעצער צוגעקומען און קיינער איז נישט אַוועק. ס'איז אָנגעקומען אַ „נייער", אַ יונגערמאַן, מיט אַ גרינלעך און איינגעפאַלן פּנים. ער זיצט ביים טיש פון דער עלפאַנטביינערן־קאָלירקער פרוי לעווי און פון דער פרוי אילטיס, דער טיש, וואָס שטייט גלייך רעכטס פון זייער טיש. אַוודאי, האַנס קאַסטאָרפּ קאָן זיך איצט ריכטן, אַז ער וועט אים זען. אַוועקגעפאָרן איז, הייסט עס, קיינער נישט. יאָאַכים האָט קורץ געענטפערט, אַז ניין, דערביי האָט ער אַראָפּגעלאָזט די אויגן. אָבער ער האָט געמוזט אַ סך מאָל ענטפערן אויף אָט־דער פראַגע, אייגנטלעך יעדן צווייטן טאָג, כאָטש ר'האָט געפּרווט מיט אַ געוויסער אומגעדולדיקייט אין קול איינמאָל פאַר אַלעמאָל דערקלערן, אַז אויף וויפל ער ווייסט, האַלט קיינער נישט ביי אַוועקפאָרן. אַזוי לייכט פאָרט מען דאָ בכלל נישט אַוועק.

וואָס ס'איז נוגע סעטעמברינין — האָט האַנס קאַסטאָרפּ פּערזענלעך געפרעגט אויף אים און געוואָלט וויסן, וואָס יענער האָט „געזאָגט דערצו". — צו־וואָס? — נו, דערצו, וואָס איך ליג און בין קראַנק. סעטעמבריני האָט באמת עפּעס געזאָגט וועגן דעם, כאָטש זייער ווייניק. תיכף אין דעם טאָג, ווען האַנס קאַסטאָרפּ איז פאַרשוואונדן געוואָרן, האָט ער געפרעגט יאָאַכימען, וואו ס'איז אַהינגעקומען דער גאַסט. דערביי איז ער, אַפּנים, זיכער געווען, אַז מ'וועט אים זאָגן, אַז האַנס קאַסטאָרפּ איז אַוועקגעפאָרן. דערהערנדיק פון יאָאַכימען, אַז קאַסטאָרפּ ליגט, האָט ער געענטפערט מיט צוויי איטאַליענישע ווערטער. צום ערשטן האָט ער געזאָגט: „עקקאָ", דערנאָך „פּאָווערעטטאָ". דער טייטש דערפון וועט זיין: „נאַ דיר אַן עסק!" און „אָרעמער בחור". מ'דאַרף נישט קענען מער איטאַליעניש, ווי אָט די ביידע יונגעלייט, כדי צו פאַרשטיין דעם מיין פון די דאָזיקע צוויי אויסדריקן. — וואָס הייסט — „פּאָווערעטטאָ"? —

האָט האַנס קאַסטאָרפּ געזאָגט. — ער זיצט דאָך אײַך דאָ מיט זײַן ליטעראַטור, וואָס באַשטייט פון הומאַניזם מיט פּאָליטיק, און ער קאָן ווייניק אויפטאָן פאַר לעבעדיקע ענינים. ער דאַרף ניט אויף מיר אַזוי בריטלעך רחמנות האָבן. איך וועל נאָך אַלעמאָל גיכער צוריקקומען אין פלאַכלאַנד, ווי ער.

איצט איז, הייסט עס, געשטאַנען הער סעטעמבריני אין דעם פּלוצלונג באַלויכטענעם צימער. האַנס קאַסטאָרפּ, וואָס האָט זיך אָנגעשפּאַרט אויף די עלנבויגנס און אַ קוק געטאָן צו דער טיר, האָט אים תיכּף דערקענט מיט די פאַרשמירעטע אויגן און ר׳איז דערבײַ רויט געוואָרן. ווי אַלעמאָל, האָט סעטעמבריני איך איצט געטראָגן זײַן האָריקן ראָק מיט די גרויסע לאַצן, דערצו אַ ביסל אַן אָפּגעטראָגענעם, איבערגעוואָרפענעם קאָלנער און הויזן מיט קראַטקעס. ער איז געקומען פון עסן און פון געוווינהייט געהאַלטן צווישן די ליפּן אַ הילצערנעם ציין-שטעכער. זײַן מויל-ווינקל אונטער דער שייגער אַרויפגעדרייטער וואָנס איז גרייט געווען צו דעם באַקאַנטן פײַנעם, ניכטערן, און קריטישן שמייכעלע.

— גוטן אָוונט, אינזשעניער! קאָן מען אַ קוק טאָן, וואָס איר מאַכט? אויב יאָ — דאַרף זײַן דערצו ליכטיק. אַנטשולדיקט מיר, וואָס כ׳האָב מיר אַליין דערלויבט! — זאָגט ער און דערבײַ גיט ער אינדערגיך אַ ווייז מיט זײַן קליינער האַנט אויפן סופּיט-לאָמפּ. — איר האָט זיך פאַרטראַכט — כ׳וואָלט באמת ניט געוואָלט שטערן. אין אײַער פאַל איז מיר גאַנץ פאַרשטענדלעך די נייגונג צו טראַכטן אַ סך און אויף צו כאַפּן אַ שמועס האָט איר דאָך אײַער קוזין. ווי איר זעט, פאַרשטיי איך גאַנץ גענוי מײַן איבעריקייט. פונדעסטוועגן, מ׳לעבט צוזאַמען אויף אַזאַ קליינעם שטח, מ׳שאַפט זיך מיטגעפיל פון מענטש צו מענטש, גייסטיק מיטגעפיל, האַרציקס... שוין העכער אַ וואָך, אַז מ׳זעט אײַך ניט. איך האָב באמת אָנגעהויבן מיר אײַנריידן, אַז איר זענט אַוועקגעפאָרן, בעת כ׳האָב געזען, אַז אײַער פּלאַץ אינטן אין רעפעקטאָריום * איז ליידיק. אָבער דער לייטענאַנט האָט מיר דערציילט עפּעס בעסערס, הם, עפּעס ערגערס, איב

* „רעפעקטאָריום" פלעגט זיך רופן דער עס-זאַל אין אַ קלויסטער.

ס'איז נישט אומהעפלעך... בקיצור, ווי גייט עס? וואָס מאַכט איר? ווי פילט איר אײַך? כהאָף, אַז נישט צו־שטאַרק נידערגעשלאָגן?

— דאָס זענט איר, הער סעטעמבריני! דאָס איז פריינדלעך פון אײַער זײַט! האַ־האַ, „רעפעקטאָריום“. איר האָט שוין ווידער געמאַכט אַ וויץ. נעמט אײַך אַ שטול, כ'בעט אײַך. איר שטערט מיר נישט אויף קיין האָר, כ'בין דאָ געלעגן און כהאָב אַ ביסל געטראַכט — געטראַכט איז שוין צופיל געזאָגט. כ'בין פשוט געווען פויל אַרויפצודרייען די עלעקטרע. כדאַנק אײַך פיל מאָל, סובעקטיוו גייט אַלץ נאָרמאַל. מײַן קאַטאַר איז כמעט אַוועק פון דעם ליגן אין בעט, אָבער ס'איז נישט מער ווי אַ סעקונדערע דערשיינונג, ווי כ'הער בכלל. די טעמפּעראַטור איז נאָך אַלץ נישט ווי ס'דאַרף צו זײַן, טיילמאָל 37,5, טיילמאָל 37,7. דאָס האָט זיך אין משך פון די טעג נאָך אַלץ נישט געענדערט.

— איר מעסט אײַך רעגולער?

— יאָ, זעקס מאָל אין טאָג, אַקוראַט ווי איר אַלע דאָ אויבן. האַ־האַ, אַנטשולדיקט, איך מוז נאָך אַלץ לאַכן דערפון, וואָס איר האָט אָנגערופן אונזער עס־זאַל „רעפעקטאָריום“. אַזוי רופט מען עס דאָך אין אַ קלויסטער, נישט? ס'האָט טאַקע אַ געוויסע ענלעכקייט דערצו. כ'בין נאָך, וואָס אמת, קיינמאָל נישט געווען אין קיין קלויסטער, אָבער כ'שטעל מיר פאָר, אַז ס'זעט דאָרטן אויס ווי דאָ. „די דינים“ קען איך איך שוין אויסנווייניק און איך היט זיי שטרענג אָפּ.

— ווי אַ פרומער מאָנאַך. מקען זאָגן, אַז אײַער נאָוויציאַט * איז געענדיקט. איר האָט שוין געטאָן אַ נדר**. איך גראַטולירט אײַך פייערלעך. איר זאָגט שוין אַפילו „אונזער עס־זאַל“. אַגב — כ'וויל דערבײַ נישט אָנרירן אין אײַער מענלעכער ווערדע — דערמאָנט איר מיך כמעט מער אין אַ יונג נאָנעלע, ווי אין אַ מאָנאַך — אין אַזאַ ערשט־וואָס אָפּגעשוירן, אומשולדיק קריסטוס־בתולהל מיט גרויסע

* די פראָבע־צייט פאַר די, וואָס טרעטן אַרײַן אין אַ קלויסטער.

** צו פאַרבלײַבן אין קלויסטער. דאָס פלעגט פאָרקומען אין אַ פייערלעכער פאָרם נאָכן פאַרענדיקן דעם נאָוויציאַט.

קרבן־אונגן. כ׳האָב שוין אַמאָל דאָ און דאָרט געזען אַזעלכע לעמע־לעך און קיינמאָל נישט אָן... אָן אַ געוויסער סענטימענטאַליטעט. אַך, יאָ, יאָ, אַייער קוזין האָט מיר אַלץ דערציילט. אין לעצטן מאָ־מענט האָט איר אַייך, הייסט עס, געלאָזט אונטערהוזכן.

— ווייל כ׳האָב געהאַט היין. ווילט פאַרשטיין, הער סעטעמ־בריני. בײַ אַזאַ קאַטאַר וואָלט איך מיך אונטן געוועגדט צו אונ־זער דאָקטאָר. און דאָ, וואו מ׳איז, אַזוי צו זאָגן, בײַ דער כאַמע קוועלע, וואו מ׳האָט אויפן אָרט צוויי ספּעציאַליסטן, — ס׳וואָלט דאָך געווען קאָמיש...

— פאַרשטייט זיך, פאַרשטייט זיך. אין געמאָסטן האָט איר אַייך, נאָך איידער מ׳האָט אַייך געהייסן. מ׳האָט עס אַייך, אַגב, תּיכּף רעקאָמענדירט צו טאָן. דעם טערמאָמעטער האָט אַייך פאַר־האַנדלט די מילענדאָנק?

— פאַרהאַנדלט? כ׳האָב אים געדאַרפט, האָב איך אים בײַ איר געקויפט.

— כ׳פאַרשטיי. אַ ריינער מסחר. און וויפל חדשים האָט אַייך דער שעף אַריינגעצימבלט?... גרויסער גאָט, כ׳האָב אַייך שוין אַמאָל געפרעגט דאָס אייגענע! איר דערמאָנט זיך? איר זענט געהאַט נאָר־וואָס אָנגעקומען. איר האָט דעמאָלט געענטפערט אַזוי דרייסט...

— נאַטירלעך, געדענק איך עס נאָך, הער סעטעמבריני. איך האָב אַ סך נייע זאַכן דורכגעלעבט זינט דעמאָלט, אָבער דאָס גע־דענק איך נאָך ווי היינט. שוין דעמאָלט זענט איר געווען אַזוי אַמיזאַנט און געמאַכט דעם הויפראַט בערענס פאַר איינעם פון די מלאכי־חבלה... ראַדאַמעס... ניין, וואַרט נאָר, נישט אַזוי...

— ראַדאַמאַנטיס? ס׳קאָן זיין, אַז כ׳האָב אים עפּעס אַזוי אָנ־גערופן. איך געדענק נישט אין אַלץ, וואָס ס׳טוט מיר אַ פאַל אַיין בײַ אַ געלעגנהייט.

— ראַדאַמאַנטיס, אַוודאי! מינאָס און ראַדאַמאַנטיס! אויך פון קאַרדוטשי האָט איר דעמאָלט גלייך דערציילט...

— דערלויבט מיר, ליבער פריינד, אים לאָמיר איצט לאָזן. דער נאָמען קומט אַרויס אין דעם מאָמענט פרעמד אין אַייער מויל.

— איך גוט — לאַכט האַנס קאַסטאָרפּ. — אָבער דורך אײַך בין איך אַ סך געוואָר געוואָרן וועגן אים. יאָ, דעמאָלט האָב איך נאָך קיין שום אַנונג נישט געהאַט און געענטפֿערט, אַז כ׳בין געקומען אויף דרײַ וואָכן. ס׳איז מיר גאָר אַנדערש נישט אײַנגעפֿאַלן. די קלעפּעלד האָט דעמאָלט, אָנשטאָט אַ גוט-מאָרגן, אויף מיר אַ פֿײַף געטאָן מיט דעם פּנעומאָטאָראַקס. דערפֿון בין איך געוואָרן שטאַרק צעטומלט. אָבער אויך היץ האָב איך דעמאָלט תּיכּף דערפֿילט. ווײַל די היגע לופֿט איז נישט בלויז גוט קעגן דער קראַנקהייט, זי איז אויך גוט פֿאַר דער קראַנקהייט. טײלמאָל ברענגט זי ערשט די קרענק צום אויסבראָך, און דאָס איז כוף-כּל-סוף נייטיק, אויב מ׳וויל זיך נעמען היילן.

— אַן אויסגעצייכנטע השערה. צי האָט אײַך אויך דער הויפּטראַט בערענס דערציילט וועגן דער דײַטשקע פֿון רוסלאַנד, וועלכע מיר האָבן דאָ געהאַט פֿאַראַיאָרן, נײַן, פֿאַר צוויי יאָרן פֿינף חדשים צײַט? נישט? ער וואָלט עס געדאַרפֿט טאָן. אַ סימפּאַטישע דאַמע, דײַטש-רוסיש לויט דער אָפּשטאַמונג, אַ פֿרוי פֿון אַ מאַן, אַ יונגע מוטער. זי איז געקומען אַהער פֿון מזרח, לימפֿאַטיש, בלוט-אָרעם, מסתּמא איז געווען נאָך עפּעס אַן ערנסטערע זאַך. מילא, זי האָט דאָ אָפּגעלעבט אַ חודש און זיך געקלאָגט, אַז זי פֿילט זיך שלעכט. נאָר געדולד! ס׳איז אַוועק אַ צווייטער און זי האָט ווייטער געטענהט, אַז ס׳ווערט איר נישט בעסער, נאָר ערגער. מ׳זאָגט איר, אָבער, אַז בלויז דער דאָקטאָר קען וויסן, ווי ס׳איז איר. זי קען בלויז דערציילן, וואָס זי פֿילט — און דאָס האָט אַ קנאַפּן באַטײַט. מיט אירע לונגען איז מען צופֿרידן. גוט, זי שווײַגט, קורירט זיך אין פֿאַרלירט יעדע וואָך אויף דער וואָג. אין פֿערטן חודש איז זי בײַ אַן אונטערזוכונג געפֿאַלן אין חלשות. דאָס שאַדט — האָט דערקלערט בערענס. אַבי מיט אירע לונגען איז אין אָרדענונג. אָבער אין פֿינפֿטן חודש האָט זי מער נישט געקאָנט גיין און האָט דאָס אַוועקגעשריבן צו איר מאַן אין מזרח. בערענס האָט טאַקע באַקומען פֿון אים אַ בריוו, ס׳איז דאָרטן געווען אויפֿגעשריבן אויפֿן קאָנווערט: „פּערזענלעך" און „דרינגענד" מיט פֿעסטער שריפֿט. כ׳האָב דעם בריוו אַליין גע-

זען. יאָ — האָט בערענס געטענהט און געצייגן מיט די אַקסלען — ס'ווייזט זיך אַרויס, דאַכט זיך, אַז דער היגער קלימאַט דינט איר, אַפּנים, נישט. די פרוי איז געוואָרן אויסער זיך. דאָס איז ער מחוייב געווען איר פריער צו זאָגן — האָט זי געטענהט. — זי האָט עס שטענדיק געפילט. ס'איז דאָ געוואָרן פון איר אַ תל עולם!... לאָמיר האָפן, אַז ביים מאַן דאָרט אין מזרח איז זי צוריק געקומען צו די כוחות.

— אויסגעצייכנט! — איר דערציילט אַזוי שיין, הער סעטעמבריני, יעדעס וואָרט אייערס איז ממש פּלאַסטיש. אויך פון דער מעשה מיט דער פריילין, וואָס האָט זיך געבאָדן אין דער אָזערע, און וואָס מ'האָט איר געמוזט געבן אַ „שטומע שוועסטער", האָב איך אויך גאַנץ אָפט שטילערהייט געמוזט לאַכן. יאָ, וואָס ס'קומט אַלץ פאָר! מ'האַלט כסדר אין איין לערנען. וואָס ס'איז, אַגב, נוגע מיר אַליין — איז נאָך גאָרנישט זיכער. דער הויפראַט זאָל האָבן געפונען ביי מיר עפּעס אַ קלייניקייט. די אַלטע ערטער, וואו כ'בין שוין אַמאָל קראַנק געווען, נישט ווילנדיק דערפון, האָב איך אַליין דערקאָנט ביים אַרומקלאַפּן. איצט זאָל מען ערשט הערן אייך פון אַ פּריש אָרט. האַ, דאָס וואָרט „פריש" קומט אויס עפּעס משונהדיק אין דעם פאַל. אָבער ביז איצט האָט מען אַלץ אַרויסגעדרונגען פון אַקוסטישע סימנים. די אמתע דיאַגנאָסטישע זיכערקייט וועלן מיר האָבן ערשט דעמאָלט, ווען כ'וועל מיך אויפהייבן פון בעט און מ'וועט מאַכן די דורכלויכטונג און די פאָטאָגראַפיע. דעמאָלט וועלן מיר פּאָזיטיוו וויסן, וואו ס'האַלט.

— אַזוי מיינט איר? צי ווייסט איר, אַז די פאָטאָגראַפישע פּלאַטע ווייזט אָפט פלעקן, וועלכע מ'האַלט פאַר קאַווערנעס*, כאָטש פאַקטיש זיינען עס בלויז שאָטנס און דאָרטן, וואו ס'איז יאָ עפּעס פאַראַן, ווייזט אָפטמאָל די פּלאַטע קיין פלעקן נישט? מאַדאָנע, די פאָטאָגראַפישע פּלאַטע! דאָ איז געווען אַ יונגער נומיזמאַטיקער**, וואָס האָט געהאַט היץ. היות ר'האָט געהאַט היץ, האָט מען בלט

* אויסהוילונג.

** איינער, וואָס קלייבט מטבעות.

געזען קאַווערנעס אויף דער פאָטאָגראַפישער פּלאַטע. מ'האָט אַפילו כלומרשט געהערט אויך: מ'האָט אים געהיילט אויף פּטיזיס* און דערפאַר איז ער טאַקע געשטאָרבן. די אָבדוקציע האָט שפּעטער גע־וויזן, אַז די לונגען זיינען געווען אינגאַנצן אין אָרדענונג. און אַז ער איז גאָר געשטאָרבן אויף אַ מין קאָקן**.

— נו, הערט נאָר, הער סעטעמברינו, איר רעדט תיכף וועגן אָבדוקציע. אַזוי ווייט האַלט איך, מסתמא, נאָך נישט.

— אינזשעניער, איר זענט אַ ליגנער.

— און איר זענט דורך־און־דורך אַ קריטיקער און אַ צווייפּ־לער — דאָס מוז מען זאָגן! איר גלייבט אַפילו נישט אין דער עקזאַקטער וויסנשאַפט. צי ביי אייך ווייזט די פּלאַטע פלעקן?

— יאָ, ס'זיינען פאַראַן עטלעכע.

— און איר זענט באמת נישט געזונט?

— יאָ, איך בין ליידער גאַנץ קראַנק — ענטפערט סעטעמ־ברינו און לאָזט אַראָפּ דעם קאָפּ. עס ווערט אַ פּויזע און ער הוסט אָפּ. האַנס קאַסטאָרפּ קוקט פון זיין געלעגער אויף דעם גאַסט, וועלכן ער האָט שווייגנדיק געמאַכט. ער האָט דערביי געהאַט דאָס געפיל, ווי ער וואָלט מיט זיינע צוויי זייער פּשוטע פראַגן אַלע טענות אָפּגעהאַקט, אַפילו די רעפּובליק מיטן שיינעם סטיל. ער האָט אָבער פון זיין זייט גאָרנישט געטאָן, כדי צוריק אַרויפצופירן אויף דעם שמועס.

אין אַ ווײַלע אַרום האָט סעטעמברינו ווידער זיך אויסגעגליכט, מיט אַ שמייכעלע.

— דערציילט־זשע מיר, אינזשעניער — זאָגט ער — ווי אַזוי האָט אייער משפּחה אויפגענומען די בשורה?

— ס'הייסט, וואָס פאַר אַ בשורה? וועגן דעם, אַז מיין נסיעה ווערט אָפּגעלייגט? אַך, מיין משפּחה באַשטייט פון דריי פעטערס, פון אַן עלטער־פעטער און צוויי זין זיינע, וועלכע זיינען מער קוזינען, ווי פעטערס. אויסער זיי האָב איך נישט קיין משפּחה, איך בין זייער פרי געוואָרן אַ יתום פון פאָטער און מוטער. אויפגענומען? זיי ווייסן

* שווינדזוכט. ** באַצילן.

נאָך גאַנץ ווייניק, אַלנפאַלס נישט מער פון מיר אַליין. אינאָנהייב, ווען כ'האָב מיך געמוזט לייגן אין בעט אַריין, האָב איך זיי געשריבן, אַז כ'האָב מיך שטאַרק פאַרקילט און כקאָן נישט פאָרן. נעכטן, זעענדיק, אַז די מעשה האָט זיך דאָך אַ ביסל פאַרציגן, האָב איך זיי נאָכאַמאָל געשריבן און דערציילט, אַז דער־פּראָט בערענס האָט, צוליב מיין קאַטאַר, געוואָרפן אַ חשד אויף מיין ברוסט און ער שפּאַרט זיך איין, אַז כזאָל פאַרלענגערן מיין זיין דאָ, ביז דער ענין וועט קלאָר ווערן. זיי וועלן דאָס איפּנעמען גאַנץ קאַלט־בלוטיק.

— און אייער פּאָסטן? איר האָט דאָך גערעדט וועגן פּראַקטיק, וועלכע איר האָט געזאָלט קריגן.

— יאָ, ווי אַ וואָלאָנטער*. כ'האָב געבעטן אין פאַבריק, מזאָל מיר לעת־עתּה אַנטשולדיקן. איר דאַרפט נישט מיינען, אַז זיי וועלן זיך דאָרטן נעמען צום האַרצן. זיי קאָנען זיך ווי לאַנג זיי ווילן באַגיין אויך אָן אַ וואָלאָנטער.

— זייער גוט, פון דער זייט גענומען איז, הייסט עס, אַלץ אין אָרדענונג. גלייכגילטיקייט אויף דער גאַנצער ליניע. ס'איז בכלל פלעגמאַטיש ביי אייך אין לאַנד, נישט אמת? אָבער אויך ענערגיש.

— אָ, יאָ. ענערגיש אויך, אַוודאי, זייער ענערגיש — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. ר'האָט זיך איצט אין דער פרעמד אויף איינמאָל פאַרטראַכט וועגן דעם כאַראַקטער פון זיין סביבה אין דערהיים און געקומען צום רעזולטאַט, אַז זיין מיטשמועסער האָט זי ריכטיק כאַראַקטעריזירט. — פלעגמאַטיש און ענערגיש — דאָס זיינען זיי טאַקע.

— נו, — זאָגט סעטעמבריני ווייטער. — אויב איר וועט דאָ לענגער בלייבן, איז אוממעגלעך, מיר זאָלן זיך דאָ אויבן נישט באַקענען מיט אייער פעטער, כ'מיין מיט דעם עלטער־פעטער. ער וועט אָן שום ספק אַרויפקומען, כדי צו זען, וואָס איר מאַכט.

— אויסגעשלאָסן! — גיט אַ רוף האַנס קאַסטאָרפּ — קיינמאָל אין דער וועלט נישט! מיט קיין צען פּאָר אָקסן! מיין פעטער איז

---

* אַ פּראַקטיקאַנט, וואָס באַקומט נאָך ניט קיין געהאַלט.

שטאַרק אַפּאָפּלעקטיש, איר ווייסט, ר'האָט כמעט נישט קיין האַלז. נייץ, יענער דאַרף האָבן אַ לייטישן ליפּט־דרוק. ס'וואָלט אים דאָ נאָך ערגער געגאַנגען, ווי אײַער דאַמע פֿין מזרח. ער וואָלט געקריגן אַלע מין אַטאַקעס.

— דאָס אַנטמוטיקט מיך. אַפּאָפּלעקטיש, האַ? וואָס־זשע גיבן פּלעגמאַטישקייט אין ענערגיע? אײַער פֿעטער איז מסתּמא רייך? איר זענט אַליין רייך? מ'איז ר'יך בײַ אַייך אינדערהיים.

האַנס קאַסטאָרפּ שמייכלט פֿון סעטעמברינים שריפֿטשטעלערישער פּאַראַלעמיינערונג. דערנאָך פּאַרקוקט ער זיך פֿון זיין געלעגער אַרויס ערגעץ אין דער ווייט און זעט פֿאַר זיך די היים, פֿון וועלכער ר'איז פּאַרפֿרעמדט. ער דערמאָנט זיך, פּרווט אומפּערזענלעך אַרויסצוטראָגן אַן אורטייל. די דיסטאַנץ מונטערט אים אויף און גיט אים כּוח דערצו. ער ענטפֿערט:

— מ'איז רייך, יאָ — אָדער מ'איז עס נישט. און אַז נישט — איז טאַקע שלעכט. איך? איך בין נישט קיין מיליאָנער, אָבער דערמיט, וואָס כ'דאַרף, בין איך פֿאַרזיכערט, איך בין זעלבשטענדיק, כ'האָב צו לעבן. לאָמיר נישט ריידן וועגן מיר. ווען איר וואָלט געזאָגט: מ'מוז רייך זיין דאָרטן — וואָלט איך מיט אַייך מסכּים געווען. ווייל לאָמיר אָננעמען, אַז מ'איז נישט רייך, אָדער מ'הערט עס אויף צו זיין — דעמאָלט איז טאַקע אָך־און־ווי. „דער — ר'האָט דען נאָך געלט?" פֿלעגט מען פֿרעגן... אַקוראַט אַזוי און גענוי מיט אַזאַ מינע. איך האָב עס אָפֿט געהערט און כ'פֿיל, אַז ס'האָט זיך מיר איינגעקריצט אין זכּרון. ס'איז מיר, מסתּמא, אויסגעקומען משונהדיק, כאָטש איך בין געוווינט געווען עס צו הערן. ווען נישט, וואָלט זיך עס מיר נישט איינגעקריצט. און ווי מיינט איר? ניין, כ'גלויב נישט, אַז אַייך, ווי אַ האָמאָ הומאַנוס, וואָלט געפֿעלן בײַ אונז. אַפֿילו מיר, וואָס כ'בין דאָרטן אַן איינגענער, האָט עס אָפֿט אויסגעוויזן משונהדיק, ווי כ'פֿיל איצט, כאָטש איך פֿערזענלעך האָב צוליב דעם קיינמאָל נישט געליטן. ווער ס'לאָזט נישט בײַ זיינע מאָלצייטן דערלאַנגען די בעסטע טייערסטע ווינען, צו דעם גייט מען בכלל נישט און זיינע טעכטער בלייבן פֿאַרזעסן. אַזוי זיינען די מענטשן. ווען איך ליג דאָ אַזוי און דערמאָן מיך

דערין פֿונדערוויטנס, קוקט עס מיר אויס משונהדיק. ווי אַזוי האָט איר אַייך אויסגעדריקט פֿלעגמאַטיש און? און ענערגיש! גוט, אָבער וואָס מיינט איר דערמיט? ס'הייסט: האַרט, קאַלט. און וואָס איז האַרט און קאַלט? — דאָס איז גרויזאַמקייט. עס איז אַ אַכזריותדיקע לופֿט אונטן, אַן אומברחמנותדיקע. ווען מ'ליגט אַזוי און מ'זעט עס פֿונדערווייטנס, נעמט אַזש אָן אַ גרויל.

סעטעמבריני הערט זיך צו צו אים און ער שאָקלט מיטן קאָפּ. אַפֿילו נאָכדעם, ווי האַנס קאַסטאָרפּ האָט געהאַט פֿאַרענדיקט זיין קריטיק און איינגעהערט ריידן, האָט סעטעמברינ נאָך אַליין געשאָקלט מיטן קאָפּ. דערנאָך האָט ער אָפּגעאָטעמט און זיך אָנגערופֿן:

— איך וועל בשום אופֿן ניט באַרעכטפֿערן די באַזונדערע דערשיינונגס־פֿאָרמען, וועלכע די גרויזאַמקייט פֿון לעבן נעמט אָן דאָרטן, אין אַייערע געזעלשאַפֿטלעכע קרייזן. ס'איז אַלץ איינס, דער פֿאָרוואורף פֿון אַכזריות בלייבט אַ געוויינ סענטימענטאַלער פֿאָרוואורף. ביי זיך אינדערהיים וואָלט איר כמעט נישט געהאַט קיין מוט צו מאַכן אָט־דעם פֿאָרוואורף מחמת מורא נישט צו ווערן לעכערלעך פֿאַר זיך אַליין. איר האָט אָט־דעם פֿאָרוואורף מיט רעכט איבערגעלאָזט פֿאַר די פּליטים פֿון לעבן. דאָס, וואָס איר דערמאָנט זיך איצט דערין, נעמט זיך פֿון אַ געוויסער פֿאַרפֿרעמדקייט און ב'וואָלט גאָרנישט צופֿרידן געווען, ווען זי זאָל נאָך גרעסער ווערן. ווייל דער, וואָס געוויינט זיך צו צו מאַכן אָט־דעם פֿאָרוואורף, קאָן לייכט פֿאַרלוירן ווערן פֿאַר דעם לעבן, פֿאַר די לעבנס־פֿאָרמען, צו וועלכע ער איז געבוירן געוואָרן. ווייסט איר, אינזשעניער, וואָס ס'הייסט „פֿאַרלוירן ווערן פֿאַרן לעבן"? איך ווייס עס, איך זע עס דאָ צו יעדן טאָג. שפּעטסטנס אין אַ האַלב יאָר אַרום בלייבט פֿאַר דעם יונגן מענטש, וואָס קומט אַרויף אַהער (און דאָ קומען אַרויף כמעט בלויז יונגע מענטשן) קיין שום אַנדער געדאַנק נישט אין קאָפּ, ווי וועגן פֿליכט און טעמפּעראַטור. און שפּעטסטנס נאָך אַ יאָר וועט ער אויף קיין שום מענטש נישט קאָנען אַנדערש קוקן, ווי אויף אַ אַבזור, אָדער בעסער געזאָגט: ווי אויף אַ קריפּל און עם־הארץ. איר האָט ליב געשיכטעס. כ'קאָן

איך דינען דערמיט. כ'וואָלט איך געקאָנט דערציילן פון דעם זון און מאַן, וואָס איז אָפּגעווען עלף חדשים און איך האָב אים געקאָנט. ער איז געווען אַ ביסל עלטער פון איך, מיין איך, שוין אַ ביסל עלטער. כ'איז אים געוואָרן בעסער און מ'האָט אים אויף אַ פּראָבע אַהיים געשיקט. ער איז צוריק אַהיים געקומען צו זיין לעבער משפחה. ס'זיינען נישט געווען קיין פעטערס, נאָר אַ מוטער און אַ ווייב. אַ גאַנצן טאָג איז ער דאָרטן געלעגן מיטן טערמאָמעטער אין מויל און האָט פון קיין שום זאַך נישט געוואָלט וויסן. „דאָס פאַרשטייט איר נישט — פלעגט ער טענהן — מען מוז האָבן איבער געלעבט, כדי צו וויסן, וואָס ס'דאַרף געטאָן ווערן. דאָ אונטן פעלן די גרונד=באַגריפן". געענדיקט האָט זיך עס דערמיט, וואָס די מוטער האָט באַשלאָסן: פאָר צוריק אַהין, מ'קאָן מיט דיר גאָרנישט מאַכן. און ר'איז ווידער אַרויף אַהער. ער איז צוריק אין זיין „היים". איר ווייסט דאָך, איב מ'האָט נאָר דאָ אַמאָל געלעבט, רופט מען עס „היים". פון זיין יונגער פרוי האָט ער זיך אינגאַנצן דערווייטערט. ס'האָבן איר געפעלט די „גרונד=באַגריפן" און זי האָט געמוזט זיך אָפּזאָגן פון אים. זי האָט איינגעזען, אַז ער וועט אין דער „היים" געפינען אַ פרוי מיט גלייכע „גרונד=באַגריפן" און בלייבן דאָ.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט, אַפּנים, געהערט בלויז מיט האַלבע אויערן. ער האָט נאָך אַלץ געקוקט אין דער העלקייט פון עלעקטרישן ליכט, וואָס האָט זיך אָפּגעשלאָגן אין ווייסן צימער, מיט אַ מינע, ווי ער וואָלט געקוקט ערגעץ ווייט. ערשט שפּעטער האָט ער אַ לאַך געטאָן און געזאָגט:

— די היים האָט ער עס אָנגערופן? דאָס איז, באמת, אַ ביסל סענטימענטאַל, ווי איר האָט געזאָגט. יאָ, מעשיות קאָנט איר אָן אַ שיעור. איך האָב נאָך אַלץ געטראַכט וועגן דעם, וואָס מיר האָבן געזאָגט וועגן האַרטקייט און אַכזריות. אין משך פון די לעצטע טעג זיינען מיר אַדורך דורכן קאָפּ פאַרשיידענע רעיונות. זעט איר, מ'דאַרף זיין אַ גאַנץ גראָבער מענטש, כדי בטבע מסכים צו זיין מיט דעם אַרט דענקען פון דעם עולם אונטן אין פלאַכלאַנד, און צו פאַרטראָגן אַזאַ פראַגע, ווי: „האָסטו געלט?" אין

אויך די מינעס, וואָס מ'מאַכט דערביי. פאַר מיר איז עס, אייגנט־לעך, קיינמאָל נישט געווען אינגאַנצן נאַטירלעך, כאָטש כ'בין אַפילו נישט קיין האָמאָ הומאַנוס. איך באַמערק ערשט איצט, אַז ס'איז מיר אַלעמאָל געווען אויפפאַלנדיק. אפשר האָט עס געהאַט אַ שייכות מיט מיין אומבאַוואוסטזיניקער נייגונג צו קראַנקהייט און צוליב דעם איז עס מיר נישט פאָרגעקומען נאַטירלעך. די אַלטע קראַנקע ערטער האָב איך אַליין געהערט. איצט האָט בערענס געפונען ביי מיר כלומרשט אַ פרישע קלייניקייט. ס'האָט מיך אַוודאי איבער־געראַשט, אָבער פונדעסטוועגן האָב איך מיך, אין גרונט גענומען, נישט שטאַרק געוואונדערט. פאַר אַזאַ געוואַלדיקן גיבור האָב איך מיך, אייגנטלעך, קיינמאָל נישט געפילט. דערצו זינען נאָך טאַטע־מאַמע ביי מיר געשטאָרבן אַזוי פרי. פון קינדוויז אויף בין איך אַ יתום פון טאַטע און מאַמע, איר פאַרשטייט...

סעטעמבריני האָט מיטן קאָפּ, מיט די אַקסלען און מיט די הענט געמאַכט איין באַוועגונג, וואָס האָט קונציק און בולט אויס־געדריקט די פראַגע: נו, איז וואָס? טאָ מילא?

— איר זענט דאָך אַ שריפטשטעלער — האָט געזאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — אַ ליטעראַט. איר מוזט דאָך פאַרשטיין זיך אויף עפּעס אַזוינס און איינזען, אַז אין אַזאַ פאַל קאָן מען נישט זיין אַזוי שטרענג געשטימט און האַלטן אינגאַנצן פאַר נאַטירלעך די אַכזריות פון מענטשן. כ'מיין די געוויינלעכע מענטשן, וואָס דרייען זיך אַרום, לאַכן, פאַרדינען געלט און פאַשען זיך אויס אַ פולן בויך... כ'ווייס נישט, צי כ'האָב מיך ריכטיק...

סעטעמבריני פאַרנייגט זיך. — איר האָט געוואָלט זאָגן — מאַכט ער קלאָר — אַז די פרייע און אָפטע באַרירונג מיטן טויט איז גורם אַ גרונד־שטימונג פון געמיט, וואָס איז עמפינדלעך און רייצבאַר אויף דער האַרטקייט און גראָבקייט פון אומבאַרחמנותדיקן לעבן, לאָמיר זאָגן: אויף זיין ציניזם.

— אַקוראַט אַזוי — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געענטפערט מיט אויפריכטיקער באַגייסטערונג — אויסגעצייכנט אויסגעדריקט, הער סע־טעמבריני, ביז אויף אַ האָר. מיט דעם טויט! — כ'האָב געוואוסט, אַז איר, אַ ליטעראַט...

סעטעמברינו שטרעקט צו אים אויס די הענט, דערביי האָט ער פאַרלייגט דעם קאָפּ אָן אַ זייט און צוגעמאַכט די אויגן. ס'איז געווען זייער אַ שיינע און מילדע באַוועגונג, אַ סימן, ער זאָל אויס־הערן און ער זאָל ווייטער אויסהערן. עס האָט געדויערט אַזוי היפּשע עטלעכע סעקונדן, כאָטש האַנס קאַסטאָרפּ האָט שוין פון לאַנג געשוויגן און מיט פאַרלעגנהייט אָפּגעוואַרט, וואָס ס'וועט גע־שען ווייטער. צום סוף האָט ער ווידער אויפגעעפנט זיינע אויגן — די אויגן פון אַ קאַטאַרינאַזש — און האָט געזאָגט:

— דערלויבט. דערלויבט מיר אייך צו זאָגן, אינזשעניער, איך צו זאָגן און אייך איבערצוגעבן, אַז דער איינציק־געזונטער און איי־דעלער, אגב אויך (איך וויל עס בפירוש צוגעבן) רעליגיעזער אופן פון באַטראַכטן דעם טויט איז: אויפצופאַסן און צו פילן אים, ווי אַ באַשטאַנדטייל פון לעבן אָן ווי אַ זאַך, וואָס געהער דערצו, ווי אַ הייליקער תּנאַי פון לעבן. אומגעזונט, נישט אידל, נישט שכל־דיק און נישט רעליגיעז איז די אויפפאַסונג, וואָס שיידט גייסטיק אָפּ דעם טויט פון לעבן, שטעלט אים אַוועק פאַר אַ היפּך און פּרוּווט אַפילו אויסצונוצן דעם טויט אינם קאַמף קעגן לעבן.

די פאַרצייטיקע פלעגן באַצירן זייערע סאַרקאָפאַגן מיט סימ־באָלן פון לעבן און פרוכפּערונג, אַפילו מיט סעקסועלע סימבאָלן. הייליקייט און עראָטיק זיינען פאַר די אַמאָליקע רעליגיעס בכלל געווען שטאַרק צונויפגעבונדן. די דאָזיקע מענטשן האָבן געוואוסט, ווי אַזוי בכבוד צו האַלטן דעם טויט. דער טויט איז בכבודיק, ווייל ר'איז די וויג פון לעבן, ווי דער מוטער־שויס פון באַנייונג. אָבער ווען מ'קוקט אויף אים, ווי אויף אַ זאַך, וואָס איז אָפּגעזונ־דערט פון לעבן — דעמאָלט ווערט פון אים אַ געשפּענסט און אַ פאַרזעעניש — און נאָך עפּעס ערגערס. ווייל דער טויט, ווי אַ זעלבשטענדיקע גייסטיקע מאַכט, איז זייער אַ צעלאָזענער כּוח. ער האָט אַפילו אין זיך אָן שום ספק אַ שטאַרק־זינדיקע צוציונג, אָבער די סימפּאַטיע דערצו איז אויך גאַנץ זיכער דאָס שרעקלעכסטע משוגעת פון מענטשלעכן גייסט.

איצט איז סעטעמברינו פאַרשוויגן געוואָרן. ער איז געבליבן שטיין ביי די דאָזיקע אַלגעמיינע אויספירונגען און האָט גאַנץ באַ־

שטימט געהאַט געענדיקט. ער האָט עס געמיינט ערנסט. ר'האָט איצט נישט גערעדט סתּם אַזוי זיך; ר'האָט נישט געגעבן זיין מיטשמועסער קיין געלעגנהייט אָנצוקניפּן אַ דיסקוסיע, נאָר האָט, פאַרענדיקנדיק דעם שמועס, גענומען ריידן שטילער און צום סוף אַוועקגעשטעלט אַ פּונקט. ר'איז געזעסן מיט אַ פאַרמאַכט מויל, מיט פאַרלייגטע הענט איבער דער שויס, אין זיינע געקאַטקעווטע הויזן — איין פוס איבערן אַנדערן. ער האָט בלויז לייכט געשאָקלט מיט איין שוך אין דער לופט און דערביי אים שטרענג באַטראַכט.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט ממילא אויך געשוויגן. זיצנדיק אַן אָנגעשפּאַרטער אויף דעם פּלימאָ, האָט ער אויסגעדרייט דעם קאָפּ צו דער וואַנט און האָט לייכט צוגעפּיקט מיט די פינגער-שפּיצן אויף דער קאָלדרע. ר'האָט זיך געפילט, ווי מ'וואָלט אים ערשט נאָר אויסגעמוסרט און אפילו אויסגעשייגעצט. אין זיין שווייגן איז געלעגן אַ סך קינדישע פאַרקעשנטקייט. די פּויזע האָט געדויערט היפּש לאַנג...

צום סוף האָט סעטעמבריני ווידער אויפגעהויבן דעם קאָפּ און האָט געזאָגט מיט אַ שמייכל:

— איר דערמאָנט אייך, מסתּמא, אינזשעניער, אַז מיר האָבן שוין אַמאָל געפירט אַזאַ ענלעכן וויכּוח. מ'קאָן זאָגן: דעם אייגענעם. מיר האָבן דעמאָלט געפּלוידערט — דאַכט זיך, ס'איז געווען אויף אַ שפּאַציר — וועגן קראַנקהייט און נאַרישקייט. איר האָט דעמאָלט געהאַלטן, אַז די פאַראייניקונג פון אָט-די ביידע איז אַ פּאַראַדאָקס, אַזוי גרויס איז געווען אייער דרך-ארץ צו קראַנקהייט. איך האָב אָט-דעם דרך-ארץ דעמאָלט באַצייכנט פאַר אַ פינסטערע אַיינרעדעניש, דורך וועלכער מ'איז מבזה דעם מענטשלעכן געדאַנק. איר זענט דעמאָלט, צו מיין פרייד, געווען גענייגט זיך צו פאַרטראַכטן וועגן מיין מיינונג. מיר האָבן אויך גערעדט וועגן דער נייטראַלקייט און וועגן דער גייסטיקער נישט-אַנטשלאָסנקייט פון דער יוגנט, וועגן איר פרייער בחירה, וועגן איר נייגונג אויסצופּרוּוון פאַרשיידענע שטאַנדפּונקטן, און אויך וועגן דעם, אַז מ'טאָר נישט און מ'דאַרף נישט באַטראַכטן אָט-די פּרוּוון פאַר ענדגילטיקע און ערנסטע אָפּקלייבן. סעטעמבריני האָט זיך דערביי מיט אַ שמייכל אַ בייג געטאָן אויף

דער שטול, מיט צונויפגערוקטע פיס אויפן דיל, מיט צוזאַמענגעלייגטע הענט אויף די קניען. דעם קאָפּ האָט ער אויך אַ ביסל אויפגעהויבן אינדערקרים. — דערלויבט מיר אויך איצט — האָט ער געזאָגט און זיין קול איז געוועזן אַ ביסל אויפגערעגט — דערלויבט מיר אייך אַ ביסל אַרויסצוהעלפן, בעת איר מאַכט אייערע עקספּערימענטן אין פּרוון און אייך אַרויסצופירן פון אַ טעות, בעת איר ווענדט אין דער סכּנה צו מאַכן פאַלשע אויספירן.

— אַדרבא, הער סעטעמברינ'י! — האַנס קאַסטאָרפּ נעמט אינדערהיך גיכער זיין פאַרלעגענע האַלב-צולהכעיסדיקע צוריקגעהאַלטנקייט, הערט אויף צו פּויקן אויף דער קאָלדרע און דרייט זיך אויס צום גאַסט מיט פּלוצלינגדיקער פריינדלעכקייט. — ס'איז אַפילו איבערגעווינלעך פריינדלעך פון אייער זייט... איך ווייס, באמת, נישט... כ'מיין, צי ס'קאָן ביי מיר...

— גאַנץ סינע פּעקוניאַ — ציטירט סעטעמברינ'י און שטעלט זיך אויף — ווער וועט זיך דען שטעלן אויף אַ גראָשן. ביידע נעמען לאַכן. מ'הערט, ווי ס'עפנט זיך אויף די אויבנווייניקסטע טאָפּל-טיר און אַ ווײַלע אַרום מאַכט זיך אויף אויך די אינעווייניקסטע. ס'איז יאָאַכים. ער איז ערשט צוריקגעקומען פון אָוונטיקן צונויפקום. דערזעענדיק דעם איטאַליענער, ווערט ער רויט, אַקוראַט ווי פריער האַנס קאַסטאָרפּ. די ברוינע טונקלקייט פון זיין פּנים ווערט מיט איין שאַטירונג טיפער.

— אָ, דו האָסט אַ גאַסט — זאָגט ער — זייער גוט פאַר דיר. מ'האָט מיך פאַרהאַלטן. מ'האָט מיך אַריינגעצויגן אין אַ קאַרטע ברידזש. זיי רופן עס ברידזש לפנים — זאָגט ער און שאָקלט צו מיטן קאָפּ. — אין אמת'ן איז עס גאָר עפּעס אַנדערש. כ'האָב געוואונען פינף מאַרק...

— זאָלסט דיך נאָר נישט צוגעווינען צו אָט דער מ'איבער מידה — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — הם, הם. הער סעטעמברינ'י האָט דערווייל מיר אַזוי אָנגענעם פאַרטריבן די צייט... אַגב, איז עס להלוּמין נישט דער ריכטיקער אויסדרוק. גיכער פּאַסט ער פאַר אייער פאַלשן ברידזש. הער סעטעמברינ'י האָט מיר אַזוי פיין אויסגעפילט די צייט. ווען מ'פּראַוועט שוין ביי אייך פאַלשן ברידזש —

דאַרף מען מיט אַלע כּוחות אַרויסרײַסן זיך פֿון אײַך, אויב מ'איז אַן אָרנטלעכער מענטש. אָבער כּדי צו קאָנען אָפֿט הערן רײדן הער סעטעמברינין און הערן פֿון אים אַ גוטע עצה, וואָלט איך כּמעט באַשטאַנען אַ לאַנגע צײַט נאָך צו האָבן היץ און צו בלײַבן דאָ זיצן בײַ אײַך... דער סוף וועט זײַן, אַז מ'וועט מיר נאָך מוזן געבן אַ „שטומע שוועסטער", כּדי כ'זאָל נישט קאָנען אָפּנאַרן.

— איך זאָג אײַך נאָכאַמאָל, אינזשעניער, אַז איר זענט אַ אַ לץ — זאָגט דער איטאַליענער. ער געזעגנט זיך זייער וואַרעם. בלײַבנדיק מיטן קוזין אַלײן, זיפֿצט האַנס קאַסטאָרפּ אָפּ.

— אַ אמתער פּעדאַגאָג — זאָגט ער... — אַ הומאַניסטישער פּעדאַגאָג, דאָס מוז מען מודה זײַן. ער האַלט דיך אין אײן אויסבעסערן, אָדער דורך מעשׂיות, אָדער אין אַן אַבסטראַקטער פֿאָרם. ס'קומט אים צו רײדן מיט אים וועגן מאָדנע זאַכן. ס'וואָלט קיינמאָל נישט אײַנגעפֿאַלן, אַז מ'וועט רײדן וועגן דעם, אָדער עס פֿאַרשטיין אַפֿילו. ווען כ'וואָלט מיך צונויפֿגעטראָפֿן מיט אים אונטן, וואָלט איך זיי טאַקע נישט געווען פֿאַרשטאַנען — גיט ער צו.

אין דער צײַט בלײַבט יאָאַכים בײַ אים אַ ביסל. ער איז מקריב צוויי־דרײַ פֿערטל־שעה פֿון זײַן אָוונטיקער ליגקוראַציע. טײלמאָל שפּילן זיי שאָך אויף האַנס קאַסטאָרפּס עס־טישל. יאָאַכים האָט דעם שאָך אַרויפֿגעבראַכט פֿון אונטן. שפּעטער גייט ער אַהיים מיט זאַק און פּאַק, מיטן טערמאָמעטער אין מויל, אויפֿן באַלקאָן. האַנס קאַסטאָרפּ מעסט זיך אויך צום לעצטן מאָל די היץ, דערבײַ הערט ער זיך צו צו דער לײַכטער מוזיק, וואָס קומט נעענטער אָדער ווײַטער פֿון פֿינסטערן טאָל אַרויף. צען אַ זייגער ענדיקט זיך די ליגקוראַציע. מ'הערט יאָאַכימען, מ'הערט דאָס פּאָרפֿאָלק פֿון שלעכטן רוסן־טיש.... האַנס קאַסטאָרפּ לייגט זיך אויף אַ זײַט, כּדי אײַנצושלאָפֿן.

די נאַכט איז די שווערערע העלפֿט פֿון מעת־לעת, ווײַל האַנס קאַסטאָרפּ פֿלעגט זיך אָפֿט אויפֿכאַפּן און נישט זעלטן ליגן אויף שעהן־לאַנג. אפֿשר האָט זיך עס גענומען דערפֿון, וואָס די זאַדעמקייט פֿון בלוט האָט אים צערודערט, אָדער דערפֿאַר, וואָס זײַן

חשק און ווילן צום שלאָפן איז קאַליע געוואָרן דורך זיין כּסדר־דיקער „האָריזאָנטאַלער לאַגע". דערפאַר אָבער זיינען די שעהן פון שלאָף פיל געווען מיט די פאַרשיידנסטע און לעבעדיקסטע חלומות. ער האָט זיי אַפילו געקאָנט שפּינען ווייטער וואַכעדיקערהייט. אויף די כּסדרדיקע צעגלידערונג און איינטיילונג פון טאָג האָט גורם געווען, ער זאָל איסוען קורצער, האָט ביינאַכט געהאַט די אייגענע ווירקונג: די צעגאַנגענע אייניאָניקייט פון די גייענדיקע שעהן. אָבער קוים איז שוין געוואָרן פאַרטאָג — איז געווען אַ מחיה צוצוקוקן זיך, ווי דאָס צימער ווערט ביסלעכווייז גרויער און העלער, ווי אַלע זאַכן שיילן זיך אַרויס פון דער טונקלקייט און ווי דער טאָג איינדרייסן צינדט זיך אָן טריב אָדער לוסטיק. איידער מ'קוקט זיך אום, קלאַפּט ווידער דער באַד־מייסטער פעסט אָן אין דער טיר — אַ סימן, אַז ס'הייבט זיך אָן דער סדר פון טאָג.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט נישט מיטגענומען אויף זיין נסיעה קיין קאַלענדאַר. דערפאַר האָט ער קיינמאָל נישט געוואוסט גענוי וואָס פאַר אַ טאָג ס'איז. פון צייט צו צייט האָט ער זיך געפרעגט ביי זיין קוזין, אָבער יענער איז אין דעם פּונקט אויך נישט שטענדיק אַזוי זיכער. אַלנפאַלס האָט מען זיך ווי עס איז געקאָנט אָריענטירן לויט די זונטאָגן, דער עיקר די זונטאָגן מיט קאָנצערטן, וואָס פאַלן אויס איינמאָל אין צוויי וואָכן. האַנס קאַסטאָרפּ האָט שוין דאָ דורכגעלעבט צוויי אַזעלכע זונטאָגן און ס'איז, אַלנפאַלס, געווען זיכער, אַז ס'איז שוין ווייט אין סעפּטעמבער אַריין, בערך אין דער העלפט. פון דעם טריבן און קאַלטן וועטער, וואָס ס'האָט געהערשט, בעת האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך געלייגט אין בעט אַריין, איז מער נישט געווען קיין זכר. איצט זיינען כּסדר געשטאַנען הערלעכע זומער־טעג, איינער נאָכן אַנדערן, אַזוי, אַז יאָאַכים פלעגט יעדן פרימאָרגן אַריינקומען צו זיין קוזין אין ווייסע הויזן. האַנס קאַסטאָרפּ האָט בשום אופן נישט געקאָנט איינהאַלטן זיך, ער זאָל נישט שטאַרק באַדויערן; ס'איז געווען אַ באַדויערן, וואָס קומט פון דער נשמה, און פון די יונגע מוסקולן, הלמאַי אַזאַ פּרעכטיקע צייט ווערט פאַרלוירן. ער האָט אַפילו אַמאָל שטילערהייט געזאָגט, אַז ס'איז „אַ חרפּה", הלמאַי ער פאַרלירט זי אויף אַזאַ אופן. ער האָט

זיך אָבער געטרייסט דערמיט, וואָס אַרומגייענדיק וואָלט ער אויך ניט געקאָנט אַ סך מער אויפטאָן, ווי איצט, ווייל ר'האָט זיך שוין איבערצייגט, אַז צופיל באַוועגונג שאַדט אים דאָ. אַ ביסל האָט ער פונדעסטוועגן געקאָנט הנאה האָבן פון דער וואַרעמער ליכטיקייט אינדרויסן אַדאַנק דער באַלקאָן-טיר, וואָס איז געשטאַנען ברייט-צעעפנט.

אָבער בײַם סוף פון דער צייט, וואָס איז אים באַשטימט געוואָרן צו ליגן, איז ווידער געוואָרן אַ שלעכט וועטער. איבערנאַכט איז געוואָרן נעפּלדיק און קאַלט, דאָס מאָל האָט זיך אײַנגעהילט אין נאַסן שניי-שטויב און דאָס צימער איז פול געוואָרן מיט דעם טרוקענעם הויך פון דאַמף-הייצונג. טאַקע אין דעם זעלבן טאָג האָט האַנס קאַסטאָרפּ בײַם מאָרגן-וויזיט פון די דאָקטוירים דערמאָנט דעם הויפראַט, אַז היינט ווערט דריי וואָכן ווי ער ליגט און איך געבעטן מען זאָל אים דערלויבן אויפצושטיין.

— וואָס איז דאָס, איר זענט שוין פאַרטיק? — לאָמיר נאָר געבן אַ קוק. באמת, ס'שטימט. גאָט, ווי די יאָרן לויפן. אַ סך געענדערט האָט זיך נישט בײַ אײַך אין משך פון דער צייט. וואָס, נעכטן איז די היץ געווען נאָרמאַל? יאָ, אַחוץ זעקס אַ זייגער נאָכמיטאָג. נאַ, קאַסטאָרפּ, אויב אַזוי, וויל איך נישט זיין קיין שלעכטער און וועל אײַך צוריק אָפּגעבן צו דער מענטשלעכער געזעלשאַפט. הייבט אויף די פיס און גייט, מאַן! פאַרשטייט זיך, אַז מיט אַ מאָס און אַ שיעור. בקרוב וועלן מיר מאַכן אײַער אינערלעכן פּאָרטרעט. פאַרשרייבן! — זאָגט ער אַרויסגייענדיק צו ד"ר די אַקסלען אויף האַנס קאַסטאָרפּן און קוקט אָן מיט זיינע בלוי-קראָקאָווסקי, דערבײַ ווייזט ער מיט זיין ריזיקן גראָבן פינגער איבער טיקע און טרערנדיקע, בלויע אויגן דעם אַסיסטענט... האַנס קאַסטאָרפּ פאַרלאָזט די „רעמיזע".

מיט אַ הויך-אויפגעהויבענעם קאָלנער פון מאַנטל און אין קאַלאָשן גייט ער מיט דאָס ערשטע מאָל מיט זיין קוזין צו דער באַנק בײַם טייכל. דערבײַ פּרוּווט ער אויפן וועג אַ פרעג טאָן, ווי לאַנג, אַ שטייגער, דער הויפראַט וואָלט אים געלאָזט ליגן, ווען ער וואָלט נישט אַליין דערמאָנט, אַז די צייט האָט זיך געענדיקט. יאָאַכים האָט

געקוקט פֿאַר זיך נישט זיכער, האָט געעפֿנט דאָס מויל ווי אַ יונג אַ מרה־שחורהדיקן „מילא" און דערבײַ געמאַכט אַ מינע, ווי איינער זאָגט: ווער ווייסט? —

מײַן גאָט, איך זע!

ס׳האָט געדויערט אַ וואָך ביז די איבערין פֿאָן מילענדאָנק האָט געמאָלדן האַנס קאַסטאָרפּן, ער זאָל זיך שטעלן אין דער דורכלויכטונג־לאַבאָראַטאָריע. ער האָט נישט געוואָלט יאָגן. מ׳איז שטאַרק פֿאַרנומען אין „בערגהאָף", די דאָקטוירים מיט פּערסאָנאַל זײַנען, אַפּנים, באַשיט מיט אַרבעט. אין די לעצטע טעג זײַנען אָנגעקומען נײַע געסט: צוויי רוסישע סטודענט מיט געדיכטע טשופּרינעס און מיט פֿאַרמאַכטע, שוואַרצע רובאַשקעס, דורך וועלכע מ׳זעט נישט אַרויס קיין שפּור פֿון קיין וועש. ס׳איז אָנגעקומען אַ האָלענדיש פּאָרפֿאָלק, וואָס האָט פֿאַרנומען ערטער בײַ סעטעמברינים טיש, און אַ מעקסיקאַנער אַ הויקער, וואָס פֿלעגט קריגן מוראדיקע אַטאַקן פֿון אָטעם־פֿאַרפֿעלונג און דערשרעקן דעם עולם. ער פֿלעגט זיך דערבײַ מיט אַלע כּוחות אָנכאַפּן מיט זײַנע אײַזערנע הענט אין זײַן שכן, אַליך איינס, צי אַ מאַן, צי אַ פֿרוי, און זיך פֿעסט געקלאַמערט אָן אים. יענער פֿלעגט זיך אַרויסרײַסן אַ דערשראָקענער, שרײַען געוואַלד און איבערנעמען דעם קראַנקנס שרעק. בקיצור, דער עס־זאַל איז געווען כמעט אינגאַנצן באַזעצט, כאָטש דער ווינטער־סעזאָן הייבט זיך אָן ערשט אין אָקטאָבער. האַנס קאַסטאָרפּס לײַכטער צושטאַנד, דער גראַד פֿון זײַן קראַנקהייט האָט אים כמעט נישט געגעבן קיין רעכט, מ׳זאָל זיך מיט אים באַזונדערס פֿאַראינטערעסירן. די פֿרוי שטער איז בײַ איר גאַנצער עם־הארצות און נאַרישקייט געווען אַ סך קראַנקער פֿון אים. וועגן ד״ר בלומענקאָל — שוין אָפּגערעדט. מ׳וואָלט געדאַרפֿט פֿאַרלירן יעדן חוש פֿאַר ראַנג און דיסטאַנץ, כּדי אין האַנס קאַסטאָרפּס פֿאַל נישט אַרויסצווײַזן באַשיידענע צוריקגעהאַלטנקייט. בפֿרט נאָך, ווען אָט־דער חוש איז אין דער סאַנאַטאָריע שטאַרק אַנטוויקלט. לײַכט־קראַנקע האָבן דאָ געהאַט אַ קנאַפּן ווערט, ער האָט עס אָפֿט אַרויסגעהערט פֿון שמועסן.

מ'האָט גערעדט וועגן זיי מיט ביטול. געמאָסטן זיי מיט דער מאָס פון דער סאַנאַטאָריע, געקוקט אויף זיי פון אויבן אַראָפּ. און דאָס האָבן געטאָן נישט בלויז יענע, וואָס האָבן אַליין געהערט צו די שווערער־ און שווער־קראַנקע, נאָר אַפילו אויך אַזעלכע, וואָס זיינען אַליין געווען „לייכטע". דערמיט האָבן זיי, וואָס אמת, מבטל געווען זיך אַליין אויך, פונדעסטוועגן האָבן זיי געקריגן מער ווערט אין די אייגענע אויגן צוליב דעם, וואָס זיי וואַרפן זיך אונטער דער אַלגעמיינער מאָס. אַזוי דאַרף מען זיך פירן. אַ, דער — האָט איינער געקאָנט זאָגן וועגן אַ צווייטן — אים איז דאָך, אייגנטלעך, גאָרנישט. ר'האָט קיין רעכט דאָ צו זיצן. ר'האָט אַפילו נישט קיין קאַווערנע... אַזאַ גייסט האָט דאָ געהערשט, אַן אַריסטאָקראַטיע פון אַ באַזונדערן סאָרט און האַנס קאַסטאָרפּ האָט איר אָפּגעגעבן כבוד צוליב געבוירענעם דרך־ארץ פאַר יעדן מין געזעץ און אָרדענונג. ווי גאָט האָט געבאָטן, הייסט עס. נאָר ווייניק געבילדעטע רייזנדע מאַכן חוזק פון די מנהגים און ווערטן פון די פעלקער, ביי וועלכע זיי זיינען, כאָטש יענע האָבן גענוג גוטע מעלות. אַפילו בנוגע יאָאַכימען האָט האַנס קאַסטאָרפּ אָפּגעהיט אַ געוויסן דרך־ארץ. נישט אַזוי ווייט דערפאַר, ווייל יענער איז דאָ געווען אַ תושב און קאַסטאָרפּס פירער און טשיטשעראָנע אין אָט־דער סביבה. נאָר דערפאַר, ווייל יאָאַכים איז אָן שום ספק געווען דער „שווערערער". נאָר ביי אַזאַ לאַגע איז פאַרשטענדלעך, הלמאַי יעדער איז דאָ געווען גענייגט צו מאַכן פון זיין קראַנקהייט אַ גאַנצן יש און אַפילו איבערצוטרייבן. מ'האָט אַזוי־אַרום געוואָלט געהערן צו דער אַריסטאָקראַטיע, אָדער על־כל־פנים זיך דערנעענטערן צו איר. ווען מ'האָט האַנס קאַסטאָרפּן געפרעגט ביים טיש, וואָס ער מאַכט, האָט ער אויך צוגעלייגט עטלעכע שטריכן מער, וויפל ר'האָט פאַקטיש געהאַט. ר'האָט זיך בשום אופן נישט געקאָנט איינהאַלטן נישט קיין הנאה צו האָבן, בעת מ'האָט אים געדראָט מיט די פינגער, ווי עמעצן, וועלכן מ'האַלט פאַר אַ שטיל וואַסערל. אָבער כאָטש ר'האָט אַ ביסל צוגעלייגט, איז ער נאָך אַלץ געבליבן, אין תוך אַריין, אַ מענטש פון אַ נידעריקער מדרגה. דערפאַר זיינען אַמבעסטן געווען אויבן אָרט זיין געדולד און די צוריקגעהאַלטנקייט.

ער האָט ווידער אָנגעהויבן זיין לעבן פון די ערשטע דריי וואָכן צוזאַמען מיט יאָאַכימען, דאָס גוט-באַקאַנטע, איינטאָניקע, רעגולערע לעבן. ס'איז געגאַנגען ווי געשמירט, פון ערשטן טאָג אָן, גלייך ווי ס'וואָלט קיינמאָל נישט איבערגעריסן געוואָרן. די דאָזיקע הפסקה איז באמת געווען גאָרנישט מיט נישט. ער האָט דערשפירט תיכף ווי ר'האָט זיך ווידער צום ערשטן מאָל באַוויזן ביים טיש. יאָאַכים האָט אַפילו געזען, אַז אויף קאַסטאָרפּס אָרט זאָלן שטיין עטלעכע בלומען. ער האָט אויף אַזעלכע ענינים געלייגט גרויס געוויכט. אָבער די באַגריסונג מצד די טיש-שכנים איז געווען גאָר ווייניק פייערלעך. מ'האָט אים כמעט אויפגענומען אַזוי ווי פריער, בעת ער פלעגט זיך שיידן נישט אויף דריי וואָכן, נאָר אויף דריי שעה. ס'איז נישט געשען אַזוי ווייט צוליב גלייכגילטיקייט צו דעם פשוטן און סימפּאַטישן יונגנמאַן, אויך נישט דערפאַר, ווייל די מענטשן זיינען צו-שטאַרק באַשעפטיקט מיט זיך, דאָס הייסט: מיט זייערע קערפּערס. גיכער איז עס געשען צוליב דעם, ווייל די צווישנצייט האָט זיך נישט אָנגעזען. האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיי זייער לייכט געקאָנט פאַרשטיין. ווייל ער אַליין איז אויך געזעסן אויף זיין אָרט ביים עק טיש צווישן דער לערערין און מיס ראָבינזאָן און געהאַט דאָס געפיל, גלייך ווי ער וואָלט געזעסן דאָ ערשט נעכטן.

אויב מ'האָט זיך זייער ווייניק געמאַכט פון זיין צוריקקומען ביים אייגענעם טיש — וואָס האָט מען נאָך געקאָנט מאַכן זיך דערפון ווייטער אין זאַל? דאָרטן האָט עס ממש קיינער אַפילו נישט באַמערקט. דער איינציקער אויסנאַם איז געווען סעטעמבריני, וואָס איז נאָך דער מאָלצייט צוגעקומען און באַגריסט זיך וויציק-פריינדשאַפטלעך. האַנס קאַסטאָרפּ האָט, וואָס אמת, געפונען נאָך אַן אויסנאַם, אָבער מיר לאָזן עס איבער פאַר אים אַליין. ער האָט געהאַלטן, אַז אויך קלאַוודיאַ שאָשאַ האָט באַמערקט, אַז ר'איז ווידער דאָ. תיכף, ווי זי איז אַריינגעקומען (פאַרשפּעטיקט, ווי אַלעמאָל) און אַ זעץ געטאָן מיט דער טיר, האָט זי אַ קוק געטאָן אויף אים מיט אירע שמאָלע אויגן און זיך באַגעגנט מיט זיין בליק. באַלד נאָכדעם, ווי זי האָט זיך באַוויזן אַוועקצוזעצן, האָט זי ווידער זיך

אומגעקוקט צו אים איבערן אַקסל און מיט אַ שמייכעלע. ס'איז געווען דאָס אייגענע שמייכעלע, ווי מיט דריי וואָכן צוריק, איידער ר'איז אַוועק צום הויפּראַט. דאָס איז געווען אַזאַ אָפענע און דרייסטע באַוועגונג — דרייסט סיי בנוגע אים אַליין, סיי בנוגע דעם איבעריקן עולם, — אַז ר'האָט אַליין נישט געוואוסט, צי ער זאָל זיין אַנטציקט דערפון, אָדער ר'זאָל עס האַלטן פאַר אַ סימן פון ביטול און האָבן עגמת־נפש. אַלנפאַלס האָט זיין האַרץ זיך צונויפגעקאָרטשעט פון די דאָזיקע בליקן, וועלכע האָבן אינגאַנצן און אויף אַ שרעקלעכן, באַרוישנדיקן אופן אָפּגעלייקנט און אויסגעלאַכט זיך פון דער געזעלשאַפטלעכער אומבאַקאַנטשאַפט צווישן אים און דער קראַנקער. זיין האַרץ האָט זיך צונויפגעקאָרטשעט שוין בשעת די גלאָז־טיר האָט אַ קלונג געטאָן. ווייל ער האָט געוואַרט אויף דער דאָזיקער רגע מיט אַ פאַרכאַפּטן אָטעם.

מ'מוז צוגעבן, אַז האַנס קאַסטאָרפּס אינערלעכע באַציִונג צו דער פּאַציענטין פון גוטן רוסן־טיש, די שייכות פון זיינע חושים און פון זיין באַשיידענעם גייסט צו דער מיטלוואוקסיקער, קעצישער פּאַציענטין מיט די קירגיזישע אויגן, בקיצור — זיין פאַרליבטקייט (לאָמיר באַנוצן דאָס וואָרט, כאָטש ס'איז אַ וואָרט פון „אונטן", אַ וואָרט פון פלאַכלאַנד און עס קאָן שאַפן די פאָרשטעלונג, אַז ס'קאָן דערהייפּ חל־זיין דאָס לידל „ווי ס'באַרירט מיך וואונדערלעך") האָט געמאַכט גרויסע פאָרשריטן אין משך פון דער צייט, וואָס ר'איז נישט געזעסן ביים טיש. איר בילד האָט געשוועבט פאַר אים, ווען ער האָט זיך אויפגעכאַפּט פאַרטאָג און געקוקט, ווי דאָס צימער שיילט זיך ביסלעכווייז אויס פון דער טונקלקייט, אויך אינאָווענט, בעת ער האָט געגלאָצט אין דער געדיכטער פינסטערניש (אויך אין יענעם מאָמענט, ווען סעטעמבריני איז צו אים אַריין און האָט פלוצלונג אָנגעצונדן די עלעקטרע, איז דאָס בילד בולט געשטאַנען פאַר אים און צוליב דעם איז ער אַזוי רויט געוואָרן דערזעענדיק דעם הומאַניסט). אין די איינצלנע שעהן פון צעברעקלטן טאָג האָט ער געטראַכט וועגן איר מויל, אירע באַקן־ביינער, אירע אויגן, וואָס זייער קאָליר, פאָרם, איינשטעל האָבן זיך אים איינגעגעסן אין די ביינער, איר איינגעקאָרטשעטער רוקן, איר האַלטונג פון קאָפּ, דעם

שדרה=ביינדל פון איר נאַקן=אויסשניט אין דער בלוזע און וועגן די אָרעמס, וואָס זיינען פאַרהילט מיט דער דינסטער גאַזע. אויב מיר האָבן פאַרשוויגן, אַז דאָס איז געווען די סיבה, הלמאַי די שעהן זיינען אים אַזוי לייכט אַוועק, איז עס געשען נאָר צוליב דעם, וואָס מיר נעמען אָנטייל און סימפּאַטיזירן מיט דער געוויסנס=אומרויקייט, וואָס האָט זיך אַריינגעמישט אין דער דערשרעקנדיקער פרייד, וועלכע ס'האָבן געברענגט מיט זיך אָט=די בילדער און זעונגען. יאָ, ס'האָבן זיך צונויפגעבונדן שרעק און איפרעגונג, אַ אומבאַגרענעצטע און פולשטענדיקע אַוואַנטוריסטישע האָפענונג, וואָס פירט ערגעץ צו אַ אומבאַשטימטן תכלית, פרייד און פחד, וואָס האָבן קיין נאָמען נישט, אָבער פונדעסטוועגן פלעגן זיי טיילמאָל אַזוי צונויפפרעסן דעם יונגמאַנס האַרץ (זיין פּאַקטיש און קערפּערלעך האַרץ), אַז ער פלעגט איין האַנט אַוועקלייגן אויף דער ברוסט, די אַנדערע אויפהייבן צום שטערן (ער האָט מיט איר פאַרשטעלט די אויגן, ווי מיט אַ שירעם) און שעפּטשען:

— מיין גאָט!

ווייל הינטערן שטערן זיינען געווען געדאַנקען, אָדער האַלבע געדאַנקען, וועלכע האָבן, אייגנטלעך, ערשט צוגעגעבן די בילדער און זעונגען זייער דרייסטע זיסקייט. זיי האָבן געהאַט אַ שייכות צו מאַדאַם שאָשאַס אָפּגעלאָזנקייט און דרייסטקייט, צו איר קרענק, צו דער אַרויסשיילונג און באַטאָנונג פון איר קערפּער דורך דער קראַנקהייט, אויף וועלכער ער קרענקט איצט אויך, ווי דער דאָקטאָר האַלט. ער האָט דערשפּירט הינטערן שטערן די אַוואַנטוריסטישע פרייהייט, מיט וועלכער פרוי שאָשאַ איז מבטל די געזעלשאַפטלעכע אומבאַקאַנטשאַפט צווישן זיי, בעת זי קוקט זיך אום צו אים און שמייכלט. זי טוט עס אַזוי, גלייך זיי וואָלט בכלל נישט געהערט צו דער געזעלשאַפט און גלייך ס'וואָלט אַפילו נישט נייטיק געווען זיי זאָלן זיך דורכשמועסן... צוליב דעם טאַקע פלעגט ער דערשראָקן ווערן. ער פלעגט דערשראָקן ווערן אַקוראַט אַזוי, ווי בעת ר'איז געשטאַנען מיט יאָאַכימען אין אינטערזוכונגס=צימער און ער האָט אינדערהייך און פאָרשנדיק אויפגעהויבן דעם בליק פון יענעמס קערפּער צו זיינע אויגן. דער חילוק איז בלויז געווען דער, וואָס

דעמאָלט האָט זיין שרעק געשטאַמט פון רחמנות און געטרייטאַבט. דאָ איז געווען אין שפּיל אַ גאַנץ אַנדערער עלעמענט.

איצט, הייסט עס, איז דאָס בערגהאָף־לעבן, דאָס אָנגענעמע און איינגעטיילטע לעבן אויף דעם ענגן שטח, געגאַנגען מיטן אָנגעצייכנטן וועג. האַנס קאַסטאָרפּ האָט געוואַרט ביז מ'וועט מאַכן די רענטגען־פאָטאָגראַפיע. דערווייל האָט ער געטיילט זיין לעבן מיטן וואוילן יאָאַכימען און אַקוראַט זיך געפירט, ווי יענער. די דאָזיקע שכנישאַפט איז מסתמא צוניץ געקומען דעם יונגנאַן. כאָטש ס'איז געווען בלויז אַ שכנישאַפט פון אַ קראַנקן, האָט זי געהאַט אין זיך אַ סך מיליטערישע בכבודיקייט. די דאָזיקע בכבודיקייט האָט, וואָס אמת, נישט באַוואוסטזיניק שוין געהאַלטן דערביי, זי זאָל זיך באַפרידיקן מיט דער קור־דינסט. זי איז אויך געוואָרן ווי אַ מין סוראָגאַט פון פלאַכלענדישער דיסציפּלין און אַ באַרוף אויף דערווייל. האַנס קאַסטאָרפּ איז נישט געווען אַזוי נאַריש, ער זאָל עס נישט געניי באַמערקן. פונדעסטוועגן האָט ער געפילט, אַז זי האָט אַ צוימענדיקע און איינהאַלטנדיקע ווירקונג אויף זיין ציווילסטש־געמיט. ס'קאָן זיין, אַז טאַקע די דאָזיקע שכנישאַפט, איר ביישפּיל און איר השגחה אויף אים האָבן קאַסטאָרפּן אָפּגעהאַלטן פון צו עקסטרעמע שריט און בלינדע פּרוּוון. ווייל ר'האָט גאַנץ גוט געזען, וואָס דער וואוילער יאָאַכים האָט אויסצושטיין פון דער כוואַליע פּאָמעראַנצן־פּערפום, וואָס שלאָגט אים טאָג־טעגלעך אין פּנים אַריין, און הינטער וועלכער ס'האָבן זיך באַהאַלטן אַ פּאָר ברוינע אויגן, אַ קליינער רובין, אַ סך אומפאַרשטענדלעכער חשק צום לאַכן און אַ שטאַרק אַנטוויקלטער בוזעם. דער שכל און די ערלעכקייט, מיט וועלכע יאָאַכים האָט אויסגעמיטן און אָפּגעטרעטן פאַר אָט־דעם איינפלוס, האָבן גערירט קאַסטאָרפּן, אים אַליין אויך אַ ביסל געצוימט און נישט צוגעלאָזט דערצו, ער זאָל, אַזוי צו זאָגן, „באָרגן אַ בלייפעדער ביי דער שמאָל־אויגיקער מאַדאַם שאָשאַ. ווען נישט דער דיסציפּלינירטער שכן זיינער, וואָלט ער עס גאַנץ זיכער געווען געטאָן.

יאָאַכים האָט קיינמאָל נישט גערעדט וועגן דער לאַכנדיקער מאַרושיאַ. ממילא האָט אויך האַנס קאַסטאָרפּ שוין נישט געקאָנט

ריידן מיט אים וועגן קלאַודיען. ער האָט זיך בלויז דערלויבט בגנבה צו שמועסן וועגן דעם מיט דער לערערין ביים טיש, רעכטס פון אים. ר'האָט זיך גערייצט מיט דער אַלטער פרײַלין צוליב איר שוואַכקייט פאַר דער בויגעוודיקער פּאַציענטין און גורם געווען, זי זאָל זיך רייטלען. דערביי האָט ער אַליין געמוזט אָנשפּאַרן די גאָמבע, ווי אַמאָל דער זיידע. ער האָט זי אויך געצוואונגען, זי זאָל געוואָר ווערן נייע און אינטערעסאַנטע פּרטים וועגן מאַדאַם שאָשאַס פּערזענלעכע ענינים, וועגן איר אָפּשטאַם, וועגן איר מאַן, עלטער און וועגן איר קראַנקהייט. ער האָט געוואָלט וויסן, צי זי האָט קינדער, — ניין, זי האָט נישט. וואָס וואָלט אַזאַ פרוי ווי זי געטאָן מיט קינדער? מ'האָט איר, מסתמא, שטרענג פאַרווערט צו האָבן אַ קינד. פון דער צווייטער זייט, ווידער: וואָס פאַר אַ קינדער וואָלטן דאָס געווען? האַנס קאַסטאָרפּ האָט געמוזט מסכים זיין. אַחוץ דעם איז שוין, מסתמא, צו שפּעט דערויף, האָט ער אַרויסגעזאָגט אַ השערה מיט געוואַלדיקער זאַכלעכקייט. טיילמאָל, ווען ער זעט זי אין פּראָפיל, זעט אים מאַדאַם שאָשאַס פּנים שוין כמעט אַ ביסל פאַרשאַרפט. איז זי שוין איבער די דרייסיק? פרײַלין ענגלהאַרט האָט געטענהט, אַז בשום-אופן נישט. קלאַודיאַ דרייסיק? אין ערגסטן פאַל איז זי אַלט אַכט-און-צוואַנציק. וואָס ס'איז נוגע דעם פּראָפיל, דערלויבט זי אים נישט צו זאָגן עפּעס אַזוינס. קלאַוודיאַס פּראָפיל איז יוגנטלעך-צאַרט און באַטעמט. אמת, דער פּראָפיל איז אַן אינטערעסאַנטער, נישט ווי ביי וועלכער ס'איז געשטאָפּטער גאַנז. פאַר אַ שטראָף האָט פרײַלין ענגלהאַרט אין איין אָטעם דערציילט, אַז צו פרוי שאָשאַ קומט אָפּט, ווי זי ווייסט, אַ גאַסט, אַ מאַנסביל, אַ רוס, וואָס וואוינט אין „פּלאַץ“. זי נעמט אים אויף נאָכמיטאָג אין איר צימער.

דאָס איז געווען גוט געטראָפן. האַנס קאַסטאָרפּס פּנים האָט זיך פאַרקרימט, כאָטש ער האָט זיך באַמיט מיט אַלע כותות, מ'זאָל עס נישט דערקענען אין אים. אַפילו די ווערטער „הערט נאָר אַ נייס“ און „זעט נאָר, זעט“, מיט וועלכע ער האָט געפּרוווט רעאַגירן אויף דער ידיעה, זיינען אַרויסגעקומען נישט נאַטירלעך. ר'האָט בשום-אופן נישט געקאָנט נעמען לייכט די מעשה מיט דעם רוס,

ווי ר'האָט זיך פריער געוואָלט איינריידן, און ר'איז אַליין כסדר צוריקגעקומען אויף דעם שמועס מיט ציטערנדיקע ליפּן. אַ יונגער־מאַן! — לויט אַלעם, וואָס זי האָט געהערט וועגן אים, איז ער אַ יונגער און אַ שיינער — האָט געענטפערט די לערערין, ווייל אַליין האָט זי אים נישט געזען. — קראַנק? — העכסטנס לייכט קראַנק. — לאָמיר האָפן — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געזאָגט מיט חוזק — אַז מ'זעט ביי אים אַרויס מער וועש, ווי ביי די לאַנדסלייט פון שלעכטן רוסן־טיש. כדי אים נאָך מער צו שטראָפן, האָט די פרייַלין ענגלהאַרט דערקלערט, אַז זי איז ערוב דערפאַר. דעמאָלט האָט ער מודה געווען, אַז ס'איז אַן ענין, מיט וועלכן מ'דאַרף זיך פאַראינטערעסירן, און זי ערנסט געבעטן, געוואָר צו ווערן, ווער ס'איז דאָס פאַר איינער דער רוס, וועלכער איז ביי איר אַ שטענדיקער איינגייער. אָבער אָנשטאָט אים איבערצוגעבן ידיעות וועגן דעם, איז זי אין עטלעכע טעג שפּעטער געוואָר געוואָרן גאָר אַ נייע זאַך.

זי איז געוואָר געוואָרן, אַז מ'מאָלט די מאַדאַם שאָשאַ, מ'מאַכט פון איר אַ פּאָרטרעט און געפרעגט קאַסטאָרפּן, צי ער ווייסט דערפון. אויב נישט, מעג ער זיין זיכער, אַז ס'איז אמת. זי ווייסט עס פון דער זיכערסטער קוועלע. שוין אַ היפּשע צייט, ווי זי איז דאָ פאַר עמעצן אין דער סאַנאַטאָריע אַ מאָדעל פאַר אַ בילד. און פאַר וועמען? — פאַרן הויפּראַט! צוליב דעם קומט זי כמעט יעדן טאָג צום הויפּראַט בעריענס אין דער פּריוואַט־וואוינונג אַריין.

די דאָזיקע ידיעה האָט האַנס קאַסטאָרפּן אויפגערעגט נאָך מער, ווי די פריערדיקע. פון איצט אָן האָט ער נישט אויפגעהערט צו מאַכן פוילע וויצן וועגן דעם. אַזוי, מילא, ס'איז אַ באַקאַנטע זאַך, אַז דער הויפּראַט מאָלט אייל־בילדער. וואָס וויל זי, די לערערין, דאָס איז נישט פאַרווערט און יעדער קאָן עס פריי טאָן. אין דעם הויפּראַטס בחורישער וואוינונג, הע? מסתמא זיצט דערביי, לכל־הפחות, די פרייַלין פאָן־מילענדאָנק. — יענע האָט, מסתמא, נישט קיין צייט. — בערענס האָט, מסתמא, אויך נישט מער צייט פון דער אייבערין — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ שטרענג. אָבער כאָטש ר'האָט אַזוי־אַרום אַרויסגעזאָגט וועגן דעם ענין אַן ענדגילטיקע מיינונג, פונ־

דעסטוועגן איז ער געווען זייער ווייט אָפּצוהאַקן דערפֿון, נאָר האָט נאָך אַלץ כּסדר אויסגעפֿרעגט זיך וועגן אַלע פּרטים. וואָס איז דאָס פֿאַר אַ בילד: אַ קאָפּ, אָדער ביז צו די קניען. ווען קומען־פֿאָר די זיצונגען? אָבער פֿריילין ענגלהאַרט האָט אויך דאָ אַם נישט געקאָנט איבערגעבן קיין גענויע פּרטים און אים געטרייסט, אַז זי וועט זיך באַמיען געוואָר צו ווערן נאָך עפּעס וועגן דעם.

נאָך דער דאָזיקער ידיעה האָט דער טערמאָמעטער געוויזן בײַ האַנס קאַסטאָרפּן 37,7. די וויזיטן, וועלכע פֿרוי שאָשאַ גופֿא מאַכט, האָבן אים נאָך מער ווײ געטאָן און באַאומרויִקט, ווי די וויזיטן, וועלכע זי נעמט אויף. פֿרוי שאָשאַס פּריוואַט און פּערזענלעך לעבן, ווי אַזעלכעס, אומאָפּהענגיק פֿון דעם אינהאַלט, האָט שוין סײַ־ווי אָנגעהייבן אים ווײ צו טאָן און צו באַאומרויִקן. ווי פֿאַרשאַרפֿט זײַנען געוואָרן דער ווייטאָג און די אומרו, בעת ר'האָט אָנגעהייבן דערוויסן זיך כּלערליי זאַכן וועגן דעם אינהאַלט פֿון אָט־דעם לעבן. ס'איז אַפֿילו זייער מעגלעך, אַז די באַציִונגען פֿונם רוסישן גאַסט צו דער רוסין זײַנען געווען גאַנץ ניכטערע און אומשולדיקע. אָבער האַנס קאַסטאָרפּ איז זינט אַ צײַט געווען גענייגט צו האַלטן ניכטערקייט און אומשולדיקייט פֿאַר אַ באָבע־מעשה. האָט ער טאַקע זיך נישט געקאָנט גובֿר זײַן און לעבן מיט דער אײַנרעדעניש, אַז די מאָלערײַ איז די איינציקע באַציִונג צווישן דעם פֿעסטן אַלמן און דער שמאָל־אויגיקער, קעצישער יונגער פֿרוי. דער געשמאַק, וועלכן דער הויפֿראַט האָט אַרויסגעוויזן בײַם אויסקלײַבן דעם מאָדעל, איז צו־ענלעך געווען צו זײַן אייגענעם געשמאַק, ער זאָל אין דעם פֿאַל קאָנען גלייבן אין ניכטערקייט. דעם הויפֿראַטס בלויע באַקן און זײַנע רויט־אָדעריקע אַפּערקוועלנדיקע אויגן האָבן נאָך מער אונטערגעגראָבן דעם גלייבן אין זײַן ניכטערקייט.

אין אָט־די טעג האָט ער צופֿעליק און אויף אייגענער אַחריות באַמערקט עפּעס אַזוינס, וואָס האָט אויף אים געווירקט אין אַן אַנדער ריכטונג, כאָטש ס'איז ווידער געגאַנגען וועגן דער באַשטעטיקונג פֿון זײַן געשמאַק. בײַ דעם טיש, וואָס שטייט אין דער ברייט, און וווּ ס'זיצט פֿרוי סאַלאָמאָן און דער זולל־וסובֿאַדיקער שילער מיט די ברילן, לינקס פֿון די קוזינען, לעבן דער ווײַטיקער

גלאָז=טיר, זיצט איינער אַ קראַנקער, וואָס שטאַמט פֿון מאַנהיים, ווי האַנס קאַסטאָרפּ האָט געהערט. ס'איז אַ מענטש פֿון אַ יאָר דרייסיק, מיט שיטערע האָר, פֿאַרפֿוילטע ציין און מוט אַ שווערער לשון: דער איינציגער, וואָס שפּילט טיילמאָל אינאָוונט בײַם ציטיפּקום אויף דעם פּיאַנאָ, ס'רוב — דעם התונה=מאַרש פֿון „אַ חלום פֿון אַ זומער=נאַכט". מ'זאָגט, אַז ר'איז זייער אַ פֿרומער. דאָס איז, אַגב, גאָרנישט קיין זעלטנקייט צווישן די קראַנקע דאָ אויבן, ווי האַנס קאַסטאָרפּ האָט געהערט זאָגן. מ'זאָגט, אַז ער גייט יעדן זונטאָג אין קירך אַריין אונטן אין „פּלאַץ" און אַז ער לייענט בעת דער ליג=קוראַציע פֿרומע ביכער, ביכער מיט אַ קעלך אָדער מיט אַ פּאַלמען=צווײַג אויף די טאָוועלעך. אָט=דער — האָט האַנס קאַסטאָרפּ איינמאָל באַמערקט — קוקט אויך כּסדר אַהין דאָרטן, ווי ער. זײַן בליק הענגט אין מאַדאַם שאָשאַס בײַגעוודיקער פֿיגור און דערצו אַזוי פּחדנותדיק און צודרינגלעך, אַז ס'דערגייט צו הינטישקייט. נאָכדעם, ווי האַנס קאַסטאָרפּ האָט עס איינמאָל באַמערקט, האָט ער זיך מער נישט געקאָנט אײַנהאַלטן און יעדעס מאָל איבערצײַגט זיך דערין אויפּסניי. ער פֿלעגט אים זען שטיין אינאָוונט צווישן די געסט אין שפּיל=צימער, אומעטיק און פֿאַרלוירן קוקן אויף דער ליבער אָבער קרענקלעכער פֿרוי, וואָס איז אין קליינעם סאַלאָן געזעסן אויף דער סאָפֿע און גערעדט מיט דער וואָלהאָריקער טאַמאַראַ (אַזוי האָט געהייסן דאָס הומאָריסטישע מיידל), מיט ד"ר בלומענקאָל און מיט דעם שכן פֿון איר טיש, וואָס האָט אײַנגעפֿאַלענע באַקן און נאָכהענגענדיקע אַקסלען. האַנס קאַסטאָרפּ האָט געזען, ווי יענער דרייט אַוועק דעם קאָפּ, באַהאַלט זיך אויס, דערנאָך נעמט ער פּאַמעלעך ווידער קוקן אויף הינטערווײַלעכץ מיט זייטיקע אויגן=אַפּלען און נעבעכדיק=פֿאַרצויגענער אייבערשטער ליפּ. בעת די גלעזערנע טיר פֿלעגט צופֿאַלן און פֿרוי שאָשאַ האָט זיך צוגעשאַרט צום טיש, פֿלעגט יענער בלאָס ווערן און זיך נישט אומקוקן. באַלד אָבער פֿלעגט ער זיך אומקוקן און נעמען גלאָצן גיריק. אַ סך מאָל האָט האַנס קאַסטאָרפּ געזען, ווי דער אומגליקלעכער שטעלט זיך נאָך דער מאָלצײַט אַוועק צווישן גוטן רוסן=טיש און דעם אַרויסגאַנג, כּדי פֿרוי שאָשאַ זאָל פֿאַרבײַגיין לעבן אים. פֿרוי שאָשאַ פֿלעגט דורכגיין אין

אים נישט באַמערקן. בעת זי איז געווען נאָענט לעבן אים, פלעגט ער אויף איר אָנשטעלן אַ פּאָר דאָרשטיקע אויגן, וואָס זיינען דורך־און־דורך פול געווען מיט טרייער.

אויך די דאָזיקע אַנטדעקונג האָט גאַנץ שטאַרק געווירקט אויף דעם יונגן האַנס קאַסטאָרפּ, כאָטש דעם מאַ־היימערס נעבעכדיקער יצר־הרע צו קוקן אויף דער פרוי האָט אים נישט געקאָנט באַאומרויקן אויף דעם זעלבן אופן, ווי די פּריוואַטע שייכות צווישן קלאַוודיאַ שאָשאַ און דעם הויפראַט בערענס, אַ מענטש, וואָס שטייגט אים איבער סיי אין יאָרן, סיי מיט דער פּערזענלעכקייט און מיט דער שטעלונג אין לעבן. קלאַוודיאַ האָט זיך פון דעם מאַ־היימער גאָרנישט געמאַכט. ווען זי וואָלט געהאַט צו אים דעם מינדסטן אינטערעס, וואָלט עס האַנס קאַסטאָרפּ מיט זיין אינערלעכער פאַרשאַרפטקייט תיכף באַמערקט. נישט דער דאָרן פון אייפערזוכט האָט, הייסט עס, אין דעם פאַל געפייניקט האַנס קאַסטאָרפּס נשמה. ר'האָט איצט פאַרזוכט אַלע טעמים פון ליידנשאַפט און באַטישטקייט, בעת זיי דערזעען זיך אַליין אין עמעצן אַנדערש. עס איז אַ מאָדנע געמיש פון עקל און רחמנות. ס'איז אוממעגלעך דאָ אין אַלץ אַריינצודרינגען און אַלץ צו אַנאַליזירן, אויב מיר ווילן נישט בלייבן שטיין אויף איין אָרט. דאָס, וואָס ער האָט באַמערקט ביים מאַ־היימער, איז אַלנפאַלס געווען איבער די כוחות פון אָרעמען האַנס קאַסטאָרפּ.

אַזוי־אַרום זיינען אַוועק אַכט טעג ביז האַנס קאַסטאָרפּס דורכליכטונג. ער האָט אַליין נישט געוואוסט, אַז ס'האָט געדויערט אַזוי פיל, אָבער אין איינעם אַ פרימאָרגן האָט ער ביים פרישטיק באַקומען אַ באַפעל פון דער אייבערין (זי האָט שוין אַ נייעם געשטן. ס'איז שוין גאַנץ זיכער געווען אַ נייער. דער דאָזיקער אומשולדיקער אָבער מיאוסער פעלער איז, אַפנים, געווען ביי איר אַן איינגעשירענע זאַך), ער זאָל נאָכמיטאָג אַוועק אין דער לאַבאָראַטאָריע. דערפון האָט ער פאַרשטאַנען, אַז ס'איז אַוועק אַ וואָך. האַנס קאַסטאָרפּ דאַרף זיך צושטעלן צוזאַמען מיט זיין קוזין, אַ האַלבע שעה פאַר דער טיי. ווייל ביי דער געלעגנהייט וועט מען אויך ביי יאָאַכימען מאַכן אַ רענטגען־אויפנאַמע. די לעצטע מוז שוין זיין פאַרעלטערט.

זיי האָבן היינט די גרויסע נאָכמיטאָגדיקע ליג־קוראַציע פאַרקירצט אויף דרייסיק מינוט, זיינען אַקוראַט האַלב פיר „אַ־אָפּ“ מיט די שטיינערנע טרעפּ אין כלומרשטן קעלער אַריין און האָבן זיך ביידע אַוועקגעזעצט אין קליינעם אָפּוואַרט־צימער, וואָס ליגט צווישן דעם אָרדינאַציע־צימער און צווישן דער דורכלויכטונגס־לאַבאָראַטאָריע. פאַר יאָאַכימען איז עס נישט געווען קיין נייעס. ער איז דערפאַר געזעסן אינגאַנצן רויק. האַנס קאַסטאָרפּ איז געווען אַ ביסל געשפּאַנט, ווייל ביז איצט האָט מען נאָך קיינמאָל נישט אַריינגעקוקט אין זיין אינערלעך־אָרגאַניש לעבן. זיי זיינען נישט געווען אַליין. ווען זיי זיינען אַריינגעקומען אין צימער, זיינען שוין געזעסן נאָך אַ סך געסט מיט צעריסענע אילוסטרירטע צייטונגען אויף די קניען און האָבן אויך געוואַרט. ס'איז דאָ געווען אַ ריזיקער יונגער שוועד, וואָס זיצט אין עס־זאַל ביי סעטעמברינים טיש און וועגן וועלכן מ'דערציילט, אַז בעת ר'איז אָנגעקומען, אין אַפּריל, איז ער געווען אַזוי קראַנק, אַז מ'האָט אים קוים געוואָלט אויפנעמען. איצט האָט ער שוין געהאַט צוגענומען אַכציק פונט און ס'האָט שוין געהאַלטן דערביי, מ'זאָל אים אַהיימשיקן אינגאַנצן אַן אויסגעהיילטן. ס'איז דאָרטן געווען אַ פרוי פון „שלעכטן רוסן־טיש“, אַן אויסגעצערטע מיט איר נאָך אויסגעצערטערן, לאַנג־נאָזיקן און מיאוסן יינגל סאַשאַ. יענע האָבן שוין געוואַרט נאָך פאַר די קוזינען. זיי האָט מען, מסתמא, באַשטעלט אויף אַ פריערדיקער שעה; מ'האָט זיך, אַפּנים, מיט עפּעס פאַרשפּעטיקט אינם דורכלויכטונגס־צימער. מ'וועט שוין צוליב דעם האָבן קאַלטע טיי.

אין דער לאַבאָראַטאָריע האָט מען זיך געפּאָרעט. מ'האָט געהערט דעם הויפראַטס קול געבן אָנווייזונגען. ס'איז שוין געווען האַלב פיר אַ זייגער אָדער נאָך אַ ביסל שפּעטער, בעת די טיר האָט זיך געעפנט. עס האָט זי געעפנט אַ טעכנישער אַסיסטענט, וואָס האָט דאָ געאַרבעט. איצט האָט מען אַריינגעלאָזט דעם שוועדישן ריז און בר־מזל. דעם פריערדיקן האָט מען, ווייזט אויס, אַרויסגעלאָזן דורך אַן אַנדער אַרויסגאַנג. איצט איז אַלץ צוגעגאַנגען גיכער. אין צען מינוט אַרום האָט מען שוין געהערט אין קאָרידאָר די שטאַרקע טריט פון דעם אַוועקגייענדיקן, אינגאַנצן אויסגעהיילטן סקאַנ־

דינאַווער, די גייענדיקע רעקלאַמע פֿון דעם אָרט און פֿון דער סאַנאַטאָריע. באַלד נאָך אים האָט מען אַריינגעלאָזט די רוסישע מוטער מיט סאַשען. סיי בעת דער שמועס איז אַריינגעגאַנגען, סיי איצט האָט האַנס קאַסטאָרפּ באַמערקט, אַז אין דורכלויכטונגס־צימער איז האַלבטונקל, דאָס הייסט, — מ'האָט דאָרטן געמאַכט אַ קינסטלעך האַלבליכט, אַקוראַט ווי אין ד"ר קראָקאָווסקיס אַנאַליטישן קאַבינעט. די פֿענסטער זיינען פֿאַרהאַנגען, די ליכט פֿון טאָג — פֿאַרשטעלט און ס'ברענען דאָרטן עטלעכע עלעקטרישע לאָמפּן. בעת מ'האָט אַריינגעלאָזט סאַשען מיט דער מוטער און האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיי נאָכגעקוקט — אַקוראַט דעמאָלט האָט זיך געעפֿנט די טיר פֿון קאָרידאָר און ס'איז אַריינגעקומען דער פּאַציענט, וואָס איז באַשטעלט געוואָרן נאָך זיי. צוליב דער פֿאַרשפּעטיקונג, איז עס געווען צו־פֿרי. ס'איז געווען מאַדאַם שאָשאַ.

יאָ, קלאַודיאַ שאָשאַ איז פּלוצלונג אַריינגעפֿאַלן אַהער אין דעם צימערל. האַנס קאַסטאָרפּ האָט זי דערקענט מיט אויפֿגעריסענע אויגן. דערביי האָט ער בולט געפֿילט, ווי דאָס בלוט איז אים אַרויס פֿון פּנים און זיין אונטערשטער קין איז אויף איינמאָל געוואָרן אַזוי שוואַך, אַז דאָס מויל האָט זיך שיר נישט געעפֿנט. זי איז אַריינגעקומען אַזוי אומגעריכט, קלאַודיאַ שאָשאַ, איידער מ'האָט זיך אומגעקוקט. פּלוצלונג האָט זי זיך געפֿונען אין דעם קליינעם צימערל צוזאַמען מיט די קוזינען, ווי אַראָפּגעפֿאַלן פֿון הימל. יאָאַכים האָט אינדערגיך אַ קוק געטאָן אויף האַנס קאַסטאָרפּן און האָט נישט בלויז אַראָפּגעלאָזט די אויגן, נאָר אַפֿילו גענומען פֿון טיש דאָס אילוסטרירטע בלאַט, וואָס ר'האָט שוין געהאַט אַוועקגעלייגט, און דערמיט פֿאַרשטעלט דאָס פּנים. האַנס קאַסטאָרפּ האָט נישט געהאַט גענוג אַנטשלאָסנקייט אים נאָכצוטאָן. באַלד נאָכדעם, ווי ר'איז בלאַס געוואָרן, האָט אים דאָס בלוט צוריק אַ שלאָג געטאָן אין פּנים אַריין און זיין האַרץ האָט גענומען קלאַפּן, ווי מיט האַמערס.

פֿרוי שאָשאַ האָט זיך אַוועקגעזעצט ביי דער טיר פֿון דער לאַבאָראַטאָריע אויף אַ קיילעכיק קליין שטולכל מיט קורצע אָנלענס, ווי געמאַכט סתּם אויף אַ זכר, האָט זיך אָנגעשפּאַרט, לייכט פֿאַרלייגט איין פֿוס איבערן אַנדערן און געקוקט פֿאַר זיך. צוליב דעם

באַוואוּסטזיין, אַז מ׳קוקט אויף זיי, האָבן זיך אירע פּריביסלאַוו־אייגן נערוועז אָפּגעקערט אין אַ זייט און דערפאַר אויסגעזען אַ ביסל שיקלדיק. זי האָט געטראָגן אַ ווייסן סוועטער, אַ בלוי קלייד און האָט געהאַלטן אויף דער שויס אַ בוך, אַפּנים — אַ באַנד פון דער לייי־ביבליאָטעק. דערביי האָט זי שטיל צוגעקלאַפּט מיט דער זויל פון איר שוך.

אין אַן אָנדערטהאַלבן מינוט האָט זי געביטן איר פּאָזיציע, זיך אומגעקוקט, איז אויפגעשטאַנען מיט אַ מינע, גלייך זי זאָל נישט וויסן, וואָס דאָ טוט זיך און צו וועמען זי דאַרף זיך ווענדן, און — האָט אָנגעהויבן ריידן. זי האָט עפּעס געפרעגט ביי יאָאַכימען, כאָטש יענער איז געווען פאַרטיפט אין דער אילוסטרירטער צייטונג. און האַנס קאַסטאָרפּ איז געזעסן ליידיק. זי האָט אַרויסגעלאָזט ווערטער פון מויל און דאָס קול איז געקומען פון ווייסן האַלז. ס׳איז געווען דאָס נישט־טיפע, אָנגענעם־צוגעדושעטע, כאָטש אַ ביסל שאַרפע קול, וואָס האַנס קאַסטאָרפּ האָט גוט געקאָנט — געקאָנט זינט לאַנג און איינמאָל עס אַפילו געהערט פון דער נאָענט און דירעקט. ס׳איז געווען דעמאָלט, בעת מ׳האָט מיטן אייגענעם קול צו אים אַליין אַ זאָג געטאָן: „אַדרבא, אָבער דו זאָלסט זי מיר זיכער צוריקגעבן אין אַ שעה אַרום“. יענע ווערטער זיינען אָבער אַרויסגעזאָגט געוואָרן פליסיקער און זיכערער. איצט האָט ער געהערט אַרויסזאָגן די אייגענע ווערטער פאַמעלעכער און געבראָכן, גלייך ווי זי וואָלט נישט געהאַט קיין נאַטירלעכע רעכט צו די ווערטער, נאָר זיי בלויז אויסגעבאָרגט. האַנס קאַסטאָרפּ האָט דאָס שוין פריער נישט איינמאָל געטראַכט מיט אַ געוויסן שטאָלץ, כאָטש ר׳האָט גלייכצייטיק געפילט אַ הכנעהדיקע אַנטציקונג. מיט איין האַנט אין דער קעשענע פון איר וואָלענעם סוועטער און מיט דער אַנדערער אונטערן גרעק — האָט פרוי שאָשאַ אַ פרעג געטאָן:

— אַנטשולדיקט, אויף ווען האָט מען אייך באַשטעלט?

יאָאַכים האָט אינדערגיך אַ קוק געטאָן אויף זיין קוזין און צוזאַמענרוקנדיק די קנאַפּלען, האָט ער זיצנדיקערהייט געענטפערט:

— אויף האַלב פיר.

זי האָט ווייטער געזאָגט:

— מיך אויף דריי פערטל אויף פיר. וואָס איז געשען? ס'איז שוין באַלד פיר אַ זייגער. ס'זיינען נאָך דאָרטן אַריין מענטשן, נישט?

— יאָ, צוויי — ענטפערט יאָאַכים. זיי זיינען געווען פאַר־אונז אין דער ריי. די אויפנאַמעס האָבן זיך פאַרשפּעטיקט. דאַכט זיך, אַז מיט אַ האַלבער שעה.

— דאָס איז אומאָנגענעם! — זאָגט מאַדאַם שאָשאַ און באַ־טאַפּט נערוועז אירע האָר.

— נישקשה — ענטפערט יאָאַכים. — מ'ר וואַרטן אויך שוין כמעט אַ האַלבע שעה.

אַזוי האָבן זיי געשמועסט צווישן זיך און האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך צוגעהערט, ווי אין חלום. דאָס, וואָס יאָאַכים רעדט מיט פרוי שאָשאַ, איז פאַר אים געווען כמעט דאָס אייגענע, גלייך ווי ער אַליין וואָלט מיט איר גערעדט, כאָטש, צוריקגעשמועסט, איז עס געווען גאָר עפּעס אַנדערש. דער „נישקשה" האָט האַנס קאַס־טאָרפּן פּשוט באַליידיקט, דאָס וואָרט האָט אים אין דעם פאַל אויס־געוויזן חוצפּהדיק און אַלנפאַלס באַליידיקנדיק. אָבער יאָאַכים האָט געמעגט אַזוי ריידן — ער האָט בכלל געמעגט ריידן מיט איר. ס'קאָן אפשר זיין, אַז ר'האָט זיך פאַר קאַסטאָרפּן אויסגענומען מיט זיין חוצפּהדיקן „נישקשה" — אַקוראַט ווי ער אַליין האָט זיך גע־בריהט פאַר יאָאַכים אין סעטעמבריני, און אויף יענעמס פראַגע, ווי לאַנג ער האָט דאָ בדעה צו בלייבן, געענטפערט בקיצור: דריי וואָכן. כאָטש יאָאַכים האָט געהאַלטן די צייטונג פאַרן פּנים, האָט זי זיך געווענדט צו אים, אַוודאי דערפאַר, ווייל ער איז דאָ מער תושב און זי קען אים לענגער פון זען. אָבער זי האָט עס געטאָן אויך צוליב דעם, ווייל זי האָט מיט אים געקאָנט ריידן לייטיש און העפלעך און ס'איז צווישן זיי נישט געווען עפּעס ווילדס, טיפס, שרעקלעכס און סודותדיקס. ווען דאָ וואָלט געוואַרט עמעץ מיט ברוינע אויגן, מיט אַ רובין און מיט אַ ריח פון פּאָמעראַנצן־פּערפום, וואָלט ער, האַנס קאַסטאָרפּ, געווען דער, וואָס וואָלט גערעדט און זיך פאַרגונען צו זאָגן „נישקשה" — ווייל ר'איז בנוגע איר ריין און אומאָפּהענגיק. אַוודאי אומאָנגע־

נעם, פריילין — וואָלט ער געזאָגט און אפשר דערביי וואוילעדיש אַרויסגעכאַפּט זיין נאָז־טיכל, כּדי אַריינצושנייצן. — איר מוזט האָבן געדולד. מיר וואַרטן אויך — יאָאַכים וואָלט דעמאָלט געשטויגט, ווי לייכט ער פּטרט עם אָפּ, כאָטש ער וואָלט, מסתּמא, נישט געוואָלט זיין אויף זיין אָרט. ניין, אויך האַנס קאַסטאָרפּ האָט נישט מקנא געווען יאָאַכימען אין דעם פאַל, כאָטש ער האָט גערעדט מיט פרוי שאָשאַ. ער איז צופרידן געווען, וואָס זי האָט זיך געווענדט צו יאָאַכימען. זי האָט זיך אָפּגעגעבן אַ חשבון דערפון, וואָס זי גייט טאָן און דערמיט אַליין באַוויזן, אַז זי ווייסט, וואָס ס'טוט זיך... זיין האַרץ האָט געקלאַפּט, ווי מיט האַמערס.

יאָ, יאָאַכים האָט די פרוי שאָשאַ באַהאַנדלט קיל. האַנס קאַסטאָרפּ האָט אַפילו אַרויסגעפילט מצד דעם וואוילן יאָאַכימען עפּעס אַזוינס, ווי אַ מין שנאה צו איר. פון דער דאָזיקער שנאה האָט האַנס קאַסטאָרפּ געמוזט שמייכלען, כאָטש ר'איז געווען אַזוי אויפגערעגט. באַלד דערנאָך האָט „קלאַוודיאַ“ געפּרווט אַ גיי טאָן אינעם צימער. אָבער ס'איז געווען צו־ווייניק אָרט דערויף. באין־בּרירה האָט זי אויך געגומען אַן אילוסטרירט העפט פונם טיש און זיך דערמיט צוריק אַוועקגעזעצט אויף דער שטול מיט די סימנים פון אָנלענס. האַנס קאַסטאָרפּ איז געזעסן און זי אָנגעקוקט, דערביי האָט ער אָנגעלענט די גאָמבע, ווי דער זיידע און טאַקע לעכערלעך ענלעך געוואָרן צו דעם אַלטן. פרוי שאָשאַ האָט ווידער פאַרלייגט איין פוס איבערן צווייטן און איר קני, אייגנטלעך, די גאַנצע שלאַנקע ליניע פון איר פוס, איז בולט געוואָרן הינטערן בלויען קלייד. זי איז געווען מיטל־וואוקסיק, אַ הויך, וואָס איז אין האַנס קאַסטאָרפּס אויגן די אָנגענעמסטע און די ריכטיקסטע. אָבער זי האָט געהאַט פּראָפּאָרציאָנעל הויכע פיס און נישט קיין ברייטע היפטן. זי איז נישט געזעסן אָנגעלענט, נאָר איינגעבויגן פאָרויס, די געקרייצטע הענט האָט זי אָנגעשפּאַרט אויף דעם אייבער־שענקל פון דעם אַריבערגעוואָרפענעם פוס. איר רוקן איז געווען פאַרקיילעכדיקט, די אַקסלען — איינגעקאָרטשעט, אַזוי, אַז מ'האָט אַרויסגעזען דאָס נאַקן־ביינדל. אונטער דעם געפּאַסטן סוועטער האָט מען

אַפילו אָנגעזען די גאַנצע שדרה אין אויך איר בהיסט, וואָס איז נישט געווען אַזוי הויך און פיל, ווי ביי מאַרושיאַ, נאָר קליין און מיידלעריש, פון ביידע זייטן צוזאַמענגעפרעסט. פלוצלונג האָט זיך האַנס קאַסטאָרפ דערמאָנט, אַז זי זיצט דאָ אויך און וואַרט, ביז מ'וועט זי דורכלויכטן. דער הויפראַט מאָלט זי. מיט אייל אין פאַרב נעמט ער אַראָפ איר צורה אויף לייוונט. אָבער איצט וועט ער אין דער טונקלקייט קאָנצענטרירן אויף איר אַזעלכע שטראַלן, וואָס וועלן אַנטפּלעקן דאָס אינעווייניקסטע פון איר קערפּער. בשעת האַנס קאַסטאָרפ האָט דאָס געטראַכט, האָט ער אַוועקגעדרייט דעם קאָפּ אין אַ זייט מיט אַ בכבודיק פינסטערער מינע — ס'איז געווען אַן אויסדרוק פון דיסקרעציע און מאָראַלישקייט און ס'האָט זיך אים געדאַכט, אַז ער איז צוגעפּאַסט צו אָט־די רעיונות זיינע.

דאָס צוזאַמענזיין אין דעם וואַרט־צימער האָט נישט געדויערט לאַנג. מיט סאַשען און מיט זיין מוטער האָט מען דאָרטן נישט געמאַכט קיין גרויסע שהיות. מ'אַיילט זיך צוריק אויסצוגלייכן די פאַרשפּעטיקונג. איצט האָט דער טעכניקער מיטן ווייסן קיטל ווידער געעפנט די טיר. יאָאַכים איז אויפגעשטאַנען, אַוועקגעוואָרפן זיין צייטונג אויפן טיש און האַנס קאַסטאָרפ איז אים נאָכגעגאַנגען צו דער טיר, כאָטש מיט אַ געוויסער קווענקלעניש. ס'איז אים אײַנגעפאַלן אַ ריטערלעכער געדאַנק, ער זאָל פאָרט זיך אײַנשטעלן אויף אַ פיינעם אופן עפּעס ריידן צו פרוי שאָשאַ און איר פאָרלייגן אַריינצוגיין פריער. אפשר אַפילו אויף פראַנצויזיש, ווען ס'זאָל זיך לאָזן. ער האָט האַסטיק גענומען זוכן ווערטער, כדי צונויפצושטעלן אַ זאַץ. ער האָט אָבער נישט געוואוסט, צי ס'זיינען דאָ אָנגענומען אַזעלכע העפלעכקייטן, צי די באַשטימטע רייע שטייט נישט אַמאָל איבער יעדער ריטערלעכקייט. יאָאַכים מוז דאָס וויסן. ער האָט אָבער, ווי מ'זעט, נישט בדעה אַריינצולאָזן די דאַמע פריער, כאָטש האַנס קאַסטאָרפ קוקט אים אָן געריכט און דרינגלעך. ממילא גייט ער אים נאָך. בשעת ער גייט פאַרביי מאַדאַם שאָשאַ, גיט זי בלויז אינדערגיך אַ קוק אַרויף און כאַפּט אַ בליק דורך דער טיר אין דער לאַבאָראַטאָריע.

ר'איז געווען צופיל דורכגענומען פון דעם, וואָס ר'האָט געלאָזט הינטער זיך, פון די געשעענישן אין די לעצטע צען מינוט, ער זאָל געווען קאָנען ביים אַריבערטרעטן די שוועל פון דער לאַבאָראַטאָריע תיכּף איבערבייטן זיין אינעווייניקסטן מצב. אין דעם קינסטלעכן האַלב-ליכט האָט ער גאָרנישט געזען, אָדער געזען בלויז דאָס אַלגעמיינע. ער האָט נאָך אַלין געהערט פרוי שאָשאַס אָנגענעם מאַט קול, ווי זי האָט געזאָגט: „וואָס איז געשען... ס'זיינען נאָך אַריין מענטשן?... דאָס איז אומאָנגענעם....“ דער קלאַנג פונם דאָזיקן קול איז אים אַריבער איבערן רוקן, ווי אַ זיסער שוידער. ר'האָט געזען, ווי איר קני צייכנט זיך אָפּ אונטערן קלייד, האָט געזען דעם נאַקן-ביינדל אונטער איר געבויגענעם קאַרק, איבער וועלכן אירע קורצע רויטלעכע האָר הענגען צעפלאָסענע און נישט פאַרפלאָכטענע אינם גרעק. און אַ צווייט מאָל איז אים דורכגעלאָפן דער שוידער. הויפראַט בערענס איז דאָ געשטאַנען אויסגעדרייט פון דער טיר, פאַר אַ שאַנק אָדער פּאָליצע און האָט באַטראַכט אַ שוואַרצלעכע קלישע, וועלכע ר'האָט געהאַלטן מיט אַן אויסגעשטרעקטער האַנט קעגן דער מאַטער שיין פון סופיט. זיי זיינען אים פאַרבייגעגאַנגען, אַריין טיפער אין צימער און דער געהילף האָט זיך גענומען גרייטן צו דער אויפנאַמע. ס'האָט זיך דאָ געשפּירט אַ מאָדנער ריח. די לופט איז פול געווען מיט אַ מין אָפּגעשטאַנענעם אָזאָן *. צווישן ביידע שוואַרץ-פאַרהאַנגענע פענסטער האָט אַ ווענטל אָפּגעטיילט די לאַבאָראַטאָריע אויף צוויי נישט גלייכע העלפטן. ס'זיינען דאָ געווען פיזיקאַלישע אַפּאַראַטן, רעדלעך, אַ רעגוליר-טאָוול, אַרויסשטאַרצנדיקע מעסט-אינסטרומענטן און אויך אַ קאַסטן, אַ מין קאַמעראַ, אויפגעשטעלט אויף אַ געשטעל מיט רעדלעך. ס'זיינען דאָ אויך געווען גלעזערנע דיאַפּאָזיטיוון, וואָס זיינען געווען שורותווייז אַריינגעזעצט אין דער וואַנט. מ'האָט אַליין נישט געוואוסט, צי געפינט מען זיך אין אַ פאָטאָגראַפישן אַטעליע, אין אַ טונקל קאַמער, אָדער — אין אַ ערפינדערישן וואַרשטאַט און אין אַ וואונדערלעכער לאַבאָראַטאָריע.

* אַ מאָדיפיקאַציע פון זויערשטאָף, וואָס אַנטשטייט בעת ס'שטראָמט עלעקטריציטעט אין דער אַטמאָספערישער לופט און האָט אַ שטאַרקן ריח.

יאָכים האָט אָן שום קונצן זיך גענומען אויסטאָן ביז אין דער העלפט. דער געהילף אין ווייסן קיטל — אַ פעסטער, רויטבאַקיקער בחור פון דער היגער געגנט — האָט געהייסן האַנס קאַסטאָרפּן אויך טאָן דאָס אייגענע. דאָס גייט־צו שנעל, באַלד וועט זיין די ריי אויף אים... בשעת האַנס קאַסטאָרפּ האָט אויסגעטאָן דאָס וועסטל, איז בערענס אַרויסגעקומען פון דער קליינער אָפּטיילונג, וואו ר'איז געשטאַנען ביז איצט, און איז אַריין אין דער גרעסערער.

— האַללאָ! — האָט ער אַ זאָג געטאָן. — אָט זיינען אונזערע דיאָסקורן! קאַסטאָרפּ און פּאָלוקס*... זענט אַזוי גוט, הערט אויף צו זיפצן! וואַרט נאָר צו, מ'וועט אייך תיכף ביידע דורכקוקן. איך מיין, אַז איר האָט מורא, קאַסטאָרפּ, צו עפענען פאַר אונז אייער אינעווייניקסטן קערפּער? זייט רויק, ס'גייט צו גאַנץ עסטעטיש. איר האָט שוין געזען מיין פּריוואַטע בילדער־גאַלעריע? דערביי האָט ער אָנגענומען קאַסטאָרפּן ביי דער האַנט, אים צוגעפירט צו די שורות טונקעלע גלעזער און האָט הינטער זיי איינגעדרייט די עלעקטרע. עס איז געוואָרן ליכטיק און אויף די גלעזער האָבן זיך באַוויזן בילדער. האַנס קאַסטאָרפּ האָט דערזען פאַר זיך פאַרשיידענע גלידער: הענט, פיס, קניען, אייבער־ און אונטער־שענקלען, אָרעמס און בעקנס. אָבער די קיילעכיקע לעבנס־פאָרמען פון אָט די טיילן מענטשלעך לייב זיינען געווען סכעמאַטיש און מיט פאַרווישטע קאָנטורן. ווי אַ נעפּל און ווי אַ בלייכע שיין האָבן זיי אַרומגערינגלט זייער קלאָר און פּינקטלעך אָפּגעצייכנטן און בולטן קערן, דעם שקעלעט.

— זייער אינטערעסאַנטע, — האָט געזאָגט האַנס קאַסטאָרפּ.

— אַוודאי איז דאָס אינטערעסאַנט! — האָט געענטפערט דער הויפראַט. — דאָס איז אַ נוצלעכע אָנשוילעכע לערע פאַר יונגעלייט. ליכט־אַנאַטאָמיע, פאַרשטייט איר, דער נצחון פון דער נייער

---

* קאַסטאָר און פּאָלוקס—די נעמען פון די דיאָסקורן, ד. ז. מיטאָלאָגישע צווילינגען, זין פון זעוס און לעדאַ.

צייט. דאָס איז אַ פֿרייען־אָרעם. איר קאָנט עס דערקענען לויט דער געטאָקטקייט. דערמיט נעמען זיי אַרום אין דער הייסער מינוט, פֿאַרשטייט איר. און ער האָט זיך צעלאַכט. דערביי האָט זיך זיין אייבערשטע ליפּ מיט דער צוגעשווירענער וואָנצע קרומלעך פֿאַרהויבן. די בילדער זיינען פֿאַרלאָשן געוואָרן. האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך אויסגעדרייט צו דער זייט, וואו מ׳האָט צוגעגרייט יאָאַכימס אויפֿנאַמע.

ס׳איז פֿאָרגעקומען פֿאַר יענעם ווענטל, הינטער וועלכן ס׳איז אינאָנהייב געשטאַנען דער הויפּראַט בערענס. יאָאַכים האָט זיך אַוועקגעזעצט אויף אַ מין שוסטער־בענקעלע הינטער אַ ברעט, צו וועלכן ער האָט צוגעדריקט די ברוסט. ער האָט עס אויך אַרומגענומען מיט די אָרעמס. דער געהילף האָט פֿאַרבעסערט זיין פּאָזיציע, אים געקנעטן, אַרויסגעקוועטשט זיינע אַקסלען פֿאָרויס און מאַסירט זיינע פּלייצעס. דערנאָך איז ער אַוועק הינטער דער קאַמערע און האָט, ווי יעדער פֿאָטאָגראַף, אויסגעשפּרייט די פֿיס, זיך איינגעבויגן, אויסגעפּרוּווט די פּערספּעקטיוו. צום סוף האָט ער געזאָגט, אַז ס׳איז גוט, איז אַוועק אין אַ זייט, דערמאָנט יאָאַכימען, ער זאָל טיף איינעטעמען און האַלטן אין זיך די לופֿט, ביז די אויפֿנאַמע וועט זיך ענדיקן. יאָאַכימס אויסגעבויגענער רוקן האָט זיך צעשפּאַרט אין געבליבן פֿאַרגליווערט. אין דער רגע האָט דער געהילף געטאָן אַ דריי אויף דעם רעגוליר־טאָוול. צוויי סעקונדן לאַנג האָבן געווירקט די געוואַלדיקע קרעפֿטן, וואָס האָבן געדאַרפֿט דורכדרינגען דעם קערפּער, שטראָמען פֿון טויזנטער וואָלט, פֿון הונדערט טויזנט. האַנס קאַסטאָרפּ האָט נאָך עפּעס געדענקט. גלייך נאָכדעם, ווי דער צוועק איז געווען דערגרייכט, האָבן די געוואַלדיקע כּוחות זיך גענומען אַרויספּרייזן אויף אַ זייטיקן וועג. אויסלאָדונגען האָבן גענומען קנאַלן, ווי שאָסן, אַרום מעסט־אַפּאַראַט האָט אַ שימער געטאָן אַ בלוי פֿייערל. לאַנגע בליצן זיינען דורכגעלאָפֿן מיט אַ קנאַקערײַ לענגאויס די ווענט. ערגעץ האָט אויפֿגעשיינט אַ רויט פֿייערל, ענלעך צו אַן אויג, אַ שטילס און אַ דראָענדיקס. הינטער יאָאַכימס רוקן האָט זיך אַ בייכיק פֿלעשל מיט אַ לאַנגן האַלז אָנגעפֿילט מיט אַ גרינער פֿליסיקייט. דערנאָך איז אַלץ איינגעשטילט געוואָרן. די

ליכט=אויפשיינען האָבן אויפגעהערט און יאָאַכים האָט מיט אַ זיפץ אַרויסגעלאָזט דעם אָטעם. ס'איז געווען נאָך אַלעמען.

— דער צווייטער דעלינקווענט!* — האָט בערענס געזאָגט און האַנס קאַסטאָרפּן אַ שטויס געטאָן מיטן עלנבויגן. — דער עיקר נישט מאַכן קיין אָנשטעל, אַז איר זענט אויסגעמאַטערט! איר וועט קריגן אַן עקזעמפּלאַר בחינם, קאַסטאָרפּ. דערנאָך וועט איר קאָנען פאַר קינדער און קינדס=קינדער פּראָיעצירן אויף דער וואַנט די סודות פון אייער ברוסט.

יאָאַכים איז אָפּגעטרעטן. דער טעכניקער טוישט די קלישע. דער הויפראַט בערענס ווייזט פּערזענלעך קאַסטאָרפּן, ווי אַזוי ער דאַרף זיך זעצן און ווי אַזוי זיך צו האַלטן. אַרומנעמען! — זאָגט ער — אַרומגענומען דאָס ברעט! איר קאָנט אייך, מיינסטאַלבן, פאָרשטעלן, אַז איר נעמט אַרום עפּעס אַנדערש! און גוט צודריקן די ברוסט, גלייך מי=ידע, וואָס פאַר אַ תענוג דאָס איז. גוט אַזוי! איינ=אָטעמען! איינהאַלטן דעם אָטעם! — קאָמאַנדירט ער. — מאַכט אַ פריינדלעך פּנים! האַנס קאַסטאָרפּ בלינצלט מיט די אויגן און וואַרט, מיט אַ פולער לונג לופט. הינטער אים ברעכט אויס דער שטורעם, ס'קנאַקט, ס'זעצט, ס'קנאַלט און ס'ווערט שטיל. דער אָביעקטיוו האָט אים שוין געזען פון אינעווייניק.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך אויפגעהויבן צעמישט און באַטויבט פון דעם, וואָס ס'איז געשען מיט אים, הגם ער האָט לחלוטין נישט געפילט די דורכרייסונג פון די שטראַלן. פיין — זאָגט דער הויפּראַט — איצט וועלן מיר אַליין געבן אַ קוק. יאָאַכים — אַ באַהאַוונטער — איז שוין געהאַט אַוועק ווייטער, נעענטער צו דער אַרייסגאַנג=טיר און זיך דאָרטן אַוועקגעשטעלט ביי אַ סטאַטיוו, מיטן רוקן צו דעם ברייטן, אויפגעשאָסענעם אַפּאַראַט. אויף אָט=דעם אַפּאַראַט איז געשטאַנען אַ גלעזערנע קויל האַלב אָנגעגאָסן מיט וואַסער און פאַראייניקט מיט אַ אויסדאַמפונג=רער. פאַר אים, אין דער הויך פון דער ברוסט — אַן עקראַן אין אַ ראַם, וואָס הענגט אויף רעדלעך. לינקס, צווישן דעם רעגוליר=טאָוול און דעם אינסטרומענטאַריום איז

---

* פאַרברעכער, רשע.

געהאַנגען אַ רויטער לאָמפּ. דער הויפּראַט איז געזעסן רייטנדיק אויף אַ בענקל פאַר דעם הענגענדיקן עקראַן און האָט אָנגעצונדן דעם לאָמפּ. די שיין פון די סופיט־לאָמפּן איז פאַרלאָשן געוואָרן, בלויז דאָס רובין־ליכט האָט באַלויכטן די סצענע. דערנאָך האָט הויפּראַט בערענס אויך אָט־דאָס ליכט פאַרדרייט אינדערגיך און די לאַבאָראַטאָריע איז פול געוואָרן מיט געדיכטער פינסטערניש.

— איצט מוזן זיך די אויגן צוגעוווינען — האָט מען געהערט אין דער פינסטער זאָגן דעם הויפּראַט — מיר מוזן איצט קריגן גרויסע שוואַרצאַפּלען, ווי בײַ קעץ, כּדי צו דערזען דאָס, וואָס מיר דאַרפן אָנקוקן. איר פאַרשטייט, מסתּמא, אַז מיר קאָנען עס נישט אָנקוקן גאַנץ פּשוט, מיט אונזערע געוויינלעכע אויגן פון אַ גאַנץ יאָר. צו דעם דאַרפן מיר קודם־כּל זיך אַרויסשלאָגן פון קאָפּ דעם העלן טאָג מיט זײַנע ליבלעכע בילדער.

— פאַרשטייט זיך — האָט זיך אָנגערופן האַנס קאַסטאָרפּ, וואָס איז געשטאַנען הינטער דעם הויפּראַטס אַקסלען. דערבײַ האָט ער פאַרמאַכט די אויגן, ווײַל ס׳איז סוף־כּל־סוף אַלץ איינס געווען, צי מ׳האַלט זיי אָפן אָדער נישט, אַזוי שוואַרץ איז געווען די חשכות. — קודם־כּל דאַרפן מיר דורכשווענקען די אויגן מיט אַ ביסל פינסטערניש, כּדי מ׳זאָל קאָנען עפּעס אַזוינס דערזען. דאָס איז דאָך קלאָר. כ׳האַלט אַפילו, אַז מיר טוען גוט און ריכטיק, וואָס מיר שטייען איצט, אַזוי צו זאָגן, ווי בעת אַ שטילער תּפילה. איך שטיי איצט און האַלט די אויגן צוגעמאַכט, כּ׳פיל אַ זיסע שלעפעריקייט. אָבער מיט וואָס שמעקט עס דאָ אַזוי?

— מיט זויער־שטאָף — זאָגט דער הויפּראַט. דאָס, וואָס איר שפּירט איצט אין דער לופט, איז אָקסיגען. אַן אַטמאָספערישער פּראָדוקט פון אַ שטורעם אין שטוב, פאַרשטייט איר מיך... עפענען די אויגן! — גיט ער אַ זאָג. — איצט הייבט זיך אָן דער כּישוף! האַנס קאַסטאָרפּ טוט אינדערגיך, וואָס מ׳הייסט אים. מ׳הערט, ווי מ׳לייגט־אום אַ שטאַנג. אַ מאָטאָר שפּרינגט אויף אינדערהייך און נעמט זשומען מיט רוגזה. באַלד אָבער ווערט ער מיט אַ דריי געצוימט. דער דיל נעמט ציטערן. דאָס רויטע ליכטל, אַ לענגלעכס און אַ גלייכס, קוקט אַהער מיט אַ שטילער דראָעניש.

ערגעץ גיט אַ קנאַק אַ בליץ. פֿון דער טונקלקייט טרעט־אַרויס דער בלייכער קוואַדראַט פֿון עקראַן, פֿאַמעלעך, מיט אַ מילכיקער שיין, ווי אַ פֿענסטער, וואָס לייכט־אויף. לעבן דעם עקראַן זיצט דער הויפּראַט בערענס, רייטנדיק אויף דעם שוסטער־בענקל, די פֿיס ברייט צעשטעלט, אָנגעשפּאַרט מיט די פֿויסטן, די טעמפּע נאָז איז געווען האַרט צוגערוקט צו דער שויב, דורך וועלכער מ׳האָט געזען דאָס אָרגאַנישע אינעווייניקסטע פֿון אַ מענטש.

— איר זעט, בתּירל? — האָט ער געפֿרעגט. האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך איבערגעבויגן איבער זיין אַקסל, אָבער דערביי האָט ער נאָך איין מאָל אויפֿגעהויבן דעם קאָפּ און אַ קוק געטאָן אַהין, וואו ס׳האָבן זיך, לויט זיין השערה, געפֿונען יאָאַכימס אויגן, וועלכע קוקן אַוודאי מילד און טרויעריק, ווי דעמאָלט בעת דער אונטערזוכונג. ער האָט געפֿרעגט:

— וועסט דאָך דערלויבן?

— אַדרבא — האָט יאָאַכים אָפּגעענטפֿערט העפֿלעך פֿון דער חשכות. און ביי דער ציטערניש פֿון דיל, ביים קנאַקן און טומלען פֿון די צעשפּילטע כּוחות, האָט יאָאַכים זיך צוגעבויגן צום בלייכן פֿענסטער און איינגעקוקט זיך אין האַנס קאַסטאָרפּס שקעלעט. דער ברוסט־ביין מיט דער שדרה האָבן געוויזן אויפֿן עקראַן איין טונקעלן, ביינדלדיקן זייל. די פֿאָדערשטע ריפּן זיינען דורכגעשניטן געוועזן דורך די הינטערשטע, וואָס זיינען בלויז געווען בלאַסערע. אין ביידע זייטן האָבן זיך אָפּגעצווייגט ביידע שליסל־ביינער און אין דעם ווייכן ליכט־נעפּל פֿון פֿלייש זיינען אַרויסגעטרעטן שאַרף און בולט די אַקסל־ביינער און די אָנהייבן פֿון יאָאַכימס אָרעם־ביינער. אין דער ברוסט איז געווען העל, אָבער מ׳האָט פֿונדעסטוועגן געזען צייכנס, טונקעלע פֿלעקן, אַ שוואַרצלעך געקרייזל.

— אַ קלאָר בילד — האָט דער הויפּראַט געזאָגט — דאָס איז די אָנשטענדיקע מאָגערקייט, די מיליטערישע יוגנט. איך האָב שוין דאָ געהאַט גרויסע ביינער — אומדורכדרינגלעכע, כּמעט נישט צום דערקענען. די שטראַלן, וואָס גייען דורך, דורך אַזעלכע שיכטן פֿעטס, דאַרף מען ערשט אַנטדעקן... אָבער דאָ האָט מען אַ ריין

שטיקל אַרבעט. איר זעט די דיאַפראַגמע?* — זאָגט ער און ווייזט מיט דעם פינגער אויף דעם טונקעלן בויגן, וואָס הייבט זיך אין פאַלט צוריק אַראָפּ אונטן אויפן עקראַן... איר זעט די האָרבן דאָ לינקס, די בערגלעך? דאָס איז די אַנטצינדונג פון דער ריפּהויט, וועלכע ער האָט געהאַט צו פופצן יאָר. טיף אַטעמען! — קאָמאַנדעוועט ער — טיפער! איך זאָג — טיף! און יאָאַכימס דיאַפראַגמע נעמט זיך הייבן, ציטערנדיק, אַזוי הויך, ווי זי קאָן נאָר. אין די אייבערשטע לונגען־טיילן ווערט העלער, אָבער דער הויפּראַט איז, אַפּנים, נישט צופרידן. צו־ווייניק! — זאָגט ער. — איר זעט די הילוס־דריזן? איר זעט די פאַרוואַקסונגען? איר זעט דאָ די קאַווערנעס? פונדאַנען קומען די גיפטן, וואָס פאַרסמען אים. אָבער האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך דערווייל פאַרקוקט אויף עפּעס אַ מין זעקל, עפּעס חיהש־אומגעלומפּערטס, וואָס האָט זיך געזען, ווי אַ טונקעלער פלעק הינטער דעם מיטל־שטאַם; ס'רוב דערפון איז געווען אין דער רעכטער זייט פונם צוקוקער. עס האָט זיך כסדר אויסגעצויגן און צוריק איינגעקאָרטשעט, אַ ביסל אַזוי, ווי אַ שווימענדיקע מעדוזע**.

— איר זעט זיין האַרץ? — האָט געפרעגט דער הויפּראַט, ווידער אַראָפּנעמענדיק זיין ריזיקע האַנט פון שענקל און ווייזנדיק מיט זיין ווייז־פינגער אויף דעם פולסירנדיקן שאָטן... גרויסער גאָט, דאָס, וואָס האַנס קאַסטאָרפּ האָט געזען, איז געווען דאָס האַרץ, יאָאַכימס וואויל האַרץ.

— איך זע דיין האַרץ — האָט ער געזאָגט מיט אַ צוגעדושעט קול.

— אַדרבא — האָט יאָאַכים ווידער געענטפערט אין ר'האָט, מסתמא, דערביי צוגעשמייכלט אין דער פינסטער. אָבער דער הויפּראַט האָט זיי געהייסן שווייגן און נישט ריידן וועגן זייערע איינדרוקן. ער האָט שטודירט די פלעקן און ליניעס, דאָס שוואַרצע

* די דיקע הויט, וואָס איז געשפּאַנט צווישן לונגען און בויך.

** א באשעפעניש אָן א שדרה, ביי וועלכן די גלידער זיינען פונאנדערגעטיילט אַרום א צענטראלער אקס.

געקרייזל אינם ברוסט=קאַסטן. דערביי איז קאַסטאָרפּ נישט מיד געוואָרן און אַלץ כסדר באַטראַכט יאָאַכימס ביינער און דעם שקעלעט, אָט די הוילע עצמות און דעם טרוקענעם מעמענטאָ*. ר'איז פול געוואָרן מיט פרומקייט און שרעק. — יאָ, יאָ, איך זע — האָט ער כסדר איבערגעחזרט. — מיין גאָט, איך זע! ער האָט אַמאָל געהערט וועגן אַ פרוי, אַ לאַנג געשטאָרבענע קרובה פון טינאַפּעלס צד. מ'האָט וועגן איר דערציילט, אַז זי איז באַשאָנקען געווען אָדער באַשטראָפט געווען מיט אַ מוראדקער פעיקייט צו זען מענטשן, וואָס האָבן געהאַלטן נאָענט צום שטאַרבן, ווי שקעלעטן. זי האָט דעם דאָזיקן גורל געטראָגן מיט הכנעה. אַקוראַט אַזוי האָט איצט האַנס קאַסטאָרפּ געזען יאָאַכימען, כאָטש מיט דער הילף און צוגרייטונג פון דער פיזיקאַליש=אָפּטישער וויסנשאַפט, אַזוי, אַז דאָס האָט נישט געהאַט קיין שום שלעכטן באַטייט. אַלץ איז אין דעם פאַל צוגעגאַנגען אינגאַנצן ריין. ער האָט אַפילו פריער זיך אָנגעפרעגט ביי יאָאַכימען. פונדעסטוועגן האָט ער צוליב דעם אָנגעהייבן צו פאַרשטיין די מרה=שחורה פון יענער זעדישער מומען. ר'איז געווען אַזוי שטאַרק דורכגענומען דערפון, וואָס ער זעט, אָדער, אייגנטלעך, דערפון, וואָס ער זעט דאָס, אַז ר'האָט דערשפירט, ווי זיין געמיט ווערט באַפאַלן פון סודותדיקע ספקות: צי טוען זיך דאָ אָפּ ריינע זאַכן? צי מעג ער אַריינקוקן אין דער צעהוישעטער, קנאַקנדיקער חשכות? דער יצר=הרע צו זען פאַרבאָרגענע זאַכן האָט זיך אין זיין ברוסט אויסגעמישט מיט געפילן פון גערעכטיקייט און פרומקייט.

אָבער אין עטלעכע מינוט אַרום איז ער אַליין געשטאַנען אונטערן „שאַנד=סלופּ“ און אַרום אים האָט געשטורעמט. יאָאַכים האָט זיך דערביי אָנגעטאָן און זיין גוף איז שוין צוריק געווען פאַרשלאָסן. איצט האָט דער הויפראַט ווידער זיך אַיינגעקוקט אין דער מילכיקער שויב. דאָסמאָל האָט ער געזען קאַסטאָרפּס אינעווייניקסטס. פון דעם הויפראַטס האַלב=הויכע אויסדריקן, פון זיינע אָפּגעריסענע זידלערייען און געמרוקעטע דיבורים האָט מען געקאָנט אַרויסדרינגען,

* מעמענטאָ מאָרי (לאַטייניש) — דערמאָנונג אָן טויט.

אַז אַלץ ווייזט אַזוי, ווי ר'האָט פאָראויסגעזאָגט. ער איז אַפילו געווען אויף אַזוי ווייט העפלעך און דערלויבט, אַז קאַסטאָרפּ זאָל אָנקוקן זיין אייגענע האַנט אויפן עקראַן. קאַסטאָרפּ האָט שטאַרק געבעטן דעריף. און האַנס קאַסטאָרפּ האָט געזען דאָס, וואָס ר'האָט זיך געדאַרפט ריכטן צו זען, כאָטש בדרך־הטבע קאָן עס דער מענטש קיינמאָל נישט זען און ס'איז אים קיינמאָל נישט איינגעפאַלן, אַז ס'וועט אים באַשערט זיין דאָס צו זען: ר'האָט געזען זיינע אייגענע עצמות. די צעפאַלונג, וואָס דאַרף ערשט געשען אַמאָל, האָט ער געזען שוין איצט פאָרויס, דורך דער קראַפט פון ליכט: דאָס לייב, וואָס ער טראָגט אויף זיך, איז צעפאַלן, צעשטערט, צערונען אין אַ נישטיקן נעפּל און אינעווייניק האָט געשטעקט דער קליינער, געטאָקטער שקעלעט פון זיין רעכטער האַנט. אַרום דעם אייבערשטן גליד פון זיין רינג־פינגער איז שוואַרץ און לויז אַרומגעשוואומען דער תתימה־רינג, וואָס ר'האָט געירשנט פון זיידן: אַ האַרטע זאַך פון דער־וועלט, מיט וועלכן דער מענטש באַצירט זיין לייב. דאָס דאָזיקע לייב ווערט אָבער מיט דער צייט צערונען און דער רינג גייט איבער אויף אַ שטיקל צייט צו אַן אַנדער לייב. מיט די דורכנעמענדיקע, פאָראויסזעענדיקע אויגן פון יענער מומע מצד די טינאַפּעלס האָט ער דערזען אַ באַקאַנטן טייל פון זיין קערפּער און צום ערשטן מאָל אין זיין לעבן טיף דערפילט, אַז ער וועט שטאַרבן. אַ מינע האָט ער דערביי געמאַכט, ווי בעת ער פלעגט הערן מוזיק — אַ נאַרישעוואַטע, שלעפעריק און פרום פנים, דאָס מויל האַלב געעפנט און דער קאָפּ איינגעבויגן צום אַקסל צו. דער הויפראַט האָט געזאָגט:

— געשפענסטיש, וואָס? יאָ, ס'לאָזט זיך נישט אָפּלייקענען, עפּעס געשפענסטישס איז דאָ פאַראַן.

באַלד דערנאָך האָט ער אַ פאַרהאַלט געטאָן די צעוישעטע כוחות. דער דיל האָט אויפגעהערט ציטערן, די ליכט־אויפשיינען זיינען פאַרשוואונדן, דאָס מאַגישע פענסטער איז ווידער פאַרטונקלט געוואָרן. די לאָמפּן אויפן סופיט זיינען אָנגעצונדן געוואָרן.. בשעת האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך אינדערגיך אָנגעטאָן, האָט בערענס איבערגעגעבן די יונגעלייט אַ טייל פון זיינע באַאָבאַכטונגען, גערעכענ־

דיק דערבײַ, אַז זײ זײנען אין די ענינים נישט קײן פּאַכמענער. וואָס ס'איז נוגע האַנס קאַסטאָרפּן ספּעציעל, באַשטעטיקן די אָפּטישע רעזולטאַטן אַזוי גענוי די אַקוסטישע, אַז ס'איז באמת אַ כּבוד פאַר דער ווינסשאַפט. מ'האָט געזען סײַ די אַלטע ערטער, סײַ די פרישע, פון די בראָנכיעס האָבן זיך אויסגעצויגן „שנירלעך" ווײַט אין די לונגען אַרײַן. „שטענגלעך מיט קניפּלעך". האַנס קאַסטאָרפּ וועט עס קאָנען אַלײן קאָנטראָלירן אויף דעם דיאַפּאָזאַטיוו-בילדל, פון וועלכן ער וועט קריגן, ווי מ'האָט שוין געזאָגט, אַן עקזעמפּלאַר. דער עיקר — רו, געדולד, דיסציפּלין, מעסטן, עסן, ליגן, אָפּוואַרטן און טרינקען טײ. ער דרײט זיך צו זײ אויס מיטן רוקן. זײ גײען אַרויס. האַנס קאַסטאָרפּ, וואָס גײט הינטער יאָאַכימען, דרײט אים דעם קאָפּ אויף הינטן. דער טעכניקער עפנט די טיר אין דער לאַבאָראַטאָריע גײט אַרײַן פרוי שאָשאַ.

פ ר י י ה י י ט

ווי האָט עס, אײגנטלעך, אויסגעזען דעם יונגן האַנס קאַסטאָרפּ צו בערך אַזוי, גלײַך די זיבן וואָכן, וועלכע ער האָט שוין פּאַקטיש און אָן שום ספק פאַרבראַכט דאָ אויבן, וואָלטן נאָר געווען זיבן טעג? אָדער ס'האָט זיך אים, להיפוך, אויסגעדאַכט, אַז ער לעבט שוין דאָ אויף דעם אָרט אַ סך לענגער, וויפל ר'איז פּאַקטיש דאָ געווען? ער האָט זיך עס אַלײן געפרעגט, אינעווייניק בײַ זיך, ר'האָט עס אויך געפרעגט יאָאַכימען, ר'האָט אָבער נישט געקאָנט קומען צו קײן קלאָרער תשובה. פּאַקטיש זײנען בײדע פאַלן געווען אמת: ווען ער האָט גענומען צוריקקוקן אויף דער צײַט, וואָס ער האָט דאָ פאַרבראַכט, האָט זי אים אויסגעוויזן אי נישט געווײנלעך קורץ, אין נישט-געווײנלעך לאַנג. זי האָט אים בלויז נישט אויסגעזען אַזוי, ווי זי איז פּאַקטיש געווען. דערבײַ דאַרף מען אָננעמען, אַז צײַט איז נאַטור בכלל און אַז מ'קאָן פאַרבינדן מיטן באַגריף פון צײַט דעם באַגריף פוןווירקלעכקײט.

אַלנפאַלס איז שוין דער אָקטאָבער געשטאַנען אויף דער שוועל, יעדן טאָג האָט ער געקאָנט אַרײַנקומען. האַנס קאַסטאָרפּן איז

גאַנץ לייכט געווען דאָס אויסצורעכענען. אַחוץ דעם האָבן אים דערין דערמאָנט די שמועסן פֿון פּאַציענטן, צו וועלכע ער האָט זיך צוגעהערט. — ווייסט איר, אַז אין פֿינף טעג אַרום וועט ווידער זיין דער ערשטער? — האָט ער געהערט הערמינע קלעפֿעלד זאָגן צו צוויי יונגעלייט פֿון איר געזעלשאַפֿט, צום סטודענט ראַזמוססען און צו יענעם בחור מיט די אַרויסגעזעצטע ליפּן, וואָס האָט געהייסן גענזער. נאָכמיטאָג איז מען געשטאַנען רעדלעכווייז צווישן די טישן און מ׳האָט געשמועסט, אָן חשק צו גיין מאַכן ליג־קוראַציע. — ס׳וועט זיין דער ערשטער אָקטאָבער. כ׳האָב עס געזען אין דער פֿאַרוואַלטונג אויפֿן קאַלענדאַר. דאָס איז שוין דער צווייטער אָקטאָבער דאָ אויף דער דאַטשע. פּיין, דער זומער איז אַוועק, אויב וויפֿל ר׳איז בכלל געווען. ער נאַרט דאָ אָפּ, פּונקט ווי דאָס לעבן נאַרט דאָ, בכלל און אין אַלעמען. — דערביי האָט זי אַ זיפֿץ געטאָן פֿון איר האַלבער לונג און אַ קוק געטאָן מיט אירע נאַריש־וואַטע־פֿאַרנעפּלטע אויגן אויפֿן סופֿיט. — פֿריילעך, ראַזמוססען — האָט זי באַלד דערנאָך אַ זאָג געטאָן און אַ קלאַפּ געטאָן איר חבר אין די אַראָפּהענגענדיקע אַקסלען. — דערציילט עפּעס אַ פּאָר וויצן! — כ׳קאָן בלויז עטלעכע — האָט ראַזמוססען געענטפֿערט און געלאָזט הענגען די הענט איבער דער ברוסט, ווי פֿלוספֿעדערן. — כ׳קאָן זיי אָבער נישט אַרויסברענגען, כ׳בין שטענדיק אַזוי מיד. — אַפֿילו אַ הונט — זאָגט גענזער הינטער די ציין — וואָלט אויך נישט געוואָלט לענגער פֿירן אַזאַ אָדער אַן ענלעך לעבן. און זיי האָבן זיך צעלאַכט מיט פֿאַרצויגענע אַקסלען.

נישט ווייט פֿון זיי איז, אָבער, אויך געשטאַנען סעטעמבריני, מיטן צאָן־שטעכער צווישן די ליפּן. אַרויסגייענדיק האָט ער געזאָגט צו האַנס קאַסטאָרפּן:

— איר זאָלט זי נישט גלויבן, אינזשעניער, איר זאָלט קיינמאָל נישט גלויבן, ווען זיי בייזערן זיך. דאָס טוען דאָ אַלע, אָן אויסנאַם, כאָטש זיי פֿילן זיך זייער היימיש. זיי פֿירן אַ צעלאָזן לעבן און וואָלטן נאָך וועלן דערוועקן רחמנות, האַלטן זיך פֿאַר באַרעכטיקט צו זיין פֿאַרביטערט, איראָניש, ציניש! „אויף דעם פֿאַרוויילונגס־אָרט“. אפֿשר איז עס נישט קיין פֿאַרוויילונגס־אָרט? איך

האַלט, אַז ס'איז טאַקע אַ פאַרווײלונגס=אָרט און דערצו נאָך אין
דעם צווייפלהאַפטיקסטן באַטייט פון וואָרט! „אָפּגענאַרט“, זאָגט אָט=
די פרוי, „אויף דער דאַטשע נאַרט דאָס לעבן אָפּ“. פרוווט זי נאָר
אַרויסלאָזן אויפן פלאַכלאַנד, וועט זי אָן שום ספק אַליין טאָן דערצו,
זי זאָל וואָס גיכער קאָנען צוריק אַרויפקומען אַהער. אַך יאָ, די
איראָניע! היט אייך פאַר דער איראָניע, וואָס וואַקסט אַרויס פונ=
דאַנען, אינזשעניער! היט אייך בכלל פון אָט=דעם גייסטיקן מצב!
דאָרטן, וואו די איראָניע איז נישט קיין דירעקט און קלאַסיש מיטל
פון דער רעטאָריק, און ממילא אויף קיין איין רגע נישט אומ=
פאַרשטענדלעך פאַר געזונטן הויש — דאָרטן ווערט זי צעלאָזן,
ווערט אַ מניעה פאַר דער ציוויליזאַציע, אַ נישט=ריינער פלירט מיט
דער אָפּגעשטאַנענקייט, מיט דער גייסטלאָזיקייט און מיט די שלעכטע
מידות. היות די אַטמאָספער, אין וועלכן מיר לעבן, איז, אַפּנים,
שטאַרק פאַסיק פאַר דעם אויפבליען פון אָט=דעם בלאָטע=געוויקס, —
קאָן איך האָפן, אָדער בעסער געזאָגט: מורא האָבן, אַז איר פאַר=
שטייט מיך.

דעם איטאַליענערס ווערטער זיינען באמת געווען אַזעלכע, וואָס
וואָלטן האַנס קאַסטאָרפן ערשט מיט זיבן וואָכן צוריק, אומטן, אויס=
געוויזן זיך פאַר הוילע רייד. איצט אָבער, נאָך די זיבן וואָכן, דאָ
אויבן, איז האַנס קאַסטאָרפּ גייסטיק שוין בכוח געווען זיי „אויפ=
צונעמען“. מיר זאָגן „אויפנעמען“ אין זין פון אינטעלעקטועלן פאַר=
שטיין; נישט אין זין פון סימפאַטיע. אָט דאָס איז אַ סך מער.
ווייל כאָטש ר'איז אין תוך פון זיין נשמה צופרידן געווען, וואָס
סעטעמברעני רעדט ווייטער צו אים, נישט געקוקט אויף אַלעמען,
וואָס ס'איז געשען, לערנט אים, וואָרנט אים און פרווט אים באַ=
איינפלוסן, — האָט ער פונדעסטוועגן אַזוי ווייט פאַרשטאַנען דעם
ענין, אַז ער האָט קריטיקירט זיינע ווערטער און זיך נישט געאיילט
מסכים צו זיין אויף זיי; אַלנפאַלס, ביז צו אַ געוויסער מאָס גיט.
נאָר אַ קוק, — האָט ער געטראַכט — ער רעדט וועגן איראָניע,
אַקוראַט, ווי וועגן מוזיק. ס'פעלט בלויז, ער זאָל זי אָנרופן „פּאָ=
ליטיש פאַרדעכטיק“, דאָס הייסט — פון דעם מאָמענט אָן, ווען זי
הערט=אויף צו זיין „אַ פשוט און קלאַסיש לערן=מיטל“. אָבער אַן

איראָניע, וואָס איז „קיין איין רגע נישט אומפאַרשטענדלעך“, — וואָס פאַר אַן איראָניע וועט דאָס זיין, גאָט אין הימל, פרעגט זיך, אויב איך מעג דאָ נעמען אַ וואָרט? זי וואָלט געוועזן טרוקן און מלמדיש. — אַזוי אומדאַנקבאַר איז די יוגנט, וואָס בילדעט זיך. זי נעמט צו די מתנות און איז זיי דערנאָך מבזה.

ער זאָל אָבער פּרוּוון סעטעמברינין איבערשפּאַרן אין ווער־טער — דאָס האָט האַנס קאַסטאָרפּן נאָך אַלץ אויסגעזען פאַר צו אַוואַנטוריסטיש. ער האָט זיך באַגרענעצט דערמיט, וואָס ער האָט נישט מסכים געווען מיט סעטעמברינים מיינונג וועגן הערמינע קלע־פעלד. ער האָט די מיינונג געהאַלטן פאַר אומגערעכט, אָדער צו־ליב באַשטימטע סיבות האָט זי זיך אים אויסגעוויזן פאַר אַזעל־כער.

— אָבער די פרייילין איז דאָך קראַנק — האָט ער געזאָגט. — זי איז מיטן גאַנצן אמת שווער קראַנק און האָט אַלע סיבות צו זיין פאַרצווייפלט! וואָס, אייגנטלעך, ווילט איר פון איר?

— קראַנקהייט און פאַרצווייפלונג — זאָגט סעטעמבריני — זיינען אויך גאַנץ אָפט בלויז פאָרמען פון צעלאָזנקייט.

און לעאָפּאַרדי — האָט האַנס קאַסטאָרפּ אַ טראַכט געטאָן — וואָס האָט אַפילו געצווייפלט אין וויסנשאַפט און אין פּראָגרעס? און ער אַליין, דער תשובער לערער? ער איז דאָך אויך קראַנק, האַלט אין איין צוריק אַרויפקומען אַהער און קאַרדוטשי וואָלט פון אים געהאַט ווייניק נחת. אָבער הויך געזאָגט האָט ער בלויז:

— שיין געדרשנט! די פרייילין קאָן יעדן טאָג גיין שלאָפן, און איר רופט עס גאָר צעלאָזנקייט! אין דעם פאַל מוזט איר שוין בעסער געבן צו פאַרשטיין, וואָס איר מיינט. ווען איר וואָלט מיר געוועזן געזאָגט, אַז קראַנקהייט איז טיילמאָל אַ רעזולטאַט פון צעלאָזנקייט, וואָלט עס מיר אַיינגעגאַנגען פאַר גלייך...

— זייער גלייך — כאַפּט אונטער סעטעמבריני. — כּלעבן, עס וואָלט אים געווען ניחא, ווען איך וואָלט זיך באַנוגנט מיט אַזאַ פעסטשטעלונג?

—אָדער ווען איר וואָלט געזאָגט: קראַנקהייט דינט טיילמאָל דער צעלאָזנקייט פאַר אַן אויסרייד — אויך דאָס וואָלט איך נאָך פאַרשטאַנען.

— גראַציע טאַנטאָ*!

— אָבער קראַנקהייט זאָל זיין אַ פאָרם פון צעלאָזנקייט? דאָס הייסט: נישט אַז זי אַנטשטייט פון צעלאָזנקייט, נאָר אַז זי גופא איז צעלאָזנקייט? דאָס איז דאָך שוין אַ פּאַראַדאָקס!

— אַך, זייט מוחל, אינזשעניער, היקט מיר נאָר נישט אונטער קיין פּאַראַדאָקסן! איך פיל אַ ביטול צו פּאַראַדאָקסן, איך האָב זיי פיינט! אַלץ, וואָס כ'האָב אייך געזאָגט וועגן דער איראָניע, קאָנט איר אַרייפּליינן אויך אויפן פּאַראַדאָקס, איר קאָנט נאָך אַפילו צולייגן! דער פּאַראַדאָקס איז דאָס גיפטיקע בליעכץ פון קוויעטיזם, דאָס שימערירן פון פוילנדיקן גייסט, די גרעסטע צעלאָזנקייט, וואָס קאָן נאָר זיין! אַגב, שטעל איך פעסט, אַז איר ווילט ווידער באַשיצן די קראַנקהייט...

— ניין, דאָס, וואָס איר זאָגט, אינטערעסירט מיך. ס'דערמאָנט מיך אין טייל געדאַנקען, וועלכע ד"ר קראָקאָווסקי האָט אַרויסגע־זאָגט אין זיינע מאָנטאָגס. ער האָט אויך דערקלערט די אָרגאַנישע קראַנקהייט פאַר אַ שפּעטערדיקער דערשיינונג.

— ער איז אַ נישט אינגאַנצן־ריינער אידעאַליסט.

— וואָס האָט איר צו אים?

— טאַקע דאָס.

— איר האַלט נישט פון דעם אַנאַליז?

— נישט אַלעמאָל. טיילמאָל האַלט איך פון אים שטאַרק, טייל־מאָל אינגאַנצן נישט. טיילמאָל אַזוי און טיילמאָל אַזוי, אינזשע־ניער.

— ווי אַזוי זאָל איך דאָס פאַרשטיין?

— דער אַנאַליז איז גוט, ווי אַ געצייג פון אויפקלערונג און ציוויליזאַציע, ער איז גוט, אויף וויפל ער טרייסלט אויף נאַרישע איבערצייגונגען, צעשטערט נאַטירלעכע פאָראורטיילן און גראָבט־אונ־

* אַ גרויסן דאַנק (איטאַל.).

טער די אויטאָריטעט. אַנדערש גערעדט: ער איז גוט דעמאָלט, ווען ער באַפרייט, פאַרפיינערט, פאַרמענטשלעכט און מאַכט קנעכטצייטיק צו פרייהייט. שלעכט איז דער אַנאַליז, זייער שלעכט, אויף וויפל ער האַלט-איין די טעטיקייט און שעדיקט דאָס לעבן ביים סאַמע שורש, אויף וויפל ער איז נישט פעיק צו זיין בויעריש. דער אַנאַליז קאָן זיין זייער אַ נישט-געשמאַקע זאַך, נישט-געשמאַק, ווי דער טויט, צו וועלכן ער איז אייגנטלעך גענליכן. ער האַט אַ קריכהשאַפט מיטן קבר און מיט זיין פאַסקודנער אַנאַטאָמיע...

— שיין גערדרשנט — קאָן זיך האַנס קאַסטאָרפ נישט אַיינהאַלטן אַ טראַכט צו טאָן, ווי אַלעמאָל, בעת סעטעמברינע זאָגט אַרויס עפּעס פּעדאַגאָגישס. זאָגן זאָגט ער בלויז:

— מיט ליכט-אַנאַטאָמיע האָבן מיר דאָ נישט לאַנג געהאַט צו טאָן אין אונזער פּאַרטער-קעלער. בערענס האָט אַזוי אָנגערופן די דורכלויכטונג.

— אַ, אַזוי ווייט האַלט איר שוין. נו, וואָס?

— כ'האָב געזען דעם שקעלעט פון מיין האַנט — זאָגט האַנס קאַסטאָרפ און שטרענגט זיך אָן צו דערמאָנען אין די געפילן, וועלכע ער האָט דורכגעלעבט אין יענעם מאָמענט — איר האָט אויך אַמאָל געזען אייערן?

— ניין, איך אינטערעסיר מיך לחלוטין נישט מיט מיין שקעלעט. וואָס איז, אַגב, דער רעזולטאַט?

— ער האָט געזען שנירלעך, שנירלעך מיט קניפּלעך.

— אַ רוח.

— איר האָט שוין אַמאָל אַזוי אָנגערופן דעם הויפראַט בערענס. וואָס מיינט איר דערמיט?

— זייט זיכער, אַז דאָס איז זייער אַן אידעלע באַצייכענונג.

— ניין, איר זענט אומגערעכט, הער סעטעמברינע! איך בין מודה, אַז דער מענטש האָט זיינע שוואַכקייטן. זיין אופן פון רידן איז מיר אַליין אויך נישט אָנגענעם אויף שטענדיק. זיין ריידן האָט אין זיך עפּעס געצוואונגענס, דער עיקר, ווען מ'געדענקט, אַז דער מענטש האָט דאָ איבערגעלעבט אַ גרויסע צרה און געפּטרט

די פרוי. אָבער ביי אַלעמען, וואָס פאַר אַ וויכטיקער און בכבודיקער מענטש ער איז! אַ העלפער פאַר ליידנדיקע מענטשן! נישט לאַנג האָב איך אים געטראָפן צוריקגיין פון אַן אָפּעראַציע פון אַ ריפּן־רעסעקציע, אַן ענין, ביי וועלכן ס'גייט אין סכנת־נפשות. בעת כ'האָב אים געזען אָנקומען פון דער שווערער און נוצלעכער אַרבעט, וועלכע ער קאָן אַזוי גוט, האָט עס געמאַכט אויף מיר אַ גרויסן איינדרוק. ער איז נאָך געווען אינגאַנצן דערהיצט און האָט זיך פאַר אַ באַלוינונג — פאַררויכערט אַ ציגאַר. איך האָב אים מקנא געווען.

— דאָס איז געווען שיין פון אייער זייט. אויף ווי לאַנג האָט ער אייך פאַרמשפּט?

— ער האָט מיר נישט געגעבן קיין באַשטימטע צייט.

— אויך נישט שלעכט. מילא, לאָמיר זיך גיין ליגן, אינזשעניער, לאָמיר פאַרנעמען אינזערע פּאָזיציעס.

זיי געזעגנען זיך פאַר דער טיר נומער 34.

— איצט גייט איר אַרויס אויף אייער דאַך, הער סעטעמבריני. ס'מוז זיין פריילעכער צו ליגן צווישן מענטשן, ווי אַליין. איר ווייזט אייך כאָטש? ס'זיינען אינטערעסאַנטע מענטשן יענע, וואָס ליגן אין שכנות?

— אַך, דאָס זיינען לויטעכס פאַרטער און סקיטן *.

— איר מיינט רוסן?

— און רוסינס — זאָגט סעטעמבריני און זיין מויל־ווינקל פאַרציט זיך. — אַדיע, אינזשענער!

דאָס איז געזאָגט געוואָרן באַדייטונגספול, אָן שום ספק. האַנס קאַסטאָרפּ איז אַריין אין זיין צימער אַ צעטומלטער. זאָל סעטעמבריני וויסן פון זיינע געפילן? מסתמא האָט ער אים מעשה־ערציער נאָכגעקוקט און געכאַפּט זיך, וואודהין ער האַלט אין איין קוקן. האַנס קאַסטאָרפּ איז געווען אין כעס אי אויף דעם איטאַליענער און אי אויף זיך אַליין, פאַרוואָס ער האָט אומפאָרזיכטיק אַרויסגערופן דאָס

* אזוי האָבן די גריכן אין אלטערטום אָנגערופן די באַרבאַרישע וואַנדער־פעלקער פון מיטל־אזיע און דרום־אייראָפּע.

שטאָכוואָרט. בשעת ער האָט צונויפֿגענומען זײַן שרײַב־געצײַג, כּדי עס מיטצונעמען אויף זײַן ליג־קוראַציע — ווײַל איצט האָט מען מער נישט געקאָנט אָפּלייגן, מ׳האָט שוין נעמוזט אַנטרײַבן דעם בריוו אַהיים, דעם דריטן בריוו, — האָט ער געהאַלטן אין אײַן עסן זיך, האָט צו זיך אַליין עפּעס געמורמלט אויפֿן חשבון פֿון דעם פּלוט און רעזאָנער, וואָס מישט זיך אין פֿרעמדע עסקים, אין דער צײַט, וואָס ער אַליין פּאַרטשעפּעט מײדלעך אויף די גאַסן. דערבײַ האָט ער זיך לחלוטין נישט געפֿילט אויפֿגעלייגט צו זעצן זיך שרײַבן. אָט־דער קאַטערינאַזש האָט אים מיט זײַנע אָנצוהערענישן אינגאַנצן קאַליע געמאַכט דעם חשק דערצו. אָבער אַזוי צי אַזוי — ווינטער־מלבושים מוז ער האָבן, דאָס אײגענע אויך מיט — געלט, וועש, שוכוואַרג, בקיצור, אַלץ, וואָס ער וואָלט געוווען מיטגענומען, ווען ער זאָל געוווּסט ווײסן, אַז ער קומט צו פֿאָרן נישט אויף דרײַ זומער־וואָכן, נאָר... נאָר אויף אַן אומבאַשטימטער צײַט, וואָס וועט אַלנפֿאַלס גרײכן אַ שטיק אין ווינטער אַרײַן. יאָ, לויט די היגע באַגריפֿן אין צײַט־פֿאַרהעלטענישן קאָן עס אַפֿילו דויערן אַ גאַנצן ווינטער. וועגן דעם, אַלנפֿאַלס וועגן אַזאַ מעגלעכקײַט, האָט מען געדאַרפֿט שרײַבן אַהיים. מ׳האָט דעמאָלט געדאַרפֿט אָפּטאָן די גאַנצע אַרבעט, זײ דאָרטן אונטן צו זאָגן קלאָרע דיבורים און מער נישט נאַרן נישט זיך, נישט זײ דאָרט.

דאָס טאַקע איז געווען דער אינהאַלט פֿון זײַן בריוו. ער האָט געהאַט אַ סך מאָל צוגעזען, ווי יאָאַכים שרײַבט און אים נאָכגעטאָן. ער האָט עס געטאָן אויף דער ליג־שטול, מיט דער אײַביקער פֿעדער. אויף די הויך־אָנגעשטעלטע קני האָט ער אונטערגעלייגט די רײַזע־טעקע. ער האָט געשריבן אויף אַ בלאַנק פֿון דער סאַנאַטאָריע. אינם שופֿלעדל פֿונם טיש איז געלעגן אַ גאַנץ פּעקל אַזעלכע. דער בריוו איז געווען צו זשעמס טינאַפּעל, וועלכער איז אים געווען אַמנאָענטסטו פֿון אַלע דרײַ פֿעטערס. קאַסטאָרפּ האָט אים געבעטן, ער זאָל געבן צו ווײסן וועגן דעם דעם קאָנסול. ער האָט געשריבן וועגן אַן אומאָנגענעמען צופֿאַל, וועגן אַ מורא, וואָס איז מקוים געוואָרן, וועגן דער דערקלערונג פֿון דאָקטאָר, אַז ער מוז דאָ אויבן פֿאַרברענגען אַ טײל פֿון ווינטער, אָדער אפֿשר גאָר

דעם גאַנצן. ווייל אַזעלכע פאַלן, ווי זיינער, זיינען זייער אָפט עקשנותדיקער, ווי דאָרטן, וואו עס ברעכט אויס מיט דער גאַנצער פּאָמפּע. איצט קאָן מען עס נאָך פאַרכאַפּן און באַצייטנס איין־מאָל־פאַר־אַלעמאָל אויסהיילן. צוליב דעם, האַלט ער, האָט זיך אַפילו גוט און גליקלעך געטראָפן, וואָס ער איז צופעליק אַהער אַרויפגעקומען און זיך געלאָזט אונטערזוכן. ווען נישט, וואָלט ער נאָך גאַנץ לאַנג געקאָנט נישט וויסן וועגן זיין געזונט־צושטאַנד און ער וואָלט עס אפשר שפּעטער דערפילט אַ סך שאַרפער. וואָס ס'איז נוגע דער פאָראויסגעזעענער צייט פון דער קוראַציע — זאָל מען זיך גאָרנישט וואונדערן, וואָס ער וועט מוזן, אַפּנים, פאַרברענגען אַ ווינטער און קומען אַהיים נישט אַ סך פריער פון יאַנואַר. ווייל די צייט־באַגריפן זיינען דאָ גאַנץ אַנדערע, ווי געוויינלעך ביי נסיעות אין בעדער און קוראַציעס. דער חודש איז דאָ, אַזוי צו זאָגן, די קלענסטע צייט־מאָס און איין חודש שפּילט גאָר קיין ראָל נישט...

ס'איז געווען קיל. ער האָט געשריבן אינם פּאַלטאָ, איינגעהילט אין אַ דעקע, מיט רויטע הענט פון קעלט. טיילמאָל האָט ער אויפגעהויבן דעם קאָפּ פון דעם בריוו, וואָס איז אַליין פולער געוואָרן מיט שכלדיקע און איבערצייגנדיקע זאַצן. ער האָט אַ קוק געטאָן אויף דער לאַנדשאַפט, וועלכע איז אים שוין געווען אַזוי באַקאַנט, אַז ער האָט זי כמעט שוין נישט געזען. ס'איז געווען דאָס ברייטע טאָל מיט די — היינט — גלאָזיק־בלייכע צעפלאַטשטע שפּיצן ביים ברעג טאָל, דער גרונד פול מיט ווייסע הייזלעך, וואָס פלעגט טיילמאָל אויפשיינען זוניק און פון די זייטן די שיפּועים, פון וועלכע אַ טייל איז געווען וואַלדיק־רוי, דער אַנדערער — באַדעקט מיט לאָנקעס און ס'האָבן זיך פון דאָרט געהערט די גלעקלעך אויף קיישע העלזער. ער האָט געשריבן אַלץ מיט מער לייכטקייט און האָט איצט מער נישט פאַרשטאַנען, ווי אַזוי ער האָט פריער געקאָנט מורא האָבן פאַר דעם בריוו. ביים שרייבן האָט ער אַליין ערשט רעכט פאַרשטאַנען, אַז קיין זאַך קאָן נישט מער אויפקלערן דעם ענין, ווי זיין איצטיקער בריוו, און אַז אין דער היים וועט מען אָן שום ספק פולשטענדיק מסכים זיין דערמיט. אַ יונגערמאַן פון זיין

ספערע און אין זיינע פאַרהעלטענישן האָט עפּעס געטאָן פאַר זיך אַ גוצלעכע זאַך, ער האָט זיך באַנוצט מיט די באַקוועמלעכקייטן, וועלכע שטייען אָפן פאַר אַ מענטשן פון זיינסגלייכן. אַזוי דאַרף צו זיין. ווען ער וואָלט איצט געווען אַהיימגעפאָרן, וואָלט מען אים זיכער געווען צוריקגעשיקט אַהער, ווען ער וואָלט דערציילט, ווי ס'האַלט מיט אים. ער בעט, מ'זאָל אים צושיקן אַליץ, וואָס ער דאַרף צו האָבן. צום סוף האָט ער אויך געבעטן, מ'זאָל אים צושיקן רעגולער דאָס נייטיקע געלט. מיט אַכט הונדערט מאַרק אַ חודש וועט אַליץ זיין געדעקט.

ער האָט זיך אונטערגעשריבן. ס'איז געווען אָפּגעטאָן. דער דאָזיקער דריטער בריוו אַהיים איז געווען אַ היפּשער, ער איז געשריבן געווען נישט לויט די צייט-באַגריפן פון אונטן, נאָר לויט די צייט-באַגריפן, וואָס הערשן דאָ אויבן. ער האָט באַפעסטיקט האַנס קאַסטאָרפס פרייהייט. דאָס איז געווען דאָס וואָרט, וואָס ער האָט באַנוצט פאַר זיין מצב, אמת, נישט בולט, ער האָט דאָס וואָרט אַפילו נישט געזאָגט זיך אַליין, אָבער ער האָט געפילט דעם ברייטסטן זין פון אָט-דעם וואָרט. ער האָט זיך עס אויסגעלערנט פילן אין משך פון דער צייט, וואָס ר'איז דאָ. דער זין פון דעם וואָרט האָט גאַנץ וויניק געהאַט אַ שייכות מיט יענעם זין, וואָס סעטעמבריני האָט אַריינגעלייגט אין דעם אייגענעם וואָרט. אַ באַקאַנטע כוואַליע פון שרעק און אויפרעגונג האָט אים דורכגענומען. ער האָט אַ זיפץ געטאָן און זיין ברוסט האָט אַזש אויפגעציטערט.

פון שרייבן האָט אים דאָס בלוט געשלאָגן אין קאָפּ אַריין. זיינע באַקן האָבן אים געברענט. ער האָט אַראָפּגענומען מערקורן פון לאָמפּ-טישל און זיך געמאָסטן די היץ, ווי ס'וואָלט נאָר געגאַנגען דערין, ער זאָל קאָנען אויסנוצן די געלעגנהייט. מערקור האָט געוויזן 37,8.

— איר זעט שוין! — האָט האַנס קאַסטאָרפּ אַ טראַכט געטאָן און האָט צוגעגעבן אַ פּאָסט-סקריפּטום: „דער בריוו האָט מיך אָנגעשטרענגט. דער טערמאָמעטער ווייזט איצט 37,8. איך זע, אַז לעת-עתה דאַרף איך מיך האַלטן זייער רויק. אַנטשולדיקט, וואָס איך

טרייב אַזוי וועלטן". דערנאָך האָט ער זיך צוריק אויסגעצויגן און האָט אויפגעהויבן די האַנט צום הימל, מיט דער פלאַך אַרויף, ווי בעת ער האָט זי געהאַלטן הינטער דעם עקראַן אין דער לאַבאָראַטאָריע. אָבער די ליכטיקייט פון הימל האָט נישט דורכגעדרונגען דורך דער לעבעדיקער האַנט, קעגן אָט־דער העלקייט איז די האַנט אפילו געוואָרן נאָך טונקעלער און אומדורכזעבאַרער. בלויז אירע אייסנווייניקסטע קאָנטורן זיינען רויטלעך דורכגעליכטן געוואָרן. ס'איז געווען די לעבעדיקע האַנט, וועלכע ער איז געוויינט געווען צו זען, צו וואַשן, און מיט איר צו טאָן, נישט יענער שקעלעט, וועלכן ער האָט געזען אויפן עקראַן. די אַנאַליטישע גרוב, וועלכע ער האָט דעמאָלט געזען אָפן, איז איצט ווידער געווען פאַרמאַכט.

מערקורס קאַפּריזן

דער אָקטאָבער האָט זיך אָנגעהויבן, ווי ס'הויבן זיך בכלל אָן נייע חדשים: פאַר זיך איז עס אַ פולשטענדיק באַשיידן און שטיל אָנהייבן זיך, אָן שום סימנים און צייכנס, אייגנטלעך, אַ מין שטיל אַריינגנבענען זיך. מ'קאָן עס גאַנץ לייכט אפילו פאַרזען, אויב מ'האַלט נישט קאָפּ. אין דער ווירקלעכקייט טיילט זיך די צייט נישט אויף קיין שום חלקים. ביים אָנהייב פון נייעם חודש אָדער פון אַ ניי יאָר קומען נישט פאַר קיין שום שטורעמען און מען בלאָזט נישט מיט קיין שופרות. אפילו ביים אָנהייב פון אַ נייעם יאָרהונדערט וואָלט גאָרנישט געשען, ווען נישט מיר מענטשן שיסן און קלינגען.

וואָס ס'איז נוגע האַנס קאַסטאָרפּן, איז דער ערשטער אָקטאָבער־טאָג געווען ווי אַ טראָפּן וואַסער ענלעך צום לעצטן סעפּטעמבער־טאָג. דער היינטיקער טאָג איז געווען אַקוראַט אַזאַ קאַלטער און טריבער, ווי דער נעכטיקער. די שפּעטערדיקע טעג — דאָסגלייכן. אויף דער ליג־קוראַציע האָט מען געמוזט מיטנעמען דעם פּאַלטאָ און ביידע דעקעס פון קעמל־האָר, נישט בלויז אינאָוונט, נאָר בייטאָג אויך. די פינגער, מיט וועלכע מ'האַלט־צו אַ בוך, ווערן

פּייכט און פֿאַרשטייפֿט, כאָטש די באַקן ברענען פֿון טרוקענער היץ. יאָאַכים האָט שטאַרק חשק געהאַט צו באַנוצן זיך מיטן פּעלץ-זאַק און ער האָט עס ניט געטאָן, בלויז דערפֿאַר, ער זאָל זיך נישט צו פֿרי צוגעוווינען.

אָבער אין עטלעכע טעג שפּעטער — ס'איז שוין באַלד געווען אינמיטן חודש — האָט זיך אַלץ ווידער געביטן און ס'האָט זיך פּלוצלונג אַוועקגעשטעלט אַ פֿאַרשפּעטיקטער זומער, אַזאַ פּרעכטיקער, אַז מ'האָט געשטוינט. נישט אומזיסט האָט האַנס קאַסטאָרפּ געהערט רימען די אָקטאָבער-טעג אין אָט-די געגנטן. אין משך פֿון אַ דריטהאַלבן וואָכן האָט געהערשט אַ הימלישע שיינקייט איבער באַרג און טאָל. איין טאָג איז געווען בלויער און קלאָרער פֿונם אַנדערן און די זון האָט דערביי געברענט מיט אַזאַ כּוח, אַז יעדער איינער האָט געמוזט אָנטאָן די זומער-מלבושים און אויפֿזוכן די מוסלין-קליידער און לייוונטענע הויזן, וועלכע מ'האָט שוין געהאַט ערגעץ פֿאַרוואָרפֿן. אַפֿילו די גרויסע שירעמען פֿון זעגל-לייוונט, אָן הענטלעך, וועלכע מ'האָט מיט אַ פֿיינעם קונצשטיק (אַ דורכגעלעכערטער פּלאָקן) צוגעבונדן צו די אָנלענס פֿון די ליג-שטולן, האָבן אין די מיטאָג-שעהן נישט געקאָנט גענוג פֿאַרשטעלן פֿון דער שרפֿענדיקער זון.

— זייער גוט, וואָס איך בין נאָך דאָ — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געזאָגט צו זיין קוזין — ס'איז שוין דאָ געווען אַזוי מרה-שחורהדיק, ס'זעט אויס אַקוראַט אַזוי, גלייך מיר וואָלטן שוין איבערגעקומען דעם ווינטער און איצט האָבן מיר ווידער די גוטע צייט. ער איז גערעכט געווען. ס'זיינען געווען ווייניק סימנים, וואָס האָבן געוויזן, ווי מ'האַלט באמת מיט דער צייט. און אַפֿילו די סימנים זיינען אויך געווען ווייניק קענטיק. אַחוץ עטלעכע געפּלאַצטע קלאָנעס אונטן אין „פּלאַץ", וואָס האָבן נאָך קוים געלעבט און זייערע בלעטער זיינען הכנעהדיק אַראָפּגעפֿאַלן — זיינען נישט געווען קיין שום בלעטער-ביימער, וואָס זאָלן ליגן אַ האַרבסטיקן חותם אויף דער לאַנדשאַפֿט. בלויז די אָלכע, וואָס האָט ווייכע נאָדלען און טוישט זיי, ווי בלעטער, איז געווען האַרבסטיק אויסגעקראָכן. די איבעריקע ביימער פֿון דער געגנט, סיי די גלייכע סיי די איינגעבויגענע,

זיינען געווען באַוואַקסן מיט אייביק־גרינע נאָדלען און אויסהאַל־טעוודיק פאַרן ווינטער, וואָס האָט נישט קיין באַשטימטע גרעניץ און צעשיט דערפאַר זיינע שנייען אין משך פון גאַנצן יאָר. בלויז אַ רייך־ניואַנסירטער, זשאַווער־רויטלעכער טאָן איבער דעם וואַלד האָט געלאָזט דערקענען דעם סוף פון יאָר, כאָטש אין הימל האָט אַזוי שטאַרק געברענט די זון. אַוודאי, ווען מ'וואָלט זיך נעענטער צוגעקוקט, וואָלט מען געזען אויך די לאָנקע־בלומען, וואָס האָבן שטילערהייט געזאָגט דאָס זייעריקע. ס'האָבן שוין געפעלט די צוויי־בלעטערדיקע פעלד־אָרכידעען און די קוסטפאָרמיקע וואַסערזאַמלער, וועלכע האָבן נאָך בעת קאַסטאָרפס אָנקומען באַצירט די שיפּועים. ס'זיינען אויך מער נישט געווען די ווילדע נעגעלעך. מ'האָט בלויז נאָך געזען דעם ענציאַן און די קורץ־שטענגלדיקע האַרבסט־בלום, וואָס דערציילן וועגן אַ מין אינעווייניקסטער שאַרפקייט פון דער איי־בערפלאַך־אָנגעהיצטער אַטמאָספער און פון אַ קילקייט, וואָס קאָן דורכגיין איבער אַ ליגנדיקן, כמעט פאַרברענטן מענטש ביז צום מאַרך פון די ביינער, ווי אַ שוידער פון אַ היץ־קראַנקן.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט, הייסט עס, אינעווייניק נישט אָפּגע־פּילט יענע אָרדענונג, דורך וועלכער אַ מענטש, וואָס לעבט מיט צייט, היט־אָפּ איר אָפּלויף, טיילט־אָפּ, ציילט און רעכנט אויס אירע מאָסן. ער האָט גאָרנישט באַמערקט דעם שטילן אָנהייב פון צענטן חודש. ער האָט בלויז געפילט דאָס ממשותדיקע, די היץ פון טאָג און דעם סודותדיקן שוידער, וואָס איז געלעגן אין און אונטער איר. ס'איז געווען אַ געפיל, וואָס איז אים אין דער מדרגה געווען ניי און אים אָנגערעגט צו אַ קולינאַרישן פאַרגלייך*. ווי ער האָט זיך אַמאָל אויסגעדריקט פאַר יאָאַכימען, האָט אים דאָס וועטער דערמאָנט אָן אַן „אָמלעט אַן סורפּריז" מיט געפרוירנס אונטער דעם הייסן אייער־שוים. ער פלעגט גאַנץ אָפט זאָגן אַזעלכע זאַכן, האָט זיי אַרויסגעזאָגט גיך, פלינק און מיט אַ געדירטן קול, ווי ס'רעדט אַ מענטש, וואָס איז דערהיצט און ס'שוידערט אים איינ־צייטיק. ער איז, אוודאי, גאַנץ אָפט געווען אויך שווייגנדיק שיר

* פאַרגלייך מיט אַ מאכל.

נישט פאַרזונקען אין זיך. ווייל זיין אויפמערקזאַמקייט איז געווען געווענדט אַרויס, אָבער בלויז אויף איין פּונקט. דאָס איבעריקע, סיי מענטשן, סיי זאַכן, זיינען צעגאַנגען ווי אין נעפּל, אין אַ נעפּל, וואָס איז געשאַפן געוואָרן אין האַנס קאַסטאָרפּס מוח. הויפראַט בערענס און ד״ר קראָקאָווסקי וואָלטן אָן שום ספק געווען געזאָגט, אַז אָט דער נעפּל איז אַ פּראָדוקט פון צעלאָזענע גיפטן. דאָס אייגענע האָט זיך אויך געזאָגט דער פאַרנעפּלטער האַנס קאַסטאָרפּ אַליין, כאָטש דאָס האָט אים ניט געגעבן דעם כּוח און אַפילו נישט דעם מינדסטן ווילן פּטור צו ווערן פון אָט-דער שיכּרות.

ווייל דאָס איז אַ פאַרשיכּורטקייט, וואָס לעבט זיך אויס אין זיך אַליין און קיין שום זאַך זעט איר נישט אויס אַזוי אומגעוואונטשן און מיאוס, ווי דאָס ניכטער-ווערן. ער היט זיך אויך פאַר מיושבֿ-דיקע איינדריקן, ער האָט זיי נישט צוגעלאָזט צו זיך, כּדי צו בלייבן אין אָט דעם מצבֿ. האַנס קאַסטאָרפּ האָט געוואוסט און געהערט אַפילו דערמאָנט וועגן דעם, אַז פרוי שאָשאַ זעט נישט אויס באַזונדערס גוט אין פּראָפיל, אַ ביסל פאַרשאַרפט, נישט אַזוי יונג. דער רעזולטאַט? ער האָט אויסגעמיטן צו קוקן אויף איר אין פּראָפיל און האָט ממש צוגעמאַכט די אויגן יעדעס מאָל, ווען ס'איז אים אויסגעקומען פונדערווייטנס אָדער פון דער נאָענט זי צו זען אַזוי-אַרום. עס האָט אים ווייגעטאָן. פאַרוואָס? דער שכל וואָלט געדאַרפט מיט פרייד זיך אָנצוכאַפּן אין אָט דער געלעגנהייט, כּדי אַרויסצוווייזן, וואָס ער קאָן. אָבער וואָס וויל מען פון אים... ער איז בלאַס געוואָרן פון אַנטציקונג, בעת קלאַודיאַ האָט אין די דאָזיקע פּרעכטיקע טעג זיך ווידער אַמאָל באַוויזן צום צווייטן פרישטיק אין איר ווייסער שפּיצן-מאַטינע, וועלכע זי פלעגט טראָגן אין וואַרעמע טעג און אין וועלכער זי איז געווען אַזוי רייצנדיק שיין. זי איז אָנגעקומען אַ פאַרשפּעטיקטע, האָט פאַרקלאַפּט הינטער זיך די טיר מיט אַ זעץ און געשמייכלט. זי האָט לייכט אויפגעהויבן די הענט אין אַ נישט-גלייכער הייך און זיך אויסגעדרייט צום זאַל, כּדי זיך צו פּרעזענטירן. אָבער אַנטציקט איז ער געווען נישט אַזוי ווייט דורך דעם, ווייל זי האָט אויסגעזען אַזוי שיין, נאָר *דערפּאַר*, וואָס ס'איז אַזוי געווען. ווייל דאָס האָט פאַרשטאַרקט דעם זיסן

נעפּל אין זיין קאָפּ, די שיפֿרות, צו וועלכער ער האָט זיך אַליין געריסן. האָט ער טאַקע געטאָן אַליין, וואָס ער האָט געקאָנט, אַז זי זאָל באַרעכטיקט און פֿאַרשטאַרקט ווערן.

אַן עקספּערט, וואָס וואָלט אַזוי געטראַכט ווי לאָדאָוויקאָ סעטעמבריני, וואָלט ביי אַזאַ מאַנגל אין גוטן ווילן געקאָנט ריידן פּשוט וועגן צעלאָזנקייט, וועגן „אַ פֿאָרם פֿון צעלאָזנקייט". האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך טיילמאָל דערמאָנט אין די שריפטשטעלערישע מיינונגען, וועלכע יענער האָט אַרויסגעזאָגט וועגן „קראַנקהייט און פֿאַרצווייפֿלונג" און וועלכע ער האָט נישט פֿאַרשטאַנען, אפֿשר על־כּל־פּנים געמאַכט זיך, אַז ער פֿאַרשטייט נישט. ער האָט אָנגעקוקט קלאַודיאַ שאָשאַ, די אָפּגעלאָזנקייט פֿון איר רוקן, איר איינגעבויגענעם קאָפּ. ער האָט זי שטענדיק געזען קומען צום טיש אַ שטאַרק פֿאַרשפּעטיקטע, אָן אַ שום סיבה, פֿאַר וועלכער מ'וואָלט איר געקאָנט מוחל זיין, פּשוט צוליב אומאָרדענונג און נישט קול־טיווירטער ענערגיע. טאַקע צוליב דעם, האָט ער געוואוסט, פֿאַרקלאַפּט זי הינטער זיך מיט אַ זעץ יעדע טיר, דורך וועלכער זי גייט אַריין אָדער אַרויס, דרייט זי ברויט־קייקעלעך און בייסט פֿון צייט צו צייט די נעגל פֿון אירע פֿינגער. אין אים איז אויפֿגעגאַנגען אַ מאָדנע אָנונג: אויב זי איז קראַנק — און זי איז עס מסתּמא טאַקע געווען, כּמעט אָן אַ האָפֿענונג קראַנק, ווען נישט וואָלט זי דאָך נישט אַזוי לאַנג געלעבט דאָ אויבן אין נישט אַזוי אָפּט אַהערגעקומען — טראָגט איר קראַנקהייט, אויב נישט אינגאַנצן, איז כאָטש אין אַ גרויסן טייל, אַ מאָראַלישן כאַראַקטער. טאַקע ווי סעטעמבריני האָט געזאָגט, די קרענק איז נישט די סיבה אָדער דער רעזולטאַט פֿון איר „אָפּגעלאָזנקייט", נאָר ביידע זיינען איינס און דאָס זעלבע. ער האָט זיך אויך דערמאָנט אין דעם ביטולדיקן זשעסט, מיט וועלכן דער הומאַניסט האָט גערעדט וועגן די „פּאַרטער און סקיטן", וואָס מיט זיי נאָר מוז ער צוזאַמען מאַכן ליג־קוראַציע. עס איז געווען אַ זשעסט פֿון נאַטירלעכער און אוממיטלבאַרער גרינגשעצונג און ביטול, וואָס דאַרף נישט קיין שום באַגרינדונגען. האַנס קאַסטאָרפּ האָט זייער גוט געקאָנט אָט דעם ביטול נאָך פֿון דער צייט, ווען ער, וואָס האָט זיך געהאַלטן זייער פּשוט ביים טיש, האָט פֿיינט געהאַט דאָס קנאַקן

מיט די טירן פון גאַנצן האַרצן און ס'איז אים אַפילו קיינמאָל נישט איינגעפאַלן צו בייסן די פינגער (שוין צוליב דעם, וואָס ער האָט געקאָנט בייסן זיינע ציגאַרן מאַריאַ מאַנציני). ער האָט עס געדענקט פון יענער צייט, בעת ער איז שטאַרק ברוגז געווען אויף פרוי שאָשאַס שלעכטע מידות און נישט געקאָנט פטור ווערן פון אַ געוויסן שטאָלץ יעדעס מאָל, וואָס ער האָט געהערט, ווי די פרעמדע שמאָל-אויגיקע פרוי פרוווט ריידן אויף זיין מוטער-שפּראַך.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך איצט כמעט אינגאַנצן אַרויסגעלאָזט פון אַזעלכע געפילן צוליב זיין אינעווייניקסטן מצב און עס האָט אים פאַרדראָסן, וואָס דער איטאַליענער האָט גאַוודיק גערעדט וועגן „פאַרמער און סקיטן". דערביי האָט ער מסתמא נישט געמיינט בלויז די פאַרשוינען פון „שלעכטן רוסן-טיש", דאָרטן, וואו ס'זיינען געזעסן די באַוואַקסענע סטודענטן, ביי וועלכע מ'האָט נישט אַרויסגעזען קיין פיצל וועש. זיי האָבן אָן-אויפהער געהאַלטן אין איין דיספּוטירן אויף זייער פרעמדער שפּראַך. קיין שום אַנדער לשון האָבן זיי, אפנים, נישט געקאָנט. דער אָן-ביינערדיקער, ווייכער כאַראַקטער פון אָט דער שפּראַך האָט דערמאָנט אין אַ טאָראַקס* אָן ריפּן, פון וועלכן הויפראַט בערענס האָט נישט לאַנג גערעדט. ס'איז געווען גאַנץ פאַרשטענדלעך, הלמאי די אויפפירונג פון אָט-די מענטשן האָט גע-קאָנט דערוועקן אין אַ הומאַניסט אַ שטאַרק געפיל פון דיסטאַנץ. זיי האָבן געגעסן מיט די מעסערס און האָבן אויף אַ שרעקלעכן אופן פאַרפלעקט די מלבושים. סעטעמברינו האָט דערציילט, אַז איינער פון זיי, אַ מעדיצינער פון די העכערע סעמעסטערס, האָט אַרויסגעוויזן אַ פולשטענדיקע עם-הארצות אין לאַטיין. ער האָט, צום ביישפּיל, נישט געוואוסט, וואָס איז אַזוינס אַ vacuum **. לויט האַנס קאַס-טאָרפּס טאָג-טעגלעכע ערפאַרונגען, האָט פרוי שטער גאָרנישט געזאָגט קיין ליגן, בעת זי האָט דערציילט ביים טיש, אַז דאָס פּאָר פאָלק פון נומער 32 האָט אינדערפרי אויפגענומען דעם באָד-מייסטער, וואָס איז געקומען מאַכן איינרייבונגען, ליגנדיק צוזאַמען אין איין בעט.

---

* ברוסט-קאַסטן.

** ליידיקער שטח.

אויף וויפל דאָס אַליץ שטימט מיטן אמת, קומט אויס, אַז די באַטײַמפּערלעכע אײַנטײלונג אויף „גוט" און „שלעכט" בנוגע די רוסן־טישן איז גאָרנישט קיין אומזיסטע. האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך אַליין פאַרזיכערט, אַז ער קאָן בלויז אַוועקמאַכן מיט דער האַנט יענעם פּראָפּאַגאַנדיסט פון דער רעפּובליק און פון שיינעם סטיל, וואָס חפּט אָן מיט גאווה און מיט ניכטערקייט (דער עיקר איז ער ניכטער, כאָטש ער אַליין האָט אויך היץ און איז אַ ביסל שיכורלעך) די רוסן פון ביידע טישן „פּאַרטער און סקיטן". דער יונגער האַנס קאַסטאָרפּ האָט גענומען פאַרשטיין דעם מיין זייער ברייט, ער האָט אַפילו אָנגעהויבן זיך פונאַנדערצוקלײַבן אויף דער שייכות צווישן פרוי שאָשאַס קראַנקהייט מיט איר „אָפּגעלאָזנקייט". אָבער די לאַגע איז געווען אַזעלכע, ווי ער אַליין האָט זי אין איינעם אַ טאָג אָפּגעשילדערט פאַר יאָאַכימען: מ'הייבט אָן מיט פאַרדראָס און מיט דיסטאַנץ־געפילן, אָבער אויף איינמאָל כאַפּט זיך אַריין עפּעס גאַנץ אַנדערש, וואָס האָט מיט מיינונגען גאָרנישט קיין שום שייכות. די מאָראַלישע שטרענגקייט טרעט אָפּ. די פּעדאַגאָגישע אײַנפלוסן מיט זייערע רעפּובליקאַנישע דרשות הערן אויף צו ווירקן. אָבער וואָס איז דאָס אַזוינס, לאָמיר פרעגן — אַפילו אויך לויט לאָדאָוויקאַ סעטעמברינים קוק אויף דער זאַך — פון וואַנען נעמט זיך טאַקע אָט דאָס משונהדיקע, וואָס כאַפּט זיך אַריין אינמיטן, פאַראַליזירט און שטעלט אָפּ אַלע מיינונגען פון מענטש, נעמט אים אַפילו צו די רעכט צו האָבן אַ מיינונג, אָדער בעסער געזאָגט: איז גורם, אַז דער מענטש זאָל זיך אָפּזאָגן פון אָט־די רעכט מיט דער אומזיניקסטער אַנטציקונג? מיר פרעגן נישט, וואָס פאַר אַ נאָמען אָט־דאָס האָט. דעם נאָמען קען יעדער איינער. מיר ווילן נאָר וויסן זיין מאָראַלישן מהות, און זיינען מודה גאַנץ אָפן, אַז מיר ריכטן זיך נישט אויף קיין זייער געהויבענעם ענטפער. וואָס ס'איז נוגע האַנס קאַסטאָרפּן, איז אָט דער מהות דערגאַנגען ביי אים צו אַזאַ מדרגה, אַז ער האָט נישט בלויז אויפגעהערט צו האָבן וועלכע ס'איז מיינונג, נאָר ער האָט אַפילו אָנגעהויבן צו מאַכן עקספּערימענטן מיט יענער לעבנספאָרם, וועלכע האָט אים אָנגעטאָן צרות. ער האָט געפּרוּווט זען, ווי מ'פילט זיך, ווען מ'זיצט בײַם טיש אײַנגעקאָרטשעט מיט אַן אײַנגעבויגענעם רוקן, און

ר'האָט אײַנגעפּונען, אַז די בעקן־מוסקולן װערן צוליב דעם אַ סך װײניקער אָנגעשטרענגט. ער האָט אַפילו געפּרוּװט נישט צו פאַרמאַכן פאַמעלעך הינטער זיך די טיר, דורך װעלכער ער איז אַרײַנגעגאַנגען, נאָר זי לאָזן צופאַלן. אױך דאָס האָט זיך אַרױסגעװיזן פאַר באַקװעם און װי אָנגעמאָסטן. עס האָט געהאַט אין זיך עפּעס ענלעכס צו יאָאַכימס צוקן מיט די אַקסלען, בעת ער האָט זיך צוגעפּגעטראָפן מיט אים דאָס ערשטע מאָל אױפן װאָקזאַל. שפּעטער האָט האַנס קאַסטאָרפּ געזען די זעלבע באַװעגונג בײַ אַ סך מענטשן דאָ אױבן.

פּשוט גערעדט, איז אונזער גאַסט געװען באַליבט אין קלאַװדיאַ שאָשאַ איבער די אױערן. מיר באַנוצן זיך נאָרמאַל מיט דעם װאָרט דערפאַר, װײַל מיר זײַנען זיכער, אַז מיר האָבן זיך שױן גענוג באַװאָרנט פאַר אַ מיספאַרשטײעניש, װאָס דאָס װאָרט קאָן דערװעקן. קײן ליבלעך־שטימונגספולע טרױעריקײט פון יענעם לידל איז דער מהות פון זײַן ליבע נישט געװען. ס'איז גיכער געװען אַ היפּיש־ריזיקאַלישער און אומהײמלעכער ניואַנס פון דער באַרױשטקײט, געמישט פון קעלט און היץ, װי דאָס פילן זיך פון אַ הײך־קראַנקן אָדער װי אַן אָקטאָבער־טאָג אין די בערג. געפעלט האָט דאָ טאַקע עפּעס געמיטלעכס, װאָס װאָלט געקאָנט פאַרבינדן די עקסטרעמע עלעמענטן. אָט די באַרױשטקײט האָט זיך פון אײן זײַט באַצױגן (מיט אַן אומגמיטלבאַרקײט, פון װעלכער דער יונגערמאַן פלעגט אַזש בלאַס װערן און זײַן פּנים האָט זיך פאַרקרימט) צו פרױ שאָשאַס קני און צו דער ליניע פון אירע פיס, צו איר רוקן, צו איר נאַקן־בײנדל און צו די אָרעמס, דורך װעלכע די קלײנע ברוסט איז צונױפגעפּרעסט געװאָרן; בקיצור — צו איר קערפּער, צו איר אָפּגעלאָזענעם און בולט־געװאָרענעם קערפּער, װאָס איז דורך דער קראַנקהײט געװאָרן געװאַלדיק אונטערגעשטראָכן און נאָך מער קערפּער, װי אַלעמאָל. פון דער צװײטער זײַט איז אָט־די באַרױשטקײט געװען עפּעס, װאָס איז שטאַרק צעשװאומען און אױסגעצױגן, אַ רעיון, נײן, אַ חלום, דער שרעקנדיקער און אומענדלעך־צוציענדיקער חלום פון אַ יונגנמאַן, װעלכן מ'האָט אױף אַ באַשטימטער, כאָטש אומבאַװאוסטזיניק־געשטעלטער פראַגע געענטפערט מיט אַ הױל שטילשװײַגעניש. װי יעדער אײנער, נוצן מיר אױס דאָס רעכט, דערצײלנדיק דאָ די געשיכטע, אַרױסצוזאָגן אונזער פּריװאַטע מײנונג און מיר שטעלן

אַוועק די השערה, אַז האַנס קאַסטאָרפּ וואָלט דאָ אַפילו נישט געווען לענגער פון דריי וואָכן, וועלכע ער האָט זיך לכתחילה באַשטימט, ווען זיין פשוטע נשמה וואָלט געווען געקריגן כאָטש העלבן ס'איז באַפרידיקנדיקן ענטפער פון דער צייט וועגן דעם זין און צוועק פון לעבן.

אַחוץ אַלע זאַכן, האָט אים זיין פאַרליבטקייט באַשאַנקען מיט די אַלע ליידן און פריידן, וועלכע אָט דער מצב ברענגט מיט זיך אומעטום און אין אַלע פאַלן. דער ווייטאָג גנעמט אַדורך. ער אַנטהאַלט אין זיך עפּעס אומכבודיקס, ווי יעדער ווייטאָג, און צערודערט אַזוי זיינע נערוון, אַז ס'פאַרכאַפּט דעם אָטעם און איז גורם, אַז אַ דערוואַקסענער מענטש זאָל פאַרגיסן ביטערע טרערן. מ'דאַרף אויך נישט פאַרגעסן אין די פריידן. עס זיינען געווען אויך אַ סך פריידן און כאָטש זיי זיינען אַנטשטאַנען צוליב נישט־אָנזעעוודיקע סיבות, זיינען זיי געווען פונקט אַזוי שטאַרק ווי די ליידן. כמעט יעדער רגע לעבן דאָ אין „בערגהאָף" האָט געקאָנט ברענגען מיט זיך איינע פון די פריידן. למשל: האַנס קאַסטאָרפּ גרייט זיך אַריינצוגיין אין עס־זאַל. אין דער רגע באַמערקט ער הינטער זיך דעם אָביעקט פון זיינע חלומות. דער רעזולטאַט איז אים פאָראויס קלאָר און זייער פשוט, אָבער אינערלעך אַנטציקט עס אים ביז טרערן. זייערע אויגן באַגעגענען זיך נאָענט, זיינע און אירע גרוי־גרינע אויגן, וואָס זייער לייכט־אַזיאַטישע איינשטעלונג און שניט פאַרכישופן אים ביזן מאַרך פון די ביינער. ער ווייסט נישט, וואָס ס'טוט זיך מיט אים, אָבער פונדעסטוועגן טרעט ער אָפּ אין אַ זייט, כדי זי אַריינצולאָזן פריער. אויף זיין געוויינלעכער העפלעכקייט ענטפערט זי מיט אַ האַלבן שמייכל און מיט אַ שטילן „מערסי*". דערנאָך גייט זי אים פאַרביי און אַריין. ער בלייבט שטיין נאָך איר, אַזש פאַרנאַרישט פון גליק צוליב דער באַגעגעניש און אויך צוליב דעם, וואָס אַ וואָרט פון איר מויל איז געווען באַשטימט דירעקט און פערזענלעך פאַר אים, טאַקע דאָס וואָרט „מערסי". ער גייט נאָך, גייט וואַקלדיק צו צו זיין אָרט ביים טיש. בשעת ער לאָזט זיך אַראָפּ אויף זיין שטול, דערזעט ער, ווי „קלאַודיאַ" זעצט

---

* אַ דאַנק (פראַנצויזיש).

זיך אויך אַוועק אויף איר אָרט און קוקט זיך אים צו אים. זי זעט אים, ווי זי וואָלט זיך אַריינגעטראַכט אין דעם, וואָס איז ערשט פאָרגעקומען ביי דער טיר. אַזוי דוכט זיך אים. אָ, וואָס פאַר אַן אומגעריכט געשעעניש! אָ, יובל, ניצחון און אומענדלעכע פרייד! ניין, צו אַזאַ שיכּרות און פאַנטאַסטישער באַפרידיקונג וואָלט האַנס קאַסטאָרפּ קיינמאָל נישט דערגאַנגען צוליב אַ בליק פון עפּעס אַ געזונט גענזל אונטן אין פלאַכלאַנד, וועלכע ער וואָלט לעגאַל פרידלעך און צוזאָגנדיק „געשענקט זיין האַרץ", ווי עס זינגט זיך אין יענעם לידל. ער באַגריסט מיט היציקער איבערגעריימטקייט די לערערין, וועלכע האָט אַלץ צוגעזען און איר פּוכיק פּנים איז צוליב דעם אָנגערייטלט געוואָרן. באַלד דערנאָך נעמט ער ריידן אויף ענגליש צו דער מיס ראָבינזאָן אַזעלכע אומזיניקייטן, אַז די פריילין, וועלכע פאַרשטייט זיך נישט אויף התלהבות,, נעמט זיך צוריקרוקן און מעסט אים אָפּ מיט בליקן פול שרעק.

אַן אַנדערש מאָל טרעפט זיך, אַז ביים אָוונט-עסן פאַלן די שטראַלן פון דער קלאָר-אונטערגייענדיקער זון אויף דעם „גוטן רוסן-טיש". מ'האָט, וואָס אמת, פאַרצויגן די פאָרהאַנגען פון די וועראַנדע-טירן און פון די פענסטער, אָבער ערגעץ איז נאָך געבליבן אַ שפּאַלט. דורך אָט דעם שפּאַלט כאַפּט זיך אַריין די רויטע שיין — אַ קילע, אָבער בלענדנדיקע און פאַלט אַקוראַט אויף פרוי שאָשאַס קאָפּ. יענע רעדט גראָד מיט דעם אויסגעצערטן רוס, וואָס זיצט רעכטס פון איר, און זי מוז זיך פאַרשטעלן מיט דער האַנט. דאָס איז אַ טירחה, אָבער נישט קיין שווערע. קיינעם גייט עס נישט אָן. אַפילו פרוי שאָשאַ אַליין פילט אויך נישט רעכט די אומבאַקוועמלעכקייט. אָבער האַנס קאַסטאָרפּ דערזעט עס פון יענער זייט זאַל — אויך ער קוקט זיך אַ ווײלע צו דערצו. ער נעמט אַדורך דעם ענין, קוקט נאָך, פון וואַנען דער שטראַל קומט, דערזייט גענוי דאָס אָרט, דורך וועלכן דער שטראַל רייסט זיך אַדורך. עס איז דאָס בויגן-פענסטער דאָרט הינטן רעכטס, אין ווינקל, צווישן אַ וועראַנדע-טיר און דעם „שלעכטן רוסן-טיש", ווייט פון פרוי שאָשאַ און כמעט אַקוראַט אַזוי ווייט פון האַנס קאַסטאָרפּ. פונדעסטוועגן אַנטשליסט ער זיך. אָן אַ וואָרט שטייט ער אויף, גייט אַדורך מיטן סערוועט אין דער האַנט דעם זאַל

אינדערקרים צווישן די טישן, וואַרפט איבער די קרעם-קאָלירטע פאָרהאַנגען איינעם איבערן אַנדערן, קוקט זיך אום הינטערוויילעכן און זעט, צי פרוי שאָשאַ קאָפּ איז מער נישט פאַרבלענדט פון דער שיין. דערנאָך גייט ער צוריק און מאַכט דערביי זייער אַ גלייכגילטיקע מינע. פשוט, אַ העפלעכער יונגערמאַן, וואָס טוט דאָס, וואָס מ'דאַרף, דערפאַר ווייל ס'איז קיינעם נישט איינגעפאַלן דאָס צו טאָן. ס'האָט כמעט קיינער נישט באַמערקט, וואָס ער האָט אָפּגעטאָן, אָבער פרוי שאָשאַ האָט דאָס תיכּף דערשפּירט און האָט זיך אומגעקוקט. אין דער פּאָזיציע איז זי געבליבן, ביז האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך צוריק אַוועקגעזעצט אויף זיין אָרט און צו איר אַ קוק געגעבן. דעמאָלט האָט זי געדאַנקט מיט אַ פריינדלעך דערשטוינט שמייכעלע, דאָס הייסט: זי האָט מער אַרויסגערוקט דעם קאָפּ, ווי זיך פאַרנייגט. ער פון זיין זייט האָט זיך פאַרבויגן. זיין האַרץ איז אַזש שטיין געבליבן, ס'האָט בכלל ווי אויפגעהערט קלאַפּן. ערשט שפּעטער, נאָכדעם ווי אַלץ איז אַדורך, האָט עס אָנגעהויבן האַמערן. ערשט דעמאָלט האָט ער באַמערקט, אַז יאָאַכים האָט שטיל געהאַלטן אַראָפּגעלאָזט די אויגן אויף זיין טעלער. שפּעטער האָט ער זיך אויך געכאַפּט, אַז פרוי שטער האָט דעם ד"ר בלומענקאָל אַ שטויס געטאָן אין דער זייט אַריין און זיך אומגעקוקט מיט איינגעהאַלטן געלעכטער סיי ביים אייגענעם טיש סיי ביי אַנדערע טישן, צי נאָך עמעצער זעט...

מיר שילדערן טאָג-טעגלעכע זאַכן, אָבער דאָס טאָג-טעגלעכע הייבט אָן ווערן משונהדיק, ווען עס וואַקסט אויף אַ משונהדיקן באָדן. ס'זיינען צווישן זיי פאָרגעקומען שפּאַנונגען און אַנגענעמע אויסלאָדונגען. אויב אַפילו נישט „צווישן זיי" (ווייל אויף ווי וויט דאָס האָט אָנגערירט מאַדאַם שאָשאַ, דאָס גייט אונז דאָ נישט אָן), איז — על-כּל-פּנים — פאַר האַנס קאַסטאָרפּס פאַנטאַזיע און געפיל. נאָכמיטאָג פלעגט אין יענע שיינע טעג דער גרעסטער טייל פון עולם אַרויסגיין אויף דער ווער־אַנדע, וואָס ליגט פאַרן עס-זאַל, כּדי צו פאַרברענגען אַ פערטל שעה גרופּנווייז אויף דער זון. עס האָט זיך דאָ גערודערט און ס'האָט אויסגעזען, ווי אין דעם זונטאָג, ווען ס'שפּילט די מוזיק. דאָס יונגוואַרג — אַבסאָלוט פּוסטע קעפּ, צופיל אָנגעגעסן מיט פלייש און זיסיקייטן, דערצו

נאָך אַלע מיט לייכטער היץ — האָט געשמועסט, געפלירטעוועט, געמאַכט אייגלעך. פרוי סאַלאָמאָן פון אַמסטערדאַם האָט ליב געהאַט צו זיצן ביי דער באַלוסטראַדע, די קניען האַרט צונויפגעקוועטשט צווישן גענזער מיט די אַרויסגעזעצטע ליפן פון איין זייט און פון דער אַנדערער זייט — צווישן שוועדישן ריז, וואָס איז שוין געווען פולשטענדיק געזונט און איז דאָ ווייטער געזעסן בלויז, כדי זיך נאָך אַ ביסל אויסצורוען. פרוי אילטיס איז, אַפנים, געווען אַן אַלמנה, ווייל זי האָט לעצטנס אָנגעהויבן אַרומדרייען זיך מיט אַ „חתן“, וואָס האָט, אַגב, אויסגעזען אי מרה=שחורהדיק אי נעבעכדיק. דאָס האָט איר פונדעסטוועגן נישט געשטערט צו פאַרברענגען מיט דעם הויפּטמאַן מיקלאָזיך, וואָס האָט זיך צו איר געשאַרט. ס'איז געווען אַ מענטש מיט אַן אָדלער=נאָז, געפאַרבטע וואָנצעס, מיט אַ בכבודיק=אויפגעהויבענער ברוסט און דראָענדיקע אויגן. ס'זיינען דאָ געווען די מיידלעך פון די ליג=האַלעס, פון פאַרשיידענע פעלקער, צווישן זיי אויך נייע פיגורן, וואָס זיינען צוגעקומען אַהער ערשט פון 1טן אָקטאָבער אָן און האַנס קאַסטאָרפ האָט קוים געוואוסט, ווער זיי זיינען. ס'זיינען דאָ אויך געווען קאַוואַליערן, מערווייניקער פון דעם מין, וואָס אַלבין. זיבעצניעריקע בחורים מיט מאָנאָקלען, אַ באַברילטער יונגער האָלענדער מיט אַ רויז פּנים און מיט אַ מאָנאָמאַנישער ליידנשאַפט צו זאַמלען און טוישן פּאָסט=מאַרקעס, כלערליי גריכן, פּאָמאַדירטע און מיט מאַנדל=אויגן געניגט עובר צו זיין אויף די טיש=מאַניערן. ס'זיינען דאָ אויך געווען צוויי פראַנטלעך, וואָס האָבן זיך שטענדיק געהאַלטן צוזאַמען. מ'האָט זיי גערופן „מאַקס און מאָריץ“ און מ'האָט זיי געהאַלטן פאַר גרויסע בעלנים אויף דאָרף=מיידלעך... דער מעקסיקאַנישער הויקער, וואָס האָט נישט געקאָנט קיין שום אייראָפּעיִשע שפּראַך און דערפאַר געמאַכט אַן איינדרוק פון אַ טויבן, האָט כסדר געמאַכט פאָטאָגראַפישע אויפנאַמעס. ער האָט אַרומגעשלעפּט זיין סטאַטיוו מיט אַ קאָמישער פלינקייט פון איין ווינקל טעראַסע צום אַנדערן. דער הויפראַט פלעגט טיילמאָל אַרויסקומען אַהער און ווייזן דעם עולם די קונץ מיט די שנורוואַדלעס. צווישן גאַנצן עולם האָט זיך אויך ערגעץ געשטופּט דער מאַנהיימער פרומער פּאַציענט. זיינען אויגן, וואָס זיינען טרוי=

ערִיק געווען בּיזן סאַמע גרונט, האָבּן געקוקט בּגנבה אין אַ גע=
וויסער זייט און דערוועקט אין האַנס קאַסטאָרפּן עקל.

כּדי מיט דער הילף פוּן דעם אָדער יענעם בּיישפּיל אוּמצוּ=
קערן זיך צו יענע „שפּאַנונגען און אויסלאָדונגען“, לאָמיר אָננעמען
אַזאַ פאַל: האַנס קאַסטאָרפּ זיצט אויף אַ לאַקירטער גאָרטן=שטול
בּיי דער וואַנט פוּן סאַנאַטאָריע און שמועסט מיט יאָאַכימען, וועל=
כער האָט לכתּחילה נישט געוואָלט אַרויסגיין, נאָר האַנס קאַסטאָרפּ
האָט אים געצוואונגען. פאַר אים שטייט די פרוי שאָשאַ צוזאַמען
מיט אירע שכנים פון טיש, אָנגעשפּאַרט אין דער בּאַריערע אין
הייכערט אַ פּאַפּיראָס. ער רעדט ספּעציעל הויך, כּדי זי זאָל אים
דערהערן, נאָר זי שטייט אויסגעדרייט מיטן רוקן... אָט האָבּן מיר,
הייסט עס, פאַר זיך אַ בּאַשטימטן פאַל. דער שמועס מיטן קוּ=
זין קלעקט נישט פאַר זיין אַפעקטירטער בּאַרייערעווּדיקייט, צוליב דעם
האָט ער זיך בּכּיוון בּאַקאָנט מיט נאָך עמעצן. ווער איז דאָס? דאָס
איז הערמינע קלעפעלד. ער האָט מיר=נישט=דיר=נישט אָנגעהויבּן ריידן
צו דער יונגער דאַמע, האָט זיך אַליין פאַרגעשטעלט פאַר איר,
דערנאָך יאָאַכימען און איר צום סוף צוגערוקט אַ לאַקירטע שטול,
כּדי צו קאָנען זאַלבּעדריט בּרייטער זיך פונאַנדערריידן. צי געדענקט
זי נאָך, פרעגט ער, ווי שטאַרק זי האָט אים דערשראָקן בּיי זייער
ערשטער בּאַגעגעניש אויפן פרימאָרגן=שפּאַציר? יאָ, דאָס איז ער
טאַקע געווען; צו אים האָט זי דאָס דעמאָלט אַזוי פריילעך אַ
פייף געטאָן אויף בּרוך=הבּא! און זי האָט דערגרייכט איר צוועק,
דאָס איז ער אָפן מודה. ער האָט זיך דערשפּירט, ווי מ'וואָלט אים
דערלאַנגט מיט אַ שטעקן איבּערן קאָפּ. זי מעג פרעגן זיין קוזין.
האַ, האַ, פייפן מיט אַ פּנעוּמאָטאָראַקס און איבּערשרעקן אוּמשוּל=
דיקע דורכגייער! דאָס איז אַ שלעכטע שפּיל, דאָס איז אַ רישעות=
דיקער מיספּחיך — טענהט ער אין גערעכטן צאָרן.... יאָאַכים זיצט
מיט אַראָפּגעלאָזטע אויגן פול מיטן בּאַוואוסטזיין, אַז ער איז דאָ
בּלויז אַ מיטל צום צוועק. אויך די קלעפעלד הייבּט בּיסלעכוויז אָן
פון האַנס קאַסטאָרפּס בּלינדע און אַוועקקוקנדיקע בּליקן צו קריגן
דאָס בּאַליידיקנדיקע געפיל, אַז ער מיינט נישט זי. אָבּער האַנס קאַס=
טאָרפּ אַרבּעט מעשים, חנדלט זיך, שיט מיט מליצות, בּאַמיט זיך

צו ריידן מיט אַ קלינגענדיקער שטים און דערגרייכט סוף־כל־סוף דערצו, אַז זיין ריידן ווערט אויפפאַלנדיק דער פרוי שאָשאַ. זי דרייט זיך אויס און גיט אים אַ קוק אין פּנים אַריין — אָבער בלויז אויף איין רגע. ווייל ס'קומט אַרויס אַזוי, אַז אירע פּריבּיסלאַוו־אויגן גיבן אַ קוק אויף אים, ווי ער זיצט מיט פאַרלייגטע פיס. דער בליק גליטשט זיך גיך אַראָפּ און בלייבט אַ ווײַלע הענגען אויף זיין געלן שטיוול מיט אַזאַ בכיוונדיקער גלייכגילטיקייט, אַז ס'דערגייט אַזש ביז ביטול, יאָ, ממש ביטול. באַלד דערנאָך קערן זיך אירע אויגן צוריק אָפּ פלעגמאַטיש און אַפילו מיט אַ פאַרבאַהאַלטענעם שמייכל.

אַ שווער, שווער אומגליק! האַנס קאַסטאָרפּ רעדט נאָך אַ ווײַלע היציק. דערנאָך, ווען ער גיט זיך סוף־כל־סוף אינערלעך אָפּ אַ דין־וחשבון פון יענעם קוק אויף זיין שטיוול, האַקט ער כמעט אָפּ אינמיטן וואָרט און פאַלט אַריין אין מרה־שחורה. די קלעפעלד איז פאַרנידעט און באַליידיקט און זי גייט אַוועק. יאָאַכים פּרוּווט זאָגן מיט אַ ביסל אַ צערייצט קול, אַז מ'דאַרף זיך נעמען מאַכן ליג־קוראַציע. האַנס קאַסטאָרפּ ענטפערט אים אַ דערשלאָגענער און מיט ווייסע ליפּן, אַז מ'קאָן עס טאָן.

פון דעם דאָזיקן געשעעניש האָט האַנס קאַסטאָרפּ מוראדיק געליטן גאַנצע צוויי טעג. ווייל אין משך פון דער צייט איז גאָרנישט געשען אַזוינס, וואָס וואָלט געקאָנט אויסהיילן זיין ברענענדיקע וואונד. פאַרוואָס עפּעס אַזאַ בליק? פאַרוואָס, רבונו־של־עולם, אַזאַ ביטול? צי האָט זי אים אָנגעקוקט, ווי אַ געזונטן בחורעץ פון אונטן, וואָס האָט חשק בלויז צו פּשוטער פּלאַפּלערײַ? ממש ווי אויף אַ תמימות־דיקן בחור פון פלאַכלאַנד, אַזוי צו זאָגן, ווי אויף אַ געוויינלעכן חברה־מאַן, וואָס גייט אַרום, לאַכט, פּאַשעט זיך אויס אַ בויך אין פאַרדינט געלט — ווי אויף אַ געניטן לעבּ־יונג, וואָס קאָן זיך אויף קיין זאַך נישט, אויסער אויף די לאַנגווײַליקע מעלות פון בירגערלעכן לעבן? ער איז דען נאָך אַ צופעליקער גאַסט אויף דריי וואָכן, וואָס האָט נישט קיין שייכות צו איר ספערע? צי איז ער דען נישט געוואָרן אַ תושב צוליב אַ פייכט אָרט אין די לונגען? ער

איז דען נישט אַרײַן אין די רייען און געוואָרן אַ היגער, אַן אייגענער מענטש, אײַנגעוואַלצן אויף גוטע צוויי חדשים? איז דען מערקוריוס ערשט נאָך נעכטן נישט אַרויף ביז 37,8?... אָבער דאָס איז עס דאָך טאַקע, צוליב דעם האָט ער טאַקע אַזעלכע צרות! מערקוריוס האָט אויפגעהערט הייבן זיך! די מוראדיקע נידערגעשלאָגנקייט פון יענע טעג האָט אַרײַנגעבראַכט אין האַנס קאַסטאָרפּס נאַטור אַ קעלט, אַ ניכטערקייט און אַן אָפּגעלאָזנקייט. צו זיין גרויסער בושה האָט זיך עס אויסגעדריקט אין זייער אַ נידעריקער טעמפּעראַטור, וואָס איז כמעט נישט איבערגעשטיגן די נאָרמאַלע וואַרעמקייט. שרעקלעך איז פאַר אים געווען דער פאַקט, אַז זיין כעס און צרות האָבן אים בלויז נאָך מער דערווייטערט פון קלאַוודיאַס עקסיסטענץ און מהות.

ערשט דער דריטער טאָג האָט געבראַכט אַ גוטע אויסלייזונג באַלד אינדערפרי. ס׳איז געווען אַ הערלעכער האַרבסטיקער פרימאָרגן, אַ זוניקער און אַ פרישער, מיט גרוי־זילבערדיק באַהויכטע לאָנקעס. די זון און די בלייך־געוואָרענע לבנה זיינען ביידע געשטאַנען צו אַמאָל הויך אינם קלאָרן הימל. די קוזינען זיינען אויפגעשטאַנען פריער ווי געוויינלעך, כדי לכבוד דעם שיינעם טאָג אַ ביסל צו פאַרלענגערן דעם פרימאָרגן־שפּאַציר מער וויפל ס׳דערלויבט דער רעגלאַמען און גיין ווייטער מיטן וואַלד־וועג, ווי ביז צו דער באַנק בײַם טײַכל. יאָאַכימס דיאַגראַמע איז אויך גראָד געהאַט אַראָפּגעפאַלן אויף אַ דערפרייענדיקן אופן. צוליב דעם האָט ער טאַקע פאָרגעלייגט, מ׳זאָל מאַכן הײַנט אַן אויסנאַם און האַנס קאַסטאָרפּ האָט אויך נישט געזאָגט ניין. — מיר זיינען אויסגעהיילטע מענטשן — האָט ער געזאָגט. — מיר זיינען פּטור געוואָרן אי פון דער היץ, אי פונם גיפט. כמעט שוין צייטיק צום פלאַכלאַנד. פאַרוואָס־זשע זאָלן מיר טאַקע נישט אַ בריקע טאָן? האָבן זיי זיך טאַקע אַרויסגעלאָזט מיט שטעקנס און אָן די היטלען. ווייל זינט האַנס קאַסטאָרפּ איז געוואָרן אים גאַסט, האָט ער זיך צוגעפּאַסט צום היגן מנהג צו גיין אָנעם היטל, כאָטש ערשט נישט לאַנג איז ער געווען קעגן דעם און זיך אַזוי פעסט געהאַלטן בײַ זיין אַלטן שטייגער. זיי זיינען אָבער נאָך נישט געהאַט דורכגעגאַנגען דעם

באַרג־אַרויף פֿונם רויטלעכן וועג, זיי זײַנען ערשט געווען בערך דאָרטן, וואו די פּנעומאַטישע גרופּע האָט זיך צונויפֿגעטראָפֿן מיט קאַסטאָרפּן. פּלוצלינג האָבן זיי דערזען פֿאַר זיך פֿרוי שאָשאַ. זי איז פּאַמעלעך געגאַנגען באַרג־אַרויף, אָנגעטאָן אין ווײַסן; אין אַ ווײַסן סוועטער, אין אַ ווײַס פֿלאַנעלן קלייד, און אַפֿילו אין הײַסע שיך. די רויטלעכע האָר זײַנען געווען באַלויכטן פֿון דער פֿרימאָרגן־זון. גענויער גערעדט וואָלט מען נעדאַרפֿט זאָגן, אַז — האַנס קאַסטאָרפּ האָט זי דערקענט. יאָאַכים האָט זיך אָנגעשטויסן דערין ערשט צוליב דעם, ווײַל ר'האָט דערפֿילט, אַז עפּעס נעמט זיך רײַסן און ציען אין זײַן זײַט. ער האָט עס דערשפּירט אין האַנס קאַסטאָרפּס טריט, וואָס האָבן זיך גענומען קלאַמערן אויף איין אָרט, זיך כּמעט אָפּגעשטעלט און אויף איינמאָל — געוואָרן גיכערע און לײַכטערע. יאָאַכים האָט אַזאַ איילעניש נישט געקאָנט לײַדן און עס האָט אים פֿאַרדראָסן. זײַן אָטעם איז אינדערהייך געוואָרן אָפּגעהאַקט און ער האָט אָנגעהויבן אונטערהוסטן. אָבער האַנס קאַסטאָרפּ האָט ווײַטער געיאָגט זיך פֿאָרויס נאָך זײַן ציל. זײַן האַרץ האָט, ווײַזט אויס, גוט געאַרבעט און ער האָט זיך ווייניק געמאַכט פֿון יאָאַכימס מידקייט. יאָאַכים האָט אָבער תּיכּף דערשמעקט, וועגן וואָס ס'גייט, דערפֿאַר האָט ער בלויז שווײַגנדיק פֿאַרצויגן די ברעמען און איז נאָכגעגאַנגען, ווײַל ער האָט דאָך נישט געקאָנט יענעם לאָזן אַליין לויפֿן.

דעם יונגן האַנס קאַסטאָרפּ האָט דער שיינער פֿרימאָרגן אויפֿגעפֿרישט. אין משך פֿון די צוויי טעג דערפֿריער האָבן זיך אויך זײַנע גײַסטיקע כּוחות שטילערהייט אויסגערוט. אין זײַן גײַסט האָט איצט קלאָר אויפֿגעלויכטן די זיכערקייט, אַז ס'איז איצט געקומען די רגע, ס'זאָל אַראָפּגענומען ווערן פֿון אים די קללה, וואָס איז אויף אים געלעגן ביז איצט. ער האָט געמאַכט פֿיס, געשלעפּט מיט זיך דעם פֿאַרסאַפּעטן יאָאַכימען, וואָס האָט זיך קעגנגעשטעלט. בײַם אויסדריי פֿון וועג, וואָס פֿירט רעכטס אַרויף צום באַוואַלדיקטן בערגל, האָבן זיי זיך שוין כּמעט ווי אויסגעגלײַכט מיט מאַדאַם שאָשאַ. דאָ האָט האַנס קאַסטאָרפּ אויפֿסניי אָנגעהויבן גיין פּאַמעלעכער, כּדי זיך נישט צו באַגעגענען מיט איר אין אויסגעמאַטערטער פֿון אָנגע-

שטרענגקייט. ערשט אין יענער צייט, אויפן אויסגעדרייטן ווע״, צווישן תהום און שיפּוע, צווישן די זשאַווער־היטלעכע סאָסנעס, קעגן די זון־ליכטלעך, וואָס רייסן זיך אַהער דורך די צווייגן, איז געשען און ס׳האָט זיך געטראָפן די וואונדערלעכע באַגעגעניש: האַנס קאַסטאָרפּ, וואָס איז געגאַנגען לינקס פון יאָאַכימען, איז סוף־כּל־סוף פאַרבייגעגאַנגען מיט מענלעכע טריט די ליבלעכע פּאַציענטין און אין דער רגע, ווען ער איז געווען רעכטס פון איר, האָט ער זיך פאַרנייגט מיטן הוילן קאָפּ און מיט אַ האַלב קול איר אַ זאָג געטאָן „גוט־מאָרגן״. ער האָט זי באַגריסט מיט כּבוד (ס׳הייסט טאַקע: מיט כּבוד) און זי האָט אים געענטפערט. זי האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ פריינדלעך און גאָרנישט דערשטוינט. זי האָט אויך צוריקגעענטפערט אויף זיין שפּראַך „גוט־מאָרגן״ און אירע אויגן האָבן דערביי געשמייכלט. דאָס אַלץ איז געווען אינגאַנצן עפּעס אַנדערש, עפּעס לחלוטין אַנדערש פון יענעם בליק אויף זיין שוך. ס׳איז געווען אַ גליקלעכער פאַל און אַ ווענדונג צום גוטן אין סאַמע בעסטן, עפּעס, וואָס האָט גאָר קיין גלייכן נישט און וואָס גייט איבער יעדע השגה. ס׳איז געווען אַן אויסלייזונג.

ווי אויף פליגל — אַ פאַרבלענדטער פון אומזיניקער פרייד, באַרייכערט מיט דעם גרוס, מיטן וואָרט, מיטן שמייכל — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געאײַלט פאָרויס לעבן דעם אויסגענוצטן יאָאַכימען, וואָס איז געגאַנגען שווייגנדיקערהייט און אַוועקגעקוקט פון האַנס קאַסטאָרפּן אַראָפּ אין תהום. האַנס קאַסטאָרפּ האָט גאַנץ גוט געוואוסט, אַז דאָס איז אין יאָאַכימס אויגן געווען אַ שטיפעריי, אַ צעלאָזנקייט און אַפילו אַ שטיקל פאַרראַט און עבירה. דאָס איז אָבער פאָרט נישט געווען אַקוראַט אַזאַ זאַך, ווי ער וואָלט געפרוווט בעטן ביי אַ ווילד־פרעמדן מענטש אַ בלייפעדער. פאַרקערט, ס׳וואָלט געווען אַפילו אַ שטיקל גראָבקייט פאַרבייצוגיין אָן אַ גוט־מאָרגן פאַר אַ דאַמע, מיט וועלכער מ׳וואוינט זינט חדשים אונטער איין דאַך. און צי האָט דען נישט ערשט נישט לאַנג קלאַוודיאַ אין וואַרטצימער פאַרפירט מיט זיי אַ שמועס? צוליב דעם טאַקע האָט יאָאַכים געמוזט שווייגן. אָבער האַנס קאַסטאָרפּ האָט פאַרשטאַנען, צוליב־וואָס נאָך דער וואוילער יאָאַכים שווייגט כּסדר און דרייט

אַוועק דעם קאָפּ, אין דער צייט, ווען ער, האַנס קאַסטאָרפּ, איז אַזוי וואַילעריש און דורך־און־דורך גליקלעך צוליב זיין געראָטענער שטיפעריי. ס'וועט קיינמאָל נישט זיין גליקלעכער עמעץ, וואָס האָט אונטן אין פלאַכלאַנד אויף אַ לעגאַלן, צוזאָגנדיקן און — אין גרונד גענומען — הנאהדיקן אופן „געשאָנקען זיין האַריץ" אַ געזונט גענזל און האָט געהאַט גרויס דערפאָלג. ניין, אַזוי גליקלעך, ווי ער איז צוליב דער קליינער הנאה, וועלכע ער האָט אַריינגעכאַפּט אין אַ גוטער שעה, קאָן קיינער נישט זיין... דערפאַר גיט ער זיין קוזין אַ פעסטן קלאַפּ איבער דער פּלייצע און זאָגט:

— האַלאָ, דו, וואָס איז מיט דיר? ס'איז אַזאַ שיין וועטער! באַלד וועלן מיר אַראָפּ אין דער קאַסינאָ, מ'שפּילט דאָרטן, מסתמא, מוזיק, דערמאָן דיך נאָר! אפשר וועלן זיי אויפשפּילן „דאָ ביים האַרצן טריי פאַרבאָרגן, אָט די בלום פון יענעם מאָרגן" פון „קאַרמען"? וואָס איז דיר געפלויגן איבער דער נאָז?

— גאָרנישט — זאָגט יאָאַכים. — אָבער זעסט אויס אַזוי דערהיצט. כ'האָב מורא, אַז האָסט ווידער געקריגן וואַרעמקייט.

יאָ, ער האָט באמת געקראָגן היץ. האַנס קאַסטאָרפּס פאַרשעמטע געפאַלנדיקייט איז באַזוגט געוואָרן צוליב דעם „גוט־מאָרגן" צווישן אים און קלאַוודיאַ שאָשאַ. דאָס דאָזיקע באַוואוסטזיין האָט אים באמת געגעבן אַ סאַטיספאַקציע. יאָ, יאָאַכים איז גערעכט געווען: מערקוריוס איז ווידער געשטיגן. תיכף נאָכן שפּאַציר האָט האַנס קאַסטאָרפּ אים גענומען אין מויל אַריין און דאָס קוועקזילבער האָט זיך אויפגעהויבן ביז קיילעכדיקע 38.

ענציקלאָפּעדיע

כאָטש סעטעמברינים אָנצוהערענישן פלעגן האַנס קאַסטאָרפן פאַרדריסן, פונדעסטוועגן האָט ער זיך נישט געטאָרט וואונדערן צוליב דעם און נישט געהאַט קיין רעכט צו באַשולדיקן דעם הומאַניסט אין פּעדאַגאָגישן שפּיאָנאַזש. אַ בלינדער וואָלט אויך געווען דערקאָנט, ווי עס האַלט מיט אים אין דער וועלט. ער האָט אַפילו

גאָרנישט צוגעטאָן דערצו, כּדי צו מאַכן דערפֿון אַ סוד. אַ געוויסער שטאָלץ און אײדעלע פּשטות האָבן פּשוט נישט צוגעלאָזט, ער זאָל זיך אויסבאַהאַלטן דערמיט. דערמיט האָט ער זיך טאַקע אָפּגעשיידט — מ׳קאָן אַפֿילו זאָגן: צום גוטן — פֿון דעם שיטערהאָריקן פֿאַרליבטן פֿון מאַנהיים און פֿון זײַן אויסגעהיטנקייט. מיר דערמאָנען אין חזרן איבער, אַז דער מצב, אין וועלכן ער האָט זיך געפֿינען, האָט בטבע דעם דראַנג און דעם מוז צו עפֿענען דאָס האַרץ פֿאַר יענעם, אַ נייגונג זיך מתוודה צו זײַן, אַ בלינדע פֿאַרנומענקייט מיט זיך אַליין און אַ באַגער אויסצושפּילן די וועלט מיט זיך. וואָס ווייניקער זין, שׂכל אין האָפֿענונג ס׳איז דאָ אין דעם ענין, אַלץ משונהדיקער זעט עס אויס פֿאַר אונדז, ניכטערע. ווי אַזוי אַזעלכע מענטשן הייבן זיך אָן פֿאַרראַטן, איז שווער צו זאָגן. זיי קאָנען, דאַכט זיך, נישט טאָן קיין שום זאַך, וואָס זאָל זיי נישט פֿאַרראַטן. בפֿרט נאָך אין אַ געזעלשאַפֿט, וועגן וועלכער אַ קלוגער קאָפּ האָט זיך אויסגעדריקט, אַז מ׳האָט בײַ איר אין זינען בלויז צוויי זאַכן: ערשטנס, די טעמפּעראַטור און צווייטנס — נאָכאַמאָל די טעמפּעראַטור, צום בײַשפּיל די פֿראַגע, מיט וועמען די ווינער פֿרוי גענעראַל־קאָנסול וואָרמבראַנד וועט זיך טרייסטן נאָך דעם פּלאַטער־קאָפּ קאַפּיטאַן מיקלאָזיך, צי מיט דעם פֿילשטענדיק אויסגעהיילטן שוועדישן ריז אָדער מיטן פּראָקוראָר פּאַראַוואַנט פֿון דאָרטמונד, אָדער אַפֿילו — מיט בײדע צוזאַמען, ווײַל ס׳איז געווען באַקאַנט און זיכער, אַז די פֿעדים, וואָס האָבן אין משך פֿון אַ סך חדשים צונויפֿגעבונדן דעם פּראָקוראָר מיט פֿרוי סאַלאָמאָן פֿון אַמסטערדאַם, זײַנען איבערגעבונדן געוואָרן נאָך אַ פֿרידלעכער פֿאַרשטענדיקונג. ס׳איז אויך זיכער געווען, אַז פֿרוי סאַלאָמאָן האָט, ווי ס׳איז דער שטײגער אין אירע יאָרן, זיך צוגעשאַרט צו דער יוגנט און גענומען אונטער אירע פֿליגלען גענזערן מיט די אויסגעוועצטע ליפּן, וועלכער זיצט בײַ פֿרײַלין קלעפֿעלדס טיש. פֿרוי שטער האָט דאָס אויסגעדריקט אין אַ מין קאַנצעלאַריע־סטיל און נישט אָן בילדלעכקייט: „אַרײַנגעקריגן". אַלנפֿאַלס האָט דער פּראָקוראָר געהאַט די ברירה: אָדער זיך אַרומשלאָגן מיטן שוועד צוליב דער פֿרוי גענעראַל־קאָנסול, אָדער זיך נישט ווייסנדיק צו מאַכן.

די דאָזיקע געשעענישן, וועלכע האָבן פּאַראינטערעסירט דעם
עולם פֿון „בערגהאָף“ און דער עיקר — די היציקע יוגנט, און פֿאַר
וועלכע ס'זיינען זייער נוצלעך געווען די באַלקאָן־דורכגענג (פֿאַר די
גלעזערנע ווענטלעך אין לענג־אויס די באַלוסטראַדע), האָט מען פֿעסט
אין זינען געהאַט. זיי זיינען געוואָרן דער עיקר פֿון דער היגער
אַטמאָספערע. אַפילו די דאָזיקע ווערטער דריקן נאָך נישט אינגאַנצן
אויס דאָס, וואָס ס'האָט זיך דאָ אָפּגעטאָן. האַנס קאַסטאָרפּ האָט
געהאַט דעם מאָדנעם איינדרוק, אַז דער דאָזיקער ענין, וועלכן מ'האַלט
אין דער גאַנצער וועלט פֿאַר גענוג וויכטיק, אַלץ־איינס צי מ'דריקט
עס אויס ערנסט אָדער מיט אַ שפּאַס, באַקומט פֿונדעסטוועגן דאָ־
הי מער טאָן, ווערט אין באַטייט. מ'נעמט עס דאָ אַזוי שווער אין
צוליב דעם אַזוי ניי, אַז דער ענין אַליין באַווייזט זיך צוליב דעם אין
אַ ניי ליכט, וואָס איז אפֿשר נישט שרעקלעך, אָבער ס'דערשרעקט
מיט דער נייקייט. בשעת מיר דערציילן דאָס, מאַכן מיר אַן אַנ־
דערע מינע און מיר באַמערקן, אַז: אויב מיר האָבן ביז איצט וועגן
אָט־די אומקלאָרע באַציִונגען אפֿשר גערעדט מיט אַ לייכטן אין
שפּאַסיקן טאָן, איז עס געשען צוליב די זעלבע אומבאַוואוסטע סיבות,
צוליב וועלכע ס'געשעט אַלעמאָל. אַלנפֿאַלס, קאָן מען דערפֿון נישט דינ־
גען, אַז די זאַך אַליין איז אַ לייכטע אין אַ שפּאַסיקע. גראָד אין
דער ספֿערע, וואו מיר געפֿינען זיך איצט, וואָלט דאָס געווען נאָך
ווייניקער אמת, ווי ערגעץ־אַנדערש. האַנס קאַסטאָרפּ האָט אַמאָל
געמיינט, אַז ער איז אַ גאַנץ גוטער מבֿין אויף אָט־די ענינים, וועגן
וועלכע מ'וויצלט זיך אַזוי גערן. ס'קאָן זיין, אַז ער איז אַפֿילו גע־
רעכט געווען, וואָס ער האָט אַזוי געמיינט. איצט האָט ער איינ־
געזען, אַז אין פֿלאַכלאַנד האָט ער די זאַכן פֿאַרשטאַנען זייער
אייבערפֿלאַכלעך, ד'איז, אייגנטלעך, גאָר געווען אַן עם־הארץ אין
די ענינים. ערשט דאָ האָט ער געקריגן פּערזענלעכע דערפֿאַרונג,
אויף וועלכער מיר האָבן שוין נישט איינמאָל געגעבן אָנצוהערעניש.
אין געוויסע מאָמענטן האָט ער צוליב דעם אַלעמען אַזש געמוזט
אויסשרייען: „מיין גאָט!“ אַדאַנק דעם האָט ער געקריגן די אינער־
לעכע פֿעיקייט צו באַגרייפֿן און צו פֿאַרשטיין דעם וואַקסנדיקן אַק־
צענט פֿון יענעם אומדערהערטן, אַוואַנטוריסטיש־אָננאָמענדיקן, וועל־

כּער איז אַרײַנגעלייגט געוואָרן אין דעם ענין דאָ איבן בײַ יעדן און בײַ אַלע. דאָס הייסט נישט, אַז דאָ האָט מען זיך נישט געווילט וועגן דעם. אָבער דער דאָזיקער מאַניער האָט דאָ, נאָך מער ווי אינטן, געטראָגן דעם חותם פֿון נישט־צונעפּאַסטקייט. דאָ האָט אָט־דער מאַניער געהאַט אין זיך עפּעס ציטערנדיקס און שווינדזיכטיקס. צוליב דעם איז דערפֿון געוואָרן אַ בולטער צודעק פֿאַר דעם אונטן־באַהאַלטענעם טראַגיזם, וואָס האָט זיך, אַגב, נישט געלאָזט באַהאַלטן. האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך דערמאָנט, ווי פּלעקיקבלאַס יאָאַכים איז געוואָרן, בעת ער, האַנס קאַסטאָרפּ, האָט דאָס ערשטע און אײנציקע מאָל אַרויפֿגעפֿירט אויף אַ שמועס וועגן מאַרושעס קערפּערלעכקייט און גערעדט וועגן דעם מיט דער אומשולדיקער שפּאַסיקייט, ווי ס'איז דער שטייגער אינטן אין פֿלאַכלאַנד. ער האָט זיך אויך דערמאָנט אין דער קאַלטער בלאַסקייט, וואָס זײַן אייגן פּנים האָט אָנגענומען, בעת ער האָט פֿאַרשטעלט פֿרוי שאָשאַס פּנים פֿון די שקיעה־שטראַלן, וואָס זײַנען געפֿאַלן אויף איר. ר'האָט זיך אויך דערמאָנט דערין, אַז די זעלבע בלאַסקייט האָט ער פֿריִער אין שפּעטער באַמערקט אויך אויף פֿרעמדע פּנימער בײַ פֿאַרשיידענע געלעגנהייטן. כּמעט אַלעמאָל אויף צוויי פּנימער אײנצײַטיק. צום־בײַשפּיל: אויף פֿרוי סאַלאָמאָנס און דעם יונגן גענזוערס פּנימער, בעת ס'האָט זיך אָנגעהויבן צווישן זיי דאָס, וועגן וואָס פֿרוי שטער האָט גערעדט אַזוי קונציק. ער האָט זיך דערמאָנט דערין, לאָמיר זאָגן, און אָנגעהויבן פֿאַרשטיין, אַז אין אַזעלכע פֿאַלן איז נישט בלויז שווער נישט צו „פֿאַררעטן“ זיך, נאָר אַז די גאַנצע טירחה וואָלט אַפֿילו נישט געלוינט. מיט אַנדערע ווערטער: נישט בלויז צוליב שטאָלץ און ערלעכקייט האָט האַנס קאַסטאָרפּ זיך געגעבן ווייניק מי אונטערצודריקן זײַנע געפֿילן און צו מאַכן אַ סוד פֿון זײַן לאַגע. דערין איז שולדיק געווען אויך אין אַ געוויסער מאָס די אַטמאָספֿער.

ס'איז געווען אַזוי, ווי יאָאַכים האָט תּיכּף פֿאָרויסגעזאָגט: ס'איז דאָ שווער געווען צו מאַכן קאַנטשאַפֿט. די דאָזיקע שווערקייט קאָן מען אויסטײַטשן דערמיט, וואָס בײדע קוזינען זײַנען געווען אין דער סאַנאַטאָריע אַ מין באַזונדערע פּאַרטיע און אַ מיניאַטור־גרופּע. דערצו האָט נאָך דער מיליטערישער יאָאַכים געהאַט אין

זינען בלויז דאָס געזונט־ווערן און אַבסאָלוט נישט קיין חשק געהאַט צו שטיין אין אַ נעענטערער באַריִרונג און שייכות מיט די איבעריקע פֿאַציענטן. ווען נישט דאָס אַליין, וואָלט האַנס קאַסטאָרפּ געוועזן געהאַט און געקריגן נאָך מער געלעגנהייט באַרייטהאַרציק און אומגעצוימט איבערצוגעבן זיינע געפֿילן אַנדערע. אין איינעם אַן אָוונט, בעת דעם צונויפֿקום אין סאַלאָן, האָט אים יאָאַכים געפּאַקט שטיין צוזאַמען מיט הערמינע קלעפֿעלד, אירע ביידע טיש־שכנים גענזער און ראַזמוססען, און אויך מיט דעם בחור, וואָס טראָגט אַ מאָנאָקל און האָט איין לאַנגן נאָגל. האַנס קאַסטאָרפּס אויגן האָבן געבלישטשעט ניט געוויינלעך און ער האָט מיט אַ געריהט קול געהאַלטן אַ גאַנצע דרשה וועגן פֿרוי שאָשאַס אָריגינעלע און פֿרעמדע פּנים־שטריכן. זיינע צוהערער האָבן זיך דערביי איבערגעקוקט, געשטויסן זיך אין די זייטן און געכיכעט.

דאָס האָט יאָאַכימען זייער ווי געטאָן. אָבער האַנס קאַסטאָרפּ, וואָס האָט גורם געווען, מ׳זאָל אויס אים חוזק מאַכן, האָט נישט געשפּירט דעם שאָדן, וועלכן ער ברענגט זיך דערמיט, וואָס ער דעקט אויף זיין האַרץ. ער האָט מסתמא געמיינט, אַז זיין געפֿיל לעבט זיך נישט אויס, אויב ס׳איז פֿאַרבאָרגן און קיינער ווייסט נישט דערפֿון. ער האָט געדאַרפֿט זיין פֿאַרזיכערט, אַז ס׳איז דאָ אַן אַלגעמיינע פֿאַרשטענדעניש פֿאַר דעם. דערפֿאַר האָט ער זיך נישט וויסנדיק געמאַכט דערויף, וואָס דער עולם חוזקט. נישט בלויז פֿון זיין אייגענעם טיש, נאָר אַפֿילו פֿון אַנדערע, שכנותדיקע טישן האָט מען געקוקט צו אים, כּדי צו זען, ווי ער ווערט בלייך און רויט אינאָנהייב פֿון יעדער מאָלצייט, בעת די טיר פֿאַלט צו מיט אַ קנאַק. אַפֿילו דערמיט איז ער אויך צופֿרידן געווען. ס׳האָט זיך אים געדאַכט, אַז דערמיט, וואָס ער הויבט אַרויס אויפֿמערקזאַמקייט, ווערט זיין פֿאַרליבטקייט אויף אַ געוויסן אופֿן אָנערקענט און באַשטעטיקט פֿונדרויסן. דאָס קאָן אַמאָל נוצן דעם גאַנצן ענין און אַריינברענגען מוט אין די אומבאַשטימטע און אומזיניקע האָפֿענונגען. דערפֿאַר האָט ער זיך אַפֿילו געשפּירט גליקלעך דערפֿון. ס׳איז דערגאַנגען דערצו, אַז מ׳איז זיך ממש צונויפֿגעקומען צו זען זיין פֿאַרבלענדקייט. דאָס פֿלעגט געשען בערך נאָך אַ מאָלצייט

איוף דער טעראַסע אָדער זונטאָג נאָכמיטאָג פאַר דער פּאָרטיער=
לאָזשע, בעת די געסט פלעגן קומען אָפּנעמען די פּאָסט; ווייל זונ=
טאָג פלעגט מען נישט אָפּטראָגן די פּאָסט אין די צימערן. כמעט
אַלע האָבן געוואוסט, אַז דאָס איז אַ שטאַרק פאַרקאָכטער יונגער=
מאַן, וואָס האָט היץ און מ'קאָן אין אים אַליין דערקענען. ס'פלעגן
זיך אַוועקשטעלן פרוי שטער, פריילין ענגלהאַרט, די קלעפעלד צו=
זאַמען מיט איר חברטע, וואָס האָט אַ פּנים פון אַ טאַפּיר, דער
אומהיילבאַרער אַלבין, דער יונגערמאַן מיטן גרויסן נאָגל און נאָך
איינער אָדער אַ צווייטער פון דעם עולם פּאַציענטן. זיי פלעגן שטיין
מיט אַראָפּגעלאָזטע מויל=ווינקלען, כּכעס דורך דער נאָז און צו=
זען, ווי ער קוקט אין אַ באַשטימטער ריכטונג פאַרלוירן און ליידנ=
שאַפטלעך=צעשמייכלט, מיט יענער היץ איוף די באַקן, וואָס איז
אים באַפאַלן באַלד דעם ערשטן אָוונט, ווען ר'איז אָנגעקומען, מיט
יענעם גלאַנץ אין די אויגן, וואָס האָט זיך אָנגעצונדן, ווען ער
האָט דאָס ערשטע מאָל דערהערט הוסטן דעם אַריסטאָקראַט....

איינגנטלעך, איז עס שיין געווען פון כעטעמברינים זייט, וואָס
ער פלעגט אין אַזאַ לאַגע פונדעסטוועגן צוגיין צו האַנס קאַסטאָרפּן,
כּדי אים אַריינצוציען אין אַ שמועס און כּדי צו פרעגן, וואָס ער
מאַכט. אָבער ס'איז אַ ספק, צי האַנס קאַסטאָרפּ האָט פאַרשטאַנען
אָפּציישאַצן ווי געהעריק די מענטשן=פריינדלעכע פּאָראורטייללאָזי=
קייט, וואָס איז געלעגן דערין. ס'האָט זיך געקאָנט טרעפן אין פאָר=
הויז, זונטאָג נאָכמיטאָג. ביי דער לאָזשע פון פּאָרטיער האָבן זיך
געשטופּט די געסט און אויסגעשטרעקט די האַנט אָפּצונעמען די
פּאָסט. אויך יאָאַכים איז דאָרטן געווען פון די ערשטע. זיין קו=
זין איז געבליבן הינטן און אָפּגעוואַרט — ווי מיר האָבן עס שוין
איבן געשילדערט — צו קאָנען כאַפּן אַ בליק אויף קלאַוודיאַ שאָשאַ,
וואָס איז געשטאַנען נישט ווייט מיט אירע טיש=שכנים און אָפּגע=
וואַרט, ביז ס'וועט לייזער ווערן אַרום דער פּאָרטיער=לאָזשע. ס'איז
געווען אַ שעה, ווען ס'מישן זיך צונויף אַלע געסט פון דער סאַנאַ=
טאָריע, אַ שעה פון געלעגנהייטן און האַנס קאַסטאָרפּ האָט זי צו=
ליב דעם טאַקע ליב געהאַט און געבענקט נאָך איר. מיט אַכט
טעג צוריק האָט ער זיך ביים פענסטערל צונויפגעטראָפן מיט מאַדאַם

שאָשאַ נאָר נאָענט, אַזוי, אַז זי האָט זיך אין אים לייכט אָנגעשטויסן און אינדערהיך אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ און געזאָגט: פּאַרדאָן. אַדאַנק, דער היץ, האָט זיך אין אים, צו זיין גרייסער פריידּ, גע־פונען געגוג גייסטיקע קראַפט צו ענטפערן:

* — Pas de quoi, madame!

וואָס פאַר אַ גליקלעכער ציפאַל — האָט ער געטראַכט — איז דאָס, וואָס יעדן זונטאָג נאָכמיטאָג ווערט אויף זיכער צעטיילט די פּאָסט אין פּאָרהויז! מ׳וואָלט געקאָנט זאָגן, אַז ער האָט קאָנסו־מירט די וואָך, וואַרטנדיק גאַנצע זיבן טעג, ביז ס׳וועט אָנקומען אָט־די שעה. און וואַרטן הייסט: צויאָגן, שפּירן די צייט און די קעגנוואַרט, נישט ווי אַ מתּנה פון גאָט, נאָר ווי אַ מניעה, פאַר־ניינען און אָפּלייקענען איר ווערט און זי גייסטיק איבערהיפּערן. וואַרטן, זאָגט מען, איז לאַנגווייליק. ס׳איז אָבער אַקוראַט־אַזוי, און אפשר דווקא — קורצווייליק, ווייל עס שלינגט איין מאַסן צייט, ווערלכע ווערן נישט דורכגעלעבט און אויסגענוצט ווי אַזעלכע. מ׳וואָלט געקאָנט זאָגן, אַז דער, וואָס האָט בלויז אין איין וואַרטן, איז גע־גליכן צו אַ פרעסער, וואָס זיין פאַרדייונגס־אַפּאַראַט לאָזט־דורך מאַסן שפּייז אין צייט נישט קיין נוצן פון זייער דערנערנדיקן ווערט. מ׳וואָלט אַפילו געקאָנט גיין נאָך ווייטער און זאָגן: אַקוראַט ווי נישט־פאַר־דייטע שפּייז מאַכט נישט שטאַרקער דעם עסער, פּונקט אַזוי מאַכט די צייט פון וואַרטן נישט עלטער. ס׳טרעפט זיך אָבער נישט אין דער פּראַקטיק קיין ריין און אַבסאָלוט וואַרטן.

די וואָך איז, הייסט עס, איינגעשלונגען געוואָרן און ס׳איז ווידער געקומען די זונטאָגדיקע נאָכמיטאָג־שעה, ווען מ׳נעמט אָפּ די פּאָסט, עפּעס אַזוי, ווי ס׳וואָלט נאָך אַלץ געווען די אייגענע שעה פון פאַר זיבן טעג. די דאָזיקע שעה האָט אויף דעם אויפרעגנ־דיקסטן אופן געוויזן איין געלעגנהייט נאָך דער אַנדערער. יעדע מינוט האָט זי געהאַט און געגעבן מעגלעכקייטן צו קומען מיט פרוי שאָשאַ אין געזעלשאַפטלעכע באַציונגען. פון די דאָזיקע מעגלעכ־קייטן האָט האַנס קאַסטאָרפּ האַרץ זיך צונויפגעפּרעסט און זיך

* נישטאָ פאַרוואָס, מאדאם.

געקלאַפּט, פּאַקטיש זיינען זיי קיינמאָל נישט דערגאַנגען צו דער מדרגה פון פאַרווירקלעכונג. ס'זיינען צו דעם געווען מניעות אי מיליטערישע, אי ריין־ציווילע. אַ סך האָט, הייסט עס, געשטערט דער בכבודיקער יאָאַכים און אויך האַנס קאַסטאָרפּס אייגענע ערע־און פליכט־געפילן. אַנדערע מניעות זיינען געווען נעשטיצט אויפן געפיל, אַז געזעלשאַפטלעכע באַציונגען בנוגע צו קלאַודיאַ שאָשאַ, ליטווישע באַציונגען, ביי וועלכע מ'זאָגט זיך „איר", מ'פאַרניינט זיך און מ'רעדט ווי ווייט מעגלעך פראַנצויזיש, — אַז אַזעלכע באַציונגען זיינען נישט נייטיק, נישט געוואונטשן און נישט אויפן אָרט... ער איז געשטאַנען און געזען, ווי זי רעדט שמייכלענדיק, אַקוראַט ווי פּריבּיסלאַוו היפּפּע פלעגט אַמאָל ריידן און לאַכן אויפן הויף פון דער שול; איר מויל האָט זי דערביי געעפנט גאַנץ ברייט און אירע קרומלעכע גרוי־גרינע אויגן איבער די באַקן־ביינער האָבן זיך פאַרצויגן אין שמאָלע שפּעלטלעך. דאָס איז לחלוטין נישט געווען „שיין". אָבער ס'איז געווען אַזוי ווי ס'איז און בעת מ'איז פאַרליבט, האָט דער עסטעטישער מיין פון שכל צו זאָגן אַקוראַט אַזויפיל, וויפל דער מאָראַלישער. —

— איר וואַרט אויך אויף בריוו, אינזשעניער?

— אַזוי האָט אים עמעץ אַ זאָג געטאָן, עמעץ, וואָס האָט געשטערט. האַנס קאַסטאָרפּ האָט אַזש אויפגעציטערט און זיך אויסגעדרייט צו סעטעמברינין, וואָס איז געשטאַנען פאַר אים אַ צעשמייכלטער. ס'איז געווען דער פיינער און הומאַניסטישער שמייכל, מיט וועלכן ער האָט אַמאָל באַגריסט דעם ערשט־אָנגעקומענעם האַנס קאַסטאָרפּ — ביי דער באַנק לעבן טייכל. דערזעענדיק אים, האָט זיך האַנס קאַסטאָרפּ פאַרשעמט, אַקוראַט ווי דעמאָלט. אמת, אין חלום האָט ער אַזוי אָפט געפּרוווט אָפּשטופּן דעם „קאַטערינאַזש" דערפאַר, וויל ער „שטערט דאָ", — אָבער דער מענטש איז וואַכנדיקערהייט בעסער, ווי אין חלום. האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך נישט בלויז אויסגעניכטערט און פאַרשעמט פון דעם דאָזיקן שמייכעלע, נאָר ער האָט אויך דערפילט אַ דאַנקבאַרקייט, ווי צו אַ בעל־טובה. ער האָט געזאָגט:

— גאָט מײַנער, ברווֹ גאָה, העד סעטעמברינֹי. איך בין דאָך נישט קײן אַמבאַסאַדאָר. אפשר איז דאָ אַ פּאָסט־קאַרטל פאַר אײנעם פון אונז: מײַן קוזין וואַרט שוין דאָרטן.

— מיר האָט שוין דער הינקענדיקער טײַוול אָפּגעגעבן: מײַן קלײנע קאָרעספּאָנדענץ — זאָגט סעטעמברינֹי און שטעקט אַרײַן די האַנט אין דער זײַטיקער קעשענע פון דער איבעריקער האָריקער מאַרינאַרקע.— אינטערעסאַנטע זאַכן, זאַכן פון ליטעראַרישע און סאָציאַלע פּער־ספּעקטיוון, איך לײקן עס נישט. ס׳גײט װעגן אַן ענציקלאָפּעדיש װערק, װאָס אַ הומאַניטאַרער אינסטיטוט גיט אַרויס און פאַרבעט מיך דאָרטן מיטצואַרבעטן... בקיצור, אַ שײנע אַרבעט. העד סע־טעמברינֹי האַקט אָפּ. — אָבער װאָס הערט זיך בײַ אײַך? — פרעגט ער. — װי גײט עס? װי װײַט איז, צום בײַשפּיל, דערגאַנגען דער פּראָצעס פון אַקלימאַטיזאַציע? איר זענט סוף־כל־סוף נאָך נישט אַזוי לאַנג צװישן אונז, אַז די פראַגע זאָל נישט זײַן אויפן אָרט.

— אַדאַנק, העד סעטעמברינֹי, ס׳גײט נאָך אַלץ צו מיט געװיסע שװעריקײטן. מיר דאַכט זיך, אַז ס׳קאָן זיך אַזוי ציען ביזן סאַמע סוף. טײל מענטשן געװױנען זיך קײנמאָל נישט צו — האָט מיר מײַן קוזין געזאָגט תיכּף, װי כ׳בין אָנגעקומען. אָבער מ׳װערט צו־געװױנט אויך צום געדאַנק, אַז מ׳קאָן זיך נישט אײַנגעװױנען.

— אַ פאַרװיקלטער פּראָצעס — לאַכט דער איטאַליענער. — אַ מאָדנער אופן פון אײַנבירגערן זיך. פאַרשטײט זיך, די יוגנט איז פעיִק צו אַלעמען. זי געװױנט זיך נישט, אָבער זי װאָרצלט זיך פונדעסטװעגן אײַן.

— סוף־כל־סוף איז עס דאָך נישט קײן סיבירער קאַטאָרגע.

— נײן. אָ, איר האָט ליב צו געבן מזרח־דיקע פאַרגלײַכן. זײ־ער פאַרשטענדלעך. אַזיע פאַרשלינגט אונז. װוּ מ׳קומט — אומעטום טאָטערישע פּנימער. — דערבײַ דרײט סעטעמברינֹי דיסקרעט אויס דעם קאָפּ הינטערװײַלעכץ. „דזשינגיס־כאַן" — זאָגט ער — בלישטשענ־דיקע אויגן פון סטעפּ־װעלף, שנײ און שנאַפּס, נאַהײַקע, שליסל־בורג און קריסטנטום. מ׳װאָלט געדאַרפט דאָ אין פאָרהויז אויפ־שטעלן אַ מזבח דער פּאַלאַס־אַטענע * — װי אַ סימבאָל פון שוץ. איר

* גריכישע געטין.

זעט, דאָרטן האָט זיך צעקריגט אַן איוואַן איוואַנאָוויטש אָן ווייסער וועש מיט דעם פּראָקוראָר פּאַראַוואַנט. יעדער פון זיי האָט געוואָלט שטיין אין דער ריי פריער פאַרן צווייטן, ביים אָפּנעמען די פּאָסט. כווייס נישט, ווער ס'איז גערעכט, אָבער דאַכט זיך, אַז דער פּראָקוראָר שטייט אונטער דער שוץ פון דער געטין. וואָס אמת, אַן אייזל איז ער, אָבער ער פאַרשטייט כאָטש לאַטיין.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט געלאַכט — סעטעמבריני האָט דאָס קיינמאָל נישט געטאָן. מ'וואָלט זיך גאָרנישט געקאָנט פאָרשטעלן, ווי אַזוי ער זעט אויס לאַכנדיק פון גאַנצן האַרצן. וויטער ווי צו דעם פיינעם און טרוקענעם שמייכעלע אין גרויל־ווינקל איז ביי אים קיינמאָל נישט דערגאַנגען. ער האָט זיך צוגעקוקט, ווי דער יונגערמאַן לאַכט און געפרעגט:

— אייער דיאַפּאָזיטיוו — איר האָט אים שוין געקריגן?

— כ'האָב אים שוין באַקומען — ענטפערט האַנס קאַסטאָרפּ מיט אַ וויכטיקער מינע — ערשט לעצטנס. אָט איז ער — און ער שטעקט אַריין די האַנט אין בוזים־קעשענע.

— אַ, איר טראָגט עס אין פּאָרטפעל — ווי אַ שיין, אַזוי צו זאָגן, ווי אַ פּאַס, אָדער מיטגליד־ביכל. זייער גוט, לאָזט נאָר געבן אַ קוק! — און סעטעמבריני הייבט אויף קעגן ליכט די קליינע גלעזערנע פּלאַטע, וואָס איז אַרומגערעמט מיט שוואַרץ פּאַפּיר, און האַלט זי צווישן גראָבן־און וויזפינגער פון זיין לינקער האַנט. די דאָזיקע באַוועגונג איז מען דאָ געוווינט צו זען זייער אָפט. זיין פּנים מיט די שוואַרצע מאַנדל־אויגן פאַרקרימט זיך עטוואָס, בעת ער קוקט זיך איין מבינותדיק אינם אַבלותדיקן ליכט־בילד, און ס'איז שווער געווען צו וויסן, צי טוט ער עס, כדי בעסער צו זען, אָדער צוליב אַנדערע סיבות.

— יאָ, יאָ, — זאָגט ער צום סוף. — דאָ האָט איר אייער לעגיטימאַציע, דעם בעסטן דאַנק. און ער דערלאַנגט די קליישע צוריק דעם אייגנטימער, דערלאַנגט זי אים זייטיק, עפּעס ווי אי־בער דער אייגענער האַנט און מיט אַן אַוועקגעדרייט פּנים.

— איר האָט געזען די שנירלעך? — פרעגט האַנס קאַסטאָרפּ — און די קניפּלעך?

— איר ווייסט דאָך — ענטפֿערט סעטעמבריני פּאַמעלעך — ווי אַזוי איך קוק אויף דעם ווערט פֿון דער דאָזיקער סחורה. איר מוזט אויך וויסן, אַז די פֿלעקן און די שאָטנס אָט־דאָ זײַנען על־פּי־רוב ריין־פֿיזיאָלאָגישע. איך האָב שוין געזען הונדערט בילדער, וואָס האָבן מער־ווייניקער אויסגעזען, ווי אײַערס, און די פּ־אַ׳ע, צי זיי קאָנען יאָ דינען פֿאַר אַ „שײַן" אָדער נישט, איז אין אַ געוויסער מאָס אָפּהענגיק געווען פֿון דעם, וואָס האָט זיי אָנגעקוקט. איך רייד נישט ווי אַ פֿאַכמאַן, אָבער אַלנפֿאַלס, ווי אַ נישט־פֿאַכמאַן מיט אַ לאַנגיאָריקער דערפֿאַרונג.

— און אײַער אייגענע שײַן זעט אויס ערגער?

— יאָ, אַ ביסל ערגער. אגב, איז מיר באַקאַנט, אַז איך אונזערע היגע באַלעבאַטים שטיצן נישט זייערע דיאַגנאָזעס בלויז אויף אָט־די שפּילעכלעך. און איר האָט טאַקע בדעה איבערצווינטערן בײַ אונז?

— יאָ, גאָט מײַנער... כ'הייב מיך אָן אײַנצולעבן מיטן געדאַנק, אַז איך וועל אַהיימפֿאָרן ערשט צוזאַמען מיט מײַן קוזין.

— דאָס הייסט, איר געוויינט זיך צו דערצו, איר זאָלט נישט... איר האָט דאָס פֿאָרמולירט זייער וויציק. איך האָף, אַז איר האָט דערהאַלטן די נייטיקע זאַכן — וואַרעמע מלבושים, גוטע שיך?

— אַלץ. אַלץ אין דער בעסטער אָרדענונג, הער סעטעמבריני. איך האָב געשריבן צו מײַנע קרובים און אונזער הויז־פֿאַרוואַלטערין האָט מיר אַלץ צוגעשיקט מיט שנעל־פֿראַכט. כ'בין איצט פֿאַרזאָרגט.

— דאָס באַרויִקט מיך. אָבער וואַרט נאָך, איר דאַרפֿט האָבן אַ זאַק — אַ פֿעלץ־זאַק — ווי קאָן מען פֿאַרגעסן דערין! דער דאָזיקער שפּעט־זומער קאָן אָפּנאַרן. אַ ליאַדע שעה קאָן ווערן פֿעסטער ווינטער. איר וועט דאָ פֿאַרברענגען די קעלטסטע חדשים...

— יאָ, דער ליג־זאַק — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ — אָן אים גייט עס נישט. איך האָב שוין טאַקע אויך אַ טראַכט געטאָן וועגן דעם, אַז אין די נאָענטסטע טעג זאָלן מיר, מײַן קוזין און איך, אַראָפּגיין אין שטעטל אַרײַן און קויפֿן אַ פֿעלץ־זאַק. אַזוי וועט

ער מיר קיינמאָל נישט צו=נוץ קומען, אָבער אויף פֿיר ביז זעקס חדשים לוינט עס אײַך.

— עס לוינט, עס לוינט, אינזשעניער! — זאָגט סעטעמבריני שטילערהייט און מאַכט אַ טריט נענטער צום יונגנמאַן — איר ווייסט דען נישט, ס'איז אַ שרעק, ווי זיי וואַרפֿן זיך דאָ מיט די חדשים? שרעקלעך, ווײַל ס'איז אומנאַטירלעך און אײַך פֿרעמד. עס שטיצט זיך בלויז אויף דער אויפֿנעמערישקייט, וואָס איז אייגן אײַערע יאָרן. אַך, די צו=גרויסע אויפֿנעמערישקייט פֿון דער יוגנט! — זי ברענגט אַרײַן אין פֿאַרצווייפֿלונג דעם דערציער. ווײַל קודם=כּל איז די יוגנט גרייט איבערצונעמען דאָס שלעכטע. רעדט נישט דאָס, מיט וואָס עס שמעקט דאָ אַרום, יונגער מענטש, נאָר דאָס, וואָס ס'פּאַסט פֿאַר אײַערע אייראָפּעיִשע לעבנס=פֿאָרמען! דאָ שמעקט קודם=כּל אַ סך מיט אַזיע — נישט אומזיסט שווימלט דאָ און גריבלט מיט טיפּן פֿון דער מאָסקוויטישער מאָנגאָליע! די דאָזיקע לײַט — און סעטעמבריני גיט אַ ווײַז מיט דער גאָמבע אויף הינטערהײַלעכץ — נעמט אײַך נישט אינערלעך אַדורך מיט זיי, לאָזט אײַך נישט אָנשטעקן מיט זייערע באַגריפֿן. שטעלט זיי ליבערשט אַקעגן אײַער מהות, אײַער העכערן מהות און האַלט הייליק דאָס, וואָס ס'איז לויט דער נאַטור און דער טראַדיציע הייליק אײַך, דעם מענטש פֿון מערבֿ, פֿון געטלעכן מערבֿ, דעם מענטש פֿון ציוויליזאַציע. צום בײַשפּיל — די צײַט! די דאָזיקע ברייטקייט, די דאָזיקע באַרבאַרישע מילדקייט בנוגע צײַט געהער צום אַזיאַטישן סטיל. דאָס איז, מסתּמא, די סיבה, הלמאַי ס'ציט אַזוי אַהער די מזרח=מענטשן. איר האָט עס נאָך נישט באַמערקט, אַז ווען אַ רוס זאָגט „פֿיר שעה“, איז עס בײַ אים נישט מער, ווי בעת אונזער איינער זאָגט „איין שעה“? מ'קאָן לײַכט אַ קלער טאָן, אַז די נאָנשאַלאַנטקייט פֿון די דאָזיקע מענטשן לגבי צײַט האָט אַ שײַכות מיט די ווילדע, גרויסע שטחים פֿון זייער לאַנד. וואו ס'איז פֿאַראַן אַ סך שטח, דאָרטן איז דאָ אַ סך צײַט. מ'זאָגט טאַקע, אַז זיי זײַנען דאָס פֿאָלק, וואָס האָט צײַט און קאָן וואַרטן. מיר, אייראָפּעער, מיר קאָנען עס נישט. מיר האָבן אַקוראַט אַזוי ווייניק צײַט, ווי קליין ס'איז אונזער סובטעלע און שיין=אײַנגעטיילטע ערד=טייל. מיר מוזן גענוי באַלעבאַטעווען, סיי מיט צײַט, סיי מיט שטח — אויסנוצן, אויס=

נוצן, אינזשעניער! נעמט אַלס סימבאָל אינזערע שטעט, די צענטרען אין ברען־פונקטן פון דער ציוויליזאַציע, די שמעלין־קעפלעך פון מענטשלעכן געדאַנק! אַקוראַט אין דער זעלבער מאָס, ווי ס'ווערט דאָרטן אַלץ טייערער דער באָדן און ס'ווערט אוממעגלעך צו פירן זיך פאַרשווענדעריש מיט פּלאַץ, פּונקט אין דער זעלבער מאָס, נעמט אַייך אין זינען אַריין, ווערט דאָרטן אויך אַלץ טייערער די צייט! Carpe diem! * — אַזוי זינגט אַ גרויסשטאָטישער. די צייט איז גאָטס מתנה, געגעבן דעם מענטש, ער זאָל זי אויסנוצן — זי אויסנוצן, אינזשעניער, לטובת דעם פּראָגרעס פון דער מענטשהייט.

נישט געקוקט דערויף, וואָס דאָס דייטש־ריידן איז, מסתמא, גאַנץ שווער אָנגעקומען דער איטאַליענישער צונג, האָט ער פונדעסטוועגן אויך אָט־די לעצטע ווערטער אַרויסגעזאָגט מיט הנאה, קלאָר, שיין־קלינגענדיק און אפילו פּלאַסטיש, מעג מען זאָגן. האַנס קאַסטאָרפּ האָט בלויז געענטפערט מיט אַ קורצער, שטייפער און פאַרלעגענער פאַרבייגונג פון אַ שילער, וואָס האָט אויסגעהערט אַ ביסל מוסר. וואָס וואָלט ער געקאָנט ענטפערן? די דאָזיקע פּריוואַטלעקציעס, וועלכע סעטעמבריני פלעגט אים האַלטן בסוד, מיטן רוקן צום איבעריקן עולם און כמעט שעפּטשענדיק, האָבן געהאַט אין זיך אַ צו־זאַכלעכן, צו־אומגעזעלשאַפטלעכן און אַ צו־ווייניק שמועסערישן כאַראַקטער, ס'זאָל אפילו פּאַסן צו ענטפערן מיט אַ לויבוואָרט. אַ לערער ענטפערט מען נישט: „דאָס האָט איר שיין געזאָגט“. אַמאָל פלעגט עס האַנס קאַסטאָרפּ טײלמאָל טאָן, אין אַ געוויסער מאָס, כדי אײַנצוהאַלטן די געזעלשאַפטלעכע פאַרהעלטעניש צווישן גלייכע מענטשן. אָבער אַזוי דורך־און־דורך דערציעריש, ווי איצט, האָט נאָך דער הומאַניסט קיינמאָל נישט גערעדט. ס'איז געבליבן בלויז: אויסצוהערן דעם מוסר מיט דער פאַרלעגנהייט פון אַ שול־יינגל.

מ'האָט, אַגב, דערקאָנט אין סעטעמברינין, אַז זיין געדאַנק האָט ווייטער געאַרבעט אויך, בעת ער איז פאַרשוויגן געוואָרן. ער

* לאַטייניש: נוץ אויס דעם טאָג — חי געלעבט.

איז נאָך אַלץ געשטאַנען האַרט לעבן האַנס קאַסטאָרפּן, אַזױ, אַז
יענער האָט זיך אַפילו אַ ביסל צוריקגעבױגן. סעטעמברינים שװאַרצע
אױגן האָבן געהאָנגען אױף דעם יונגמאַנס פּנים בלינד־פאַרקלערט.
— איר לײדט, אינזשעניער — האָט ער װײטער גערעדט —
איר לײדט, װי אַ פאַרבלאָנדזשעטער, װער דערקענט עס דען
נישט אין אײַך? אָבער אױך אײַער באַציִונג צו לײדן דאַרף זײַן אַן
אײראָפּעיִשע, נישט קײן באַציִונג פון מזרח־מענטשן, װעלכע זײַנען
נישט־אױסהאַלטעװדיק און גענײגט צו קראַנקהײט — דערפאַר זײַ־
נען זײ דאָ אַזעלכע אָפטע געסט... רחמנות און געדולד אָן אַ שיעור —
אַזױ־אַרום רעאַגירט ער אױף לײדן. אָבער אונזער, אײַער באַציִונג
טאָר נישט זײַן אַזעלכע!... מיר האָבן גערעדט װעגן מײַן פּאָסט...
אָט, גיט אַ קוק... אָדער נאָך בעסער — קומט! ס'איז אוממעגלעך
דאָ... לאָמיר זיך אַריסרוקן פונדאַנען אין אַרײַנגײן דאָרט אינעװײ־
ניק... איך װעל אײַך אױסזאָגן עפּעס, װאָס... קומט! דערבײ האָט
ער זיך אױסגעדרײט און אַרױסגעצױגן האַנס קאַסטאָרפּן פון פּאָר־
היז אין דעם ערשטן געזעלשאַפטס־צימער, װאָס איז אַמנאָענטסטן
צום פּאָרטאַל. עס דינט פאַר אַ שרײַב־און לײען־זאַל. איצט איז
דאָרטן קײנער נישט געװען. די װענט אונטער דער העלער װעלבונג
זײַנען געװען אַרומגעקלאַפּט מיט האָלץ, ס'זײַנען דאָרטן געשטאַנען
ביכער־שענק. אינמיטן איז געשטאַנען אַ טיש מיט שטולן. ר'איז
געװען באַלײגט מיט צײַטונגען אױף העלצלעך. אונטער די װעל־
בונגען פון די פענסטער־פאַרטיפונגען זײַנען געשטאַנען שרײַב־טישלעך.
סעטעמבריני איז צוגעגאַנגען ביז צו אַ פענסטער און האַנס קאַס־
טאָרפּ איז אים נאָכגעגאַנגען. די טיר איז געבליבן אָפן.
— די דאָזיקע פּאַפּירן — זאָגט דער איטאַליענער און נעמט
אַרױס אינדערגיך פון זײַן אַרױסגעזעצטער זײַטיקער קעשענע אין
זײַן האָריקער מאַרינאַרקע אַ גרױסן, שױן־געעפנטן קאָנװערט. באַלד
דערנאָך נעמט ער אַרױס פון אינעװײניק פאַרשײדענע דרוק־זאַכן און
אַ בריװ. ער װײַזט זײ האַנס קאַסטאָרפּן. — די דאָזיקע פּאַפּירן האָבן
אין דער פראַנצײזישער שפּראַך דעם טיטל: „אינטערנאַציאָנאַלער
בונד פאַר דער אָרגאַניזירונג פון פּראָגרעס“; מען האָט זײ מיר צו־

געשיקט פון ליגאַנאָ, וואו ס'איז פאַראַן אַ פיליע פון דער געזעלשאַפט. איר פרעגט מיך, וואָס פאַר אַ פּרינציפּן זי האָט, וואָס פאַר אַ ציל? איך קאָן עס אייך איבערגעבן אין צוויי ווערטער: די ליגע פאַר דער אָרגאַניזירונג פון פּראָגרעס פירט אַרויס פון דאַרווינס אַנטוויקלונגס-טעאָריע די פילאָסאָפישע באַדייטונג, אַז דער טיפסטער נאַטור-באַרוף פון דער מענטשהייט איז איר אַליין-פאַרפולקומונג. דערפון דרינגט זי ווייטער אַרויס, אַז דער חוב פון יעדן איינעם, וואָס וויל אויספילן זיין נאַטירלעכן באַרוף, איז — טעטיק צוצוהעלפן דעם פּראָגרעס פון דער מענטשהייט. אַ סך זיינען נאָכגעגאַנגען נאָך דעם דעוויז פון אָט-דער געזעלשאַפט. די צאָל פון אירע מיטגלידער אין פראַנקרייך, איטאַליע, שפּאַניע, טערקיי, און אַפילו אין דייטשלאַנד — איז אַ באַדייטנדיקע. אויך איך האָב דעם כּבוד צו זיין פאַרשריבן אין רעגיסטער פון אָט-דעם בונד. עס איז דאָ אויסגעאַרבעט געוואָרן אַ וויסנשאַפטלעך-באַגרינדעטער רעפאָרם-פּראָגראַם מיט אַ ברייטן פאַרנעם, וואָס נעמט אַרום אַלע איצטיקע מעגלעכקייטן צו פאַרפולקומען דעם מענטשלעכן אָרגאַניזם. מ'שטודירט דאָס געזונט-פּראָבלעם פון אונזער ראַסע, מ'פּרוּווט אויס אַלע מעטאָדן צו באַקעמפן די דעגענעראַציע, וועלכע איז אָן שום ספק אַ טרויעריקע באַגלייט-דערשיינונג פון דער וואַקסנדיקער אינדוסטריאַליזירונג. ווייטער פאַרנעמט זיך דער בונד מיט אָרגאַניזירן פאָלקס-אוניווערסיטעטן, העלפט גובר-זיין די קלאַסן-קאַמפן דורך די אַלע סאָציאַלע פאַרבעסערונגען, וואָס ניצן פאַר דעם דאָזיקן צוועק. ער שטרעבט אויך צו באַזייטיקן די פעלקער-קאַמפן, די מלחמות דורך דער אַנטוויקלונג פון אינטערנאַציאָנאַלע געזעצן. ווי איר זעט, זיינען די אָנשטרענגונגען פון דער ליגע ברייטע און אַרומנעמענדיקע. אַ סך אינטערנאַציאָנאַלע צייטשריפטן זיינען עדות פון אָט-דער טעטיקייט — ס'זיינען חודש-זשורנאַלן, וואָס גיבן איבער זייער צוציענדיק אין דריי אָדער פיר וועלט-שפּראַכן באַריכטן וועגן דער פּראָגרעסיווער אַנטוויקלונג פון דער קולטור-מענטשהייט. אין פאַרשיידענע לענדער זיינען אָרגאַניזירט געוואָרן אַ סך אָרטיקע אָפּטיילונגען, וואָס אָרדענען איין דיסקוסיע-אָוונטן, זונטאָג-פאַרזאַמלונגען, וואו זיי קלערן אויף און פּראָפּאַגירן דעם אידעאַל פון פּראָגרעס. קודם-כּל באַמיט זיך שטאַרק

דער בונד צוצוהעלפן די פּאָליטישע פּראָגרעסיווע פּאַרטייען פון אַלע לענדער מיט דעם מאַטעריאַל, וואָס ער האָט אָנגעקליבן... איר הערט זיך צו, אינזשעניער?

— אַבסאָליוט! — ענטפערט האַנס קאַסטאָרפּ אינדערגיך און זיך איבעררײַסנדיק. ער האָט בײַ די ווערטער דאָס געפיל פון אַ מענטש, וואָס האָט זיך געהאַלטן בײַ אויסגליטשן און זיך קוים צוריק דערכאַפּט.

סעטעמבריני זעט אויס צו זײַן צופרידן.

— איך נעם אָן, אַז איר ווערט דאָ געוואָר פון נײַע, איבערראַשנדיקע זאַכן?

— יאָ, כ'מוז אײַך מודה זײַן, אַז ס'איז דאָס ערשטע מאָל, וואָס כ'הער וועגן אָט־די... די אָנשטרענגונגען.

— הלוואַי וואָלט איר — רופט אויס סעטעמבריני שטילערהייט — הלוואַי וואָלט איר פריער געווען געהערט וועגן דעם! אָבער אפשר הערט איר אײַך איצט נישט צו־שפּעט דערפון. יאָ, די דרוק־זאַכן... איר ווילט וויסן, וואָס זיי באַהאַנדלען... הערט אויס ווײַטער! אין פרילינג האָט מען צונויפגערופן אַ פײַערלעכן קאָנגרעס פון דעם בונד קיין באַרצעלאָנאַ. איר ווייסט דאָך, אַז די דאָזיקע שטאָט קאָן זיך רימען מיט באַזונדערס גוטע באַציִונגען צום אידעאַל פון פּראָגרעס. דער קאָנגרעס האָט געדויערט אַ גאַנצע וואָך און איז פול געווען מיטן באַנקעטן און פײַערונגען. גרויסער גאָט, איך האָב געוואָלט אַהינפאָרן, איך האָב זיך געריסן מיט בענקשאַפט אָנטיילצונעמען אין די באַראַטונגען, אָבער דער דאָזיקער זשוליק, דער הויפּראַט, האָט עס מיר פאַרווערט און מיך געסטראַשעט מיטן טויט. וואָס־זשע ווילט איר, כ'האָב מורא געהאַט פאַרן טויט און בין נישט געפאָרן. איר קאָנט אײַך פאָרשטעלן, אַז כ'בין געווען פאַרצווייפלט צוליב דעם שטיקל, וואָס מײַן קראַנקהייט האָט מיר אָפּגעטאָן. קיין זאַך טוט נישט אַזוי וויי, ווי בעת דאָס אָרגאַנישע אין אונז, דאָס חיהשע שטערט אונז צו דינען דעם געבאָט פון שׂכל. דערפאַר מאַקע האָב איך אַזאַ באַפרידיקונג פון דער צושריפט פון דער ביוראָ אין לוגאַנאָ... איר זענט נײַגעריק צו וויסן וואָס ס'שטייט דאָרטן? כ'פאַרשטיי עס גאַנץ גוט! אַ פּאָר בקיצור־

דיקע אינפאָרמאַציעס... דער „בונד צו אָרגאַניזירן דעם פּראָגרעס" אַרויסגייענדיק פון דעם שטאַנדפּונקט, אַז זיין אויפגאַבע באַשטייט דערין, צו דערנענטערן דאָס גליק פון דער מענטשהייט, מיט אַנדערע ווערטער: דורך נוצלעכער סאָציאַלער אַרבעט צו באַקעמפן די מענטשלעכע ליידן און זיי סוף=כל=סוף אינגאַנצן אויסצוראָטן; ווייטער: אַרויסגייענדיק פון שטאַנדפּונקט, אַז די דאָזיקע העכסטע אויפגאַבע קאָן נאָר אויסגעפירט ווערן מיט דער הילף פון דער סאָציאָלאָגישער וויסנשאַפט, וואָס שטעלט זיך פאַרן לעצטן ציל די פולקומע מלוכה, — האָט דער בונד אין באַרצעלאָנאַ באַשלאָסן צונויפשטעלן אַ פיל=בענדיק ווערק אונטערן נאָמען „די סאָציאָלאָגיע פון ליידן" און וואו ס'זאָלן גענוי און מיט אויסשעפּנדיקער סיסטעמאַטיק באַאַרבעט ווערן די מענטשלעכע ליידן אין אַלע קלאַסן און מינים. אפשר וועט איר זאָגן: צו=וואָס טויגן קלאַסן, מינים, סיסטעמען? וועל איך אייך ענטפערן: אָפּקלייב און אָרדענונג זיינען דער אָנהייב פון באַהערשונג. דער אמתדיקער מוראדיקער שונא איז דאָס אומבאַקאַנטע. מ'מוז אַרויספירן דאָס מענטשלעכע געשלעכט פון דער פּרימיטיווער סטאַדיע פון מורא און גדולדיקער טעמפּקייט און עס דערפירן צו דער פאַזע פון ציל=באַוואוסטזיניקער טעטיקייט. מ'מוז דערפאַר די מענטשן קלאָר מאַכן, אַז מ'דאַרף קודם=כל דערקענען די סיבה און זי אויסראָטן, ממילא וועלן בטל ווערן אירע רעזולטאַטן. מ'דאַרף אויך קלאָר מאַכן, אַז כמעט אַלע ליידן פון יחיד זיינען קראַנקהייטן פונם סאָציאַלן אָרגאַניזם. גוט! דערצו שטרעבט טאַקע די „סאָציאָלאָגישע פּאַטאָלאָגיע". ס וועלן, הייסט עס, אין אַ צוואַנציק בענדער פון לעקסיקאָן=פאָרמאַט אויסגערעכנט און באַהאַנדלט ווערן כלערליי מענטשלעכע ליידן, וועלכע מ'קאָן זיך בכלל נישט פאָרשטעלן, אָנגעהויבן פון די פּערזענלעכסטע און אינטימסטע ביז צו די גרויסע קאָנפליקטן פון גרופּעס, יענע ליידן, וואָס וואַקסן אַרויס פון קלאַסן=שנאה און אינטערנאַציאָנאַלע צוזאַמענשטויסן. בקיצור, דאָס בוך וועט אָנווייזן אויף די כעמישע עלעמענטן, וואָס שטעלן צונויף אין פאַרשיידענע מישונגען און פאַרבינדונגען אַלע מענטשלעכע ליידן. היות פאַר דער ריכט=ליניע פון דער גאַנצער אַרבעט ווערט גענומען דער כבוד און דאָס גליק

פֿון דער מענטשהײט, װעט איז יעדן פֿאַל אָנגעװיזן װערן אויף די מיטלען, װאָס פֿירן צום באַזײטיקן די סיבות פֿון די לײדן. באַרופֿענע פֿאַכמענער פֿון דער אײראָפּעיִשער װיכנשאַפֿט-װעלט, מעדיצינער, סאָציאָלאָגן און פּסיכאָלאָגן װעלן זיך פֿונאַנדערטײלן בײם באַאַרבעטן אָט-די ענציקלאָפּעדיע פֿון לײדן. די ביוראָ פֿון דער גענעראַל-רעדאַקציע אין ליגאַנאָ װעט זײן דאָס אָרט, װאוהין ס'װעלן צושטראָמען די אַרטיקלען. איר פֿרעגט מיך מיט די אויגן, װאָס פֿאַר אַ ראָל איך װעל בײ אָט דעם אַלעמען האָבן? לאָזט מיך אויסרײדן ביזן סוף! אויך דעם שײנעם גײסט װיל אָט-דאָס גרויסע װערק נישט פֿאַרגעסן, אויף װיפֿיל ער האָט צו טאָן מיט די מענטשלעכע לײדן. צוליב דעם איז פֿאָראויסגעזען אַ ספּעציעלער באַנד, װאָס װעט צו דער טרײסט און באַלערונג פֿון די לײדנדיקע — אַנטהאַלטן אַ צוזאַמענשטעלונג און בקיצורדיקע אַנאַליזעס פֿון אַלע מײסטער-װערק אין דער װעלט-ליטעראַטור, װאָס האָבן אַ שײכות צו יעדן פֿון די באַהאַנדלטע קאָנפֿליקטן. דאָס איז די אויפֿגאַבע, װעלכע מ'האָט אָנפֿאַרטרויט אין דעם בריװ, װאָס איר זעט, אײַער אונטער-טעניקן דינער.

— װאָס איר רעדט, הער סעטעמברוני! אויב אַזוי, דערלויבט מיר אײַך האַרציק צו גראַטולירן! דאָס איז אַ גרויסאַרטיקע אויפֿגאַבע און אינגאַנצן װי אָנגעמאָסטן פֿאַר אײַך, װי ס'דאַכט זיך. ס'װאונדערט מיך לחלוטין נישט, װאָס די ליגע האָט געדענקט אין אײַך. איר פֿרײט אײַך, מסתּמא, װאָס איר װעט קאָנען בײהילפֿיק זײן בײם אויסראָטן די מענטשלעכע לײדן.

— ס'איז אַ ריזיקע אַרבעט — זאָגט סעטעמברוני פֿאַרטראַכט. — בײ װעלכער מ'דאַרף אַ סך אַרומקוקן זיך און אַ סך לײענען. בפֿרט נאָך — גיט ער צו און זײן בליק פֿאַרלירט זיך, דאַכט זיך, אין דער פֿאַרצװײגטקײט פֿון דער אַרבעט, װאָס איז אויף אים אַרויפֿגעלײגט געװאָרן — בפֿרט נאָך, אַז דער שײנער גײסט נעמט כּמעט אָן-אויסנאַם פֿאַר זײן אָביעקט די מענטשלעכע לײדן. אַפֿילו מײסטער-װערק פֿון דער צװײטער און דריטער מדרגה באַשעפֿטיקן זיך דערמיט. פֿאַר-פֿאַלן, אָדער — נאָך בעסער! װי אַרומנעמענדיק די אויפֿגאַבע זאָל נישט זײן, קאָן איך זי פֿונדעסטװעגן, באין-ברירה, אויספֿירן דאָ

אויף דעם פאַרשאָלטענעם אָרט, כאָטש כ'האָף, אַז כ'וועל נישט זיין געצוואונגען אייך דאָ צו פאַרענדיקן זי. דאָס זעלבע קאָן נישט — רעדט ער ווייטער, דערביי מאַכט ער אַ טריט נעענטער צו האַנס קאַסטאָרפן און נעמט כמעט שעפּטשען — דאָס זעלבע קאָן נישט געזאָגט ווערן וועגן די פליכטן, וועלכע די נאַטור האָט אַרויפגעלייגט אויף אַייך, אינזשעניער! דאָס איז געווען מיין כוונה, דערין האָב איך אַייך געוואָלט דערמאָנען. איר ווייסט, ווי ווייט איך באַוואונדער אַייער באַרוף, אָבער אַייער באַרוף איז אַ פּראַקטישער, נישט קיין גייסטיקער, ממילא קאָנט איר זיך פאַרנעמען מיט אים נאָר אונטן אין טאָל, נישט ווי איך. נאָר אין פלאַכלאַנד קאָנט איר זיין אַן אייראָפּעער, באַקעמפן אַקטיוו אויף אַייער שטייגער די ליידן, צוהעלפן דעם פּראָגרעס, אויסנוצן די צייט. איך האָב אַייך דערציילט וועגן דער אויפגאַבע, וואָס מ'האָט אויף מיר אַרויפגעלייגט, בלויז כדי אַייך צו דערמאָנען, כדי איר זאָלט קומען צו זיך, כדי צו ברענגען אין אָרדענונג אַייערע באַגריפן, וואָס הייבן אָן, צוליב אַטמאָספערישע איינפלוסן, אַפנים, פאַרטונקלט צו ווערן. איך בעט אַייך רחמים: זייט פעסט אין זיך אַליין! זייט שטאָלץ און פאַרלירט אַייך נישט אינם פרעמדן! מיידט-אויס דעם דאָזיקן זומפּ, דעם קירקע*-אינזל; איר זענט נישט אָדיסעוס, איר זאָלט קאָנען פונדאַנען אַרויס גאַנץ. איר וועט דאָ גיין אויף אַלע פיר. איר לאָזט אַייך שוין אַראָפּ מיט די הענט צו דער ערד, באַלד וועט איר אָנהייבן כרוקען — היט אַייך!

בעת דער הומאַניסט האָט אַזוי שטיל געוואָרנט, האָט ער שטאַרק צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ. דערנאָך איז ער פאַרשוויגן געוואָרן מיט אַראָפּגעלאָזטע אויגן און צוזאַמענגעצויגענע ברעמען. ס'איז אוממעגלעך געווען צו ענטפערן מיט אַ שפּאַס און אויסמיידנדיק, ווי האַנס קאַסטאָרפּ איז געוויינט געווען צו טאָן. אויך איצט האָט ער אויף אַ ווילע אַ טראַכט געטאָן וועגן דער דאָזיקער מעגלעכקייט.

* לויט דער אָדיסעע האָט קירקע (צירצע) אויפגעהאַלטן בײַ זיך לאַנג דעם בלאָנדזשענדיקן אָדיסעוס, פאַרוואַנדלענדיק אים און זיינע חברים אין חזירים.

איך זיינע וויעס זיינען געווען אַראָפּגעלאָזט. דערנאָך האָט ער אויפגעהויבן די אַקסלען און געזאָגט אַקוראַט אַזוי שטיל:

— וואָס זאָל איך טאָן?

— דאָס, וואָס כ׳האָב אַייך געזאָגט.

— דאָס הייסט: אַוועקפאָרן?

סעטעמברייני האָט געשוויגן.

— איר מיינט צו זאָגן, אַז כ׳זאָל פאָרן אַהיים?

— דאָס האָב איך אַייך געעצהט באַלד אין ערשטן אָוונט, אינזשעניער.

— יאָ, און דעמאָלט האָב איך געהאַט די ברירה עס צו־טאָן, כאָטש כ׳האָב געהאַלטן, אַז כ׳איז קעגן דעם שכל צו וואַרפן תיכּף דעם גט צו די פיס, ווייל די היגע לופט שאַדט מיר אַ ביסל. אָבער זינט דעמאָלט האָט זיך דאָך די לאַגע געענדערט. זינט דע־מאָלט איז פאָרגעקומען די אונטערזוכונג, נאָך וועלכער הויפראַט בערענס האָט מיר געזאָגט מיט קלאָרע דיבורים, אַז ס׳לוינט נישט אַהיימצופאָרן, ווייל אין אַ קורצער צייט אַרום וואָלט איך געמוזט צוריקקומען און ווען כ׳וואָלט זיך אונטן אָפּגעלאָזט, וואָלט איך צווישן יאָ־און־ניין געקאָנט פטרן אַ גאַנצן לונגען־לאַפּ.

— כ׳ווייס, איצט האָט איר אַייער שיין אין קעשענע.

— יאָ, איר זאָגט דאָס איראָניש... מיט דער ריכטיקער אי־ראָניע, נאַטירלעך, וואָס איז קיין איין רגע נישט אומפאַרשטענד־לעך, נאָר אַ פּשוט און קלאַסיש מיטל פון רעטאָריק. איר זעט, איך געדענק אַייערע ווערטער. אָבער צי קאָנט איר נעמען אויף זיך די אַחריות, כ׳זאָל אַהיימפאָרן נישט געקוקט אויף דער פאָטאָ־גראַפיע, אויף דעם רעזולטאַט פון דער דורכלייכטונג און אויף דעם דיאַגנאָז פון הויפראַט?

סעטעמבריני האָט זיך אַ ווײַלע געקווענקלט. דערנאָך האָט ער זיך אויסגעגלייכט, אויפגעעפנט די שוואַרצע אויגן, זיי פעסט אָנ־געהאַנגען אין האַנס קאַסטאָרפּ און געענטפערט מיט אַ טאָן, וואָס איז נישט ריין געווען פון אַ צומיש פון טעאַטראַלישקייט און עפעקט.

— יאָ, אינזשעניער, אויף מיין אַחריות.

אָבער איצט האָט אייך האַנס קאַסטאָרפּ זיך אויסגעגלייכט. ער האָט צונויפגערוקט די קנאַפּלען און אָנגעקוקט סעטעמברינין גלייך, פּונקט ווי יענער. דאָסמאָל איז עס שוין געווען אַ קאַמף. האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך געהאַלטן פעסט. ס'האָבן אים „געשטאַרקט" אײַנפאַלן פון דער נאָענט. דאָ האָט ער געהאַט פאַר זיך אַ פּעדאַגאָג און אינדרויסן — אַ שמאָל-אויגיקע פרוי. ער האָט זיך אַפילו נישט אַנטשולדיקט דערפאַר, וואָס ער האָט געזאָגט. ער האָט אַפילו נישט צוגעגעבן: האָט נישט קיין פּאַראַיבל אויף מיר. ער האָט בלויז געענטפערט:

— אויב אַזוי, זיינט איר פאָרזיכטיקער לגבי זיך, ווי בנוגע אַנדערע מענטשן! איר זענט נישט געפאָרן קיין באַרצעלאָנאַ אויפן פּראָגרעס-קאָנגרעס, ווייל דער דאָקטאָר האָט אייך נישט געהייסן. איר האָט מורא געהאַט פאַרן טויט און זענט געבליבן דאָ.

אין אַ געוויסער מאָס איז צוליב אָט-די ווערטער סעטעמברינים פּאָזע געוואָרן שלאַבריקער. ער האָט געשמייכלט נישט אומגעצוואונגען און געזאָגט:

— איך קאָן אָפּשאַצן אַ גיכע תשובה, כאָטש אייער לאָגיק איז גאָרנישט ווייט פון סאָפיזם. ס'עקלט מיך אַריינצולאָזן זיך אין יענע פאַסקודנע וויכּוחים, וואָס טרעפן זיך דאָ אַזוי אָפט. ווען נישט, וואָלט איך אייך געענטפערט, אַז כ'בין באַדייטנדיק קראַנקער פון אייך — צום באַדויערן, פּאַקטיש אַזוי קראַנק, אַז כ'מוז אויף אַ קינסטלעכן און אַ ביסל זיך-אָפּנאַרנדיקן אופן אײַנשמועסן מיר די האָפענונג אַמאָל אַרויסצוקומען פונדאַנען און ווידער אָנצוהויבן לעבן אינטן אין דער וועלט. אין דער מינוט, ווען ס'וועט זיך אַרויסווייזן, אַז די האָפענונג איז אינגאַנצן אַ פאַלשע, וועל איך אינגאַנצן אַוועק פון אָט-דעם אַנשטאַלט און וועל דערציען די רעשט פון מיינע טעג ערגעץ אין טאָל אין אַ פּריוואַט-דירה. דאָס וועט זיין טרויעריק, אָבער היות מיין אַרבעטס-ספערע איז די פרייסטע און די גייסטיקסטע, וועט עס מיר נישט שטערן צו דינען די אינטערעסן פון דער מענטשהייט ביזן לעצטן אָטעם און מיט עקשנות זיך קעגנצושטעלן דעם גייסט פון קראַנקהייט. איך האָב אייך ערשט טאַקע אויפמערק-

זאַגן געמאַכט אויף דעם אונטערשייד, וואָס איז צווישן אונדז אין דער באַציִונג. אינזשעניער, איר זענט נישט דער מענטש, וואָס זאָל דאָ קענען אָפּהיטן דאָס בעסערע אין זיך — דאָס האָב איך דערקענט ביי אונזער ערשטער באַגעגעניש. איר וואַרפט מיר פאָר, הלמאַי כ'בין נישט געפאָרן קיין באַרצעלאָנאַ. איך האָב מיך אונטערגעוואָרפן דעם פּאַרוער, בלויז כדי ס'זאָל פון מיר נישט אַ תל ווערן פאַר דער צייט. אָבער כ'האָב עס געטאָן ביי די שטאַרקסטע באַוואָרעניש, ביי דעם שטאָלצסטן און ווייטאָגדיקסטן פּראָטעסט פון מיין גייסט קעגן דער דיקטאַטור פון מיין קראַנקן קערפּער. צי איר פילט אויך אַזאַ שטאַרקן פּראָטעסט, בעת איר פאָלגט דאָס, וואָס די היגע מאַכט-האָבער הייסן — צי האָרכט איר אַמאָל נישט אַזוי גערן אייער קערפּער און זיינע שלעכטע דראַנגען...

— וואָס האָט איר קעגן דעם קערפּער? — האַקט אים האַנס קאַסטאָרפּ איבער אינדערגיך און קוקט אים ברייט אָן מיט זיינע בלויע אויגן, אין וועלכע די ווייסלעך זיינען דורכגעצויגן מיט רויטע אָדערלעך. דער קאָפּ פאַרדרייט זיך אים אַזש פון אָט-דער חוצפּה און מ'דערקענט עס אין אים. וואָס אַזוינס רייד איך דאָ? גיט ער אַ טראַכט. ס'ווערט שרעקלעך. אָבער כ'האָב אָנגעהויבן מיט אים אַ קאַמף און אַזוי לאַנג, ווי ס'וועט זיך לאָזן, וועל איך אים נישט בלייבן שולדיק קיין ענטפער. פאַרשטייט זיך, אַז ער וועט האָבן דאָס לעצטע וואָרט, אָבער דאָס שאַדט נישט, ס'וועט מיר שוין עפּעס אַרויסקומען דערפון. איך וועל אים צערייצן. און ער פירט-אויס זיין טענה:

— איר זענט דאָך אַ הומאַניסט? ווי אַזוי קענט איר ריידן שלעכטס וועגן קערפּער?

סעטעמבריני שמייכלט, דאָסמאָל — נישט געצוואונגען און זיכער אין זיך.

— „וואָס האָט איר קעגן דעם אַנאַליז"? — ציטירט ער, מיטן קאָפּ פאַרלייגט אויפן אַקסל — „צי האָט איר אַ שלעכטע מיינונג וועגן דעם אַנאַליז"? — אַ דיסקוסיע צו פירן בין איך אַלעמאָל גרייט, אינזשעניער — זאָגט ער. דערביי פאַרבייגט ער זיך און גיט אַ פּאַך מיט דער האַנט צום דיל צו — איבערהויפּט, ווען אייער טענה

וועט האָבן אין זיך גייסט. איר פאַרירט נישט אָן עלעגאַנץ. אַ הומאַניסט — אַוודאי בין איך עס. קיין אַסקעטישע נייגונגען וועט איר מיר קיינמאָל נישט אויפווייזן. איך שאַץ אָפּ פּאָזיטיוו, האָב דרך־ארץ און ליבע פאַרן קערפּער, אַקוראַט ווי כ'שאַץ אָפּ פּאָזיטיוו, האָב דרך־ארץ און ליבע פאַר פאָרם, שיינהייט, פרייהייט, לוסטיקייט און געניס — אַקוראַט ווי די „וועלט“, די אינטערעסן פון לעבן זיינען מיר מער ניחא, ווי דאָס סענטימענטאַלע אַנטלויפן פאַר וועלט און לעבן, דער קלאַסיציזמאָ — ווי די ראָמאַנטיק. דאַכט זיך, אַז די שטעלונג, וואָס כ'נעם אָן, איז נישט צווייטייטיק. ס'איז אָבער פאַראַן אַזאַ כוח, אַזאַ פּרינציפּ, פאַר וועלכן כ'האָב מיין גרעסטע אָפּשאַצונג, מיין גרעסטן און שטאַרקסטן דרך־ארץ און ליבע. די דאָזיקע מאַכט, דער דאָזיקער פּרינציפּ איז דער גייסט. איך בין זייער ווייט דערפון, כ'זאָל ווען עפּעס אַ פאַרדעכטיק לבנה־איינריידעניש אָדער לבנה־געשפּענסט, וואָס מ'רופט אָן „נשמה“, לאָזן אויסשפּילן איבער חשבון פון גוף. אָבער אין דעם אַנטיטעז גופא — קערפּער און גייסט, איז דער קערפּער דער שלעכטער, דער טייוולאָנישער פּרינציפּ, ווייל דער קערפּער איז נאַטור און די נאַטור — אין איר היפוך צו גייסט, צו שכל, איך חזר עס איבער! — איז שלעכט, מיסטיש און שלעכט. „איר זענט אַ הומאַניסט“. אַוודאי בין איך עס, ווייל כ'בין אַ פריינד פון מענטש, ווי דאָס איז געווען פּראָמעטעוס*, אַ ליבהאָבער פון דער מענטשהייט און פון איר אַדל. אָבער דאָס אַדעליקע ליגט אין גייסט, אין שכל. דערפאַר איז גאַנץ אומזיסט אייער פאָרוואורף פון קריסטלעכן אָבסקוראַנטיזם...

האַנס קאַסטאָרפּ שפּאַרט איבער.

.... ס'איז גאַנץ — האַלט זיך סעטעמברינו ביים זייניקן — אומזיסט אייער פאָרוואורף, ווייל דער הומאַניסטישער אַדל קאָן אַמאָל דערפילן די צוגעבונדנקייט פון גייסט צום קערפּער, צו דער נאַטור פאַר אַ דערנידעריקטקייט, פאַר אַ בזיון. ווייסט איר, אַז פון דעם

* מיטאָלאָגישע געשטאַלט, וואָס האָט ארויסגעגנבעט ביי די געטער דאָס פייער, געבראַכט עס די מענטשן און אויסגעלערנט זיי צו נוצן עס.

גריכן פלאָטין* שטאַמט דאָס דער אויסדרוק, אַז ער שעמט זיך, וואָס ער האָט אַ קערפּער? — פרעגט סעטעמבריני און פאַרלאַנגט אַזוי ערנסט אַ תשובה, אַז האַנס קאַסטאָרפּ מוז מודה זיין, אַז ס'איז דאָס ערשטע, וואָס ער הערט.

— פּאָרפירויס** גיט עס איבער. ס'איז אַן אַבסורדאַלער אויס- דרוק, אויב איר ווילט. אָבער דאָס אַבסורדאַלע, דאָס איז דאָס גייסטיק שטאָלצע און קיין טענה קאָן נישט זיין נעבעכדיקער, ווי די טענה פון אַבסורדאַלקייט דאָרט, וואו דער גייסט וויל אַרויסשטעלן זיין ווערט קעגן דער נאַטור און וויל נישט אָפּטרעטן איר זיין אָרט... פון דער ערדציטערניש אין ליסאַבאָן האָט איר געהערט?

— ניין, אַן ערדציטערניש? איך זע דאָ נישט קיין צייטונגען...

— איר פאַרשטייט מיך שלעכט. אַגב, איז עס אַ חסרון — און כאַראַקטעריסטיש פאַר דעם אָרט — וואָס איר האַלט אייך דאָ אָפּ פון לייענען די פּרעסע. אָבער איר פאַרשטייט מיך שלעכט. די נאַטור-קאַטאַסטראָפע, וועגן וועלכער איך רייד, איז נישט קיין אַקטועלע. ס'איז געשען בערך מיט אַ הונדערט און פופציק יאָר צו- ריק...

— אַך, אַזוי! אָ, וואַרט נאָר — ריכטיק! כ'האָב געלייענט, אַז געטע האָט דעמאָלט ביינאַכט אין ווייִמאַר געזאָגט, אין שלאָף- צימער צו זיין דינער...

— אַ, נישט וועגן דעם האָב איך געוואָלט ריידן — האַקט אים סעטעמבריני איבער. דערביי מאַכט ער צו די אויגן און פּאָ- כעט מיט זיין קליינער, ברוינער האַנט אין דער לופט. — אַגב, מישט איר אויס צוויי קאַטאַסטראָפעס. איר מיינט די ערדציטערניש אין מעסינאַ. איך מיין די ערדציטערניש, וואָס איז פאָרגעקומען אין ליסאַבאָן אין יאָר 1755.

— אַנטשולדיקט.

* פלאָטין (פלאָטינאָס), דער באַדייטנדיקסטער פילאָסאָף פון די א. ג. נעאָפּלאַטאָניקער, האָט געלעבט אין 3טן יאָרהונדערט נ. קר.

** אַ תלמיד פון פלאָטין, וואָס האָט אַרויסגעגעבן זיינע ווערק און אָנגעשריבן אַ ביאָגראַפיע וועגן אים.

— נו, אָבער וואָלטער האָט זיך געבענטשעוועט קעגן דעם.

— וואָס הייסט?... כ'מיין: ר'האָט זיך געבענטשעוועט?

— ער האָט רעוואָלטירט, יאָ. ער האָט נישט אָנגענומען אָט־דעם ברוטאַלן פאַקט און פאַטום. ער האָט נישט געוואָלט אָפּטרעטן פאַר דעם. ער האָט פּראָטעסטירט אין נאָמען פון גייסט און פון שכל קעגן דעם דאָזיקן סקאַנדאַליעזן מיסברויך פון דער נאַטור, צוליב וועלכן ס'זיינען געפאַלן פאַר אַ קרבן דריי פערטל פון אַ בליענדיקער שטאָט און טויזנטער מענטשלעכע לעבנס... איר שמייכלט? איר שמייכלט? איר מעגט ווייטער שמייכלען. וואָס ס'איז נוגע דעם שמייכל, נעם איך מיר די פרייהייט אייך אויסצושייגעצן דערפאַר! וואָלטערס האַלטונג איז געווען, ווי פון אַן אמתן יורש פון יענע אַלטע גאַליער*, וואָס האָבן געצילט זייערע פיילן קעגן הימל... זעט איר, אינזשעניער, אין דעם פאַל האָט איר די שנאה פון גייסט צו דער נאַטור, זיין שטאָלצן חשד לגבי איר, זיין גרויסמוטיקן קאַמף פאַר רעכט אויף קריטיק לגבי איר און אירע בייזע, אומשכלדיקע כוחות. ווייל זי איז די מאַכט און ס'איז קנעכטיש מסכים צו זיין אויף מאַכט, זיך אונטערצוגעבן איר... פאַרשטייט זיך — אינערלעך זיך איר אונטערצוגעבן. דאָ האָט איר טאַקע יענע הומאַניטעט, וואָס פּלאָנטערט זיך אויף קיין פאַל נישט אין סתירות און פאַלט נישט אַריין אין קיין קריסטלעכער צביעות, כאָטש זי זעט אינם קערפער דאָס שלעכטע, דעם פּרינציפּ פון היפוך. די סתירה, וועלכע ס'דאַכט זיך אייך אויס, אַז איר זעט — איז אין גרונד גאָר קיין סתירה נישט. „וואָס האָט איר קעגן דעם אַנאַליז?" — גאָרנישט, אויב ער דינט די אינטערעסן פון וויסנשאַפט, באַפרייונג און פּראָגרעס. און אַלץ... אויב ער שמעקט שטאַרק מיט קבר און פוילעניש. אַקוראַט דאָס אייגענע איז מיטן קערפער. מ'דאַרף פאַר אים דרך־ארץ האָבן און אים פאַרטיידיקן, ווען ס'גייט וועגן זיין עמאַנציפּאַציע און שיינקייט, וועגן פרייהייט פון די חושים, וועגן זיין גליק, וועגן זיין פרייד. מ'מוז אָבער צו אים פילן אַ ביטול, אויף וויפל ער שטערט, ווי דער פּרינציפּ פון שוואַכקייט און פוילקייט, דעם וועג צו דעם ליכט. מ'דאַרף

---

* דער שטאַם, וואָס האָט באַוואוינט גאַליע, דאָס היינטיקע פראַנקרייך.

אים פֿאַרמיאוסן, בעת ער שטעלט פֿאָר דעם פּרינציפּ פֿון קראַנקהייט און טויט, אויף וויפֿל זיין ספּעציפֿישער גייסט איז דער גייסט פֿון פֿאַרקערטקייטן, דער גייסט פֿון צעפֿוילטקייט, פֿון תאווה און שאַנד...

די לעצטע ווערטער האָט סעטעמבריני אַרויסגערעדט שטייענדיק האַרט לעבן קאַסטאָרפּן, כמעט אָן אַ טאָן און אינדערגיך, כדי באַצייטנס צו פֿאַרענדיקן. עס האָט זיך דערנענטערט הילף פֿאַר האַנס קאַסטאָרפּן: יאָאַכים איז אַריינגעקומען אין לייען־צימער מיט צוויי פּאָסטקאַרטלעך אין דער האַנט. די רעדע פֿון ליטעראַט איז פֿאַרשוויגן געוואָרן. די געשיקטקייט, מיט וועלכער זיין אויסדרוק איז איבערגעגאַנגען צום געזעלשאַפֿטלעך־לייכטן, האָט געמאַכט אַן איינדרוק אויף זיין שילער, אויב מ׳קאָן אַזוי אָנרופֿן האַנס קאַסטאָרפּן.

— אָט זענט איר, לייטענאַנט! איר האָט מסתמא, געזוכט אײַער קוזין — זייט מוחל! מיר האָבן פֿאַרפֿירט אַ שמועס. דאַכט זיך, אַז מיר האָבן אַפֿילו זיך אַ ביסל צעווערטלט. ער איז נישט קיין שלעכטער רעזאָנער, אײַער קוזין, לחלוטין נישט קיין אומגעפֿערלעכער קעגנער אין אַ וויכּוח, אויב ס׳גייט אים דערין.

הומאַניאָראַ *

האַנס קאַסטאָרפּ און יאָאַכים זיינען נאָכמיטאָג געזעסן אין גאָרטן אין ווייסע הויזן און אין בלויע מאַרינאַרקעס. ס׳איז נאָך געווען אין איינעם פֿון יענע טייערע אָקטאָבער־טעג, אַ טאָג אַ הייסער און לינדער צוזאַמען, אַ יום־טובדיקער און האַרבער, מיט אַ דרומדיק־טונקעלן בלויען הימל איבערן טאָל. די לאָנקעס אונטן, דורכגעצויגענע מיט וועגן און באַבויטע מיט הייזלעך, זיינען נאָך געווען גוט גרין. פֿון די ווילד־באַוואַלדיקטע שיפּועים האָט זיך געהערט דער קלאַנג פֿון קי־גלעקלעך, אָט־דער בלעכן־שלווהדיקער, פּשוט־מוזיקאַלישער קלאַנג, וואָס טראָגט זיך קלאָר און גלייך אינם שטילן, שיטערן, ליידיקן אַוויר און פֿאַרטיפֿט די פֿייערלעכע שטימונג, וואָס הערשט אין הויכע געגנטן.

---

* הומאַניסטישע וויסנשאַפֿטן.

די קוזינען זיינען געזעסן אויף אַ באַנק ביים עק גאָרטן, פאַר אַ האַלב=רעדל יונגע יאָדלעס. דאָס אָרט איז געלעגן אויפן דרום=מערבדיקן ראַנד פון אַרומגעצוימטן פּלאַץ, וואָס איז געווען בערך מיט פופציק מעטער העכער פונם טאָל און אויף וועלכן די סאַנאַטאָריע איז געווען אויסגעבויט. זיי האָבן געשוויגן. האַנס קאַסטאָרפּ האָט גערייכערט. ער האָט געהאַט אין זיך תּרעומות צו יאָאַכימען, פאַרוואָס יענער האָט נאָכמיטאָג נישט געוואָלט באַטייליקן זיך אינם צונויפקום אויף דער וועראַנדע, נאָר האָט אים כמעט מיט געוואַלד אַרויסגעשלעפּט אין דער שטילקייט פון גאָרטן אויף דער זייט, איידער ס'הייבט זיך אָן די ליג=קוראַציע. דאָס איז געווען אַ דעספּאָטישקייט פון יאָאַכימס זייט. סוף=כּל=סוף זיינען זיי דאָך נישט געווען קיין סיאַמיש צווילינג. זיי האָבן זיך געקאָנט שיידן דאָרטן, וואו זייערע נייגונגען זיינען זיך פונאַנדערגעגאַנגען. האַנס קאַסטאָרפּ איז דאָך דאָ נישט געזעסן, כּדי צו ווײַלן יאָאַכימען, נאָר ר'איז אַליין געווען אַ פּאַציענט. ער האָט דערפאַר זיך געבלאָזן, און ער האָט עס געקאָנט טאָן, ווייל ר'האָט געהאַלטן אין מויל אַ מאַריאַ מאַנציני. ר'איז געזעסן מיט די הענט אין די קעשענעס פון זיין רעקל, די פיס אין ברוינע שיך — אויסגעשטרעקט פאַר זיך. דעם לאַנגן, מאַט=גרויען ציגאַר, וואָס האָט זיך נאָך געפונען אין דער ערשטער סטאַדיע פון געברויך (דאָס הייסט: דאָס אַש אויפן טעמפּן שפּיץ איז נאָך נישט אָפּגעטרייסלט געוואָרן), האָט ער געהאַלטן אויף די שפּיצן ליפּן, אַזוי אַז ער האָט אַ ביסל אַראָפּגעהאַנגען. נאָך דעם זעטיקן מיטאָג האָט ער איצט גענאָסן פון דעם אַראָמאַט, וואָס האָט שוין אינגאַנצן צוריק געהאַט זיין אַמאָליקן טעם. ס'קאָן אפשר טאַקע זיין, אַז זיין אײַנלעבן זיך דאָ אויבן איז דערגאַנגען בלויז צו דער געוווינהייט, אַז ער קאָן זיך נישט צוגעוויינען. פונדעסטוועגן, וואָס ס'איז נוגע דעם כעמיזם פון זיין מאָגן און די נערוון פון זיין טרוקענער שליים=הויט, וואָס איז געניינגט צו בלוטונגען — האָבן זיי זיך, אַפּנים, סוף=כּל=סוף צוגעפּאַסט. אומבאַמערקבאַר, אַזוי אַז ער האָט נישט געקאָנט באַמערקן דעם פאָרשריט, איז, אין משך פון די טעג, פון די פינף=און=זעכציק אָדער זיבעציק טעג, צוריקגעקומען די גאַנצע אָרגאַנישע הנאה, וואָס ער

האָט געהאַט פון דעם פיין־פּאַבריצירטן רייך־ אָדער באַטויבונגס־מיטל. ער האָט זיך געפרייט מיט דעם צוריקגעקומענעם טעם. די מאָראַלישע סאַטיספאַקציע האָט פאַרשטאַרקט דעם פיזישן תענוג. אין דער צייט, וואָס ר'איז געלעגן צום בעט, האָט ער געשפּאָרט מיט די צוויי הונדערט שטיק, וואָס ער האָט זיך מיטגעבראַכט. רעשטלעך זיינען אים טאַקע געבליבן. פינדעכטזעגן האָט ער צוזאַמען מיט דער וועש און ווינטער־מלבושים געהייסן שאַלען שיקן נאָך פינף הונדערט שטיקער פון דער ברעמער סחורה, כּדי צו זיין פאַרזאָרגט. די ציגאַרן זיינען אָנגעקומען אין שיינע לאַקירטע קעסטלעך מיט אַ גלאָבוס, באַצירט מיט מעדאַלן און מיט אַ אויסשטעלונגס־געביידע, געפּוצט מיט גאָלד און באַהאַנגען מיט פאָנען.

ווי זיי זיינען דאָ אַזוי געזעסן, איז פון דער העלער הויט אָנגעקומען היפּראַט בערענס פון גאָרטן אַהער. ער איז היינט געווען ביים מיטאָג אין עס־זאַל. ר'איז געזעסן ביי פרוי כאַלאָמאַנגס טיש און געהאַלטן זיינע ריזיקע הענט צונויפגעלייגט פאַרן טעלער. דערנאָך איז ער, מסתּמא, פאַרבליבן אַ ביסל אויף דער וועראַנדע, איינגעטענהט אויף זיין שטייגער, מסתּמא געוויזן די קונצן מיט די שנור־וואַדלעס עמעצן, וואָס האָט עס נאָך נישט געהאַט געזען. איצט איז ער אַרויסגעקראָכן מיטן וועג, וואָס איז באַשיט מיט קיזל־שטיינדלעך, אין דעם דאָקטאָרישן קיטל, אין אַ זשאַקעט מיט שמאָלע קראַטקעס, מיטן שטייפן קאַפּעליוש פאַררוקט אויף הינטן, אין מויל אַ ציגאַר, וואָס איז געווען זייער שוואַרץ, און פון וועלכן ער האָט אַרויסגעלאָזט גרויסע, ווייסלעכע קנוילן רויך. זיין קאָפּ, זיין פּנים מיט די בלייך־דערהיצטע באַקן, די שטומפּיקע נאָז, די פייכטע בלויע אויגן און די פאַרריסענע וואָנס — אַלץ האָט אויסגעזען קליין קעגן זיין לאַנגן, עטוואָס־געבויגענעם און איינגעהויקערטן קערפּער און קעגן זיינע הענט און פיס. ער איז געווען נערוועז און האָט זיך שטאַרק איבערגעשראָקן, דערזעענדיק די קוזינען. ער איז אַפילו געווען אַ ביסל פאַרלעגן, בעת ער האָט זיך אַנטשלאָסן צוצוגיין צו זיי. ער האָט זיי באַגריסט אויף זיין געוויינטן שטייגער, אויפגערוימט און באַריידעוודיק, מיט „גיט נאָר אַ קוק, טימאָטעוס"* און זיי

* אַ ציטאַט פון שילערס ליד: „די קראַניכע פון איביקוס" — אַן אויסדרוק פון פאַרוואונדערונג.

געוואונטשן אַ גוטע פאַרדייונג. דערביי האָט ער זיי געצוואונגען צו בלייבן זיצן, ווייל זיי האָבן געוואָלט אויפשטיין לכבוד אים.

— מ'דאַרף נישט, מ'דאַרף נישט. מאַכט נישט קיין שום קונצן מיט אַזאַ פשוטן מענטשן, ווי איך. עס קומט מיר גאָרנישט, בפרט אַז איר זענט דאָך ביידע פאַציענטן, איינער ווי דער אַנדערער. איר דאַרפט אייך נישט מטריח זיין. כ'האָב גאָרנישט קעגן דעם, ס'זאָל זיין אַזוי, ווי ס'איז.

און ער איז געבליבן שטיין פאַר זיי, מיטן ציגאַר צווישן ווייז= און מיטל=פינגער פון זיין ריזיקער רעכטער האַנט.

— ווי שמעקן אייך די קרויט=בלעטער, קאַסטאָרפ? לאָזט נאָר אַ קוק טאָן, כ'בין אַ מבין און אַן אַמאַטאָר. דאָס אַש איז שיין. וואָס איז דאָ פאַר אַ ברוינלעכע שיינקייט?

— מאַריאַ מאַנציני, פון ברעמען, הער הויפראַט, ס'קאָסט ווייניק, כמעט אומזיסט, בלויז ניינצן פעניג, ס'האָט אָבער אַן אַראָמאַט, וואָס ס'טרעפט זיך גאָרנישט ביי אַזאַ פרייז. ס'מאַטראַ=האַוואַנאַ, ווי איר זעט. כ'האָב מיך שטאַרק צוגעוווינט צו זיי. ס'איז אַ האַלב=פילע מישונג און זייער פיקאַנט, אָבער לייכט אויף דער צונג. דער ציגאַר האָט ליב, מ'זאָל לאַנג לאָזן אויף אים דאָס אַש, כ'טרייסל אָפּ העכסטנס צוויי מאָל. פאַרשטייט זיך, אַז ער האָט זיינע קליינע קאַפּריזן, אָבער דער קאָנטראָל ביי דער אויסאַרבעטונג מוז זיין גאָר אַ גענייער, ווייל מאַריאַ איז כמעט שטענדיק די אייגענע און רויכערט זיך אוים פולשטענדיק גלייך. קאָן איך אייך מכבד זיין?

— אַדאַנק, מיר קאָנען זיך בייטן. — דערביי נעמען זיי אַרויס זייערע פאָרט=ציגאַרן.

— דאָס איז אַ ראַסע=ציגאַר — זאָגט דער הויפראַט און דערלאַנגט אַן עקזעמפּלאַר פון זיין מאַרקע. — טעמפּעראַמענט, פאַרשטייט איר, זאַפט און קראַפט. סאַנקט פעליקס=בראַזיל, איך האַלט מיך שטענדיק אָן דער מאַרקע. ס'פאַרטרייבט באמת אַלע זאָרגן, ברענט ווי בראָנפן, איבערהויפּט צום סוף האָט עס אין זיך עפּעס פייערדיקס. מ'דאַרף זיך אַ ביסל איינהאַלטן דערמיט, מ'קאָן נישט פאַררויכערן איינעם אינם צווייטן, דאָס וואָלט געווען איבער די כוחות.

אָבער ס׳איז גלײַכער אײנמאָל אַ לײַטישער ביסן, װי אַ גאַנצן טאָג ציִען פּאַרע...

זײ האָבן געדרײט די אױסגעטױשטע ציגאַרן צװישן די פֿינגער, האָבן מיט זאַכלעכער מבֿינות אױסגעפּרוּװט די שלאַנקע ציגאַרן־קערפּערס, װאָס האָבן דערמאָנט אין עפּעס אָרגאַניש לעבעדיקס מיט די קרומלעך־דורכגעצױגענע ריפּן פֿון זײערע העכערע, דאָ־און־דאָרט אַ ביסל אָנגעבלאָזענע װיקל־ראַנדן, מיט זײערע אָדערן, װאָס האָבן אױסגעװיזן, װי לעבעדיקע, מיט די קלײנע בערגלעך און גריבלעך פֿון זײער הױט און מיטן שפּיל פֿון ליכט אױף זײערע פֿלאַכן און קאַנטן. האַנס קאַסטאָרפּ האָט דאָס טאַקע געזאָגט:

— אַזאַ ציגאַר לעבט. ער עטעמט ממש. אין דער הײם איז מיר אַמאָל אײַנגעפֿאַלן צו באַהאַלטן מאַריאַ אין אַ גוט־פֿאַרמאַכטער בלעכענער פּושקע, כּדי זי אױסצוהיטן פֿון פֿײַכטקײט. איר װעט גלױבן, אַז זי איז געשטאָרבן דערפֿון? זי איז אומגעקומען און געשטאָרבן אין משך פֿון אַ װאָך. כ׳האָב דאָרטן געפֿונען לױטערע טרוקענע מתים.

דערבײַ האָבן זײ דערצײלט אײנער דעם אַנדערן, װי אַזױ ס׳איז צום בעסטן צו באַהאַלטן ציגאַרן, בפֿרט — אימפּאָרטירטע. דער הױפֿראַט האָט ליב געהאַט אימפּאָרטירטע ציגאַרן און װאָלט צום ליבסטן גערױכערט בלױז שטאַרקע האַװאַנאַ־ציגאַרן. לײדער האָט ער עס נישט פֿאַרטראָגן. צוליב צװײ קלײנע „הענרי קלײס“, װעלכע ער האָט אַמאָל אױסגערױכערט אין אַ געזעלשאַפֿט, איז ער שיר, װי ער האָט דערצײלט, נישט געגאַנגען שלאָפֿן. — איך רױכער זײ אַזױ נאָך דער קאַװע — האָט בערענס דערצײלט — אײנעם נאָכן אַנדערן און מאַך מיר דערפֿון גאָרנישט. אָבער תּיכּף דערנאָך איז מיר אײַנגעפֿאַלן, אַז כ׳פֿיל מיך עפּעס נישט װי תּמיד. כ׳האָב מיך טאַקע דערשפּירט גאָר אינגאַנצן אַנדערש, ממש אױסטערליש, װי נאָך קײנמאָל אין לעבן. אַהײמצוגײן װײַזט מיר אױס צו זײַן אַ שװערע הלכה און כ׳דערזע ערשט איצט, אַז כ׳בין מיאוס אַרײַנגעפֿאַלן. די פֿיס, פֿאַרשטײט איר — אײַז־קאַלט, אַ קאַלטער שװײס באַגיסט מיך אומעטום, דאָס פּנים — װײַס װי לײַװנט, דאָס האַרץ אין אַ שרעקלעכן מצבֿ, דער פּולס —

אָט איז ער, ווי אַ פּאָדים, כ'פּיל אים קיים, אָט — נעמט ער זיך צען הענדום-פּענדום, פאַרשטייט איר, לויפט ווי אַ חות, דער מוח איז צערודערט... כ'בין שוין זיכער געווען, אַז כ'האָב אָפּגעטאַנצט. כ'זאָג „אָפּגעטאַנצט“, ווייל דאָס איז דאָס וואָרט, וואָס ס'איז מיר דעמאָלט איינגעפאַלן און דערמיט האָב איך באַצייכנט מיין דעמאָלטיקן צושטאַנד. ווייל אייגנטלעך איז עס געווען גאַנץ וואויל און האָפּערדיק, כאָטש כ'האָב שרעקלעך מורא געהאַט, בעסער געזאָגט: כ'בין אינגאַנצן געווען איין שטיק מורא. אָבער מורא און האָפּערדיקייט שליסן נישט אויס איינס דאָס אַנדערע — דאָס ווייסט יעדער איינער. אַ בחור, וואָס גרייט זיך דאָס ערשטע מאָל צו זיין מיט אַ מיידל, האָט אויך מורא, זי אויך, פונדעסטוועגן ווערן זיי צעשמאָלצן פון הנאה. נאָ, איך בין אויך שיער נישט צעשמאָלצן געוואָרן, כ'האָב געהאַלטן ביי אָפּטאַנצן אַ באַגייסטערטער. אָבער די פריילין מילענדאָנק האָט מיך מיט אירע רפואות אַרויסגעצויגן פון גאַנצן ברען. אַייז-קאָמפּרעסן, איינרייבונגען מיט אַ באַרשט, אַ קאַמפער-איינשפּריצונג און אַזוי אַרום בין איך געבליבן צוריק אָפּגעראַטעוועט פון דער מענטשהייט.

האַנס קאַסטאָרפּ, וואָס איז געזעסן מעשה-פּאַציענט, האָט געקוקט צו בערענסן מיט אַ מינע, וואָס האָט עדות געזאָגט, אַז ער נעמט זיך איבער מיט דער מעשה. דעם הויפראַטס בלויע, אַפּערקוועלנדיקע אויגן זיינען בעתן דערציילן פול געוואָרן מיט טרערן.

— איז דאָס אמת, אַז איר מאָלט טיילמאָל, הער הויפראַט? — האָט ער פּלוצלונג אַ זאָג געטאָן.

דער הויפראַט האָט געמאַכט אַ מינע, ווי ער וואָלט אָפּגעשפּרונגען.

— נו-נו, יונגערמאַן, וואָס רעדט איר?

— זייט מוחל. איך האָב צופעליק געהערט וועגן דעם. כ'האָב מיך ערשט דערמאָנט.

— נאַ, אויב אַזוי, וועל איך עס נישט אָפּלייקענען. מיר זיינען דאָך אַלע מענטשן מיט שוואַכקייטן. יאָ, ס'האָט זיך געטראָפן

אַמאָל. *Anch' io sono pittore, ווי יענער שפּאַניער
פּלעגט זאָגן.

— פּייזאַזשן? — פֿרעגט האַנס קאַסטאָרפּ קורץ און פּראָטעק=
ציאָנעל. ס'זיינען געווען סיבות, הלמאַי ר'האָט אָנגענומען אַזאַ טאָן...

— אַליך, וואָס איר ווילט! — האָט דער היפּראַט געענט=
פֿערט מיט אַ פֿאַרלעגענער באַרימערישקייט — פּייזאַזשן, נאַטור=מאָר,
ת׳ות, — אַ יונג מיט ביינער דאַרף פֿאַר גאָרנישט מורא האָבן.

— קיין פּאָרטרעטן נישט?

— אַ פּאָרטרעט איז מיר אויך אונטערגעקומען. איר ווילט ביי
מיר באַשטעלן אייער פּאָרטרעט?

— האַ=האַ, ניין, אָבער ס'וואָלט געווען זייער פֿריינדלעך, ווען
איר, הער היפּראַט, וואָלט אונז ביי אַ געלעגנהייט געוויזן אייערע ביל=
דער.

יאָאַכים האָט אַ קוק געטאָן דערשטוינט אויף זיין קוזין און
באַלד דערנאָך אויך אינדערגיך פֿאַרזיכערט, אַז דאָס וואָלט געווען
זייער פֿריינדלעך.

בערענס איז געווען אַנטציקט, אַזש באַגייסטערט געווען. ר'איז
אַפֿילו רויט געוואָרן פֿון הנאה און זיינע אויגן זיינען שיער נישט
איבערגעגאַנגען פֿון טרערן.

— אַדרבא! — האָט ער אַ רוף געטאָן — מיט גרעסטן פֿאַר=
געניגן! תּיכּף אויפֿן אָרט, אויב איר האָט חשק. קומט, קומט מיט!
וועמ'ר אויסטרינקען אַ טערקישע קאַווע ביי מיר אין צימער! דערביי
האָט ער אָנגענומען די יונגעלייט אונטער די אָרעמס און זיי געפֿירט
לענג=אויס מיטן וועג, וואָס איז אויסגעשיט מיט קיזל=שטיינדלעך,
צו זיך אין דער וואוינונג. זי האָט זיך געפֿונען, ווי זיי האָבן
שוין געוואוסט, אין דעם נאָענטן צפֿון=מערבֿדיקן פֿליגל פֿון דער
בערגהאָף=געביידע.

— איך אַליין — האָט האַנס קאַסטאָרפּ דערקלערט — האָב
מיך אויך אַמאָל געפּרוּווט אויף דעם געביט.

— וואָס איך הער. ערנסט — אין אייל?

---

* שפּאַניש = אויך איך אַ מאָלער.

— ניין, ניין, מער ווי אַ וועלכן ס'איז אַקוואַרעל האָב איך נישט אַרויסגעבראַנגט. אַמאָל אַ שיף, אַמאָל אַ שטיקל ים, קינדערייען. אָבער כ'האָב גאַנץ ליב אָנצוקוקן בילדער און דערפאַר האָב איך מיר אַזוי דערלויבט...

באַזונדערס האָט זיך יאָאַכים אין אַ געוויסער מאָס באַרויִקט און ס'איז אים קלאָרער געוואָרן זיין קוזינס מישונהדיקע נייגעריקייט. מער צוליב אים טאַקע, ווי צוליבן הויפראַט, האָט האַנס קאַסטאָרפּ זיך פאַרטיפן איִיף זיינע אייגענע קינסטלערישע פּרוון. זיי זיינען צוגעקומען. אין דער זייט איז נישט געווען אַזאַ פּרעכטיקער אַריינגאַנג מיט לאַמטערנעס, ווי אין יענער זייט ביים אַריינפאָר. עטלעכע קיילעכדיקע טרעפּ האָבן אַרויפגעפירט צו אַ דעמבענער טיר. דער הויפראַט האָט זי געעפנט מיט אַ קלאַפּ־שליסל פון זיין גרויסן בונט שליסלען. זיין האַנט האָט דערביי געציטערט. ר'איז, אָן שום ספק, געווען נערוועז. זיי זיינען אַריין אין אַ פאָרצימער, אין אַ מין גאַרדעראָב, וואו בערענס האָט אויפגעהאָנגען זיין שטייפן קאַפּעלויש אויף אַ הענגער. דער קליינער קאָרידאָר איז געווען אָפּגעטיילט פון דעם אַלגעמיינעם קאָרידאָר מיט אַ גלעזערנער טיר. אין ביידע זייטן זיינען געלעגן די קליינע פּריוואַט־דירות. דאָרט האָט בערענס אַ רוף געטאָן דאָס דינסט־מיידל און איר געהייסן צוגרייטן קאַווע. דערנאָך האָט ער אַריינגעלאָזט זיינע געסט אין אַ מיר רעכטס און דערביי צו זיי גערעדט רחבותדיק און אונטערגעגעבן חשק.

ס'זיינען דאָ געווען עטלעכע באַנאַל־בירגערלעך מעבלירטע שטיבן, מיט פענסטער צום פראָנט־צו, אַרויס צום טאָל. קיין צווישן־טירן זיינען נישט געווען, און איין שטוב פון דער אַנדערער איז געווען אָפּגעטיילט בלויז מיט גאַרדינען. אַן „אַלט־דייטשיש" עס־צימער, אַ וואוין־ און אַרבעטס־צימער מיט אַ שרייבטיש, איבער וועלכן ס'האָט געהאַנגען אַ סטודענטיש היטעלע און אַ פּאָר געקרייצטע שווערדן; ווייכע דיוואַנעס; אַ ביבליאָטעק מיט אַ קאַנאַפּע און נאָך אַ רויכער־קאַבינעטל, וואָס איז געווען איינגעאָרדנט „טערקיש". אומעטום זיינען געהאַנגען בילדער, דעם הויפראַטס בילדער. די אויגן פון די אַריינקומענדיקע האָבן זיך תיכף אָנגעהאַנגען אין זיי, העפלעך און גרייטע

צו באַוואונדערן. ס'זיינען דאָ געווען אַ סך בילדער פֿון הויפּראַטס געשטאָרבן ווייב: אייל-בילדער און אויך אַ פֿאָטאָגראַפֿיע איבערן שרייבטיש. ס'איז געווען אַ לייכט און לויז-אָנגעטוענע בלאָנדינע, וואָס האָט געהאַלטן ביידע הענט צונויפֿגעלייגט בײַ דעם לינקן אַקסל, נישט פֿעסט צוגעדריקט, נאָר אַזוי, אַז די פֿינגער-שפּיצן זיינען געווען שוואַך צונויפֿגענומען. אירע אויגן האָבן געקוקט אָדער צום הימל, אָדער זיינען געווען טיף אַראָפּגעלאָזט און פֿאַרשטעלט פֿון די וויעס, וואָס זיינען קרום אָפּגעשטאַנען פֿון די אויגן-דעקלעך. בלויז גלייך אין פּנים פֿון צוקוקער האָבן דער געשטאָרבענערס אויגן נישט געקוקט אין קיין שום בילד. איבער דעם זיינען ס'רוב געווען בערג-פּייזאַזשן, בערג אין שניי און אין גרינס, בערג אַרומגערינגלט מיט נעפּל, און בערג, וואָס זייערע טרוקענע און שאַרפֿע קאָנטורן האָבן זיך, ווי בײַ סעגאַנטיני*, אײַנגעשניטן אין טיף-בלויען הימל. ווייטער האָט מען דאָ געזען הייזלעך פֿאַר פּאַסטעכער, גוידערדיקע קי, וואָס שטייען אָדער ליגן אויף זוניקע פּאַשעס, אַן אָפּגעפּליקטע הון, וואָס איר פֿאַרדרייטער האַלדז האָט אַראָפּגעהאַנגען פֿון אַ טיש באַלייגט מיט גרינס, בלומען, טעפּ פֿון בערג-לייט און נאָך פֿאַרשיידענע זאַכן. אַלץ איז געווען געמאָלט מיט אַ געוויסן, לייכטן דילעטאַנטיזם, מיט דרייסט אַוועקגעלייגטע פֿאַרבן, וואָס האָבן אָפֿט אויסגעזען אַזוי, גלייך ווי מ'וואָלט זיי דירעקט פֿון דער טובע אַוועקגעלייגט אויפֿן לייוונט און ס'האָט לאַנג געמוזט דויערן, ביז זיי האָבן זיך אויסגעטריקנט. בײַ גראָבע פֿעלערן איז דאָס טיילמאָל צונוץ געקומען.

קוקנדיק כּסדר, ווי אויף אַן אויסשטעלונג, זיינען די יונגעלייט געגאַנגען לענג-אויס די ווענט און ס'איז זיי נאָכגעגאַנגען דער באַלעבאָס, וואָס האָט דאָ-און-דאָרט אָנגערופֿן דעם נאָמען פֿון אַ מאָטיוו. אָבער ס'רוב האָט ער געשוויגן, מיט דער שטאָלצער איבערגענומענקייט פֿון אַ קינסטלער, וואָס האָט אַ הנאה צו קוקן אויף זיינע ווערק צוזאַמען מיט פֿרעמדע. קלאַודיאַ שאָשאַס פּאָרטרעט האָט געהאַנגען אין וואוין-צימער אויף דער פֿענסטער-וואַנט. האַנס קאַס-

* דזשיאָוואַני סעגאַנטיני, אַ באַרימטער איטאַליענישער מאָלער, 1858—1899, האָט געמאָלט דאָס רוב פּייזאַזשן פֿון די אַלפּן.

נאָרט האָט ער דערשטאַנען מיט אַ גוטן בליק דעם ווײַב ער און
אַרויסגעקוקט, באַגעגנט די מענטשן און גערעדט אַ ווײַל. ער האָט
געזען אימאָגינירט האָבן אַרום. האָט געזען געקאָכט וואָס נאָך-
נאָך און עס-צײַטן, וואו ער האָט געבויט באַראַנקעס אַ גאַנצע
איבערן און פֿעדער-טאָג מיט געדריקטע געשטעלטע אויפֿן הויז-
פֿענצטער. דערנאָך איז ער פֿון אינגאַנצן אַרויסגעגאַנגען אין מנחה-
קויל פּאַמעלעך, וואו ער האָט אויך אַלץ געזוכט דערווײַטנס,
מיט אַ פּאָר גוטע ווײַב-בערשטעך. און וואָרן-צײַט האָט ער קומט-בייז
געקומען די אַרומגאַנג-וואָגן און פֿון ווײַט צו ווײַט געשטעלט וואָ-
אַגוטן, ער וועט פֿאַר ווײַט צו ווײַט אויך אײַנבינדן דעם אַגעקומענע.
קיינער ווײַס ניט וואָס ער זיך איבערגערעדט און געפֿרעגט מיט ניט-
אויסגעשטעלטע פֿאַרהאָנדלונג:

— וואָס איז דאָך אַ באַקאַנטע פּנים?

— איך דערקען עס! — האָט געקלונגען געזאָגט דערנאָך.

— יאָ, בלויז דאָ ניט וואָס קיין שום מעת. וואָס איז די וואַנט
פֿון גוטן הויז-טיר מיט דעם פֿאַרגעסענעם נאָמען...

— פֿאַרשטייט, די שאַשאַ. נאָכט מיר אַ הונט, האָט איר האַלט
עס פֿאַר געלט.

— מיט די בריקן! — דערט וואָס קאַטאַרינע געזאָגט ליגן,
ניט אַזוי גוט פֿאַרשטעלט, די צײַט האָט באַראַטעוועט, אַז ווען
צען וואָלט פֿון איר גערין און איבערגעגאַנגען, וואָלט ער
ניט געזען דערקענט דעם מאָדל. נאָכט אויף די וואָגנס וואָלט
עס פֿון זיך אַליין ניט געוואָרן דערקענט, דער האָריזאָנט, צענט-
ראַלער וואָגנס. קיינער ווייסט אַז אים אַלץ קלאָר געוואָרן, ניט
די פּריזע, בעת האָט קאַטאַרינע האָט אים איבערגערעדט אַ ליגן.
יאָ, אַזוי — האָט ער שטילערהייט אַ זאָג געטאָן אַז ער איז נאָכ-
ניט באַוואוסט האָט בילד. אַזוי-אַרום האָט ער, הייסט עס, פֿון
זיין אייגענעם האָט, וואָס פֿאַר שאַשאַ איז ניט געווען בײַם
צונויפֿקום אויף דער הויזאָרט.

מאָל געווען אַ בריוו-בילד אין וואַלבן פּראָפֿיל, אַ ביסל קליי-
נער פֿון דער נאַטירלעכער גרייס דערקאָלירט, מיט אַ שלייער-האָר
פֿאַרן צוויי די אויגן איז אויפֿן פּנים. דאָס בילד איז געווען

אַיינגערעמט אין אַ ברייטער, שוואַרצער רעם, אין ביים ראַנד פון דער לייוונט — באַצירט מיט גאָלד. פרוי שאָשאַ האָט דאָ אויסגעזען מיט צען יאָר עלטער, ווי זי איז. דאָס איז אַלעמאָל ביי דילעטאַנטישע פּאָרטרעטן, וואָס ווילן זיין דווקא כאַראַקטעריסטישע. דאָס פּנים איז געווען צו־רויט, די נאָז איז געווען שלעכט געצייכנט, דער קאָליר פון די האָר — נישט דער ריכטיקער, צושטרויען, דאָס מויל פאַרקרימט. דער באַזונדערער חן פון דער פיזיאָנאָמיע — נישט געזען אָדער נישט אַרויסגעבראַנגט צוליב דעם, וואָס די פּרטים זיינען אַרויסגעקומען פאַרגרעבט. אינגאַנצן איז עס געווען אַ פּוּשעריש שטיקל אַרבעט, אַ פּאָרטרעט, וואָס איז קוים־קוים ענלעך צום מאָדעל. אָבער האַנס קאַסטאָרפּן איז נישט אַזוי געווען געגאַנגען אין דער ענלעכקייט. די שייכות פון דער דאָזיקער לייוונט צו פרוי שאָשאַס פּערזאָן איז געווען פאַר אים אַ גענוג נאָענטע; דאָס בילד האָט געזאָלט פאָרשטעלן פרוי שאָשאַ, זי אַליין איז דאָ געזעסן, ווי אַ מאָדעל. דאָס איז פאַר אים גענוג געווען. אַ גערירטער, האָט ער איבערגעחזרט:

— זי איז אַראָפּגעקומען מיט לייב־און־לעבן!

— זאָגט דאָס נישט — האָט דער הויפראַט איבערגעשפּאַרט.—

— ס'איז געווען אַ שווער שטיקל אַרבעט. איך רייד מיר נישט איין, אַז ס'האָט זיך מיר אינגאַנצן איינגעגעבן, כאָטש מיר האָבן מסתמא געהאַט אַ צוואַנציק זיצונגען. ווי קאָן מען דען דערגיין צו אַ טאָלק מיט אַזאַ אומפאָרמיק פּרצוף. ס'דאַכט זיך, אַז מ'קאָן זי לייכט אויפכאַפּן מיט אירע היפּערבאָרייִשע* באַקן־ביינער און מיט די אויגן ווי שפּאַלטן אין געפּלאַצטע קיכלעך. יאָ, ווייס איך וואָס. וויל מען טריי זיין די איינצלהייטן, מאַכט מען קאַליע דאָס גאַנצע. אַ אמתדיקן רעטעניש. איר קענט זי? אייגנטלעך, וואָלט מען זי נישט געדאַרפט פּאָרטרעטירן, נאָר אַרבעטן לויטן זכּרון. איר קענט זי דען?

— יאָ, ניין, פון זען, ווי מ'קאָן דאָ מענטשן...

---

* מיטן נאָמען „היפּערבאָרייער" האָבן די אַלטע גריכן און רוימער באַצייכנט די איינוואוינער פון ווייטסטן צפון.

— נאַ, איך קען זי מער אינעווייניק, סובקוטאַן*, פאַרשטייט איר, דעם בלוט־דרוק פון די אַרטעריעס, די שפּאַנונג פון די געוועבן און לימפן־באַוועגונג, דערויף קאָן איך מיך גוט ביי איר — צוליב באַשטימטע סיבות. אָבער מיט דער אויסערלעכער צורה גייט עס שווערער. איר האָט זי שוין אַמאָל געזען גיין? אַזוי ווי זי גייט, אַזאַ פּנים האָט זי. אַ קריכערין. נעמט, למשל, די אויגן. און ריד נישט וועגן קאָליר, וואָס האָט אייך זיינע קאַפּריזן, כ'מיין דעם געביי, דעם שניט. דאָס אויגן־דעקל, קאָנט איר זאָגן, איז געשפּאָלטן, קרום. אָבער דאָס דאַכט זיך אייך נאָר אַזוי. אייך נאַרט דאָ אָפּ דער עפּיקאַנטוס, דאָס איז אַן אָפּענדערונג, וואָס טרעפט זיך ביי געוויסע ראַסן און באַשטייט דערין, וואָס אַ הייטל, וועלכעס בלייבט איבער ביי די מענטשן פון דעם פלאַכן נאָז־זאָטל, פאַלט אַראָפּ פון די אויגן־דעקלעך איבער די אויגן־ווינקלען. פרווט פעסט אַרויפציען די הויט איבער דעם נאָז־וואָרצל, וועט איר האָבן פאַר זיך אַן אויג, ווי ביי יעדן איינעם פון אונז. אַ פּיקאַנטע מיסטיפיקאַציע, הייסט עס; אַגב, איז נישטאָ דערביי מיט וואָס צו שטאָלצירן, ווייל דעם אמת געזאָגט, ווייזט עס אויף אַן אַטאַוויסטישע שפּעטע אַנטוויקלונג.

— הייסט עס, אַזוי איז די מעשה — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — כ'האָב עס נישט געוואוסט, אָבער עס האָט מיך שוין פון לאַנג אינטערעסירט, וואָס ס'איז אַזוינס מיט אָט־די אויגן.

— רייצעניש, אָפּנאַרעריי — פאַרשטאַרקט דער הויפראַט. — אויב איר וועט זיי צייכענען פשוט קרום און געשפּאָלטן, זענט איר אַ פאַרלוירענער. איר מוזט די קרומקייט און די געשפּאָלטנקייט אַרויסברענגען, אַזוי ווי די נאַטור האָט עס אַרויסגעבראַכט. אילוזיע אין דער אילוזיע, אַזוי צו זאָגן, און דערצו דאַרף מען, נאַטירלעך, איר זאָלט וויסן, וואָס דער עפּיקאַנטוס איז אַזוינס. וויסן קאָן בכלל נישט שאַטן. גיט נאָר אַ קוק אויף דער הויט, אויף דער הויט פון קערפּער. זי איז לעבעדיק געגעבן צי נישט, איבעריק לעבעדיק, ווי מיינט איר?

---

* דאָס וואָס געפינט זיך דירעקט אונטער דער הויט (לאַטייניש).

— אויסגעצייכנט — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ — זי איז זייער לעבעדיק געמאָלט, די הויט. דאַכט זיך מיר, אַז הויט אַזוי גוט געמאָלט האָב איך נאָך נישט געזען. ס'דאַכט זיך, אַז מ'זעט די פּאָרן. דערביי האָט ער לייכט אַ גלעט געטאָן מיט דער האַנט איבער דעם דעקאָלטע פון בילד, וואָס האָט זיך אָפּגעשלאָגן זייער ווייס צוליב דער איבערגעטריבענער רויטקייט פון פּנים, ווי געוויינטלעך אַ טייל פון קערפּער, וואָס איז זעלטן אַנטבלויזט. דערפּאַר טאַקע האָט עס, בכיוון צי נישט, אַרויסגערופן די פאָרשטעלונג פון אָפּגעדעקטקייט — אַ גענוג פּלאַכער עפעקט.

פונדעסטוועגן זיינען האַנס קאַסטאָרפּס ווערטער געווען באַרעכטיקט. די מאַט־שימערירנדיקע ווייסקייט פון דעם דאָזיקן צאַרטן, אָבער נישט מאָגערן ביוסט, וואָס איז אונטן פאַרלוירן געוואָרן אין דער בלויליכער שלייער־דראַפּעריע, האָט געהאַט אין זיך אַ סך נאַטירלעכקייט. עס איז, אַפּנים, געווען געמאָלט מיט געפיל. נישט געקוקט דערויף, וואָס ס'האָט דערפון געשלאָגן מיט אַ געוויסער זיסקייט, האָט דער קינסטלער דאָ אַריינגעלייגט אַ מין וויסנשאַפטלעכע רעאַלקייט און לעבעדיקע גענויקייט. ער האָט זיך באַניצט מיט דער נישט־גלאַטיקייט פון דער לייוונט, כדי איבערצוגעבן אונטער דער אייל־פאַרב — דער עיקר אַרום די צאַרט אָפּגעצייכנטע שליסל־ביינער — די נאַטירלעכע אומגלייכקייט פון דער הויט־איבערפלאַך. ס'איז אַפילו נישט פאַרזען געוואָרן אַ האָניג־פלעק דאָרט, וואו די ברוסט נעמט זיך טיילן. מ'האָט, דאַכט זיך, אַפילו געזען דאָרטן דורכשיינען שוואַך־בלויליכע אָדערן. ס'האָט זיך געדאַכט, אַז צוליב דער דאָזיקער נאַקעטקייט גייט אַדורך אונטער דעם בליק פון צוקוקער אַ קוים־באַמערקטער שווידער פון סענסיטיווקייט. דרייסט געזאָגט: ס'האָט זיך געקאָנט אויסדאַכטן, אַז מ'פילט די פּערספּיראַציע*, דעם אומגעזעענעם לעבנס־אָטעם פון אָט־דעם לייב, אַזוי, אַז ווען מ'וואָלט, למשל, צוגעלייגט די ליפּן, וואָלט מען נישט געשפּירט דעם ריח פון פאַרב און אייל, נאָר דעם הייך פון אַ מענטשלעכן קערפּער. מיר גיבן דאָ איבער בלויז האַנס קאַסטאָרפּס איינדריקן. כאָטש ער איז

* די אויסאָטעמונג פון דער הויט.

ספּעציעל געניגט געווען דאָס אויפצונעמען אַזוי, קאָן מען פונ־
דעסטוועגן אויך אָביעקטיוו זאָגן, אַז פרוי שאָשאַס דעקאָלט איז
אומבאַדינגט געווען די אינטערעסאַנטסטע אַרבעט צווישן אַלע גע־
מעלן אין דעם צימער.

הויפראַט בערנס האָט זיך — מיט די הענט אין די הויזנקעשענעס —
געהוידעט אויף די קנאַפּלען און שיך־שפּיצן, דערביי האָט ער באַ־
באַטראַכט זיין אַרבעט צוזאַמען מיט די געסט.

— ס׳פרייט מיך, הער קאָלעגאַ — האָט ער געזאָגט — ס׳פרייט
מיך, וואָס עס רעדט צו אייך. ס׳איז גוט און ס׳קאָן גאָרנישט
שאַטן, ווען מ׳ווייסט, אַ ביסל, וואָס ס׳טוט זיך אויך אונטער דער
עפּידערמיס* און מ׳קאָן צומאָלן דאָס, וואָס מ׳זעט נישט מיט די
אויגן. מיט אַנדערע ווערטער: ווען מ׳האָט צו דער נאַטור נאָך אַן
אַנדערע באַציונג, ווי אַ ריין לירישע, לאָמיר זאָגן; ווען מ׳איז, צום
ביישפּיל, דערביי אַ מעדיצינער, אַ פיזיאָלאָג, אַן אַנאַטאָם און מ׳ווייסט
זיך אויך שטילערהייט, וואָס ס׳געפינט זיך אונטער דעם. דאָס קאָן
זיין אַ מעלה, זאָגט וואָס איר ווילט, דאָס קומט גאַנץ זיכער צו־
נוץ. אָט אין דער קערפּער־הויט איז דאָ וויסנשאַפט, איר וואָלט
מיט אַ מיקראָסקאָפּ געקאָנט דערקענען איר אָרגאַנישע ריכטיקייט.
דאָ זעט איר נישט בלויז די שליים־און האָרן־שיכטן פון דער איי־
בערשטער הויט, נאָר אונטער דעם איז אויך פאַראַן אַ אָנמערקונג
פון דער אינעווייניקסטער הויט מיט אירע זאַלבן־דריזן, שווייס־דריזן,
בלוט־געפעסן, וואָרצעלעך. און אונטער איר ווידער די פעטס־שיכט,
די אויסבעטונג, פאַרשטייט איר, די שיכט, וואָס האָט אין זיך אַ
סך פעטקייט־צעלן און איז דער גרונט פון די ווייבערישע ליבלעכע
פאָרמען. און דאָס, וואָס מ׳ווייסט און מ׳קלערט, קומט צום אויסדרוק.
עס שטראָמט אַריין אין דער האַנט און טוט זיך דאָס זייניקע, ס׳איז
נישט דאָ און פונדעסטוועגן יאָ דאָ. און טאַקע צוליב דעם ווערט די
זאַך אַזוי לעבעדיק.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט אינגאַנצן געברענט צו דעם דאָזיקן שמו־
עס. זיין שטערן האָט זיך אָנגערויטלט, די אויגן האָבן זיך אָנגעצונדן.

---

* די אייבערשטע הויט.

ער האָט נישט געוואוסט, וואָס ער זאָל פריער ענטפערן, אַזויפיל האָט ער געהאַט צו זאָגן. ערשטנס האָט ער געוואָלט אַראָפּנעמען דאָס בילד פון דער באַשאָטנטער פענסטער-וואַנט און עס אַוועקשטעלן אויף אַן אָרט, וואו ס'פאַלט מער ליכט; צווייטנס, האָט ער געוואָלט אָנקניפן אַ שמועס אינם הויפראַטס מיינונגען וועגן דער נאַטור פון דער הויט, וועלכע האָבן אים שטאַרק פאַראינטערעסירט; דריטנס, האָט ער געוואָלט פרוון אויסדריקן אַן אייגענעם אַלגעמיינעם און פילאָסאָפישן געדאַנק, וואָס איז אים געלעגן אויף דער צונג. בשעת ער האָט שוין צוגעלייגט די הענט צום פאָרטרעט, כדי אים אַראָפּצונעמען, האָט ער פלוצלונג אָנגעהויבן האַסטיק ריידן:

— יאָ, יאָ! זייער גוט, דאָס איז וויכטיק. כ'מיין צו זאָגן... דאָס הייסט: דער הויפראַט האָט געזאָגט: „נאָך אין אַן אַנדערער באַציונג. ס'וואָלט גוט געווען, ווען אַח"ץ דער לירישער — אַזוי, דאַכט זיך, האָט איר געזאָגט — דער קינסטלערישער באַציונג, זאָל נאָך זיין אַן אַנדערע, און מ'זאָל די זאַכן — בקיצור גערעדט — באַנעמען אויך פון אַן אַנדער קוק-ווינקל, צום ביישפיל — פון מעדיצינישן. דאָס איז קאָלאָסאַל טרעפלעך. זייט מוחל, הער הויפראַט, כ'מיין: ס'איז דערפאַר אַזוי קאָלאָסאַל ריכטיק, ווייל אייגנטלעך גייט דאָ גאָרנישט וועגן גרונד-פאַרשיידענע באַציונגען און קוק-ווינקלען, נאָר גענוי גענומען — וועגן איין און דער זעלבער זאַך; ס'גייט בלויז וועגן פאַרשיידענע אופנים, כ'מיין: שאַטירונגען, ס'הייסט טאַקע: וואַריאַציעס פון איין און דער זעלבער אַלגעמיינער דערשיינונג, פון וועלכער די קינסטלערישע טעטיקייט איז בלויז איין טייל און איין אויסדרוק, אויב מ'קאָן אַזוי זאָגן. יאָ, זייט מוחל, איך נעם אַראָפּ דאָס בילד, ס'איז דאָ אַבסאָלוט נישטאָ קיין באַלויכטונג. איר וועט זען: אַז כ'וועל עס צוטראָגן צו דער סאָפע, וועט עס אינגאַנצן אַנדערש... כ'וויל זאָגן: מיט וואָס באַשעפטיקט זיך די מעדיצינישע וויסנשאַפט? כ'האָב וועגן דעם, נאַטירלעך, קיין שום אַנונג נישט, אָבער זי באַשעפטיקט זיך דאָך מיטן מענטש. און די יוריספרודענץ, די געזעצגעבונג און דאָס געריכט-וועזן? אויך מיט דעם מענטש. און די שפּראַך-פאָרשונג, מיט וועלכער ס'איז מערסטנטיילס פאַרבונדן די פעדאַגאָגישע פראָפעסיע? און די טעאָ-

לאָגיע, די גייסטלעכע פּראָפעסיע? אַלץ מיטן מענטש, עס זיינען בלויז ניואַנסן פון איין און דעם זעלבן וויכטיקן און... עיקרדיקן אינטערעס, דער אינטערעס מיטן מענטש. עס זיינען, מיט איין וואָרט, הומאַניסטישע פּראָפעסיעס און ווען מ'וויל זיי שטודירן, מוז מען קודם-כל לערנען דעם יסוד, די אַלטע שפּראַכן, נישט אמת? דאָס איז די פאָרמאַלע בילדונג, ווי מ'זאָגט. איר וואונדערט זיך, מסתּמא, וואָס איך רייד אַזוי דערפון, ווייל איך בין דאָך בלויז אַ רעאַליסט, אַ טעכניקער. אָבער לעצטנס האָב איך נאָך געטראַכט וועגן דעם בעת דער ליג-קוראַציע: ס'איז דאָך אויסגעצייכנט, ס'איז אַן אויסגעצייכנטע איינאָרדענונג אויף דער וועלט, וואָס דער יסוד פון יעדער מין הומאַניסטישער פּראָפעסיע איז דאָס פאָרמאַלע, די אידעע פון דער שיינער פאָרם, פאַרשטייט איר. דאָס ברענגט אַריין אין דער זאַך עפּעס איידלס און לוקסוסדיקס, דערצו נאָך עפּעס פון געפיל און... העפלעכקייט... דער אינטערעס ווערט צוליב דעם כמעט אַ מין גאַלאַנטע פאַרמעסטונג... ס'הייסט... כ'דריק מיך, גאַנץ זיכער, נישט אויס, ווי מ'דאַרף, אָבער מ'זעט דאָ, ווי דאָס גייסטיקע מיטן שיינעם מישן זיך אויס; אייגנטלעך, זיינען זיי באַלד פון אָנהייב איינס און דאָס זעלבע. מיט אַנדערע ווערטער: עס איז די וויסנשאַפט מיט דער קונסט. און איר וועט מיר מודה זיין, אַז די קינסטלערישע טעטיקייט געהערט אויך דערצו אומבאַדינגט, אין אַ געוויסער מאָס, ווי אַ פינפטער פאַקולטעט, און אַז זי איז גאַנץ פּשוט נישט עפּעס אַנדערש, ווי אַ הומאַניסטישע פּראָפעסיע, אַ ניואַנס פון די הומאַניסטישע שטרעבונגען, ווייל איר וויכטיקסטע טעמע און פאַרמעסטונג איז: דאָך סוף-כל-סוף ווידער דער מענטש. איך האָב אַפילו געמאָלט בלויז שיפן און וואַסער, בעת כ'האָב אין די יונגע יאָרן זיך פאַרמאָסטן אין אָט-דער ריכטונג. אָבער דאָס געשמאַקסטע אין דער מאָלעריי, לויט מיין מיינונג, איז, און ס'וועט בלייבן, דער פּאָרטרעט. ווייל דאָ איז דער מענטש דירעקט דער אָביעקט. דערפאַר האָב איך מיך תּיכּף געפרעגט, צי דער הער היפראַט איז טעטיק אויך אויף דעם דאָזיקן געביט... צי דאָ וואָלט נישט אַ סך בעסער געווען, ס'זאָל הענגען?

בײדע, סײ בערענס, סײ יאָאַכים, האָבן אים אָנגעקוקט און געוואָלט זען, צי ער שעמט זיך נישט מיט דער קאַשע, וואָס ער האָט דאָ פאַרמישט. אָבער האַנס קאַסטאָרפּ איז געווען צופיל אײַנגעטאָן, כּדי אַרײַנצופאַלן אין פאַרלעגנהײט. ער האָט צוגעהאַלטן דאָס בילד אויף דער סאָפע־וואַנט און פאַרלאַנגט אַ ענטפער, צי די באַלויכטונג איז דאָ נישט באַדײטנדיק אַ בעסערע. אַקוראַט דעמאָלט האָט דאָס דינסטמײדל אַרײנגעברענגט אויף אַ טאַץ הײס וואַסער, אַ ספּיריטוס־מאַשינקע און קאַווע־שעלעכלעך. דער הויפראַט האָט איר אָנגעוויזן אין קאַבינעט אַרײן און געענטפערט:

— אויב אַזוי, דאַרפט איר זיך נישט אַזוי אינטערעסירן מיט מאָלערײ, נאָר קודם־כּל מיט סקולפּטור... אַוודאי, דאָ האָט עס, פאַרשטײט זיך, מער ליכט, אויב איר האַלט, אַז ס'דאַרף האָבן אַזויפיל... כ'זאָג, מיט סקולפּטור, ווײל זי האָט אויפן רײנסטן אופן און לחלוטין צו טאָן בלויז מיטן מענטש בכלל. דאָס וואַסער זאָל נאָר נישט אויסקאָכן.

— אמת, די פּלאַסטיק — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ אַרײנגײענדיק אין קאַבינעט. דערבײ פאַרגעסט ער דאָס בילד צוריק אויפצוהענגען אָדער אַוועקצושטעלן, נאָר נעמט עס מיט און טראָגט עס אַריבער אין צווײטן צימער. אַוודאי, אין אַ גריכישער ווענוס אָדער אין אַן אַטלעט — דאָרטן ווײזט זיך אַרויס, אָן שום־ספק, דאָס הומאַניסטישע אַמבּאָלטסטן. ס'איז אַוודאי דאָס אמתע, דער אײגנטלעך הומאַניסטישער אופן קונסט, אויב מ'פּרוווט אַרײנטראַכטן.

— נאַ, וואָס ס'איז נוגע דער קלײנער שאָשאַ — האָט באַמערקט דער הויפראַט — איז זי אַלנפאַלס מער אַן אָביעקט פאַר מאָלערײ. פידיאַס* אָדער אַן אַנדערער מיט אַזאַ מין תּנכישער פאַרענדיקונג פון נאָמען, וואָלט פאַרקרימט די נאָז פון אַזאַ פיזיאָנאָמיע. וואָס טוט איר? וואָס שלעפּט איר דאָס שטיק פלײש?

— אַדאַנק, איך שפּאַר עס אָן אין פוס פון דער שטול, דאָ וועט עס לעת־עתּה גוט שטײן. די גריכישע פּלאַסטיקער האָבן

* דער באַדײטנדיקסטער גריכישער סקולפּטאָר האָט געלעבט אין 5טן יאָרהונדערט פאַר קר.

אָבער ווייניק זיך אָפּגעגעבן מיטן קאָפּ. זיי איז דער עיקר געגאַנגען אין קערפּער, אפשר איז דאָס טאַקע געווען דאָס הומאַניסטישע... און די ווייבלעכע פּלאַסטיק איז טאַקע דאָס פעטס?

— טאַקע דאָס פעטס! — האָט געזאָגט אַנטשלאָסן דער הויפּראַט, וואָס האָט אויפגעשלאָסן אַ וואַנט־שענקל און אַרויסגענומען פון דאָרטן די כּלי־מכשירים צו דער קאַווע, אַ טערקיש מיכל, וואָס איז געמאַכט רער־פאָרמיק, אַ קאָך־פענדל מיט אַ לאַנג הענטל, אַ כּלי אויף צוקער און געמאָלענער קאַווע — אַלץ פון מעש. „פּאַלמיטין, סטעאַרין, אָלעין“ * — האָט ער געזאָגט און אַריינגעשיט קאַווועלעך פון אַ בלעכענער פּושקע אין מילכל אַריין. באַלד דערנאָך האָט ער גענומען דרייען מיט דער קאָרבע. — איר זעט, איך מאָל אַלץ אַליין, פון אָנהייב אָן, דערפאַר שמעקט עס טאָפּלט בעסער. וואָס האָט איר געמיינט, אַז ס'איז אַמבראָזיאַ**?

— ניין, כ'האָב עס אַליין שוין געוואוסט. ס'איז גלאַט מאָדנע עס צו הערן — האָט געזאָגט האַנס קאַסטאָרפּ.

זיי זיינען געזעסן אין ווינקל צווישן דער טיר און דעם פענצטער, ביי אַ באַמבוס־טאַבאָרעט מיט אַ אָריענטאַליש־אָרנאַמענטירטן מעשענעם פּלאַט, אויף וועלכן ס'זיינען געשטאַנען די כּלי־מכשירים אויף קאַווע און אויך דאָס רויכער־געצייג. יאָאַכים איז געזעסן לעבן בערענסן אויף דער אָטאָמאַנע, וואָס איז געווען פול באַלייגט מיט זיידענע קישעלעך. האַנס קאַסטאָרפּ איז געזעסן אויף דער קלוב־שטול מיט רעדלעך, אין וועלכער ער האָט אָנגעשפּאַרט פרוי שאָשאַס פּאָרטרעט. אונטער זיי איז געלעגן אַ פּאַרביקער טעפּעך. דער הויפּראַט האָט מיט אַ לעפל אַריינגעטאָן קאַווע און צוקער אין דעם פענדל מיטן הענטל, האָט אַריינגעגאָסן וואַסער און עס געלאָזט אויפקאָכן איבערן פלאַם פון ספּירטוס. אין די שאָלן האָט די קאַווע געהאַט אַ ברוינעם שוים און בעת מ'האָט זי געזופּט, איז זי געווען אי שטאַרק אי זיס.

---

* די דריי באַשטאַנדטיילן פון פעטס.

** ביי האָמער די שפּייז פון געטער.

— אײַערע, אַגב, אױך — האָט בערענס געזאָגט. — אײַער פּלאַסטיק איז, אױך װיפל מ'קאָן רײדן װעגן דעם, אױך פּעטס, כאָטש נישט אין אַזאַ מאָס, װי בײ די װײבער. בײ אונזערס אַ מענטש טרעפט אָן געװײנלעך די פּעטקײט בלױז אַ צװאַנציקסט חלק פון דער קערפּער־װאָג. בײ די װײבער — אַ זעכצנט חלק. װען נישט די אונטערהױטישע געװעבן, װאָלטן מיר אַלע געװען טרוקענע שװעמלעך. װען מ'װערט אַלט, װערט עס פאַרשװאונדן, צוליב דעם קריגט מען טאַקע די נישט־עסטעטישע קנײטשן. צום מײנסטן דיק און פעט איז עס בײ דער װײבלעכער ברוסט און בײם בױך, אױך אױף די אײבערשטע שענקלען, בקיצור, אומעטום, װאו ס'איז גוט אַ ריר צו טאָן. אױך אונטער די פּאָדעשװעס איז דאָ פּעטס און דערפאַר קיצלט דאָרטן.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט געדרײט דאָס רער־פאָרמיקע קאַװע־מילכל צװישן די הענט. עס איז געװען, װי דער גאַנצער גאַרניטור, גיכער אינדישע אָדער פּערסישע אַרבעט, װי טערקישע. דערױף האָט עדות געזאָגט דער סטיל פון די מעש־גראַװירונגען, װעלכע האָבן אַרױסגעבלאַנקט פון די מאַטע פלאַכן. האַנס קאַסטאָרפּ האָט באַטראַכט די אָרנאַמענטיק און נישט תיכף פאַרשטאַנען, װאָס זײ שטעלן פאָר. װען ער האָט זיך געכאַפּט, װאָס דאָס באַטײט, איז ער פּלוצלונג רױט געװאָרן.

— יאָ, דאָס איז אַן ענין פאַר נישט־באַװײבטע מענטשן — האָט בערענס געזאָגט. — דערפאַר האַלט איך עס אײנגעשלאָסן, פאַרשטײט איר. מײן קיך־נימפע װאָלט קאַליע געװאָרן, װען זי קוקט עס אָן. אײך װעט עס, מסתמא, נישט שאַטן. כ'האָב עס אַמאָל געקריגן אַ מתנה פון אַ פּאַציענטין, פון אַ עגיפּטישער פּרינצעסין, װעלכע האָט אונז אײן יאָר אָנגעטאָן דעם כּבוד און איז געװען בײ אונז. איר זעט, דער מוסטער חזרט זיך איבער אױף יעדן שטיק. פײן, װאָס?

— יאָ, דאָס איז מאָדנע — האָט געענטפערט האַנס קאַסטאָרפּ — האַ, נײן, מיך אַרט עס נישט, פאַרשטײט זיך. מ'קאָן עס אַפילו נעמען ערנסט און פײערלעך, אױב מען װיל, כאָטש אין אַ קאַװע־גאַרניטור איז עס סוף־כל־סוף נישט אינגאַנצן אױפן אָרט. די פאַ־

צייטיקע פּלעגן, דאַכט זיך, מיט אַזעלכע זאַכן באַפּוצן זייערע טרומנעס. דאָס סעקסיעלע און דאָס הייליקע איז פאַר זיי, אין אַ געוויסער מאָס, געווען איינס און דאָס זעלבע.

— נאַ, וואָס ס'איז נוגע דער פּרינצעסין — זאָגט בערענס — איז זי, מיין איך, מער געווען גענייגט צום ערשטן. כ'האָב, אַגב, פון איר אויך זייער שיינע פּאַפּיראָסן. דאָס איז עפּעס עקסטראַפיינס, ווערט דערלאַנגט נאָר ביי ערשט־קלאַסיקע געלעגנהייטן. דערביי האָט ער אַרויסגענומען פון וואַנט־שענקל אַ גרעל־פאַרביק שאַכטל, כדי מכבד צו זיין: יאָאַכים האָט זיך אָפּגעזאָגט און דערביי צוגיפּגערוקט די קנאַפּלען. האַנס קאַסטאָרפּ האָט גענומען און פאַרוויכערט דעם אומגעווינלעך־גרויסן און ברייטן פּאַפּיראָס, וואָס איז געווען באַצירט מיט אַ ספינקס אין גאָלד־דרוק. ר'איז באמת געווען וואונדערלעך גוט.

— דערציילט אונז נאָך עפּעס וועגן דער הויט — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געבעטן — אויב איר ווילט זיין אַזוי גוט, הער הויפראַט. ער האָט ווידער אויפגעהויבן פרוי שאָשאַס פּאָרטרעט, אַוועקגעשטעלט אים אויף דער קני און אים באַטראַכט, זיצנדיק אַן אָנגעלענטער מיטן פּאַפּיראָס צווישן די ליפּן. — נישט דווקא פון דער פעטס־הויט, וועגן דעם ווייס מיר שוין. נאָר פון דער מענטשלעכער הויט בכלל, וועלכע איר קאָנט אַזוי גוט אויפמאָלן.

— וועגן דער הויט? איר אינטערעסירט אייך מיט פיזיאָלאָגיע?

— זייער! יאָ, פאַר דעם האָב איך שטענדיק געהאַט דעם גרעסטן אינטערעס. פאַרן מענטשלעכן קערפּער האָב איך אַלעמאָל געהאַט גאָר אַ גרויסן חשק. טיילמאָל איז מיר אַפילו איינגעפאַלן, צי כ'זאָל נישט אַמאָל ווערן אַ מעדיצינער. אין אַ געוויסער מאָס, מיין איך, וואָלט דאָס מיר גאַנץ גוט געפּאַסט. ווייל דער, וואָס האָט אַן אינטערעס פאַרן קערפּער, דער האָט אויך אַן אינטערעס פאַר דער קראַנקהייט, אַפילו ספּעציעל פאַר איר — איר מיינט נישט? אַגב, האָט עס נישט קיין גרויסן באַטייט. כ'וואָלט געקאָנט ווערן אַלץ. כ'וואָלט אַפילו געקאָנט ווערן אַ גייסטלעכער אויך.

— יאָ, ס'האָט זיך שוין טיילמאָל אויסגעדאַכט, אַז דאָרטן וואָלט איך, אייגנטלעך, געווען אינגאַנצן אין מיין עלעמענט.

— פאַרוואָס־זשע זענט איר געוואָרן אַן אינזשעניער?

— צוליב אַ צופאַל. דערויף האָבן מער געווירקט אויסנווייניקסטע סיבות.

— נאַ, וועגן דער הויט? וואָס זאָל איך אייך דערציילן וועגן אייער חושים־פּלאַן? עס איז אייער אויסנווייניקסטער מוח, פאַרשטייט איר, אָנטאָגענעטיש* פון זעלבן מקור, ווי דער אַפּאַראַט פאַר די אַזוי גערופענע העכערע חושים־אָרגאַנען אין אייער שאַרבן. דער צענטראַלער נערוון־סיסטעם, דאַרפט איר וויסן, איז בלויז אַ לייכטע אָפּענדערונג פון דער אויבערלעכער הויט־שיכט. פאַראַן באַשעפענישן, בײַ וועלכע ס'איז נאָך בכלל נישטאָ קיין אונטערשייד צווישן צענטראַלן און אויסנווייניקסטן סיסטעם. זיי שפּירן אַ ריח און פילן אַ טעם מיט דער הויט, שטעלט אייך פאָר, זיי האָבן בכלל בלויז זייערע חושים אין דער הויט. ס'מוז זיין אַ גאַנץ וואוילע זאַך, אַז מען טראַכט זיך אַזוי אַריין. דערפאַר, בײַ אַזעלכע הויך־דיפערענצירטע באַשעפענישן, ווי איר און איך, מוז זיך די הויט באַגרענעצן בלויז אויף קיצלדיקייט. זי איז בלויז אַ אָרגאַן, וואָס שיצט און גיט־איבער, איז פייער און פלאַם אויף אַלץ, וואָס וויל זיך צורירן צו־נאָענט צום קערפּער. זי איז אַפילו באַזאָרגט מיט אַרויס־שטאַרנדיקע טאַפּ־אַפּאַראַטן, ס'זיינען די האָר, די הערעלעך פון גוף, וואָס באַשטייען פון פאַרהאָרנטע הויט־קעמערלעך, און שפּירן יעדע דערנעענטערונג נאָך איידער זי איז צוגעקומען צו דער הויט גופא. צווישן אונז געשמועסט, כ'איז אַפילו מעגלעך, אַז די פעיקייט פון הויט צו באַשיצן און צו פאַרטיידיקן, איז נישט חל בלויז אויף קערפּערלעכע ענינים... הייסט איר, ווי אַזוי איר ווערט רויט אָדער בלאַס?

— נישט גענוי.

— יאָ, גאַנץ גענוי, ווייסן מיר עס, אָפן געזאָגט, אויך נישט, אַלנפאַלס, וואָס ס'איז נוגע דעם רויט־ווערן פון בושה. די זאַך איז נישט אינגאַנצן קלאָר, ווייל ביז איצט קאָן מען נאָך נישט אָנווייזן

* לויט דער אַנטשטייונג.

אויף אַזאַ מין מוסקולן אין די געפעסן, וועלכע זאָלן זיך אויס-ציען אונטערן איינפלוס פון די וואַזאָמאָטאָרישע * נערוון. ווי אַזוי ווערט, אייגנטלעך, ביים האָן אָנגעשוואָלן דער קאַם אָדער בכלל אַלץ, וואָס מ'וואָלט דאָ געקאָנט ברענגען פאַר אַ ביישפּיל — דאָס איז, אַזוי צו זאָגן, מיסטעריעז, דער עיקר, בעת ס'גייט וועגן פּסיכישע ווירקונגען. מיר נעמען אָן, אַז ס'זיינען דאָ פאַרבינדונגען צווישן די גרויס-געהירן און דעם געפעסן-צענטער אין מוח-מאַרך. און ביי געוויסע רייצן, לאָמיר אָננעמען: בעת איר שעמט אייך, נעמט זיך רעגן די דאָזיקע פאַרבינדונג, דערפון נעמען זיך אויך רעגן די געפעס-נערוון, וואָס פירן צום פּנים, צוליב דעם ציען זיך און ס'פילן זיך אָן די בלוט-געפעסן. איר ווערט רויט, ווי אַ אינדיק, דאָס בלוט זעצט אייך אין קאָפּ אַריין און איר קאָנט נישט די אויגן עפענען. דערפאַר אין אַנדערע פאַלן (גאָט ווייסט, וואָס ס'נעמט אייך דראָען, קאָן זיין אַפילו עפּעס געפערלעך-שיינס) — גיבן זיך די בלוט-געפעסן אַ קאָרטש-איין, די הויט ווערט בלאַס, קאַלט, געגרונצלט און איר זעט אויס ווי אַ מת פון גרויס נערווקייט, מיט בליי-פאַרביקע אויגן-לעכער און מיט אַ ווייסער אויסגעשפּיצטער נאָז. דער סימפּאַטישער נערוו ** ווירקט אויפן האַרץ אַזוי, אַז ס'נעמט פּעסט האַמערן.

— הייסט עס, אַזוי געשעט דאָס — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ.

— בערך אַזוי. דאָס זיינען רעאַקציעס, פאַרשטייט איר. היות אָבער אַלע רעאַקציעס און רעפלעקסן האָבן בטבע עפּעס אַ צוועק, מאַכן מיר, פיזיאָלאָגן, די השערה, אַז אויך אָט-די באַגלייט-ערשיינונגען פון די פּסיכישע אַפעקטן זיינען, אייגנטלעך, צוועקמעסיקע שוץ-מיטלען, פאַרטיידיקונגס-רעפלעקסן פונם קערפּער, אַ שטייגער, ווי אַ גענזענע הויט. איר ווייסט, ווי אַזוי איר קריגט אַ גענזענע הויט?

— אויך נישט אַזוי קלאָר.

* וואזאמאטארישע נערוון = געפעס-נערוון.

** סימפאטישער נערוו ציט זיך פון דער שדרה און רעגולירט די שפייזונג-פארטיילונג פון בלוט, אומאפהענגיק פון דעם ווילן.

— דאָס איז די ווירקונג פון די הויט-זאַלב-דריזן, וואָס גיבן אַרויס די הויט-שמירעכץ, ס'איז אַ מין אויסשיידונג פון פעטס, וואָס אַנטהאַלט אין זיך איי-ווייס, פאַרשטייט איר, נישט איבעריק געשמאַק, אָבער עס גיט צו דער הויט גלאַטיקייט, לאָזט זי נישט רייסן זיך און פּלאַצן פון טרוקנקייט און איז גורם, ס'זאָל זיין אָנגענעם זי אָנצוטאַפּן. מ'קאָן זיך גאָרנישט פאָרשטעלן, ווי אַזוי די מענטשלעכע הויט וואָלט זיך געשפּירט אין די פינגער, ווען נישט דאָס כאָלעסטערין-שמי-רעכץ. די דאָזיקע זאַלב-דריזן פון דער הויט האָבן קליינע אָרגאַנישע מוסקולן, וואָס קאָנען אויפשטעלן די דריזן, און ווען דאָס געשעט, פילט איר אייך, ווי דער בחור, אויף וועלכן די פּרינצעסין האָט אויסגעגאָסן אַן עמער מיט פישלעך. אייער הויט ווערט ווי אַ ריב-אייזן און ווען דער רייץ איז אַ שטאַרקער, שטעלן זיך אויך אויף די האָר. די האָר אויפן קאָפּ און די הערלעך אויפן לייב שטעלן זיך אויף, ווי ביי אַ יעזש, וואָס פאַרטיידיקט זיך, און איר קאָנט דעמאָלט זאָגן, אַז איר ווייסט דעם טעם פון אַ שוידער.

— אָך, איך — האָט געזאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — איך האָב עס שוין אַמאָל געפילט. מיך נעמט גיכער שוידערן ביי די פאַר-שיידנסטע געלעגנהייטן. מיך וואונדערט בלויז דאָס, וואָס ביי די אַלע געלעגנהייטן שטעלן זיך די דריזן גלייך אויף. ווען עמעץ גיט אַ קראַץ מיט אַ גריפל איבער גלאָז, קריגט מען אַ גענוגענע הויט און ביי באַזונדערס שיינער מוזיק — אויך דאָס אייגענע. ביי מיין קאָנפירמאַציע, בעת כ'האָב גענומען די הייליקע קאָמוניע, האָב איך עס געקריגן איינס נאָכן אַנדערן. דאָס קיצלען אין בייסן האָט גאָרנישט אויפגעהערט. ס'איז מאָדנע, וואָס-אַלץ ווירקט אויף די קליינע מוסקולעכלעך!

— יאָ — זאָגט בערענס — רייץ איז רייץ. דער אינהאַלט פון רייץ גייט אָן דעם קערפּער, ווי דער פאַראַיאָריקער פראָסט. פישלעך אָדער די הייליקע קאָמוניע, די זאַלב-דריזן טוען דאָס זייעריקע.

— הער הויפראַט — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געזאָגט און דערביי באַטראַכט דאָס בילד אויף זיינע קני — וועגן וואָס האָב איך דאָס

נאָך געוואָלט פרעגן? יאָ, איר האָט פריער גערעדט וועגן אינעווייניקסטע טעטיקייטן, וועגן דער לימף-באַוועגונג און ענלעכן... וואָס איז דאָס אַזוינס? כ'וואָלט זייער גערן געוואָלט מער עפּעס וויסן וועגן דעם, צום ביישפּיל — וועגן דער לימף-באַוועגונג, אויב איר וואָלט געוואָלט אַזוי גוט זיין. כ'אינטערעסירט מיך זייער.

— כ'קאָן עס גאַנץ גוט גלויבן — האָט געענטפערט דער הויפראַט — די לימף איז דאָס סאַמע פיינסטע, אינטימסטע און צאַרטסטע אין דער גאַנצער מאַשינעריע פון אָרגאַניזם. איר זענט אייך, מסתמא, משער, אַז ס'איז אַזוי, דערפאַר פרעגט איר. מ'רעדט אַלעמאָל וועגן בלוט און זיין מיסטעריע און מ'האַלט עס פאַר אַ באַזונדערן מין זאַפט. אָבער די לימף — דאָס איז דער זאַפט פונם זאַפט, דער עסענץ, פאַרשטייט איר, בלוט-מילך, אַ גאַנץ זיסע פליסיקייט, לויטן אינהאַלט פון פעטס, זעט זי, אַגב, באמת אויס ווי מילך. און אַן אויפגערוימטער און באַריידעוודיקער, האָט בערענס גענומען שילדערן, ווי אַזוי דאָס בלוט, אָט-די פורפור-רויטע יויך, אויסגעזאָפּטן דורך אָטעמונג און פאַרדייונג, געזעטיקט מיט גאַז, באַלאָדן מיט פּראָדוקטן פון פעטס, איי-ווייס, אייזן, צוקער און זאַלץ, ווערט אַרויסגעשטויסן פון דער האַרץ-פּאָמפּע מיט אַ היץ פון אַכט-און-דרייסיק גראַד, קומט אַריין אין די געפעסן און האַלט-אויף אין גאַנצן גוף דעם שטאָף-וועקסל, די קערפּערלעכע וואַרעמקייט, מיט איין וואָרט — דאָס ליבע לעבן. דאָס בלוט גייט אָבער נישט אַריין דירעקט אין די קעמערלעך. דער דרוק, אין וועלכן דאָס בלוט געפינט זיך, שטופּט בלויז אַהורך דורך די געפעס-ווענטלעך אַ מין עקסטראַקט און מילך-זאַפט, וואָס ווערט אַריינגעפּרעסט אין די געוועבן. אַזוי-אַרום דרינגט אָט דער זאַפט אַריין אומעטום, פילט-אויס ווי אַ געוועב-פליסיקייט יעדעס שפּעלטל, ציט אויס און שפּאַנט די עלאַסטישע געוועבן פון די קעמערלעך. דערפון נעמט זיך די געשפּאַנטקייט פון געוועב, דער טורגאָר. דער טורגאָר פון זיין זייט איז ווייטער גורם, אַז נאָכדעם ווי די לימף האָט די קעמערלעך גוט אָפּגעשווענקט און געטוישט שטאָף מיט זיי, זאָל זי צוריק אַריינגעטריבן ווערן אין די לימף-געפעסן, אין די „וואַזאַ לימפאַטיקאַ", און צוריק אַריין אין בלוט. עס מאַכט אויס אָנדערטהאַלבן ליטער טעגלעך.

ד״ר בערענס האָט ווייטער אָפּגעשילדערט דעם רערן- און זויג-אָדער-סיסטעם פון די לימף-געפעסן, גערעדט וועגן דעם גאַנג פון מילך אין די ברוסטן, וואָס נעמט צונויף די לימף אין די פיס, בויך, ברוסט, איין האַנט און איין זייט קאָפּ. ר׳האָט גערעדט וועגן די צאַרטע פילטער-אָרגאַנען, וועלכע זיינען זייער אַ סך פאַרשפּרייט אין די לימף-געפעסן. מ׳רופט זיי לימף-דריזן און זיי געפינען זיך ס׳רוב אין האַלז, אונטער די אָרעמס, אין די געלענקען פון די עלנבויגנס, הינטער די קניען און אויך נאָך אַזעלכע צאַרטע און אינטימע ערטער אין קערפּער. דאָ טרעפן זיך געשווילן — האָט דערקלערט בערענס — טאַקע דערפון האָט זיך אָנגעהויבן דער שמועס, די לימף-דריזן ווערן פאַרגרעסערט, לאָמיר זאָגן: הינטער די קניען, און אין די געלענקען פון די אָרעמס, ס׳מאַכן זיך דאָ און דאָרט געשווילן, וואָס דערמאָנען אין וואַסער-קרענק. עס האָט אַלעמאָל אַ סיבה, כאָטש נישט אַלעמאָל אַ שיינע. טיילמאָל באַקומט מען גאָר אַ פעסטן חשד, אַז מ׳האָט צו טאָן מיט אַ טובערקולאָזער פאַרשטאָפּונג פון די לימף-געפעסן.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט געשוויגן. נאָך אַ ווײַלע האָט ער שטילערהייט אַ זאָג געטאָן: — אַזוי איז עס, כ׳וואָלט געקאָנט ווערן אַ מעדיצינער. דער גאַנג פון דער מילך אין דער ברוסט.... די לימף פון די פיס... דאָס אינטערעסירט מיך זייער. וואָס איז אַזוינס דער קערפּער! — האָט ער מיט איינמאָל שטורמיש אַרויסגעשאָסן. — וואָס איז דאָס פלייש! וואָס איז דאָס לייב פון מענטש! פון וואָס באַשטייט עס! זאָגט עס אונז שוין איצט, הער הויפראַט: זאָגט עס אונז גענוי, מיר זאָלן איינמאָל פאַר אַלעמאָל וויסן!

— פון וואַסער — האָט בערענס געענטפערט — איר האָט אַן אינטערעס פאַר אָרגאַנישער כעמיע אויך? ס׳רוב פון וואַסער, אָט דערפון באַשטייט עס דאָס הומאַניסטישע לייב פון מענטש, נישט מער און נישט ווייניקער. פאַרדעסטוועגן דאַרף מען זיך נישט איבערנעמען. די טרוקענע סובסטאַנץ טרעפט אָן בלויז פינף-און-צוואַנציק פּראָצענט. דערפון זיינען צוואַנציק פּראָצענט פּשוט ווייסל פון איי, פּראָטעין-שטאָפן, אויב איר ווילט עס אויסדריקן אַ ביסל

איידעלער. דערצו גייט בלויז צו נאָך אַ ביסל פעטס און זאַלץ. דאָס איז כמעט אַלץ.

— אָבער דאָס ווייסל פון איי, וואָס איז דאָס?

— כלערליי עלעמענטן. קיילן־שטאָף, וואַסער־שטאָף, שטיק־שטאָף, זויער־שטאָף, שוועבל. טיילמאָל — אויך פאָספאָר. אַ ייע־נייגעריקייט ווערט אַלץ גרעסער. טייל מינים איי־ווייס זיינען אויך פאַרבונדן מיט קוילן־הידראַטן, דאָס הייסט — מיט טרויבן־צוקער און קראָכמאַל. אויף דער עלטער ווערט דאָס פלייש שטייף. דאָס נעמט זיך דערפון, וואָס ס'קומט צו קאָלאַגען אין די באַהעפט־געוועבן, דאָס איז דאָס ליים, פאַרשטייט איר, דער וויכטיקסטער באַשטאַנדטייל פון די ביינער און ביינדלעך. וואָס נאָך קאָן איך אייך דערציילן? אין דער פּלאַזמע פון די מוסקולן איז דאָ אַ מין איי־ווייס, וואָס רופט זיך מיאָזינאָגען, און וואָס ווערט גערינען נאָכן טויט אין פיברין און רופט־אַרויס די שטייפקייט פון אַ מת.

— יאָ, אַזוי, די שטייפקייט פון אַ מת — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ פריילעך — זייער גוט, זייער גוט. און דערנאָך הייבט זיך אָן דער גענעראַל־אַנאַליז, די אַנאַטאָמיע פון קבר.

—נאַ, אַוודאי. דאָס האָט איר, אַגב, שיין געזאָגט. דעמאָלט גייט די זאַך ווייט אַוועק. מ'צעגיסט זיך, אַזוי צו זאָגן. דערמאָנט אייך נאָר, אַזאַ צאָל וואַסער! די איבעריקע צומישונגען האַלטן זיך אויך נישט לאַנג, ווען ס'איז נישטאָ קיין לעבן. דורך דער פוילע־ניש ווערן זיי צעלייגט אויף פּשוטערע פאַרבינדונגען, אויף אַנאָרגאַנישע.

— פוילעניש, צעפאַלונג — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געזאָגט — דאָס איז דאָך פאַרברענונג, פאַרבינדונג מיט זויער־שטאָף, אויף וויפל כ'ווייס.

— פולשטענדיק אמת. אָקסידאַציע.

— און לעבן?

— אויך, אויך, יונגערמאַן. אויך אָקסידאַציע. לעבן איז דער עיקר דאָס ברענען פון איי־ווייס אין די קעמערלעך, דערפון נעמט זיך די פיינע קערפּערלעכע וואַרעמקייט, וועלכע מ'האָט טיילמאָל צו־

פּיל. טיאַ, לעבן איז דאָס אייגענע, וואָס שטאַרבן, ס'איז דאָ נישטאָ וואָס צו פאַרשענערן. une destruction organique*, ווי אַזוי אַ פראַנצויז האָט עס אַמאָל אָנגערופן מיט זיין טבע אויף אָפּצו-פּטרן לייכט. דאָס לעבן שמעקט אויך דערמיט. אויב ס'זעט אונז אויס אַנדערש, זיינען מיר אָפּגענאַרט.

— און אויב מ'אינטערעסירט זיך מיטן לעבן — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געזאָגט — הייסט עס, אַז מ'אינטערעסירט זיך אויך מיטן טויט. ס'איז דען נישט אַזוי?

— נאַ, אַ געוויסער אונטערשייד בלייבט פאָרט. בעת מ'לעבט, טוישט זיך טאַקע די מאַטעריע, אָבער די פאָרם בלייבט.

— צו וואָס דערהאַלטן די פאָרם? — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געזאָגט.

— צו וואָס? הערט אַ מעשה, דאָס, וואָס איר האָט איצט געזאָגט, איז דאָך שוין אויף קיין האָר נישט הומאַניסטיש.

— פאָרם איז ווערט אַ שמעק טאַבאַק.

— איר זענט היינט הורכאויס אונטערנעמעריש. ממש אַוואַנ-טוריסטיש. אָבער איך פאַל שוין אָפּ — האָט געזאָגט דער הויפראַט — איך ווער שוין מרה-שחורהדיק — האָט ער געזאָגט און אַוועקגעלייגט זיין ריזיקע האַנט איבער די אויגן — איר זעט, דאָס באַפאַלט מיך אַזוי. כ'האָב מיט אייך געטרונקען קאַווע און געהאַט אַ הנאה. אויף איינמאָל איז מיך באַפאַלן אַ מרה-שחורה. איר וועט מיר איצט מוזן מוחל זיין. ס'איז מיר געווען גאַנץ אָנגענעם און כ'האָב גע-האַט די גרעסטע הנאה...

די קוזינען זיינען אויפגעשפרונגען. זיי האָבן עגמת-נפש, האָבן זיי געזאָגט, הלמאַי זיי האָבן דעם הויפראַט אַזוי לאַנג... ער באַ-רויקט זיי, אַז אַדרבא... האַנס קאַסטאָרפּ טראָגט אינדערגיך אַריין פראוי שאָשאַס פּאָרטרעט אין צווייטן צימער און הענגט עס צוריק אויף אויפן אָרט. זיי גייען מער נישט צוריק אויף זייער קוואַרטיר דורכן גאָרטן. בערענס ווייזט זיי דעם וועג דורך דער געביידע און באַגלייט זיי ביז צו דער גלאָז-טיר, וואָס פאַרבינדט ביידע קאָרי-

* פראַנצויזיש = אַן אָרגאַנישע דעסטרוקציע.

דאָרן. פון דער מרה־שחורה, וואָס איז אים בלויז באַפאַלן, איז זיין קאַרק, דאַכט זיך, נאָך מער אַרויסגעזעצט געוואָרן. ער בלינצלט מיט זיינע אַפּערקווועלנדיקע אויגן. די וואָנסעס אין פּאַרדיס; און איין זייט צוליב דעם, וואָס ער האָט איינגעריִמט דאָס מויל, און זי זעט אויס זייער נעבעכדיק.

בשעת זיי זיינען געגאַנגען איבערן קאָרידאָר און איבער די טרעפּ, האָט האַנס קאַסטאָרפּ געזאָגט:

— זיי מודה, אַז ס'איז געווען אַ גוטער איינפאַל פון מיין זייט.

— אַלנפאַלס איז עס געווען אַ אָפּפרישונג — האָט יאָאַכים געענטפערט — און איר האָט אייך ביי דער געלעגנהייט פּעסט דורכגעשמועסט וועגן טייל זאַכן — דאָס מוז מודה זיין. מיר האָט זיך אַפילו אַ ביסל פאַרדרייט דער קאָפּ. ס'איז שוין די העכסטע צייט, מיר זאָלן פאַר דער טיי כאָטש מאַכן אַ צוואַנציק מינוט ליג־קוראַציע. קאָנסט אַפילו זאָגן, אַז ס'איז נישט ווערט קיין שמעקטאַבאַק, ביסט היינט אַזוי אַוואַנטוריסטיש. דאַרפסט עס, אַגב, אויך נישט אַזוי נייטיק, ווי איך...

פ אָ ר ש ו נ ג ע ן

אַזוי־אַרום איז געקומען דאָס, וואָס ס'האָט געמוזט קומען און וועגן וועלכן האַנס קאַסטאָרפּ האָט מיט אַ קורצער צייט צוריק אַפילו נישט געחלומט. ס'איז געוואָרן ווינטער, דער היגער ווינטער, וועלכער איז יאָאַכימען שוין געווען באַקאַנט. ווייל בעת ער איז אָנגעקומען, איז נאָך דער פאַראַיאָריקער ווינטער געשטאַנען אין זיין גאַנצער ממשלה. האַנס קאַסטאָרפּ האָט פאַר אים אַ ביסל מורא געהאַט, כאָטש ער האָט זיך ווי צום בעסטן באַוואָפנט קעגן אים. יאָאַכים האָט אים געפּרוווט באַרויקן.

— דאַרפסט עס דיר נישט פאָרשטעלן אַזוי מוראדיק — האָט ער געזאָגט — ס'איז נישט אויפן נאָרד־פּאָל. מ'שפּירט ווייניק די קעלט צוליב דער טרוקנקייט פון דער לופט און ווייל ס'בלאָזן נישט

קיין ווינטן. ווען מ׳פּאַרפּאַקט זיך גוט, קאָן מען בלייבן ליגן אויפן באַלקאָן ביז שפּעט אין דער נאַכט און ס׳איז נישט קאַלט. ס׳איז די מעשה מיט דעם טעמפּעראַטור־אָפּפאַל העכער פון דער נעפּלען־גרענעץ, אין די העכערע ספערן ווערט וואַרעמער. אַמאָל האָט מען עס נישט אַזוי געוואוסט. גיכער איז קאַלט, ווען ס׳רעגנט. אָבער די האָסט דאָך אַ ליג־זאַק און געהייצט ווערט אויך אַ ביסל, ווען מ׳מוז שוין.

אַגב, האָט גאָר קיין רייד נישט געקאָנט זיין וועגן פּלוצלינגדיקייט און סכנת־נפשות. דער ווינטער איז אָנגעקומען געלאַסן און אין לעת־עתה נישט אויסגעזען אַנדערש, ווי וועלכער ס׳איז קילער טאָג אין סאַמע מיטן זומער. אין משך פון עטלעכע טעג האָט געווייעט אַ דרום־ווינט, די זון האָט געפּייניקט, דאָס טאָל האָט אויסגעזען קירצער און ענגער. נאָענט און בולט זיינען געלעגן די אַלפּן־קוליסן פון טאָל־אויסגאַנג. דערנאָך זיינען אָנגעקומען וואָלקנס, האָבן זיך געצויגן פון פּיץ־מיכעל און טינצענהאָרן קעגן צפון־מזרח און דאָס טאָל איז טונקל געוואָרן. דערנאָך האָט גענומען שטאַרק רעגענען. דערנאָך איז דער רעגן געוואָרן מוטנע, מילך־ווייס־גרוי, געמישט מיט שניי. צום סוף איז שוין געפאַלן בלויזער שניי. דאָס טאָל איז פול געווען מיט שניי־שטויב און היות ס׳האָט זיך אַזוי לאַנג געשאָטן, איז אויך די טעמפּעראַטור דערווייל היפּש געפאַלן און דער שניי איז נישט באַלד צעשמאָלצן געוואָרן. ער איז געווען נאַס, אָבער ער איז געבליבן ליגן. דאָס טאָל איז געלעגן איינגעהילט אין אַ דין, פייכט, אָפּבלאַקירט ווייס געוואַנט, קעגן וועלכן די נאָדל־ביימער פון די שיפּועים האָבן זיך אָפּגעשלאָגן שוואַרץ. אין עס־זאַל זיינען לוילעך געוואָרן די רערן. ס׳איז אָנהייב נאָוועמבער, אין די ערשטע טעג פון חודש, פונדעסטוועגן איז עס נישט געווען קיין נייס. אויך אין אויגוסט האָט שוין אַזוי איינמאָל אויסגעזען און מ׳האָט זיך שוין דערפאַר לאַנג אָפּגעוווינט דערפון צו האַלטן דעם שניי פאַר אַ פּריווילעגיע פון ווינטער אַליין. שטענדיק, און ביי יעדער שלעכט וועטער, ס׳האָט אַפילו געמעגט געשען ערגעץ ווייט, האָט מען געזען שניי פאַר די אויגן, ווייל ווי ס׳זאָל נישט זיין — זיינען געבליבן רעשטלעך און שפּורן אין די שפּאַלטן און לעכער פון די פעלזן

אין דער רעטיקאָן-קייט, וואָס איז, דאַכט זיך, געלעגן ביים אַריינ-
גאַנג פון טאָל. אויך די וויטסטע מאַיעסטעטישע בערג-שפּיצן אין
דרום פלעגן אַלעמאָל איבערשיקן שניי-גרוסן. אָבער איצט האָט נישט
אויפגעהערט, נישט דער שניי, און נישט דער אָפּפאַל פון דער
טעמפּעראַטור. דער הימל איז געהאַנגען אַ בלאַס-גרויער און ני-
דעריק איבערן טאָל, איז צעגאַנגען אין שנייעלעך, וואָס זיינען געפאַלן
כסדר און אָן אַ שאָרך, מיט אַן איבערגעטריבענער און לייכט-באַ-
אומרויִקנדיקער שפע; פון שעה צו שעה איז טאַקע געוואָרן קעל-
טער. אין איינעם אַ פרימאָרגן איז ביי האַנס קאַסטאָרפן אין צימער
געווען בלויז זיבן גראַד וואַרעמקייט, צומאָרגנס איז שוין בלויז גע-
ווען פינף. דאָס איז שוין געווען דער פראָסט. ער האָט זיך גע-
האַלטן אין אַ גרענעץ, אָבער ר'האָט זיך געהאַלטן. ס'פלעגן זיין
פרעסט בלויז ביינאַכט, איצט זיינען אויך געווען פרעסט ביי טאָג
פון אינדערפרי ביזן אָוונט. דערביי האָט עס געשנייט ווייטער --
בלויז מיט קליינע הפסקות — דעם פערטן, פינפטן און אויך דעם
זיבעטן טאָג. איצט האָט זיך אָנגעזאַמלט אַ געוואַלטיקער שניי, מ'האָט
זיך פשוט נישט געקאָנט מיט אים קיין עצה טאָן. דעם שפּאַציר-
וועג צו דער באַנק ביים טייכל האָט מען אַ ביסל אָפּגערייניקט מיט
רידלעס, אויך דעם שאָסיי צום טאָל. אָבער די וועגלעך זיינען גע-
ווען צו-שמאָלע, מען האָט זיך נישט געקאָנט אויסמיידן, אַזוי,
אַז ווען מ'האָט זיך צונויפגעטראָפן, האָט עמעץ געמוזט שטעלן אַ
טריט אין דער קופּע שניי ביי דער זייט און איז אַריין ביז צו די
קניען. עמעץ האָט געפירט ביי דעם צוים אַ פערד, צו וועלכן ס'איז
צוגעשפּאַנט געווען אַ שטיינערנער וואַלץ אָפּצורוימען שניי, ר'האָט אים
אַ גאַנצן טאָג געקייַלערט איבער די גאַסן פון קור-אָרט. צווישן דעם
קאַסינאָ-קוואַרטאַל און דעם צפונדיקן טייל ישוב, וואָס מ'רופט „דאָרף",
האָט קורסירט אַ שליטן-טראַמוויי, אַ געלער און ענלעך צו אַן אַלט-
פרענקישן פּאָסט-וואָגן. פון פאָרנט איז דערצו צוגעטשעפּעט געווען
אַ שניי-שופלע, וואָס האָט אַוועקגערוימט דעם שניי אין אַ זייט.
די וועלט, די ענגע, הויכע אָפּגעזונדערטע וועלט דאָ אויבן, איז גע-
לעגן דיק-אָנגעפּעלצט און אויסגעבעט, ס'איז נישט געווען קיין איין
סלופּ און זייל, וואָס זאָל נישט טראָגן קיין ווייס הייבל. די טרעפּ

צום פּאָרטאַל פון „בערגהאָף“ זיינען פאַרווישט געוואָרן, האָבן זיך פאַרוואַנדלט אין איין קרומער בריק. שוועריע, קאָמיש־געפאָרמטע שניי־קישנס זיינען אומעטום געלעגן שווער אויף די פּאָסנע־צווייגן. דאָ און דאָרט זיינען אַראָפּגעפאַלן שטיקער, זיך צעשיט אויף שטויב און געבליבן הענגען צווישן די ביימער, ווי אַ וואָלקן און ווייסער נעפּל. אַלע בערג אַרום זיינען געלעגן פאַרשנייט, אונטן רוי־באַליגט. די שפּיצן וואָס האָבן איז פאַרשיידענע פאָרמען אַרויסגעשטאַרט אויבער דער ביימער־ספערע, זיינען געווען ווייך־באַדעקט. ס׳איז געווען טונקל, די זון איז געשטאַנען, ווי אַ בלייכע שיין הינטער אַ שלייער. אָבער דער שניי האָט צוגעגעבן אַ אומדירעקטע און מילדע ליכטיקייט, אַ מילכיקע העלקייט, וואָס האָט גוט געפּאַסט דער וועלט און די מענטשן, כאָטש די נעז זיינען רויט געווען אונטער די ווייסע אָדער קאָלירטע וואָלענע היטלען.

אין עס־זאַל, ביי די זיבן טישן, האָט מען דער עיקר געשמועסט וועגן אָנקום פון ווינטער, וואָס איז אין די דאָזיקע געגנטן די וויכטיקסטע צייט פון יאָר. ס׳זיינען אָנגעקומען אַ סך טוריסטן און ספּאָרט־לייט, האָט מען דערציילט, און ס׳זיינען פול מיט זיי די האָטעלן פון „דאָרף“ און „פּלאַץ“. מ׳האָט אָפּגעשאַצט, אַז די הייך פון אָנגעפאַלענעם שניי איז זעכציק צענטימעטער און אַז ר׳איז פון אַזאַ מין, וואָס איז ממש אַ מחיה פאַר די סקי־לויפערס. ביי דעם באָב־שליטן־וועג, וואָס פירט דאָרטן פון דרום־מערבדיקן שיפּוע, פון דעם שאַצאַלפּ ביז צום טאָל, האָט מען געאַרבעט פעסט. אין עטלעכע טעג אַרום וועט ער שוין געעפנט ווערן, בתנאַי, אַז דער וואַרעמער דרום־ווינט זאָל נישט קאַליע מאַכן דעם חשבון. מ׳האָט זיך געפרייט, וואָס ס׳קומען אָן געזונטע געסט פון אונטן, וועלכע וועלן איצט ווידער אַרבעטן מעשים ביי די ספּאָרט־פיערונגען און געיעגן. כאָטש מ׳טאָר נישט, האָט מען פינדעסטוועגן בדעה געהאַט צו זיין דערביי, אַדורכשמוגלענדיק די ליג־קוראַציעס אָדער אַנטלויפן פון זיי. ס׳איז דאָ עפּעס נייס, האָט האַנס קאַסטאָרפּ געהערט זאָגן, אַן ערפינדונג פון צפון, סקי־קיערינג, אַ געיעג, ביי וועלכן די בקי־לויפערס וועלן געשלעפּט ווערן פון פערד. דערצו האָט מען זיך דווקא געוואָלט אַרויסכאַפּן. מ׳האָט אויך גערעדט וועגן ווי־נאַכט.

ווענן ווייַנאַכט! נייַן, וועגן דעם האָט האַנס קאַסטאָרפּ נאָך נישט געטראַכט. ער האָט לייכט געקאָנט זאָגן אין שרייַבן, אַז לויטן באַפעל פון די דאָקטוירים מוז ער דאָ פאַרברענגען דעם ווינטער צוזאַמען מיט יאָאַכימען. אמת, דערפון איז געדרונגען, ווי ס׳ווייזט זיך איצט אַרויס, אַז ער וועט דאָ מוזן זייַן אין ווייַנאַכט. פונדעסטוועגן דערשרעקט עס אָן שום ספק, דאָס געמיט, שוין צוליב דעם — כאָטש נישט איינגאַנצן צוליב דעם — וואָס ער איז נאָך אין אָט-דער צייט בכלל נישט געווען אין ערגעץ, חוץ אין דער היים, צווישן דער משפּחה. גאָט אין הימל, איצט מוז מען דאָס אויך נעמען פאַר ליב. ער איז מער נישט קיין קינד. יאָאַכים האָט זיך, ווייזט אויס, אויך נישט שטאַרק איבערגענומען, נאָר אַיינגעגאַנגען דערויף אָן סענטימענטן. וואו, אַגב, און ביי וואָס פאַר אַ באַדינגונגען מ׳האָט שוין אַלץ געפייערט ווייַנאַכט אויף דער וועלט!

פונדעסטוועגן האָט זיך אים אויסגעוויזן, אַז ס׳איז צו-פרי צו ריידן וועגן ווייַנאַכט פאַר דעם ערשטן אַדווענט*, ס׳זייַנען נאָך געווען גוטע זעקס וואָכן ביז דעמאָלט. אָבער אין עס-זאַל האָט מען זיי פאַרשלונגען און איבערגעהיפּערט: אַן איינגעוויינקטער פּראָצעס, וועלכן האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך, אויף זייַן שטייגער, אויסגעלערנט פאַרשטיין, כאָטש ער האָט זיך נאָך נישט צוגעוויינט צו ריידן וועגן דעם אַזוי דרייסט, ווי די אַלטע איינגעזעסענע פּאַציענטן. אַזעלכע עטאַפּן אין יאָר, ווי ווייַנאַכט-יום-טוב, זייַנען פאַר זיי געווען אָנהאַלטן און טורן-מכשירים, מיט וועלכע זיי האָבן זיך פלינק דורכגעגליטשט איבער דער ליידיקער צווישן-צייט. אַגב, האָבן זיי אַלע געהאַט היץ, זייער אומזאַץ פון מאַטעריע איז געווען געהעכערט, זייער קערפּערלעך לעבן — פאַרשטאַרקט און פאַרגיכערט. ס׳קאָן זייַן, אַז צוליב דעם טאַקע האָבן זיי אַזוי גיך און סך-הכּלדיק געוואָרפן מיט דער צייט. ער וואָלט זיך אַפילו נישט געוואונדערט, ווען מ׳קוקט דאָ אויף ווייַנאַכט ווי אויף עפּעס, וואָס איז שוין אַוועק און מ׳נעמט ריידן גלייך וועגן ניי-יאָר און קאַרנאַוואַל. אָבער אויף אַזוי ווייט לייכט און אומגעזעצט איז מען נאָך אין עס-זאַל נישט גע-

* אדוועגט רופן זיך די פיר וואכן פאר ווייַנאכט.

ווען. בײַ װײַנאַכט האָט מען זיך אָפּגעשטעלט; ס'איז דאָ געװען אַן
אָרט אויף זאָרגן און קאָפּ־בּרעכעניש. מ'האָט זיך בּאַראָטן װעגן דער
בּשותּפותדיקער מתּנה, װעלכע מ'גיט, לויטן מ.ה. פֿון דער סאַנאַ־
טאָריע, אין הײליקן אָװנט דעם שעף, הויפּראַט בּערענס און אויף
װעלכער מ'קלויבּט צונויף געלט בּײַ אַלע. פּאַראַיאָרן האָט מען אַים
געשאָנקען אַ װאַליזע — אַזוי האָבּן איבּערגעגעבּן יענע, װאָס זײַ־
נען דאָ נאָך געװען פֿון דעמאָלט אָן. דאָסמאָל האָט מען גערעדט
װעגן אַ נײַעם אָפּעראַציע־טיש, װעגן אַ מאָלער־נעשטעל, װעגן אַ
פֿוטער, װעגן אַ שאָקל־שטול, אַן עלפֿאַנט־בּײנערן הער־ריערל פֿון אַ
„ספּעציעלער קאָנסטרוקציע". װען מ'האָט געפֿרעגט סעטעמבּריניז, האָט
האָט ער פֿאָרגעלייגט, מ'זאָל אים שענקען אַ לעקסיקאָגראַפֿיש װערק,
װאָס װעט בּקרוב אַרויסגעגעבּן װערן, „די סאָציאָלאָגיע פֿון לײַדן".
דאָס איז שטאַרק געפֿעלן בּלויז איין בּוכהענדלער, װאָס זיצט הינט
נישט לאַנג בּײַם טיש פֿון דער קלעפֿעלד. צו קיין אײנשטימיקער מײ־
נונג איז מען נאָך נישט געקומען. די פֿאַרשטענדיקונג מיט די רו־
סישע געסט איז צוגעגאַנגען שװער. די געלט־זאַמלונג האָט זיך גע־
שפּאָלטן. די מאָסקװיטער האָבּן דערקלערט, אַז זײ װילן אַליין בּע־
רענסן געבּן אַ מתּנה. פֿרוי שטער איז טעג־לאַנג געװען שטאַרק
אומרויק צוליבּ אַ געלט־עסק, צוליבּ צען פֿראַנק, װאָס זי האָט אויף
אַ לײכטזיניקן אופֿן אויסגעלייגט פֿאַר דער פֿרוי אילטיס און יענע
האָט איר „פֿאַרגעסן" צוריקצוגעבּן. זי האָט „פֿאַרגעסן" — פֿרוי
שטער האָט דאָס װאָרט אַרויסגעזאָגט יעדעס מאָל מיט אַן אַנ־
דערן אַקצענט, און אַלע אַקצענטן זײַנען געװען אויסגערעכנט דע־
ריף, אויסצודריקן דעם טיפֿסטן אומצוטרוי צו פֿרוי אילטיסעס שלעכטן
זכּרון, װאָס האָט זיך נישט געלאָזט רירן פֿון אָרט, כאָטש פֿרוי
שטער האָט — װי זי האָט דערציילט — איר געגעבּן אַזוי פֿיל אָנ־
צוהערענישן. נישט אײנמאָל האָט פֿרוי שטער דערקלערט, אַז זי איז
איר מוחל דעם חוב און שענקט אים איר אַװעק. — בּיצאָל, הייסט
עס, פֿאַר מיר און פֿאַר איר — האָט זי געזאָגט — גוט, די חרפּה
איז נישט מײַנע. צום סוף איז זי געפֿאַלן אויף אַ המצאה, װעגן
װעלכער זי האָט דערציילט דעם עולם בּײַם טיש און אַלע האָבּן
אַ הנאה געהאַט: זי האָט זיך געהייסן אויסצאָלן די צען פֿראַנק בּײַ
דער „פֿאַרװאַלטונג" און מ'זאָל עס אַרויפֿשטעלן דער פֿרוי אילטיס.

אויפן חשבון. דערמיט האָט זי איבערגעכיט־עוועט די פֿילע אילטים און אַלנפאַלס אָפּגענומען דאָס איריקע.

ס'האָט אויפגעהערט צו שנייען. אויף טייל ערטער האָט זיך אויסגעלייטערט דער הימל. גרוי־בלויע וואָלקנס זיינען זיך צעגאַנגען און די זון האָט דורכגעקוקט הינטער זייערע שפּאַלטן און באַגאָסן די לאַנדשאַפט מיט אַ בלוילעך ליכט. דעמאָלט איז געוואָרן אינגאַנצן לויטער. ס'איז געווען אַ ריינער פראָסט, אַ ריין פעסט ווינטער־וועטער אינמיטן נאָוועמבער. די פּאַנאָראַמע הינטער דעם בויגן פון דער באַלקאָן־לאָזשע, די באַפּודערטע וועלדער, די ווייך־אָנגעפילטע שפּאַלטן, דאָס ווייסע, זוניקע טאָל אונטער דעם בלוי־צעשטראַלטן הימל, — אַלץ איז געווען הערלעך. אינאָוונט, ווען ס'האָט אויפגעשיינט די כמעט קיילעכיקע לבנה, איז די וועלט געוואָרן, ווי פאַרכישופט און ממש וואונדערלעך. אומעטום האָבן געפינקלט קריסטאַלן, ס'האָט געבלישטשעט ווי מיט דימענטן. די וועלדער זיינען געשטאַנען ווייס און שוואַרץ. די זייטן הימל ווייט פון דער לבנה זיינען געלעגן טונקל, באַהאָפטן מיט שטערן. שאַרפע, בלטע אין אינטענסיווע שאָטנס, וואָס האָבן אויסגעזען ממשותדיקער און באַדייטנדיקער, ווי די זאַכן גופא, זיינען געפאַלן פון די הייזער, ביימער, טעלעגראַף־סלופּעס אויף דעם בליצנדקן שניי. עטלעכע שעה נאָך זון־אונטערגאַנג האָט דער פראָסט געהאַלטן זיבן אָדער אַכט גראַד. די וועלט האָט אויסגעזען ווי פאַרכישופט אין אייזיקער קלאָרקייט, איר נאַטירלעכע נייט־זויבערקייט איז געווען צוגעדעקט און ווי פאַרגליווערט אין חלום פון אַ פאַנטאַסטישן טויט־דמיון.

האַנס קאַסטאָרפּ איז ביז שפּעט אין דער נאַכט געבליבן ליגן אין זיין באַלקאָן־לאָזשע איבער דעם פאַרכישופטן טאָל, אַ סך לענגער פון יאָאַכימען, וועלכער איז געגאַנגען שלאָפן אַרום צען, אָדער שפּעטער מיט עטלעכע מינוט. האַנס קאַסטאָרפּס אויסגעצייכנטע ליגשטול, מיט דער דריי־טייליקער אויסבעטונג און מיטן קישן הינטערן נאַקן, איז געווען האַרט צוגערוקט צו דער הילצערנער באַריערע, איבער וועלכער ס'איז געלעגן געדיכט שניי. אויפן ווייסן טישל דערנעבן האָט געברענט אַן עלעקטריש לאָמפּל און לעבן אַ שטויס ביכער איז געשטאַנען אַ גלאָז פעטע מילך, די נאַכט־מילך, וועלכע מ'פלעגט

אַריינבּרענגען נאָך אַרום ניין אַ זייגער אין די צימערן פון אַלע פּאַציענטן אין „בּערגהאָף“. האַנס קאַסטאָרפּ פלעגט דאָרט איינגיסן אַ לעק קאָניאַק, כדי זי זאָל זיין באַטעמטער. ער האָט זיך שוין באַנוצט מיט אַלע שוץ־מיטלען קעגן דער קעלט, וועלכע ער האָט נאָר געהאַט, מיט דעם גאַנצן אַפּאַראַט. ער האָט בּיז איבּער דער בּרוסט געשטעקט אין פּעלץ־זאַק צום קנעפּלען, וועלכן ער האָט געקויפט באַצייטנס אין אַ ספּעציעלן געוועלב אין קור־אָרט און אַרום אים האָט ער ערשט אַרומגעוויקלט בּיידע דעקעס פון קעמל־האָר, ווי דער דין איז. דערצו האָט ער געטראָגן איבּערן ווינטער־אָנצוג זיין קורצע, פּעלציקע קורטקע, אויף דעם קאָפּ — אַ וואָלן היטל, פילץ־שטיוול אויף די פיס און אויף די הענט — וואַרעמע הענטשקעס. פונדעסטוועגן פלעגן פרירן די פינגער.

איינע פון די סיבות, צוליב וועלכע ער איז אַזוי לאַנג געזעסן אינדרויסן, בּערך בּיז האַלבּער נאַכט און נאָך שפּעטער (ווען דאָס פּאָרפּאָלק פון שלעכטן רוסן־טיש איז שוין לאַנג געהאַט אַוועק פון דער שכנותדיקער באַלקאָן־לאָזשע), איז אויך געווען די כּישופדיקע שיינקייט פון דער נאַכט. בּפרט נאָך, אַז בּיז עלף אַ זייגער האָט זיך אַריינגעפלאָכטן אין איר מוזיק, וואָס האָט אַריינגעשטראָמט פון נעענטער אָדער ווייטער, אין טאָל. אָבּער דער עיקר האָט דאָ געווירקט פוילקייט און אויפגערעגטקייט, בּיידע איינצייטיק און צוזאַמען. ס'הייסט: די פוילקייט און די שווערע מידקייט פון זיין קערפּער און די פאַרנומענקייט און אויפגערעגטקייט פון זיין גייסט, וועלכער האָט נישט געקאָנט רוען צוליב געוויסע נייע און שפּאַנענדיקע לימודים, אין וועלכע דער יונגערמאַן האָט זיך אַיינגעלאָזט. דאָס שלעכטע וועטער האָט זיך געלייגט אויף אים, דער פראָסט האָט געווירקט אויף זיין אָרגאַניזם אָנשטרענגענדיק און אויסמאַטערנדיק. ער האָט געגעסן אַ סך, האָט פאַרצערט די געוואַלדיקע בּערגהאָף־מיטאָגן מיט ראָסטבּעף און געבּראָטן גענדז, געגעסן מיט יענעם שטאַרקן אַפּעטיט, וואָס איז דאָ, ווי ס'האָט זיך אַרויסגעוויזן, אין ווינטער נאָך גרעסער געווען, ווי אין זומער. גלייכצייטיק פלעגט אים אָפט בּאַפאַלן אַ שלעפעריקייט, אַזוי אַז ער פלעגט ממש איינשלאָפן בּייטאָג אָדער אין די לבנהדיקע אָוונטן בּיי

די ביכער, וועלכע ער האָט שטודירט און וועגן וועלכע מיר וועלן
נאָך ריידן. נאָך עטלעכע מינוט דרעמלען פלעגט ער זיך צוריק נעי־
מען צו זיינע פאָרשונגען. ער איז דאָ מער ווי אַמאָל אין פלאַכלאַנד
גענייגט געווען צו גיכן, האַסטיקן און געוואַגטן ריידן; די הייסע
שמועסן, וועלכע ער פלעגט פאַרפירן מיט יאָאַכימען בשעת זייערע
רעגולאַמין־שפּאַצירן אין שניי, האָבן אים שטאַרק אויפגעמוטשעט.
מ'פלעגט אים באַפאַלן אַ קאָפּשווינדל און אַ ציטערניש, אַ גע־
פיל פון באַטויבטקייט און שיכּרות. זיין קאָפּ פלעגט ווערן הייס. מיטן
אָנקום פון ווינטער איז זיין היץ־דיאַגראַמע געשטיגן און הויפראַט
בערענס האָט געלאָזט פאַלן אַ וואָרט וועגן איינשפּריצונגען, וועלכע
ער פלעגט געבן ביי עקשנותדיקער אויבער־טעמפּעראַטור. צוויי דריטל
פון די פּאַציענטן — צווישן זיי אויך יאָאַכים — האָבן רעגולער
עס געמוזט נעמען. די געשטייגערטע וואַרעמקייט פון זיין קער־
פּער האָט אָבער — ווי יאָאַכים האָט געוואוסט — זיכער אַ שייכות
מיט דער גייסטיקער אויפרעגונג און רירעוודיקייט, צוליב וועלכע
ער פלעגט בלייבן ביז שפּעט אין דער צעפינקלטער פּיאָסטיקער נאַכט
אויף זיין ליג־שטול. די לעקטור, וועלכע האָט אים אַזוי צוגעצויגן,
האָט אים אונטערגעדרוקט אַזאַ מין דערקלערונג.

מ'האָט נישט ווייניק געלייענט אין די ליג־האַלעס און אויף
די פּריוואַט־באַלקאָנען פון דער אינטערנאַציאָנאַלער סאַנאַטאָריע „בערג־
האָף" — דער עיקר האָבן געלייענט ניי־אָנגעקומענע און קורץ־טערמי־
ניקע פּאַציענטן. ווייל די פיל־חדשימדיקע אָדער פיל־יאָריקע האָבן
שוין געוואוסט, ווי אַזוי אַ תּל צו מאַכן פון דער צייט אָן קאָפּ־
אַרבעט און צעשטרייונג ביי ביכער. זיי האָבן עס געטאָן מיטן גבֿורה
פון אַ אינעווייניקסטער ווירטואָזיטעט און האָבן אַפילו געהאַלטן דאָס
קלעבן אין ביכער פאַר אַ שלים־מזלדיקייט. אויפן עיגסטן פאַל האָט
געקאָנט ליגן אַ ביכל אויף דער שויס אָדער אויפן נאַכט־טישל,
דאָס איז שוין זיכער גענוג געווען, מ'זאָל זיך פילן פאַרזאָרגט.
די פּאַציענטן האָבן זיך פריי געקאָנט באַנוצן מיט דער ביבליאָטעק
פון דער סאַנאַטאָריע, אַ פיל־שפּראַכיקע און מיט אַ סך איל:סטרירטע
ווערק, אַ מין פאַרגרעסערטע אונטערהאַלטונג־לעקטור פון אַ דענ־
טיסטיש וואַרט־צימער. מ'האָט אויך געקאָנט דאָ טוישן ראָמאַנען

פון דער ליי-ביבליאָטעק אין „פּלאַץ“. פון צייט צו צייט איז אויפגעקומען עפּעס אַ בוך, אָדער אַ זשורנאַל, צו וועלכן מ׳פלעגט זיך רייסן. אַפילו יענע, וואָס לייענען מער נישט, האָבן אויסגעשטרעקט דערצו די הענט מיט אַן אָנשטעל פון פלעגמאַטישקייט. אין דער צייט, ביי וועלכער מיר האַלטן איצט, איז געגאַנגען פון האַנט צו האַנט אַ שלעכט-געדרוקט העפט, וואָס הער אַלבין האָט אַריינגעפירט אין דער מאָדע. דער טיטל דערפון איז געווען: „די קונסט צו פאַרפירן“. ס׳איז געווען זייער ווערטלעך איבערגעזעצט פון פראַנצויזיש, אַפילו דער פראַנצויזישער געבוי פון די זאַצן איז געבליבן אין דער דייטשער איבערזעצונג. צוליב דעם האָט די בראָשור געהאַט אין זיך אַ סך פון „גוטן טאָן“ און פּיקאַנטער עלעגאַנץ. ס׳איז דאָרטן אַנטוויקלט די פילאָסאָפיע פון קערפּערלעכער ליבע און תאווה לויטן גייסט פון אַ עלעגאַנט-לעבנספריינדלעכן הידנטום. פרוי שטער האָט עס באַלד איבערגעלייענט און געהאַלטן, אַז ס׳איז „באַרוישנדיק“. פרוי מאַגנוס, יענע, וואָס פאַרלירט איי-וויים, האָט מיט איר פולשטענדיק מסכים געווען. איר מאַן, דער ביר-ברויער, האָט פון זיין זייט מודה געווען, אַז ער האָט פון דער בראָשור עפּעס געלערנט. ער האָט אָבער באַהיערט, וואָס פרוי מאַגנוס האָט אין זיך אַריינגעלייענט אַזעלכע זאַכן. ווייל דאָס „צעפּיעשטשעט“ די פרויען און ברענגט אין זיי אַריין אומבאַשיידענע באַגריפן. דער דאָזיקער אויסדרוק האָט נאָך מער פאַרשטאַרקט דעם חשק צום ביכל. צווישן צוויי דאַמען, וואָס זיינען אָנגעקומען אין אָקטאָבער און געמאַכט ליג-קי-ראַציע אין דער אונטערשטער ליג-האַלע, פרוי רעדיש, דאָס ווייב פון אַ פּוילישן אינדוסטריעלער און אַ געוויסער אַלמנה העסענפעלד פון בערלין, איז איינמאָל נאָך מיטאָג דערגאַנגען צו אַ מחלוקת, נאָר דערפאַר, ווייל יעדע איינע פון זיי האָט געטענהט, אַז זי האָט זיך פריער געמאָלדן צו דער בראָשור. ס׳איז געווען מער ווי אַ נישט-פּאַסיקע סצענע, אייגנטלעך — אַ ברוטאַלע. האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך גראָד צוגעהערט דערצו פון זיין באַלקאָן-לאָזשע. געענדיקט האָט זי זיך דערמיט, וואָס איינע פון די דאַמען — כ׳האָט געקאָנט זיין די רעדיש און אפשר גאָר די העסענפעלד — האָט

זיך היסטעריש צעקוויטשעט און מ׳האָט זי געמוזט אַוועקטראָגן אין איר צימער אַריין. די יוגנט האָט זיך גיכער צוגעכאַפּט צו דעם טראַקטאַט, ווי די צייטיקערע יאָרגענג. זי האָבן עס שטודירט אָפּט אין גרופּעס נאָך אָוונטברויט אין דעם אָדער אין יענעם צימער. האַנס קאַסטאָרפּ האָט געזען, ווי דער בחור מיטן לאַנגן נאָגל האָט עס איבערגעגעבן אין עס־זאַל אַ יונגער, פּריש־אָנגעקומענער ליכט־קראַנקער, פּראַנצי אָבערדאַנק, אַ בלאָנד שטוב־מיידל, וועלכע די מוטער האָט ערשט נישט לאַנג אַרויפגעברענגט אַהער.

אפשר זיינען אייך געווען אויסנאַמען, אפשר אייך אַזעלכע, וואָס האָבן די שעהן פון ליג־קוראַציע אויסגעפילט מיט וועלכער ס׳איז ערנסטער גייסטיקער אַרבעט, מיט נוצלעכן שטודירן, אַפילו בלויז צוליב דעם, כדי אַזוי אַרום צו בלייבן פאַרבונדן מיטן לעבן אינטן, אָדער כדי צוצוגעבן דער צייט אַ ביסל וואָג און גיפקייט, כדי זי זאָל נישט בלייבן ריינע צייט, און מער גאָרנישט. אפשר איז געווען אַחוץ כעטעמבריני מיט זיין שטרעבונג אויסצוראָטן די ליידן און אַחוץ דעם וואוילן יאָאַכים מיט זיינע רוסישע לערנביכער נאָך איינער אָדער אַ צווייטע, וואָס האָט זיך אַזוי געפירט. אויב נישט צווישן די פּאַציענטן פון עס־זאַל — דאָס איז באמת געווען שווער צו גלייבן — קאָן זיין, צווישן די, וואָס ליגן אין בעט, אָדער די שווער־קראַנקע. האַנס קאַסטאָרפּ איז געווען גענייגט צו גלייבן דערין. וואָס ס׳איז נוגע אים אַליין — האָט ער, בעת דער „Ocean steamships“ האָט אים אויפגעהערט אינטערעסירן, צוזאַמען מיט זיינע ווינטער־זאַכן אויסגעשריבן פון דער היים אויך עטלעכע ביכער, וואָס האָבן אַ שייכות צו זיין פּראָפעסיע, אינזשינער־וויסנשאַפט, שיפבוי־טעכניק. אָבער די דאָזיקע בענדער זיינען איצט געלעגן אַוועקגעלייגט, ווייל ער האָט געלערנט אַנדערע. ס׳זיינען געווען לערנביכער, וואָס געהערן גאָר צו אַן אַנדער ספּעציאַליטעט און פאַקולטעט. האַנס קאַסטאָרפּ האָט איצט חשק געהאַט צו אָט־די לימודים. ס׳זיינען געווען ווערק פון אַנאַטאָמיע, פיזיאָלאָגיע און ביאָלאָגיע, געשריבן אויף פאַרשיידענע שפּראַכן, אויף דייטש, פראַנצויזיש און ענגליש. אין איינעם אַ טאָג האָט מען זיי צוגעשיקט פון אַ ביכהאַנדלונג אין שטעטל, מסתּמא דערפאַר, ווייל

ער האָט זיי באַשטעלט. ער האָט עס געטאָן אויף אייגענער אַחריות, שטילערהייט, בעת אַ שפּאַציר, וועלכן ער האָט געמאַכט קיין „פּלאַץ״ אָן יאָאַכימען (יאָאַכים איז גראָד געהאַט אַוועק זיך מאַכן איינשפּריצונגען, אָדער וועגן זיך). ווען יאָאַכים האָט דערזען זיין קוזין האַלטן אָט־די ביכער, איז ער געווען איבערראַשט. זיי האָבן געקאָסט טייער, ווי דער שטייגער ביי וויסנשאַפטלעכע ביכער. די פּרייזן זיינען געווען אָנגעשריבן אויף דער צווייטער זייט פון די טאָוולען און אויך אויף דעם שער־בלאַט. ער האָט געפרעגט, פאַר וואָס האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיי נישט געליען ביים הופראַט, אויב ער וויל שוין לייענען אַזעלכע זאַכן. יענער מוז דאָך זיכער האָבן אָט־די ליטעראַטור אין אַ גוטן אָפּקלייב. אָבער האַנס קאַסטאָרפּ האָט געענטפערט, אַז ער וויל האָבן אייגענע. דאָס לייענען איז אינגאַנצן אַנדערש, בעת דאָס בוך איז אַן אייגנס. ער האָט אויך ליב אָנצוצייכענען און אונטערצושטרייכן מיט דער בלייפעדער. שעהן־לאַנג האָט יאָאַכים געהערט פון זיין קוזינס לאָזשע דאָס גערויש פון פּאַפּיר־מעסער, מיט וועלכן האַנס קאַסטאָרפּ האָט אויפגעשניטן די בלעטער פון די בראָשירטע בויגנס.

די בענדער זיינען געווען שווערע, נישט באַקוועם צום האַלטן. ליגנדיק האָט האַנס קאַסטאָרפּ זיי אָנגעשפּאַרט מיטן אונטערשטן ראַנד אויף דער ברוסט, אויפן בויך. עס האָט געקוועטשט, אָבער ער האָט עס גענומען פאַר ליב. מיט אַ האַלב־אָפן מויל האָט ער געפירט מיט זיינע אויגן איבער די געלערנטע זייטן, וועלכע זיינען כמעט אומנייטיק באַלויכטן געוואָרן מיט דער רויטלעכער שיין פון לעמפּל מיטן אַבאַזשור. אויפן ערגסטן פאַל וואָלט מען אויך געקאָנט לייענען קעגן דעם שטאַרקן ליכט פון דער לבנה. ער האָט אַזוי לאַנג געפירט מיטן קאָפּ אַליין נידעריקער, ביז זיין גאָמבע האָט אָנגערירט די ברוסט. אין דער האָזיקער פּאָזיציע, איידער ער האָט אויפגעהויבן דאָס פּנים צו אַ נייער זייט, פלעגט ער בלייבן אַ ווײַלע פאַרטראַכט, דרעמלענדיק, אָדער פאַרקלערט אין האַלבן דרעמל. ער האָט טיף אַריינגעטראַכט. בשעת די לבנה איז זיך אַזוי געגאַנגען איר אָפּגעמאָסטענעם וועג איבער דעם קריסטאַל־צעפינקלטן טאָל צווישן די הויכע בערג, האָט ער געלייענט וועגן דער אָרגאַניזירטער

טיפּענישן אין די ימים אַרויסגענומען אור־שלים, האָט זיך אויסגעלאָזט מיט חרפּה. ס'האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז אָפּזעצונגען פון גיפּס האָט מען אָנגענומען פאַר פּראָטאָפּלאַזמע. אָבער כּדי פּאָרט זיך נישט אָפּצושטעלן ביי אַ נס (ווייל דאָס לעבן, וואָס אַנטשטייט פון די זעלבע שטאָפן און צעפאַלט זיך אויף די זעלבע שטאָפן, וואָס די אומאָרגאַנישע נאַטור, וואָלט געווען אַ נס, אויב מ'זאָל נישט אָננעמען, אַז ס'איז פאַראַן אַ שייכות צווישן זיי ביידע), איז מען נישט געקוקט אויף אַלעמען געצוואונגען צו גלויבן אין אור־געבוירונג, דאָס הייסט — אין דעם, אַז דאָס אָרגאַנישע איז אַנטשטאַנען פונם נישט־אָרגאַנישן, וואָס איז, אַגב, אויך אַ נס. צוליב דעם האַלט מען אין איין אויסקלערן צווישן־מדרגות און איבערגאַנגען, מ'איז משער די עקזיסטענץ פון אָרגאַניזמען, וועלכע שטייען נידעריקער פון אַלע באַקאַנטע אָרגאַניזמען. אָבער פאַר זיי געפינט מען נאָך פריערדיקע לעבנס־פרוון פון דער נאַטור, „פּראָביען", וועלכע ס'איז אוממעגלעך, עמעץ זאָל זיי זען. ווייל זיי זיינען קלענער פון אַלע מיקראָסקאָפּישע גרייסן. פאַר זייער היפּאָטעטישער אַנטשטייונג זאָל האָבן פאָרגעקומען דער סינטעז פון איי־ווייס־פאַרבינדונגען...

וואָס־זשע איז, הייסט עס, דאָס לעבן? ס'איז וואַרעמקייט, דער וואַרעמקייט־פּראָדוקט פון עפּעס, וואָס בלייבט אין דער פאָרם, כאָטש ס'האַלט זיך אין איין איבערבייען; אַ פיבער פון דער מאַטעריע, וועלכער באַגלייט דעם פּראָצעס פון אומאויפהערלעכער צעפאַלונג און אַנטשטייונג, וואָס קומט פאָר אין דעם אומבאַשטענדיק־פאַרוויקלטן, אומבאַשטענדיק־קאָמפּליצירטן מאָלעקול פון איי־ווייס. ס'איז דאָס זיין פון עפּעס, וואָס קאָן אייגנטלעך נישט זיין, פון עפּעס, וואָס באַלאַנסירט קוים מיט צרות זיס־ווייטאָגדיק אויף דעם פּונקט פון עקזיסטענץ — בלויז צוליב דעם פאַרוויקלטן און פיבערדיקן פּראָצעס פון צעפאַלונג און אַנטשטייונג. ס'איז נישט מאַטעריע און ס'איז נישט גייסט. ס'איז עפּעס צווישן ביידן, אַ פענאָמען, וואָס ווערט געטראָגן דורך דער מאַטעריע, אַקוראַט ווי דער רעגנבויגן אויף דעם וואַסער־פאַל און דער פלאַם אויף דעם ברענענדיקן מאַטעריאַל. אָבער ווי נישט־מאַטעריעל דאָס לעבן איז, איז עס פונדעסטוועגן הויטמ־

דיק ביז תאווה און עקל, די אומשעמעוודיקייט פון דער מאַטעריע,
וואָס האָט אָנגעהויבן אַליין צו שפּירן הייצונגען; די אומריינע פאָרם
פון זיין. ס'איז אַ הימלעך־פילנדיק רעגן־זיך אין דער אומבאַ״יר־
טער קעלט פון קאָסמאָס, אַ תאוודיק־פאַרבאַהאַלטענער אומריינער
פּראָצעס פון אַיינזאַפּונג און אויסשיידונג, אַן עקסקרעטאַרישער * אָטעם
פון קוילנזויער און אַנדערע שלעכטע שטאָפן, וועגן וועלכע מ'ווייסט
נישט פונוואַנען זיי נעמען זיך און וואָס זיי זיינען. עס איז אַ
צוואוקס, וואָס איז מעגלעך דורכן איבער־אויסגלייך פון דער אומ־
באַשטענדיקייט און וואָס אַנטוויקלט זיך לויט איינגעבוירענע אויס־
בילדונג־געזעצן. עס איז אַן אויסוואוקס, אַנטוויקלונג און געשטאַלטי־
קונג פון עפּעס אָנגעבלאָזנס, וואָס באַשטייט פון וואַסער, איי־ווייס, זאַלץ
און פעטס און וואָס מ'רופט אָן פלייש. עס שטרעבט צו
פאָרם, צו געשטאַלט, צו שיינקייט און דערביי איז עס אין
תוך זינלעכקייט און תאווה. וואָרעם די דאָזיקע פאָרם און שיינקייט
איז נישט אַ פּראָדוקט פון גייסט, ווי די ווערק פון דיכטונג און
מוזיק, אויך נישט — פון קיין נייטראַלן שטאָף, וואָס האָט אומ־
שולדיק אַריינגענומען אין זיך גייסט און אים פאַרקערפּערט, אַ
שטיינער, ווי די פאָרם און שיינקייט פון דער פּלאַסטיק. עס איז
גיכער אַ פּראָדוקט און אַ געשטאַלטיקונג פון דער סובסטאַנץ, וואָס
האָט תאוודיק אויפגעוואַכט אויף אַ אומבאַקאַנטן אופן, אַ פּראָ־
דוקט פון דער אָרגאַנישער, צעפּאַלנדיק־זייענדיקער מאַטעריע גופא,
אַ פּראָדוקט פון שטינקענדיקן פלייש...

דער יונגער האַנס קאַסטאָרפּ איז געלעגן איבער דעם צע־
פינקלטן טאָל, וואַרעם איינגעהילט אין פוטער און אין וואָל. אין
דער שיין פון די טויטע שטערן, אין דער העלער פראָסטיקער נאַכט
איז פאַר אים אויפגעגאַנגען דאָס בילד פון לעבן. עס האָט געשוועבט
פאַר אים ערגעץ אין שטח, ווייט און דאָך חושימדיק נאָענט. ס'איז
געווען קערפּער, לייב, וויכלעך־מאַט, מיט אַ ריח, אַ צעפּאַרעטס,
אַ קלעפּיקס, די הויט, פול מיט אומריינקייט און מיט די חסרונים,
וואָס ליגן אין איר טבע, מיט פלעקן, מאָזאָליעס, וואָרצלען, ריסן

---

* אויסטיילנדיקער.

און שיפּיקע ערטער, באַצויגן מיט שטראָמען און געדרייען פֿון רודימענטאַרן לאַנוגאָ*-פּוך. אַ אָפּגעזונדערטס פֿון דער קעלט פֿון אומבאַלעבטן, איז עס געלעגן אין אַ צעפּאַרעטקייט, ווייך, דער קאָפּ אַרומגענומען מיט עפּעס קילס, האָרניקס, פּיגמענטירטס**, וואָס איז אַ פּראָדוקט פֿון דער הויט. די הענט — פּאַרלייגט איבער נאַקן, די אויגן-דעקלעך אַראָפּגעלאָזט. עס קוקט פֿון דאָרטן אַרויס אויך אים מיט אויגן, וואָס זענען-אויס קרום צוליב אַ וואַרעטעט פֿון דער הויט, פֿון די אויגן-דעקלעך, מיט האַלב-צעעפֿנטע, אַ ביסל-אַרויסגעזעצטע ליפּן. אויף איין פֿוס איז עס אָנגעשפּאַרט, אַזוי אַז דער היפּט-ביין איז שטאַרק בולט פֿון פֿלייש אַרויס. די קני פֿון דעם צווייטן נאָכהענגענדיקן פֿוס, וואָס שטייט אויף די שפּיצן פֿינגער, איז לייכט אויסגעדרייט און טוליעט זיך צום אָנגעשפּאַרטן פֿוס. ס'איז אַזוי געשטאַנען, שמייכלדיק, צעדרייט, שיין אָנגעשפּאַרט, די גלאַנציקע עלנבויגנס אַרויסגעשפּיצט פֿאָרויס, מיט סימעטריש געבויטע גלידער און קערפּער-סימנים. די שאַרף צעפּאַרעטע חשכות פֿון די אַקסל-גריבער איז אין אַ מיסטישן דרייעק געווען סימעטריש מיט דער נאַכט פֿון דער שויס, אַקוראַט ווי די פֿינסטערניש פֿון די אויגן — צו דער רויט-הויטיקער עפֿענונג פֿון מויל און ווי די רויטע ברוסט-וואָרצלען — צו דעם נאָפּל, וואָס האָט זיך געצויגן גלייך אַראָפּ אין דער לענג. אַדאַנק דער טרייב-קראַפֿט פֿון אַ צענטראַל-אָרגאַן און פֿון די מאָטאָרישע נערוון, וואָס צווייגן זיך אַראָפּ פֿון חוט-השדרה, האָט זיך גערירט דער בויך און דער ברוסט-קאַסטן, די ברוסט- און בויך-הייל האָט זיך אָנגעבלאָזן און איינגעקאָרטשעט, דער אָטעם-הויך — אַ דערוואַרעמטער און אַ פֿייכט-געוואָרענער פֿון די שליים-הייטן פֿון עטעמונגס-קאַנאַל, געזאַפּטיקט מיט אויסטייל-שטאָפֿן — האָט אַרויסגעשטראָמט פֿון צווישן די ליפּן, נאָכדעם ווי ער האָט אין די לופֿט-קעמערלעך פֿון די לונגען פֿאַרבונדן זיין זויער-שטאָף מיט דעם העמאָגלאָבין*** פֿון בלוט, צוליב דער אינעווייניקסטער עטע-

---

* קורצע, ווייכע, וואָליקע האָר.

** געפאַרבטס.

*** פאַרב-שטאָף פון בלוט.

מונג. האַנס קאַסטאָרפּ זעט דעם דאָזיקן לעבעדיקן קערפּער מיט דער טרותדיקער סימעטריע פון זײַנע אבֿרים, וואָס זײַנען גענערט מיט בלוט, דורכגעפלאָכטן מיט נערוון, ווענעס, אַרטעריעס, האָר-פּילטערס, דורכגעריזלט מיט לימף. ער זעט זײַן אינעווייניקסטע רושטאָוואַניע פון רעריקע ביינער אָנגעפּילט מיט פעטן מאַרך און אויך די בלאַט-שויף-און וואָרצל-ביינער, וואָס זײַנען פעסט אויסגעבויט געוואָרן פון דער אַמאָליקער שטיין-סובסטאַנץ, דאָס גאַלאַרעט-געוועב, מיט דער הילף פון קאַלך-זאַלצן און לײַם, כּדי צו קאָנען טראָגן אויף זיך דעם גוף. ער זעט די חללים און גליטשיק-אויסגעשמירטע היילן, די בענדער און בײַנדלעך פון די געלענקען, די איבער צוויי הונדערט מוסקולן, די צענטראַלע אָרגאַנען, וואָס דינען דער דערנערונג, עטע-מונג, רייץ-איבערגעבונג און רייץ-אַרויסשיקונג; ער זעט די שוץ-הויטן, סערום-היילן, אויסטייל-דריזן; זעט דעם רערן-און שפּאַלטן-סיסטעם פון דער פאַרוויקלטער אינעווייניקסטער פלאַך, וואָס איז פול מיט עפענונגען אַרויס אינדרויסן. זעענדיק דאָס אַלץ פאַרשטייט ער, אַז דער דאָזיקער „איך" איז אַ לעבנס-איינהייט פון אַ הויכן מין, ווײַט נישט, ווי בײַ יענעם סאָרט גאָר פּשוטע באַשעפענישן, וואָס עטעמען, דערנערן זיך און .טראַכטן אַפילו מיט דער גאַנצער איבער-פלאַך פון זייערע קערפּערס. ניין, דער דאָזיקער „איך" איז אויפ-געבויט פון אָן-אַ-שיעור אַזעלכע קליינע אָרגאַניזאַציעס, וואָס שטאַ-מען אַלע פון איין-און-איינציקן קעמערל. ערשט דורך כּסדרדיקער טיילונג, האָבן זיי זיך געמערט און געוואָרן פאַרשיידנאַרטיק, זיך געאָרדנט אין פאַרשיידענע גרופּעס, אָנגענומען אַלערליי פונקציעס, אויסגעבילדעט זיך צוועקמעסיק און אַרויסגעבראַכט יענע פאָרמען, וועלכע זײַנען געווען אי דער תּנאַי און אי די ווירקונג פון זייער וואַקסן.

דאָס לײַב, וואָס האָט געשוועבט פאַר אים, אָט דאָס איינצלנע וועזן און דער לעבעדיקער „איך" איז, הייסט עס, באַשטאַנען פון אָן-אַ-שיעור אָטעמענדיקע און שפּײַזנדיקע אינדיווידוען. בלויז אַ דאַנק דער אָרגאַנישער אײַנאָרדענונג און צוועקמעסיקער ספּעציאַליזאַציע האָבן זיי פאַרלוירן די אינדיווידועלע עקזיסטענץ, די פרײַהייט און די אומאמיטלבאַרקייט פון לעבן. זיי זײַנען אויך אַזוי ווייט געוואָרן אַנאַ-

טאָמישע עלעמענטן, אַז טייל האָבן זיך בלויז באַגרענעצט אויף דער פונקציע צו שפּירן די רייצן פון ליכט, קלאַנג, באַרירונג, וואַרעמקייט. אַנדערע האָבן נאָך בלויז געקאָנט צונויפקאָרטשען זיך אָדער אַרויסצוגעבן פאַרדייונגס־אויסטיילונגען. טייל ווידער האָבן זיך באַזונדערס ספּעציאַליזירט בלויז צו שיצן דעם גוף, אים אונטערצוהאַלטן, אַרויסצוגעבן זאַפטן אָדער צו באַפרוכפּערן. אין דעם דאָזיקן „איך", וואו אַלץ איז אָרגאַניש פאַראייניקט, טרעפן זיך אויך לויזע פאַרבינדונגען, פאַלן, אין וועלכע גרויסע צאָלן אונטער־אינדיווידוען זיינען בלויז אויף אַ לייכטן און צווייפלהאַפטיקן אופן צוזאַמענגעבונדן אין אָט דער העכערער לעבנס־איינהייט. האַנס קאַסטאָרפּ האָט שטודירט און זיך געגריבלט אין די קעמערלעך־קאָלאָניעס, האָט געלערנט וועגן די האַלב־אָרגאַניזמען, אַלגן, וואָס זייערע איינצלנע קעמערלעך זיינען איינגעהילט אין גאַלאַרעט און ליגן אָפט ווייט איינס פונם אַנדערן. עס זיינען, וואָס אמת, באַשעפעניש, וואָס באַשטייען פון אַ סך קעמערלעך, פונדעסטוועגן, ווען זיי באַקומען לשון, וואָלטן זיי אַליין נישט געקאָנט זאָגן, צי זיי זיינען אַ נעסט פון איינקעמערלדיקע אינדיווידוען, אָדער אַן איינהייטלעך וועזן. זיי וואָלטן זיך אויף אַ וואונדערלעכן אופן געקווענקלט און נישט געוואוסט, צי זיי זאָלן זיך אָנרופן „איך" אָדער „מיר".

אין דעם פאַל האָט די נאַטור געוויזן אַ מיטלשטאַנד צווישן דער הויך־סאָציאַלער פאַראייניקונג פון אָן־אַ־שיעור עלעמענטאַר־אינדיווידוען אין געוועבן און אָרגאַנען פון אַ העכערן „איך" און — דער פרייער איינצל־עקזיסטענץ פון די פשוטע קעמערלעך. אָט דער מין פילקעמערלדיקע אָרגאַניזמען איז בלויז אַ דערשיינונג־פאָרם פון אַ ציקלישן לעבנס־פּראָצעס, אין וועלכן דאָס לעבן שפּילט זיך אָפּ און וועלכער ציט זיך אין אַן אייביקן קרייזל פון באַפרוכפּערונג צו באַפרוכפּערונג. דער באַפרוכפּערונג־אַקט, די געשלעכטלעכע צונויפגיסונג פון צוויי קעמערלעך איז דער סאַמע אָנהייב פון יעדן פילקעמערלדיקן אינדיווידוום, אַקוראַט, ווי דער באַפרוכפּערונגס־אַקט שטייט אין אָנהייב פון יעדער דורות־קייט, וואָס ציט זיך פון די איינקעמערלדיקע עלעמענטאַר־באַשעפעניש. וואָרעם אָט דער אַקט ווירקט דורך אַ סך דורות, וועלכע דאַרפן מער נישט אָנקומען צו קיין

געשלעכטלעכער צונויפגיסונג, כדי זיך צו פאַרמערן דורך טיילונג; ביז עס קומט אַ מאָמענט, ווען די נישט-געשלעכטלעך געבוירענע דורות מוזן אויפסניי אָנקומען צו אַן אַקט פון געשלעכטלעכער צונויפשמעלצונג און אַלץ הייבט זיך ווידער אָן פון דאָסניי. אַזוי-אַרום איז דאָס קאָמפּליצירטע לעבן פון דער קעמערלעך-רעפּובליק, וואָס איז לכתחילה אַנטשטאַנען פון צוויי צונויפגעגאָסענע קעמערלעך, דאָס צוזאַמענלעבן פון אַ סך דורות איינקעמערלדיקע באַשעפענישן, וועלכע זיינען אַנטשטאַנען אומגעשלעכטלעך. די רעפּובליק פון די קעמערלעך וואַקסט צוליב דעם כסדרדיקן טיילן-זיך. געשלאָסן ווערט דער באַפרוכפערונג-קרייז דעמאָלט, ווען די געשלעכט-קעמערלעך (אָט יענע קעמערלעך, וועלכע האָבן זיך אויסגעבילדעט ספּעציעל צום אויפשטעלן נייע דורות דורך באַפרוכפערונג) האָבן דערפילט זייער צוועק און האָבן געפונען דעם וועג צו אַ נייער לעבן-שאַפנדיקער צונויפמישונג.

דער יונגער האַנס קאַסטאָרפּ איז געלעגן מיט אַ עמבריאָלאָגיע אָנגעשפּאַרט אין גריבל פון האַרץ און געלייענט וועגן דער אַנטוויקלונג פון אָרגאַניזם פון יענער רגע אָן, ווען דער זוימען-פּאָדים איז אַריין אין ווייבלעכן איי. צווישן אַ סך אַנדערע, איז ער אַריין דער ערשטער, געהאָלפן זיך מיט די בייטשנדיקע באַוועגונגען פון זיין עק, אַ שטאָך געטאָן מיטן שפּיץ-קעפּל אין גאַלאַרעט-הייטל פון איי און זיך אַריינגעבויערט אין דעם בערגיקן בית-קיבול, וועלכן די פּראָטאָפּלאַזמע פון איי האָט אַרויסגעלאָזט קעגן אים. מ'קאָן זיך נישט אויסמאָלן קיין שום קוריאָז און שפּאַס, וועלכן די נאַטור זאָל נישט האָבן אויסגעקליבן ביים אויספירן די דאָזיקע שטענדיקע פּראָצעסן. ס'זיינען פאַראַן באַשעפענישן, ביי וועלכע דער זכר זיצט אין די געדערים פון דער נקבה, ווי אַ פּאַראַזיט. פאַראַן אַנדערע, ביי וועלכע דער באַפרוכפערער קריכט אַריין מיטן אָרעם צו דער באַפרוכפערטער דורך דער שלונג אינעווייניק אַריין, כדי דאָרטן אַוועקצולייגן זיינע זוימען. באַלד דערנאָך קריכט ער פון דאָרטן אַרויס אַן אָפּגעביסענער און באַשפּיגענער איבער די פינגער; דערביי האָט ער, אַזוי-אַרום, צעטומלט די ווייבשאַפט, וועלכע האָט אים לאַנג געהאַלטן פאַר אַ זעלבשטענדיק באַשעפעניש

אין אים אַפילו אָנגערופן מיט אַ באַזונדער גריכיש-לאַטייניש נאָ-
מען. האַנס קאַסטאָרפּ האָט געלייענט וועגן דער מחלוקת צווישן
דער אָוויסטישער* שול און דער אַנימאַליסטישער**. איין צד פון
זיי האָט געהאַלטן, אַז דאָס איי איז אין זיך אַ פאַרענדיקטע קליינע
זשאַבע, הונט אָדער מענטש און דער מענלעכער זוימען איז בלויז
דער אָנרעגער פון זיין וואַקסן. דער אַנדערער צד האָט געזען אין
זוימען-פאָדים, וואָס האָט אַ קאָפּ, הענט און פיס, אַ לעבעדיק באַ-
שעפעניש, פאַר וועלכן דאָס איי איז בלויז אַ דערנערונג-באָדן. צום
סוף איז מען דורכגעקומען, אַז סיי דאָס איי-קעמערל סיי דאָס זוי-
מען-קעמערל (וועלכע האָבן זיך אַנטוויקלט פון באַפרוכפּערונג-קעמער-
לעך, וואָס מ'קאָן נישט לכתחילה אונטערשיידן), האָבן אַ גלייך
חלק. ער האָט געזען, ווי דער איין-קעמערלדיקער אָרגאַניזם פון באַ-
פרוכפּערטן איי ווערט אַ פיל-קעמערלדיקער אָרגאַניזם, אַדאַנק דעם,
וואָס ער האַלט זיך אין איין קנייטשן און טיילן זיך. ער האָט
געזען, ווי די קעמערלעך גיבן זיך צונויף און ווערן אַ שליים-
הויט-בלאָנע, האָט געזען, ווי דאָס פרוכט-בלעזל זעצט זיך אַראָפּ
און בילדעט אַ מין בעכער און חלל, וואָס הייבט אָן אויפצונעמען
שפּייז און צו פאַרדייען. דאָס איז די געדערים-לאַרווע, דאָס אור-
באַשעפעניש, די גאַסטרולאַ, די גרונט-פאָרם פון יעדער לעבעדיק באַ-
שעפעניש, די גרונט-פאָרם פון דער שיינקייט, צו וועלכער דאָס לייב
שטרעבט. די צוויי הויט-בלעטלעך, די אויסנווייניקסטע און די אי-
נעווייניקסטע, דאָס הויט-חושים-בלאַט און דאָס געדערים-דריזן-בלאַט,
האָבן זיך אַרויסגעוויזן פאַר פרימיטיווע אָרגאַנען. דורך אויפוויקלונג
און אָפּוויקלונג בילדן זיך פון זיי די דריזן, די געוועבן, די חושים-גע-
פעסן, די ווייטערדיקע קערפּער-טיילן. איין פאַס פון אויסנווייניקסטן
פרוכט-בלאַט ווערט דיקער, וויקלט זיך איין, ווי אַ רינווע, שליסט
זיך צונויף אין אַ נערוון-רער און ווערט אַ חוט-השדרה, אַ מוח.
ער האָט אויך געזען, ווי דער פרוכט-שליים פאַרוואַנדלט זיך אין אַ
פעדעמדיק בינד-געוועב, ווערט פאַרהאַרטעוועט אין אַ ביינדל. דערביי

---

* פון לאַטייניש ovum = איי.

** פון לאַטייניש animal = לעבעדיק באַשעפעניש.

הערן אויך די גאַלאַרעט-קעמעלעך אויסצוטיילן מוצין * און גיבן אַרויס אַ ליים-סובסטאַנץ. ער האָט אויך געזען, ווי אויך טייל ערטער זייגן אין זיך אַריין די קעמערלעך פון די בינד-געוועבן קאַלך-זאַלץ און פעטס פון די אַרומפליסנדיקע זאַפטן און בילדן אויס דערפון ביינער. דער עמבריאָן פון מענטש ליגט איינגעקנוילערט און איינגעבויגן, מיט אַ וויידל און ס'איז אַבסאָלוט ענלעך צום עמבריאָן פון אַ חזיר. ער האָט אַן אומגעדרייערן פעמפיק, מיט פאָרמלאָזע הענט אין פיס, די פנים-לאַרווע געבויגן צום אָנגעבלאָזענעם בויך. דאָס ווערן פון עמבריאָן איז פאַר דער וויסנשאַפט, וואָס האָט אין די ענינים קנאַפּע און טונקעלע ידיעות, אַ מין גיכע איבערחזרונג פון אַ זאָאָלאָגישער שטאַם-געשיכטע. צייטווייליק האָט דער מענטשלעכער עמבריאָן בקושעלעס, ווי אַ ראָך-פיש. מ'קאָן אָדער מ'מוז גאָר פון די אַנטוויקלונגס-סטאַדיעס, וואָס דער עמבריאָן האָט דורכגעמאַכט, אַרויסדרינגען, וואָס פאַר אַ נישט-הומאַניסטישע צורה ס'האָט געהאַט דער פּאַרטיקער מענטש אין אור-צייטן. זיין הויט איז געווען פול מיט צוקנדיקע מוסקולן, כדי זיך אויסצוהיטן פון די אינזעקטן, און איז געווען געדיכט באַוואַקסן מיט האָר. די שליים-הויט, אין וועלכער ס'געפינט זיך דער תיש-הרית, האָט געמוזט זיין געוואַלדיק גרויס. זיינע אָפשטייענדיקע, באַוועגלעכע אויערן, מיט וועלכע ער האָט געשאָקלט, האָבן געשיקטער אויפגעכאַפּט אַ קלאַנג, ווי היינט. זיינע אויגן, וואָס זיינען געווען געשיצט מיט אַ דריטן דעקל, זיינען געשטאַנען זייטיק אין קאָפּ, אַחוץ דעם דריטן אויג, פון וועלכן עס איז נאָך פאַרבליבן אַ רודימענטערע דריז און וועלכע איז דעמאָלט געווען בכוח צו זען, וואָס ס'טוט זיך אין דער הייך. אין עמבריאָן איז דאָ בלויז דערפון אַ רודימענטערע דריז. דער דאָזיקער מענטש האָט, אַחוץ אַלעם, געהאַט זייער אַ לאַנגע קישקע, אַ סך באַק-ציין אין מויל, קלאַנג-טאָרבעס אין קעל צום ברילן. די מענלעכע געשלעכט-דריזן זיינען געווען פאַרבאָרגן אינעווייניק אין בויך.

די אַנאַטאָמיע האָט אָפּגעשיילט און פּרעפּאַרירט פאַר אונזער

---

* שליים-סובסטאַנץ.

פֿאָרשער די גלידער פֿון מענטשלעכן קערפּער, האָט אים געזען די איבערפֿלעכלעכע און די טיפֿע, הינטערשטע מוסקולן און בענדער: פֿון די שענקלען, פֿון פֿוס און אָרעמס, פֿון איבער= און אונטער=אָרעם. די אַנאַטאָמיע האָט אים געלערנט די לאַטיינישע נעמען, מיט וועלכע די מעדיצין — דער שאָטן פֿון הומאַניסטישן גייסט — האָט זיי אויף אַ נאָבעלן און גאַלאַנטן אופֿן אָנגערופֿן און אונטערגעשיידט. זי האָט אים אויך געלאָזט אַריינדרינגען ביזן שקעלעט. די אויסבילדונג פֿון שקעלעט האָט אים געגעבן נייע קוק=פּונקטן, דורך וועלכע ס'איז בולט געוואָרן די איינהייט פֿון אַלדאָס מענטשלעכע און די ענגע שייכות פֿון אַלע וויסנשאַפֿטן. וואָרעם דאָ האָט האַנס קאַסטאָרפּ זיך אָנגעשטויסן אויף זיין אייגנטלעכן (מ'מוז אפֿשר גאָר זאָגן: פֿריערדיקן) באַרוף, אויף יענעם וויסנשאַפֿטלעכן ראַנג, מיט וועלכן ער האָט זיך פֿאָרגעשטעלט, אָנקומענדיק אַהער (פֿאַר ד"ר קראָקאָווסקי און סעטעמברינין). כּדי עפּעס וואָס צו לערנען — ס'איז אייגנטלעך געווען אַלץ איינס וואָס — האָט ער אין די הויך=שולן שטודירט דאָס און יענץ וועגן סטאַטיק, וועגן בויגונג=פֿעיִקע שטיצונגען, וועגן באַלאַסטונג און וועגן קאָנסטרוקציע, וואָס גיט די מעגלעכקייט גוט אויסצונוצן דאָס מעכאַנישע מאַטעריאַל. ס'וואָלט געווען קינדיש צו מיינען, אַז די אינזשעניר=וויסנשאַפֿט, די כּללים פֿון מעכאַניק זאָלן קאָנען אָנגעווענדט ווערן אויך דער אָרגאַנישער נאַטור. פֿונדעסטוועגן קאָן מען פּונקט אַזוי ווייניק זאָגן, אַז פֿון דאַנען ציען זיי זייער שורש. זיי ווערן דאָ פּשוט איבערגעחזרט און פֿאַרשטאַרקט. דער פּרינציפּ פֿון הוילע צילינדערס איז אינם בוי פֿון די לאַנגע רעריקע ביינער אויסגענוצט אַזוי, אַז מיטן אָפּגעמאָסטענעם מינימום פֿון פֿעסטער סובסטאַנץ ווערט אינגאַנצן באַפֿרידיקט די סטאַטישע פֿאָדערונג. אַ קערפּער, האָט האַנס קאַסטאָרפּ געלערנט, וואָס איז געבויט פֿון מעכאַניש=אָנווענדבאַרע שטאַבעס און דרענגער, כּדי אויסצוהאַלטן דעם דרוק און שלעפּ, וואָס ער וועט מוזן פֿאַרטראָגן — וועט אויסהאַלטן די אייגענע באַלאָדנקייט, ווי אַ מאַסיווער קערפּער פֿון דעם זעלבן שטאָף. דאָס האָט מען אויך געקאָנט זען ביי דער אַנטשטייונג פֿון די רערן=ביינער. פֿון אויסנווייניק האָט זיך קאָנצענטרירט די קאָמפּאַקטע סובסטאַנץ און היות

די אינעווייניקסטע טיילן זיינען געוואָרן מעכאַניש נישט־נייטיק, האָבן זיי זיך פאַרוואַנדלט אין פעטס־געוועבן, אין געלן מאַרך. דער איי־בערשענקל־ביין איז אַ מין הייב־שטאַנג. ביי זיין קאָנסטרוקציע האָט די אָרגאַנישע נאַטור (אַדאַנק דער ריכטונג, וואָס זי האָט געגעבן די ביינער־הרענגלעך) איבערגעפירט אַקוראַט אויף אַ האָר יענע קרומע ליניעס פון שלעפ און דרוק, וועלכע האַנס קאַסטאָרפ וואָלט געדאַרפט גענוי אָפהיטן, ווען ער וואָלט געוואָלט אָנצייכענען אַ געציג, וואָס דינט צו אַזעלכע צוועקן. ער האָט דאָס צוגעזען מיט הנאה, ווייל פון איצט אָן שטייט ער צום שענקל־ביין, אָדער צו דער אָרגאַנישער נאַטור בכלל אַזש אין דריי שייכותן: אין אַ לירישער, מעדיצינישער און טעכנישער. אַזוי ווייט האָט אים דאָס אַליין אויפגעוועקט. די דאָזיקע דריי שייכותן, האָט ער געפילט, זיינען איינס אין מענטש, זיי זיינען אָפענדערונגען פון איין און דער זעלבער שטאַרקער באַדערפעניש — הומאַניסטישע פאַקולטעטן...

ביי אַלעמען איז די טעטיקייט פון דער פראָטאָפלאַזמע געבליבן אומדערקלערלעך. דאָס לעבן טאָר, אַפנים, נישט משיג זיין זיך אַליין. דער גרעסטער טייל ביאָ־כעמישע פראָצעסן זיינען נישט בלויז אומבאַקאַנט, נאָר זיי זיינען אַפילו בטבע נישט צוגענגלעך פאַר דער באַטראַכטונג. וועגן דעם בוי, וועגן דעם צוזאַמענשטעל פון דער לעבנס־איינהייט, וואָס מ׳רופט אָן „קעמערל“, ווייסט מען כמעט גאָר נישט. וואָס קומט אַרויס דערפון, וואָס מ׳געפינט אויס די באַשטאַנד־טיילן פון טויטן מוסקל? דער לעבעדיקער לאָזט זיך כעמיש נישט אויספאָרשן. שוין יענע פאַרענדערונגען, וועלכע די טויט־שטייפקייט רופט אַרויס, זיינען גענוג מבטל צו זיין דעם ווערט פון אַלע עקספערימענטן. קיינער קאָן נישט דעם שטאָף־וועקסל, דעם מהות פון דער נערוון־פונקציע. צוליב וועלכע אייגנשאַפטן האָבן פאַרשיידענע זאַכן דעם אָדער יענעם טעם? און וואָס באַשטייען די פאַרשיידענע רעגונגען, וועלכע די שמעקנדיקע שטאָפן רופן אַרויס אין די נערוון? וואָס איז דער מהות פון שפירן ריחות בכלל? דער ספעציפישער ריח פון מענטשן און חיות נעמט זיך דערפון, וואָס געוויסע סובסטאַנצן פאַרוואַנדלען זיך אין גאַז. אָבער קיינער ווייסט נישט, וואָס פאַר אַ סובסטאַנצן דאָס זיינען. די אויסטיילונג, וואָס ווערט אָנגערופן שווייס,

איז ווייניק קלאָר. די דריזן, וואָס גיבן אַרויס דעם שווייס, טוילן אויס אַראָמאַטן, וועלכע שפּילן בײַ זייג־חיות אָן־שום־ספק אַ וויכטיקע ראָל. אָבער וועגן זייער באַדײַטונג ביים מענטש ווייסט מען גאָרנישט. די פיזיאָלאָגישע באַדײַטונג פון וויכטיקע קערפּער־טיילן איז נאָך אַ סוד. מ'קאָן דאָ אַרויסלאָזן דעם פּראָבלעם פון דער בלינדער קישקע, וואָס איז אַ מיסטעריע. בײַ די קינגלעך איז די בלינדע קישקע אַלעמאָל פול מיט אַ מין ברײַ און ס'איז אוממעגלעך צו פאַרשטיין, ווי אַזוי ער קאָן אַרויס אָדער באַנײַען זיך. אָבער ווי אַזוי קאָן מען זיך דערקלערן די ווייסע און גרויע סובסטאַנץ פון קאָפּ־מאַרך, דאָס זע־בערגל, וואָס קאָמוניקירט זיך מיטן „אָפּטיקוס" און די גרויע פאַרטיפונגען פון דער „בריק"? די סובסטאַנץ פון מוח און פון דער חוט־השדרה איז אויף אַזוי ווייט קאָמפּליצירט, אַז ס'איז גאָר נישטאָ קיין האָפענונג, מ'זאָל ווען נישט איז דערגרונטעווען איר נאַטור. וואָס אַזוינס הערט אויף צו פונקציאָנירן אין דער קאָרע פון גרויס־מוח, בעת מען שלאָפט אײַן? וואָס שטערט, אַז דער מאָגן זאָל זיך נישט אַליין פאַרדייען, אַ זאַך, וואָס טרעפט זיך טאַקע טיילמאָל בײַ געשטאָרבענע? מ'ענטפערט: דאָס לעבן, אַ ספּעציעלע ווידערשטאַנד־קראַפט פון דער לעבעדיקער פּראָטאָפּלאַזמע. דערבײַ מאַכט מען אַ מינע גלייך מ'וואָלט נישט געוואוסט, אַז דאָס איז אַ מיסטישע דערקלערונג. די טעאָריע וועגן אַזאַ אַלטעגלעכער דערשיינונג, ווי פיבער, איז פול מיט סתירות. דער געשטייגערטער שטאָף־ווערקסל איז גורם אַ שטאַרקערע פּראָדוקציע פון וואַרעמקייט אינם קערפּער. אָבער פאַרוואָס ווערט נישט פאַרגרעסערט, ווי אַלעמאָל, קאָמפּענזאַטאָריש די אַרויסגעבונג פון היץ? צי דער אָפּשטעל פון שווייס־אַרויסגעבונג נעמט זיך פון הויט־קאָרטש? דאָס געשעט, אָבער, נאָר בעת ס'שוידערט. אַחוץ דעם פאַל איז די הויט גאָר הייס. מען האַלט, אַז אין צענטראַלן נערוון־סיסטעם דאַרף מען זוכן די סיבות פונם פאַרגרעסערטן שטאָף־ווערקסל און פון די פאַרענדערונגען אין דער הויט, וועלכע מ'רופט אָן אומנאָרמאַלע, ווײַל מען ווייסט נישט, וואָס צו זאָגן.

אָבער וואָס פאַר אַ באַטײַט האָט אָט דאָס גאַנצע נישט־וויסן אין פאַרגלײַך מיט דער הילפלאָזיקייט, מיט וועלכער מ'בלײַבט שטיין

פֿאַר דער דערשײַנונג פֿון זכרון, אָדער פֿאַר יענעם ברייטערן און דערשטײַנענדיקן זכרון, וואָס דריקט זיך אויס אין איבערגעבן בירושה דערוואָרבענע אײַגנשאַפֿטן? אויף אַזעלכע טעטיקייטן פֿון דער קעמערל-סובסטאַנץ איז לחלוטין אוממעגלעך צו געבן אַפֿילו אַ זכר פֿון מעכאַנישע דערקלערונגען. דער זוימען-פֿאָדים פֿון פֿאָטער, וואָס טראָגט איבער אָן-אַ-שיעור קאָמפּליצירטע מין-און אינדיווידום-אײַגנשאַפֿט אינם ווײַבלעכן איי, איז מיקראָסקאָפּיש-קליין. אַפֿילו דורך דער שטאַרקסטער פֿאַגרעסערונג זעט ער נישט אויס אַנדערש, ווי אַ קערפּער פֿון אייגענעם מין און ס'איז אוממעגלעך צו באַשטימען די אָפּשטאַמונג זײַנע. ער זעט אויס כּמעט בײַ אַלע באַשעפֿענישן גלײַך. דאָס איז גורם דערצו, מ'זאָל אָננעמען, אַז אָט-דאָס קעמערל איז פּונקט אַזוי קאָמפּליצירט, ווי דער קערפּער, וועלכער וואַקסט אַרויס דערפֿון; אַז דאָס קעמערל אַליין איז אַ העכערער אָרגאַניזם, וואָס איז אויך צונויפֿגעשטעלט פֿון לעבעדיקע קערפּערס, אינדיווידועלע לעבנס-אײַנהייטן. מ'מוז, הייסט עס, איבערגיין פֿון כּלומרשט-קלענסטן צום נאָך קלענערן, מ'איז געצוווּנגען צו צעקרישלען דאָס עלעמענטאַרע אויף נאָך עלעמענטאַרערע חלקים. ס'איז קיין ספֿק נישט, אַז אַקוראַט ווי די באַשעפֿענישן באַשטייען פֿון פֿאַרשיידענע מינים און אַקוראַט ווי דער חיהש-מענטשלעכער אָרגאַניזם באַשטייט פֿון אַ גאַנצן קאָמפּלעקס פֿאַרשיידענע קעמערלעך, אַקוראַט אַזוי באַשטייט יעדעס קעמערל ווידער פֿון אַ נײַעם און פֿאַרשיידענעם קאָמפּלעקס עלעמענטאַרע לעבנס-אײַנהייטן. זייער גרייס איז טיף אונטער דער גרענעץ פֿון אַלץ, וואָס מען קאָן זען דורכן מיקראָסקאָפּ; זיי וואַקסן זעלבשטענדיק, לויטן געזעץ, אַז יעדעס פֿון זיי קאָן נאָר אַרויסברענגען אַן ענלעכס צו זיך, זיי פֿאָרמירן זיך און דינען לויטן געזעץ פֿון אַרבעט-פֿאַרטיילונג צוזאַמען מיט דער העכערער לעבנס-אָרדענונג פֿון קעמערל.

דאָס זײַנען די גענען, די ביאָבלאַסטן, די ביאָפֿאָרן. האַנס קאַסטאָרפּ איז געווען דערפֿרייט, בשעת ער האָט געלייענט וועגן זיי אין דער פֿראָסטיקער נאַכט. היות זיי האָבן אין זיך לעבן, מוזן זיי זײַן אָרגאַניזירט, ווײַל לעבן שטיצט זיך אויף אָרגאַניזאַציע. אָבער

אויב זיי זיינען אָרגאַניזירט, קאָנען זיי דאָך שוין ממילא נישט זיין עלעמענטאַר, ווייל אַן אָרגאַניזם איז נישט עלעמענטאַר, ער איז פיל־פאַך. זיי זיינען בלויז לעבנס־איינהייטן אין שייכות צום קעמערל, וואָס איז דורך זיי אָרגאַניש קאָנסטרויִרט. אָבער אויב ס'איז ווייטער אַזוי, מוזן זיי, נישט געקוקט דערויף, וואָס זייער קליינקייט גייט־איבער יעדע השגה, אַליין זיין „קאָנסטרויִרט", דאָס הייסט: זיין „קאָנסטרויִרט" אָרגאַניש, ווי אַ לעבנס־סיסטעם. ווייל דער באַגריף פון לעבנס־איינהייט איז אידענטיש מיט דעם באַגריף פון זיין אויפגעבויט פון קלענערע, נידעריקערע לעבנס־איינהייטן, וועלכע שטעלן צונויף דאָס העכערע לעבן. אַזוי לאַנג ווי די חלקים זיינען אָרגאַנישע איינהייטן און האָבן די אייגנשאַפטן פון לעבן, דאָס הייסט: די פעיִקייט צו נערן זיך, צו וואַקסן און צו פאַרמערן זיך — קאָן מען נישט באַשטימען קיין גרענעץ. אַזוי לאַנג ווי ס'גייט וועגן לעבנס־איינהייטן, איז פאַלש צו ריידן וועגן עלעמענטאַר־איינהייטן. ווייל דער באַגריף פון איינהייט שליסט איין אין זיך ad infinitum* דעם מיטבאַגריף פון קלענערע קאָנסטרויִרנדיקע איינהייטן. קיין עלעמענטאַר לעבן, דאָס הייסט: עפּעס אַזוינס, וואָס איז שוין לעבן און איז דאָך עלעמענטאַר, קאָן נישט געמאָלט זיין.

אָבער נישט געקוקט אויף דער לאָגישער אוממעגלעכקייט, מוז סוף־כל־סוף פאָרט זיין עפּעס אַזוינס. וואָרעם די אידעע פון „אור־געבורט", דאָס הייסט: די אַנטשטייונג פון לעבן אויס דעם נישט־לעבנדיקן, לאָזט זיך פאָרט נישט אַוועקמאַכן מיט דער האַנט. יענער תהום, וועלכן מ'קאָן בשום־אופן נישט אויספילן אין דער אויסנווייניקסטער נאַטור, ד. ה. דער תהום צווישן לעבן און נישט־לעבעדיקן, מוז אין דער אָרגאַנישער אינעווייניקדיקייט פון דער נאַטור ווי־ס'איז אויסגעפילט ווערן; אָדער עס מוז איבער אים איבערגעוואָרפן ווערן אַ בריק. ערגעץ־וואו מוז די טיילונג דערפירן צו אַזעלכע „איינהייטן", וואָס זיינען טאַקע צונויפגעשטעלט, פונדעסטוועגן — נאָך נישט אָרגאַניזירט, צו עפּעס אַזוינס, וואָס פאַרמיטלט צווישן לעבן און נישט־לעבן, צו אַזעלכע מאָלעקול־גרופּעס, וואָס בילדן דעם

* ביז צו דער אומענדלעכקייט.

איבערגאַנג צווישן לעבן און טויטער כעמיע. אָבער ווען מ'האַלט שוין ביים כעמישן מאָלעקול, געפינט מען זיך אויפסניי פאַר אַ תהום, וואָס איז אַ סך מיסטעריעזער, ווי דער תהום צווישן אָרגאַנישער און נישט־אָרגאַנישער נאַטור: נאָענט צום תהום, וואָס שטייט צווישן דעם מאַטעריעלן און נישט־מאַטעריעלן. וואָרעם דער מאָלעקול איז צונויפגעשטעלט פון אַטאָמען און דער אַטאָם איז ווייט נישט אויף אַזויפיל גרויס, מ'זאָל אים קאָנען באַצייכענען פאַר אויסערגעוויינלעך קליין. ער איז אויף אַזוי ווייט קליין, אַזוי ווייט אַ ווינציקע, פריע און איבערגעגלעכע קאָנצענטרירונג פון אומשטאָפלעכן, פון נאָך־נישט־שטאָפלעכן, אָבער שוין שטאָף־ענלעכן, פון ענערגיע — אַז מ'קאָן זיך אים פאָרשטעלן קוים פאַר שוין מאַטעריעל, אָדער קוים פאַר נאָך מאַטעריעל; גיכער — פאַר אַ מיטלפונקט און גרענעץ־פונקט צווישן מאַטעריעלן און דעם אוממאַטעריעלן. דאָ אַנטשטייט אַ פראָבלעם פון אַן אַנדערער אור־געבורט, וואָס איז אַ סך מער רעטעניש, ווי די אָרגאַנישע אור־געבורט: ס'איז די אור־געבורט פון שטאָף אויס דעם אומשטאָפלעכן. פאַקטיש פאָדערט דער תהום צווישן מאַטעריע און נישט־מאַטעריע פונקט אַזאַ נייטיקע און אפשר נאָך נייטיקערע אויספילונג, ווי דער תהום צווישן אָרגאַנישער און נישט־אָרגאַנישער נאַטור. מ'מוז אָנקומען דערצו, אַז ס'איז פאַראַן אַ כעמיע פון אוממאַטעריעלע, אומשטאָפלעכע פאַרבינדונגען, פון וועלכע ס'אַנטשטייט שטאָף, אַקוראַט ווי די אָרגאַניזמען אַנטשטייען פון נישט־אָרגאַנישע פאַרבינדונגען. די אַטאָמען דאַרפן פאַרשטעלן די פראָביען און מאָנערן* פון דער מאַטעריע, בטבע אי יאָ שטאָפלעך, אי נאָך נישט. אָבער קוים דערגייט מען צו עפּעס, וואָס „איז אַפילו שוין נישט קליין", גליטשט זיך אַרויס יעדע מאָס. „אַפילו מער נישט קליין" איז דאָס אייגענע ווי „אומגעהייער גרויס". דער טריט צום אַטאָם ווייזט זיך דערפאַר אַרויס אָן שום גוזמא פאַר געפערלעך: וואָרעם אין דער רגע, ווען דאָס מאַטעריעלע ווערט צעטיילט און פאַרקלענערט ביזן סאַמע לעצט — צעעפנט זיך פלוצלונג דער אַסטראָנאָמישער קאָסמאָס!

---

* אור־באַשעפענישן.

דער אַטאָם איז אַ קאָסמישער סיסטעם, אָנגעלאָדן מיט ענערגיע־וועלט־קערפּערס דרייען זיך דאָרטן אין אַ ווילד געיעג אַרום אַ צענטרום, ווי אַרום אַ זון. אין זיין עטערישן חלל לויפן אַרום מיט דער געשווינדקייט פון ליכט־יאָרן קאָמעטן, וועלכע ווערן געשטויסן דורכן כוח פון דעם צענטראַלן קערפּער אויף ווייטערע עקסצענטרישע וועגן. דאָס איז אַקוראַט אַזוי נישט אַ בלויזער פאַרגלייך, ווי ס'איז נישט קיין בלויזער פאַרגלייך, ווען מ'רופט אָן דעם קערפּער פון אַ פיל־קעמערלדיקן אָרגאַניזם „מלוכה פון קעמערלעך". די שטאָט, די מלוכה, יעדע סאָציאַלע געמיינשאַפט, וואָס איז געבויט לויטן פּרינציפּ פון אַרבעט־פאַרטיילונג, איז נישט בלויז געגליכן צום אָרגאַנישן לעבן, זי חזרט אויך איבער אָט־דאָס לעבן. פּונקט אַזוי חזרט זיך איבער די אינעווייניקייט פון דער נאַטור, אין דער טיפסטער אָפּשפּיגלונג פון דער מאַקראָקאָסמישער* שטערן־וועלט, וואָס איר מהות און גרויסעס פּי־גורן שוועבן איצט — בלייכע פון דער לבנה — איבער דעם קאָפּ פון איינגעפּאַקטן האַנס קאַסטאָרפּ און איבערן גאַנצן פּראָסטיק־צעפּינקלטן טאָל. צי איז נישט דערלויבט צו טראַכטן, אַז געוויסע פּלאַנעטן פון אַטאָמישן זון־סיסטעם (אָט־די מחנות און מילך־וועגן פון די זון־סיסטעמען, וואָס קאָנסטרויִרן די מאַטעריע), אַז דער אָדער יענער פון די אַטאָמישע וועלט־קערפּערס געפינט זיך אין אַ מצב, וואָס איז געגליכן צו דעם מצב פון אונזער ערד און אַז ס'זיינען דאָרטן דאָ מעגלעכקייטן פאַר לעבן? פאַר אַ יונגן אַדעפּט מיט היץ, וועלכע קומט פון צענטראַלן נערוון־סיסטעם און פון אַ נישט נאָרמאַלער הויט־איינגשאַפט, פאַר אַזאַ איינעם, וואָס האָט שוין געהאַט נישט איין דערפאַרונג אויפן געביט פון אומדערלויבטן, איז דאָס געווען נישט בלויז אַ מעגלעכע זאַך, נאָר אַפילו אַ נאָענטע ביז צודרינגלעכקייט גאָר איבערצייגנדיקע שפּעקולאַציע און לאָגישע דעדוקציע. די „קליינקייט" פון אָט־דעם אַטאָמישן פּלאַנעט וואָלט דאָ גאָר קיין טענה נישט געווען. וואָרעם די מאָס פון גרויס און קליין איז בטל געוואָרן תּיכּף, ווי ס'איז קלאָר געוואָרן דער קאָסמישער כאַראַקטער פון די „קלענסטע" שטאָף־טיילן. אויך די באַגריפן פון „אויסנווי־

* מאַקראָקאָסמאָס (גריכיש) = די גרויסע וועלט, דער וועלט־בנין.

ניק" און „אינעווייניק" האָבן דערביי פאַרלוירן זייער פעסטקייט. די וועלט פון אַטאָם איז אַ דרויסן, פונקט ווי אונזער פּלאַנעט ערד איז מסתמא זיכער אַ טיפע אינעווייניקדיקייט, אויב מ׳נעמט עס פון אַ אָרגאַנישן שטאַנדפּונקט. צי האָט דען נישט אַ פאָרשער געערדט מיט פאַנטאַסטישער דרייסטקייט וועגן „מלך־הועג־באַשעפענישן", וועגן קאָסמישע ריזן־חיות, וואָס זייער פלייש, ביינער און געהירן זיינען געבויט פון זון־סיסטעמען? אָבער אויב ס׳איז אַזוי, ווי האַנס קאַסטאָרפּ האָט געטראַכט, דעמאָלט הייבט זיך אַלץ אָן אויפסניי גראָד דאָרטן, וואו מ׳מיינט, אַז מ׳איז שוין געקומען צום לעצטן סוף. אויב אַזוי, איז מעגלעך, אַז אינעווייניק און אין לעצטע אינעווייניקסטן פון זיין נאַטור ליגט אפשר נאָכאַמאָל ער אַליין, נאָכאַמאָל, אָדער נאָך הונדערט מאָל, וואַרעם איינגעהילט, אין אַ באַלקאָן־לאָזשע מיט אַן אויסבליק אין דער לבנהדיקער פראָסטיקער בערג־נאַכט און ער שטודירט צוליב הומאַניסטיש־מעדיצינישער אינטערעס מיט געפרוירענע פינגער און מיט אַ הייס פּנים דאָס לעבן פון קערפּער?

קעגן היטן שיין פון נאַכט־לעמפל איז געשטאַנען ווייטער אָנגעשפּאַרט אַ באַנד פון פּאַטאָלאָגישער אַנאַטאָמיע. אין דעם אילוסטרירטן טעקסט האָט ער געלערנט וועגן דעם מהות פון פּאַראַזיטישע קעמערלעך־פאַראייניקונג און וועגן אינפעקציע־געשווירן. דאָס זיינען געוועב־פאָרמען, און טאַקע באַזונדערס געדיכטע געוועב־פאָרמען. זיי ווערן אַרויסגערופן צוליב דעם, וואָס ס׳דרינגען אַריין פרעמדע קעמערלעך אין אַן אָרגאַניזם, וועלכער איז גענייגט זיי אויפצונעמען און וועלכער גיט איך וואָס־פאַר־ס׳איז אופן (כאָטש מ׳וואָלט געדאַרפט זאָגן: אויף אַ צעלאָזענעם אופן) גוטע באַדינגונגען פאַר זייער אַנטוויקלונג. דער עיקר שאַדט נישט דאָס, וואָס דער פּאַראַזיט נעמט צו ביי די אַרומיקע געוועבן די נערונג. ניין, אויסער דעם שאַפט ער — בעת עס קומט פאָר, ווי ביי יעדן קעמערל, אַ שטאָפוועקסל — אַזעלכע אָרגאַנישע פאַרבינדונגען, וועלכע זיינען פאַר די קעמערלעך פון אויפנעמענדיקן אָרגאַניזם געוואַלדיק גיפטיק און מאַכן פון זיי זיכער אַ תל. מ׳איז געלונגען פון איינקע מיקראָ־אָרגאַניזמען אויסצוטיילן די טאַקסין*־שטאָפן און זיי צו לאָזן פאַרגליווערט ווערן.

* גיפט־שטאָפן.

פון די דאָזיקע שטאָפן, וואָס געהערן פּשוט צו דער ריי פון איי־ווייס־פאַרבינדונגען, האָט מען אַריינגעלאָזט די סאַמע קלענסטע דאָזעס אין בלוט פון פאַרשיידענע באַשעפענישן און ס׳איז באמת דערשטוינט געוואָרן פון זייער געפערלעכער גיפטיקייט און כּוח אַ תּל צו מאַכן פון לעבעדיקע אָרגאַניזמען. דער אויסגעוויינלעכסטער סימן פון דער דאָזיקער קאָרופּציע איז די אויפגעבלאָזנקייט פון די געוועבן, די פּאַטאָלאָגישע געשוויר, אייגנטלעך די רעאַקציע פון די קעמערלעך אויף דעם רייץ, וואָס זיי באַקומען פון די באַצילן, וואָס האָבן זיך אַריינגעכאַפּט צווישן זיי. ס׳בילדן זיך אויס גולקעלעך גרייס, ווי הירזש־קערנדלעך; די גולקעלעך באַשטייען פון קעמערלעך, וואָס זיינען ענלעך צו שליים־הויט־געוועבן. צווישן זיי אָדער אין זיי נעסטן זיך די באַצילן. טייל פון זיי זיינען זייער רייך אין פּראָטאָפּלאַזמע, זיינען ריזיק־גרויס און ס׳זיינען דאָ אין זיי אַ סך קערנס. אָבער די דאָזיקע שפּע דערפירט באַלד צו אַ חורבן. ווייל אָט הייבן אָן די קערנס פון די ריזיקע קעמערלעך זיך איינצושרומפּן און זיך פונאַנדערצופאַלן, זייער פּראָטאָפּלאַזמע ווערט גערינגען. די פרעמדע ריי־צונג כאַפּט אַרום אַלץ ווייטערדיקע געוועב־טיילן. די אַנטצינדונג־פּראָצעסן פאַרברייטערן זיך און ציען אַריין די שכנותדיקע געפעסן אין דער קרענק. ווייסע בלוט־קייקעלעך קומען אָן, כּדי זיך קעגנצושטעלן די מחנות שונאים. דערווייל ווערט כּסדר גערונען פראָטאָפּלאַזמע און זי שטאַרבט אָפּ. בינו־לבינו באַרוישן די צעלאָזענע באַקטעריע־גיפטן די נערוון־צענטרען. דער אָרגאַניזם באַקומט היץ און ער גייט אַקעגן דעם טויט מיט אַ צעווייטיקטער ברוסט, אַזוי צו זאָגן.

אויף אַזוי ווייט — די פּאַטאָלאָגיע, די וויסנשאַפט פון דער קראַנקהייט, די באַטאָנונג פון דעם ווייטאָג אין קערפּער, וואָס איז — אויף וויפיל ס׳איז באַטאָנונג פון קערפּערלעכן — אויך אַ באַטאָנונג פון לעבנס־חשק. קראַנקהייט איז די אומריינע פאָרם פון לעבן. און דאָס לעבן גופא? איז עס אפשר אויך בלויז אַן אינפעקציעזע קראַנקהייט פון דער מאַטעריע? פּונקט ווי דאָס, וואָס מ׳רופט אָן אור־עבודה פון דער מאַטעריע, איז נאָר אַ קראַנקהייט, אַ צערייצונג פון דעם אוממאַטעריעלן? דעם ערשטן טריט צום שלעכטן,

צו תאַווה און טויט דאַרף מען אָן שום ספק זען דאָרטן, וואו דאָס
גייסטיקע האָט זיך דאָס ערשטע מאָל צונויפגעקנאָדערט צוליב דעם
קיצל פון אַן אומבאַקאַנטער אינפילטראַציע*, דאָרטן, וואו ס'האָט
זיך געשאַפן יענע פּאַטאָלאָגישע, פּאַראַזיטישע געשוויר אין זיין
געוועב, וועלכע איז געווען האַלב פאַרגעניגן, האַלב פאַרטיידיקונג און
אַזוי־אַרום געבילדעט די עלטסטע פאָר־מדרגה פון סובסטאַנציעלן,
דעם איבערגאַנג פון אומשטאָפלעכן צום שטאָפלעכן. דאָס איז גע־
ווען די ערשטע זינד. די צווייטע אור־געבורט, די געבורט פון אָר־
גאַנישן אויס דעם נישט־אָרגאַנישן איז געווען בלויז נאָך אַ שטיי־
גערונג פון קערפּערלעכקייט צו באַוואוסטזיין, אַקוראַט ווי די קראַנק־
הייט פון אָרגאַניזם איז אַ באַרוישנדיקע שטייגערונג און נישט־פיינע
באַטאָנונג פון זיין קערפּערלעכקייט. דאָס לעבן איז געווען בלויז נאָך
איין וויטערדיקער טריט אויף דעם אַוואַנטורישן וועג פון פאַר־
שוועכטן גייסט, אַ רעפלעקס פון בושה־ברען אין דער מאַטעריע,
וואָס איז אויפגעוועקט געוואָרן צו פילעוודיקייט און וואָס איז נאָך
פון פריער געווען אויפנאַם־פעיק פאַר דער דאָזיקער וועקונג...

די ביכער זיינען געלעגן אָנגעוואָרפן אויף דעם טיש, איינס
איז געלעגן אויף דער ערד, לעבן דער ליג־שטול, אויף דער ראָ־
גאָזשע פון באַלקאָן. דאָס בוך, וועלכעס האַנס קאַסטאָרפּ האָט גע־
לייענט צום לעצט, איז אים געלעגן אויפן בויך און געקוועטשט, אַ ס
שטאַרק פאַרשווערט דעם אָטעם. פונדעסטוועגן האָט די נויט־שׂכל
נישט געגעבן קיין באַפעל די מוסקולן, זיי זאָלן עס באַזייטיקן.
ער האָט איבערגעלייענט די זייט ביז אַראָפּ, זיין גאָמבע איז צו־
געקומען ביז דער ברוסט, די אויגן־דעקלעך זיינען אַראָפּגעפאַלן אי־
בער זיינע תמימותדיקע בלויע אויגן. ער האָט געזען דאָס בילד
פון לעבן, זיין בליענדיקן גלידער־געבוי, די שיינקייט, וואָס ווערט
געטראָגן הורכן לייב. זי האָט אַוועקגענומען די הענט פון נאַקן. אירע
צעעפנטע אָרעמס (אויף דער אינעווייניקסטער זייט ווייערער, באַזונ־
דערס אונטער דער צאַרטער הויט פון די עלנבויגן־געלענקען, האָבן
זיך בלוילעך אָפּגעצייכנט די בלוט־געפעסן, די צווייגן פון די גרויסע

---

* ציינדרינגען, אריינשטראָמען.

וועגען) זיינען געווען אומבאַשרייבלעך זיס. זי האָט זיך צוגעבויגן, צוגעבויגן זיך צו אים, איבער אים, ער האָט געשפּירט איר אָרגאַנישן ריח, געשפּירט דעם שפּיציקן קלאַפּ פון איר האַרץ. אַ הייסע צערטלעכקייט האָט אַרומגענומען זיין האַלז. און בשעת ער האָט — אַ פאַרזונקענער אין תענוג און שרעק — אַרויפגעלייגט זיינע הענט אויף אירע אָרעמס, דאָרט, וואו די קערניקע הויט (וואָס איז איבערגעצויגן איבערן triceps) איז שמעקעדיק־קיל — האָט ער דערפילט אויף זיינע ליפּן דאָס פייכטע איינזויגן זיך פון איר קוש.

ט ו י ט נ ט אַ נ ץ

קורץ נאָך ווייַנאַכט איז געשטאָרבן דער אַריסטאָקראַט... אָבער פריער איז געפייערט געוואָרן ווייַנאַכט, אָט־די צוויי יום־טוב־טעג, אָדער די דריי, אויב מ'זאָל צורעכענען אויך דעם הייליקן אָוונט. אָט־די דריי טעג האָט האַנס קאַסטאָרפּ אויסגעקוקט מיט אַ געוויסער שרעק און ספּקדיקער אָפּוואַרטונג. ער האָט אַליין נישט געוואוסט, ווי אַזוי זיי וועלן דאָ אויסזען. פאַקטיש זיינען זיי געקומען און אַוועק נישט אַנדערש, ווי אַלע אַנדערע טעג — ס'איז פרימאָרגן, מיטאָג, אָוונט. דאָס וועטער איז געווען אַ מיטלס און דער שניי איז אַ ביסל צעגאַנגען, אויך נישט אַנדערש ווי אַלע טעג. אויסערלעך זיינען די טעג געווען אַ ביסל שענער און יום־טובדיקער און אין משך פון זייער אָפּגעמאָסטענער צייט געווירקט מיט זייער עקסיסטענץ אויף די קעפּ און די הערצער פון עולם. שפּעטער, אַז זיי זיינען אַריבער, האָבן זיי איבערגעלאָזט אַ זכר פון נישט־וואָכעדיקייט און זיינען געוואָרן פאַרגאַנגענהייט — פריער אַ נאָענטע און דערנאָך אַ ווייטע...

דעם היפראַטס זון, וואָס האָט געהייסן קנוט, איז געקומען אויף די פייערן צו־גאַסט און געוואוינט ביי זיין פאָטער אין זייטיקן פליגל. ער איז געווען אַ שיינער יונגערמאַן, אָבער דער נאַקן איז אויך ביי אים שוין געווען אַ ביסל צופיל אַרויסגעזעצט. מ'האָט געשפּירט אין דער אַטמאָספער, אַז דער יונגער בערענס איז דאָ. די דאַמען האָבן מער ווי אַלעמאָל אַרויסגעוויזן חשק צו לאַכן, צו

פּוצן זיך און זיי זיינען געווען אויפגערעגט. מ'האָט כּסדר געשמועסט וועגן באַגעגענישן מיט קנוטן — אין גאָרטן, אין וואַלד אָדער אין קאַסינאָ=קוואַרטאַל. אַגב, זיינען ביי אים אַליין געווען געסט: ס'איז געקומען צו אים אַ גרופּע אוניווערסיטעט=חברים, זעקס אָדער זיבן סטודענטן, וואָס האָבן געוואוינט אין שטעטל, אָבער זיי האָבן געגעסן מיטאָגן ביים הויפּראַט און אַלע צוזאַמען אין אַ חבריא אַרומגעוואַנדערט איבער דער געגנט. האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיי אויסגעמיטן. ער צוזאַמען מיט יאָאַכימען האָבן אויסגעמיטן די יונגעלייט, און געווייכט פון זיי, ווען ס'איז אויסגעקומען זיך מיט זיי צונויפטרעפן. האַנס קאַסטאָרפּ איז געווען אַן אייגענער דאָ אויבן, און אַ גאַנצע וועלט האָט אים אָפּגעשיידט פון אַט=די זינגערס, וואַנדערער און וואוילע=יונגען. ער האָט פון זיי נישט געוואָלט הערן און וויסן. אַחוץ דעם האָט ס'רוב פון זיי, דאַכט זיך, געשטאַמט פון צפון, גאַנץ מעגלעך, אַז ס'זיינען דאָרטן געווען האַמבורגער אויך און האַנס קאַסטאָרפּ האָט געפילט די גרעסטער מורא פאַר היימישע. ער האָט אַפילו אָפּט געטראַכט מיט עגמת=נפש וועגן דער מעגלעכקייט, ס'זאָל אָנקומען אַהער, אין „בערגהאָף" אַ האַמבורגער, בפרט נאָך, ווען בערענס האָט געזאָגט, אַז די דאָזיקע שטאָט שטעלט צו דער סאַנאַטאָריע אַ היפּשן קאָנטינגענט. אפשר זיינען געווען עטלעכע צווישן די שווער=קראַנקע און מסוכן=שלאַפע, וועלכע מ'זעט נישט. פון יענער געגנט האָט מען בלויז געזען איינעם, אַ סוחר מיט איינגעפאַלענע באַקן, וואָס איז זינט עטלעכע וואָכן געזעסן ביי פראַו אילטיסעס טיש און וואָס האָט געזאָלט שטאַמען פון קוקסהאַווען. טאַקע דערפאַר האָט האַנס קאַסטאָרפּן אַזאַ הנאה געטאָן, הלמאַי ס'איז אַזוי שווער צו קומען אין באַרירונג מיט מענטשן פון אַנדערע טישן און אויך דערפאַר, וואָס זיין געגנט איז אַזאַ גרויסע און האָט אַזויפיל פאַרשיידענע ספערן. דער פאַקט, וואָס אַט=דער סוחר איז געווען אַזוי גלייכגילטיק צו אים, האָט אין אַ גרויסער מאָס געמינערט זיין זאָרג און שייכות צום אָנקומען פון האַמבורגער פּאַציענטן.

בקיצור, דער הייליקער אָוונט האָט זיך דערנענטערט, אין איינעם אַ טאָג איז ער שוין געשטאַנען ביי דער שוועל און צו=מאָרגנס

איז ער שוין דאָ געווען. דעמאָלט, ווען האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך געוואונדערט, הלמאַי מ׳רעדט שוין וועגן ווײנאַכט, איז נאָך געווען היפּשלעך זעקס וואָכן צייט צו יום־טוב; לויטן חשבון גענומען — אַזויפיל צייט, וויפיל ס׳האָט געדויערט פון זיין אָנקומען, ביז ער איז איינגעשטאַנען פון בעט. נישט געקוקט דערויף, איז עס דעמאָלט געווען אַ מאַסע צייט, באַזונדערס — די ערשטע העלפט, אַזוי האָט זיך האַנס קאַסטאָרפּן שפּעטער אויסגעדאַכט. דערפאַר אָבער האָבן אָט־די זעקס וואָכן, וואָס האָבן לויטן חשבון געדויערט אַקוראַט ווי יענע, געהאַט גאָר אַ קליינעם באַטייט, כמעט גאָרנישט. דער עולם פון עס־זאַל — האָט ער דערנאָך זיך איבערצייגט — איז גערעכט געווען, וואָס זיי האָבן זיי גענומען אַזוי לייכט. זעקס וואָכן — אַפילו נישט אַזויפיל, וויפיל ס׳זיינען דאָ טעג אין דער וואָך. וואָס פאַר אַ ווערט האָט דאָס געהאַט לגבי דער פראַגע: וואָס איז דאָס בכלל אַזוינס אַ וואָך, אַ רעדל פון מאָנטאָג ביז זונטאָג און ווייטער אַזוי. מ׳דאַרף זיך בלויז מער אָפּשטעלן אויף דעם ווערט און באַטייט פון דער קלענערער צייט־מאָס, כדי צו פאַרשטיין, אַז די כומירונג פירט נישט אַ סך ווייטער; אַז דער סך־הכל פאַרקירצט נאָך, פאַרווישט, מאַכט איינשרומפּן. וואָס איז געווען אַ טאָג, איב מ׳זאָל רעכענען פון דער מינוט, ווען מ׳זעצט זיך עסן מיטאָג ביז דעם זעלבן מאָמענט אין פיר־און־צוואַנציק שעה אַרום? גאָרנישט — כאָטש ס׳גייען אַריבער פיר־און־צוואַנציק שעה. און וואָס איז אַ שעה, וועלכע מ׳פאַרברענגט אויף ליג־קוראַציע, אויף אַ שפּאַציר, אָדער ביים עסן — די איינציקע זאַכן, וועלכע פאַרנעמען נישט מער צייט? ווידער־אַמאָל גאָרנישט. אָבער דער כּך־הכּל פון אַ סך מאָל גאָרנישט האָט בטבע אַ קנאַפּן ווערט. גאָר ערנסט איז געוואָרן דער ענין פאַרקערט, בעת מ׳האָט זיך אַראָפּגעלאָזט צו די כאַמע קלענסטע צייט־מאָסן. יענע זיבן מאָל זעכציק סעקונדן, ווי לאַנג מ׳דאַרף האַלטן דעם טערמאָמעטער צווישן די ליפּן, כדי צו קאָנען ווייטער פירן די דיאַגראַמע — גראָד זיי זיינען געווען דויערדיק און וואָגיק. זיי זיינען זיך צעוואַקסן אין אַ קליינער אייביקייט, האָבן געבילדעט אַ געשלאָסענעם קרייז פון העכסטער סאָלידקייט אין דעם שאָטנדיקן פאַרביילויף פון דער גרויסער צייט...

דער יום־טובֿ האָט כּמעט נישט געשטערט דעם לעבנס־סדר אין בערגהאָף. נאָך מיט עטלעכע טעג פֿריִער האָט מען געהאַט אַוועקגעשטעלט אַ גרייסן יאָדלע־בוים אין דער רעכטער שמאָלער זײַט פֿון עס־זאַל, בײַם שלעכטן רוסן־טיש. זײַן ריח, וואָס פֿלעגט זיך טיילמאָל דורכרײַסן דורך די ריחות פֿון די שפּײַזן, האָט אַרויסגערופֿן אַ מין פֿאַרקלערטקייט אין די אויגן פֿון טייל פּאַציענטן בײַ די זיבן טישן. בײַם אָוונט־עסן אין 24סטן דעצעמבער איז דער בוים שוין געווען רײַך באַצירט מיט לאַמעטטאַ *, גלעזערנע באַלנס, פֿאַרגילדעטע שישקעס, קליינע עפּעלעך, וואָס האָבן געהאַנגען אין נעצן און מיט פֿלערליי קאָנפֿעקטן. אין משך פֿון דער מאָלצײַט און שפּעטער האָבן געברענט די פֿאַרביקע וואַקס־ליכט. אויך אין די צימערן פֿון יענע, וואָס ליגן אין די בעטן, זײַנען געשטאַנען ביימלעך און ס'האָבן געברענט ליכט — אַזוי האָט מען געשמועסט. אין יעדן צימער באַזונדער. אין די לעצטע טעג איז אָנגעקומען מיט דער פּאָסט אַ סך פּאַקעטן. אויך יואַכים ציַמסען און האַנס קאַסטאָרפּ האָבן באַקומען פּאַקעטן פֿון דער ווײַטער און טיפֿער היים, גוט פֿאַרפּאַקטע מתּנות, וועלכע זיי האָבן אויסגעלייגט אין די צימערן. ס'זײַנען דאָרטן געווען מלבּושים, קראַוואַטן, לוקסוס־זאַכן, פֿון לעדער אָדער ניקל, אַ סך יום־טובֿדיק געבעקס, עפּל און מאַרציפּאַנעס — מאַכלים, אויף וועלכע די קוזינען האָבן געקוקט מיט פֿרעגנדיקע בליקן. זיי האָבן אַליין נישט געוווּסט, ווען ס'וועט זיך דאָ מאַכן די געלעגנהייט צו געניסן דערפֿון. האַנס קאַסטאָרפּ האָט געוווּסט, אַז זײַן פּאַקעט האָט באַזאָרגט שאַלעען און אַז זי האָט פֿריִער אָפּגעהאַלטן אַ קאָנפֿערענץ וועגן דעם מיט די פֿעטערס, איידער זי האָט אײַנגעקױפֿט די מתּנות. ס'איז אויך בײַגעלייגט געווען אַ בריוו פֿון דזשעמס טינאַפּעל, אויף דיק פּריוואַט־פּאַפּיר, אָבער געשריבן אויף אַ מאַשין. דער פֿעטער האָט דאָ איבערגעגעבן דעם עלטער־פֿעטערס און זײַנע ווינטשן אויף יום־טובֿ און אויף אַ רפֿואה. צוליב פּראַקטישע סיבות האָט ער גלײַכצײַטיק צוגעשריבן אַ גראַטולאַציע לכּבֿוד נײַ־יאָר. דאָס אייגענע האָט, אגבֿ, אויך געטאָן האַנס קאַסטאָרפּ, ווען ער

* פֿאַרזילבערטע דראָטענע שנירלעך.

האָט ליגנדיק אָנגעשריבן זײַנע ווײַנאַכט־וואונטשן צוזאַמען מיטן קלינישן ראַפּאָרט.

דער בוים אין עס־זאַל האָט געברענט, געקנאַקט, געשמעקט און געוועקט אין די קעפּ און אין די הערצער דעם באַוואוסטזײַן פֿון דער יום־טובֿדיקער שעה. דער עולם האָט זיך אויסגעפּוצט. די מענער האָבן געטראָגן אָוונט־אָנצוגן, די פֿרויען האָבן געטראָגן צירונג, וואָס די ליבע מענער האָבן זיי, מסתּמא, צוגעשיקט פֿון אונטן. אויך קלאַוודיאַ שאָשאַ האָט געביטן איר היג־מאָדישן וואָלענעם סוועטער אויף אַ סאַלאָן־קלייד, ס'האָט אָבער געהאַט אין זיך עפּעס ספּעציעלס אָדער ריכטיקער נאַציאָנאַלס. ס'איז געווען אַ העל־געשטיקטער קאָסטיום מיט אַ פּאַסיק אין רוסיש־פּויעריש, אָדער באַלקאַנישן, אין אפֿשר בולגאַרישן כאַראַקטער. ס'איז געווען באַזעצט מיט גאָלדענע פֿליטערלעך. דער קאָסטיום איז געווען געפֿאַלדעוועט און האָט צוגעגעבן איר געשטאַלט אַ נישט־געוויינלעך ווייכע פֿילקייט. דאָס אַלײן האָט אויסגעצייכנט האַרמאָניזירט מיט דעם, וואָס סעטעמברינִי פֿלעגט אָנרופֿן „טאַטערישע פֿיזיאָנאָמיע" און „אויגן פֿון אַ סטעפּ־וואָלף". בײַם גוטן רוסן־טיש איז געווען זייער פֿריילעך. דאָרטן האָט צוערשט גענומען קנאַלן דער שאַמפּאַניער, וועלכן מ'האָט דערנאָך געטרונקען כּמעט בײַ אַלע טישן. בײַ די קוזינענס טיש האָט די רוסישע עלטער־מומע באַשטעלט שאַמפּאַניער פֿאַר איר פּלימעניצע אין מאַרושיאַ און זי האָט אַלע מכבּד געווען. דער מענו איז געווען אַ געקליבענער און געענדיקט זיך מיט קעז־קוכן און באָנבאָנס. שפּעטער האָט מען געטרונקען קאַווע און ליקער. פֿון צײַט צו צײַט האָט זיך אָנגעצונדן אַ צווײַג אין בוים. בײַם לעשן פֿלעגט ווערן אַן איבערגעטריבענע אין קוויטשיקע פּאַניק. סעטעמברינִי, וואָכעדיק אָנגעטאָן, איז בײַם סוף פֿון דער יום־טובֿדיקער סעודה געזעסן אַ ווײַלע בײַם טיש מיט די קוזינען, האָט געהאַלטן דעם צאָן־שטעכער צווישן די ליפּן, זיך אַ ביסל געריצט מיט דער פֿרוי שטער און עפּעס גערעדט וועגן דעם זון פֿון אַ סטאָליער און רבי פֿון דער מענטשהייט, וועמענס געבורטס־טאָג מ'פֿײַערט איצט. צי יענער האָט באמת געלעבט — איז אַ ספֿק. אָבער דאָס, וואָס ס'איז דעמאָלט געבוירן געוואָרן אין האָט אָנגעהויבן אַ

זיג־מאַרש, וועלכער געדויערט ביזן היינטיקן טאָג — דאָס איז די אידעע וועגן דעם ווערט פון דעם יחידס נשמה און גלייכצייטיק די אידעע פון גלייכהייט, בקיצור — די אינדיווידואַליסטישע דעמאָקראַטיע. אויף דעם האָט ער טאָאַסטירט מיט דעם גלאָז, וואָס מ׳האָט אים אונטערגערוקט. פרוי שטער האָט געהאַלטן, אַז ער האָט זיך איבערגעדריקט „עקווויוואָק* און נישט־געמיטלעך״. זי האָט זיך אויפגעהויבן אויף פּראָטעסט און היות מ׳האָט סיי־ווי־סיי אָנגעהויבן איבערצוגיין אין די סאַלאָנען, האָבן אַלע איבעריקע אויך געטאָן דאָס אייגענע.

דער צוגיפּונקט פון אָט־דעם אָוונט איז געוואָרן באַלעבאַטער און וואָגיקער צוליב די מתנות, וואָס מ׳האָט דערלאַנגט דעם הויפּראַט. ער איז אַהער געקומען אויף אַ האַלבע שעה צוזאַמען מיט קנוט און מיט דער מילענדאָנק. פאַרגעקומען איז די פייערלעכקייט אין סאַלאָן מיט די אָפּטישע אַפּאַראַטן אויף צו זען קאָמישע זאַכן. די באַזונדערע מתנה פון די רוסן איז באַשטאַנען אין עפּעס אַ זילבערנעם זייער גרויסן, קיילעכדיקן טעלער. אין זיין מיט איז געווען איינגראַווירט דעם הויפּראַטס נאָמען. די אומנוציקייט פון אָט־דעם טעלער האָט זיך פּשוט געוואָרפן אין די אויגן. אויפן שיסלאָנג, וועלכן מ׳האָבן געגעבן די איבעריקע געסט, האָט מען זיך כאָטש געקאָנט צוליגן, כאָטש ער האָט נאָך נישט געהאַט קיין דעקע און קיין קישן, נאָר איז בלויז געווען איבערגעצויגן מיט שטאָף. דאָך האָט מען געקאָנט תיקן דעם קאָפּ־אָנלען און בערענס האָט אויסגעפּרוּווט, צי דער שעזלאָנג איז באַקוועם. ער האָט אַרונטערגענומען דעם אומנוציקן טעלער אונטערן אָרעם, זיך איבערגעצויגן אין דער גאַנצער לענג, צוגעמאַכט די אויגן און גענומען שנאָרכן, ווי אַ בלאָז־זאַק, טענהנדיק, אַז ער איז פאַפניר** מיטן אוצר. די שמחה איז געוואָרן אַ גרויסע. אויך פרוי שאָשאַ האָט שטאַרק געלאַכט פון דער דאָ־

* צווײדײטיק (פראַנצויזיש).

** אַ צפון־גערמאַנישע מיטאָלאָגישע געשטאַלט. דער געלטגיריקסטער פון דער גאַנצער משפחה, האַלט ער דעם אוצר, וואָס ער האָט באַקומען פאַרן דערהרגענען דעם אייגענעם ברודער.

זיכער קוינען, דערביי האָבן זיך אירע אויגן צוזאַמענגעצויגן און איר מויל איז געווען אָפן, האַנס קאַסטאָרפּ האָט געדענקט, אַז אַקוראַט אַזוי האָט אויסגעזען היפּפּע, בעת ער פלעגט לאַכן.

באַלד נאָכדעם, ווי דער שעה איז אַוועקגעגאַנגען, האָט מען זיך אַוועקגעזעצט צו די שפּיל-טישן. דער היפּשער עולם האָט, ווי אַלעמאָל, פאַרנומען דעם קליינעם סאַלאָן. עטלעכע געסט זיינען געשטאַנען אין סאַלאָן אַרום דעם ווייַנאַכט-בוים, האָבן זיך צוגעקוקט, ווי די ליכט גייען אויס אין זייערע קליינע מעטאַלענע רערלעך און האָבן גענאַשט פון דעם זיסוואַרג, וואָס האָט דאָרטן געהאַנגען. בײַ די טישן, וואָס זיינען שוין געדעקט געווען צום ערשטן פרישטיק, זיינען געזעסן איינצלנע מענטשן, ווייט אָפּגערוקט איינער פון צווייטן, אין פאַרשיידענע פּאָזיציעס און האָבן אָנגעגעוונדערט געשוויגן.

דער ערשטער ווייַנאַכט-טאָג איז געווען אַ פייכטער און נעפּלדיקער. מ'געפינט זיך ממש צווישן וואָלקנס — האָט בערענס געזאָגט. קיין נעפּלען זיינען נישט פאַראַן דאָ אויבן. אָבער צי וואָלקנס, צי נעפּל — אַלנפאַלס האָט מען געפילט די נאַסקייט. דער לינדיקער שניי האָט אַ ביסל געשמאָלצן איבער-פלעכלעך, געוואָרן צעלעכערט און קלעביק. דאָס פּנים און די הענט זיינען בעת ליג-קוראַציע אַ סך פיינלעכער שטייף געוואָרן, ווי בעת אַ זיניקן פראָסט.

דער דאָזיקער טאָג איז אויסגעצייכנט געוואָרן דורך אַ מוזיקאַלישן אָוונט, אַן אמתדיקער קאָנצערט, איינגעאָרדנט דורך דער סאַנאַטאָריע „בערגהאָף" פאַר די פּאַציענטן, מיט שורות שטולן פאַר פּובליקום און מיט געדרוקטע פּראָגראַמען. ס'איז געווען אַ לידער-אָוונט, געגעבן פון אַ פרוי, אַ פּראָפעסיאָנעלע זינגערין, וואָס וואוינט דאָ אין שטעטל און גיט לעקציעס. אין דער זייט, אונטער דעם אויסשניט פון איר באַל-קלייד האָבן געהאַנגען צוויי מעדאַלן, אָרעמס האָט זי געהאַט, ווי דרענגער, און אין דער כאַראַקטעריסטישער טאָנלאָזיקייט פון איר שטים האָט מען זיך געקאָנט אָנשטויסן צוליב וואָס פאַר אַ נישט-פריילעכע סיבות זי האָט זיך דאָ באַזעצט. זי האָט געזונגען:

איך טראָג מיין ליבע
מיט מיר אַרום.

דער פּיאַניסט, וואָס האָט איר אַקאָמפּאַנירט, איז אויך געווען אַ היימישער פֿון שטעטל... פֿרוי שאָשאַ איז געזעסן אין דער ערשטער ריי, אָבער זי האָט אויסגענוצט די פּויזע, כּדי אײַנגאַנצן אַוועקצוגיין, אַזוי, אַז פֿון דעמאָלט אָן האָט האַנס קאַסטאָרפּ שוין געקאָנט הערן די מוזיק (מוזיק איז עס אַלנפֿאַלס געווען) מיט אַ רויִקער האַרץ. בשעת די זינגערין האָט געזונגען, האָט ער מיטגעלייענט דעם טעקסט פֿון די לידער, וואָס איז געווען געדרוקט אין די פּראָגראַמען. אַ ווײַלע איז אים לעבן געזעסן סעטעמבריני, באַלד איז ער אָבער אויך נעלם געוואָרן. פֿאַר דעם האָט ער אַ זאָג געטאָן עפּעס שאַרפֿס און פּלאַסטיש וועגן טעמפּן „בעל קאַנטאָ“* פֿון די הײַנטיקע און אויסגעדריקט סאַטיריש זײַן צופֿרידנקייט, וואָס מען קאָן אויך הײַנט אינאָווענט צוזאַמען פֿאַרברענגען אַזוי היימיש און געמיטלעך. דעם אמת געזאָגט — איז האַנס קאַסטאָרפּן לײַכטער געוואָרן אויפֿן האַרץ, בשעת זיי זײַנען בײַדע אַוועק, די שמאָל־אויגיקע שאָשאַ און דער פּעדאַגאָג. איצט האָט ער געקאָנט מיט אַ פֿרײַ געמיט זיך צוהערן צו די לידער. ער האָט געהאַלטן, אַז ס'איז אַ גוטע זאַך, וואָס אויף דער גאַנצער וועלט און בײַ אַלע באַדינגונגען פּראַווועט מען פֿונדעסטוועגן מוזיק, מסתּמא — אַפֿילו אויף די פּאָלאַר־עקספּעדיציעס.

דער צווייטער ווײַנאַכט־טאָג האָט זיך אונטערגעשיידט פֿון אַ געוויינלעכן זונטאָג אָדער אַ בלויזן וואָכעדיקן טאָג נאָר מיטן לײַכטן באַוואוסטזײַן, אַז ס'איז פֿאָרט יום־טובֿ. ווען ער איז געהאַט אַריבער, האָט שוין דער ווײַנאַכט־יום־טובֿ געהערט צו דער פֿאַרגאַנגענהייט, אָדער — מ'וואָלט אַקוראַט אַזוי געקאָנט זאָגן — ער איז ווידער געווען אַ זאַך פֿון דער ווײַטער צוקונפֿט, אָפּגערוקט אויף אַ יאָר: צוועלף חדשים איז איצט געווען ביז צו דער צײַט, ווען דער יום־טובֿ וועט צוריקקומען אין דעם אייביקן לויף — אייגנטלעך בלויז זיבן חדשים מער, ווי פֿיל האַנס קאַסטאָרפּ איז שוין געזעסן דאָ.

אָבער תּיכּף נאָך דעם היי־יאָריקן יום־טובֿ, נאָך פֿאַר ניי־יאָר, איז, הייסט עס, געשטאָרבן דער אַריסטאָקראַט. די קויגען זײַנען עס

* דאָס שיינע זינגען (איטאַליעניש).

געוואָר געוואָרן פון אַלפרעדאַ שילדקנעכט, וועלכע מ'האָט גערופן
די שוועסטער בערטאַ, — די פלעגערין פון דעם אָרעמען פריץ ראָט-
ביין. זי האָט זיי דערציילט פון דעם סוד אין קאָרידאָר. האַנס קאַס-
טאָרפּ האָט זיך שטאַרק איבערגענומען דערמיט, אַ ביסל דערפאַר,
ווייל דעם אַריסטאָקראַטס הוסטן האָט געהערט צו די סאַמע ערשטע
איינדריקן, וועלכע ער האָט דאָ אויבן באַקומען. אים האָט זיך גע-
דאַכט, אַז צוליב אָט-דעם הוסט האָט ער דאָס דעמאָלט צום ערשטן
מאָל געקריגן יענע היץ אין פּנים, וועלכע איז מער נישט אָפּגעטרעטן.
אַ ביסל האָט ער זיך אויך איבערגענומען צוליב מאָראַלישע —
מ'וואָלט געקאָנט זאָגן: גייסטלעכע סיבות. ער האָט לאַנג פאַר-
האַלטן יאָאַכימען אין אַ שמועס מיט דער שוועסטער, וועלכע איז
געווען אַזש צודרינגלעך דאַנקבאַר, וואָס זי קאָן זיך סוף-כל-סוף
דורכשמועסן. ס'איז פּשוט אַ נס — האָט זי געזאָגט — וואָס דער
אַריסטאָקראַט האָט דערלעבט דעם יום-טוב. ער האָט זיך שוין לאַנג
געהאַלטן, ווי אַ פעסטער קאַוואַלער, אָבער ס'איז אוממעגלעך געווען
צו פאַרשטיין, מיט וואָס ער האָט געאָטעמט די לעצטע צייט.. נאָך
לאַנג האָט ער זיך געהאַלטן בלויז מיט דער הילף פון ריזיקע מאָסן
זויער-שטאָף: נעכטן אַליין האָט ער פאַרנוצט פערציק באַלאָנען,
צו זעקס פראַנק אַ שטיק. דאָס האָט געמוזט אַ סך אָפּקאָסטן,
קאָנט איר אויסרעכענען. דערביי מוז מען געדענקען, אַז זיין פרוי,
אין וועמענס אָרעמס ער איז אויסגעגאַנגען, איז געבליבן אינגאַנצן
אָן מיטלען. יאָאַכימען איז נישט געפעלן אָט-די אויסרעכענעריי.
צוליב וואָס טויג דאָס גאַנצע פייניקן און צו-וואָס מיט אַזעלכע הוצאות
קינסטלעך אויפהאַלטן דאָס לעבן, ווען אַלץ איז בחינם? אויף דעם
מענטש דאַרף מען נישט האָבן פאַראיבל, וואָס ער האָט בלינד פאַר-
צערט דעם טייערן לעבנס-גאַז, וועלכן מ'האָט אין אים אַריינגעגייט.
אָבער די דאָקטוירים וואָלט געדאַרפט האַנדלען שכלדיקער און
אים לאָזן דערציען צום אומפאַרמיידלעכן סוף, אַלץ איינס, ווי
דער פינאַנציעלער מצב זאָל נישט אויסזען. בפרט נאָך, ווען די
לאַגע איז אַזעלכע. די לעבעדיקע האָבן נאָך אויך אַ שטיקל דעה
און אַזוי ווייטער. האַנס קאַסטאָרפּ האָט אים עקשנותדיק איבערגע-
שפּאַרט. יאָאַכים רעדט שוין כמעט ווי סעטעמבריני, אָן דרך-ארץ,

און אָפּשײַ פֿאַר לײַדן. דער אַריסטאָקראַט איז דאָך סוף־כּל־סוף געשטאָרבן. ממילא איז דאָ נישטאָ קײן אָרט פֿאַר קײן שום שפּאַס און מען דאַרף זיך האַלטן ערנסט, און אַז פֿאַר אַ שטאַרבנדיקן דאַרף מען האָבן דעם גרעסטן דרך־ארץ און יראת־הכּבֿוד — דערין האָט זיך האַנס קאַסטאָרף געהאַלטן פֿעסט. ער וויל בלויז האָפֿן, אַז אויף דעם אַריסטאָקראַט האָט בערענס נישט אָנגעשריגן און אים נישט מבֿזה געווען אין די לעצטע מינוטן? ס׳איז נישט געווען קײן סיבּה דערצו — האָט דערקלערט די פֿרײַלין שילדקנעכט. אַ קלײנעם, אומבאַרעכנטן פּרוּוו צו אַנטלױפֿן האָט אַפֿילו לעצטנס יאָ געמאַכט דער אַריסטאָקראַט און געוואָלט אַרויסשפּרינגען פֿון בעט, אָבער אַ לײַכטע באַמערקונג, אַז דאָס האָט נישט קײן צוועק, איז גענוג געווען, ער זאָל אײנמאָל פֿאַר אַלעמאָל זיך אָפּזאָגן דערפֿון.

האַנס קאַסטאָרף איז געגאַנגען אָנקוקן דעם מת. ער האָט עס געטאָן אויף צו־להכעיס דעם היגן מנהג צו מאַכן אַ סוד פֿון אַזעלכע זאַכן. צו דעם עגאָיִסטישן מאַכן זיך נישט־וויסנדיק, נישט־זעענדיק, נישט־הערנדיק פֿון דעם עולם האָט ער געפֿילט אַ ביטול און דערפֿאַר געוואָלט טאָן דאָס פֿאַרקערטע. בײַם טיש האָט ער אַפֿילו געפּרוּווט רײדן וועגן דעם טויט־פֿאַל, אָבער ער האָט זיך אָנגעטראָפֿן אויף אַזאַ אײנשטימיקן און פֿאַרעקשנטן ווידערשטאַנד, אַז ער האָט זיך פֿאַרשעמט און ס׳האָט אים פֿאַרדראָסן. די פֿרוי שטער האָט פּשוט אַרויסגעוויזן גראָבקײט. וואָס פֿאַלט אים אײַן צו רײדן וועגן אַזעלכע זאַכן — האָט זי געפֿרעגט — און וואו אײַגנטלעך האָט מען אים דערצויגן. די אָרדענונג פֿון דער סאַנאַטאָריע שיצט זי, די פּאַציענטשאַפֿט, זאָרגעוודיק דערפֿאַר, אַז זי זאָל זיך נישט דאַרפֿן באַרירן מיט אַזעלכע מעשׂיות. צום סוף קומט גאָר אַזאַ ייִנגל און רעדט וועגן דעם הויך, דערצו נאָך בײַם בראָטן און אין דער קעגנוואַרט פֿון ד״ר בלומענקאָל, וועלכן ס׳קאָן יעדן טאָג טרעפֿן (דאָס צווישן זיך געשמועסט). אויב אַזאַ זאַך וועט זיך איבערחזרן, וועט זי זיך מוזן פֿאַרקלאָגן. טאַקע אין דעם מאָמענט האָט דער פֿאַרשריגענער האַנס קאַסטאָרף באַשלאָסן — און אויך עס אַרויסגעזאָגט — אָפּצוגעבן דעם געשטאָרבענעם שכן דעם לעצטן כּבֿוד דער־

מיט, וואָס ער וועט צו אים אַריינגיין און אָפּריכטן ביי זיין געלעגער אַ שטילע תּפילה. ער האָט אַפילו געפּועלט ביי יאָאַכימען, ער זאָל דאָס אויך טאָן.

דורך דער שוועסטער אַלבּרעדאַס פאַרמיטלונג איז זיי געלונגען אַריינצוקומען אין דעם טויטן-צימער, וואָס האָט זיך געפונען אויפן ערשטן שטאָק אונטער זייערע אייגענע צימערן. ס'האָט זיי אויפגענומען די אַלמנה, אַ קליינע, צעשייבערטע, נישט-אויסגעשלאָפענע בלאָנדינע, מיט אַ טאַשן-טיכל צוגעדריקט צום מויל, מיט אַ רויטער נאָז און אין אַ דיקן פּלעד-מאַנטל מיט אַן אויפגעשטעלטן קאָלנער, ווייל אין צימער איז געווען זייער קאַלט. די הייצונג האָט מען דאָרטן אָפּגעשטעלט, די באַלקאָן-טיר איז געווען אָפן. די יונגעלייט האָבן שטילערהייט געזאָגט, וואָס מ'זאָגט געוויינטלעך אין אַזאַ פאַל. די אַלמנה האָט זיי אַ באַצערטע געוויזן מיט דער האַנט צום בעט צו. זיי זיינען צוגעגאַנגען מיט יראת-הכבודיק-וויגנדיקע טריט, אויף די נעגל און האָבן זיך אַוועקגעשטעלט ביים מת, יעדער אויף זיין שטייגער. יאָאַכים איז געשטאַנען מיליטעריש און מיט צוזאַמענגעדרוקטע פיס, אין אַ סאַלוטירנדיק האַלב-פאַרבויגונג, האַנס קאַסטאָרפּ איז געשטאַנען אָפּגעלאָזן און אַיינגעבויגן, די הענט — פאַרבראָכן פאַר זיך, מיטן קאָפּ אויפן אַקסל. אַ מינע האָט ער דערביי געמאַכט, ווי בעת ער פלעגט הערן מוזיק. דעם אַריסטאָקראַטס קאָפּ איז געלעגן הויך-אונטערגעבעט, אַזוי, אַז דער קערפער — אָט-דער פועל-יוצא פון דורות-לאַנגער אַנטוויקלונג און אומצאָליקער פרוכפערונג — מיט די אויסגעשפּיצטע פיס ביים סוף הינטער דער קאָלדרע, האָט אויסגעזען פלאַטשיק, ווי אַ ברעט. דאָרטן, וואו ס'דאַרפן זיין די קני, איז געלעגן אַ בוקעט בלומען און די פאַלמע-צווייג, וואָס האָט אַרויסגעשטאַרט דערפון, האָט אָנגערירט די גרויסע, געלע, ביינעריקע הענט, וואָס זיינען געלעגן צונויפגעלייגט אויף דער איינגעפאַלענער ברוסט. געל און ביינעריק איז אויך געווען דאָס פּנים מיט דעם גאָלן שאַרבן, מיט דער פאַרבויגענער נאָז, מיט די שאַרפע באַקן-ביינער און מיט די געדיכטע רויטע וואָנצן, וואָס צוליב זייער דיקקייט האָבן די גרויע נישט-געגאָלטע לעכער פון די באַקן אויסגעזען נאָך איינגעפאַלענער. די אויגן זיינען געווען עפּעס אויף אַן

אומנאַטירלעכן אופן פעסט געשלאָסן, נישט צוגעמאַכט, נאָר צו־
געקוועטשט — אַזוי האָט האַנס קאַסטאָרפ געטראַכט. דאָס צומאַכן
ביים טויטן די אויגן האַלט מען פאַר דעם לעצטן חסד, כאָטש מ׳טוט
עס מער צוליב די לעבעדיקע, ווי צוליבן טויטן. מ׳מוז עס אויך
טאָן באַצייטנס, באַלד נאָכן שטאַרבן. ווייל בעת אין די מוסקולן האָט
זיך שוין געבילדעט מיאָזין*, קאָן מען עס מער נישט טאָן און
ער בלייבט ליגן מיט אויסגעגלאָצטע בליקן און די שיינע פאָרשטע־
לונג פון איינגעשלאָפנקייט איז געפטרט.

האַנס קאַסטאָרפ איז געשטאַנען ביי דעם מת אַ באַהאַוונטער
און צוליב אַ כך טעמים געפילט זיך אין זיין עלעמענט. ר׳איז גע־
ווען באַהאַוונט, אָבער פרום. ער זעט אויס, ווי ער וואָלט געשלאָפן —
האָט ער געזאָגט צוליב דרך־ארץ, כאָטש ס׳איז געווען אַ גרוי־
סער אונטערשייד. דערנאָך האָט ער אָנגעהויבן מיט אַ טאַקטיש־צו־
געהישעט קול שמועסן מיט דער אַלמנה פון אַריסטאָקראַט, אויסגע־
פרעגט זיך וועגן דער קראַנקהייט פון איר מאַן, וועגן זיינע לעצטע
טעג און רגעס און אויך וועגן דעם איבערטראַנספּאָרטירן דעם מת
קיין קאַרינטיע, וואָס האָט געדאַרפט פּאָרקומען. דערביי האָט ער
אַרויסגעוויזן אי אַ מעדיציניש, אי אַ גייסטלעך־עטישע פּאַראינטע־
רעסירטקייט און געניטשאַפט. די אַלמנה האָט אים געענטפערט מיט
איר עסטרייכיש־שלעפּעדיק און פּאָנפּעוואַטע לשון, דערביי האָט זי
פון צייט צו צייט געטאָן אַ שלוכץ. זי האָט עס געהאַלטן פאַר מערק־
ווערדיק, וואָס זיי, יונגעלייט, זיינען אויפגעלייגט צו פאַרנעמען זיך
מיט פרעמדע צרות. דערויף האָט האַנס קאַסטאָרפ געענטפערט,
אַז ביי ער, סיי זיין קוזין זיינען אַליין קראַנקע, וואָס ס׳איז נוגע
אים אַליין, האָט ער גאָר פרי ביגעוואוינט דעם טויט פון נאָענטע.
ער איז אַ טאָפּלטער יתום און ער איז מיטן טויט פון לאַנג היי־
מיש, אויב מ׳קאָן זיך אַזוי אויסדריקן. וואָס פאַר אַ פּראָפעסיע האָט
ער אויסגעקליבן? — האָט זי געפרעגט. ער האָט איר געענטפערט,
אַז ר׳איז „געוועזן“ אַ טעכניקער. — „געוועזן“? — געוועזן אין דעם

---

* מיאָזין אָדער מוסקול־פיברין איז אַן אייווייס־שטאָף, וואָס ווערט גע־
רינען און איז גורם ביי טויטע דאָס פאַרשטייפן פון די מוסקולן.

זין, וואָס אינדערמיט איז אַריינגעפאָרן די קראַנקהייט און ער מוז אַ אומבאַשטימטע צייט דאָ בלייבן. דאָס איז אַ באַדייטנדיקער אי־בערהייס און מעגלעך אַפילו אַ ווענד־פּונקט אין לעבן. וואָס קאָן מען וויסן (יאָאַכים האָט אים דערביי אָנגעקוקט מיט פאַרשנדי־קער שרעק. און וואָס איז מיט אייער קוזין? — ער וויל ווערן אַ סאָלדאַט אין פלאַכלאַנד, ער איז אַן אָפיציר־אַספּיראַנט. — אָ — האָט זי געענטפערט — די מלאכה פון קריג איז אויך אַ פּראָפעסיע, וואָס נייגט צו ערנסטקייט. אַ סאָלדאַט מוז זיך רעכענען דערמיט, אַז ס'וועט אים איסקומען צו קומען אין אַ נאָענטער באַרירונג מיטן טויט און ער טוט דערפאַר גוט, וואָס ער געוויינט זיך באַצייטנס צו אים אָנצוקוקן. זי האָט געזעגנט די יונגעלייט מיט אַ דאַנק און מיט אַ פריינדלעכקייט, וועלכע האָט אַרויסגערופן הויך־אַכט, ווען מ'האָט גענומען אין חשבון איר טרויעריקן מצב און באַזונדערס די חובות פאַר זויער־שטאָף, וואָס איר מאַן האָט איבערגעלאָזט. די קוזינען זיינען צוריק אַרויף מיט די טרעפּ. האַנס קאַסטאָרפּ האָט איינגעזען צו זיין צופרידן פון דעם באַזוך און גייסטלעך־אָנגע־רעגט פון די איינדריקן, וואָס ער האָט באַקומען.

— Requiescat in pace* — האָט ער געזאָגט: Sit tibi terra levis**. Requiem aeternam dona ei, Domine***. זעכסט, ווען ס'גייט וועגן טויט און ווען מ'רעדט צו אַ טויטן אָדער וועגן אַ טויטן, שטייט ווידער לאַטיין אויפן טאָג־אָרדענונג. דאָס איז די אָפיציעלע שפּראַך אין אַזעלכע פאַלן, דערביי פילט מען, אויף ווי וויט דער טויט איז אַ גאַנץ באַזונדערער ענין. אָבער נישט צוליב הומאַניסטישער קורטואַזיע רעדט מען לכבוד דעם מת אויף לאַטיין. די שפּראַך ביים טויטן איז נישט קיין שול־לאַטיין, פאַר־שטייסטו, נאָר פון אַ גאַנץ אַנדערן גייסט, פון אַ גאַנץ פאַרקערטן, קאָן מען אַפילו זאָגן. דאָס איז סאַקראַל־לאַטיין, מאָנאַכן־לאַטיין, מיטלאַלטער, אין אַ געוויסער מאָס — אַזאַ טעמפּ, איינטאַטיק, אונ־

* זאָל ער רוען אין שלום.

** די ערד זאָל דיר לייכט זיין.

*** איביקע רו גיב אים, האַר.

טערערדיש געזאַנג. סעטעמברינין וואָלט עס נישט געפעלן. עס איז נישט פאַר קיין הומאַניסטן און רעפּובליקאַנער און פאַר אַזעלכע פּעדאַגאָגן. עס איז פון אַ אַנדערער גייסטיקער ריכטונג, וועלכע איז אויך פאַראַן. איך האַלט, אַז מ'דאַרף זיך קלאָר מאַכן די פאַרשיידענע גייסט־ריכטונגען, אָדער בעסער געזאָגט: גייסט־שטימונגען. ס'זיינען פאַראַן פרומע און פרייע. זיי האָבן ביידע זייערע מעלות. אויב ס'ליגט מיר עפּעס אויפן האַרץ קעגן דער פרייער, דער סעטעמבריניסטער, מיין איך, איז עס בלויז דאָס, וואָס זי וויל אינגאַנצן נעמען אין אַרענדע דעם מענטשלעכן ווערט. דאָס איז שוין איבערגעטריבן. די אַנדערע ריכטונג האָט אויך אויף איר שטייגער אַ סך מענטשלעכן ווערט און איז דער גורם פון אַ סך פיינקייט, גיטער האַלטונג און איידעלע מידות, אפשר מער פון דער „פרייער" ריכטונג, הגם זי האָט אינזינען די מענטשלעכע שוואַכקייטן און געפאַלנקייט און דער געדאַנק וועגן טויט און צעפאַלונג שפּילט דאָ אַזאַ וויכטיקע ראָל. צי דו האָסט געזען אַמאָל אין טעאַטער „דאָן קאַרלאָס" און ווי ס'זעט אויס אין שפּאַנישן הויף, ווען דער קיניג פיליפּ קומט אַריין, אינגאַנצן אין שוואַרצן, מיט דעם אָרדער פון „הויזן־באַנד" און מיט דעם אָרדער פון דער „גאָלדענער וואָל", ציט אַראָפּ פּאַמעלעך דעם הוט, וואָס זעט שוין כמעט אויס, ווי אונזערע מעלאָנען, גיט אים אַזאַ צי אין דער הייך און זאָגט: „טוט אָן די היטן, מיינע גראַנדן", אָדער עפּעס ענלעכס. דאָס אַלץ איז אין דער העכסטער מדרגה איבערגערעכנט, מוז מען מודה זיין, פון קיין שלימזלדיקייט און אָפּגעלאָזנקייט קאָן דאָ קיין רייד נישט זיין. פאַרקערט. די קיניגין זאָגט טאַקע הייך: „אין מיין פראַנקרייך איז דאָך געווען אַנדערש". אַוודאי, פאַר איר איז עס צו אַקוראַט און צערעמאָניאַל. זי וואָלט געוואָלט, ס'זאָל זיין לייכטער, מענטשלעכער. אָבער וואָס איז מענטשלעך? מענטשלעך איז אַלץ. דאָס שפּאַנישע גאָטספאָרכטיקע, הכנעה־דיק־פייערלעכע און שטרענג־אָפּגעמאָסטענע איז זייער אַ ווערדיקער פּאַסאָן פון מענטשלעכקייט, אַזוי מיין איך. פון דער אַנדערער זייט קאָן מען מיט דעם וואָרט „מענטשלעך" פאַרדעקן יעדן מין שלימזלדיקייט און אָפּגעלאָזנקייט. וועסט מודה זיין, אַז כ'בין גערעכט.

— דעריף גיב איך דיר גערעכט — זאָגט יאָאַכים. — שלימזלדיקייט און אָפּגעלאָזנקייט קאָן איך אויך נישט ליידן. דיסציפּלין מוז זיין.

— יאָ, די זאָגסט עס, ווי אַ מיליטער־מענטש, און כ'בין מודה, אַז ביים מיליטער פאַרשטייט מען זיך אויף אַזעלכע זאַכן. די אַלמנה איז גאַנץ גערעכט געווען, וואָס זי האָט געזאָגט וועגן אייער מלאכה, אַז ס'איז אַן ערנסטער ענין. ווייל איר מוזט אַלעמאָל גרייט זיין אויף דעם ערגסטן פאַל און אויך דעריף, איר זאָלט קומען אין באַרירונג מיטן טויט. איר טראָגט אַן אוניפאָרם, וואָס איז שמאָל און זויבער און האָט אַ שטייפן קראַגן. דאָס גיט אייך צו בכבודיקייט. אַחוץ דעם האָט איר ראַנגען, דיסציפּלין, און איר גיט אייך אָפּ צערעמאָניאַלע כיבודים איינער דעם צווייטן. דאָס איז אין שפּאַנישן גייסט, דער גייסט פון פרומקייט. אין תוך געפעלט עס מיר טאַקע. ביי אונז ציוויליסטן וואָלט אויך מער געדאַרפט הערשן דער דאָזיקער גייסט, אין אונזערע מידות און פירונגען, איך וואָלט געהאַט אַ הנאה* דערפון, עס וואָלט געווען פּאַסיק. איך האַלט, אַז די וועלט און דאָס לעבן איז געשטעלט אַזוי, אַז אַלע זאָלן גיין אָנגעטאָן אין שוואַרצן, מיט אַ געקראָכמאַלעטער האַלז־קריז אָנשטאָט אַ קראַגן און מ'זאָל ערנסט און צערעמאָניעל באַנעמען זיך, האָבנדיק אינזינען דעם טויט — אַזוי וואָלט געווען אין מיינע אויגן גוט, ס'וואָלט געווען מאָראַליש. זעסטו, דאָס איז אויך אַ טעות און אַ איינגערעדטקייט מצד סעטעמברינין, נאָך איין טעות און ס'איז גאַנץ גוט, וואָס כ'בין געקומען דעריף אין דעם שמועס. נישט בלויז די מענטשלעכע ווערדע האָט ער, ווי ס'דאַכט זיך אים, גענומען אין אַרענדע, נאָר אויך די מאָראַל און דאָס אַלץ: מיט זיין „פּראַקטישער לעבנס־אַרבעט", מיט זיינע זונטאָגדיקע פּראָגרעס־פייערונגען (גלייך דווקא זונטאָג האָט מען שוין וועגן גאָרנישט צו טראַכטן, אַחוץ וועגן פּראָגרעס) און מיט זיין סיסטעמאַטישער אויסראָטונג פון די ליידן. דו ווייסט, אַגב, גאָרנישט וועגן דעם, אָבער מיר האָט ער עס צוליב פּעדאַגאָגישע טעמים דערציילט. ער וויל זיי אויסראָטן סיסטעמאַטיש, מיט דער הילף פון אַ לעקסיקאָן. און ווי איז, אַז גראָד דאָס זעט מיר אויס צו זיין אוממאָראַליש? וואָס איז דע־

מאָלט? אים זאָג איך עס נישט, נאַטירלעך. ער פֿאַררעדט מיך פֿון קאָפּ ביז די פֿיס מיט זיינע בילדלעכע דיבורים און טענהט: איך וואָרן אייך, אינזשיניער! אָבער טראַכטן קאָן מען, ווי אַזוי מ'וויל. „סירע, גיט אונז געדאַנקען־פֿרייהייט“*. איך וויל דיר עפּעס זאָגן. מיט די דאָזיקע ווערטער פֿאַרענדיקט ער (זיי זיינען אַריין אין יאָ־אַכימס צימער און יאָאַכים גרייט זיך צו צו מאַכן ליג־קוראַציע).— איך וועל דיר זאָגן, וואָס איך האָב מיר פֿאָרגענומען צו טאָן: מ'לעבט דאָ אַזוי טיר־ביי־טיר מיט שטאַרבנדיקע מענטשן און מיט די שווערסטע יסורים און פּיין. אָבער נישט בלויז מ'מאַכט זיך, גלייך ס'וואָלט אינגאַנצן נישט אָנגעגאַנגען, נאָר מ'ווערט אויך געשיצט און אָפּגעהיטן דערפֿון, מ'זאָל דערמיט נישט האָבן די מינדסטע שייכות און מ'זאָל עס לחלוטין נישט אָנקוקן. דעם אַריסטאָקראַט וועט מען מסתמא אויך אַזוי בכּבוד אַרויסנעמען, בשעת מיר וועלן עסן אונטן־ברויט אָדער פֿרישטיק. איך האַלט, אַז דאָס איז אוממאָראַליש. די שטער איז געוואָרן מלא־רציחה, פֿאַרוואָס כ'האָב בלויז דערמאָנט וועגן דעם פֿאַל מיטן אַריסטאָקראַט. דאָס איז שוין צו נאַריש. אויב זי איז שוין טאַקע אַזאַ עם־הארץ און מיינט, אַז „לייזע, לייזע, פֿראָממע ווייזע**“ איז אין „טאַנהייזער“, ווי זי האָט דאָ ניט לאַנג געזאָגט ביים טיש — וואָלט זי כאָטש געדאַרפֿט פֿילן זיך אַ ביסל מאָראַלישער, און אַנדערע — אויך. איך האָב מיר פֿאָרגענומען אין דער צוקונפֿט מער צו געדענקען וועגן די שווער־און מסוכּן־קראַנקע פֿון דער סאַנאַטאָריע. דאָס וועט מיך באַפֿרידיקן. פֿון אונזער איצטיקן באַזוך בין איך אין אַ געוויסער מאָס אויך צופֿרידן. דער אָרעמער רייטער דעמאָלט, פֿון נומער 25, וועלכן כ'האָב אין די ערשטע טעג פֿון מיין אָנקומען איינמאָל געזען דורך דער טיר. איצט איז ער שוין זיכער אויך אַוועק אַד פּענאַטעס*** און מ'האָט אים אַרויסגענומען בסוד. ער האָט שוין דעמאָלט געהאַט אַזעלכע

* די ווערטער פֿון מארקאַ פּאָזאַ צו קיניג פֿיליפּ אין שילערס „דאָן קאַרלאָס“.

** די ווערטער קומען פֿאָר אין וועבערס אָפּערע „דער פֿרייער שיסער“.

*** צו די געטער = אויפֿן עולם האמת.

משונה־גרויסע אויגן. אָבער ס'זיינען נאָך דאָ אַנדערע, די סאַנאַטאָריע איז פול און מ'האַלט אין איין צוקומען. די שוועסטער אַלפרעדאַ, אָדער גאָר די אייבערין, אָדער אַפילו בערענס אַליין וועלן אונז זיכער זיין בייהילפיק אָנצוקניפּן באַציִונגען מיט דעם אָדער יענעם שווער־קראַנקן. דאָס וועט נישט אָנקומען שווער. לאָמיר אָננעמען, אַז ביי אַ מסוכן־שלאַפן איז געבורטס־טאָג און מיר ווערן געוואָר — אַזעלכע זאַכן קאָן מען זיך דערוויסן. גוט, מיר שיקן צו אָט־דעם קראַנקן — אים אָדער איר, ווער ס'איז — אַ וואַזאָן מיט בלומען אין צימער אַריין; אַן אויפמערקזאַמקייט פון צוויי אומבאַקאַנטע קאָלעגן — מיר ווינטשן אַ רפואה־שלמה. אַ רפואה שלמה איז אַלעמאָל אויפן אָרט און העפלעך. פאַרשטייט זיך, אַז מ'וועט יענעם זאָגן, ווער מיר זיינען און ער אָדער זי וועט אונז פון קראַנקן־בעט איבערשיקן דורך דער טיר אַ פריינדלעכן גרוס, אָדער אפשר וועלן מיר גאָר קאָנען אויף אַ ווײַלע אַריינגיין אין צימער און וועלן קאָנען מיט אים ריידן עטלעכע מענטשלעכע ווערטער, איידער ער שטאַרבט אָפּ. אַזוי שטעל איך עס מיר פאָר. דו ביסט נישט מסכים? איך פון מיין זייט האָב עס אַלנפאַלס באַשלאָסן.

יאָאַכים האָט, אין גרונט גענומען, נישט געהאַט אַ סך פאָרצוואַרפן קעגן דעם דאָזיקן פּלאַן. — עס איז קעגן דער אָרדענונג פון דער סאַנאַטאָריע — האָט ער געזאָגט. — אין אַ געוויסער מאָס וועט עס הייסן, אַז דו ברעכסט דעם סדר. אָבער אין אַן אויסנאַם, אויב וועסט אַמאָל שטאַרק וועלן, וועט דיר מסתמא בערענס געבן אַ דערלויבעניש, מיין איך, דו קאָנסט זיך אויך פאַררופן אויף דיין אינטערעס צו מעדיצין.

— יאָ, צווישן אַנדערן אויך דערויף — האָט געזאָגט האַנס קאַסטאָרפּ, ווייל זיין וואונטש איז פאַקטיש אַרויסגעוואַקסן פון פאַרוויקלטע מאָטיוון. דער פּראָטעסט קעגן דעם הערשנדיקן עגאָיזם איז בלויז געווען איינער פון זיי. אַ סך האָט דאָ געווירקט אויך זיין גייסטיקע באַדערפעניש צו נעמען ערנסט ליידן און טויט און צו האָבן דרך־ארץ פאַר זיי. מיט זיין דערנענטערונג צו די שווער־און מסוכן־קראַנקע האָט ער געוואָלט באַפרידיקן און פאַרשטאַרקערן

די דאָזיקע באַדערפֿעניש. עס האָט געוואָלט זיין אַ קעגנגעוויכט קעגן די אַלע באַליידיקונגען, אויף וועלכע זיין געפֿיל איז געווען אויסגעשטעלט אויף טריט און שריט, יעדן טאָג און יעדע שעה. כּעטעמבערינים געוויסע מיינונגען האָבן דאָס אַלץ נאָך מער פֿאַרשטאַרקט. ביישפּילן זיינען געווען זייער אַ סך. ווען מ'וואָלט האַנס קאַסטאָרפּן געווען געפֿרעגט, וואָלט ער זיך קודם־כּל גענומען ריידן וועגן אַזעלכע פּערזאָנען פֿון „בערגהאָף“, וואָס זיינען לכל־הדעות בכלל נישט קראַנק געווען און האָבן דאָ געלעבט אינגאַנצן פֿרייוויליק, אונטער דעם אָפֿיציעלן תּירוץ, אַז די לונגען זיינען ביי זיי לייכט פֿאַרנומען. פֿאַקטיש האָבן זיי עס געטאָן צוליב פֿאַרגעניגן און דערפֿאַר, ווייל דאָס לעבן אין דער סאַנאַטאָריע איז זיי געפֿעלן. אַ ביישפּיל האָט געקאָנט זיין די שוין־דערמאָנטע אַלמנה האַסענפֿעלד, אַ לעבעדיקע פֿרוי, וואָס האָט געהאַט אַ ליידנשאַפֿט צו וועטן זיך. זי האָט זיך געוועט מיט די מענער, האָט זיך געוועט וועגן אַלץ און אין אַלץ, האָט זיך געוועט, וואָס פֿאַר אַ וועטער ס'וועט זיין, וואָס פֿאַר אַ מאכלים מ'וועט דערלאַנגען, וועגן די רעזולטאַטן פֿון דער גענעראַל־אונטערזוכונג און דערויף, וויפֿל חדשים מ'וועט יעדן איינעם צולייגן. זי האָט זיך געוועט וועגן די נסיעות פֿון באָב־און אייז־שליטנס, ווען די רעזולטאַטן פֿון גליטשער־ אָדער סקי־געיעגן אָדער אַנדערע ספּאָרט־געיעגן, וועגן דעם אָפּלויף פֿון ניי־אָנגעהויבענע ליבעס צווישן די געסט און אויף הונדערט אַנדערע זאַכן, אָפֿט גאַנץ נישטיקע און גלייכגילטיקע ענינים. זי האָט זיך געוועט אין שאָקאָלאַד, אין שאַמפּאַניער און קאַוויאַר, איבער וועלכע מ'האָט דערנאָך געפּראַוועט אַ סעודה אין רעסטאָראַן, זי האָט זיך געוועט אין געלט, אין קינאָ־בילעטן און אַפֿילו אין קושן — צו געבן און צו קריגן. בקיצור, זי האָט מיט אָט דער ליידנשאַפֿט אַריינגעברענגט אַ סך געשפּאַנטקייט און לעבן אין עס־זאַל, אָבער דער יונגער האַנס קאַסטאָרפּ האָט איר פֿירונג געהאַלטן פֿאַר ווייניק ערנסט, נאָך מער, אים האָט איר זיין דאָ אויסגעוויזן, ווי אַ פּחיתות־הכּבוד פֿאַר אַ סאַנאַטאָריע פֿון ליידנדיקע מענטשן.

וואָרעם ער האָט אינערלעך אין איפּריכטיק געשטרעבט הערצו, צו שיצן דעם כּבֿוד פֿון די ליידנדיקע, ווי שווער דאָס זאָל נישט זיין פֿאַר עמעצן, וואָס איז שוין דאָ כּמעט אַ האַלב יאָר צווישן דעם עולם. די באַאָבאַכטונגען, וועלכע ער האָט כּסדר געמאַכט בנוגע זייער לעבן און פֿירונג, מידות און מיינונגען, האָבן ווייניק געשטימט מיט זיין גוטן ווילן. ס'זיינען דאָ געווען יענע צוויי דאַרע פּאַצעטן, זיבעצן־און אַכצן־יעריקע, וועלכע מ'האָט גערופֿן „מאַקס און מאָריץ". די פֿלעגן זיך ביינאַכט אַרויסכאַפּן שפּילן אין פּאָקער, אָדער איוף אַ גלעזל משקה, און מ'האָט אין דאַמען־געזעלשאַפֿט געהאַט וועגן דעם אַ סך וואָס צו ריידן. ערשט נישט לאַנג, דאָס הייסט: בערך אַכט טעג נאָך ניי־יאָר (ווייל מ'מוז אינזינען האָבן, אַז בעת מיר דערציילן אַזוי, האַלט די צייט אין איין שטראָמען פֿאָרויס איוף איר שטילן אופֿן און אָן אויפֿהער) האָט זיך ביים פֿרישטיק פֿאַרשפּרייט די ידיעה, אַז דער באָד־מייסטער האָט אינדערפֿרי ביידע געטראָפֿן ליגן אין זייערע בעטן אין צעקנאָדערטע אָוונטאָנצוגן. האַנס קאַסטאָרפּ האָט אויך געמוזט לאַכן. אמת, אַז ער האָט עס געהאַלטן פֿאַר אַ בזיון, אָבער ס'איז נאָך געווען גאָרנישט אין פֿאַרגלייך מיט דער געשיכטע מיטן אַדוואָקאַט איינהוף פֿון יוטעבאָרג, אַ פֿערציק־יעריקער מאַנצביל מיט אַ שפּיציק בערדל, די הענט באַוואַקסן מיט שוואַרצע האָר. זינט אַ צייט איז ער געזעסן אויף דעם אויסגעהיילטן שוועדס אָרט ביי סעטעמברינים טיש. ער פֿלעגט נישט בלויז יעדע נאַכט אַהיימקומען שיכּור, נאָר איז לעצטנס איינמאָל בכלל נישט אַהיימגעקומען און מ'האָט אים געפֿונען ליגן אויף דער לאָנקע. ער האָט געהאַט אַ שם פֿאַר אַ געפֿערלעכן גזלן. פֿרוי שטער האָט אַפֿילו געקאָנט אָנווייזן מיטן פֿינגער אויף איינער אַ יונגער דאַמע (וואָס איז, אַגבֿ, אין פֿלאַכלאַנד געווען אַ כּלה פֿאַר עמעצן), וועלכע מ'האָט געזען אין אַ באַשטימטער שעה אַרויסגיין פֿון איינהופֿס צימער, אָנגעטאָן בלויז אין אַ פֿוטער, און הינטער דעם — בלויז אין אַ פּאָר רעפֿאָרם־הויזן. דאָס איז געווען אַ סקאַנדאַל, נישט בכלל אין מאָראַלישן זין, נאָר סקאַנדאַליעז און באַליידיקנדיק פֿאַר האַנס קאַסטאָרפּן פּערזענלעך, צוליב זיינע גייסטיקע שטרעבונגען. ס'איז אָבער דערגאַנגען דערצו, אַז

ער האָט נישט געקאָנט טראַכטן וועגן אַדוואָקאַט און נישט גע־
דענקען דערביי אין פראַנקע אָבערדאַנק, יענץ גלאַט־האָריק טעכ־
טערל, וואָס איז אַרויפגעבראַנגט געוואָרן אַהער מיט עטלעכע וואָכן
צוריק פון איר מוטער, אַ בכבודיקע דאַמע פון דער פּראָווינץ. ביים
אָנקומען און נאָך דער ערשטער אונטערזוכונג האָט מען געהאַלטן,
אַז פראַנקע אָבערדאַנק איז לייכט קראַנק. אָבער — צי זי איז באַגאַנ־
גען עפּעס אַ פעלער, אָדער אין איר פאַל איז די לופט באַלד אָנ־
אָנהייב נישט אַזוי ווייט גוט געווען קעגן דער קראַנקהייט, ווי
קודם־כל פאַר דער קראַנקהייט, אָדער די קליינע איז פאַרפּלאָנ־
טערט געוואָרן אין עפּעס אַ אינטריגע און אין אַ אויפרעגונג, וועלכע
האָט איר געשאַדט, — אַ פאַקט איז, אַז: פיר וואָכן נאָך איר
קומען האָט זי אַמאָל אַריינקומענדיק אין עס־זאַל אַ וואָרף געטאָן
איר האַנט־טעשל אין דער לופט און אַ רוף געטאָן הויך: הוראַ,
אַ יאָר מוז איך דאָ בלייבן!! אין גאַנצן זאַל איז געוואָרן אַ
הילכיק געלעכטער. אָבער פערצן טעג שפּעטער האָט זיך פאַר־
שפּרייט די ידיעה, אַז דער אַדוואָקאַט איינהוף איז זיך באַגאַנגען
מיט פראַנקע אָבערדאַנק ווי אַן אויסוואורף. דעם האָזיקן אויס־
דרוק באַנוצן מיר, אַגב, אויף אונזער אייגענעם חשבון אָדער אויף
האַנס קאַסטאָרפּס. ווייל פאַר יענע, וואָס האָבן צעטראָגן די ידיעה,
איז זי גאָרנישט געווען אַזוי אויסטערליש, זיי זאָלן דאַרפן באַנוצן
אַזאַ שאַרפע באַצייכענונג. מ'האָט געשאָקלט מיט די אַקסלען און
געגעבן צו פאַרשטיין, אַז אַזאַ זאַך מוז אָפּגעטאָן ווערן דורך צוויי
און אַז זי איז מסתמא נישט אָפּגעטאָן געוואָרן קעגן דעם ווילן
פון איין צד. אַלנפאַלס האָט פרוי שטער אַזוי געקוקט אויף דעם
ענין און אַזעלכע איז געווען איר עטישע אויפפאַסונג.

קאַראָלינע שטער איז געווען שרעקלעך. אויב עפּעס האָט גע־
שטערט דעם יונגן האַנס קאַסטאָרפּ אין זיינע ערלעך־געמיינטע
גייסטיקע באַמיונגען, — איז עס געווען די עקסיסטענץ און מהות פון
אָט דער פרוי. ס'וואָלטן אַפילו געקלעקט דערויף בלויז אירע עס־
האַרצישע צאַצקעס: אָנשטאָט „גסיסה“ האָט זי באַנוצט — „אַגאָ־
ניע“. אויב זי האָט עמעצן געוואָלט זאָגן, אַז ער איז אַ חוצפּה־
ניק, האָט זי אים גערופן „אינסאָלווענט“. וועגן די אַסטראָנאָמישע

סיבות, וואָס זיינען גורם אַליקוי=חמה, האָט זי געפּלאַפּלט די שרעקלעכסטע נאַרישקייטן. וועגן די מאַסן אָנגעפּאַלענעם שניי האָט זי געזאָגט, אַז ס'איז „אַן אמתע קאַפּאַציטעט“. אין איינעם אַ טאָג האָט זי גורם געווען, אַז סעטעמבריני זאָל בלייבן שטיין נבהל ונשתומם: זי האָט אים דערציילט, אַז זי האָט איצט גענומען אַ בוך אין דער סאַנאַטאָריע=ביבליאָטעק, וואָס וועט אים פאַראינטערעסירן, נעמלעך: בענעדעטטאָ טשענעל, אין שילערס איבערזעצונג! זי האָט זיך באַנוצט מיט אויסדרוקן, וועלכע האָבן דענערווירט דעם יונגן האַנס קאַסטאָרפּ צוליב זייער געשמאַקלאָזיקייט און מאָדיש=אָרדינערער אָפּגענוצטקייט. זי פלעגט, צום ביישפּיל, זאָגן: „אַ געוואַלדיקע זאַך“, אָדער „דו האָסט נישט קיין אַנונג“. די באַצייכענונג „בלענדנד“ פלעגט דער המון אַ לאַנגע צייט באַנוצן אָנשטאָט „גלענצנד“, אָדער „אויסגעצייכנט“. לעצטנס האָט זיך עס שוין געהאַט איינגאַנצן אויסגעוועפּט, איז געוואָרן אָפּגעלאַקירט, פּראָסטיטויִרט און פאַרעלטערט. מילא, האָט זי זיך געוואָרפן אויף דעם סאַמע נייעסטן, אויף דעם וואָרט „תל=עולם“. פון איצט אָן האָט אַלץ אויף אַן אמת אָדער אין אַ שפּאַס געמאַכט אַ „תל=עולם“ — דער שליט=וועג, די מעל=שפּייז און איר אייגענע טעמפּעראַטור, דאָס איז ממש געווען עקלדיק. דערצו איז נאָך צוגעקומען איר לשון=הרע, וועלכע איז איבערגעגאַנגען יעדע גרענעץ. זי איז, אמת, אפשר אַ ביסל גערעכט געווען, ווען זי האָט דערציילט, אַז פרוי סאַלאָמאָן טראָגט היינט די טייערסטע שפּיצנוועש, ווייל זי דאַרף היינט אונטערגעזוכט ווערן און זי גרויסט זיך פאַר די דאָקטוירים מיט איר פיינער אונטערוועש. דערין איז געלעגן אַ שטיק אמת. האַנס קאַסטאָרפּ אַליין האָט באַקומען דעם איינדרוק, אַז די פּראָצעדור פון אונטערזוכן, אומאָפּהענגיק פון רעזולטאַט, פאַרשאַפט הנאה, די ווייבער אין אַז זיי פּוצן זיך טאַקע דאַמאָלסט אויס מיט דער גאַנצער קאָקעטעריע. אָבער וואָס האָט מען געקאָנט זאָגן וועגן אַזאַ מין פאַרזיכערונג מצד פרוי שטער, אַז: די פרוי רעדיש פון פּויזן, וועגן וועלכער ס'איז דאָ אַ חשד, אַז זי האָט טובערקולאָז אין חוט=השדרה, מוז יעדע וואָך צען מינוט זיך אַרומדרייען ביים הויפּראַט בערענס איינגאַנצן נאַקעט? די אויסגעטראַכטקייט פון אָט דער מעשה איז אַקוראַט אַזוי גרויס געווען ווי די מיאוסקייט — אָבער פרוי

שטער האָט זיך געהאַלטן דערין מיט עקשנות און געשוואָרן בײַ אַליך אין דער וועלט, אַז ס'איז אמת. דערבײַ איז שווער געווען צו באַגרײַפֿן, ווי אַזוי זי האָט געקאָנט אָנווענדן אױף אַזעלכע זאַכן אַזױפֿיל ענערגיע און עקשנות, אין דער צײַט, ווען זי קאָן זיך נישט קיין עצה טאָן מיט אירע אײגענע ענינים. וואָרעם פֿון צײַט צו צײַט פֿלעגט זי קריגן ספּאַזמאַטישע אָנפֿאַלן פֿון פּחדנות און פֿאַרזאָרגטקייט. די סיבה דערפֿון האָט געזאָלט זײַן איר וואַקסנדיקע „שלאַפֿקייט", אָדער דאָס שטײַגן פֿון איר דיאַגראַמע. זי פֿלעגט קומען צום טיש אַ שלוכצנדיקע, די פּעסטעע, רויטע באַקן באַגאָסן מיט טרערן און זי האָט אַרײַנגעיאָמערט אין איר טאַשן-טיכל, אַזוי, אַז בערענס האָט געזאָגט, אַז ער וועט איר מוזן הייסן זײַן אין בעט אַרײַן. זי, ווײַטער, פֿלעגט זײַן נײַגעריק צו וויסן, וואָס ער האָט געזאָגט הינטער אירע פּלײצעס וועגן איר קראַנקהייט, ווי זי האַלט אין דער וועלט; זי האָט געוואָלט קוקן דעם אמת אין פּנים אַרײַן! צו איר גרויסער שרעק האָט זי אין אײנעם אַ טאָג באַמערקט, אַז איר בעט שטײט מיטן צופֿוסנס צו דער טיר און זי האָט כּמעט געקריגן קראַמפֿן, בעת זי האָט געמאַכט אָט-די אַנטדעקונג. מ'האָט ניט תּיכּף געקאָנט פֿאַרשטײן, פֿאַרוואָס זי איז אַזוי איבערגעשראָקן און מלא רציחה. דער עיקר האָט זיך נישט געקאָנט כאַפּן האַנס קאַסטאָרפּ. נו, איז וואָס? וואָס הייסט? פֿאַרוואָס זאָל דאָס בעט נישט שטײן, ווי עס שטײט? אָבער ריבונו-של-עולם, צי באַגרײַפֿט ער נישט, וועגן וואָס ס'גײט! „מיט די פֿיס צו דער טיר"...! זי האָט געמאַכט אַ ווילדן ליאַרעם און מ'האָט תּיכּף געמוזט איבערשטעלן די בעט, כאָטש פֿון איצט אָן האָט זי געמוזט פֿון קישן קוקן גלײַך אין דער ליכט אַרײַן און דאָס האָט געשטערט איר שלאָף.

דאָס אַליך איז נישט געווען ערנסט און עס האָט זײער ווייניק געשטימט מיט האַנס קאַסטאָרפּס גײַסטיקע באַדערפֿענישן. אַ באַזונדערן אײַנדרוק האָט געמאַכט אויף דעם יונגנמאַן אַ כּוראַדיקער צופֿאַל, וואָס איז געשען אין דער צײַט בעת אײנער אַ מאָלצײַט. אַ נײַער פּאַציענט, דער לערער פּאָפּאָוו, אַ מאָגערער און שטילער מענטש, וואָס איז געזעסן מיט זײַן כּלה — אויך אַ שטילע און אַ מאָגערע — בײַם גוטן רוסן-טיש, האָט זיך אַרויסגעוויזן פֿאַר אַן עפּילעפּטיקער.

בעתן סאַמע מיטן עסן האָט ער באַקומען אַן אָנפֿאַל מיט יענעם
דעמאָנישן און איבערמענטשלעכן געשריי, וואָס איז שוין נישט
איינמאָל געשילדערט געוואָרן. ער איז אַנידערגעפֿאַלן אויף דער
ערד און איז לעבן דער שטול געלעגן אין מיאוסטע קראַמפֿן און
געוואָרפֿן מיט הענט און פֿיס. דאָס ערגסטע איז געווען, וואָס מ׳האָט
גראָד געגעסן פֿיש, אַזוי אַז מ׳האָט מורא געהאַט, פּאָפּאָוו זאָל
זיך נישט אַמאָל אין זיינע קראַמפֿן צעקאַלעטשען מיט אַ ביין.
דער טומל איז געווען אומבאַשרייבלעך. די דאַמען מיט פֿרוי שטער
בראָש און די קאַלאָמאָן, רעדיש, האַסנפֿעלד, מאַגנוס, איל=
טיס, לעווי און ווי זיי הייסן דאָרטן זיינען נישט אָפּגעשטאַנען —
האָבן באַקומען אַלערליי אַטאַקעס, אַזוי אַז עטלעכע פֿון זיי האָבן
כמעט איינגעזען ווי פּאָפּאָוו אַליין. זייערע געשרייען האָבן פֿאַרטויבט,
מ׳האָט געזען פֿאַר זיך בלויז פֿאַרקוועטשטע אויגן, אָפֿענע מיילער
און פֿאַרקרימטע קערפּערס. בלויז איין איינציקע איז געפֿאַלן אין
חלשות. צוליב דעם, וואָס יעדער איינציקער איז איבערראַשט גע=
וואָרן אין סאַמע מיטן קייען און שלינגען, איז געוואָרן אַ געקרעכץ.
איין טייל פֿון עולם ביים טיש איז אַנטלאָפֿן הדרך אַלע מעג=
לעכע אַרויסגענג, אַפֿילו דורך די וועראַנדע=טירן, כאָטש אינדרויסן
איז געווען זייער קאַלט און נאַס. אָבער דאָס גאַנצע געשעעניש האָט—
אַחוץ דער גאַנצער שרעקלעכקייט — געהאַט אין זיך עפּעס אַ
מיאוסן נאָך=ריח. די סיבה דערפֿון איז געווען זייער אַ נאָענטע
אַסאָציאַציע, וואָס האָט זיך געבונדן מיט ד״ר. קראָקאָווסקיס לעצטן
רעפֿעראַט. דער אַנאַליטיקער איז גראָד אין לעצטן מאָנטאָג, בעת
ער האָט געמאַכט זיינע אויספֿירונגען וועגן דער ליבע ווי אַ קראַפֿט,
וואָס שאַפֿט די קראַנקהייט, אַרויף אויף אַ שמועס וועגן עפּילעפּסיע.
די דאָזיקע ליידן, אין וועלכע די מענטשהייט האָט אין די פֿאַר=אַנאַלי=
טישע צייטן געזען איינמאָל עפּעס הייליקס, נביאיש, אַ צווייט
מאָל גאָר טייוולאָניש, האָט ד״ר קראָקאָווסקי מיט האַלב=פּאָעטישע
האַלב אומברחמנותדיק=וויסנשאַפֿטלעכע ווערטער געשילדערט ווי אַן
עקוויוואַלענט פֿון ליבע און ווי אַן אָרגאַזם פֿון די געהירן. בקיצור,
ער האָט עס געשילדערט אויף אַזאַ פֿאַרדעכטיקן אופֿן, אַז די צוהערער
האָבן איצט געקוקט אויף פּאָפּאָווס אָנפֿאַל, אויף אָט דער לעבעדיקער

אילוסטראַציע פֿון רעפֿעראַט, ווי איך עפּעס אַ זייטיקע אַנטפּלעקונג און מיסטעריעזן סקאַנדאַל, אַזוי אַז אין די איבערס אַנטלויפֿן איז איך געלעגן אַ שטיק בושה. דער הויפּראַט איז געווען בײַ דער טאָלצייט. און ער טאַקע, צוזאַמען מיט דער מילענדאָנק און עטלעכע פעסטע יונגע טיש־שכנים, האָבן אַרויסגעטראָגן פֿון זאַל אין דער האַלע דעם עפּילעפּטיקער, וואָס איז געווען בלאָ, שטייף, פֿאַרקרימט און דער שוים איז אים גערונען פֿון מויל. די דאָקטוירים, די איבעריקע און דער איבעריקער פּערסאָנאַל האָט זיך דאָרטן נאָך לאַנג געפּאָרעט אַרום אים. דערנאָך האָט מען אים אַוועקגעטראָגן אויף אַ טראָג־ברעט. אָבער נישט לאַנג דערנאָך האָט מען ווידער געזען פּאָפּאָוון זיצן בײַם גוטן רוסן־טיש צוזאַמען מיט זײַן כּלה, בײדע מיט אַ שטילער הנאה, גלײַך ווי ס'וואָלט גאָרנישט געשען. זיי האָבן פֿאַרענדיקט דאָס מיטאָג.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט זיך צוגעקוקט צו דעם געשעעניש מיט אויסווייניקסטע סימנים פֿון דרך־ארץ און שרעק. אָבער אין גרונט גענומען האָט אויך דאָס אויף אים נישט ערנסט געווירקט, זאָל אים גאָט מוחל זײַן. פּאָפּאָוו האָט זיך אוודאי געקענט דערשטיקן מיט אַ בײן. אָבער פּאַקטיש האָט ער זיך נישט דערוואָרגן. ווײַזט אויס, אַז בײַ דעם גאַנצן אָנפֿאַל פֿון אומבאַוואוסטזיניקייט און שגעון, האָט ער שטילערהייט דאָך אַ ביסל אַכטונג געטאָן. איצט איז ער געזעסן גאַנץ לוסטיק, האָט פֿאַרענדיקט דאָס עסן און געמאַכט אַ מינע, גלײַך ווי ער וואָלט קײנמאָל זיך נישט געוואָרפֿן ווי אַ משוגע־נער אָדער ווי אַ ווילדער שיכּור. ער האָט מסתּמא אויך נישט געדענקט דערין. אויך זײַן גאַנצע אויסערלעכקייט איז נישט געווען צוגעפּאַסט דערצו צו פֿאַרשטאַרקן אין האַנס קאַסטאָרפּן דעם יראת־הכּבֿוד פֿאַר לײַדן. אויך אָט־די אויסערלעכקייט האָט פֿאַרשטאַרקט אין האַנס קאַסטאָרפּן דעם אײַנדרוק, אַז אַלץ איז דאָ נישט־ערנסט און צעלאָזן. ער האָט עס דאָ געזען אויף טריט און שריט, כאָטש ר'האָט זיך קעגנגעשטעלט. טאַקע דערפֿאַר האָט ער געוואָלט קומען אין נעענטערער באַריִרונג מיט דער שווער־און מסוכּן־קראַנקער, כאָטש ס'איז דאָ געווען קעגן מנהג.

אויפֿן זעלבן עטאַזש, וואו ס'האָבן געוואוינט די קוזינען, נישט ווײַט פֿון זייערע צימערן, איז געלעגן אַ גאַנץ יונג מיידל, מיטן

נאָמען ליילאַ גערנגראָס. לויט ווי די שוועסטער אַלפרעדאַ האָט דערציילט, האָט יענע געהאַלטן ביי שטאַרבן. אין משך פון צען טעג האָט זי געקראָגן פיר שטאַרקע בלוט-שטורצן און אירע עלטערן זיינען אַרויפגעקומען, כדי זי אפשר נאָך אַהיימצונעמען אַ לעבעדיקע. אָבער דאָס האָט זיך נישט געלאָזט מאַכן. דער הויפראַט האָט געזאָגט, אַז מ'קאָן די קליינע נישט אַריבערטראַנספאָרטירן. זי איז געווען אַ מיידל פון אַ יאָר זעכצן-זיבעצן. דאָ האָט האַנס קאַסטאָרפ געזען די אמתע געלעגנהייט אויסצופירן זיין פלאַן מיט דעם בלומען-וואַזאָן און מיט דעם וואונטש אויף אַ רפואה שלמה. אמת, אַז ס'איז איצט נישט געווען ליילאַס געבורטס-טאָג און לויט ווי מען האָט געקאָנט פאָראויסזען, וועט זי שוין, מסתמא, דאָס נישט דערלעבן. ווייל איר געבורטס-טאָג פאַלט-אויס, ווי האַנס קאַסטאָרפ האָט אויסגעפאָרשט, ערשט אין פרילינג. פונדעסטוועגן האָט דאָס, לויט זיין מיינונג, נישט געדאַרפט זיין קיין מניעה פאַר אַזאַ רחמנותדיקער אויפמערקזאַמקייט. אויף אַ פאַר-מיטאָג-שפאַציר אין דער געגנט פון קאַסינאָ, איז ער צוזאַמען מיט זיין קוזין אַריין אין אַ בלומען-געשעפט. ער האָט דאָרטן טיף איינגעאָטעמט אין זיך די ערדיק-פייכטע לופט, וואָס איז איבערגעזאַפט מיט גוטע ריחות און האָט דאָרטן באַשטעלט אַ גרויסן וואַזאָן מיט האָרטענסיעס. ער האָט דאָס געהייסן אַוועקטראָגן דער קליינער מסוכן-קראַנקער אין צימער אַריין און נישט אָנגעגעבן קיין נעמען, בלויז אויפגעשריבן אויף אַ קאַרטע: פון צוויי שכנים, מיט די בעסטע וואונטשן אויף אַ רפואה. ער האָט עס געטאָן מיט פרייד, אָנגענעם באַרוישט פון פלאַנצן-הויך, פון דער לוילעכער וואַרעמקייט אין געוועלב. בעת ער איז אַריינגעקומען פון פראָסט אַהין, זיינען אים אַזש איבערגעלאָפן די אויגן. זיין האַרץ האָט דערביי געקלאַפט און ער האָט געהאַט דאָס געפיל, אַז ס'איז דאָ עפעס אַוואַנטוריסטיש, דרייסטס און אויפמונטערישס אין זיין כלומרשט נישט-וויכטיקן טאַט, און וועלכן ער האָט בסוד געזען אַ סימבאָלישן באַטייט.

ליילאַ גערנגראָס האָט נישט געהאַט קיין פריוואַטע פלעגערין. ס'האָבן זיך פאַרנומען מיט איר דירעקט די פריילין פאָן מילענדאָנק און די דאָקטוירים. אָבער די שוועסטער אַלפרעדאַ איז געווען ביי איר אַ שטענדיקע איינגייערין און זי האָט אָפגעגעבן די יונגעלייט אַ באַ-

ריכט וועגן דער ווירקונג, וואָס זייער מתנה האָט געהאַט אויף דער קראַנקער. די קליינע, וואָס מוז צוליב איר קרענק ליגן אינגאַנצן אָפּ-געזונדערט, האָט זיך קינדיש געפרייט מיט דעם פרעמדן גרוס. דער וואַזאָן מיט די בלומען שטייט בײַ איר בעט און זי צערטלט זיי מיט די אויגן און מיט די הענט, האָט אין זינען, מ'זאָל זיי באַגיסן און אין די ערגסטע אָנפאַלן פון הוסטן נעמט זי נישט אַראָפּ קיין אויג פון זיי. אירע עלטערן, דער דימיסיאָנירטער מאַיאָר גערנגראָס און זיין ווייב, זיינען אויך געווען גערירט און דערפרייט. הגם זיי האָבן אַפילו נישט געקאָנט פריִען טרעפן, ווער ס'האָט דאָס צוגעשיקט, ווייל זיי קאָנען דאָ נישט קיינעם, האָט זיך אַלפרעדאַ שילדקנעכט נישט געקאָנט איינהאַלטן (זי האָט עס אַליין מודה געווען) דעם סוד און סוף-כל-סוף אויסגעזאָגט די נעמען פון די קוזינען. זי האָט זיי טאַקע געבערענגט די ביטע פון די דריי גערנגראָס'ס, זיי זאָלן זיך פאָרשטעלן, כּדי מען זאָל זיי קאָנען דאַנקען. צומאָרגנס האָט זיי די שוועסטער אַוועקגעפירט אויף די שפּיצן פינגער אין ליילאַס קראַנקן-צימער אַריין.

די שטאַרבנדיקע איז געווען אַ רייצנדיק בלאָנד באַשעפעניש מיט אויגן ממש, ווי פאַרגעסמיכנישט-בלימעלעך. נישט געקוקט דערויף, וואָס זי האָט געהאַט אַזעלכע מוראדיקע בלוט-פאַרלוסטן און וואָס זי האָט געעטעמט בלויז מיט אַ קליין שטיקל איבערגעבלי-בענע לונג, האָט זי פונדעסטוועגן נישט אויסגעזען שלעכט, בלויז — איידל. זי האָט געדאַנקט און גערעדט מיט אַ ביסל אַ מאַטע, אָבער אָנגענעמער שטים. אויף אירע באַקן איז אַרויסגעטרעטן אַ ראָזע קאָליר און אַזוי געבליבן. האַנס קאַסטאָרפּ האָט איר און אירע על-טערן אויפגעקלערט די מאָטיוון פון זיין האַנדלונג, ווי מ'האָט גע-קאָנט פאַראויסזען און זיך אין אַ געוויסער מאָס אַנטשולדיקט. גערעדט האָט ער שטיל און גערירט, כמעט און מיט דרך-ארץ. ס'האָט נישט געפעלט אַ סך — די אינעווייניקסטע טרייב-קראַפט איז אַלנפאַלס געווען, — ער זאָל זיך פאַר דעם בעט אַנידער-וואַרפן אויף די קני. ער האָט לאַנג געהאַלטן ליילאַס האַנט אין זיינער, כאָטש איר הייס הענטל איז נישט בלויז געווען פייכט, נאָר ממש נאַס. דאָס קינד האָט שטאַרק געשוויצט. זי האָט אַרויס-

געגעבן פֿון זיך אַזויפֿיל וואַסער, אַז איר פֿלייש וואָלט שוין לאַנג געווען אײַנגעשרומפּן און פֿאַרטריקנט געוואָרן, ווען זי זאָל נישט געווען טרינקען כּסדר מיט אַזאַ דאָרשט לימאָנאַד. איך איר נאַכטטישל איז טאַקע געשטאַנען אַ פֿולע קאַראַפֿינקע, צוליב דעם איז מער ווייניקער געהאַלטן געוואָרן גלײַכגעוויכט. ווי פֿאַרצרהט די עלטערן זײַנען נישט געווען, האָבן זיי זיך פֿונדעסטוועגן אויסגעפֿרעגט בײַ די קוזינען פֿאַרשיידענע פּרטים, געשמועסט וועגן דעם און יענעם און אַזוי־אַרום זיך אָנגעשטױנט, אַז דער קורצער געשפּרעך זאָל אַרויסקומען לײַטיש. דער מאַיאָר איז געווען אַ מענטש מיט ברייטע פּלייצעס, מיט אַ קורצן שטערן און שפּיציקע וואָנסן — אַ ריז, וואָס זײַן אָרגאַנישע אומשולדיקייט אין דעם טעכטערלס געניגטקייט צו שווינדזוכט האָט זיך ממש געוואָרפֿן אין די אויגן. גיכער איז, אַפֿנים, שולדיק געווען דער זײַן פֿרוי, אַ נידעריקע, פֿון אמתן טיפּ שווינדזיכטיקע; איר געוויכן איז, אַפֿנים, נישט ריין געווען צוליב דער דאָזיקער ירושה אירער. אין אַ צען מינוט אַרום האָט מען געזען, אַז לײַלאַ איז שוין מיד, אָדער בעסער געזאָגט: צופֿיל צערייצט (די ראָזיקייט פֿון איר פּנים איז שטאַרקער געוואָרן און די פֿאַרגעסמיכנישט־אויגן האָבן גענומען באַאומרויִקנדיק גלאַנצן). די שוועסטער אַלפֿרעדאַ האָט דעמאָלט אויף די קוזינען אַ קוק געטאָן מיט אַן אָנצוהערעניש און זיי האָבן זיך געזעגנט. פֿרוי גערנגראָב האָט זיי דערבײַ באַגלייט צו דער טיר און דאָרטן גענומען באַשולדיקן זיך אַליין. האַנס קאַסטאָרפּ איז דערפֿון געוואָרן שטאַרק גערירט. פֿון איר, פֿון איר אַליין האָט זי עס איבערגענומען — האָט זי געטענהט אַ צעבראָכענע. נאָר פֿון איר האָט דאָס אָרעמע קינד עס געקאָנט איבערנעמען. איר מאַן האָט דאָ נישט די מינדסטע שולד, האָט דערמיט קיין שום שייכות נישט. אָבער אויך זי, קאָן זי פֿאַרזיכערן, האָט געליטן דערפֿון בלויז פֿאַראיבערגייענדיק, בלויז אַ ביסל, אַ גאַנץ קורצע צײַט, ווען זי איז נאָך געווען אַ יונג מיידל. דערנאָך האָט זי עס גובר געווען, אינגאַנצן. אַזוי האָט מען איר געזאָגט אָפּיציעל. וואָרעם זי האָט געהאַט ברעה חתונה צו האָבן, חתונה האָבן און לעבן. ס'איז איר טאַקע געלונגען זיך אינגאַנצן אויסצוהיילן, איידער זי איז זיך צונויפֿגעגאַנגען מיט איר

ליבן אײַזן־שטאַרקן מאַן, װעלכער איז הימל־װײַט געװען פֿון אַזעלכע זאַכן. אָבער װי ריין און שטאַרק ער איז נישט — האָט ער דאָך נישט געקאָנט אויסמײַדן דאָס אומגליק דורך זײַן אײַנפֿלוס. װײַל בײַם קינד איז דאָס שרעקלעכע, דאָס באַגראָבענע און פֿאַרגעסענע װידער אַרויס. זי, דאָס קינד, קאָן שוין נישט כּמעט װערן דערפֿון, גייט צו גהנה, אין דער צייט, װען די מוטער איז עס איבערגעקומען און דערגרייכט אַ מער־זיכערע עלטער. עס שטאַרבט, דאָס אָרעמע ליבע באַשעפֿעניש, די דאָקטוירים גיבן מער נישט קיין שום האָפֿענונג און זי אַליין איז שולדיק דערין.

די יונגלײַט האָבן זי געפּרוּװט טרייסטן, געפּרוּװט זאָגן, אַז די קראַנקהייט קאָן נאָך אַמאָל אָננעמען אַ גליקלעכע װענדונג. אָבער די מאַיאָרין האָט בלויז גענומען שלוכצן און האָט זײ, אַלנפֿאַלס, נאָכאַמאָל געדאַנקט פֿאַר אַלץ, פֿאַר דער האָרטענזיע און דערפֿאַר, װאָס זײ האָבן מיט זײער באַזוך דאָס קינד אַ ביסל דערפֿרייט און צעשטרייט. אָט ליגט זי, די אומגליקלעכע, אין אירע יסורים און איינזאַמקייט, אין דער צייט, װען אַנדערע יונגע קינדער האָבן אַ הנאה פֿון זײער לעבן און טאַנצן אַרום מיט שײנע בחורים. װי קראַנק מ'זאָל נישט זײַן, װערט אָט־דער חשק נישט אָפּגעטויט. זײ האָבן איר אַרײַנגעבראַכט אַ ביסל זון, מײַן גאָט, אפֿשר שוין דאָס לעצטע. די האָרטענסיע איז פֿאַר איר געװען װי ער־פֿאָלג אויף אַ באַל און די פּאָר װערטער מיט די בײדע קאַװאַלירן — אַ מין קלײנער פֿלירט. זי, די מוטער, האָט עס גאַנץ גוט געזען.

דאָס האָט אויך האַנס קאַסטאָרפּן געמאַכט אַ פּײַנלעכן אײַנדרוק, באַזונדערס אויך דערפֿאַר, װײַל די מאַיאָרין האָט דאָס װאָרט „פֿלירט" אַרויסגעזאָגט נישט ריכטיק, דאָס הייסט: נישט אויף ענגליש, נאָר מיט אַ דײַטשער i. דאָס האָט אים אָן אַ שיעור שאָקירט. ער איז אויך נישט געװען קיין עלעגאַנטער קאַװאַליער, נאָר האָט באַזוכט די קלײנע לײַלאַ צוליב פּראָטעסט קעגן דעם הערשנדיקן עגאָאיזם און געהאַט דערבײַ מעדיציניש־נײַכטלעכע כּוונות. בקיצור, ער איז געװען אַ ביסל דערשלאָגן צוליב דעם לעצטן רעזולטאַט פֿון זײַן אויפֿטו; אָבער דאָס אַלץ, אויף װיפֿל ס'איז געגאַנגען

וועגן דער מאַיאָרין. אויסער דעם איז ער געווען זייער אויפגעלעבט
און אויפגערודערט צוליב דעם, וואָס ער פירט אוים זיינע פּלענער.
דער עיקר זיינען אים געבליבן דערמאָנען אין זיכּרון און אין האַרץ
צוויי איינדריקן דערפון: די ערדיקע ריחות פון בלומען-געוועלב אין
די נאַכקייט פון ליילאַכס העגטל. היות דער אָנהייב איז שוין גע-
מאַכט געוואָרן, האָט ער זיך נאָך אין איינציקן טאָג אָפּגעשמועסט
מיט דער שוועסטער אַלפרעדאַ אַ באַזוך ביי פריין ראָטביין, וועלכן
זי האָט געפּלענט און וועלכער האָט זיך אַזוי שרעקלעך געלאַנג-
ווייליקט מיט איר, כאָטש ליט אַלע סימנים איז אים באַשערט
געווען נאָך גאָר קורץ אָנצוהאַלטן.

כ'האָט דעם וואָילן יאָאַכים גאָרנישט געפעלט. ער האָט
געמוזט מיטהאַלטן. האַנס קאַסטאָרפּס חשק און זיין באַרעמהאַר-
ציקער אונטערנעמערישער גייסט זיינען שטאַרקער געווען פון זיין
קוזינס נישט געניינטקייט. יאָאַכים האָט עס, אַגב, געקאָנט אַרויס-
ווייזן בלויז מיט זיין שווייגן אָדער מיט דעם, וואָס ער האָט אַראָפּ-
געלאָזט די אויגן; ווייל ער וואָלט זיין קנאַפּן חשק צו אַזעלכע
זאַכן נישט געקאָנט באַגרינדן אַנדערש, ווי מיט מאַנגל אין קריסט-
לעכע געפילן. האַנס קאַסטאָרפּ האָט דאָס גאַנץ גוט פאַרשטאַנען
און דאָס אויסגענוצט. ער האָט אייך געניי פאַרשטאַנען דעם מי-
ליטערישן זין פון אָט-דער נישט-געניינטקייט צו אַזעלכע זאַכן.
אָבער וואָס קאָן ער טאָן, אַז ער אַליין פילט זיך פאָרט לעבעדיק
און גליקלעך צוליב אָט-די אונטערנעמונגען און זיי האָבן אים אויס-
געזען נוצלעך? באין-ברירה האָט ער געמוזט זיך נישט ווינדיק
מאַכן וועגן יאָאַכימס שטילן ווידערשטאַנד. ער האָט זיך מיט אים
מיישב געווען, צי מ'זאָל דעם יונגן פריץ ראָטביין שיקן אָדער
ברענגען בלומען, כאָטש אָט-דער חולה-מכוּפן איז אַ מאַנסביל. ער
האָט זייער חשק געהאַט עס צו טאָן. ער האָט געהאַלטן, אַז
בלומען זיינען דאָ אויפן אָרט. די המצאה מיט דער האָרטענסיע,
וואָס איז געווען פיאָלעט און שיין-געפאָרעמט, איז אים זייער שטאַרק
געפעלן. צום סוף האָט ער באַשלאָסן, אַז פריץ ראָטביינס מענלעכ-
קייט דאַרף דאָ נישט שפילן קיין ראָל, ווייל ער האַלט שוין
ישמאָל און אַז כדי אים צו דערלאַנגען בלומען, דאַרף מען נישט

האָבן, ס'זאָל זיין געבורטס־טאָג. ווייל שטאַרבנדיקע דאַרפֿן שבֿענדיק און אָן שום טענות באַהאַנדלט ווערן ווי מענטשן, וואָס פֿראַוען זייער געבורטס־טאָג. אין אַזאַ שטימונג האָט ער צוזאַמען מיט זיין קוזין ווידער אויפֿגעזוכט דאָס בלומען־געשעפֿט מיט די ערדקוואַרעמע ריחות און איז שפּעטער אַריין צום הער ראָטביין מיט אַ פֿריש־באַשפּריצטן בוקעט שמעקעדיקע רויזן, נעלקן און לעווקאָיע. אַריינגעפֿירט האָט אים אַלפֿרעדאַ שילדקנעכט, וועלכע האָט פֿריער דעם קראַנקן געמאָלדן די געסט.

דער שווער־קראַנקער — קיים צוואַנציק יאָר אַלט און דערביי שוין אַ ביסל ליסע און גרוי, וואַקס־געל און אויסגעצערט, מיט גרויסע הענט, אַ גרויכער נאָז און גרויסע אויערן — איז געווען דאַנקבאַר ביז טרערן פֿאַר דער טרייסט און צעשטרייונג. פֿון שוואַכקייט האָט ער פּאַקטיש אַ ביסל גענומען ווײַנען, בעת ער האָט באַגריסט ביידע יונגעלייט און צוגענומען דעם בוקעט. באַלד האָט ער אָבער, אין שייכות צום בוקעט, אָנגעהויבן ריידן מיט אַ שעפּטשנדיק קול וועגן אייראָפּעישן בלומען־האַנדל און זיין כּדרדיקן וווּקס און פֿאַרברייטערונג. ער האָט גערעדט וועגן געוואַלדיקן עקספּאָרט פֿון די גערטנעריי־פּראָדוקטן אין ניצע און קאַן, וועגן די וואַגאָן־לאָדונגען, און פּאָסט־שיקונגען, וואָס גייען אָפּ פֿון יענער געגנט טאָג־טעגלעך אין אַלע זייטן, אויף די אַנגראָ־מאַרקן פֿון פּאַריז און בערלין און קיין רוסלאַנד. וואָרעם ער איז געווען אַ סוחר, דער קראַנקער, און ער האָט זיך אינטערעסירט מיט מסחר, ווי לאַנג ער האָט נאָך געלעבט. זיין פֿאָטער, דער לאַלקע־פֿאַבריקאַנט פֿון קאָבורג, האָט אים געשיקט בילדן זיך קיין ענגלאַנד — אַזוי האָט ער דערציילט שעפּטשענדיק — און דאָרט איז ער קראַנק געוואָרן. מ'האָט אָבער זיין היץ אָנגענומען פֿאַר טיפֿוס און אַזוי־אַרום אים באַהאַנדלט, דאָס הייסט: אים געקאָרמעט מיט קלעי, און צוליב דעם איז ער אַזוי געפֿאַלן פֿון די כּוחות. דאָ אויבן האָט ער געמוזט אַ סך עסן און ער האָט עס טאַקע געטאָן. מיט דער גרעסטער מי פֿלעגט ער זיצן אין בעט און אין זיך אַריינגייטן עסן. אָבער ס'איז שוין געווען צו־שפּעט. ליידער איז די שווינדזוכט אַריבער אויך אויף די געדערים. אומזיסט האָט מען אים צוגעשיקט פֿון דער

הײם לעקער אין גערויכערטע אַל־פּיש. ער האָט עס מער נישט געקאָנט פֿאַרטראָגן. איצט דאַרף זיין פֿאָטער קומען פֿון קאָבורג, בערענס האָט אים טעלעגראַפֿיש אַרויסגערופֿן. וואָרן ס'האַלט ביי אַ וויכטיקן שריט, מ'גרייט זיך אים צו מאַכן אַ ריפּן־רעסעקציע. מ'וויל עס אַלנפֿאַלס אויספּרוּוון, כאָטש די שאַנסן זיינען זייער קליינע. ראָטביין האָט וועגן דעם געשעפּטשעט אין זייער אַ זאַכלעכן טאָן און האָט גענומען די פֿראַגע פֿון דער אָפּעראַציע לחלוטין פֿון דער געשעפֿטלעכער זייט. אַזוי לאַנג ווי ער לעבט, אַלנפֿאַלס, וועט ער קוקן אויף די זאַכן פֿון אַזאַ קוק־ווינקל. די קאָסטן — האָט ער געשעפּטשעט — אַריינרעכענענדיק די אַנאַסטעזיע* פֿון הויט־השדרה־וועט דאַרפֿן אָפּקאָסטן אַ טויזנט פֿראַנק. ווייל ס'גייט דאָ כמעט וועגן גאַנצן ברוסט־קאַסטן, וועגן זעקס ביז זיבן ריפּן און ס'איז אַ פֿראַגע, צי דער גאַנצער עסק וועט לוינען. בערענס רעדט אים צו. אָבער פֿאַר יענעם איז דער אינטערעס אַ קלאָרער, אין דער צייט, ווען פֿאַר אים, ראָטביינען, איז עס אַ צווייפֿלהאַפֿטע מעשׂה און ער וואָלט אפשר גאָר קליגער געטאָן, ווען ער וואָלט גלייכער געשטאָרבן מיט די ריפּן.

ס'איז שווער געווען אים צו געבן אַן עצה. די קוזינען האָבן אַרויסגעזאָגט זייער מיינונג, אַז אין דער קאַלקולאַציע מוז גענומען ווערן אין חשבון די באַדייטנדיקע כירורגישע געניטקייט פֿון הויפּט־ראַט. צום סוף האָט מען איינשטימיק באַשלאָסן איבערצולאָזן דעם באַשלוס דעם אַלטן ראָטביין, וואָס האַלט ביי קומען צו פֿאָרן. ביים געזעגענען האָט דער יונגער פּריץ ווידער אַ ביסל לייכט געוויינט. כאָטש ס'איז געשען בלויז צוליב שוואַכקייט, זיינען די טרערן, וואָס ער האָט פֿאַרגאָסן, געשטאַנען אין אַ מאָדנער סתירה צו דער טרוי־קענער זאַכלעכקייט פֿון זיין אופֿן טראַכטן און ריידן. ער האָט געבעטן די קוזינען, זיי זאָלן זיך נאָכאַמאָל אַריינכאַפּן צו אים און זיי האָבן עס ברייטהאַרציק צוגעזאָגט. ס'איז אָבער מער נישט אויסגעקומען. ווייל אין אייגענעם אָוונט איז אָנגעקומען דער לאַלקע־פֿאַבריקאַנט און צומאָרגנס פֿאַר מיטאָג האָט מען זיך גענומען צו

* דאָס מאַכן אַן אבר אומפילבאַר אויף אַ שטיקל צייט.

דער אָפּעראַציע. נאָך דער אָפּעראַציע האָט דער יונגער פֿרײַן מער נישט געקאָנט אױפֿנעמען קײן געסט. צװײ טעג שפּעטער האָבן האַנס קאַסטאָרפּ און יאָאַכים פֿאַרבײַגײענדיק געזען, װי מ׳פּאָרעט זיך אַרום ראָטבײַנס צימער. די שװעסטער אַלפֿרעדאַ איז שױן אַװעק פֿון „בערג־האָף" מיט איר װאַליזקעלע, װײַל מ׳האָט זי אױך גיך באַשטעלט צו אַן אַנדער מסוכּן־קראַנקן אין אַן אַנדערער סאַנאַטאָריע. זיפֿצנדיק, מיטן שנירל פֿון די בינאָקלען הינטערן אױער איז זי אַװעק צו אים, װײַל דאָס איז געװען איר אײנציקע פּערספּעקטיװ.

אַ „פֿאַרלאָזן", אַ פֿרײַ־געװאָרן צימער, די טאָפּל־טירן אָפֿן, דאָס מעבל אָנגעלײגט אין אַ קופּע און מ׳פּאָרעט זיך דאָרטן — דאָס האָט אַ סך געהאַט צו זאָגן. אָבער מ׳האָט עס אַזױ אָפֿט געזען אױפֿן װעג צום עס־זאַל אָדער צום אַרױסגאַנג, אַז מ׳האָט זיך שױן כּמעט נישט אָפּגעשטעלט דערבײַ. בפֿרט נאָך, אַז יעדער אײנער האָט זיך אַמאָל אַרײַנגעצױגן אין אַזאַ — און אױך אַזאַ אָפֿן — „פֿרײַ־געװאָרן" און אױסגערױמטן צימער און דערנאָך זיך דאָרט געפֿילט הײמיש. טײלמאָל האָט מען אױך געװאוסט, װער ס׳האָט געװױנט פֿריִער אין דעם צימער. דאָס האָט שפּעטער דערװעקט פֿאַרשײדענע מחשבֿות. דער פֿאַל איז טאַקע איצט געשען מיט האַנס קאַסטאָרפּן און אױך אַכט טעג שפּעטער, בעת ער איז פֿאַרבײַגעגאַנגען דאָס צימער פֿון דער קלײנער גערנגראָס און עס געטראָפֿן אין אַזאַ מעמד. דאָסמאָל איז ער אין דער ערשטער רגע אינגאַנצן צעטומלט געװאָרן פֿון דער פּאָרעניש אינעװײניק. ער איז געשטאַנען און זיך צוגעקוקט, פֿאַרקלערט און געטראָפֿן. דערבײַ איז אַדורכגעגאַנגען דער הױפֿראַט.

— כ׳שטײ דאָ און קוק מיך צו, װי מ׳פּאָרעט זיך — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געזאָגט. — גוט־מאָרגן, הער הױפֿראַט. די קלײנע לײלאַ...

— טיאַ — האָט געענטפֿערט בערענס און אַ צי געטאָן מיט די אַקסלען. נאָך אַ װײלע שװײַגן, װאָס איז נײטיק געװען, כּדי אַרױסצוברענגען אָט־די מינע, האָט ער צוגעגעבן:

— אײדער זי האָט צוגעמאַכט אַן אױג, האָט איר נאָך באַװיזן זיך צוצושאַרן צו איר? — ס׳איז גאַנץ שײן פֿון אײַער זײַט,

וואָס איר געדענקט אַמאָל אָן מיינע פֿיגעלעך, וואָס פּייפֿן מיט די לונגען אין די שטייגן. איר זענט נאָך רעלאַטיוו ביי די כּוחות. אַ שיינער זשעסט פֿון אייער זייט, נו-נו, לאָמיר דאָסמאָל זאָגן דעם אמת: ס'איז אַ גאַנץ שיינער שטריך אין אייער כאַראַקטער. זאָל איך אייך ביי אַ געלעגנהייט פֿון צייט צו צייט אַריינפֿירן צו עמעצן? איך האָב דאָ נאָך אַ סך טשיזשיקעס זיצן — אויב ס'אינטערעסירט אייך. איצט, צום ביישפּיל, כאַפּ איך מיך אַריין צו מיין „איבערגעפֿילטער". איר ווילט מיט מיר אַריינגיין? איך וועל אייך גאַנץ פּשוט פֿאָרשטעלן פֿאַר אַ אָנטייל-נעמענדיקן פּאַציענט.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט דערויף געענטפֿערט, אַז דער הויפֿראַט האָט אים אַרויסגעכאַפּט דאָס וואָרט פֿון מויל און אים ממש פֿאָרגעלייגט דאָס, וואָס ער האָט געהאַט בדעה צו בעטן ביי אים. ער וויל מיט דאַנקבאַרקייט אויסנוצן די דערלויבעניש און גייט מיט. אָבער ווער איז דאָס די „איבערגעפֿילטע" און ווי אַזוי דאַרף מען פֿאַרשטיין אָט-דעם נאָמען.

— ווערטלעך — האָט געענטפֿערט דער הויפֿראַט. — גאַנץ פּרעציז און נישט מעטאַפֿאָריש. זי וועט עס אייך אַליין דערציילן. זיי מאַכן עטלעכע טריט און זיינען שוין דאָ אין צימער פֿון דער „איבערגעפֿילטער". דער הויפֿראַט שטופּט זיך אַריין אין דער טאָפּל-טער טיר אין הייסט זיין באַגלייטער צוזוואַרטן. בעת בערענס קומט דאָרטן אַריין, דערהערט מען אינעווייניק אַ קורץ-אָטעמדיק אָנגע-שטרענגט, אָבער אַ העל און לוסטיק געלעכטער. דערנאָך ווערט עס אָפּגעהאַקט. אָבער שפּעטער, מיט עטלעכע מינוט, ווען האַנס קאַס-טאָרפּ ווערט אַריינגעלאָזט און בערענס שטעלט אים פֿאָר דער בלאָנ-דער דאַמע, וואָס ליגט אין בעט — דערהערט ער ווידער אָט-דאָס געלעכטער. זי באַטראַכט אים נייגעריק מיט אירע בלויע אויגן. זי איז האַלב אויפֿגעזעצט, מיטן קישן הינטערן רוקן, זעט אויס צו זיין אומרויִק און האַלט אין איין לאַכן דראָבנע, הויך און זילבערן. בשעת-מעשה פֿעלט איר כּסדר אים אָטעם, ווייל ס'האָט זי, ווי ס'זעט אויס, געריסן און געקיצלט אין האַלז פֿון לופֿט-מאַנגל. פֿונדעסטוועגן האָט זי אויך געלאַכט פֿון דעם אופֿן, ווי אַזוי דער הויפֿראַט האָט איר פֿאָרגעשטעלט דעם גאַסט. בערענס איז באַלד

דערנאָך אַוועק און זי האָט אים אַ סך מאָל נאָכגערופן אַדיע און אַ שיינעם דאַנק און צום ווידערזעהן. זי האָט אים דערביי צוגעשאָקלט מיט דער האַנט, קלינגענדיק אָפּגעזיפּצט, געלאַכט זילבערן, פּאַרלייגט די הענט אויף דער צעוויגטער ברוסט הינטערן באַטיסטענעם העמד און נישט געקאָנט אײַנרוען מיט די פיס. זי האָט געהייסן פרוי צימערמאַן.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט זי געקאָנט פון עטלעכע מאָל זען. אַ פּאָר וואָכן איז זי געזעסן ביים טיש פון דער פרוי סאַלאָמאָן און פון זיללוסבאַדיקן גימנאַזיסט און האָט שטענדיק אַ סך געלאַכט. דערנאָך האָט מען זי אויפגעהערט צו זען און ס'איז דעם יונגן האַנס קאַסטאָרפּ ווייניק אָנגעגאַנגען. זי איז מסתּמא אַוועקגעפאָרן, האָט ער געקלערט, אויף וויפל ער האָט בכלל געקלערט וועגן דעם. איצט האָט ער זי דאָ געטראָפן, מיט אַ נאָמען „איבערגעפולטע", וועלכן ער האָט נישט אָנגעהויבן צו פאַרשטיין.

— האַ־האַ־האַ־האַ — האָט זי גענומען לאַכן פערלדיק, געקיצלט. און איר ברוסט האָט זיך געהויבן גיך אַראָפּ און אַרויף. — ער איז אַ מוראדיק קאָמישער מענטש, אָט דער בערענס, אויסטערליש קאָמיש און אַמוזאַנט, מ'קאָן פּלאַצן פון געלעכטער. זעצט אײַך, הער קאַסטען, הער קאַרסטען, אָדער ווי איר הייסט דאָרטן. איר האָט אַזאַ קאָמישן נאָמען, האַ־האַ־הי־הי, אַנטשולדיקט! זעצט אײַך אויף דער שטול מיר צופוסנס, אָבער ערלויבט מיר צו קאָפּען מיט די פיס, איך קאָן מיך נישט — האַ...אַ.... האָט זי אַ זיפץ געטאָן מיט אַן אָפן מויל און ווידער גענומען לאַכן פערלדיק. — כ'קאָן מיך נישט אײַנהאַלטן.

זי איז געווען כמעט אַ שיינע, האָט געהאַט קלאָרע, אַ ביסל צו בולטע, אָבער אָנגענעמע שטריכן און אַ קליין גוידערל. אָבער אירע ליפּן זײַנען געווען בלאָלעך, אויך דער שפּיץ נאָז איז אַרײַנגעפאַלן אין אַזאַ קאָליר, אָן שום ספק צוליב אויספעלונג פון אָטעם. אירע הענט זײַנען געווען סימפּאַטיש אויסגעמאָגערט און ס'האָבן זיי געפּאַסט די שפּיצן־מאַנזשעטן פון נאַכט־העמד, אָבער זיי האָבן אויך אַזוי ווייניק געקאָנט אײַנרוען ווי די פיס. איר האַלז איז געווען אַ מיידלערישער מיט גריבלעך פאַר די סובטעלע שליסל־ביינער. אויך איר ברוסט, וואָס האָט זיך געהויבן פון כסדרדיקן לאַכן און אָטעם־

מאַגער, אומרויִק און דייטענדיק, האָט אויסגעזען צאַרט און יונג.
האַנס קאַסטאָרפּ האָט באַשלאָסן אויך, איר צו שיקן אָדער צו
ברענגען שיינע בלומען פון די עקספּאָרט=גערטנערייען אין ניצאַ אָדער
קאַן, באַשפּריצטע און שמעקנדיקע. ער האָט מיט אַ לייכטער פאַר=
לעגנהייט זיך געפּריוּוט צופּאַסן צו פראַו ציִמערמאַנס צעשטרייטער
און אָנגעשטרענגטער פרייִלעכקייט.

— איר באַזוכט דאָ, הייסט עס, די מסוכּן=קראַנקע? האָט זי
געפרעגט — ווי אַמוזאַנט און פריינדלעך דאָס איז פון אײַער זייט,
האַ=האַ=האַ=האַ! שטעלט אײַך אָבער פאָר, אַז איך געהער נישט צו
זיי, דאָס הייסט, איך בין עס אייגנטלעך נישט געווען, נאָך ביז
ערשט ניט לאַנג, לחלוטין נישט... ביז ס'האָט זיך מיר לעצטנס
אָט די געשיכטע... הערט נאָר איס, צי דאָס איז נישט דאָס קאָמע
קאָמישסטע, וואָס איר האָט נאָר אין אײַער גאַנץ לעבן... קעמפנדיק
כּסדר פאַר אָטעם און נישט אויפהערנדיק צו טרילערן און צו שיטן מיט
פּערלדיקן געלעכטער, האָט זי דערציילט, וואָס ס'האָט זיך איר גע-
טראָפן.

זי איז אַרויפגעקומען עטוואָס קראַנק — אַלנפאַלס קראַנק,
ווען נישט, וואָלט זי דאָך נישט געקומען. קאָן אפשר זיין נישט אינ-
גאַנצן לייכט, אָבער מער לייכט ווי שווער. ס'האָט אויף איר
אויך גלענצנדיק געווירקט דער פּנעאומאָטאָראַקס, אָט די יונגע דער-
גרייכונג פון דער כירורגישער טעכניק, וואָס איז זייער גיך באַליבט
געוואָרן. די אָפּעראַציע איז פולשטענדיק געלונגען, פראַו ציִמערמאַנס
געזונט האָט זיך כּסדר פאַרבעסערט אויפן דערפרייענדיקסטן אופן.
איר מאַן — ווייל זי האָט אַ מאַן, כאָטש קיין קינדער נישט -- האָט זי
געזאָלט צוריק אָפּנעמען אין אַ דריי אָדער פיר חדשים אַרום. אַבער
דאָ איז איר אײַנגעפאַלן צוליב פאַרווײַלונג צו מאַכן אַן אויספלוג
קיין ציריך. קיין אַנדערן מאָטיוו האָט זי נישט געהאַט ביי אָט דער
נסיעה, אַחוץ צו אַמוזירן זיך. זי האָט זיך טאַקע אַמוזירט וויפל
נאָר דאָס האַרץ האָט געגלוסט. אָבער דערביי האָט זי דערשפּירט די
נויטווענדיקייט זיך צו לאָזן אויספילן מיט שטיקשטאָף און זיך גע-
ווענדט וועגן דעם צו אַ דאָרטיקן דאָקטאָר. אַ ליבער, קאָמישער
יונגערמאַן, האַ=האַ=האַ=האַ, האַ=האַ=האַ, אָבער וואָס, מיינט איר, איז

געשען? ער האָט זי איבערגעפּולט! קיין אַנדער באַצייכענונג קאָן מען דערפאַר נישט געפינען, אַט־דאָס וואָרט זאָגט אַליץ. ער האָט געוואָלט מאַכן צו־גוט, ער האָט אָבער נישט גוט פאַרשטאַנען דעם ענין, קורץ און וואויל: זי איז געקומען צוריק אַרויף אַהער אַן איבערגעפּולטע, — ההאַ! היהיהי! — מיט האַרץ־קראַמפּן און שטיקעניש. בערענס האָט שרעקלעך געזידלט און איר תיכּף געהייסן זיך לייגן אין בעט אַריין. ווייל איצט איז זי שווער קראַנק, נישט מסוכּן איינגעטליך, אָבער קאַליע־געמאַכט, פאַרפּאַסקודעט — האַהאַהאַ! גיט נאָר אַ קוק די מינע! פאַרוואָס מאַכט איר אַזאַ קאָמישע מינע? זי נעמט הייזן מיטן פינגער און אַזוי שטאַרק לאַכן פון זיין מינע, אַז איר שטערן ווערט אויך בלוי. אָבער צום מיינסטן קאָמיש — זאָגט זי, — איז געווען בערענס מיט זיינע זידלערייען און מיט זיין גראָבקייט. תיכּף ווי זי האָט דער־שפּירט, אַז זי איז איבערגעפּולט, האָט זי פאַרשטאַנען, וואָס בערענס וועט זאָגן און שוין פאָרויס געלאַכט. „אייער לעבן איז אַבסאָלוט אין סכּנה"! — האָט ער אַ געשריי געטאָן אָן שום חכמות און פּאַרשטעלענישן, אַן אמתדיקער בער, האַהאַהאַ, היהיהי, אַנטשולדיקט.

מ'האָט בשום־אופן נישט געקאָנט וויסן, פאַרוואָס זי האָט אַזוי פרייליך געלאַכט פון בערענס ערקלערונג: צי צוליב דעם הויפּראַטס גראָבקייט און דערפאַר ווייל זי האָט נישט געגלויבט אין דעם אמת פון זיינע רייד, צי דוקא זי האָט געגלויבט — און זי האָט מסתּמא זיכער געמוזט גלויבן — האָט זי געהאַלטן דעם ענין אַליין, דאָס הייסט: די לעבנס־סכּנה, וואָס דראָט איר, פאַר אַזוי מוראדיק קאָמיש. האַנס קאַסטאָרפּ האָט געהאַט דעם איינדרוק, אַז די לעצטע השערה איז אַ ריכטיקע און אַז זי לאַכט אַזוי פרייליך און טרילערט און כאַכעט בלויז צוליב קינדישער לייכטזיניקייט און צוליב דעם, וואָס איר קליין מוחל פאַרשטייט נישט, מיט וואָס דאָס שמעקט. דאָס איז האַנס קאַסטאָרפּן נישט געפעלן. פונדעסטוועגן האָט ער איר געשיקט בלומען. אָבער די לאַכנדיקע פרוי צימערמאַן האָט ער שוין מער נישט געזען. וואָרעם נאָכדעם, ווי מ'האָט זי עטלעכע טעג געשפּייזט מיט זייערשטאָף, האָט מען נעמוזט טעלעגראַפירן נאָך איר מאַן און זי איז געשטאָרבן אין זיינע אָרעמס — אַ

גאַנץ אין די פּעדערן, ווי דער היפּראַט האָט זיך אויסגעדריקט, בעת ער האָט עס דערציילט האַנס קאַסטאָרפּן.

אָבער נאָך פֿריער האָט דער בעל־רחמנותדיקער און ענערגישער האַנס קאַסטאָרפּ אָנגעקניפּט ווייטערדיקע באַציִונגען מיט די שווער־קראַנקע. ס׳האָבן אים געהאָלפֿן דערביי בערענס אַליין און דער שוועסטער־פּערסאָנאַל. יאָאַכים האָט ווידער געמוזט מיטהאַלטן. ער האָט געמוזט מיטגיין מבקר־חולה זיין „Tous les deux“ צווייטן זון, וואָס האָט נאָך געלעבט, ווייל נאָך דעם ערשטן האָט מען שוין לאַנג געהאַט אויסגעשפּריצט און אויסגעוועבט מיט H_2CO. דערנאָך ער איז מיטגעגאַנגען צום יינגל טעדדי, וועלכער איז ערשט נישט לאַנג אַרויפֿגעקומען פֿון דעם דערציִונגס־אינסטיטוט „פֿרידעריציאַנום“). פֿאַר דאָרטן איז ער געווען צו־שוואַך קראַנק. ווייטער האָט ער אים געמוזט באַגלייטן צום דייטש־רוסישן פּאַרזיכערונגס־באַאַמטן אַנטאָן קאַרלאָוויטש פֿערגע, אַ גוטמוטיקער געדולדיקער מענטש. ווייטער — צו דער אומגליקלעכער און דערביי אַזוי קאָקעטישער פֿרוי פֿאָן־מאַללינקראָדט. זי האָט באַקומען בלומען אַקוראַט ווי די פֿריערדיקע און האַנס קאַסטאָרפּ האָט זי אַ סך מאָל אַפֿילו אין יאָאַכימס אָנוועזנהייט געקאָרמעט מיט קלעיִ... ס׳האָט נישט לאַנג געדויערט און זיי האָבן באַקומען אַ שם פֿאַר כּמעט־ריטער און באַרעמהאַרציקע ברידער. אין איינעם אַ טאָג האָט סעטעמבריני פֿאַרפֿירט מיט האַנס קאַסטאָרפּן אַ שמועס וועגן די ענינים.

— קאַפּעפּערלאַט, אינזשעניער! מ׳דערציילט וועגן אייך חדושים. איר האָט אייך גאָר גענומען צו באַרעמהאַרציקייט? איר ווילט תשובה טאָן דורך מעשים־טובים?

— נישט כּדאַי צו ריידן וועגן דעם, הער סעטעמבריני. ס׳לוינט באמת נישט צו דערמאָנען וועגן דעם. מיין קוזין און איך...

— איר נעמט נאָר נישט אַריין אין שפּיל אייער קוזין! מ׳רעדט וועגן אייך ביידע, אָבער מיינט מען איך, דעריבער מעגט איר זיין זיכער. דער לייטענאַנט איז אַ כּבֿודיקע, אָבער פּשוטע און גייסטיק נישט באַדראָטע נאַטור, וואָס פֿאַרשאַפֿט נישט דעם ערציִער קיין שום עגמת־נפֿש. איר וועט מיר נישט איינריידן, אַז ער פֿירט אָן מיט דער זאַך. איר זענט דער וויכטיקערע, אָבער איך דער

טער מסוכנער. איר זענט, אויב איך מעג מיך אַזוי אויסדריקן, אַ ציטערדיק קינד פון לעבן, מ'דאַרף זיך פאַרנעמען מיט אײַך. אַגב, האָט איר מיר דערלויבט זיך צו פאַרנעמען מיט אײַך.

— אַדרבא, הער סעטעמבריני, אײנמאָל פאַר אַלעמאָל. ס'איז זייער פרײַנדלעך פון אײַער זייט. און „ציטערדיק קינד פון לעבן" איז שיין געזאָגט. וואָס אַלץ ס'קאָן דאָס נישט אײַנפאַלן אַ שריפטשטעלער! איך ווייס נישט, צי כ'קאָן מיר עפּעס אײַנריידן צוליב אָט־דעם טיטל, אָבער ער קלינגט שיין, דאָס מוז איך מודה זיין. יאָ, און איך גיב מיך אַ ביסל אָפּ מיט די „קינדער פון טויט", אָט דאָס מיינט איר, מסתמא. טיילמאָל, אַז כ'האָב צייט, איבעריקע, גיב איך מיך אַ ביסל אָפּ, אַגב אורחא, מיט די שווער־און ערנסט־קראַנקע. די קוראַציע ליידט דערפון כמעט גאָרנישט. עס זיינען מענטשן, פאַרשטייט איר, וואָס זיצן נישט דאָ און אַמוזירן זיך אין זייערע צעלאָזן, נאָר זיי שטאַרבן.

— ס'שטייט דאָך אָבער געשריבן: זאָלן די מתים באַגראָבן זייערע מתים — זאָגט דער איטאַליענער.

האַנס קאַסטאָרפּ הייבט אויף די הענט און מאַכט אַ מינע, ווי איינער זאָגט: וואָס ס'שטייט אַלץ געשריבן, אַמאָל שטייט אַזוי און אַמאָל אַנדערש, אַזוי, אַז ס'איז שווער אויסצוגעפינען דאָס ריכטיקע און מקיים צו זיין. פאַרשטייט זיך, אַז דער קאַטאַרינאַוש האָט אויסגעפינען אַ פאַרקערטן פסוק, דערויף האָט מען זיך געקאָנט ריכטן. האַנס קאַסטאָרפּ איז טאַקע גרייט געווען, אַזוי פריער און אַזוי איצט, צו פאַרנעמען זיינע רייד, אויסצוהערן זיינע תורהס כדי אַזוי זיך, און זיך לאָזן לשם־פרווו באַאײַנפלוסן פון זיינע פעדאַגאָגישע עצות. פונדעסטוועגן איז ער געווען ווייט צוליב וועלכע ס'איז דערציערישע קוק־ווינקלען מוותר צו זיין אויף אַ זאַך, וואָס האָט אים נאָך אַלץ אויסגעזען אויף אַן אומבאַשטימטן אופן נוצלעכער און פון גרויסער באַדייטונג, נישט געקוקט אויף דער פרווי גערנגראָס און אירע מאָדנע רייד וועגן „פײַנעם, קליינעם פלירט", נישט געקוקט אויף דעם אָרעמען ראָטביינס ניכטערקייט און אויף דעם נאַרישן כיפען פון דער איבערפולטער.

Tous le deux זון האָט געהייסן לאַאוראָ. ער האָט אויך באַקומען בלומען, ערדיק-שמעקנדיקע ניצצאַ-פּיילכן „פון צוויי מיטפילנדיקע הויז-שכנים, מיט די בעסטע וואונטשן אויף אַ רפואה“. היות די אַנאָנימישקייט איז געוואָרן אַ ריין פּאָרמעלע זאַך און אַלע האָבן געוואוסט, פונוואַנען די מתנות שטאַמען — האָט Tous le deux אַליין, די שוואַרץ-בלייכע מוטער פון מעקבּיקע, ביי אַ באַגעגעניש אויפן קאָרידאָר זיי אָבגעדאַנקט. זי האָט מיט נאָתגלדיקע ווערטער און דער עיקר מיט ווייטאָגדיקע העוויות זיי איינגעלאַדן פּערזענלעך איבערצינעמען דעם געדאַנק פון איר זון de son seul et dernier fils qui allait mourir aussi *. דאָס איז אויך היפּש געשען. ס'האָט זיך אויסגעוויזן, אַז לאַאוראָ איז אַ וואונדערלעך שיינער יונגערמאַן מיט פייערדיקע אויגן, מיט אַן אָדלער-נאָז מיט נאָזלעכער, וואָס האַלטן זיך אין איין אויפבלאָזן און מיט פּרעכטיקע ליפּן. איבער זיי האָבן געשפּראָצט שוואַרצע וואָנסעלעך. ער האָט זיך אָבער געהאַלטן אַזוי באַרימעריש און טעאַטראַליש, אַז די געסט, ביי יאָאַכים צימסען און אַפילו האַנס קאַסטאָרפּ אַליין, האָבן געדאַנקט גאָט, ווען זיי זיינען שוין געווען הינטער דער טיר. Tous les deux האָט זיך אַרומגעדרייט אַהין-און-צוריק איבערן צימער מיט קרומע קניען אין איר שוואַרץ קאַשמיר-טוך, דער שוואַרצער שלייער פאַרבונדן אונטער דעם קין, מיט טיפע קנייטשן לענגאויס דעם קורצן שטערן און מיט אומגעהייערע טאָרבעס אונטער די אויגן. איין ווינקל פון איר גרויס מויל האָט פון זאָרג אַראָפּגעהאַנגען אין אַ זייט. פון צייט-צו-צייט איז זי צוגעגאַנגען צו די געסט ביים בעט און איבערגעחזרט פאַר זיי, ווי אַ פּאָפּוגע איר טראַגישן שפּרוך: „Premiérement,, tous les dé, vous comprenez, messiés... l'un et maintenant l'autre“ **. אין דער זעלבער צייט האָט דער שיינער לאַאוראָ געשיט, אויך אויף פראַנצויזיש, מיט קנאַקע-

* פראַנצויזיש: פון איר איינציקן און לעצטן זון, וואָס האַלט אויך ביי שטאַרבן.

** פראַנצויזיש: אַלע ביידע, איר פאַרשטייט, מיינע הערן, פריער איינער און איצט דער צווייטער.

דיקע, חושיקע און אומדערטרעגלעך באַרימערישע דיבורים. ער האָט פאַרזיכערט, אַז ער וויל שטאַרבן, ווי אַ העלד, comme héros á l'espagnol*, גלייך ווי זיין ברודער, „de même que son fier jeune frère Fernando"**, וואָס איז אויך געשטאָרבן, ווי אַ שפּאַנישער העלד. ער האָט זשעסטיקולירט, אויפגעריסן דאָס העמד, כדי אויסצושטעלן דער שווערד זיין געלע ברוסט. ער האָט זיך אַזוי לאַנג געגאַרט און גערעדט, ביז ער האָט זיך צעהוסט. אויף זיינע ליפּן איז אַרויסגעטראָטן אַ שיטערער, ראָזע-קאָליריקער שוים; זיינע באַרימערייען זיינען אַזוי-אַרום פאַרשטיקט געוואָרן און די קוזינען זיינען צוליב דעם אַרויס אויף די שפּיצן פינגער.

זיי האָבן מער נישט גערעדט צווישן זיך וועגן דעם באַזוך ביי לאַאוראַ. אַפילו שטילערהייט, יעדער איינער אין זיך, האָבן זיי זיך אָפּגעהאַלטן אויסצואַרבעטן זיך אַ מיינונג וועגן זיין האַלטונג. אָבער בעסער איז זיי געפעלן אַלנפאַלס ביי אַנטאָן קאַראָלאָוויטש פערגע פון פעטערבורג, וואָס איז געלעגן אין בעט מיט זיינע גרויסע גוטמוטיקע וואָנסעס און מיט זיין אַרויסגעוואַקסענעם גאָרגל, וואָס האָט אים אויך צוגעגעבן גוטמוטיקייט. ער האָט דאָ נישט לאַנג געהאַט געמאַכט אַ פּרוּוו זיך אַריינצושטעלן אַ פּנעוומאָטאָראַקס און ס'האָט אים שיר-שיר נישט געקאָסט דאָס לעבן. איצט איז ער פאַמעלעך געקומען צו זיך. בשעת דער אָפּעראַציע האָט ער געקריגן אַ שטאַרקע צעטרייסלונג, אַ לונגען-צעטרייסלונג, אַ זאַך, וואָס טרעפט זיך טיילמאָל ביי אָט-דער מאָדישער אָפּעראַציע. אָבער ביי אים איז די לונגען-צעטרייסלונג פאָרגעקומען אין אַ אויסערגעוויינלעך געפערלעכער פאָרם; דערביי האָט ער אינגאַנצן פאַרלוירן די כוחות און געפאַלן אין חלשות, אַזוי אַז מ'האָט געמוזט איבעררייסן די אָפּעראַציע און זי לעת-עתה אָפּלייגן.

פערגעס גוטמוטיקע גרויע אויגן זיינען ברייט געוואָרן און זיין פּנים האָט באַקומען אַן אַש-קאָליר וויפיל מאָל ס'איז געקומען צו

---

* פראַנצויזיש: ווי אַ העלד אויפן שפּאַנישן שטייגער.

** אויף דעם זעלבן אופן, ווי זיין יונגיטשקער ברודער פערנאַנדאָ.

רייד וועגן אָט־דער געשעעניש, וואָס איז, אַפּנים, געווען פֿאַר אים מוראדיק. — אָן נאַרקאָזע, מײַנע הערן. מילא גוט, אונזערס אַ מענטש פֿאַרטראָגט דאָס נישט, ס'איז נישט דערלויבט אין אונזער פֿאַל, מ'פֿאַרשטייט דאָס און מ'וויל זיך האַלטן, ווי ס'פּאַסט פֿאַר אַ מענטש מיט שכל. אָבער די אָרטיקע אַנעסטעזיע דערגייט נישט ביז, מײַנע הערן. בלויז דאָס פֿלייש אויסנווייניק ווערט פֿאַרסמט, מען שפּירט, ווי מ'ווערט געעפֿנט, אַלנפֿאַלס פֿילט מען אַ דריקן און אַ קוועטשן. איך ליג מיר אַזוי מיט אַ צוגעדעקט פּנים, כּדי איך זאָל נישט זען. דער אַסיסטענט האַלט מיך צו פֿון דער רעכטער זײַט און די אייבערין פֿון דער לינקער. ס'איז אַ געפֿיל, גלייך מ'וואָלט מיך געדריקט און געקוועטשט, — דאָס שנײַדט מען אויף דאָס פֿלייש און מען פֿאַרטשעפּעט עס מיט קלאַמערס. אָבער פּלוצלונג דערהער איך, ווי דער הויפּראַט זאָגט: „אַזוי!“ און אין דער רגע, מײַנע הערן, הייבט ער מיר אָן אַרומצוטאַפּן דאָס ריפּן־הײַטל מיט עפּעס אַ שטומפּיקער זאַך (ס'מוז, אַגב, זײַן שטומפּיק, כּדי ס'זאָל נישט צו־ווייט דורכשטעכן). ער פּאָרקעט זיך דאָרטן, כּדי צו געפֿינען דאָס ריכטיקע אָרט, וואו דורכצושטעכן און אַרײַנצולאָזן גאַז. און בשעת ער האָט דאָס געטאָן, בשעת ער איז אַזוי אַרום־געפֿאָרן מיט דעם אינסטרומענט איבער דעם ריפּן־הײַטל — מײַנע הערן, מײַנע הערן! דעמאָלט האָב איך דערפֿילט, אַז ס'איז נאָך מיר, איך בין געווען פֿאַרבײַ. ס'איז אוממעגלעך איבערצוגעבן, ווי אַזוי כ'האָב מיך דערשפּירט. דאָס ריפּן־הײַטל, מײַנע הערן, דאָס דאַרף מען נישט טשעפּן, דאָס טאָר נישט און קאָן נישט געטשעפּעט ווערן, דאָס איז טאַבו, דאָס איז צוגעדעקט מיט פֿלייש, איזאָלירט און נישט צוגענגלעך, איינמאָל פֿאַר אַלעמאָל. צום סוף האָט מען עס גאָר אָפּגעדעקט און מען טאַפּט דאָרטן אַרום. מײַנע הערן, דעמאָלט איז מיר געוואָרן נישט גוט, שרעקלעך, שרעקלעך, מײַנע הערן — ס'איז מיר קיינמאָל נישט אײַנגעפֿאַלן, אַז אַזאַ פֿאַסקודנע, הינטיש געפֿיל איז גאָר מעגלעך אויף דער וועלט בכלל, סײַדן אין גיהנום! איך בין געפֿאַלן אין חלשות, דרײַ מינים חלשות אויף איין מאָל: אין אַ גרינער, אין אַ ברוינער און אין אַ פֿיאָלעטער. אויסערדעם האָט נאָך געשטונקען, בעת כ'בין געלעגן פֿאַר־

חלשט. די לונגען־צעטרייסלונג איז מיר אַריבער אין חוש־הריח, מיינע הערן, ס'האָט זיך שרעקלעך געשפּירט מיט שוועבל־וואַסערשטאָף. אַזוי מוז מען זיך אַוודאי שפּירן אין גיהנום. כ'האָב אויך געהערט מיך אַליין לאַכן בשעת כ'האָב אויסגעהיכט דאָס לעבן. ס'איז נישט געווען קיין מענטשלעך לאַכן, נאָר דאָס אומאָרנטלעכסטע און עקלהאַפּטיקסטע לאַכעניש, וואָס כ'האָב ווען ס'איז געהערט אין מיין לעבן. ווייל דאָס אַרומגעטאַפּט ווערן אויף דעם ריפּן־הייבל, מיינע הערן, איז אַ געפיל, ווי מ'וואָלט אויף דעם סאַמע אומפּאַשעמטסטן, איבערגעטריבנסטן און אוממענטשלעכטן אופן געקיצלט געוואָרן. אַזוי זעען־אויס די נאַרישע צרות און פּיין. דאָס איז טאַקע לונגען־צעטרייסלונג, זאָל אייך גאָט אויסהיטן דערפון.

אַנטאָן קאַרלאָוויטש פּערגע איז אָפּט, און יעדעס מאָל מיט אַן אַש־גרוי פּנים, געקומען צו רייד וועגן דער „הינטישער" איבערלעבעניש. ער האָט אויך גאַנץ שטאַרק מורא געהאַט, עס זאָל זיך נישט איבערחזרן. אַגב, האָט ער זיך באַלד פאָרויס פאָרגעשטעלט פאַר אַ פּשוטן מענטש, וואָס איז כולעטענדיק ווייט פון אַלדאָס „העכערע". ער האָט נישט קיין שום גייסטיקע פּרעטענזיעס דערויף און פאַרלאַנגט אויך נישט עפּעס אַזוינס פון אַנדערע. נאָך דעם האָזיקן אָפּמאַך האָט ער פונדעסטוועגן דערציילט גאָרנישט אומאינטערעסאַנט פון זיין פריערדיק לעבן, איידער ער איז אַריינגעפאַלן אין דער קרענק, דאָס לעבן פון אַ רייזנדן פאַר אַ פייער־קאַסע. פון פּעטערבורג אַרויס האָט ער אין ווייטע נסיעות דורכגעשניטן רוסלאַנד אין דער לענג און אין דער ברייט, באַזוכט אַלע אַסעקורירטע פאַבריקן און אויסגעשנאַפּט דער עיקר יענע, וואָס זיינען געשטאַנען עקאָנאָמיש נישט גוט. ווייל די סטאַטיסטיק האָט אַרויסגעוויזן, אַז די גרעסטע צאָל שׂריפות קומען־פאָר אין אינדוסטריע־צווייגן, וואָס האַלטן שלעכט. דערפאַר האָט מען אים אַרויסגעשיקט, כדי דורך פאַרשיידענע אויסריידן אויסצופאָרשן, ווי ס'האַלט מיטן געשעפט און אָפּצושיקן באַריכטן וועגן דעם זיין באַנק, כדי אין דער רעכטער צייט צו קאָנען אויסמיידן היזקות דורך רע־אַסעקוראַציע און פּרעמיעס־פאַרטיילונג. ער האָט דערציילט וועגן ווינטערדיקע נסיעות דורך דער ווייטער אימפּעריע, פון נסיעות אין נעכט ביי אומגעהייערע פרעסט,

אין אַ ליג־שליטן, צוגעדעקט מיט שאָפּענע פּעלצן. בעת ער האָט אויפגעמאַכט די אויגן, פלעגט ער זען גליען וועלפּישע אויגן אי־בערן שניי, ווי שטערן. ער האָט מיט זיך אין קאַסטן מיטגעפירט געפּרעגלטן פּראָוויאַנט, קרויט־זופּ און ווייס ברויט. אויף אַ סטאַציע, פאַרן טוישן די פערד, האָט מען עס אויפגעפרישט צום עסן און דאָס ברויט האָט געהאַט אַ טעם, ווי מ׳וואָלט עס ערשט היינט געבאַקן. שלעכט איז בלויז געווען, ווען דער פראָסט האָט אונטער־וועגנס גענומען לאָזן. דעמאָלט פלעגן אים די שטיקער קרויט־זופּ, וועלכע ער האָט מיטגענומען, אויסרינען פון קאַסטן.

אַזעלכע זאַכן פלעגט דערציילן פּערגע. דערביי פלעגט ער אַלע־מאָל איבעררייסן מיט אַ זיפץ, אַז דאָס אַלץ וואָלט געווען זייער גוט, מ׳זאָל נאָר נישט דאַרפן נאָכאַמאָל איבערקומען דעם פּרוז מיט דעם פּנעאומאָטאָראַקס. זיינע איבערלעבונגען האָבן טאַקע נישט געהאַט אין זיך עפּעס העכערס, אָבער ס׳זיינען געווען אמתדיקע פאַקטן און ס׳איז גאַנץ גוט געווען צו הערן אים דערציילן. דער עיקר האָט געהאַט אַ הנאה דערפון האַנס קאַסטאָרפּ. ער האָט גע־האַלטן, אַז ס׳איז נוצלעך פאַר אים געוואָר צו ווערן וועגן רוס־לאַנד און דעם דאָרטיקן לעבנס־שטייגער, פון סאַמאָוואַרן, פּיראָגן, קאָזאַקן און הילצערנע צערקוועס מיט אַזויפיל קיילעכיקע קופּאָלן, ווי אין אַ שוואָמען־וואַלד. ער האָט אויך געהערט מיט חשק וועגן די דאָרטיקע מענטשן, וועגן זייער צפונדיקער עקזאָטיק, וועלכע האָט אויסגעזען אין זיינע אויגן שטאַרק חידושימדיק, וועגן דעם אַזיאַ־טישן צומיש פון זייער בלוט, וועגן די אַרויסשטאַרנדיקע באַקן־ביינער, וועגן דעם פיניש־מאָנגאָלישן אויגן־שניט. ער האָט זיך צוגעהערט דערצו מיט אַנטראָפּאָלאָגישער פאַראינטערעסירטקייט. האָט אויך גע־בעטן פּערגען, ער זאָל פאַר אים ריידן רוסיש. גיך, געדיכט, ווילד־פרעמד און אָן־ביינעריק איז אַרויסגעקומען אָט דאָס מזרח־לשון אונ־טער פּערגעס גוטמוטיקע וואָנסן און פון זיין גוטמוטיק אַרויסגעזעצטן גאָרגל. האַנס קאַסטאָרפּס הנאה איז געווען נאָך גרעסער (וואָס די יוגנט איז!) פון די שמועסן צוליב דעם, ווייל ער האָט זיך אַזוי אַרום געדרייט אין אַ געביט, וואָס איז פּעדאַגאָגיש געווען פאַר אים נישט־דערלויבט.

זיי פֿלעגן אָפֿט אַרײַנפֿאַלן אויף אַ פֿערטל שעה שמועסן צו אַנטאָן קאַרלאָוויטש פֿערגע. אין דער צײַט האָבן זיי איינמאָל באַזוכט דאָס יונגל טעדדי פֿון „פֿרידעריציאַנום", אַן עלעגאַנט פֿערצןיעריק בחורל, אַ בלאָנדער און פֿײַנער, מיט אַ פּריוואַטער פֿלעגערין און אָנגעטאָן אין אַ ווײַס־זײַדענער פּיזשאַמע צו פֿאַרגאַרטלען. ער איז געווען אַ רײַכער יתום — אַזוי האָט ער דערציילט. עס האָט אים אָפּגעוואַרט אַ ווינציקע אָפּעראַציע, מ'האָט בײַ אים געוואָלט פּרוּוון אויסשנײַדן די וואָרעמדיקע ערטער. בעת ער פֿלעגט זיך פֿילן בעסער, פֿלעגט ער טיילמאָל אַרום אויף אַ שעה פֿון בעט, האָט זיך אָנגעטאָן זײַן שיינעם ספּאָרט־אַנצוג און איז אַרום אַ ביסל צו מענטשן. די דאַמען האָבן גערן מיט אים זיך געחכמהט און ער האָט זיך צוגעהערט צו זייערע שמועסן, צום בײַשפּיל — בעת מ'האָט באַרעדט דעם אַדוואָקאַט איינהוף און דערציילט וועגן דעם מיידל אין די רעפֿאָרמהויזן און וועגן פֿראַנקע אָבערדאַנק. דערנאָך האָט ער זיך צוריקגעלייגט. אַזוי האָט דאָס יונגל טעדדי געלעבט אַ טאָג, און ס'האָט זיך געדאַכט, אַז ער וויל מער גאָרנישט פֿון לעבן, ווי דאָס.

אָבער אויף נומער פֿופֿציק איז געלעגן פֿרוי פֿאָן־מאַלינקראָדט, איר פֿאָרנאָמען איז געווען נאַטאַליע. זי האָט געהאַט שוואַרצע אויגן, גאָלדענע רינגלעך אין די אויערן, קאָקעט, פֿאַרפּוצט און דערבײַ אַ ווײַבערישער סט. לאַזאַר און איוב, געשלאָגן פֿון גאָט מיט אַלערליי חולאתן. ס'האָט אויסגעזען, ווי איר קערפּער וואָלט פֿול געווען מיט גיפֿטן, אַזוי, אַז ס'האַלט בײַ איר אין איין אַרויסזעצן פֿאַרשיידענע קראַנקהייטן איינע נאָך דער אַנדערער אָדער אויף איינמאָל. שטאַרק געליטן האָט אויך בײַ איר די הויט, וועלכע איז אין גרויסע טיילן געווען באַדעקט מיט אַ פֿײַנלעכער בייסנדיקער עגזעמע, וועלכע האָט דאָ און דאָרט אויך אַרויסגעברענגט וואונדן. זי האָט עס געהאַט אויך בײַם מויל, אַזוי, אַז ס'איז איר שווער געווען אַרײַנצונעמען דעם לעפֿל. פֿרוי פֿאָן־מאַלינקראָדט האָט אַלעמאָל געקריגן אַנדערע אָנצינדונגען, פֿון ריפּן־הייטל, נירן, לונגען, ביינער־הויט און אַפֿילו פֿון די געהירן, אַזוי, אַז זי פֿלעגט פֿאַרלירן אויף אַ צײַט דאָס באַוואוסטזײַן. דורך דער היץ און די יסורים פֿלעגט בײַ איר אָפּגע-

שוואַכט ווערן דאָס האַרץ און זי האָט געקריגן דערפון שרעק־אָנפאַלן. דאָס האָט, צום ביישפיל, געווירקט, אַז זי זאָל ביים שלינגען דאָס עסן נישט קאָנען גוט אַרונטערברענגען דעם ביסן. עס פלעגט בלייבן שטעקן גלייך אויבן אין וושט. בקיצור, די פרוי איז געווען אין אַ שרעקלעכן מעמד און אַחוץ דעם — אינגאַנצן אַליין אויף דער וועלט. דעם מאַן מיט די קינדער האָט זי אַוועקגעוואָרפן צוליב אַן אַנדער מאַן, דאָס הייסט — אַ יונגל כמעט. דערנאָך האָט יענער זי אַוועקגעוואָרפן — אַזוי האָט זי די קוזינען אַליין דערציילט. און איצט האָט זי נישט קיין היים, כאָטש מיטלען האָט זי יאָ, ווייל דער פריערדיקער מאַן שיקט איר. זי האָט אָן איבעריקן שטאָלץ אויסגענוצט זיין אָרנטלעכקייט, אָדער זיין ווייטער דויערנדיקע פאַרליבטקייט. וואָרעם זי האָט זיך אַליין נישט גענומען ערנסט, איינגעזען, אַז זי איז בלויז אַ נישטיקע זינדיקע נקבה און צוליב דעם אַריבערגעטראָגן אַלע אירע איצטע יסורים מיט אַ דערשטוינענדיקער געדולד און אויסהאַלטעוודיקייט, פול מיט דעם סטיכישן ווידערשטאַנדס־כוח פון איר ראַסישער ווייבלעכקייט. זי האָט טריומפירט איבער דער עלנטקייט פון איר ברוינלעכן קערפער און אַפילו פון דעם ווייסן גאַזע־באַנדאַזש, וועלכן זי האָט געמוזט טראָגן איבערן קאָפּ צוליב עפּעס אַ צרה, האָט זי געמאַכט אַ מין עלעגאַנטן טשעפּיק. זי האָט געהאַלטן אין איין טוישן איר צירונג, האָט אָנגעהויבן אינדערפרי מיט קרעלן און אינאָוונט געענדיקט מיט פערל. זי האָט זיך געפרייט מיט האַנס קאַסטאָרפס בלומען און געזען דערין, אַפּנים, מער ריטערלעכקייט ווי באַרעמהאַרציקייט. זי האָט די יונגע מענטשן פאַרבעטן צו זיך אויף טיי ביי איר בעט. זי אַליין האָט געטרונקען פון אַ שעלכל מיט אַ מיילכל, אַלע פינגער, און אַפילו דער גראָבער, זיינען ביז אַרויף געווען באַדעקט מיט אָפּאַלן, אַמעטיסטן און שמאַראַגדן. אירע גאָלדענע אויריינגלעך האָבן זיך געשאָקלט אין די אויערן און זי האָט זיי תיכף דערציילט, ווי אַזוי אַלץ איז מיט איר געשען: פון איר אָרנטלעכן, אָבער לאַנגווייליקן מאַן, פון אירע קינדער, וואָס זיינען אַקוראַט אַזוי אָרנטלעך און לאַנגווייליק, ווי ער, ווייל זיי זיינען אינגאַנצן געראָטן אין פאָטער, און זי האָט זיי קיינמאָל נישט געקאָנט דערפאַר טיף ליב קריגן. זי האָט אויך

דערציילט פון דעם יינגל כמעט, מיט וועלכן זי איז אַנטלאָפן און זי האָט זייער גערימט זיין פּאָעטישע צערטלעכקייט. אָבער זיינע קרובים האָבן אים מיט כיטרעקייט און געוואַלד צוגענומען פון איר. אַחוץ דעם האָט זיך דאָס יינגל אויך געמיאוסט פון איר קראַנקהייט, וועלכע האָט דעמאָלט אויסגעבראָכן שטורמיש און אין פאַרשיידענע פאָרמען. צי איר מיאוסט אייך אויך? — האָט זי געפרעגט קאָקעטיש. און איר ראַסישע ווייבלעכקייט האָט טריומפירט איבער דער עקזעמע, וועלכע האָט צוגעדעקט ביי איר אַ האַלב פּנים.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט מיט ביטול געטראַכט וועגן דעם יינגל, וואָס האָט זיך געמיאוסט און ער האָט דאָס אויסגעדריקט מיט מיט אַ צי פון די אַקסלען. וואָס ס'איז נוגע אים — האָט ער געוואָלט זיין דער סאַמע היפוך פון יענעם ווייכן פּאָעטישן בחורל און האָט, וויפיל מאָל ר'איז צו איר אַריינגעקומען, אויסגענוצט אַ געלעגנהייט אַ ביסל צו באַדינען די אומגליקלעכע פרוי פאָן־מאַלינקראָדט. דאָס הייסט: ער האָט זי פאַרזיכטיק אָנגעקאָרמעט מיט דעם מיטאָג־קלעי, איב מ'האָט גראָד דערלאַנגט, האָט איר געגעבן צו טרינקען פון שעלכל מיטן מיילעכל, איב דער ביסן איז איר געבליבן שטעקן, אָדער האָט איר צוגעהאָלפן זיך לייגן גוט, ווייל צו אַלע צרות האָט זי געהאַט אַ אָפּעראַציע־וואונד, וואָס האָט איר באַשווערט דאָס ליגן. ער פלעגט דאָס טאָן, בעת ער איז דורכגעגאַנגען איבן וועג צום עס־זאַל אָדער פון אַ שפּאַציר און האָט אָפּגעטרעטן ביי איר. דערביי האָט ער געהייסן יאָאַכימען גיין ווייטער: ער וויל בלויז אַריינפאַלן גיך און אַ קוק טאָן אין נומער פיפציק. ער האָט דערביי געפילט זיך גליקלעך און פריי, אַ פרייד, וועלכע האָט זיך געשטיצט אויף דעם געפיל, אַז ער איז נוצלעך און אַז זיינע מעשים האָבן עפּעס אַ באַהאַלטענעם באַטייט. אין דעם אומשולדיק קריסטלעכן כאַראַקטער פון אָט־די מעשים האָט זיך אַריינגעמישט אַ מין ממזרשע הנאה, כאָטש פאַקטיש איז די עובדא געווען אַן ערלעכע, אַ פיינע און ליבנסווערטע, אַזוי אַז מ'וואָלט גאָרנישט געקאָנט האָבן קעגן דעם, סיי פון מיליטעריש, סיי פון הומאַניסטיש־פּעדאַגאָגישן שטאַנדפּונקט.

וועגן קאַרען קאַרסטעדט האָבן מיר דאָ נאָך נישט גערעדט. פונדעסטוועגן האָבן האַנס קאַסטאָרפּ און יאָאַכים זיך אַפילו ספּעציעל פאַראינטערעסירט מיט איר. זי איז געווען אַ ווייטיקע פּריוואַטע פּאַציענטין פון היפראַט און ער טאַקע האָט די קוזינען אויפמערקזאַם געמאַכט אויף דער קראַנקער. זי איז שוין פיר יאָר געווען דאָ אויבן, נישט געהאַט קיין מיטלען און געווען אָפּהענגיק פון שלעכטע קרובים. זיי האָבן געוואָרכט, אַז זי מוז שטאַרבן, און האָבן זי שוין אַמאָל געהאַט אַוועקגענומען פונדאַנען. בלויז אַדאַנק דער שתדלנות פון היפראַט האָבן זיי זי צוריק אַהיפגעשיקט. זי האָט געוואוינט אין „דאָרף" אין אַ ביליקן פּענסיאָנאַט, איז געווען אַלט ניינצן יאָר און — אָפּגעשוואַכט. האָר האָט זי געהאַט גלאַט-פאַרקעמטע, געשמירטע מיט אייל, אויגן, וואָס האָבן שרעקעדיק זיך אָנגעשטרענגט צו פאַרבאַהאַלטן יענעם גלאַנץ, וואָס האָט אינגאַנצן געשטימט מיט די הייצקע פלעקן אויף אירע באַקן. איר קול איז געווען כאַראַקטעריסטיש-צוגעדושעט, אָבער פונדעסטוועגן האָט עס געקלונגען סימפּאַטיש. זי האָט געהוסט כמעט אָן אויפהער און אַלע אירע פינגער-שפּיצן זיינען געווען באַדעקט מיט פּלאַסטערס. צוליב דער קרענק האָט זי דאָרטן געהאַט וואונדן.

דער היפראַט האָט וועגן איר גערעדט מיט די קוזינען און זיי געבעטן, זיי זאָלן זיך מיט איר באַזונדערס אָפּגעבן, ווייל זיי זיינען שוין אַזעלכע וואוילע בחורים. זיי האָבן עס טאַקע געטאָן. אָנגעהויבן האָט זיך עס מיט שיקן בלומען, דערנאָך זיינען זיי געווען צו גאַסט ביי דער אָרעמער קאַרען אין „דאָרף" אויף איר קליינעם באַלקאָן, שפּעטער האָבן זיי זאַלבעדריט זיך ווען-ס'איז פאַרוויילט: זיי זיינען אַ שטייגער, געגאַנגען אָנקוקן אַ גליטש-גייעג, אָדער אַ גייעג אויף באָב-שליטנס. וואָרעם דער ווינטער-סעזאָן פון ספּאָרט איז געווען אין פולן ברען, ס'איז פאַרגעקומען אַ ספּאָרט-וואָך, ס'זיינען איינגעאָרדנט געוואָרן אַלץ מער פאַרוויילונגען און פאָרשטעלונגען. ביז איצט האָבן די קוזינען צוגעזען דאָס בלויז צופעליק און ביי אַ געלעגנהייט. יאָאַכים איז דאָ געווען אַ שונא פון אַלע מינים צעשטרייונגען — נישט צוליב דעם איז ער דאָ געווען. ער איז בכלל דאָ נישט געווען, כדי צו לעבן און אויסצונוצן די צייט,

זי מאַכן אָנגענעם און פֿאַרשיידן. ער איז דאָ געווען בלויז אַן
אויסשליסלעך, כדי וואָס גיכער פּטור צו ווערן פֿון דעם גיפֿט,
ער זאָל אין פֿלאַכלאַנד קאָנען אויספֿירן זיין דינסט, די אמתדיקע, נישט
די קוראַציע־דינסט, וואָס איז געווען בלויז אַ סוראָגאַט, כאָטש איבער
זיין איך איר האָט ער זיך נישט פֿאַרגונען. צו באַטייליקן זיך
טעטיק אין די ווינטער־פֿאַרווייַלונגען איז אים געווען פֿאַרווערט און
סתם גאַפֿען זיך האָט ער נישט געהאַט קיין חשק. וואָס כ׳איז
נוגע האַנס קאַסטאָרפֿן, האָט ער זיך צו־שטאַרק, און אַ צו־שטרענגן
און אינטימען זין, געפֿילט פֿאַר אַ מיטגליד פֿון דאָ אויבן, ער זאָל
נאָך האָבן דעם קאָפּ און דעם ווילן צוצוקוקן זיך צו די פֿאַר־
ווייַלונגען פֿון יענע, וואָס זעען אין דעם היגן אָרט בלויז אַ ספּאָרט־
פּלאַץ.

אָבער דאָס באַרעמהאַרציקע פֿאַרנעמען זיך מיט דער אָרעמער
פֿריילין קאַרסטעדט האָט אַריינגעבראַכט אַן ענדערונג. יאָאַכים האָט
גאָרנישט געקאָנט זאָגן קעגן דעם, מיידן אַרויסצווייזן זיך פֿאַר
נישט־קריסטלעך אומברחמנותדיק. זיי האָבן אַרויסגענומען די קראַנ־
קע פֿון איר אָרעם צימער אין „דאָרף“ און האָבן זי אין אַ פֿרעכ־
טיק, פֿראָסטיק וועטער, אין וועלכן די זון האָט הייס געברענט, אַוועק־
געפֿירט אין ענגלישן קוואַרטאַל, וואָס האָט אַזוי געהייסן צוליב דעם
„האָטעל ד׳אַנגלטער“, וואָס האָט זיך דאָרטן געפֿונען. זיי זיינען
געגאַנגען צווישן די לוקסוס־געשעפֿטן פֿון דער הויפּט־גאַס. שליטנס
האָבן דאָרטן געקלונגען און ס׳האָבן אַרומשפּאַצירט רייכע עולם־
הזהניקעס און ליידיק־גייערס פֿון גאָר דער וועלט, איינוואוינער פֿון
קאַסינאָ און פֿון אַנדערע גרויסע האָטעלן, אָן די היטלען, אין מאָדישע
ספּאָרט־מלבושים פֿון איידעלע און טייערע שטאָפֿן, מיט ברוינע
פּנימער פֿון דער ווינטערדיקער זון און פֿון שניי־ליכט. צום סוף
זיינען זיי אַראָפּ אויף דעם אייז־פּלאַץ, וואָס איז געלעגן טיף אין
טאָל נישט ווייט פֿון קאַסינאָ. זומער איז דאָס געווען אַ לאָנקע,
וואו מען האָט געשפּילט אין פֿוט־באָל. מוזיק האָט געזעצט. די
קור־קאַפּעלע האָט קאָנצערטירט אויף דער עסטראַדע פֿון דער הילצ־
ערנער פּאַוויליאָן־געביידע, ביים עק פֿון דעם פֿיר־קאַנטיקן גליטש־
פּלאַץ, הינטער וועלכן די פֿאַרשנייטע בערג זיינען געשטאַנען אין אַ

טונקל־בלויער שײַן. זײ האָבן גענומען בילעטן, האָבן זיך דורכגעשטופּט צווישן עולם, וועלכער איז געזעסן פֿון דרײַ זײַטן אויף בענק, וועלכע גייען אַלץ העכער, ווי אין אַ טעאַטער. צום סוף האָבן זײ געפֿונען זייערע ערטער און זיך אַוועקגעזעצט קוקן. די קונסטלויפֿערס, לײַכט אָנגעטאָן, אין שוואַרצע טריקאָטן און אין קורטקעס באַזוימט מיט פֿוטער, האָבן זיך געוויגט, געשוועבט, געמאַכט פֿיגורן, געשפּרונגען און זיך געדרייט. אַ ווירט אָן פּאָרל, אַ מאַן און אַ פֿרוי, פּראָפֿעסיאָנעלע לויפֿערס, וואָס האָבן זיך נישט באַטייליקט אין קאָנקורס, האָבן געוויזן עפּעס אַזוינס, וואָס נאָר זײ האָבן געקאָנט אין דער גאַנצער וועלט, און אַרויסגערופֿן אַ מוזיק־טוש אין אַ בראַוואָ־פּאַטשערײַ. אינם קאַמף אַרום דעם שנעלקייט־פּריז האָבן זיך באַטייליקט זעקס יונגע מענער פֿון פֿאַרשיידענע נאַציאָנאַליטעטן. זײ זײַנען געלאָפֿן אײַנגעבויגענע, מיט די הענט אויף הינטן, טייל מאָל האָט עמעץ געמוזט צולייגן דאָס טאַשנטיכל צום מויל. אַזוי זײַנען זײ זעקס מאָל אַרומגעלאָפֿן דעם גרויסן פּירקאַנטיקן פּלאַץ. דער קלאַנג פֿון אַ גלעקל האָט זיך אויסגעמישט מיט דער מוזיק. פֿון צייט־צו־צייט האָט די מאַסע גענומען שטורמען און שרייען פֿון התפּעלות.

ס'איז דאָ געווען אַ פֿאַרשיידן־פֿאַרביק פּובליקום, האָרט, וואו ס'זײַנען געווען די דרײַ קראַנקע, די צוויי קוזינען און זייער דאַמע. ענגלענדער מיט שאָטישע היטעלעך און ווײַסע ציין האָבן גערעדט פֿראַנצויזיש מיט שטאַרק־פּערפֿומירטע דאַמען, וואָס זײַנען פֿון אויבן ביז אונטן אָנגעטאָן געווען אין פֿאַרביקע וואָלענע מלבושים און אַ טייל פֿון זײ האָבן אַפֿילו געטראָגן הויזן. קליין־קעפּיקע אַמעריקאַנער מיט גלאַט־פֿאַרקעמטע האָר און מיט פּייקעס אין די מײַלער האָבן געטראָגן פּעלצן מיט דעם פֿוטער אַרויס. רוסן, בערדיקע און עלעגאַנטע, מיט באַרבאַריש־רײַכע צורות און האָלענדער, מיט מאַלאַיִש* בלוט, זײַנען געזעסן צווישן דײַטשישן און שווייצאַרישן עולם. ס'זײַנען געווען אויך אַ סך מענטשן, וואָס האָבן גערעדט פֿראַנצויזיש און וועגן וועלכע ס'איז שווער געווען צו וויסן,

* א שבט אין אינדיע.

פֿונוואַנען זיי זײַנען: פֿון באַלקאַן, אָדער פֿון דער לעוואַנטע, אַ פּאַרדעכטיקן המין, צו וועלכן האַנס קאַסטאָרפּ האָט געהאַט אַ שטיקל שוואַכקייט. יאָאַכימען זײַנען זיי נישט געפֿעלן צוליב זייער צווייזדייטיקייט און כאַראַקטערלאָזיקייט. קינדער האָבן קאָנקורירט מיט זיך אין קונצן, זײַנען געפֿאַלן אויפֿן אײַז־פּלאַץ, אויף איין פֿוס אַ שניי־שוך און אויפֿן אַנדערן — אַ גליטשער. יינגלעך האָבן גע־שטופּט פֿאַר זיך גרויסע שופֿלעס, אין וועלכע ס'זײַנען געזעסן זייערע קליינע דאַמעלעך. מ'איז געלאָפֿן מיט ברענענדיקע ליכט און געוואונען האָט דער, וועלכער ס'איז צוגעקומען צו דער מעטע מיט אַ נישט־פֿאַרלאָשנס. בעתן לויפֿן האָבן זיי געמוזט אַריבער־קלעטערן איבער שטריקלעך אָדער מיט צינענע לעפֿל שייבן קאַר־טאָפֿל און אַרײַנוואַרפֿן אין קאַנען וואַסער. די גרויסע האָבן געקוקט פֿון געלעכטער. מ'האָט אָנגעוויזן אויף דעם רייכסטן, באַרימטסטן און שענסטן קינד, אויפֿן טעכטערל פֿון אַ האָלענדישן מיליאָנער, אויף דעם יינגל פֿון אַ פּרײַסישן פּרינץ און אויף אַ צוועלף־יעריק בחורל, וואָס האָט געטראָגן דעם נאָמען פֿון אַ וועלט־באַרימטער שאַמפּאַניער־פֿירמע. די אָרעמע קאַרען האָט זיך אויך געפֿרייט און דערבײַ געהוסט. זי האָט פֿון פֿרייד געפּאַטשט מיט די הענט און מיט די וואונדיקע פֿינגער־שפּיצן. זי איז געווען אַזוי דאַנקבאַר.

די קוזינען האָבן זי אויך געפֿירט אויף אַ באָב־שליטן־געיעג. ס'איז געווען נישט ווייט סײַ פֿון „בערגהאָף“, סײַ פֿון קאַרען קאַרסטעדטס וואוינונג, ווײַל דער וועג וואָס האָט געפֿירט באַרג־אַראָפּ פֿון „שאַץ־אַלפּ“, האָט זיך געענדיקט אין „דאָרף“ צווישן די געבײַדעס פֿון מערבדיקן שיפּוע. ס'איז דאָרטן געווען אײַנגעאָרדנט אַ קאָנטראָל־הײַזל, וואוהין מען האָט טעלעפֿאָניש איבערגעגעבן, ווען אַ באָב־שליטן איז אַרויסגעפֿאָרן. צווישן די געפֿרוירענע שניי־באַריערס, אויף די מעטאַל־גלאַנציקע ליניעס פֿון וועג האָבן זיך געגליטשט די פֿלאַכע שליטן, באַזעצטע מיט מענער און פֿרויען אין ווײַסער וואָל, אין שאַרפֿן פֿון כּלערליי נאַציאָנאַלע קאָלירן אויף דער ברוסט. מ'איז אַראָפּגעפֿאָרן פֿון דער הייך אײַנציקווײַז, געלאָזט גרויסע שטחים צווישן איין שליטן און דעם אַנדערן. מ'האָט געזען רויטע, אָנגעשטרענגטע פּנימער, אויף וועלכע ס'איז געפֿאַלן דער שניי. אויב אַ שליטן

האָט זיך אָנגעשטויסן, איבערגעקערט זיך און אויסגעשיט די פּאַסאַזשירן אין שניי, האָט דאָס פּובליקום תּיכּף דאָס אָפּגעפּאָטאָגראַפֿירט. אויך דאָ האָט געשפּילט מוזיק. די צוקוקער זיינען געזעסן אויף קליינע טריבונעס, אָדער זיי האָבן זיך צונויפֿגעשטופּט אויף דער שמאָלער גיי־סטעזשקע, וואָס איז אָפּגעריינִיקט געוואָרן לענג־אויס דעם וועג. ס'זיינען געזעסן מענטשן אויך אויף די הילצערנע בריקלעך, וואָס זיינען ווייטער־צו געלעגן איבער דעם וועג און פֿון הינטער וועלכע ס'איז פֿון מאָל צו מאָל אַרויסגעפֿלויגן אַ קאָנקורס־שליטן. מיט דעם זעלבן וועג — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געטראַכט — לאָזט מען אַראָפּ די מתים פֿון דער סאַנאַטאָריע, מיט אַ רעש פֿליען זיי דורך אונטער די בריקלעך, לענג־אויס די ליניעס, אַראָפּ צום טאָל. האַנס קאַסטאָרפּ האָט אויך גערעדט וועגן דעם.

זיי האָבן אַפֿילו אין איינעם אַ נאָכמיטאָג געפֿירט קאַרען קאַרסטעדט אין ביאָסקאָפּ־טעאַטער אין „פּלאַץ“, ווייל זי האָט פֿון דעם אַלעמען געהאַט אַזאַ הנאה. זיי זיינען געזעסן אין אַ שלעכטער לופֿט, וועלכע איז זיי געווען פֿיזיש פֿרעמד, ווייל זיי האָבן זיך שוין צוגעוויינט צו דער סאַמע ריינסטער. זי האָט זיך זיי געלייגט שווער אויפֿן האַרץ און זיי פֿאַרנעפּלט די מוחות. ס'האָט דאָרטן, אויף דער לייוונט פֿאַרבייגעציטערט פֿאַר זייערע ווייטוענדיקע אויגן אַ מאַסע לעבן, קליין, אָפּגעריסן און גיך, שפּרינגענדיק, צאַפּלענדיק־אומרויִק. ס'האָט אַקאָמפּאַנירט אַ קליינע מוזיק, וועלכע האָט צעגלידערט די קעגנוואַרטיקע צייט און אַזוי־אַרום איבערגעגעבן אַן אַוועקגעפֿליגענעם עבר. מיט באַגרענעצטע מיטלען האָט די מוזיק אויסגעשפּילט דעם גאַנצן רעגיסטער פֿון פֿייערלעכקייט און פּאָמפּע, ליידנשאַפֿט, ווילדקייט און גיריקער זינלעכקייט. ס'איז געווען אַ שפּאַנענדיקע ליבע־און מאָרד־געשיכטע, וואָס האָט זיך אָפּגעשפּילט אין הויף פֿון אַן אָריענטאַלישן דעספּאָט. מ'האָט געזען אינדערגיך אַ וועלט פֿון פּראַכט און נאַקעטקייט, פֿול מיט הערשערישער גיריקייט און רעליגיעזן צאָרן פֿון די אונטערגעוואָרפֿענע, אַ וועלט פֿון אַכזריות, גיריקייט, שטערבלעכע ליידנשאַפֿטן און סתּם אינטערעסאַנטע בילדער, צום ביישפּיל: די מוסקולאַטור פֿון תּלינישע הענט. בקיצור, דאָס בילד איז געווען פּראָדוצירט אין אַ נאָענטער קרובהשאַפֿט מיט די

שטילע וואַנטש; פֿון די צוקוקער, די פֿאָרשטייער פֿון דער אינטערנאַציאָנאַלער ציוויליזאַציע. סעטעמבריני, ווי אַ מענטש, וואָס נעמט אַלץ קריטיש, וואָלט זיכער אַרויסגעגעבן אַ שאַרפֿן משפּט אויף דער נישט-הומאַניסטישער פֿאָרשטעלונג; ער וואָלט מיט גלייכער און קלאַסישער איראָניע געזידלט דאָס מיסברוכן מיט דער טעכניק, כּדי צו באַלעבן אַזעלכע פֿאָרשטעלונגען, וואָס פֿאַרמיאוסן דעם מענטש. אַזוי האָט האַנס קאַסטאָרפּ געקלערט און וועגן דעם געשעפּטשעט צו זיין קוזין. פֿרוי שטער, דערפֿאַר, וואָס איז אויך דאָרטן געווען און געזעסן נישט ווייט פֿון זיי, האָט אויסגעזען צו זיין אינגאַנצן מיטגעריסן. איר רויט עם-האַרציש פּנים איז געווען אינגאַנצן פֿאַרקרימט פֿון הנאה.

אַגב, איז געווען דאָס אייגענע מיט אַלע אַנדערע בּיניער, וועלכע מ'האָט געזען אַרום זיך. אָבער ווען ס'האָט אָפּגעציטערט דאָס לעצטע בילד פֿאַר דער פּויזע, און זאַל איז ליכטיק געוואָרן און די מאַסע האָט דערזען פֿאַר זיך די ווייסע, ליידיקע לייוונט, איז אַפֿילו נישט געווען וועמען צו אַפּלאָדירן. ס'איז דאָ נישט געווען קיינער, וועמען מ'וואָלט געקאָנט דאַנקען מיט אַן אַפּלויז אָדער אַרויסרופֿן פֿאַר דער קונסטלערישער איפֿפֿירונג. די אַרטיסטן, וועלכע האָבן צוזאַמען געשאַפֿן די שפּיל, פֿון וועלכער מ'האָט גענאָסן, זיינען שוין לאַנג געווען צעזייט איבער זיבן ימים. מ'האָט בלויז געזען די שאָטן-בילדער פֿון זייער פּראָדוקציע, מיליאָנען בילדער און זייער קורצע פֿיקסירונגען, אויף וועלכע מ'האָט צעטיילט זייער שפּיל, כּדי מען זאָל שפּעטער קאָנען, ווען מ'וועט נאָר וועלן, צוריקצוגעבן עס דעם עלעמענט פֿון צייט אין אַ גיך-בּלינצלענדיקן לויף. דאָס שווייגן פֿון דער מאַסע נאָך דער אילוזיע האָט געהאַט אין זיך עפּעס פֿאַרגליווערטס און דערווידערדיקס. די הענט זיינען געבליבן ליגן אומזמעכטיק פֿאַר דעם גאָרנישט. מ'האָט זיך געריבן די אויגן, געגלאָצט פֿאַר זיך, געשעמט זיך פֿאַר דער ליכטיקייט און מ'האָט געוואָלט ס'זאָל צוריק ווערן פֿינסטער, כּדי מ'זאָל ווידער קאָנען קוקן, ווידער זען זאַכן פֿון אַמאָל צוריק איינגעפֿלאַנצט אין דער פֿרישער צייט, דערצו נאָך צוגעשמינקט מיט מוזיק.

דער דעספּאָט איז געשטאָרבן אונטערן מעסער, מיט אַ גע־
בריל פון אָפענעם מויל. מ׳האָט אָבער דעם געבריל נישט געהערט.
דערנאָך האָט מען געזען בילדער פון גאָר דער וועלט: דעם פּרעזי־
דענט פון דער פראַנצויזישער רעפּובליק אין צילינדער און מיט
אַ גרויסער סטענגע. ער איז געזעסן אין אַ קאָטש און געענט־
פערט אויף אַ באַגריסונג. מ׳האָט געזען דעם וויצע־קעניג פון אינדיע
אויף אַ חתונה פון עפּעס אַ ראַדזשאַ; דעם דייטשן קרוינפּרינץ אין
אַ קאַזאַרמע אין פּאָטסדאַם. מ׳האָט געזען דאָס לעבן אין די מנהגים
פון תּושבים אין אַ דאָרף אין ניימעקלענבורג*, אַ קאַמף צווישן הע־
נער אין באָרנעאָ, נאַקעטע ווילדע מענטשן, וואָס בלאָזן אין נאָז־
פלייטן, פאַנגען ווילדע העלפאַנדן, אַ צערעמאָניע אין סיאַמישן קי־
ניגלעכן הויף, אַ באָרדעל־גאַס אין יאַפּאַן, וואו גיישעס זיצן הינטער
הילצערנע שטייגן. מ׳האָט געזען אַיינגעוויקלטע סאַמאָיעדן פאָרן אין
רען־שליטנס דורך אַ צפון־אַזיאַטישן שניי־סטעפּ, רוסישע עולה־רגלס,
וואָס זיינען מתפּלל אין חברון, אַ פּערסישן פאַרברעכער, וואָס קריגט
געשלאָגן מיט שטעקנס איבער די פיס. מ׳האָט זיך געפונט, ווי
מ׳וואָלט געווען דערביי. דער שטח איז פאַרשוואונדן, די צייט צו־
ריקגערוקט, פון „ערגעץ און אַמאָל" איז געוואָרן אַ לויפנדיק, שווינדל־
דיק „דאָ און איצט", באַגלייט מיט מוזיק. פּלוצלונג האָט זיך דער־
נענטערט אין אַ נאַטירלעכער גרייס אַ יונגע מאַראָקישע פרוי אין
געשטרייפלטע זיידענע בגדים, באַהאַנגען מיט קייטן, רינגען און קלאַמ־
רעס, די שפּיציקע בריסטן — האַלב־אָפּגעדעקט. אירע נאָזלעכער
זיינען געווען ברייט, אירע אויגן פול מיט חיהשקייט, איר פּנים האָט
נישט גערוט. זי האָט געלאַכט מיט אַ מויל ווייסע ציין, האָט
מיט אַ האַנט פאַרשטעלט די אויגן ווי אַ שירעם און די נעגל
זיינען געווען ווייסער פון פלייש. מיט דער אַנדערער האַנט האָט
זי געוואונקען צום פּובליקום. מ׳האָט מיט פאַרלעגנהייט אַיינגעקוקט
זיך אינעם פּנים פון דעם רייצנדיקן שאָטן, וואָס האָט אויסגעזען,
ווי ער וואָלט געזען, כאָטש פּאַקטיש האָט ער גאָרנישט געזען און איז

---

* אַן אינזל פון דעם א. ג. ביסמאַרק־אַרכיפּעלאַג אין די דייטשע קאָ־
לאָניעס אויפן שטילן אָקעאַן.

נאָרנישט געפילט די בליקן פון עולם. דאָס לאַכן און דאָס ווינקען
פון אָט־דעם שאָטן איז נישט געווען קיין קעגנוואַרט, נאָר איז גע=
שען עתּעץ אין אַמאָל, אַזוי, אַז ס'וואָלט געווען אומויניק צו
ענטפערן דערויף. דאָס האָט, ווי געזאָגט, צוגעגעבן דער הנאה אַ
געפיל פון אוממעכטיקייט. דערנאָך איז דער פאַנטאָם פאַרשוואונדן.
די לייזונג איז פול געוואָרן מיט אַ ליידיקער העלקייט און ס'איז
דערויף געשטאַנען דאָס וואָרט „ענדע". דער ציקל פון דער פאָר=
שטעלונג האָט זיך געענדיקט און מ'איז שטום אַרויס פון טע=
אַטער. בשעת־מעשה איז פונדרויסן אָנגעקומען אַ ניי פובליקום, פאַר
וועלכן מ'וועט אויפסניי איבערחזרן די גאַנצע מעשה.

די פרוי שטער האָט זיך דערנאָך אָנגעשלאָסן אין זיי און
האָט זיי אָנגערעדט, מ'זאָל אַוועק אין קאַפע פון קאַסינאָ. די
אָרעמע קאַרען איז געווען אַזוי דאַנקבאַר, אַז ז' האָט אַזש צונויפ=
גענומען די הענט. אויך דאָ האָט געשפּילט מוזיק. אַ קליינער אָר=
קעסטער, אַלע אָנגעטאָן אין רויטן, האָט געשפּילט אונטער דער
אָנפירונג פון אַ טשעכישן אָדער אונגאַרישן ערשטן פידלער, וועל=
כער איז געשטאַנען אויסערן אָרקעסטער צווישן די טאַנצנדיקע פּאָר=
לעך און האָט געשפּילט אויף זיין אינסטרומענט, דרייענדיק דערביי
פייערדיק מיטן גאַנצן קערפּער. ביי די טישן איז געווען עלעגאַנט
און לעבעדיק. מ'האָט אַרומגעטראָגן זעלטענע משקאות. די קוזי=
נען האָבן באַשטעלט פאַר זיך און פאַר דעם מיידל אָראַנזשאַדע, כדי
זיך אָפּצוקילן, ווייל ס'איז געווען הייס און אַ שטויב, פרוי שטער
האָט זיך געהייסן דערלאַנגען זיסן שנאַפּס. אין דער צייט — האָט
זי געזאָגט — איז דאָ נאָך נישט דאָס אמתדיקע לעבן. די טענץ
ווערן לעבעדיקער ערשט שפּעטער. אַ מאַסע פּאַציענטן פון פאַר=
שיידענע סאַנאַטאָריעס און סתּם קראַנקע פון די האָטעלן און פון
דער קאַסינאָ גופא באַטייליקן זיך אין די טענץ, אַ סך מער ווי
איצט. נישט איין שווער־קראַנקער האָט פונדאַנען אַוועקגעטאַנצט
אויפן עולם־האמת, איבערקערנדיק דעם בעכער פון לעבנספרייד אין
in dulci jubilo באַקומען דעם לעצטן בלוט־שטורין.
פרוי שטער מיט איר עם־הארצות האָט איף אַ שרעקלעכן אופן
צעקאַליעטשעט אָט־די צוויי ווערטער. דאָס ערשטע וואָרט האָט זי ווי

אַרויסגענומען פון איר מאַנס איטאַליעניש־מוזיקאַלישן ווערטער־אַ צו־
אין עס איז איבערגעדרייט אויף דאָלטשע. דאָס צווייטע האָט דער־
מאָנט אין „פּיעדראָ"!*, „יובילײַ", אָדער איין גאָט ווייסט אין וואָס.
די קוזינען האָבן תיכּף גענומען ציען פון די שטריק אין זייערע
קאָפּלעס, בשעת זיי האָבן דערהערט אָט־דעם לאַטיין. אָבער די שוועס־
טער האָט זיך נישט אָנגעשטויסן. פאַרקערט, זי האָט אויסגעשטשירעט
נאַריש אירע האָזישע ציין און האָט מיט תּמהלעך און שטעך־
ווערטלעך געפּרוּווט דערגיין די באַציִונג פון די דריי יונגע מענטשן.
זיכער איז זי, אין דעם פאַל, געווען בלויז דערין, וואָס ס'איז נוגע
דער קאַרען. עס טוט איר אַוודאַי אַ הנאה, וואָס בײַ איר ליכטער
פּיתוּיִ באַשיצן זי אַזעלכע צוויי עלעגאַנטע ריטערס. אַזוי האָט פרוי
שטער אַליין געזאָגט. ווייניקער קלאָר איז איר געווען דער ענין
מצד די קוזינען. אָבער בײַ איר גאַנצער טיפּשות און עם־האָרצישע
קייט, האָט איר די ווײַבערישע אינטויִציע פאָרט אַרויסגעהאָלפן עפּעס
צו דערגיין, כאָטש בלויז האַלב און אויף אַן אָרדינערן אופן. וואָ־
רעם זי האָט פאַרשטאַנען און האָט געגעבן אָנצוהערן מיט שטעך־
ווערטלעך, אַז דער אמתדיקער און פּאַקטישער ריטער איז דאָ האַנס
קאַסטאָרפּ און דער יונגער צימסען אַסיסטירט בלויז. זי האָט זיך
אויך געכאַפּט, אַז פאַר האַנס קאַסטאָרפּן, וואָס זיין אינערלעך גע־
פיל צו פרוי שאָשאַ איז דער שטער געווען באַקאַנט, איז די נע־
בעכדיקע קאַרען בלויז אַ סוראָגאַט, ווייל צו יענער קאָן ער זיך
נישט דערנענטערן. דער האָזיקער קוק אויף דער זאַך האָט זייער
געפּאַסט פאַר דער פרוי שטער, האָט נישט געהאַט אין זיך קיין שום
עטישע פאַרטיפטקייט און איז אַרויסגעוואַקסן פון איר אָרדינערער
אינטויִציע. דערפאַר טאַקע האָט האַנס קאַסטאָרפּ אויף אירע פלאַך־
שטעכעדיקע אָנצוהערענישן אָפּגעענטפערט בלויז מיט אַ מידן ביטול־
דיקן בליק. אַוודאי איז פאַר אים דער צוזאַמענקום מיט דער אָרעמער
קאַרען געווען אַ מין סוראָגאַט און אַ נוצלעך הילף־מיטל, אַקוראַט
ווי אַלע אַנדערע באַרעמהאַרציקע טאַטן. אָבער גלייכצייטיק זיינען
זיי געווען אַ צוועק פאַר זיך אַליין, אָט־די מעשים טובים. די צו־

* אויסרוף: עס ברענט.

פרידנקייט זיינע, בעת ער האָט אָנגעקאָרמעט מיט קלעי די געשלאָגענע מאַלינקראָדט, אויסגעהערט פון פרעגן די שילדערונג וועגן דער שרעקלעכער ליגנען-צעטרייסלונג, אָדער בעת ער האָט געזען די אָרעמע קאַרען פון גרויס פרייד פּאַטשן אין די הענט מיט די פאַרפלאַסטערטע פינגער-שפּיצן, — אָט די צופרידנקייט איז געווען, וואָס אמת, אַן איבערגעטראָגענע און פול מיט פּניות, אָבער אויך אַ דירעקטע און אַ ריינע. זי האָט געשטאַמט פון אַ גייסטיקער שטימונג, וועלכע איז געווען דער סאַמע היפוך פון יענער, וועלכע סעטעמבריני האָט פאַרטרעטן פּעדאַגאָגיש. דאַנק קאַטאַסטראָפן האָט זיך געדאַכט, אַז פונדעסטוועגן קען דערויף חל זיין סעטעמבריניס באַצייכענונג: Placet experiri.

דאָס הייזל, אין וועלכן קאַרען קאַרסטעדט האָט געוואוינט, איז געלעגן נישט ווייט פון וואַסער-פאַל און פון די באַן-שינעס ביי דעם וועג, וואָס פירט קיין „דאָרף". דערפאַר איז פאַר די קוזינען באַקוועם געווען אָפּצוטרעטן ביי איר, ווען זיי האָבן זי געוואָלט מיטנעמען אויף זייער רעגולאַמין-שפּאַציר נאָכן פרישטיק. גייענדיק אַזוי צו „דאָרף" צו, כדי צוצוקומען צו דער הויפּט-פּראָמענאַדע, האָבן זיי געזען פאַר זיך דעם קליינעם „שיאַהאָרן", דערנאָך ווייטער רעכטס — דריי שפּיצן, וועלכע מ'האָט גערופן די „גרינע טורעמס". איצט זיינען זיי אויך צוגעדעקט געווען מיט בלענדיק-זוניקן שניי. נאָך ווייטער אויף רעכטס האָבן זיי געזען דעם שפּיץ פון באַרג אין „דאָרף". אויף אַ פערטל פון זיין הייך האָט מען געזען דעם בית-עולם פון „דאָרף", וואָס איז געווען אַרומגערינגלט מיט אַ מויער. מ'האָט, ווייזט אויס, געזען פון דאָרטן אַ שיינע פּאַנאָראַמע, אפשר די אָזערע. דערפאַר טאַקע איז איינגעפאַלן צו מאַכן אַהין אַ שפּאַציר. איינמאָל זיינען זיי טאַקע אַרויף אַהין, אין דרייען. ס'איז געווען אין אַ שיינעם פאַרמיטאָג. בכלל זיינען אַלע טעג געווען שיינע: זוניקע און אָן ווינטן, טיף-בלויע, ברענענדיק-פראָסטיקע און צעפינקלטע. די קוזינען — איינער מיט אַ ציגל-רויט פּנים, דער צווייטער ברוין — זיינען געגאַנגען אין די בלוזע אָנצוגן, ווייל די מאַנטלען זיינען שווער געוואָרן — אַזוי האָט געברענט די זון. דער יונגער ציימסען איז געגאַנגען אין אַ ספּאָרט-

אָנצוג און אין גומענע שניי־שיך, האַנס קאַסטאָרפּ — אין אַזעלכע
שיך, אָבער מיט לאַנגע הויזן, ווייל ר'איז נישט געווען בטבע געניי־
אַריינגעטאָן אין קערפּער, כדי צו טראָגן קורצע. ס'איז געווען צווישן
אָנהייב און מיטן פעברואַר, שוין אין נייעם יאָר. ריכטיק, ס'איז
געוואָרן אַ ניי יאָר, זינט האַנס קאַסטאָרפּ איז אַהין־געקומען אַהער.
מ'האָט איצט געשריבן אַ נייע דאַטע. אַ גרויסער ווייזער פון וועלט־
צייט־זייגער האָט זיך איבערגערוקט אויף איין שטריכעלע. פאַרשטייט
זיך, אַז ס'איז נישט געווען דער סאַמע גרעסטער, יענער ווייזער,
וועלכער ווייזט־אָן יאָר־טויזנטער. זייער ווייניק פון יענע, וואָס לעבן
איצט, וועלן דערלעבן יענע צייט. ס'איז אויך נישט געווען דער ווייּ־
זער, וואָס ווייזט אָן אויף יאָר־הונדערטער אָדער אויף צענער־יאָרן.
דאָס נישט. אָבער דער יאָר־ווייזער האָט זיך ערשט נישט לאַנג אַ
רוק געטאָן, כאָטש האַנס קאַסטאָרפּ איז נאָך דאָ נישטאָ קיין יאָר,
נאָר ערשט אַ ביסל מער פון אַ האַלבס. איצט שטייט דער יאָר־
ווייזער אויף איין אָרט, ווי ביי דעם מין גרויסע זייגערס, ביי וועלכע
דער ווייזער רוקט זיך איבער יעדע פינף מינוט, און ער וואַרט ביז
ער וועט זיך ווידער אַ רוק טאָן. אָבער ביז דעמאָלט מוז נאָך
דער חודש־זייגער צען מאָל זיך איבערהוקן, אַ ביסל מער וויפיל מאָל
ער האָט זיך שוין אַ רוק געטאָן, זינט האַנס קאַסטאָרפּ איז שוין
דאָ אויבן. דעם פעברואַר האָט ער נישט אַריינגערעכנט, ווייל אָנ־
געהויבן, הייסט: אַוועקגעגאַנגען, אַקוראַט ווי אָפּגעטוישט איז אויס־
געגעבן.

די דריי זיינען, הייסט עס, אויך אַמאָל אַוועק שפּאַצירן צום
בית־עולם אויפן באַרג אין „דאָרף“. צוליב עקזאַקטער גענויקייט מוז
מען אויך אָט־דעם שפּאַציר פאַרצייכענען. די אָנרעגונג דערצו האָט
געגעבן האַנס קאַסטאָרפּ. יאָאַכים האָט אין אָנהייב זיך געקווענקלט
צוליב דעם מצב פון דער אָרעמער קאַרען, צום סוף, אָבער, האָט
ער אַיינגעזען און מודה געווען, אַז ס'האָט נישט קיין זין צו
שפּילן זיך מיט איר אין באַהעלטעניש און זי מיט סכנת נפשות
אויסצוהיטן, ווי ס'וויל די פּחדנותדיקע שטער, פון אַלץ, וואָס דער־
מאָנט אין עקזיטוס*. קאַרען קאַרסטעדט איז נאָך נישט געווען אין

* = דער סוף (לאַטייניש).

דער לעצטער סטאַדיע, ווען דער קראַנקער וויל זיך אַליין אָפּנאַרן. זי האָט געוואוסט, וואו ס'האַלט מיט איר און פֿונוואַנען ס'נעמט זיך די נעקראָזע* אין אירע פֿינגער־שפּיצן. זי האָט אויך געוואוסט, אַז אירע האַרטע קרובים וועלן אַפֿילו נישט וועלן הערן וועגן דעם ליקוים, זי טויטערהייט אַהיימצוטראַנספּאָרטירן, נאָר אַז נאָך דעם עקויטום וועט מען איר געבן אַ באַשיידן שטיקל פּלאַץ מאַקע דאָרטן אויבן. בקיצור, מ'האָט געקאָנט גאַנץ גוט אײַנזען, אַז דער דאָזיקער שפּאַציר איז פֿאַר איר מאָראַליש־פּאַסיקער, ווי וועלכער ס'איז אַנדערע, אַ שטיגער — צום באָב־שליטן־גליטש, אָדער אין קינאָ אַרײַן. אַגב, איז עס געווען נישט מער, ווי אַן אָנשטענדיקער אַקט פֿון חברשאַפֿט צו מאַכן אַ וויזיט די מתים אויבן, בתנאַי, ווען מ'קוקט נישט אויפֿן בית־עולם, ווי אויף אַ פּשוט אינטערעסאַנט אָרט און נייטראַלן שפּאַציר־פּלאַץ.

זיי זײַנען אַרויפֿגעקראָכן אַהין איינער נאָכן אַנדערן, ווײַל אויף דעם שמאָלן שטעגל צווישן שניי האָט געקאָנט גיין בלויז איין מענטש. צום סוף האָבן זיי געלאָזט הינטער און אונטער זיך די העכסטע ווילעס אויפֿן שיפּוע און שטײַגנדיק אין דער הייך האָבן זיי געזען, ווי די היימישע לאַנדשאַפֿט אין איר גאַנצער ווינטערדיקער פּראַכט ווערט אין דער פּערספּעקטיוו אַ ביסל ברייטער און צעעפֿנטער. זי האָט זיך מער אויסגעשפּרייט צו צפֿון־מזרח צו קעגן דעם אַרײַנגאַנג פֿון טאָל. ס'איז אַרויסגעשוואומען דער דערוואַרטעטער אויסבליק אויף דער אָזערע, וואָס איז געווען באַוואַקסן אַרום מיט וואַלד, צוגעפֿרוירן און פֿאַרשיט מיט שניי. פֿון סאַמע ווייטסטן ברעג האָבן זיך, דאַכט זיך, צונויפֿגעטראָפֿן אויף דער ערד שיפּועים. הינטער זיי האָבן אַרויסגעקוקט פֿרעמדע בערג־שפּיצן, וואָס האָבן זיך, פֿאַרשנייטע, אַרײַנגעשטאָכן אין דער בלויקייט פֿון הימל. זיי האָבן זיך צוגעקוקט דערצו, בעת זיי זײַנען געשטאַנען אין שניי פֿאַר דעם שטיינערנעם טויער, וואָס האָט אַרײַנגעפֿירט אין בית־עולם. צום

* דאָס אָפּשטאַרבן פֿון די ביינער.

סוף זיינען זיי אַריין אַהין דורך אַן אייזערנער שטאַכעטן=טיר, וועלכע איז געווען איינגעפּאַסט אין שטיינערנעם טויער און נישט פֿאַרשלאָסן, נאָר האַלב צוגעלענט.

אויך דאָ זיינען געווען אָפּגערייניקטע שטעגלעך. זיי האָבן זיך געשלענגלט צווישן די אַרומגעקראַצטע קבֿרים=בערגלעך, באַשיטע מיט קישנס שניי, וואָס=די גוט און גלייך=געבעטע מתים=געלעגערס מיט זייערע צלמים פֿון שטיין און מעטאַל, מיט זייערע קליינע מאָנומענטן, באַפּוצטע מיט אותיות און מעדאַליאָנען. פֿונדעסטוועגן האָט מען נישט געזען קיין זכר פֿון קיין מענטש. די שטילקייט, אָפּגעזונדערטקייט, שלווהדיקייט פֿון דעם אָרט האָט אויף פֿאַרשיידענע אופֿנים זיך אויסגעוויזן טיף און סודותדיק. אַ קליין שטיינערן מלאַכל אָדער אַ גאָטל, מיט אַ שניי=היטעלע קרום אויפֿן קעפּל, איז געשטאַנען ערגעץ צווישן דער געדיכטעניש און האָט געהאַלטן אַ פֿינגער אויף די ליפּן; עס האָט אויסגעוויזן, ווי דער געניוס פֿון דעם אָרט, ס׳הייסט: דער געניוס פֿון שווייגן. מ׳האָט אַלנפֿאַלס זייער שטאַרק געפֿילט אין דעם שווייגן דעם היפּוך פֿון ריידן, אַ פֿאַרשטומטקייט, הייסט עס, נישט קיין ליידיקייט און פּוסטקייט. פֿאַר די צוויי מענער וואָלט, אַלנפֿאַלס, געווען אַ געלעגנהייט אַראָפּצונעמען די היטלען, ווען זיי וואָלטן געטראָגן. אָבער זיי זיינען געגאַנגען אין די בלויזע קעפּ, האַנס קאַסטאָרפּ אויך. דערפֿאַר זיינען זיי בלויז הינטער קאָרען נאָכגעגאַנגען מיט דרך=ארץ, מיט דעם גאַנצער שווערקייט פֿון גוף אויף די פֿינגער פֿון די פֿיס, וויגנדיק זיך עטוואָס אויף רעכטס און אויף לינקס און איינער נאָכן אַנדערן.

דער בית=עולם איז געווען געבויט נישט רעגלמעסיק; אָנגעהויבן האָט ער זיך ווי אַ שמאָלער פּירעק קעגן דרום=צו, דערנאָך האָט ער זיך צעצווייגט, אויך גלייכעקיק אין ביידע זייטן. אַפֿנים, אַז מ׳האָט אים אַ סך מאָל געמוזט פֿאַרגרעסערן און צונעמען נייע שטיקער פֿעלד. פֿונדעסטוועגן איז אַלץ געווען כמעט אינגאַנצן באַלייגט, סיי לענגאויס דער מויער, סיי אינעווייניק, אויף די ווייניקער חשובֿע ערטער. ס׳איז שווער געווען צו וויסן, ווי אַזוי מ׳וואָלט דאָ נאָך אויסגעפֿונען אַ אָרט פֿאַר עמעצן. אַ היפּש שטיק צייט

זיינען די דריי אַרומגעקראָכן דיסקרעט אויף די שמאָלע דורכגענג און שטעגלעך צווישן די מצבות. דערביי האָבן זיי זיך אַלעמאָל אָפּגעשטעלט, כדי אַרויסצולייענען אַ נאָמען, אַ דאַטע פון געבוירן און שטאַרבן. די מצבות און די צלמים זיינען געווען פּשוטע און אָן איבעריקע באַפּוצונגען. וואָס ס׳איז טוט די אויפשריפטן, זיינען דאָרטן געווען נעמען פון אַרבע פינות עולם, ענגלישע, רוסישע, אָדער בכלל סלאַווישע, אויך דייטשע, פּאָרטוגעזישע און אַלע אַנדערע. אָבער אויף די דאַטן איז געלעגן אַ ספּעציעלער חותם: דער מהלך צווישן איין דאַטע און דער אַנדערער איז געווען אויפפאַלנדיק קליין, די צייט צווישן געבוירן און עקזיטוס האָט אָנגענומען אומעטום בערך צוואַנציק יאָר, נישט אַ סך מער. דער גאַנצער בית־עולם איז כמעט באַלייגט געווען מיט בלויז יונגוואַרג, וואָס איז זיך צונויפגעפאָרן אַהער פון דער גאַנצער וועלט און איינמאָל פאַר אַלעמאָל אָנגענומען אַ האָריזאָנטאַלע פּאָזיציע.

ערגעץ טיף, צווישן די געדיכטע קברים, אינעווייניק אינמיטן בית־עולם, איז געווען אַ פלאַך שטיקל פּלאַץ, אַ מענטש די לענג. עס איז געלעגן גלייך און נישט פאַרנומען צווישן צוויי קברים, וואָס אויף זייערע מצבות האָבן געהאַנגען אייביקע קראַנצן. די דריי באַזוכער זיינען נישט ווילנדיק דאָרטן געבליבן שטיין. פאַר זיי איז געשטאַנען די פרוילין און זיי האָבן אַלע געלייענט די דינע אותיות אויף די שטיינער. האַנס קאַסטאָרפּ — אָפּגעלאָזן, די הענט פאַרלייגט פאַר זיך, מיט אַן אָפן מויל און שלעפעריקע אויגן; דער יונגער צימסען — מיט צונויפגערוקטע פיס און נישט בלויז גלייך, נאָר אַפילו אַ ביסל נעבויגן אויף צוריק. די קוזינען האָבן גלייכצייטיק — זייטיק און בגנבה געכאַפּט אַ בליק אויף קאַרען קאַרסטעדטס מינע. זי האָט עס באַמערקט און געשטאַנען אַ פאַרשעמטע און באַשיידענע, דער קאָפּ אַ ביסל קרומלעך־פאָרויס. זי האָט באַהאַלטן געשמייכלט מיט אויסגעשפּיצטע ליפּן און דערביי גיך צוגעפינטלט מיט די אויגן.

וואַלפּורגיס נאַכט*

אין עטלעכע טעג אַרום איז געוואָרן זיבן חדשים, זינט דער יונגער האַנס קאַסטאָרפּ איז געזעסן דאָ אויבן. פינף האָט שוין יאָאַכים געהאַט הינטער זיך, בעת האַנס קאַסטאָרפּ איז אָנגעקומען. איצט איז שוין געווען צוועלף חדשים, אַ קײַלעכיק יאָר. קײַלעכיק אין קאָסמישן זין: זינט דער קלײנער, שלעפּ-קרעפּטיקער לאָקאָמאָטיוו האָט יאָאַכימען אָפּגעשטעלט אַהער, האָט די ערד זיך אַרומגעדרייט איינמאָל אַרום-אין-אַרום דער זון און איז צוריקגעקומען צו דעם דעמאָלטיקן פּונקט. ס'איז געווען קאַרנאַוואַל-צייט; גאָר נאָענט צו פאַסטנאַכט איז האַנס קאַסטאָרפּ געוואָר געוואָרן בײַ דעם פאַראַיאָריקן פּאַציענט, ווי דאָ פירט זיך דעמאָלט.

— מאַגניפיק** — האָט געענטפערט סעטעמבריני, וועלכן די קוזינען האָבן דעמאָלט ווידער געטראָפן בײַ דעם פאַרמיטאָג-שפּאַציר — ספּלענדיד!*** — האָט ער געענטפערט. — ס'איז דאָ אַזוי פריילעך, ווי אין פּראַטער****, איר וועט זען, אינזשעניער. דעמאָלט זיינען מיר גלײַך גלענצנדיקע פּאַצעטן — האָט ער געזאָגט און נישט אויפגעהערט מיט זײַן אָפן מויל צו וויצלען זיך, דערבײַ האָט ער געמאַכט גלונגענע זשעסטיקולאַציעס מיט זײַנע הענט, אַקסלען און מיטן קאָפּ. וואָס ווילט איר האָבן, אַפילו אין דער maison de santé***** קומען פאָר טיילמאָל בעלער, פאַר די אידיאָטן און משוגעים, אַזוי האָב איך געלייענט. פאַרוואָס-זשע דאָ נישט? דער פּראָגראַם אַנטהאַלט די פאַרשיידנסטע danses macabres******, קאָנט איר אײַך פאָרשטעלן. ליידער קאָן אַ געוויסער טייל פון די פאַראַיאָריקע נישט נעמען קיין אָנטייל, ווייל די פייערונג ענדיקט זיך נישט שפּעטער ווי האַלב צען...

---

* די נאַכט פאַרן 1 מאַי, ווען די כישוף-וועלט הוליעט, לויט אַן אַבערגלויבן.

** פּרעכטיק.

*** הערלעך.

**** דער באַוואוסטער פאָלקס-פּאַרק אין ווין.

***** שפּיטאָל.

****** טויטן-טענץ.

— איר מיינט... אַך אַזוי, אויסגעצייכנט! — לאַכט האַנס קאַסטאָרפּ — איר זייט אַ חוזק־מאַכער! — „האַלב צען" — האָסט געהערט, דו? צו פרי, הייסט עס, אַז „אַ געוויסער טייל" פון די פּאַראַיאַריקע זאָל נאָך קאָנען באַוויזן אָנטייל צו נעמען, מיינט הער סטעמבעריני. האַ־האַ, נישט־היימלעך. דאָס איז יענער טייל, וואָס האָט אין משך פון דער צייט זיך אָפּגעזעגנט מיטן ביסל „פליייש". דו פאַרשטייסט דעם וואָרט־שפּיל? אַלנפאַלס בין איך געשפּאַנט — האָט ער געזאָגט. — איך האַלט עס פאַר ריכטיק, וואָס מיר פייערן דאָ אַזוי די יום־טובים, ווי זיי פאַלן אויס און מיר שטרייכן אונטער אויף אַן אָנגענומענעם אופן די עטאַפּן, די אַיינשניטן, כדי ס'זאָל נישט זיין אַזוי איינטאָניק, אָן שום איבעררייסן. דאָס וואָלט געווען עפּעס מאָדנע. דאָ האָבן מיר געהאַט ווייַנאַכט און ניי־יאָר, איצט קומט, הייסט עס, פאַסט־נאַכט. דערנאָך וועט זיך אונטעררוקן דער פּאַלמען־זונטאָג (קריגט מען דאָ בייגל?), די גרויסע וואָך, פּסחא און דער־נאָך שבועות. דאָס איז אינגאַנצן אין זעקס וואָכן שפּעטער. דערנאָך וועלן מיר שוין באַלד האָבן דעם לענגסטן טאָג, ווען ס'הייבט אָן באַלד צומאָרגנס ווערן פריער נאַכט, פאַרשטייסט איר, און דערנאָך וועט נעמען גיין צו האַרבסט...

— שטייט! שטייט! — האָט סעטעמבריני אַ רוף געטאָן, דערביי האָט ער אַ הייב געטאָן דאָס פּנים צום הימל און צוגעדריקט די האַנט־פלאַכן צו די שלייפן — שווייגט! איך פאַרווער אייך אויף אַזאַ אופן צו צעלאָזן זיך!

— אַנטשולדיקט, איך זאָג דאָך פאַרקערט... אַגב, וועט דאָך בערענס סוף־כל־סוף פועלן ביי זיך צו מאַכן אַיינשפּריצונגען און זיך אַ נעם טאָן צו מיין קרענק. ווייל כ'האָב כסדר זיבנאונדרייסיק פיר, פינף, זעקס און אויך זיבן. ס'וויל זיך גאָרנישט ענדערן. איך בין און בלייב נאָך אַלץ אַ ציטערדיק קינד פון לעבן. אויף לאַנג בין איך נישט פאַרמשפּט. ראַדאַמאַנט האָט מיר אַפילו נישט אַריינגעצימבלט קיין באַשטימטן טערמין, אָבער ער זאָגט, אַז ס'וואָלט געווען אומזיניק איבערצורייסן די קוראַציע פאַר דער צייט, אויב כ'בין שוין אַזוי לאַנג דאָ אויבן און אַזויפיל צייט אַריינגעלייגט, אויב מ'קאָן אַזוי זאָגן. וואָס פאַר אַ נוצן וואָלט עס געהאַט, ווען ער באַשטימט מיר אַפילו אַ טער־

מין? דאָס וואָלט געהאַט אַ קנאַפּן באַטייט. ווען ער זאָגט, צום ביישפּיל: אַ האַלב יאָר, איז עס צו ווייניק אָנגעכאַפּט און מ'מוז זיין צוגעגרייט אויף מער. דער בעסטער באַווייז איז מיין קוזין. ער האָט געזאָלט זיין פּאַרטיק אין אָנהייב היינטיקן חודש — פּאַרטיק, מיין איך: אויסגעהיילט. אָבער דאָס לעצטע מאָל האָט אים בערענס ווידער צוגעלייגט פיר חדשים ביז ער וועט זיין אינגאַנצן אויסגעהיילט. — נאַ, איז וואָס־זשע וועט דעמאָלט זיין? דעמאָלט וועט זיין דער לענגסטער זומער־טאָג, ווי איך האָב טאַקע געזאָגט (ניט כדי צו רייצן זיך מיט אייך) און ס'וועט ווידער גיין צו ווינטער. אָבער אין דעם מאָמענט האַלטן מיר אוודאי ערשט ביי פּאַסט־נאַכט. איר הערט, מיר געפעלט עס זייער, וואָס מיר וועלן איינס באַיינס פייערן דעם יום־טוב, ווי ס'שטייט אין לוח. פרוי שטער זאָגט, אַז אין דער לאָזשע פון משרת קאָן מען קויפן טרומייטערלעך פאַר קינדער?

דאָס איז געווען אמת. שוין ביים ערשטן פרישטיק אין קאַרנאַוואַל־טאָג, וואָס איז געקומען, איידער מ'האָט זיך אומגעקוקט, האָט מען אין עס־זאַל געהערט פאַרשיידענע טענער פון קינדישע בלאָז־אינסטרומענטן, אַ קוויטשעריי און אַ פּייפעריי. ביים מיטאָג זיינען פון געגנזערס, ראַזומוססענס און קלעפעלדס טיש געפלויגן פאַפּירענע שלאַנגען. אַ סך מענטשן, צום ביישפּיל, מאַרושיאַ מיט די קיילעכיקע אויגן, האָבן געטראָגן אויפן קאָפּ פאַפּירענע שקאַרמוצן, וועלכע מ'האָט אויך געקאָנט קויפן ביים הינקעדיקן משרת אין דער לאָזשע. אין אָוונט איז אין זאַל און אין די קאָנווערזאַציע־צימערן פאָרגעקומען אַ יום־טובדיקער צונויפקום, וואָס האָט דערפירט... לעת־עתה ווייסן מיר בלויז דאָס, צו וואָס דער פייערלעכער אָוונט האָט דערפירט אַדאַנק האַנס קאַסטאָרפּס אונטערנעמערישקייט. אָבער דער פאַקט, וואָס מיר ווייסן, קאָן אונז נישט אַרויספירן פון אונזער געלאַסנקייט; מיר לאָזן פאַר דער צייט דעם כבוד, וואָס ס'קומט איר און מיר וועלן גאָרנישט צואיילן. אפשר פאַרקערט, ציען מיר גאָר אָפּ מיטן באַשרייבן די געשעענישן, ווייל מיר פילן מיט דעם יונגן האַנס קאַסטאָרפּס עטישע צוריקגעהאַלטנקייט, וועלכע האָט אַזוי לאַנג אויסגעהאַלטן אָט די געשעענישן.

נאָך מיטאָג זיינען אַלע אַוועק עולה־רגל זיין קיין „פּלאַץ“, כּדי צוצוקוקן זיך צום דאָרטיקן קאַרנאַוואַל־לעבן. אויפן וועג האָט מען געטראָפן מענטשן אין מאַסקעס, פּיעראָטן און קאָלאָמבינעס, וואָס האָבן זיך אַרומגעטראָגן מיט קלאַפּערס. צווישן די פוס־גייער און די מאַסקעס אין די קלינגענדיקע, אויסגעפּוצטע שליטנס זיינען פאָרגעקומען קאָנפעטי־שלאַכטן. אויף דער אָוונט־מאָלצייט אין עס־זאַל איז מען שוין געווען בגילופין ביי די זיבן טישן, אַנטשלאָסן איבערצוטראָגן די דרויסנדיקע יום־טובדיקייט אויך אַהער צווישן אייגענעם עולם. דעם משרתס פּאַפּירענע היטלען, קלאַפּערס און פייפעלעך האָבן געהאַט אַ גוטן אָפּגאַנג. דעם אָנהייב צו די ווייטערדיקע געשעענישן האָט געמאַכט דער פּראָקוראָר פּאַראַוואַנט דערמיט, וואָס ער האָט אָנגעטאָן אַ ווייבלעכע קימאָנאָ, צוגעטשעפּעט צו די האָר אַ פאַלשן צאָפּ, וועלכן ער האָט גענומען — ווי מען האָט פון פאַרשיידענע זייטן דערציילט — ביי דער פרוי גענעראַל־קאָנסול וואורמבראַנד. ער האָט מיט אַ ברען־אייזן געמאַכט אַזוי, אַז זיינע וואָנסעס זאָלן גיין קרומלעך אַראָפּ און אַזוי־אַרום באַקומען אַ פּנים פון אַ כינעזער אויף אַ האָר. די פאַרוואַלטונג איז אויך נישט געבליבן הינטערשטעליק. מ׳האָט יעדן פון די זיבן טישן באַצירט מיט אַ פּאַפּירענעם לאַמפּיאָן, אַ קאָלירטע לבנה, מיט אַ ברענענדיק ליכט אינעווייניק, אַזוי אַז בשעת סעטעמבריני איז אַריין אין זאַל און פאַרבייגעגאַנגען האַנס קאַסטאָרפּס טיש, האָט ער ציטירט אין שייכות צו דער אילומינאַציע געטעם פערזן:

זעט, וואָס פאַראַ שיינע פלאַמען!
אַ קלוב איז פריילעך דאָ צוזאַמען.

ער האָט דאָס אַרויסגעזאָגט מיט זיין פיינעם און טרוקענעם שמייכל. דערנאָך האָט ער זיך אַוועקגעשלעפּט אויף זיין פּלאַץ, וואו מ׳האָט אים מקבל־פּנים געווען מיט קליינע קוילן, דין־וואַנטיקע קיילעכלעך, אָנגעפילטע מיט פּערפום. בעת זיי טרעפן, פּלאַצן זיי און באַגיסן יענעם.

בקיצור, די יום־טוב־שטימונג איז פון אָנהייב אָן געווען זייער אַ בולטע. מ׳האָט געהאַלטן אין איין לאַכן, די פּאַפּירענע שלאַנגען,

וואָס האָבן אַראָפּגעהאַנגען פון די זשיראַנדאָלן, האָבן פון ווינט געווייעט אַהין און אַהער, אין דער בראָט־יויך זיינען אַרומגעשוואומען קאָנפּעטי. באַלד האָט מען געזען די קאַרליקיכע דורכאיילן אַ פּאַרנומענע מיטן ערשטן אייז־עמער, מיט דער ערשטער שאַמפּאַניער־פלאַש. מ'האָט געמישט שאַמפּאַניער מיט בורגונדישן וויין. דער אַדוואָקאַט איינהויף האָט געגעבן דערצו דעם סיגנאַל. צום סוף פון מאָלצייט זיינען פאַרלאָשן געוואָרן די סופיט־לאָמפּן און דער עס־זאַל איז נאָך בלויז דורך די לאַמפּיאָנען באַלויכטן געווען טונקל־פאַרביק און האָט דערמאָנט אין איטאַליענישע נעכט. דעמאָלט איז די שטימונג געוואָרן שוין גאָר אַ געהויבענע. סעטעמבריני האָט צוגעשיקט האַנס קאַסטאָרפּן אַ צעטל (ער האָט עס איבערגעשיקט דורך מאַרושיאַ, וואָס איז געזעסן לעבן אים און געווען אויסגעפּוצט אין אַ זשאָקיי־היטל פון גרין זייד־פּאַפּיר). דער עולם ביים טיש האָט געהאַט דערפון גרויס הנאה. עס איז דאָרטן געווען געשריבן מיט בלייפעדער:

אָבער געדענקט: דער באַרג איז היינט פון כישוף חול,
און אויב ס'וועט ווייזן אייך דעם וועג אַ פאַלשע שיין,
אינגאַנצן ערנסט דאַרפט איר דאָס ניט נעמען.

ד"ר בלומענקאָל, וועלכער איז ווידער געווען זייער אין אַ שלעכטן מצב, האָט עפּעס אַ מורמל געטאָן פאַר זיך, מיט זיין ספּעציעלן אויסדריק אין פּנים, אָדער אייגנטלעך גאָר אין די ליפּן: דערפון האָט מען געקאָנט אַרויסדרינגען, וואָס פאַרא פערזן דאָס זיינען. האַנס קאַסטאָרפּ פון זיין זייט האָט געהאַלטן, אַז ער טאָר נישט בלייבן שולדיק, האָט געפילט, אַז דער שפּאַס איז אים מחייב אָפּצוענטפערן אויפן צעטל מיט עפּעס אַ רעפּליק, וועלכע וואָלט מסתמא אַרויסגעקומען זייער שוואַך. ער האָט גענומען זוכן אין די קעשענעס אַ בלייפעדער. ער האָט אָבער נישט געפונען. אויך יאָאַכים און די לערערין האָבן נישט געהאַט ביי זיך. זיינע רויט־אָנגעלאָפענע אויגן האָבן הילף־זוכנדיק אַ קוק געטאָן אין מזרחדיקן טייל פון זאַל, אין דעם לינקן ווינקל הינטערוויילעכץ. דאָס, וואָס ער האָט יעצט געהאַט בדעה, איז אַרויסגעוואַקסן פון אַזאַ ווייטער אַסאָציאַציע, אַז ר'איז אַזש בלייך געוואָרן און האָט בכלל פאַרגעסן, וואָס ער האָט צו טאָן.

ס'זיינען געווען סיבות בלייך צו ווערן נאָך אויסער דעם. פרוי שאָשאַ דאָרטן הינטן איז געווען אָנגעטאָן יום־טובדיק. זי האָט געטראָגן אַ נײַ קלייד, אַלנפאַלס אַזאַ קלייד, אין וועלכן האַנס קאַסטאָרפּ האָט זי נאָך ביז איצט נישט געזען. ס'איז געווען פון לייכטן, טונקעלן, כמעט שוואַרצן זייד, וואָס האָט דאָ און דאָרט אַ גלאַנץ געטאָן גאָלדן־ברוינלעך. ביים האַלז איז עס געווען קײַלעכדיק און מיידלעריש אויסגעאַרבעט, אַזוי ווייניק, אַז מ'האָט בלויז אַרויסגעזען דעם האַלז, דעם אָנהייב פון די שליסל־ביינער. צוליב דעם, וואָס זי האָט געהאַלטן דעם קאָפּ אַ ביסל אויסגעבויגן פאָרויס, האָט מען הינטן אַרויסגעזען דאָס אַ ביסל אַרויסגעזעצטע נאַקן־ביינדל אונטער די לויזע האָר פון קאַרק. קלאַוודיעס אָרעמס דערפאַר זיינען אין דעם קלייד געווען אַנטבלויזט ביז צו די אַקסלען. אירע אָרעמס זיינען געווען אי צאַרט אי פול, דערביי נאָך קיל, לויט אַלע השערות און זיי האָבן אַזוי אויסער־געוויינלעך ווייס זיך אָפּגעשלאָגן קעגן דער זיידענער טונקלקייט פון קלייד, אויף אַזאַ דערשיטערנדיקן אופן, אַז האַנס קאַסטאָרפּ האָט צוגעמאַכט די אויגן און אין זיך אַ שעפּטשע געטאָן: מיין גאָט! אַזאַ מין שניט פון אַ קלייד האָט ער נאָך קיינמאָל נישט געזען. ער האָט געקאָנט באַל־טואַלעטן, פייערלעכע, מיט אָנגענומענע דעקאָלטן, וואָס זיינען געווען אַ סך גרעסער, ווי איצט ביי פרוי שאָשאַ, פונדעסטוועגן האָט יענע ווייט ניט געווירקט אַזוי איבעראַשנדיק. אַמאָל האָט דער אָרעמער האַנס קאַסטאָרפּ געהאַט אָנגענומען די מיינונג, אַז דער רייץ, דער אומזיניקער רייץ פון די דאָזיקע אָרעמס, וועלכע ער האָט אַלעמאָל געזען דורך דינער גאַזע, וועט אין דער אָנדייטנדיקער „פאַרהילטקייט" נישט זיין אַזאַ טיפער. ער האָט אָבער געהאַט אַ טעות! ר'האָט זיך ביטער גענאַרט! די פולע, שטאַרק־אַקצענטירטע און בלענדנדיקע נאַקעטקייט פון די אָרעמס ביי אָט דער קראַנקער האָט געווירקט אַ סך שטאַרקער ווי דעמאָלט, בעת זיי זיינען געווען פאַרהילט. ס'איז דאָ נישט געווען קיין אַנדערע עצה, ווי אַראָפּצולאָזן דעם קאָפּ און שטילערהייט איבערחזרן: מיין גאָט!

אַ ביסל שפּעטער איז אָנגעקומען אַ נײַ צעטל, אין וועלכן ס'איז געשטאַנען:

אַ עולם, ווי מען קאָן נאָר וועלן,
די מיידלעך — אַלע כּלות;
די בחורים איינס באיינס
די בעסטע קאַוואַליערן!

בראַוואָ, בראַוואָ! האָט מען גערופן. מ׳האָט שוין געהאַלטן ביי דער שוואַרצער קאַווע, וועלכע מ׳האָט דערלאַנגט אין ערדערן-ברוינע שעלעכלעך, אַנדערע האָט מען אויך געגעבן ליקער, אַ שטייגער דער פרוי שטער, וואָס האָט זייער ליב געהאַט עפּעס זיס און שאַרפס. דער עולם האָט זיך אָנגעהויבן אויפשטעלן און אַרומגיין. מ׳איז צוגעגאַנגען איינער צום אַנדערן, געטוישט די ערטער. איין טייל פון די געסט איז שוין אַריבער אין די קאָנווערזאַציע-זאַלן, אַנדערע זיינען געבליבן זיצן אויף אַן אָרט און ווייטער געטרונקען משקה. סעטעמבריני איז סוף-כּל-סוף אַליין צוגעקומען, מיטן קאַווע-שעלכל אין דער האַנט, מיטן צאָן-שטעכער צווישן די ליפּן און האָט זיך אַוועקגעזעצט מעשה גאַסט ביים עק טיש צווישן האַנס קאַסטאָרפּ און דער לערערין.

— האַרץ-בעטג — האָט ער אַ זאָג געטאָן — די געגענט פון שירקע און עלענד*. צי האָב איך אייך צופיל צוגעזאָגט, אינזשיניער? דאָס איז דאָך אַן אמתע מעסע! אָבער וואַרט נאָר, אונזער וויץ שעפּט זיך נישט אַזוי גיך אויס, מיר זיינען נאָך נישט ביים שפּיץ, אָפּגע-רעדט שוין וועגן סוף. לויט ווי מ׳הערט, וועלן זיין אַ סך מאַסקעס. געוויסע פּערזאָנען האָבן זיך צוריקגעצויגן, אַזוי אַז מ׳קאָן זיך ריכטן אויף פאַרשיידענע זאַכן. איר וועט זען.

ס׳האָבן זיך באמת געוויזן נייע קאָסטיומען: דאַמען אין מענער-רישע מלבושים, אָפּערעטיש און פאַלש צוליב די בולטע קערפּער-פאָרמען, די פּנימער אָפּגעשוואַרצט מיט אָנגעברענטע קאָרקעס, כּלומרשט סימנים פון בערד. מענער, להיפּוך, האָבן אָנגעטאָן ווייבערישע מלבושים, אַרומגעשלאָגמפּערט אין ווייבערישע קליידער, צום ביישפּיל

* דערפער אין פרייסן, אנגעגעבן ווי דאָס אָרט פון דער וואַלפּורגיס-נאַכט אין געטעס „פאַוסט“.

דער סטודענט ראַזמוססען, וועלכער האָט זיך אַרומגעדרייט אין אַ דזשעטן קלייד, אין אַ דעקאָלטע מיט בלאַטעלעך. ער האָט זיך געקילט מיט אַ פּאַפּירענעם פעכער און אַפילו פון הינטן. ס'איז אַרויסגעשוואומען אַ לאַמער בעטלער, מיט אַ קוליע אונטערן אָרעם. עמעץ האָט זיך פון ווייסער אונטערוועש און פון אַ פילצענעם דאַמען־הוט געמאַכט פּיעראָ־קאָסטיום. דאָס פּנים איז געווען אָפּגעפּודערט, אַזוי אַז זיינע אויגן האָבן באַקומען אַ אומנאַטירלעכן אויסזען. דאָס מויל איז געווען בלוטיק אָנגעשמירט מיט פּאָמאַדע. ס'איז געווען דער בחור מיטן לאַנגן נאָגל. אַ גריך פון שלעכטן רוסן־טיש, מיט שיינע פיס, האָט פּאַראַדירט אין לילאַ טריקאָט־אונטערהויזן, אין אַ קליין מענטעלע, אַ פּאַפּירענער קרוין און מיט אַ הילצערנער שווערד, ס'האָט געדאַרפט זיין אַ שפּאַנישער גראַנד אָדער גאָר אַ פּרינץ פון מעשה־ביכל. די אַלע מאַסקעס זיינען נאָך דער מאָלצייט אינדערגיך אימפּראָוויזירט געוואָרן. פרוי שטער האָט מער נישט געקאָנט איינזיצן אויף איר שטול. זי איז נעלם געוואָרן און נישט לאַנג דערנאָך איז זי צוריקגעקומען אָנגעטאָן ווי אַ פרוי וואָס וואַשט פּאָדלאָגעס, מיט אַ פאַרשאַרצט קלייד און פאַרקאַטשעטע אַרבל. די בענדער פון איר פּאַפּירן הייבל פאַרקניפּט אונטער דער גאָמבע. זי איז געווען באַוואָפנט מיט אַן עמער און מיט אַ בעזעם. זי האָט דעם בעזעם איינגעוויקלט אין אַ נאַסער שמאַטע און גענומען אַרומשאַרן אונטערן טיש, צווישן די פיס.

די אַלטע באַובאָ קומט אַליין *

האָט סעטעמברינו רעציטירט, בעת ער האָט זי דערזען און צוגעגעבן דעם צווייטן פערז צום גראַם, קלאָר און פּלאַסטיש. זי האָט עס געהערט, אים אָנגערופן „וועלשענער האָן" און האָט געטענהט, ער זאָל זיין ניבול־פּה האַלטן פאַר זיך. דערביי האָט זי אים געדוצט, ווי אַלע מאָל מאַסקעס. וואָרעם שוין ביים עסן האָט מען אָנגעהויבן אַזוי צו ריידן צווישן זיך. סעטעמברינו האָט איר געוואָלט אָפּענטפערן,

---

* אַ ציטאַט פון דער „וואַלפּורגיס־נאַכט" אין געטעס „פאַוסט"; די אַלטע באַובאָ איז איינע פון די מכשפות.

אָבער באותו-הגע האָט מען דערהערט אַ ליאַרם אין אַ געלעכטער פון דער האַלע און אַלע אין זאַל האָבן זיך גענומען אומקוקן.

ס'האָבן זיך באַוויזן צוויי משונהדיקע פיגורן און נאָך זיי אַ גאַנצער עולם, וואָס איז זיי נאָכגעגאַנגען פון די קאָנווערזאַציע-צימערן. זיי זיינען מסתמא ערשט פאַרטיק געוואָרן מיט דעם איבערטאָן. איינע איז געווען אָנגעטאָן ווי אַ נאָנע, פונדעסטוועגן איז דער שוואַרצער האַביט פון האַלז ביז אַראָפּ געווען באַנייט אין דער ברייט מיט ווייסע ביינדלעך. טייל פון זיי זיינען געווען נאָענט איינס בײם אַנדערן, אַנדערע זיינען געווען ברייטער און ווייטער אָפּגערוקט פון זיך, אַזוי אַז אינגאַנצן האָבן זיי געשאַפן אַ מין ליניאַטור, ווי אין אַ טערמאָמעטער. אָט די מאַסקע האָט געהאַלטן דעם פינגער פאַר איר בלייך מויל און אין דער רעכטער האַנט געטראָגן אַ היץ-טאַבעלע. די אַנדערע מאַסקע איז געווען אינגאַנצן בלוי: מיט בלוי-געפאַרבטע ליפּן און ברעמען; אויך דאָס פנים און דער האַלז זיינען באַמאָלט געווען בלוי. קרום איבערן אויער איז בײ איר געזעסן אַ בלוי וואָלן-היטעלע און אָנגעטאָן איז זי געווען אין אַן אונטער- צי איבער-מלבוש פון בלויער גלאַנצנדיקער לייוונט, געמאַכט פון איין שטיק. בײ די קנעכלען איז עס געווען פאַרצויגן מיט בענדלעך און אינדערמיט בייכיק אויסגעשטופּט. מ'האָט דערקאָנט די פרוי אילטיס און אַלבינען. ביידע האָבן געטראָגן פּאַפּענע טאָוולען, אויף וועלכע ס'איז געווען אָנגעשריבן: „די שטומע שוועסטער" און: „דער בלויער היינריך". זיי זיינען געגאַנגען איינער לעבן אַנדערן וואַקלענדיק זיך איבערן גאַנצן זאַל.

דאָס האָט אַרויסגערופן התפעלות! מ'האָט געשריען פון באַגייסטערונג. די פרוי שטער — מיטן בעזעם אונטערן אָרעם, די הענט אויף די קניען — האָט געלאַכט איבער דער מאָס און אָרדינער, אַריינפאַלנדיק אויף אַן אמת אין דער ראָל פון אַ שייערין. בלויז סעטעמברינע איז געבליבן קאַלט. נאָכדעם ווי ער האָט אַ קוק געטאָן אויף די מאַסקעס, וואָס האָבן געהאַט אַזאַ ערפאָלג, זיינען זיינע ליפּן אונטער די שיין-פאַרדרייטע וואָנסעס געוואָרן שמאָל צוגעקוועטשט ביז גאָר.

צווישן יענע, וואָס זיינען אָנגעקומען פון די קאָנווערזאַציע-צימערן נאָך דעם „בלויען היינריך" און דער „שטומער שוועסטער", אין

אויך געווען קלאַודיאַ שאָשאַ. צוזאַמען מיט דער וואָל-האָריקער טאַמאַרע און מיט דעם טיש-שכן מיט דער אַיינגעפאַלענער ברוסט-קאַסטן, אַ געוויסער בוליגין אין אַן אָוונט-אָנצוג, איז זי אין איר ניי קלייד פאַרבייגעגאַנגען האַנס קאַסטאָרפּס טיש און זיך געלאָזט אין דער קרים צום טיש, וואו ס'זיצט דער יונגער גענזער און די קלעפעלד. דאָרטן איז זי געבליבן שטיין מיט די הענט אויפן רוקן, האָט געלאַכט מיט אירע שמאָלע אויגן און געשמועסט. אירע באַגלייטערס זיינען ווייטער נאָכגעגאַנגען די אַלעגאָרישע געשפּענסטערישע מאַסקעס און צוזאַמען מיט זיי צוריק אַרויס פון זאַל. פרוי שאָשאַ האָט זיך אויך אויסגעפּוצט מיט אַ קאַרנאַוואַל-הוטעלע. ס'איז אַפילו נישט געווען קיין געקויפטס, נאָר אַ פשוטער שקאַרמוץ, ווי מ'מאַכט פאַר קינדער, פשוט צונויפגעקנייטשט פון ווייס פּאַפּיר: זי האָט עס געטראָגן אין דער ברייט און ס'האָט איר אויסגעצייכנט געפּאַסט. דאָס טונקעלע גאָלד-ברוינע זיידענע קלייד האָט געגרייכט ביז צו די קנעכלען און איז געווען אויסגעאַרבעט אַביסל קלאָש-אַרטיק. וועגן די אָרעמס ריידן מיר מער נישט. זיי זיינען געווען אַנטבלויזט ביז אַרויף צו די אַקסלען.

— קוק זיך נאָר גוט צו — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געהערט פון דער ווייטנס סעטעמברינין זאָגן. זי איז באַלד אַוועק ווייטער און ער האָט איר נאָכגעקוקט ביז צו דער גלאָז-טיר, וואָס פירט אַרויס פון עס-זאַל — דאָס איז לילית.

— ווער? — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געפרעגט.

— דער ליטעראַט האָט זיך דערפרייט און גלייך געענטפערט:

— אדמס ערשטע ווייב. היט דיך...

ביים טיש איז נאָך געזעסן בלויז דער ד"ר בלומענקאָל אויף זיין אָרט, ווייט פון זיי. דער איבעריקער עולם, אויך יאָאַכים, איז פון עס-זאַל אַרויס אין די קאָנווערזאַציע-צימערן. האַנס קאַסטאָרפּ האָט געזאָגט:

— דו ביסט היינט פול מיט פּאָעזיע און ציטאַטן. ווער איז דאָס פאַר-איינע לילי? אדם האָט געהאַט צוויי ווייבער? כ'האָב נישט אָנגעהויבן צו וויסן...

— אַזוי זאָגט די העברעישע אגדה. שפּעטער איז די לילית געוואָרן אַ נאַכט-שדית, געפערלעך פאַר יונגע מענער, דער עיקר צוליב אירע האָר.

— פוי, צו אַלדי רוחות! אַ שדית מיט שיינע האָר. אַזעלכע זאַכן קאָנסטו נישט פאַרטראָגן, וואָס? דו קומסט און דרייסט אויף דאָס עלעקטרישע ליכט, אַזוי צו זאָגן, כּדי אויסצוהיטן די יונגע מענער פון זינד, — דו טוסט דען נישט אַזוי? — האָט האַנס קאַסטאָרפּ גערעדט סימבאָליש. ער האָט גאַנץ היפּש אויסגעטרונקען פון די ווײַן־מישונגען.

— הערט, אינזשיניער, לאָזט געמאַך דערמיט! — האָט סעטעמ־בריני באַפעלעריש אַ זאָג געטאָן מיט צוזאַמענגעצויגענע בּרעמען — באַנוצט אײַך מיט דער רייד־פאָרם, ווי ס'איז אַ שטייגער אין גע־בילדעטן מערב: מיט דער מערצאָל, אויב איך קאָן בעטן. אָט־דער לשון פאַסט אײַך לחלוטין נישט צום פּנים.

— פאַרוואָס? ס'איז דאָך קאַרנאַוואַל! ס'איז אַלגעמיין אָנגענומען הײַנטיקן אָוונט...

— יאָ, צוליב אַ נישט דערצויגענעם רייץ. דאָס זאָגן „דו" פרעמ־דע, דאָס הייסט, מענטשן, וועלכע מ'דאַרף זאָגן „איר", איז אַ דער־ווידערדיקע ווילדקייט, אַ שפּיל מיט דעם סדר־העולם, אַ צעלאָזענע שפּיל, וועלכע איך האָב פיינט, ווײַל זי איז, אין תוך געווענדט, קעגן דער ציוויליזאַציע און דער אַנטוויקלטער מענטשלעכקייט — געווענדט חוצפּהדיק און אומפאַרשעמט. איך האָב צו אײַך אויך נישט גערעדט „דו" — רעדט עס אײַך נישט אײַן! איך האָב ציטירט אַ שטעל פון אַ מייסטערווערק אין אײַער נאַציאָנאַלער ליטעראַטור. כ'האָב, הייסט עס, גערעדט פּאָעטיש...

— איך אויך. איך האָב אויך אין אַ געוויסער מאָס גערעדט פּאָעטיש. דער מאָמענט האָט מיר אויסגעוויזן צו זײַן אַ פּאַסיקער — דערפאַר האָב איך אַזוי גערעדט. איך זאָג גאָרנישט, אַז ס'איז פאַר מיר אַזוי אינגאַנצן נאַטירלעך און לײַכט צו ריידן צו דיר אויף „דו". פאַרקערט, איך דאַרף אין אַ געוויסער מאָס מיך אַליין גובר זײַן דערצו. איך מוז מיר אָנטאָן אַ כּוח, כּדי עס צו טאָן. אָבער איך טו מיר אָן דעם כּוח גאַנץ גערן, מיט הנאה און פון גאַנצן האַרץ...

— פון גאַנצן האַרץ?

— פון גאַנצן האַרץ, יאָ, דו מעגסט עס מיר גלויבן. מיר זײַ־נען שוין אַזוי לאַנג צוזאַמען דאָ אויבן — זיבן חדשים, אויב חו

זאָלסט איבערדערכעגען. פֿאַר אונזערע מאָסן דאָ אויבן איז עס נישט אַזוי פֿיל, אָבער פֿאַר די באַגריפֿן פֿון אונטן איז עס — אויב איך טו אַטראַכט — אַ מאָסע צייט. מיר האָבן טאַקע אַזאַ צייט פֿאַרברענגט צוזאַמען, ווייל דאָס לעבן האָט אונז צוזאַמענגעפֿירט, מיר האָבן זיך כמעט טאָג־טעגלעך געזען און געפֿירט צווישן זיך אינטערעסאַנטע שמועסן, טייל ווען זאַכן, וועגן וועלכע כ'וואָלט אונטן נישט געהאַט די מינדסטע השגה. אָבער דאָ — יאָ. דאָ זיינען זיי פֿאַר מיר געווען זייער וויכטיק און נאָענט, אַזוי, אַז שטענדיק, ווען מיר האָבן דיסקוטירט, בין איך געווען פֿאַראינטערעסירט אין דעם ענין ביז דער העכסטער מדרגה. אָדער בעסער געזאָגט: בעת דו האָסט מיר, ווי אַ האָמאָ־הומאַנוס, די זאַכן געגעבן צו פֿאַרשטיין. וואָרעם צוליב מיין ביז איצטיקער נישט־דערפֿאַרנקייט, האָב איך נישט געהאַט אַ סך וואָס צו זאָגן און האָב דער עיקר בלויז געקאָנט האַלטן פֿאַר אויסערגעוויינלעך אינטערעסאַנט דאָס, וואָס דו האָסט געזאָגט. צוליב דיר בין איך אַ סך געוואָר געוואָרן און אָנגעהויבן צו פֿאַרשטיין... דאָס מיט קאַרדוטשי איז אַ קלייניקייט. אָבער וואָס פֿאַר אַן אַגונג וואָלט איך געהאַט אָן דיר וועגן אַזעלכע ענינים, ווי, צום ביישפּיל, וועגן שייכות פֿון דער רעפּובליק מיטן שיינעם סטיל, אָדער וועגן שייכות פֿון צייט מיט פּראָגרעס, דאָס, אַז ווען ס'וואָלט נישט געווען קיין צייט, וואָלט אויך נישט געווען קיין פּראָגרעס, נאָר די וועלט וואָלט אויסגעזען ווי אַ גליווערנדיקער זומפּ אָדער ווי אַ פֿוילע קאַלוזשע! איך רוף דיך אָן פּשוט „דו“ אָן שום צערעמאָניעס, זיי מוחל, ווייל כ'ווייס נישט ווי מ'מאַכט עס, — כ'קאָן עס נישט! דו זיצסט דאָ און איך זאָג דיר פּשוט „דו“, דאָס איז גענוג. דו ביסט נישט סתּם עפּעס אַ מענטש מיט אַ נאָמען, דו ביסט אַ פֿאַרטרעטער, הער סעטעמבריני, דו ביסט פֿאַר מיר אַ פֿאַרטרעטער דאָ — דאָס ביסטו! — דערביי האָט האַנס קאַסטאָרפּ אַ קלאַפּ געטאָן מיט זיין האַנטפֿלאַך איבערן טישטעך. און איצט וויל איך דיר אָפּדאַנקען — האָט ער ווייטער גערעדט, דערביי האָט ער צוגערוקט זיין בעכער שאַמפּאַניער מיט בורגונדער צו סעטעמברינים שעלעכל קאַווע, ווי ער וואָלט געוואָלט אָנקלאַפּן מיט אים אויף לחיים — דאַנקען דערפֿאַר, ווייל דו ביסט זיך אין די זיבן

חדשים אַזוי פֿריינדלעך באַגאַנגען מיט מיר און מיר, יונגן mulus *, וועלכער איז באַפֿאַלן געוואָרן פֿון אַזויפֿיל נייע זאַכן מיט אַמאָל, האָסטו געהאָלפֿן ביי אַלע מיינע פּריזוון און עקספּערימענטן. דו האָסט דיך אָנגעשטרענגט צו האָבן אויף מיר אַ גוטע ווירקונג, אינגאַנצן סינע פּעקוניאַ, טיילמאָל דורך דערציילן געשיכטעס, טיילמאָל אין אַן אַבסטראַקטער פֿאָרם. איך האָב דאָס בולטע געפֿיל, אַז ס'איז געקומען דער מאָמענט דיר צו דאַנקען דערפֿאַר און פֿאַר אַלץ און ביי דיר צו בעטן, זאָלסט מיר מוחל זיין, אויב כ'בין געווען אַ שלעכטער שילער, אַ „ציטערדיק קינד פֿון לעבן", ווי דו האָסט געזאָגט. איך בין געווען זייער גערירט, ווען דו האָסט דאָס געזאָגט און יעדעס מאָל, ווען איך טראַכט וועגן דעם, רירט עס מיך פּונסניי. אַ ציטערדיק קינד — דאָס בין איך, אויך געווען פֿאַר דיר און פֿאַר דיין פּעדאַגאָגישן אָדער, וועגן וועלכן ס'איז דיר אויסגעקומען צו ריידן תּיכּף אין ערשטן טאָג. נאַטירלעך, אויך וועגן דער שייכות צווישן הומאַניסטיק און פּעדאַגאָגיק האָסטו מיך געלערנט צווישן אַנדערן, מיט דער צייט וועל איך מיך דערמאָנען נאָך אין אַ סך אַזעלכע שייכותן. זיי־זשע מיר מוחל און געדענק מיך נישט צום שלעכטן. פֿאַר דיין געזונט, הער סעטעמבריני, זאָלסט לעבן! איך טרינק לכּבוד דיינע ליטעראַרישע אָנשטרענגונגען אויסצוראָטן די מענטשלעכע ליידן! — דערמיט האָט ער געענדיקט, זיך אויסגעבויגן אויף צוריק, מיט עטלעכע שלוק אויסגעזופּט דעם ווייַנגעמיש און איז אויפֿגעשטאַנען — איצט לאָמיר גיין צום איבעריקן עולם.

— הערט נאָר, אינזשיניער, וואָס איז אייך עפּעס געפֿלויגן איבער דער נאָז? — האָט דער איטאַליענער געזאָגט מיט אַ שטאַרק דערשטוינטן בליק און איז אויך אויפֿגעשטאַנען פֿון טיש — דאָס קלינגט דאָך ווי אַ געזעגענונג...

— ניין, פֿאַרוואָס עפּעס געזעגענונג? — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געענטפֿערט אויסמיידנדיק. ער האָט נישט בלויז געענטפֿערט אויסמיידנדיק מיט ווערטער, נאָר אויך קערפּערלעך; ער האָט מיט דעם

* מויל־אייזל, אין דער סטודענטן־שפּראַך: יונגער שנעק, וואָס האָט געענדיקט די מיטלשול און נאָך נישט אָנגעקומען אין אוניווערסיטעט.

איבערשטן טייל גוף געמאַכט אַ בויגן און האָט זיך געמוזט אָנכאַפּן אין דער לערערין, פרײַלין ענגלהאַרדט, וואָס איז טאַקע געקומען נאָך זיי. זי האָט דערציילט, אַז אין מוזיק-צימער טיילט דער היפּראַט מיט די אייגענע הענט לכּבֿוד פאַסטנאַכט פּונטש, וועלכן די פאַרוואַלטונג האָט געשטעלט. אויב זיי ווילן נאָך קריגן אַ גלעזל, זאָלן זיי תּיכּף אַרײַנגיין. זײַנען זיי טאַקע אַרײַן.

באמת, הויפראַט בערענס איז געשטאַנען בײַ אַ ווײַס-געדעקטן טיש אינמיטן צימער. אַרום אים איז געשטאַנען אַן עולם און אויסגעשטרעקט צו אים גלעזערנע שעלעכלעך. ער האָט מיט אַ שעפּ-לעפל אָנגענומען פון אַ וואַזע אַ פּאַרעדיקע משקה. אויך ער האָט אַ ביסל אויסגעפּוצט זײַן הלבשה לכּבֿוד קאַרנאַוואַל. זײַן קלינישן קיטל האָט ער אויך הײַנט געטראָגן, ווײַל זײַן אַרבעט האָט קיינמאָל נישט אויפגעהערט. אָבער דערצו האָט ער אָנגעטאָן אַן אמתע טערקישע פעסקע, אַ קאַרמין-רויטע, מיט אַ שוואַרצן טראָלד, וואָס האָט זיך אים געבאָמבלט איבערן אויער. פאַר אים איז עס גענוג געווען. זײַן געשטאַלט, וואָס איז סײַ-ווי-סײַ נישט געוויינלעך, איז אַדאַנק דעם געוואָרן נאָך מער משונהדיק און קאָמיש. דער ווײַסער לאַנגער קיטל האָט דעם הויפראַט געמאַכט נאָך גרעסער, ווי ר'איז געווען. ווען מ'וואָלט נאָך געפּרוּווט זיך פאָרשטעלן אין געדאַנק זײַן אײַנגעבויגענעם קאַרק פאַר אויסגעגלײַכט — וואָלטן מיר געזען פאַר זיך אַ אומנאַטירלעכן הויכן פּאַרשוין, מיט אַ קליינעם פאַרביקן קאָפּ, וואָס איז געווען מאָדנע כאַראַקטעריסטיש. אַלנפאַלס האָט דעם יונגן האַנס קאַסטאָרפּ בערנסעס צורה נאָך קיינמאָל נישט אויסגעזען אַזוי משונהדיק, ווי הײַנטיק מאָל אונטער דער נאַרישער פעסקע: אָט דאָס פלאַטשיקע און בלויליך-הייסע פּנים מיט דער שטומפּיקער נאָז, די בלויע אויגן אונטער די ווײַס-בלאָנדע ברעמען פאַרטרערט און אַפּערקוועלנדיק, מיט אַ מויל, וואָס שניידט זיך אין אַ בויגן אַרויף און איבער דעם: העלע און קרום פאַרריסענע וואָנסעס. ער האָט זיך אָפּגעבויגן פון דער פּאַרע, וואָס האָט קנוילנדיק גזועצט פון דער וואַזע. האָט אין אַ בוגן געגאָסן פון שעפּ-לעפל די ברוינע משקה, דעם צוקערדיקן אַראַק-פּונטש, אין די אונטערגעשטעלטע גלעזלעך. הערבײַ

האָט ער נישט אױפֿגעהערט צו פּלאַפּלען בגילופֿינדיק אױף זײַן קוידערוועלש, אַזױ, אַז אַרום טיש האָט מען אַלעמאָל אַרויסגעזעצט מיט אַ געלעכטער.

— הער אַריאַן זיצט אויבנאָן – האָט סעטעמברינִי שטילערהייט געגעבן צו פֿאַרשטיין און אָנגעוויזן אויפֿן הויפּראַט. דערנאָך איז ער אַוועק אין האַנס קאַסטאָרפּס זײַט. אויך ד״ר קראָקאָווסקי איז דאָ געווען. אַ קלײנער, אַ קערנדיקער און אַ קרעפּטיקער, זײַן שוואַרץ סאַטין-העמד איבערגעוואָרפֿן איבער די אַקסלען, אַז ס׳האָבן נאָכגעהאַנגען די לײדיקע אַרבל און ס׳האָט אויסגעזען ווי אַ מין דאָמינאָ. ער האָט געהאַלטן זײַן גלאָז פֿאַר די אויגן און האָט פֿריילעך געשמועסט מיט אַ רעדל מאַסקעס איבערגעטאָנענע פֿאַרקערט, ווי דאָס פֿאַקטישע געשלעכט. די מוזיק האָט זיך אָנגעהויבן. די פּאַציענטין מיטן טאַפּיר-פּנים האָט געשפּילט פֿידל און ס׳האָט איר אַקאָמפּאַנירט אויף פּיאַנאָ דער מאַנהײמער. זיי האָבן אויסגעפֿירט לאַרגאָ פֿון הענדלען און דערנאָך אַ סאָנאַטע פֿון גריגן, וואָס איר כאַראַקטער איז אי נאַציאָנאַל אי סאַלאָן-מוזיק. מ׳האָט אַפּלאָדירט גאָר פֿרײַנדלעך, אַפֿילו בײַ בײדע ברידזש-טישן, וועלכע זײַנען אויפֿגעלײגט געוואָרן און בײַ וועלכע ס׳זײַנען געזעסן פֿאַרמאַסקירטע און נישט-מאַסקירטע מיט פֿלעשער שאַמפּאַניער אין אײַז פֿאַר זיך. די טירן זײַנען געשטאַנען אָפֿן. אויך אין דער האַלע זײַנען געווען געסט. בײַם קײלעכדיקן טיש מיט דער וואַזע איז מען געשטאַנען און מ׳האָט זיך צוגעקוקט צום הויפּראַט, וועלכער האָט אָנגעפֿירט מיט אַ געזעלשאַפֿט-שפּיל. ער האָט געצייכנט מיט פֿאַרמאַכטע אויגן, שטייענדיקערהייט, איבערגעבויגן איבערן טיש, אָבער מיט אַ צוריקגעוואָרפֿענעם קאָפּ, אַזױ, אַז אַלע זאָלן קענען זען, אַז די אויגן זײַנען צוגעמאַכט. אויף דער אַנדערער זײַט פֿון אַ וויזיט-קאַרטע האָט ער בלינדערהייט געצייכנט אַ פֿיגור. זײַן ריזיקע האַנט האָט אָנגעוואָרפֿן, אָן דער הילף פֿון די אויגן, די קאָנטורן פֿון אַ חזירל, אַ חזירל אין פּראָפֿיל. ס׳איז געווען אַ ביסל צו פּרימיטיוו און מער אידעאַל ווי רעאַליסטיש, אָבער דאָך האָט ער בײַ אַזעלכע שווערע באַדינגונגען אַרויסגעבראַכט פֿון דעם חזירל די גרונט-געשטאַלט. דאָס איז געווען אַ קונץ און ער האָט זי געקאָנט מאַכן. דאָס שמאָלע אייגל איז אַרײַנגעשטעלט געוואָרן מער ווײַ-

[...]יקער דאָרטן ווי מ'באַדאַרף, אַ ביסל צו ווייט פאָרויס צו דער שנייץ צו, אָבער דאָך — מער־ווייניקער אויפן אָרט. דאָס אייגענע איז געווען מיטן שפּיציקן אויער ביים קאָפּ און מיט די פיסלעך, וואָס האָבן אַרויסגעהאַנגען פון קיילעכיקן בייכל. פון דער פאַרקיילעכדיק־טער רוקן־ליניע האָט זיך געדרינגלט דאָס ווידעלע זייער פיין. ווען די קונץ איז פאַרטיק געוואָרן, האָט מען אַזש אַרויסגעלאָזט אַן אַ! פון פאַרוואונדערונג און מ'האָט זיך גענומען שטופן — אַזוי האָט אָנגעכאַפּט די אַמביציע נאָכצוטאָן דעם מייסטער. נישט אַ סך האָבן דאָ געקאָנט אויסמאָלן אַ חזירל מיט אָפענע אויגן, אַ פּשיטא שוין מיט פאַרמאַכטע. שיינע פאַרזעענישן זיינען אַרויסגעקומען ביי די נאָכטוער: ס'איז נישט געווען קיין שום צוזאַמענהאַנג צווישן די אבֿרים. די אייגעלעך זיינען אַרויסגעקומען אָפּגערוקט פון קאָפּ, די פיסלעך — אינעווייניק אין בייך, וועלכער איז, אַגבֿ, געווען אָפן. דאָס פאַרדרייטע ווידעלע איז געשטאַנען ערגעץ אָן אַ זייט, אָפּגעריסן פון צעשוואומענעם גוף. סתּם אַזוי זיך אַ צאַצקעלע. מ'איז שיִר נישט צעשיט געוואָרן פון געלעכטער. ס'האָבן אָנגעהויבן צוצו־קומען נייע בעלנים. מ'האָט זיך אַפילו גענומען אַרומקוקן ביי די ברידזש־טישן און די שפּילערס זיינען צוגעקומען, נייגעריקע, מיט די קאָרטן אין דער האַנט ווי אַ פעכער. די, וואָס זיינען געשטאַנען אַרום, האָבן געקוקט אויף דעם צייכענערס אויגן־דעקלעך, צי ער עפנט נישט קיין שפּעלטלעך. עטלעכע שלים־מזלען האָבן דאָס טאַקע געפּרוּווט טאָן. דער עולם האָט געכיכעט און געפּאָרסקעט ציקוקנדיק זיך, ווי עמעץ פּאַטשקעט, און בעת ער האָט אויפגעריסן די אויגן, כדי אַ קוק צו טאָן אויף זיין משוגענער מאַכערייקע — פלעגט אויסברעכן אַ יובֿל פון געשרייען.

כמעט יעדער איז זיכער געווען, אַז ער וועט עס מאַכן בעסער און יעדער האָט זיך געפּרוּווט. די קאַרטע, כאָטש אַ גאַנץ גרויסע, איז באַלד געוואָרן באַמאָלט פון ביידע זייטן, אַזוי אַז די געפּאַטשקעטע פיגורן זיינען אַריינגעקראָכן איינע אין דער אַנדערער. אָבער דער הויפּ־ראַט האָט אַרויסגענומען פון זיין פּאָרטפעל אַ צווייטע קאַרטע. דער פּראָקוראָר פאַראַוואַנט האָט זיך לאַנג געהאַט מיישבֿ געווען און איצט געפּרוּווט אויסמאָלן דאָס חזירל מיט איין ליניע. דער העזול־

טאַט איז געווען, אַז דאָס פּאַרזעעניש, וואָס ס'איז איצט אַרויסגעקומען, האָט אַריבערגעשטיגן אַלע פֿריערדיקע. די צאַצקע איז נישט בלויז נישט ענלעך געווען צו קיין חזירל, נאָר לחלוטין צו קיין שום זאַך נישט אין דער וועלט. שוין איינמאָל אַ געשריי, אַ געלעכטער און שטורמישע אָוואַציעס! איצט האָט מען אַריינגעבראַנגט מעניו-קאַרטן פֿון יעס-זאַל, אַזוי, אַז איצט האָבן געקאָנט צייכענען עטלעכע מענטשן אויף איינמאָל, מענער און דאַמען. יעדער, וואָס האָט זיך געפּרוּווט, האָט געהאַט זיינע צוקוקער און אַרומשטייער, פֿון וועלכע יעדער איינער ווידער האָט געוואַרט אויף דער בלייפֿעדער, וואָס איז געגאַנגען פֿון האַנט צו האַנט. עס זיינען געווען דריי בלייפֿעדערן און מ'האָט זיי פּשוט געריסן פֿון די הענט. זיי האָבן געהערט צו די געסט. וואָס איז נוגע דעם הויפּראַט, איז ער — נאָכדעם ווי ער האָט אַרויסגעפֿירט די שפּיל און געזען, אַז זי איז אין פֿולן גאַנג — נעלם געוואָרן צוזאַמען מיט זיין אַסיסטענט.

האַנס קאַסטאָרפּ איז געשטאַנען צונויפֿגעשטופּט אין אַ רעדל און האָט איבער יאָאַכימס פּלייצעס צוגעקוקט זיך, ווי עמעץ צייכנט, דערביי האָט ער אָנגעלענט זיין עלנבויגן אויף זיין קוזינס אַקסל און מיט אַלע פֿינף פֿינגער צוגעהאַלטן זיין גאַמבע. די אַנדער האַנט האָט ער פֿעסט אָנגעשפּאַרט אויף זיין טאַליע. ער האָט גערעדט און געלאַכט. ער האָט אויך געוואָלט צייכענען און עס געטענהט הייך — און סוף-כל-סוף געקריגן די בלייפֿעדער. זי איז אָבער שוין געווען גאָר אַ קורצע, מ'האָט זי קוים געקאָנט האַלטן צווישן גראָבן און וויַיז-פֿינגער. ער האָט דערפֿאַר גענומען זידלען די בלייפֿעדער, דאָס פּנים מיט די צוגעמאַכטע אויגן אויפֿגעהויבן צום סופֿיט. ער האָט אויך גזידלט און געשאָלטן די צרהדיקע בלייפֿעדער, דערביי האָט ער גיך-גיך אָנגעוואָרפֿן אויף דעם פּאַפּיר אַ שרעקלעך פּאַרזעעניש און צום סוף איז ער אַפֿילו אַראָפּ פֿון פּאַפּיר אויפֿן טישטעך. דער עולם האָט זיך צעלאַכט און ער האָט געטענהט: דאָס רעכנט זיך נישט! וואָס קאָן מען אויסטאָן מיט אַזאַ — דער רוח זאָל עס נעמען! און ער האָט אַ וואָרף געטאָן די שולדיקע בלייפֿעדער גלייך אין דער וואַזע מיט פּונטש. — ווער האָט אַ לייטישע בלייפֿעדער? ווער באָרגט מיר? איך מוז נאָך איין מאָל אָנ-

צייכענען! אַ בלייפֿעדער! אַ בלייפֿעדער! ווער האָט נאָך איינע? — האָט ער גערופֿן אין ביידע זייטן אַריין, מיט דער לינקער האַנט — נאָך אַלץ אָנגעשפּאַרט אין טיש און מיט דער רעכטער האָט ער געשאָקלט אין דער לופֿט. אָבער ער האָט נישט געקריגן. באין ברירה איז ער אַוועק פֿון טיש און אַריין אין צווייטן צימער, דערביי האָט ער נישט איבערגעהערט צו רופֿן, ווער ס'האָט אַ בלייפֿעדער. ער איז צוגעגאַנגען גלייך צו קלאַודיאַ שאָשאַ, וועלכע איז, ווי ער האָט געוואַרט, געשטאַנען אין קליינעם סאַלאָן נישט ווייט פֿון דער פּאָרטיערע און פֿון דאָרטן־אַרויס אַ שמייכלענדיקע צוגעקוקט זיך צו דעם טומל ביים טיש מיט דער וואַזע פּונטש.

ער האָט הינטער זיך געהערט רופֿן שיין־קלינגענדיקע, אויס־לענדישע ווערטער: Eh! Ingegnere! Aspetti! Che cosa fa! Ingegnere! Un po di ragione, sa! Ma è matto questo ragazzo!* אָבער ער האָט דאָס קול איבערגעשריגן מיט זיינס. סעטעמבריני האָט פֿאַרוואָרפֿן אַ האַנט איבערן קאָפּ, — אַ ספּעציפֿיש איטאַליענישער זשעסט, וואָס זיין באַטייט איז שווער איבערצוגעבן מיט ווערטער. דערביי האָט ער אַרויסגעלאָזט אַ לאַנג־אויסגעצויגענעם עה! און איז אַוועק פֿון פֿאַסטנאַכט־צונויפֿקום. — האַנס קאַסטאָרפּ איז שוין געשטאַנען אין אויסגעפּלאַסטערטן קאָרידאָר, האָט געקוקט פֿון דער סאַמע נאָענט אין די בלוי־גרוי־גרינע עפּיקאַנטוס־אויגן איבער די אַרויסגעזעצטע באַקן־ביינער און האָט געזאָגט:

— דו האָסט אפשר אַ בלייפֿעדער?

ער איז געווען טויט־בלייך, אַזוי בלייך, ווי דעמאָלט, בעת ער איז אַ באַגאָסענער מיט בלוט געקומען פֿון זיין איינזאַמען שפּאַציר אויף קראַקאָווסקים רעפּעראַט. די געפֿעס־נערוון אויף זיין פּנים האָבן געווירקט אַזוי, אַז די בלוטלאָזע הויט פֿון דעם יונגן פּנים איז געוואָרן איינגעפֿאַלן און אייז־קאַלט, די נאָז איז אויסגעשפּיצט געוואָרן און די רעמלעך אונטער די אויגן האָבן באַקומען אַ בלייערנעם קאָליר, ווי ביי אַ בר־מינן. אָבער דער סימפּאַטישער נערוו

* איטאַליעניש: הע, אינזשיניער, וואַרט! וואָס טוסטו! אינזשיניער! אַ ביסל שכל, הער! ער איז דאָך משוגע, דער בחור!

האָט גורם געווען, אַז זיין האַרץ זאָל אַזוי שטאַרק קלאַפּן, אַז
יענע רעגולערע אָטעמען האָט גאָרנישט געקאָנט זיין קיין רייד. דעם
יונגן מענטש איז הרגעלאָפּן אַ שוידער איבער אַלע אברים, עס
איז געווען די ווירקונג פון די הויט-פּענטע-הרין האָט האָבן זיך
איינגעשטעלט צוזאַמען מיט די הערצליך.

פּחי שאָשאַ אין איר שקאַרמיץ פון ווייד-פאַשר האָט אים באַ-
טראַכט פון אייבן ביז אַראָפּ מיט אַ שמייכל, און הילכן ס'איז
נישט געווען קיין האָר רחמנות, קיין האָר עגמת-נפש, הלמאַי ער האָט
אַזאַ צורה. דאָס ווייבלעכע געשלעכט האָט בכלל נישט פון קיין
שום מיטלייד און פון קיין שום מיטגעפיל, בעת ס'באַפאַלט דעם
מאַן די שרעק פאַר דער ליידנשאַפט. די תאווה איז פאַר דער פרוי,
אַפנים, אַ סך אַ נענטערע זאַך, ווי פאַרן מאַן, וואָס איז בטבע פרעמד
דערפון. די פרוי קוקט זיך דערפאַר צו מיט געוויסן חוזק און צו-
להכעיס־דיקער הנאה צו דעם מין איבערוך ביים מאַנסביל. אַגב, האָט
האַנס קאַסטאָרפּ נישט געוואָלט, אַז מ'זאָל איים אים רחמנות האָבן,
אַז מ'זאָל האָבן צוליב אים עגמת-נפש.

— איך? — האָט געענטפערט די פאַציענטין מיט אַנטבלויזטע
אָרעמס אייף זיין „דו"... — יאָ, אפשר. און איר שמייכל און אין
איר קול איז אַלנפאַלס געווען עפּעס פון יענער איבערגעגנג, בעת
מ'הייבט אָן צווישן זיך ריידן נאָך לאַנגע, שטומע באַציִונגען. עס
איז אַ בטרע איבערגעגנג, וועלכע נעמט בכוד אַריין אין דעם אײ-
נעם מאָמענט אַלץ, וואָס ס'איז פאָרגעקומען ביז איצט. — דו ביסט
זייער אַמביציעז... דו ביסט... זייער... איינגעשפאַרט... האָט זי הויי-
טער געחוזקט מיט איר עקזאָטישער אויסשפּראַך, מיט אַ פרעמדער
„ר" און אַ צו-אַרויסגערעדטער „ע"; דערביי האָט זי מיט איר לייכט-
צוגעדושעט, אָנגענעם-הייזעריקלעך קול אויך אַקצענטירט די ווער-
טער אויף אַ מאָדנע פרעמדן אופן. באַלד דערנאָך האָט זי זיך
גענומען פאַרקוקן אין איר לעדערן האַנט-טעשל. זי האָט דאָרטן זוכנ-
דיק אַריינגעקוקט, האָט פרייער אַרויסגענומען אַ טאַשן-טיכל און
באַלד דערנאָך אַ קליינעם זילבערנעם קראַיאָן, אַ דינעם, וואָס קאָן
זיך לייכט צעברעכן, כמעט אַ גאַלאַנטערײ-שפּילכל, מיט וועלכן מ'קאָן

זיך כמעט נישט באַגריסט. די ערשטע בלייפעדער, פון היפּאָלט, האָט שוין מער געשטיינט פון דער.

— Voila * — האָט זי געזאָגט, אָנגעשטעקן מיטן גראָבן- און מיז-פינגער דאָס בלייטטיפטל ביים שפּיץ און עס ליכט געשאָקלט אַהין און צוריק פאַר זיינע אויגן.

זי האָט עס אים דערלאַנגט, אָבער דאָך נישט אַפגעלאָזט, במילא האָט ער אָנגענומען און נישט גענומען, דאָס הייסט: ער האָט געהאַלטן די האַנט אין דער הויך דאַרט איבער דער בלייפעדער, גרייט זי אָנצונעמען מיט די פינגער, אָבער נישט אויסגעגן אַרויס-צונעמען. ער האָט מיט זיינע בליי-קאָלירטע אייננ־געטער געקוקט דאָ אויף דער זאַך און דאָ אויף קלאַוודיעס טאַטעריש פנים. זיינע בלאַסלאָזע ליפּן זיינען געווען אָפן און אַזוי געבליבן. און ווי-דער הילך האָט ער אַ זאָג געטאָן:

— זעסטו, כ'האָב געוואוסט, אַז דו מוזט האָבן אַ בלייפעדער.

— Prenez garde, il est un peu fragile —

C'est à visser, tu sais — ** האָט זי געווינטשעוועט.

זייערע קעפּ האָבן זיך צונויפגעבויגן איבער דעם קראַיאָן און זי האָט אים געוויזן די געוויינלעכע מעכאַניק פון דער בלייפעדער. בעת מ'האָט אַריינגעדרייט דאָס שרייבל, האָט זיך אַרויסגעוויזן אַ טאָפּל-דינע נאָדעלע, וואָס איז מסתמא האַרט און שרייבט נישט.

די זיינען געשטאַנען צונעפגעבויגן כמעט איינער לעבן אַנדערן. זייט, ער איז געווען אָנגעטאָן אין שוואַרצן אָנצוג, האָט ער אַזוי געמאַכט אַ האַרטן קראַגן און האָט געקאָנט אָנשפּאַרן אויף אים די גאָמבע.

— קליין, אָבער דיין — האָט ער געזאָגט אַראָפּקוקנדיק אויף דער בלייפעדער שטעקן קעגן שטעקן. זיינע ליפּן האָבן זיך נישט גערירט און ער האָט מסילא פאַרפעלט די ליפּן-קאָנסאָנאַנטן.

---

* אָט ביטטע.

** פּראָנצויזיש: גיב אַכטונג, זי קאָן זיך לייכט צעברעכן, מוזט זי אין דינען האַבן, חייסט:

— אָ, וויציק ביסטו אויך — האָט זי געענטפערט מיט אַן אָפּגעהאַקט לאַכן, דערביי האָט זי זיך אויסגעגליכט און געלאָזט דעם קראַיאָן אין זיין האַנט (אַגב, ווייסטו איין גאָט, מיט וואָס ער איז דאָ געווען וויציק, פּאַקטיש האָט ער נישט געהאַט קיין איין טראָפּן בלוט אין קאָפּ). — נו, גיי־זשע, איל דיך, צייכן, צייכן גוט, צייכן דיך אויס! — האָט זי אים, אויך פון איר זייט, אַוועקגעטריבן מיט אַ ווינק.

— ניין, דו האָסט נאָך נישט געצייכנט. דו מוזט צייכענען — האָט ער געזאָגט און פאַרפעלט די „מ" אין וואָרט „מוזט". דערביי האָט ער אָפּגעטרעטן אַ טריט אויף צוריק, ווי זי מיטצוציען מיט זיך.

— איך? — האָט זי איבערגעחזרט מיט אַ שטוינונג, וואָס האָט אויסגעזען צו שטאַמען מער פון עפּעס אַנדערש, ווי פון דעם, וואָס ער האָט איר פאָרגעלייגט. אַ ווײַלע איז זי נאָך געבליבן שטיין שמייכלענדיק אַ ביסל מבולבל. דערנאָך איז זי אים נאָכגעגאַנגען עטלעכע טריט צום פּונטש־טיש, ווי ער וואָלט זי מאַגנעטיזירט מיט זיין רוקן־זיך אויף הינטערווײַלעכץ.

ס'האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזן, אַז די שפּיל האָט זיך דערווייל שוין אויסגעלאָזט און האַלט ביים סאַמע סוף. עמעץ האָט נאָך געצייכנט, אָבער מ'איז מער נישט געשטאַנען אַרום און געקוקט. די בלעטלעך זיינען געווען פאַרפּאַטשקעטע, יעדער איינציקער האָט געוויזן, וואָס ער קאָן נישט, דער טיש איז געשטאַנען כמעט אַ פאַרלאָזטער, בפרט, ווען מ'האָט זיך אַלץ מער אַוועקגערוקט פון אים. היות מ'האָט באַמערקט, אַז די דאָקטוירים זיינען אַוועק, האָבן אַלע פּלוצלונג פאַרלאַנגט, מ'זאָל נעמען טאַנצן. מ'האָט שוין אַפילו גענומען אַוועקשלעפּן דעם טיש אין אַ זייט און מ'האָט אַהינגעשטעלט אויסקוקער ביי די טירן פון שרייב־און קלאַוויר־צימער, זיי זאָלן געבן אַ צייכן, מ'זאָל אויפהערן די טענץ, אויב ס'וועט אָנקומען „דער אַלטער", קראָקאָווסקי, אָדער די אייבערין. אַ סלאַווישער בחור האָט אַ פּויק געטאָן מיט געפיל אין דער טאַסטאַטור פון דער קליינער נים־האָלצערנער פּיאַנינע. די ערשטע פּאָרלעך האָבן זיך גענומען דרייען אין אַן אומרעגלמעסיקן ראָד צווישן די בענקלעך און שטולן, אויף וועלכע ס'זיינען געזעסן די צוקוקער.

האַנס קאַסטאָרפּ האָט אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט אויף דעם הינקנדיקן טיש, ווי איינער זאָגט: געגאַנגען! מיט דער גאָמבע האָט ער אַ ווייז געטאָן אויף אַ פרייען פּלאַץ, וועלכן ער האָט באַמערקט אין קליינעם סאַלאָן, אין אַ זייטיקן ווינקל, רעכטס לעבן דער פּאַרטיערע. ער האָט גאָרנישט געזאָגט, אפשר דערפאַר — ווייל די מוזיק איז געווען אַ צו-הויכע. ער האָט צוגערוקט אַ שטול דער פרוי שאָשאַ אויף יענעם אָרט, אויף וועלכן ער האָט פריער אָנגעוויזן מיטן פּנים, ס'איז געווען אַן אַזוי-גערופענער „טריומף-שטול“ מיט הילצערנע ראַמען און איבערגעצויגן מיט פּלוש. זיך אַליין האָט ער צוגערוקט אַ סקריפּענדיקע, קראַכנדיקע געפלאָכטענע שטול מיט געוויקלטע אָנלענס. ער האָט זיך צוגעזעצט, צוגעבויגן זיך צו דער דאַמע, מיט די אָרעמס אויף די אָנלענס, מיטן קראַגן אין דער האַנט און די פיס ווייט פאַרוקט אונטער דער שטול. וואָס ס א ז נוגע פרוי שאָשאַ, איז זי געזעסן צו-טיף אַריינגערוקט אין דעם פאָטעל, אירע קניען זיינען דערפאַר געווען צו-הויך. פונדעסטוועגן האָט זי פאַרלייגט איינע אויף דער אַנדערער און האָט געשאָקלט מיטן פוס אין דער הויך. איבערן ראַנד פון איר לאַקירטן לאַטש האָט מען אַרויסגעזען דאָס קנעכל אין שוואַרצן זיידענעם זאָק. פאַר זיי זיינען געזעסן אַנדערע מענטשן. טייל זיינען אויפגעשטאַנען צו טאַנצן און געלאָזט זייערע ערטער פאַר די מיד-געוואָרענע. מ'איז כסדר צוגעקומען און אַוועקגעגאַנגען.

— דו טראָגסט אַ ניי קלייד — האָט ער געזאָגט, כדי צו קענען קוקן אויף איר. זי האָט געענטפערט:

— אַ נייס? דו ביסט באַהאַוונט אין מיין טואַלעט?

— ס'איז דען נישט אַזוי?

— אמת, איך האָב עס מיר נישט לאַנג געלאָזט אויפנייען, ביי ליקאַצעק, אין „דאָרף“. ער אַרבעט דאָ אַ סך פאַר דאַמען. עס געפעלט דיר?

— זייער שיין — האָט ער געזאָגט, דערביי האָט ער זי נאָכאַמאָל דורכגענומען מיטן בליק און אַראָפגעלאָזט די אויגן. — וואָלסט געוואָלט טאַנצן? — האָט ער צוגעגעבן.

— און דו וואָלסט געוואָלט? — האָט זי געפרעגט מיט איבע־געדריבענע ברעמען און שמייכלענדיק אים אַנטקעגן. האַנס קאַס־טאָרפּ האָט געענטפערט:

— אַדרבא, איך דו האָסט חשק.

— דאָס איז ווייניקער לייטיש, ווי כ׳האָב מיך גערעכנט אויף דיר — האָט זי געזאָגט און היות ער האָט אַ לאַך געטאָן מיט ביטול, האָט זי צוגעגעבן: — דיין קוזין איז שוין אַוועקגעגאַנגען.

— יאָ, ער איז מיין קוזין — האָט ער סתם אַזוי מסכים גע־ווען. — איך האָב אייך פריער באַמערקט, אַז ער איז אַוועק. ער האָט זיך מסתמא שוין געלייגט.

— ער איז זייער אַ וואוילער בחור, אַ באַגרענעצטער און זייער אַ דייטשער. — האָט זי געזאָגט אויף פראַנצויזיש*.

— אַ באַגרענעצטער? אַ וואוילער? — האָט ער איבערגעחזרט.— איך פאַרשטיי פראַנצויזיש בעסער, ווי איך רייד. דו ווילסט זאָגן, אַז ער איז פּעדאַנטיש. האַלטסטו אונז דייטשן פאַר פּעדאַנטיש — אונז און אַלע אַנדערע?

— מיר שמועסן וועגן אייער קוזין. אָבער דאָס איז פאַרט אמת, איר שטיקלעך בורזשויען. איר האָט מער ליב אייערע באַקוועמלעכ־קייטן, ווי די פרייהייט. גאַנץ אייראָפּע ווייסט דערפון.

— ליב האָבן... ליב... וואָס איז דאָס אַזוינס! עס באַצייכנט גאָרנישט, אָט דאָס וואָרט. איינער האָט עס און דער צווייטער האָט עס ליב, ווי מ׳זאָגט ביי אונז — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ. — איך האָב אין דער לעצטער צייט — רעדט ער ווייטער — טיילמאָל נאָכגעטראַכט וועגן פרייהייט. דאָס הייסט: איך האָב דאָס וואָרט גע־הערט אַזוי אָפט, אַזוי אַז כ׳האָב וועגן דעם אָנגעהויבן קלערן. כ׳וועל דיר זאָגן אויף פראַנצויזיש, וואָס איך האָב געקלערט וועגן דעם. דאָס, וואָס גאַנץ אייראָפּע רופט אָן פרייהייט, איז, אפשר, אין שייכות צו אונזער באַדערפעניש נאָך אָרדענונג זייער אַ באַגרענעצטער און בורזשואַזער ענין. אַזוי איז עס.

* דער דיאַלאָג צווישן האַנס קאַסטאָרפּ און פרוי שאָשאַ איז דורך טאָמאַס מאַן איבערגעגעבן מיט געוויסע אויסנאַמען אין פראַנצויזיש.

— אַוודאי, דאָס איז זייער אַמוזאַנט. צוליב דיין קוזין טאַקע רעדסטו אַזעלכע אייסטעטישע רייד?

— ניין, ער איז דאָס אמתע גוטע האַרץ, אַ פשוטער, נישט־באַדראָטער כאַראַקטער. ער איז נישט אַ בירושוי, נאָר אַ מיליטער־מענטש.

— נישט באַדראָט? — האָט זי שווערלעך איבערגעחזרט. — דו מיינסט צו זאָגן: אַ פעסטע נאַטור, אַ זיכערע אין זיך? אָבער ר'איז גאַנץ ערנסט קראַנק, דיין אָרעמער קוזין.

— ווער האָט דאָס געזאָגט?

— מ'ווייסט דאָ איינער וועגן אַנדערן.

— האָט עס דיר געזאָגט הויפראַט בערענס?

— קאָן זיין דעמאָלט, בעת ער האָט מיר געוויזן זיינע בילדער.

— ס'הייסט: ווען ער האָט געמאַכט דיין פאָרטרעט?

— פאַרוואָס נישט. האַלטסט, אַז מיין פאָרטרעט איז געראָטן?

— יאָ, אויסגעצייכנט. בערענס האָט זייער געטריי איבערגעגעבן דעם קאָליר פון דיין הויט, באמת, זייער געטריי. כ'וואָלט זייער געוואָלט, כ'זאָל אויך זיין אַ פאָרטרעטיסט, כדי צו קאָנען שטודירן דיין הויט, ווי ער.

— רייד דייטש, איב כ'קאָן בעטן.

— אָ, איך רייד דייטש אַפילו ווען כ'רייד פראַנצויזיש. דאָס איז אַ מין קונסטלערישע און מעדיצינישע סטודיע צוזאַמען. איך מיין עס אין אַנטראָפּאָלאָגישן זין. וואָס איז, ווילסט נישט טאַנצן?

— אָבער ניין, דאָס איז קינדיש, מ'וועט זיך דאַרפן היטן פאַרן דאָקטאָר. אַז בערענס וועט צוריקקומען, וועט דער גאַנצער עולם אַ פאַל טאָן אויף די שטולן. דאָס וועט זיין זייער קאָמיש.

— האָסטו טאַקע אַזוי־פיל דרך־ארץ פאַר אים?

— פאַר וועמען? — גיט זי אַ פרעג בקיצור און פרעמד.

— פאַר בערענסן.

— לאָז אָפּ מיט דיין בערענס! ס'איז דאָ צו ענג צו טאַנצן. דערצו נאָך אויפן דיוואַן. לאָמיר זיך גלייכער צוקוקן.

— יאָ, לאָמיר דאָס טאַקע טאָן — איז ער מסכּים און ער נעמט צוזאַמען מיט איר קוקן מיט זײַן בלײַך פּנים און מיט די בלײַע פֿאַרקלערטע אויגן פֿון זײַן ווײַדן אויף די אונטערדאָפּסנדיקע פֿאַרמאַסקירטע פּאַציענטן דאָ אין סאַלאָן און אַנטקעגן אין שרײַב-צימער. דאָ האָט געהאָפּסעט די „שטומע שוועסטער" מיטן „בלײַען הײנריך". פֿרוי סאַלאָמאָן, וואָס איז געווען אָנגעטאָן ווי אַ מאַנצביל אויף אַ באַל, אין אַ פֿראַק און אין אַ ווײַסער וועסט, מיט אַ הויך-אָפּשטייענדיקן שטײַפֿן העמד-גאָרס און געמאָלטע וואָנצעס, האָט זיך געדרייט אויף קלײנע לאַקירטע שיך מיט קאָרקעס, וואָס האָבן מגושמדיק אַרויסגעקוקט פֿון אונטער די שוואַרצע מאַנצבילשע הויזן. זי האָט געטאַנצט מיט דעם פּיעראָ מיט די בלוט-רויטע ליפּן אויפֿן אָפּגעווײַסטן פּנים און מיט אויגן פֿון אַ אַלבינאָ*-קיניגל. דער גריך אינם מענטעלע האָט געהויבן די פֿיס אין די לילע אונטערהויזן אַרום דעם דעקאָלטירטן ראַזמוססען אין שוואַרץ-בלישטשענדיקן קלייד. דער פּראָקוראָר אין דער קימאָנאָ, די גענעראַל-קאָנסולין וואָרמבראַנדט און דער יונגער גענזוער האָבן אַפֿילו געטאַנצט זאַלבעדריט, אַרומגענומענע מיט די אָרעמס. וואָס ס'איז נוגע דער פֿרוי שטער, האָט זי געטאַנצט מיט דער באַרשט. זי האָט זי געדריקט צום האַרץ און געגלעט די חזיר-האָר, גלײַך ווי עס וואָלטן געווען האָר פֿון אַ מענטשלעכן קאָפּ.

— יאָ, לאָמיר דאָס טאָן — חזרט איבער האַנס קאַסטאָרפּ מעכאַניש. זיי רײדן שטיל, אונטער די טענער פֿון קלאַוויר. — לאָמיר דאָ זיצן און צוקוקן זיך, ווי אין חלום. דאָס, וואָס מיר זיצן דאָ, איז פֿאַר מיר אַ חלום, מוזטו וויסן. ווי אַ חלום, אַ משונהדיק טיפֿער. מ'דאַרף שלאָפֿן זייער שטאַרק, כּדי אַזוי צו חלומען... כ'מיין צו זאָגן: דאָס איז אַ באַקאַנטער חלום, וועלכן מ'חלומט אין אַלע צײַטן, אַ לאַנגער, אַן אײביקער. זיצן דאָ לעבן דיר אַזוי ווי איצט — דאָס איז אַן אײביקייט.

---

* „אַלבינאָ" — מענטשן און חיות, וואָס האָבן נישט אין דער הויט און אין די אויגן דעם טונקעלן פֿאַרבשטאָף (פּיגמענט).

— אַ פּאָעט — האָט זי געזאָגט — אַ בּורזשוי, אַ הומאַניסט און אַ פּאָעט — דאָס איז דער דייטש ווי ער שטייט און גייט.

— איך האָב מורא, אַז מיר זיינען נישט דאָס, וואָס מיר דאַרפֿן צו זיין — האָט ער געענטפֿערט — אין קיין שום פֿאַל נישט. מיר זיינען אפשר ציטערדיקע קינדער פֿון לעבן, גאַנץ פּשוט.

— אַ שיין וואָרט. זאָג מיר... מ׳וואָלט אַ ביסל אפשר פֿריער גע-דאַרפֿט האָבן אָט דעם חלום. דו האָסט אַ ביסל צו-שפּעט באַשלאָסן צו ווענדן זיך צו דיין אונטערטעניקן דינער.

— צו וואָס די ווערטער, צו-וואָס ריידן — האָט ער געזאָגט. — ריידן, דיספּוטירן — דאָס איז זייער אַ רעפּובליקאַנישע פֿאָרם, דאָס בין איך מודה. אָבער כ׳בין מסופּק, צי ס׳איז אויך אין דער זעלבער מאָס פּאָעטיש. איינער פֿון אונזערע פּאַציענטן, מיינער אַ שטיקל חבר, סעטעמבריני...

— ער האָט דיר עפּעס געזאָגט?

— יאָ, ער רעדט שיין, ער האָט אַפֿילו ליב צו ציטירן שיינע פֿערזן. אָבער צי דערפֿאַר איז ער שוין אַ פּאָעט?

— איך באַדויער זייער, וואָס כ׳האָב קיינמאָל נישט געהאַט די געלעגנהייט צו באַקאָנען זיך מיט דעם העלד.

— כ׳קאָן עס דיר גלויבן.

— אַ, אַזוי מיינסטו.

— וואָס דען? דאָס, וואָס כ׳האָב איצט געזאָגט, האָט נישט געהאַט קיין שום באַדייטונג. האָסט מסתמא באַמערקט, אַז איך רייד בכלל נישט גערן קיין פֿראַנצויזיש, אָבער מיט דיר וויל איך גיכער ריידן פֿראַנצויזיש, ווי דייטש. ווייל פֿאַר מיר ריידן פֿראַנצויזיש, איז, אין אַ געוויסן זין, דאָס זעלבע, וואָס ריידן אָן גאָרנישט זאָגן, אָן שום אַחריות, אָדער אַקוראַט, ווי כ׳וואָלט גערעדט פֿון שלאָף, פֿאַרשטייסט?

— מער-ווייניקער.

— דאָס איז גענוג... ריידן — זאָגט ווייטער האַנס קאַסטאָרפּ — דאָס איז אַ נעבעכדיקער ענין. אין דער אייביקייט רעדט מען גאָר-נישט. אין דער אייביקייט פֿירט מען זיך אַזוי, ווי בעת מ׳צייכנט אַ

קליין חזירל. מ'פּאַרוואַרפט דעם קאָפּ אויף צוריק און מ'פאַרמאַכט די אויגן.

— זאָגסט גאָרנישט שלעכט. אין דער אייביקייט בּיסטו, ווייזט אויס, ווי בּיי דיר אין דער היים. דו קענסט גרינגטלעך. מ'מוז מודה זיין, אַז בּיסט אַ קליינער פאַנטאַזיאָר און דערצו נאָך אַ מאָדנער.

— אייסער דעם — זאָגט האַנס קאַסטאָרפּ — ווען כ'וואָלט פריער מיט דיר אָנגעהויבּן ריידן, וואָלט איך צו דיר געמוזט ריידן אויף „איר".

— מילא גוט, האָסטו טאַקע בּדעה מיר אייבּיק צו זאָגן „דו"?

— אַוודאי. איך האָבּ תּמיד געזאָגט „דו" און וועל עס דיר אייבּיק זאָגן.

— דאָס איז אַ בּיסל צו־שטאַרק. אָבּער דו וועסט מיר לאַנג נישט קאָנען זאָגן „דו", ווייל איך פאָר אַוועק.

ס'האָט געדויערט אַ שטיקל צייט, בּיז דאָס וואָרט איז צוגעקומען צו זיין בּאַוואוסטזיין. דערנאָך האָט ער אויפגעציטערט און זיך גענומען אומקוקן צעמישט, ווי עמעץ, וואָס מ'וועקט אים פּלוצלונג אויף פון שלאָף. דער שמועס איז געגאַנגען זייער פּאַמעלעך, ווייל האַנס קאַסטאָרפּ האָט גערעדט פראַנצויזיש זייער שווער און ווי קווענקלענדיק. דער קלאַוויר, וואָס האָט אַ שטיקל צייט געשוויגן, האָט ווידער אויפגעשפּילט. איצט האָט אויף אים געקלאַפּט דער מאַנהיימער, וועלכער האָט פאַרבּיטן דעם סלאַווישן בּחור און האָט אַוועקגעלייגט נאָטן. פרייליין ענגלהאַרדט איז געזעסן לעבּן אים און האָט איבּערגעמישט. דער בּאַל איז געוואָרן שיטערער. אַ גרויסע צאָל פון די פּאַציענטן האָט שוין, אַפּנים, אָנגענומען די האָריזאָנטאַלע פּאָזיציע. פאַר זיי איז מער קיינער נישט געזעסן. אין לייענצימער האָט מען געשפּילט אין קאָרטן.

— וואָס האָסטו בּדעה צו טאָן? — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געפרעגט אַ דערשלאָגענער.

—איך פאָר אַוועק — האָט זי איבּערגעחזרט, שמייכלענדיק, אַפּנים, — פאַרוואונדערט פון זיין שטורינונג.

— אוממעגלעך — האָט ער געענטפערט. — דאָס איז בּלויז אַ שפּאַס.

— לחלוטין נישט. כ'מיין עס פולשטענדיק ערנסט. איך פאָר אַוועק.

— ווען?

— מאָרגן. נאָך מיטאָג.

ער איז אויף איינמאָל געוואָרן אינגאַנצן צעבראָכן.

— וואָהין?

— זייער ווייט אַוועק.

— קיין דאַגעסטאַן?

— דו ביסט נישט שלעכט אינפאָרמירט. אפשר, אויף דערווייל...

— דו ביסט דען אויסגעהיילט?

— איך... ס'גייט וועגן דעם... נישט. אָבער בערענס האַלט, אַז כ'קאָן דאָ לעת־עתּה ווייניק דערגרייכן. דערפאַר וויל איך ריזיקירן אַ ביסל צו טוישן די לופט.

— דו וועסט, הייסט, נאָך צוריקקומען!

— ס'איז אַ פראַגע. ס'איז קודם־כּל אַ פראַגע, ווען. וואָס ס'איז נוגע מיר, האָב איך קודם־כּל ליב די פרייהייט, און קודם־כּל די פרייהייט אויסצוקלייבן מיין וואוינאָרט. דו האָסט גאָרנישט קיין השגה, וואָס דאָס איז אַזוינס, ווען מ'איז באַהערשט פונם גייסט פון אומאָפּהענגיקייט. דאָס איז אפשר ביי מיר אַ ראַסע־זאַך.

— און דער מאַן אין דאַגעסטאַן גיט דיר אָט־די פרייהייט?

— די קראַנקהייט גיט זי מיר. אָט בין איך שוין דאָ צום דריטן מאָל. איצט האָב איך דאָ פאַרבראַכט אַ יאָר, מעגלעך, אַז כ'וועל נאָך צוריקקומען. אָבער דעמאָלט וועסטו שוין לאַנג זיין ווייט פון דאַנען.

— אַזוי מיינסטו, קלאַודיאַ?

— מיין פאָרנאָמען אויך! דו נעמסט זיי זייער ערנסט, די מנהגים פון קאַרנאַוואַל!

— דו ווייסט דען, ווי קראַנק איך בין?

— יאָ — ניין — אָט אַזוי, ווי מ'ווייסט דאָ וועגן אַזעלכע זאַכן. דו האָסט דאָרטן אינעווייניק אַ קליין פייכט אָרט און אַ ביסל היץ, נישט אמת?

— זיבן־און־דרייסיק אַכט, זיבן־און־דרייסיק ניין, — האָט האַנס קאַסטאָרפּ געזאָגט — און דו?

— מיין פאַל, פאַרשטייסטו, איז אַ ביסל מער קאָמפּליצירט, לחלוטין נישט אַזוי פּשוט.

— אויף דעם געביט פון דער מענטשלעכער וויס־שאַפט, וואָס הייסט מעדיצין, איז פאַראַן אַ קרענק, וואָס רופט זיך טובערקולאָז פון די לימף־געפעסן.

— דו האָסט, זעט אויס, גוט שפּיאָנירט, מיין ליבער.

— זיי מיר מוחל. דערלויב מיר, כ'זאָל דיך עפּעס פרעגן, ווען עפּעס נייטיקס און אויף דייטש. ווען איך בין דעמאָלט אַוועק פון טיש אויף אונטערזוכונג, מיט זעקס חדשים צוריק, האָסטו דיך אומגעקוקט צו מיר. דו דערמאָנסט דיך?

— וואָס פאַר אַ פראַגע! שוין זעקס חדשים!

— דו האָסט געוואוסט, וואוהין איך גיי?

—אַוודאי, ס'איז געשען דורך אַ צופאַל...

— דו ביסט עס געוואָר געוואָרן פון בערענס?

— אַליין דער בערענס!

— ער האָט איבערגעגעבן דיין הויט מיט אַזאַ געניטקייט! אַגב, איז ער אַן אַלמן מיט הייסע באַקן און האָט אַ מאָדנע סערוויז צו קאַווע. איך קלער, אַז ער קאָן דיין קערפּער נישט נאָר ווי אַ מעדיצינער, נאָר אויך ווי אַן אַדעפּט פון אַן אַנדער הומאַניסטישער וויסנשאַפט.

— ביסט גערעדט, וואָס דו זאָגסט, אַז רעדסט ווי אין חלום.

— זאָל זיין. לאָז מיך ווידער אַ ביסל חלומען, נאָכדעם ווי דו האָסט מיך אַזוי מוראדיק איבערגעוועקט מיט דער בשורה פון דיין אַוועקפאָרן. זיבן חדשים דיך געהאַט פאַר די אויגן... איצט, אַז כ'האָב מיך אויף אַן אמת באַקאָנט מיט דיר, דערציילסטו מיר וועגן אַוועק־פאָרן!

— כ'זאָג דיר נאָכאַמאָל, אַז מיר האָבן פריער געקאָנט באַקאָנען זיך.

— דו וואָלסט עס געוועזן געוואָלט?

— איך? ווּעסט דיך נישט אַרויסדרייען פון מיר, מײן קליינער. ס'גייט דאָ וועגן דײנע אינטערעסן. דו ביסט געווען צו פחדנותדיק צו דערנענטערן זיך צו אַ פרוי, צו וועלכער דו רעדסט איצט, ווי אין חלום? אָדער האָסט געהאַט אַן אַנדער סיבה?

— איך האָב דאָך דיר געזאָגט, כ'האָב נישט געוואָלט צו דיר ריידן אויף „איר".

— ליג, זאָג: אָט יענער הער, וואָס רעדט שיין, דער איטאַליענער, וועלכער איז היינט אַוועק פון צוזאַמענקום — וואָס האָט ער דיר געזאָגט?

— איך האָב לחלוטין גאָרנישט געהערט. דער מענטש גייט מיך זייער ווייניק אָן, ווען כ'קאָן קוקן אויף דיר. אָבער דו פאַרגעסט... ס'וואָלט נישט אַזוי לייכט געווען באַקאַנט צו ווערן מיט דיר צווישן היגן עולם. דערצו איז דאָ נאָך געווען מיין קוזין, מיט וועלכן איך בין געבונדן און וועלכער זוכט דאָ נישט קיין פאַרוויילונג. ער קלערט נאָר וועגן דעם, ער זאָל צוריק אַהיימקומען און אַריין אין מיליטער.

— דער אָרעמער, ער איז אַ סך קראַנקער, ווי ער מיינט. און דיין פריינט, דער איטאַליענער, איז אויך היפש קראַנק.

— ער זאָגט עס אַליין. אָבער מיין קוזין... ס'איז טאַקע אמת? דו וואַרפסט אויף מיר אָן אַ פחד.

— ס'איז זייער מעגלעך, אַז ער וועט שטאַרבן, אויב ער וועט ווערן אַ סאָלדאַט.

— אַז ר'וועט שטאַרבן! דער טויט. אַ שרעקלעך וואָרט, נישט אמת? אָבער ס'איז אַ מאָדנע זאַך: היינט מאַכט אויף מיר דאָס וואָרט נישט קיין אַיינדרוק. דאָס, וואָס כ'האָב געזאָגט, אַז וואַרפסט אויף מיר אָן אַ פחד, האָב איך אַרויסגעזאָגט סתם קאָנווענציאָנעל. די אידעע פון טויט וואַרפט אויף מיר לחלוטין נישט קיין פחד. זי אַרט מיך זייער ווייניק. כ'הער, אַז ער וועט אפשר שטאַרבן, און כ'האָב פינדעסטוועגן קיין רחמנות נישט אויפן וואוילן יאָאַכים, נישט אויף מיר אַליין. אויב ס'איז אמת, געפינט ער זיך אין אייגענעם מצב, וואָס איך. אָבער ס'מאַכט נישט אויף מיר קיין אַיינדרוק. ער

איז קראַנק און איך בין פאַרליבט, מילא גוט! — דו האָסט גערעדט מיט מיין קוזין אין פאָדער־צימער פון דער אויפנאַם־אַמבולאַטאָריע, דערמאָנסט דיך?

— כ'דערמאָן מיך אַ ביסל.

— אין יענעם טאָג האָט בערענס געמאַכט דיין אויפנאַם.

— יאָ.

— מיין גאָט, דו האָסט זי ביי דיר?

— ניין, כ'האָב זי אין שטוב.

— אַך, אין שטוב. איך האָב מיין אויפנאַם תמיד ביי מיר אין פאָרטפעל. דו ווילסט זי זען?

— אַ שיינעם דאַנק. כ'קאָן גיבר זיין די נייגעריקייט. דאָס איז אַ גאַנץ אומשולדיקע זאַך.

— איך האָב געזען דיין אייסערלעכן פאָרטרעט. איך וואָלט בעסער געוואָלט זען דיין אינעווייניקסטן פאָרטרעט, וואָס ליגט ביי דיר אין שטוב. דערלויב מיר עפעס צו פרעגן: טייל מאָל קומט צו דיר אַ רוס, וואָס דאָ אין שטעטל — ווער איז ער און צו וואָס קומט ער צו דיר?

— דו ביסט אַ היפשער שפיאָן, מוז איך דיר זאָגן. גוט, כ'וועל דיר ענטפערן: דאָס איז אַ קראַנקער לאַנדסמאַן, מיינער אַ פריינד. איך האָב זיך באַקאַנט מיט אים אין אַנדער קוראָרט, מיט עטלעכע יאָר צוריק. אונזערע באַציִונגען? — מיר טרינקען צוזאַמען טיי, רויכערן אים צוויי אָדער דריי פאַפיראָסן, מיר שמועסן אַ ביסל, פילאָסאָפירן, ריידן וועגן מענטש, וועגן גאָט, וועגן לעבן, וועגן מאָראַל, וועגן טויזנט אַנדערע זאַכן. דאָ האָסטו דעם גאַנצן דין־וחשבון, גוט, פיין, ביסטו צופרידן?

— אָ, פון מאָראַל? און איר האָט זי, באמת, געפונען צום ביישפיל?

— די מאָראַל? דאָס אינטערעסירט דיך? — גוט. מיר זיינען אין דער מיינונג, אַז מ'דאַרף זוכן די מאָראַל נישט אין דער טוגנט, ס'הייסט: אין פאַרשטאַנד, אין דער דיסציפלין, אין די גוטע מידות, אין דער ערלעכקייט, נאָר גיכער אינם היפוך, אין דער זינד, אינם

שטעלן זיך אין דער סכנה און אין אַלץ, וואָס פֿאַרצערט אונז. מיר האַלטן, אַז ס'איז דאָ מער מאָראַל אינם פֿאַלן, אינם אונטערגיין, ווי אינם דערהאַלטן זיך. די גרויסע מאָראַליסטן זיינען נישט געווען קיין מענטשן פֿון טוגנט, נאָר אַוואַנטוריסטן, זינדיקע, וואָס האָבן אונז געלערנט בייגן זיך מיט הכנעה פֿאַר דער נויט. דאָס אַלץ געפֿעלט דיר נישט, מסתמא, האַ?

ער האָט געשוויגן. ער איז געזעסן נאָך אַלץ, ווי אין אָנהייב, די פֿאַרלייגטע פֿיס — טיף אונטער זיין סקריפּענדיקער שטול, צוגעבויגן צו דער טיף אָנגעלענטער שאָשאַ אין שקאַרמיין פֿון זייד־פּאַפּיר. איר קראַיאָן האָט ער געהאַלטן צווישן די פֿינגער און ער האָט מיט זיין ווידנס האַנס לאָרענץ קאַסטאָרפּס אויגן געקוקט פֿון אונטן אַרויף צום צימער, וואָס איז שוין ליידיק געוואָרן. די געסט זיינען זיך צעגאַנגען. דער קלאַוויר, קרום אַקעגנאיבער אין ווינקל, האָט נאָך אַרויסגעלאָזט שטילע און אָפּגעבראָכענע טענער. דער מאַנהיימער קראַנקער האָט נאָך דאָרטן געשפּילט מיט איין האַנט און לעבן אים איז געזעסן די לערערין און געבלעטערט אַ בוך נאָטן, וואָס איז געלעגן אויף איר קני. ווען דער שמועס צווישן האַנס קאַסטאָרפּ און קלאַוודיאַ שאָשאַ איז פֿאַרשטומט געוואָרן, האָט דער מאַנהיימער אינגאַנצן שוין אויפֿגעהערט צו שפּילן און האָט אויך די איין האַנט, מיט וועלכער ער האָט ביז איצט לייכט געריירט די קלאַווישן, אַוועקגעלייגט אויף זיין שויס. בלויז פֿריילין ענגלהאַרדט האָט נאָך אַלץ אַריינגעקוקט אין די נאָטן. די פֿיר מענטשן, וואָס זיינען דאָ איבערגעבליבן נאָכן פֿאַסטנאַכט־באַל, זיינען געזעסן אומבאַוועגלעך. די שטילקייט האָט געדויערט אַ שיינע פּאָר מינוט. אונטער דעם דרוק פֿון דער שטילקייט האָבן זיך די קעפּ פֿון פּאָרל ביים פּיאַנינע פֿאַמעלעך גענומען בייגן זיך אַראָפּ, אַלץ טיפֿער און טיפֿער. דעם מאַנהיימערס קאָפּ האָט זיך געבויגן צו דער קלאַוויאַטור, דער פֿריילין ענגלהאַרדטס — צום נאָטן־בוך. צום סוף זיינען ביידע גלייכצייטיק, ווי נאָך אַ געהיימער פֿאַרשטענדיקונג, פֿאָרזיכטיק אויפֿגעשטאַנען און שטיל, אויף די נעגל אַרויס צוזאַמען דורכן שרייב־און לייען־צימער. דערביי האָבן זיי אויף אַ קינסטלעכן אופֿן, מיט איינגעקאָרטשעטע קעפּ און שטייף־צונויפֿגע־

דריקטע ווערעמס, אויסגעמיטן אומצוקוקן זיך אין דער אַנדערער זייט פון צימער, וואו ס׳איז געזעסן די שאָשאַ מיט קאַסטאָרפּן.

— אַלע ציען זיך צוריק — האָט געזאָגט פרוי שאָשאַ. — דאָס זיינען שוין געווען די לעצטע. ס׳איז שוין שפּעט. דער קאַר־נאַוואַל־יום־טוב האָט זיך געענדיקט. דערביי האָט זי אויפגעהויבן די הענט און האָט אַראָפּגענומען דעם פּאַפּירענעם שקאַרמיץ פון איר רויטלעכע האָר, איבער וועלכע דער צאָפּ איז געווען אַרומגעדרייט. — איר ווייסט דאָך, וואָס ס׳קומט אַחוץ דערפון.

אָבער האַנס קאַסטאָרפּ האָט איבערגעשפּאַרט מיט צוגעמאַכטע אויגן און האָט דערביי אַפילו נישט געענדערט זיין פּאָזיציע אויף דער שטול. ער האָט געענטפערט:

קיינמאָל נישט, קלאַוודיאַ, כ׳וועל דיר קיינמאָל נישט זאָגן „איר", קיינמאָל נישט, סיי ביים לעבן, סיי ביים טויט, אויב מ׳קאָן זיך אַזוי אויסדריקן — מ׳דאַרף עס קאָנען. די פאָרם פון ווענדן זיך אַזוי צו עמעצן, די פאָרם, וועלכע איז אָנגענומען אין קולטור־ווירטן מערב ביי די ציוויליזירטע מענטשן, זעט מער אויס פּעדאַנטיש און בורזשואַז. צווייטנס — צו וואָס די פאָרם? די פאָרם — דאָס איז הוילע פּעדאַנטעריע. דאָס, וואָס איר האָט אייך אַרויסגעזאָגט וועגן מאָראַל, דו און דיין קראַנקער פריינד — מיינסטו טאַקע, אַז ס׳האָט מיך אַזוי איבערגעראַשט? פאַר אַזאַ נאַר האַלטסטו מיך? זאָג, וואָס טראַכסטו, אייגנטלעך, וועגן מיר?

— דאָס איז אַן ענין, וועגן וועלכן מ׳דאַרף נישט אַ סך אַריינטראַכטן. דו ביסט אַ יונגער, אָרנטלעכער מענטש, פון אַ גוטער היים, אויסערלעך גוט געהאַלטן, אַ באַגאַבטער שילער פון דיינע לערער. באַלד וועסטו צוריקפאָרן אַהיים, וועסט פאַרגעסן, אַז האָסט אַמאָל גערעדט ווי פון חלום און וועסט העלפן מיט דיין ערלעכער אַרבעט, אַז דיין פאָטערלאַנד זאָל ווערן גרויס. אָט דאָס איז דיין אינעווייניקסטע אויפנאַם, כ׳גלויב, אַז זי איז געניי.

— עס פעלן דאָ יענע עטלעכע פּרטים, וועלכע בערענס האָט געפינען.

— די מעדיציניער געפינען תמיד, אויב זיי קענען.

— דו רעדסט אַזוי ווי סעטעמברִיני, און פֿון וואַנען נעמט זיך מיין היץ?

— דאָס איז אַ צופֿאַל, וואָס וועט נישט האָבן קיין קאָנסעקווענצן און וועט שנעל פֿאַרשווינדן.

— ניין, קלאַוודיאַ, דו ווייסט גאַנץ גוט, אַז דאָס, וואָס דו זאָגסט, איז אַ ליגנט און כ׳בין זיכער, אַז ביסט נישט איבערגעצייגט דערין, וואָס דו זאָגסט. מיין היץ און מיין האַרץ־קלאַפּעניש און דאָס, וואָס ס׳נעמט מיך אַלעמאָל אַדורך אַ שוידער, איז דער סאַמע היפּוך פֿון אַ צופֿאַל, דאָס איז — דערביי נייגט ער צו צו דער שאָשאַ זיין בלייך פּנים מיט די ציטערנדיקע ליפּן — דאָס איז מיין ליבע צו דיר, יאָ, מיין ליבע, וואָס איז מיך באַפֿאַלן אין דער ערשטער מינוט, ווען כ׳האָב דיך דערזען, אייגנטלעך אין יענער מינוט, ווען כ׳האָב דיך דערקאָנט. טאַקע די ליבע איז געווען דאָס, וואָס האָט מיך אַהער געבראַכט...

— ס׳אַראַ שיגעון!

— אָ, די ליבע האָט קיין ווערט נישט, אויב זי איז נישט קיין שיגעון, אַ זאַך, וואָס איז קעגן שכל, עפּעס נישט־דערלויבטס און אַן אַוואַנטורע. ווען נישט, איז עס בלויז אַ אָנגענעמע באַנאַליטעט און מ׳קאָן וועגן דעם בלויז דיכטן קליינע לידלעך אין פֿלאַכלאַנד. וואָס ס׳איז נוגע דאָס, וואָס כ׳האָב דיך דערקאָנט און אויך דערקאָנט מיין ליבע צו דיר — איז עס אמת. כ׳האָב דיך שוין געקאָנט אַמאָל, מיט אַ לאַנגער צייט צוריק. איך האָב געקאָנט דיינע וואונדערלעכע אויגן און דיין קול. איך האָב דאָס אַלץ שוין געקאָנט אַמאָל, בעת כ׳בין געווען אַ גימנאַזיסט. איך האָב דיך געבעטן, דו זאָלסט מיר לייען דיין בלייפֿעדער, ווייל כ׳האָב מיט דיר געוואָלט שליסן אויך אַן אויסערלעכע באַקאַנטשאַפֿט. נאָך דעמאָלט האָב איך דיך שטערבלעך ליב געהאַט און פֿון דעמאָלט אָן, פֿון יענער ליבע אָן זיינען מיר געבליבן יענע צייכנס אין קערפּער, וועלכע בערענס האָט אויסגעפֿונען און וואָס זאָגן עדות, אַז כ׳בין נאָך דעמאָלט געווען קראַנק.

זיינע ציין האָבן געקלאַפּט איינער אינם אַנדערן. בשעת ער האָט אַזוי פֿאַנטאַזירט, האָט ער אַפּערגעצויגן דעם פֿוס פֿון אונ-

טער דער סקריפּענדיקער שטיל. ווען ער האָט דאָס געטאָן, האָט ער מיט דער קני פון אַנדערן פוס שוין אָנגערירט די פּאָדלאָגע — אַזוי, אַז ער איז געבליבן שטיין אויף די קני, מיט אַ נעבויגענעם קאָפּ און ציטערנדיק מיטן גאַנצן קערפּער.

— איך האָב דיך ליב — האָט ער געשטאַמלט — איך האָב דיך תּמיד ליב געהאַט, ווייל דו ביסט מיין לעבן, מיין חלום, מיין גורל, מיין אייביקע שטרעבונג.

— לאָמיר גיין, לאָמיר, ווען דיינע לערערס וואָלטן דיך איצט געזען...

אָבער ער האָט פאַרצווייפלט געשאָקלט מיטן קאָפּ — דאָס פּנים איבערן טעפּעך — און ער האָט געענטפערט:

— איך וואָלט געפּייפט אויף זיי. איך פייף אויף די קאַר־הוטשים און אויף דער באַריידעוודיקער רעפּובליק און אויפן בראָ־גערעס, ווייל איך האָב דיך.

זי האָט לייכט געגלעט די קורץ־געשוירענע האָר אויף דעם הינטערשטן טייל פון זיין קאָפּ.

— קליינער בורזשוי — האָט זי געזאָגט — דו שיינער בור־זשוי מיט דעם קליינעם פייכטן אָרט אין די לונגען! איז דאָס אמת, אַז דו האָסט מיך אַזוי ליב?

און אַ באַגייסטערטער פון איר באַרירונג, שטייענדיק אויף ביי־דע קניען, מיט אַ פאַרוואָרפענעם קאָפּ און מיט צעמאַכטע אויגן האָט ער ווייטער גערעדט:

— אָ, די ליבע, דו ווייסט... דער קערפּער, די ליבע, דער טויט — די אַלע דריי זיינען איינס. וואָרעם דער קערפּער דאָס איז קראַנקהייט און תּאווה און ער טאַקע איז דער גורם פון טויט. זיי ביידע זיינען פון פלייש — די ליבע און דער טויט — דערין ליגט זייער כּוח און זייער מאַגיע. אָבער דער טויט, פאַרשטייסטו, איז פון איין זייט אַ אומפאַרשעמטע זאַך, וואָס איז גורם, אַז מ'זאָל רויט ווערן פון בושה. פון דער אַנדערער זייט איז עס אַ ליכטיקער און מאַיעסטעטישער כּוח. שטאַרקער פונם פולכּירנדיקן לעבן, חשובער, ווי דער פּראָגרעס. וואָרעם דער טויט איז געשיכטע און נאָבל־קייט, פּיעטעט און אייביקייט, עס איז אַ הייליקייט, וואָס צווינגט

אונז צו הייבן דעם הוט און צו גיין אויף די נעגל... אַזוי איז אויך מיטן קערפּער. אויך דער קערפּער און די ליבע צום קערפּער איז אַ נישט־אָנשטענדיקע זאַך. אויך צוליבן קערפּער ווערט מען רויט און בלאַס פֿון בושה. אָבער אויך ער איז אַ גרויסע גלאָריע און אַ וואונדערלעך בילד פֿון אָרגאַנישן לעבן, אַ הייליק וואונדער פֿון דער פֿאָרם און שיינקייט. אויך די ליבע צום מענטשלעכן קערפּער — איז דאָס סאַמע מענטשלעכע און אַ כּוח, וואָס לערנט מער, ווי די פּעדאַגאָגיע פֿון דער גאַנצער וועלט. אָ, די פֿאַרכּישופֿנדיקע אָרגאַנישע שיינקייט, וואָס באַשטייט נישט פֿון שטיין, נאָר פֿון לעבעדיקער מאַטעריע, וואָס קאָן יעדע רגע צעשטערט ווערן! אַ מאַטעריע, וואָס איז פֿול מיט פֿילסירנדיקן לעבן און פֿוילעניש! גיב נאָר אַ קוק אויף דער סימעטריע פֿון מענטשלעכן געבוי, אויף די אַקסלען, אויף די לענדן, אויף די בליענדיקע וואָרצלען פֿון די בריסטן רעכטס און לינקס, אויף די סימעטרישע היפֿטן, אויפֿן נאָפּל פֿון בויך, אויף דעם שאָטנדיקן סעקס צווישן די שענקלען; גיב נאָר אַ קוק אויף די אַקסל־ביינער, וואָס באַוועגן זיך הינטער דער זיידענער הויט פֿונם רוקן, אויף דער שדרה, וועלכע גרייכט ביז צום בליענדיקן, פֿרישן, געטיילטן הינטן, אויף די צעצווייגטע הויפּט־נערוון, וואָס גרייכן פֿון שטאַם ביז אַראָפּ, אויף דער וואונדערלעכער סימעטריע פֿון די הענט און די פֿיס. אָ, איר זיסע רעגיאָנען פֿון די אינעווייניקסטע פֿאַרבינדונגס־פֿעדים אין די אָרעמס און אין די ליטקעס, מיט אייער געדיכטעניש פֿון דעליקאַטע אָרגאַנען הינטערן פֿלייש! וואָס פֿאַר אַ פֿרייד ס׳איז צו צערטלען אָט די תּאווהדיקע ערטער פֿון מענטשלעכן קערפּער! דאָס איז אַ פֿאַרגעניגן, ביי וועלכן מ׳קאָן שטאַרבן און נישט קלאָגן זיך. אָ, מיין גאָט, דערלויב מיר איינצוטעמען דעם ריח פֿון דיין הויט אונטער דער קני, וואו ס׳איז טעטיק דאָס געהיימע לימף־געפֿעס! דערלויב מיר פֿרום מיט מיין מויל אָנצורירן די אַרטעריאַ פֿעמאָראַליס*, וואָס פּולסירט אין דיינע שענקלען און וואָס צעטיילט זיך שפּעטער אויף צוויי אַרטעריעס! דערלויב מיר צו שפּירן די שוויים־אויסהויכונג פֿון דיינע

---

* וואָס אין אייבערשענקעל, פֿון לאַטייניש femur.

פאָרן און אָנצורירן דעם פּוך פון דיין הויט — די מענטשלעכע פאַרקערפּערונג פון וואַסער און אַלבומין *, וועלכע זיינען באַשטימט פאַר דער אַנאַטאָמיע פון קבר. לאָז מיך שטאַרבן מיט מיינע ליפּן אויף דיינע.

ער האָט נישט געעפנט די אויגן נאָך זיינע רייד. ער איז געבליבן, ווי געווען: דער קאָפּ פאַרוואָרפן, די הענט מיט דער זילבערנער בלייפעדער אויסגעשטרעקט פאַר זיך, אויף די קניען, ציטערנדיק און זיך וואַקלענדיק. זי האָט געזאָגט:

— דו ביסט אַ גאַלאַנט, וואָס פאַרשטייט, ווי אַזוי צו בעטן ביי אַ פרוי אויף טיפן, דייטשן מאַניער.

און זי האָט אָנגעטאָן דעם פּאַפּירענעם שקאַרמיץ.

— אַדיע, מיין פּירשט פון קאַרנאַוואַל! איך זאָג דיר פּאָרויס, אַז דיין היץ־דיאַגראַמע וועט היינט זיין אַ שלעכטע.

דערביי האָט זי זיך אַראָפּגעגליטשט פון דער שטול, האָט מיטן דיוואַן לייכט זיך געלאָזט צו דער טיר. דאָרטן איז זי אַ ווײַלע געבליבן קווענקלענדיק שטיין, האַלב אויסגעדרייט אויף הינטערווײַלעכץ, איין נאַקעטע האַנט אויפגעהויבן, די צווייטע האַנט אויפן ביישטילכל. זי האָט איבער דעם אַקסל שטיל אַ זאָג געטאָן:

— פאַרגעסט מיר נישט צוריקגעבן די בלייפעדער.

און זי איז אַרויס.

סוף פון צווייטן בוך.

---

* אייוועיס־שטאָף.

אינהאַלט פון צווייטן בוך

פינפט קאַפּיטל

	זייט
אייביקייטס־זופּ און פלוצלונגדיקע קלאָרקייט	301
מיין גאָט, איך זע!	335
פרייהייט	361
מערקורס קאַפּריזן	371
ענציקלאָפּעדיע	388
הומאַניאָרא	413
באַרשונגען	440
טויטנטאַנץ	472
וואַלפּורגיס־נאַכט	532